

HANDELINGEN

VAN DE

ALGEMEENE SYNODE

DER

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK,

IN DEN JARE

1856.

'SGRAVENHAGE,
TER ALGEMEENE LANDS-DRUKKERIJ.
1856.

HANDELINGEN

VAN DE

ALGEMEENE SYNODE

DER

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK,

IN DEN JARE 1856.

Op den dag, door het Algemeen Reglement, art. 59, daartoe aangewezen, zijnde de eerste Woensdag, ditmaal invallende op den tweeden dag van de maand Julij des jaars 1856, komen de afgevaardigden, die de vergadering zullen uitmaken, in het gebouw van het Ministerieel Departement voor de zaken der Hervormde Eeredienst enz., des voormiddags te elf uren bijeen. Vergadering der Synode.

De leden nemen zitting naar den rang, volgens kerkelijke ordening hun toegewezen. Opening van de vergadering.

De heer Minister tot de zaken der Hervormde Eeredienst enz., mr. *A. G. A.* ridder *van Rappard*, wordt door den secretaris in de vergaderzaal ingeleid, gevolgd door den secretaris-generaal en adviseur *J. J. Roozeboom.*

Het tijdelijk voorzitterschap wordt, uit kracht van art. 60 van het Algemeen Reglement, bekleed door den afgevaardigde uit *Drenthe*, den heer *H. Doorenbos*, den oudste der predikanten in tijd van dienst.

Met eene korte rede leidt hij de aanwezigen tot het plegtig, ernstig en hartelijk gebed, en verklaart de vergadering der Synode te zijn geopend.

De presentielijst wordt hierna opgemaakt, en blijken tegenwoordig te zijn de navolgende leden, als: Zamenstelling der vergadering.

Afgevaardigd door de godgeleerde faculteiten, de heeren:

dr. *A. Kuenen*, hoogleeraar te *Leijden;*
dr. *B. ter Haar*, hoogleeraar te *Utrecht;*
dr. *W. Muurling*, hoogleeraar te *Groningen;*

Afgevaardigd door het provinciaal kerkbestuur *Gelderland:*
de heer *J. Witkop*, predikant te *Zutphen;*
door het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland:*
de heer *B. Boers*, predikant te *Middelharnis;*
door het provinciaal kerkbestuur *Noordholland:*
de heer *R. J. Koning*, predikant te *Limmen;*
door het provinciaal kerkbestuur *Zeeland:*
de heer *L. C. Meijer*, predikant te *Hontenisse;*
door het provinciaal kerkbestuur *Utrecht:*
de heer *H. A. van der Ven*, predikant te *Driebergen;*
door het provinciaal kerkbestuur *Friesland:*
de heer *S. T. van Hasselt*, predikant te *Sneek;*
door het provinciaal kerkbestuur *Overijssel:*
de heer *G. Bruna*, predikant te *Hasselt*, opgetreden als secundus bij ontstentenis van den heer *J. J. Metzlar*, predikant te *Deventer;* zijnde volgens officieel berigt de afvaardiging van een ouderling mislukt;
door het provinciaal kerkbestuur *Groningen:*
de heer dr. *H. Huijsers*, predikant te *Farmsum*, en
de heer jhr. mr. *H. J. Trip*, ouderling te *Groningen*, als zoodanig de plaats vervangende van den heer mr. *L. B. Lohman*, ouderling te *Groningen;*
door het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant:*
de heer *A. Losgert*, predikant te *Grave*, en
de heer mr. *C. J. van Heusden*, ouderling te *'s Hertogenbosch;*
door het provinciaal kerkbestuur *Drenthe:*
de heer *H. Doorenbos*, predikant te *Hijkersmilde;*
door de commissie tot de zaken der Waalsche kerken:
de heer dr. *F. C. J. van Goens*, predikant te *Leijden;*
door het kerkbestuur *Limburg:*
de heer *D. C. Thomkins*, predikant te *Beek;*
door de commissie tot de Protestantsche kerken in *Nederlandsch Oost-* en *West-Indien:*
de heer dr. *H. P. Timmers Verhoeven*, emeritus predikant te *'s Gravenhage.*

Vóór dat de presentielijst, volgens welke al de genoemde leden tegenwoordig zijn, naar het voorstel van den president wordt gearresteerd, vraagt de secretaris het woord. Hij vestigt de aandacht der vergadering op de afvaardiging door de Indische commissie, die op hem is uitgebragt, uit kracht waarvan, indien zij wordt toegelaten, hij in deze vergadering eene concluderende stem zal hebben. Hij wijst op de bezwaren, welke, naar zijne beschouwing, niet zonder grond hiertegen kunnen worden ingebragt, en die hij aan de vergadering ter beoordeeling en beslissing overlaat, en, nadat de discussien door al de leden zijn gevoerd, verklaart hij van zijne afvaardiging afstand te doen en zijnen secundus, den heer *F. de Willigen*, predikant te *'s Gravenhage*, daarvan te zullen kennis geven, met uitnoodiging om in de volgende zitting reeds ter vergadering op te komen. Hierna wordt de presentielijst gearresteerd.

Men gaat over tot de stemming met besloten biljetten ter verkiezing van het moderamen, en worden benoemd: Verkiezing van den president der Synode, den vice-president en diens plaatsvervanger.

tot president de heer *R. J. Koning* bij de eerste stemming;
tot vice-president de heer *J. Witkop*, bij de tweede stemming;
tot secundus van dezen de heer *Doorenbos*, bij de derde stemming.
Allen verklaren de hun aangeboden betrekking te willen aanvaarden.

De heer *Doorenbos*, wiens taak als tijdelijke voorzitter is vervuld, ruimt den zetel voor den nieuw benoemden president, die het voorzitterschap aanvaardt met korte rede, waarbij eerstgenoemde den dank ontvangt voor hetgeen door hem is verrigt. Aanvaarding van het voorzitterschap.

In beraadslaging wordt allereerst, naar de punten van beschrijving, waarvan gedrukt exemplaar vóór de zamenkomst door den secretaris is toegezonden, het reglement van orde gebragt. Punten van beschrijving.

Overeenkomstig het advies der Synodale Commissie wordt het voorstel van den heer *Pareau* niet aannemelijk geacht. Reglement van orde in overweging.

Op de artikelen van het reglement des vorigen jaars worden schriftelijke amendementen ingediend en achtereenvolgend in beraadslaging genomen.

In art. 4 wordt, volgens het voorstel van den heer *Koning*, na „geformuleerd" ingevoegd „en door den voorsteller onderteekend."

Naar het amendement van denzelfde, worden in art. 16 de woorden „gedurende de sessie van de Synode" verwisseld met „door de Synode."

Verworpen wordt het amendement van den heer *Meijer*, om art. 20 dus te lezen: „De „bijzondere voorstellen der leden zullen schriftelijk worden ingeleverd, en wel in de „eerste week der bijeenkomst."

Het voorstel van den heer *Boers*, om in hetzelfde artikel na „schriftelijk" te doen volgen „en door den voorsteller onderteekend", wordt aangenomen.

Eindelijk vereenigt zich de vergadering met de redactie van het 3de lid van art. 22, zoo als zij door den heer *Kuenen* is voorgedragen, luidende als volgt:

„Na het uitbrengen van het rapport wordt door de vergadering bepaald, of het al dan „niet zal worden voorgelezen en wanneer het in deliberatie zal worden gebragt. Geen „rapport zal in de zitting, waarin het is voorgelezen, een onderwerp van beraadslaging „uitmaken, bijaldien één der leden zich daartegen verklaart."

Na den afloop der beraadslagingen wordt het reglement van orde voor deze vergadering gearresteerd als volgt: Het reglement van orde gearresteerd.

Art. 1.

Elke zitting der vergadering wordt door den president met een kort gebed geopend en met dankzegging aan God gesloten.

Art. 2.

De rangschikking der leden, bij de bijzondere plegtigheden, zal zijn als volgt:

De *president.*

De *vice-president.*

De *secretaris.*

De *quaestor.*

De hoogleeraren in de godgeleerdheid van *Leyden*, *Utrecht* en *Groningen.*

De afgevaardigden door de provinciale kerkbesturen *Gelderland*, *Zuidholland*, *Noordholland*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Friesland*, *Overijssel*, *Groningen*, *Noordbrabant*, *Drenthe*, de commissie tot de zaken der Waalsche kerken, het kerkbestuur *Limburg* en de commissie tot de zaken der Protestantsche kerken in *Neêrlandsch Oost-* en *West-Indiën.*

Art. 3.

Wanneer eene zaak aan de orde wordt gesteld, vraagt de president wie der leden advies wenscht uit te brengen. Hun wordt daartoe gelegenheid gegeven naar de orde der zitting, met de præadviserende leden te beginnen.

Aan allen, die hierna over dezelfde zaak het woord verlangen, zal dit gegeven worden naar de orde waarin zij het vragen.

Aan niemand zal het vergund zijn, in dezelfde zaak meer dan tweemalen het woord te voeren, dan met toestemming van de vergadering.

Art. 4.

Bij de beraadslaging over reglementen of hunne bijzondere artikelen zal ieder amendement, hetwelk men wenscht voor te dragen, schriftelijk geformuleerd en door den voorsteller onderteekend, worden ter tafel gebragt.

Art. 5.

Bij de stemming wordt de orde van zitting gevolgd. Deze is geregeld naar de rangschikking, in art. 2 vermeld, doch zullen de leden, die regt van stemming hebben, uitgezonderd het moderamen, elken dag hunne zitplaatsen verwisselen, in dier voege dat, die den eenen dag het eerst zijne stem uitbrengt, den anderen de laatste plaats bekleeden zal.

Art. 6.

De president brengt het laatst zijne stem uit.

Art. 7.

De president zal de zaken, welke in omvraag gebragt worden, beknopt en duidelijk voordragen; ook zal hij, daar zulks voegzaam is, de inlichtingen van Zijne Excellentie den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst en den Secretaris-Generaal en Adviseur vragen.

Art. 8.

De president heeft het regt, om, hetzij vooraf, hetzij onder het adviseren of stemmen der leden, informatien te geven, welke hij mogt oordeelen tot opheldering te kunnen dienen; voorts zorgt hij, bij het adviseren en stemmen, voor de bewaring der orde, in bovenstaande artikelen vastgesteld. Wanneer een lid, ten gevolge der bedoelde inlichtingen, gedurende de stemming verklaart zijne stem bij vergissing verkeerdelijk te hebben uitgebragt, kan de vergadering hem toestaan, die stem te veranderen.

Art. 9.

Op alle zaken wordt bij volstrekte meerderheid der presente leden besloten. Het zal geen der leden vrij staan buiten de stemming te blijven, tenzij de vergadering hem zulks veroorlooft. Ook zal niemand de vergaderzaal mogen verlaten buiten vergunning van den president.

Op een besluit, in deze Synodale vergadering gevallen, zal zij niet terugkomen dan met toestemming van twee derden der leden.

Art. 10.

Indien de stemmen staken, zal in eene der volgende zittingen, door de vergadering bij het staken der stemmen daartoe aan te wijzen, eene herstemming worden beproefd. Ingeval de stemmen ook dan nog blijven staken, zal de vergadering bepalen, hoe ten opzigte der in behandeling zijnde zaak zal gehandeld worden, om tot een gewenscht einde te geraken.

Art. 11.

In zaken, die zulks vereischen, zal de president, met goedvinden der vergadering, de geheimhouding opleggen, met verklaring, dat zulk eene zaak confidentieel is.

Art. 12.

De vice-president zal in alles den president tot hulp zijn, en vervult in diens afwezen zijne functien.

Art. 13.

De secretaris houdt naauwkeurige aanteekeningen van het verhandelde in elke zitting. Bij den aanvang der volgende sessie, of, indien dit niet mogelijk ware, zoo spoedig mogelijk, brengt hij de notulen ter resumtie. De president vraagt de leden hoofdelijk hunne aanmerkingen op dezen, waarna de notulen finaal worden gearresteerd, en door den president, met al de daarin gebragte renvooijen, onderteekend tot waarmerk.

Art. 14.

Nadat in de laatste zitting bepaald zal zijn wat buiten de gedrukte handelingen moet

worden gehouden, voor zoover zulks niet reeds vroeger door de vergadering is aangewezen, zal de resumtie van de notulen der laatste zitting worden gehouden, en het geheel der notulen door president en secretaris, ten blijke van echtheid, worden geteekend.

Art. 15.

Bij elk besluit wordt bepaald, aan welke kerkelijke collegien of personen daarvan zal worden kennis gegeven. De zorg voor de expeditie is aanbevolen aan den secretaris, en de vice-president wordt gemagtigd, om, in overleg met den president en secretaris, iedere week een kort verslag op te maken van hetgeen in de zittingen, waarvan de notulen zijn gearresteerd, verhandeld en ter openbare bekendmaking geschikt en dienstig is, en zulks op te zenden ter plaatsing in het kerkelijk orgaan.

Art. 16.

Alle missiven en stukken, door de Synode wordende uitgevaardigd, zullen door den president en secretaris worden onderteekend, en door den laatste zoo spoedig mogelijk worden geëxpedieerd. Alles, wat de bewaring en het gebruik der acta betreft, is aan de zorg van den secretaris overgelaten.

Art. 17.

De quaestor zal in zaken, die het finantieel betreffen, eene praeadviserende stem hebben.

Art. 18.

Wanneer ook maar *één* lid der vergadering zulks begeert, zullen, bij een genomen besluit, de namen van allen, die voor of tegen gestemd, en, zooveel de hoogleeraren, den secretaris en den quaestor aangaat, die voor of tegen geadviseerd hebben, in de notulen worden aangeteekend.

Deze namen zullen echter in de *gedrukte* notulen niet worden vermeld, wanneer het genomen besluit op eene, hetzij in eersten aanleg, hetzij in hooger beroep, voor de Synode gebragte kerkelijke procedure, of wel op eenig aan haar gerigt adres van personeel of locaal belang betrekking heeft.

Art. 19.

Elk, die zich aan de Synode verlangt te adresseren, zal zulks schriftelijk moeten doen, voorbehoudens nogtans hetgeen bepaald is bij het reglement op de uitoefening van kerkelijk opzigt en tucht.

Art. 20.

De bijzondere voorstellen der leden zullen schriftelijk en door den voorsteller onderteekend worden ingeleverd, en zulks, zooveel mogelijk, in de tweede zitting.

Art. 21.

De gewone tijd om de vergadering te beginnen is bepaald op voormiddag te half elf uren.
De president zal geene avondzitting beleggen dan bij besluit der vergadering.
De absente leden worden bij elke zitting aan het hoofd der notulen aangeteekend.

Art. 22.

De president zal al de commissiën benoemen, en zoo na mogelijk den tijd bepalen, waarop zij haar rapport zullen uitbrengen.

De president, zulks verkiezende om het gewigt eener zaak, of daartoe door twee leden verzocht, zal zich van dit regt niet bedienen, maar zal de vergadering zelve, met besloten briefjes en bij volstrekte meerderheid, de commissie benoemen.

Na het uitbrengen van het rapport wordt door de vergadering bepaald, of het al dan niet zal worden voorgelezen en wanneer het in deliberatie zal worden gebragt. Geen rapport zal in de zitting, waarin het is voorgelezen, een onderwerp van beraadslaging uitmaken, bijaldien één der leden zich daartegen verklaart.

Lastgeving aan den vice-president ten opzigte van de opneming van het archief, voor de in het laatstverloopen jaar ingekomen stukken.

Na de arrestering van dit reglement, wordt aan den vice-president opgedragen, het archief der stukken, die in het verloopen Synodaal jaar zijn ingekomen, met het register te vergelijken en van zijne bevinding verslag te doen.

Het eerste verslag der Synodale Commissie, Bijlage A, en het rapport van den quaestor-generaal, Bijlage D, aan de leden overhandigd. Oproeping van den quaestor-generaal.

Het eerste rapport der Algemeene Synodale Commissie, hare werkzaamheden bevattende, zoo velen zij de aangelegenheden der kerkelijke fondsen betreffen, hetwelk als Bijlage A, met het rapport van den quaestor-generaal, Bijlage D, in gedrukt exemplaar door den secretaris aan de leden is ter hand gesteld, wordt voor de zitting van Maandag den 7den dezer aan de orde der beraadslagingen gesteld, en zal de quaestor-generaal tegen dien dag worden opgeroepen, om, overeenkomstig art. 56 van het Algemeen Reglement, daaraan deel te nemen.

De zitting wordt dankzeggend gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

R. J. Koning, *president.*

Zitting van den 3den Julij 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Verhindering van het lid der vergadering, den heer *F. de Willigen*, om als secundus van den afgevaardigde der Indische commissie op te treden.

De secretaris berigt, dat hij, op zijne uitnoodiging aan den secundus afgevaardigde van de Indische commissie, den heer *F. de Willigen*, welke hij ten gevolge van zijne verklaring in de vorige zitting onverwijld tot dien secundus heeft gerigt, om in zijne plaats als afgevaardigde dier commissie bij de Synodale vergadering op te treden, ten antwoord heeft

ontvangen, dat deze om redenen van gezondheid zich verhinderd ziet om hieraan gevolg te geven. Met leedgevoel wordt dit berigt door de vergadering voor kennisgeving aangenomen.

Schriftelijke voorstellen van leden, als:

Vier schriftelijke voorstellen van leden der vergadering worden overgelegd, als:

1°. van den heer *van Hasselt*, tot verkrijging van verhoogde predikantstractementen van Rijkswege;

1°. van den heer *van Hasselt*, tot het aanbieden aan den Koning van een adres tot algemeene verhooging van de predikantstractementen van Rijkswege te verkrijgen;

2°. van den heer *Bruna*, tot verklaring van art. 56, 2°., van het Algemeen Reglement, in betrekking tot het woord "onderlingen."

2°. van den heer *Bruna*, om eene verklaring te erlangen van het woord *ouderlingen*, in art. 56, 2°., van het Algemeen Reglement, of dit al dan niet verstaan moet worden van dezulken die lid of secundus van een provinciaal kerkbestuur zijn of geweest zijn;

3°. van den heer *Huijsers*, tot bevordering van de algemeene viering van den "Goede Vrijdag."

3°. van den heer *Huijsers*, om de viering van den "Goede Vrijdag" zoo spoedig mogelijk algemeen te doen worden;

4°. van den heer *van Goens*, in het belang der voltalligheid van de ter Synode afgevaardigde ouderlingen.

4°. van den heer *van Goens*, om te bepalen, dat bij de afvaardiging ter Synode van ouderlingen het in orde opvolgend kerkbestuur zal voorzien in de vervulling der plaats, die het voorgaande bestuur heeft moeten open laten.

Benoeming van commissiën door den president:

Door den president worden de navolgende commissiën benoemd:

1°. tot de quaestorale zaken;

1°. tot de quaestorale zaken de heeren: *van der Ven*, *Huijsers* en *van Goens*;

2°. tot de jaarlijksche rapporten der provinciale kerkbesturen;

2°. tot de jaarlijksche rapporten van de provinciale kerkbesturen de heeren: *Losgert*, *Doorenbos*, *Thomkins*;

3°. tot het conceptreglement voor de diaconiën;

3°. tot het conceptreglement voor de diaconiën de heeren: *Koning*, *Muurling* en *Timmers Verhoeven*;

4°. tot het fonds charitatis in de classe *Alkmaar*;

4°. tot het fonds charitatis in de classe *Alkmaar* de heeren: *Boers*, *van Hasselt* en *van Heusden*;

5°. tot de conceptreglementen voor de kerkeraden en op de vacaturen;

5°. tot de conceptreglementen voor de kerkeraden en op de vacaturen de heeren: *ter Haar*, *Meijer*, *Bruna*;

6°. tot het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht;

6°. tot het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht de heeren: *Kuenen*, *Trip*, *van Heusden*;

7°. tot het conceptreglement voor de algemeene weduwenbeurs.

7°. tot het conceptreglement voor de algemeene weduwenbeurs de heeren: *Witkop*, *Huijsers*, *van Goens*.

Verkiezing door de vergadering van de leden der commissie tot de adressen rakende de kerkleer.

De president maakt gebruik van de bevoegdheid, bij het tweede lid van art. 22 van het reglement van orde hem toegekend, en verlangt, dat de commissie tot de adressen rakende de kerkleer door de vergadering zelve met besloten billetten zal worden benoemd.

Nadat bepaald is dat deze commissie uit drie leden zal bestaan, worden achtereenvolgend gekozen de heeren: ***Muurling***, bij de tweede stemming, ***Witkop***, bij de tweede stemming en ***van Heusden*** bij de derde stemming.

Commissie tot aanbieding der hulde aan den Koning.

Bij onderling goedvinden wordt bepaald, dat tot de commissie ter begroeting van den Koning behooren zullen: de president, de vice-president, de hoogleeraar ***Muurling***, de heeren ***Meijer***, ***van Hasselt*** en ***Trip***.

Besluit om de commissie tot de niet door provinciale kerkbesturen ingezonden stukken voor alsnog niet zamen te stellen.

Wordt goedgevonden tot de commissie tot niet door provinciale kerkbesturen ingekomen stukken, die de Synode in de laatst voorgaande jaren heeft nuttig en noodig geoordeeld, voor alsnog niet over te gaan.

Uitloting van de helft der leden tot behandeling van het verzoek in hooger beroep van den predikant *J. Buddingh*, te *St. Oedenrode*.

Ingekomen zijnde een verzoek van appèl van den predikant ***J. Buddingh*** te ***St. Oedenrode*** tegen eene uitspraak van het provinciaal kerkbestuur ***Noordbrabant***, wordt, overeenkomstig art. 15 van het Algemeen Reglement, de uitloting gehouden van de helft der leden, aan wie de behandeling dezer zaak zal zijn opgedragen, en blijken deze te zijn: van de adviserende leden, de heeren ***ter Haar*** en ***Timmers Verhoeven***; van de gewone leden, de heeren ***Koning***, ***Witkop***, ***Meijer***, ***van der Ven***, ***van Hasselt***, ***Trip*** en ***Boers***; de twee laatstgenoemden bij herloting tot vervanging van de heeren ***Losgert*** en ***van Heusden***, die, als leden van het kerkbestuur, door welks uitspraak de appellant zich bezwaard gevoelt, in deze geene zitting kunnen hebben.

Rapport van den vice-president ten aanzien van het archief der ingekomen stukken. Het register geteekend.

De vice-president rapporteert, dat, zoo veel hem bij onderzoek gebleken is, het archief der ingekomen stukken zich in behoorlijke orde bevindt, en overeenkomt met het register. De stukken van het laatst Synodaal jaar loopen van n°. 7259 tot 7837, onder welk laatste nummer het register door den president, na dankzegging voor het rapport, wordt geteekend.

Toezegging van de tusschenkomst des Ministers, ten einde gehoor bij den Koning voor de tot Z. M. afgevaardigde commissie te vragen.

De tusschenkomst van den Minister door den president ingeroepen zijnde, om den Koning te verzoeken, dat de commissie der Synode ten gehoore worde toegelaten, heeft Zijne Excellentie verklaard aan den wensch der vergadering gaarne te zullen voldoen.

Aan de orde worden gesteld ingekomen stukken, allereerst die betrekking hebben tot nieuw voorkomende zaken.

Ingekomen stukken:

Voor informatie worden aangenomen de navolgende missiven, die tot kennisgeving zijn ingezonden:

1°. kennisgeving van de erkenning van eene afgescheidene gemeente te *Zutphen*; informatie;

1°. Berigt van den Minister wegens de erkenning van eene afgescheidene gemeente te ***Zutphen***, dd. 12 Junij ll., n°. 6, geregistreerd sub n°. 7711.

2°. kennisgeving van de benoeming van predikanten voor de dienst der Indische kerken; informatie;

2°. Benoemingen voor de dienst der Indische kerken, als: voor de Oost-Indiën, van ***H. van Ameijden van Duijm***, ***C. G. S. Begemann***, ***F. J. N. Brouwer***, ***J. G. Walraven Krol***, ***J. M. Verff***, ***B. Braams***, ***G. van Gerrevink***, en van den candidaat tot de heilige dienst ***C. A. L. van Troostenburg de Bruijn***, volgens Ministeriële missive van den 26sten Mei,

n°. 10, geregistreerd sub n°. 7658; en benoeming van den candidaat *W. F. N. Laret* tot predikant bij de Hervormde gemeente op het eiland *St. Eustatius*, volgens kennisgeving van den Minister, dd. 10 Junij ll., n°. 21, geregistreerd sub n°. 7695.

3°. berigt van de verkiezing van kerkeraadsleden in de nieuwe gemeente *Anna Paulownapolder*; informatie;

3°. Verkiezing van kerkeraadsleden in de nieuwe gemeente *Anna Paulownapolder* door de manslidmaten, ten overstaan van eene commissie uit het classikaal bestuur *Alkmaar*, waaronder de gemeente ressorteert, volgens berigt van dit bestuur, dd. 10 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7696.

4°. broederlijk schrijven van de Synode der Nederduitsch Geréformeerde kerk in *Zuid-Afrika*, tot beantwoording gesteld in handen eener commissie;

4°. Wordt gelezen en met dankbaar gevoel aangenomen een broederlijk schrijven van de Synode der Nederduitsch Geréformeerde kerk in *Zuid-Afrika*, gedagteekend 21 September 1855, geregistreerd sub n°. 7478. Gedelibereerd zijnde wordt besloten bij de toezending van de Handelingen der Synode dezes jaars wederkeerig een broederwoord aan de Synode in *Zuid-Afrika* te voegen, tot welks ontwerping worden gecommitteerd de heeren *ter Haar* en *Boers*.

5°. afschriften van uitspraken in zaken van kerkelijke tucht, betreffende de kerkeraadsleden te *Meerkerk*, den predikant *K. H. ter Winkel*, te *Sas van Gent*, en den voormaligen predikant *J. B. Schultze*;

5°. Gelezen en voor informatie aangenomen drie uitspraken van provinciale kerkbesturen in zaken van kerkelijke tucht, waarvan afschrift is toegezonden, als: van *Zuidholland*, dd. 3 October ll., in zake kerkeraadsleden te *Meerkerk*; van *Zeeland*, in zake den predikant *K. H. ter Winkel*, te *Sas van Gent*, dd. 8 Mei ll., en van *Friesland*, in zake den voormaligen predikant *J. B. Schultze*, dd. 22 April ll., respectivelijk geregistreerd sub n°. 7714, 7628, 7551.

6°. bedenkingen van het classikaal bestuur *Leeuwarden* tegen de handeling van het provinciaal kerkbestuur *Gelderland*, in zake de kerkelijke goedkeuring van de predikantsberoeping te *Marrum* en *Nijkerk*, in overweging.

6°. Ter tafel komt eene missive van het classikaal bestuur *Leeuwarden*, dd. 29 Mei ll., houdende bedenkingen tegen de handeling van het provinciaal kerkbestuur *Gelderland*, hetwelk, na zijne beslissing omtrent de in cassatie behandelde aangelegenheid der kerkelijke approbatie van de predikantsberoeping te *Marrum* en *Nijkerk*, die goedkeuring zelf heeft verleend, welke missive is toegezonden door het provinciaal kerkbestuur *Friesland*, bij geleidende van den 9den Junij, geregistreerd sub n°. 7699. Wegens het te geven antwoord worden discussiën gevoerd, en worden deze ter oorzake van den ver verstreken tijd gestaakt tot de volgende zitting.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

R. J. Koning, *president*.

Zitting van den 4den Julij 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Twee voorstellen zijn door den heer *Meijer* ten buréle nedergelegd en worden door den secretaris ingediend.

Twee voorstellen van den heer *Meijer*:

Het eerste is strekkende tot verbetering van het lot der weduwen van predikanten ten platten lande, en om van Rijkswege haar tegenwoordig pensioen van *f* 100 tot *f* 200 te doen worden opgevoerd.

Het eerste strekkende tot verbetering van het lot der weduwen van de predikanten ten platten lande.

Het tweede beoogt, dat de Synode eene, naar de behoeften en eischen des tijds verbeterde redactie der meest gebruikte liturgische formulieren, b. v. van den Doop, het Avondmaal, het huwelijk, de bevestiging van leeraren en van kerkeraadsleden, bezorge.

Het tweede beoogende eene verbeterde redactie der meest gebruikte liturgische formulieren.

De discussiën van de vorige zitting wegens approbatie der predikantsberoeping te *Marrum* en *Nijkerk* worden voortgezet en wederom gestaakt, uit aanmerking dat de inzage van de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Gelderland* wordt noodig geoordeeld, waarvan een behoorlijk gewaarmerkt afschrift, hetwelk bij de Synode niet is overgelegd, door den afgevaardigde van genoemd bestuur van zijnen secretaris zal worden gevraagd.

De discussiën omtrent de zaak der approbatie van het beroep te *Marrum* en *Nijkerk* voortgezet en wederom gestaakt.

Voortgaande met de ingekomen stukken, komt aan de orde eene missive van den bijzonderen kerkeraad der Nederduitsche Hervormde gemeente te *Zwolle*, dd. 25 Maart ll., ingezonden met geleidende van het provinciaal kerkbestuur *Overijssel*, dd. 8 Mei ll., geregistreerd sub n°. 7617, onder mededeeling van zijne huishoudelijke verordeningen betrekkelijk de toepassing van art. 3 van het Algemeen Reglement, aan de Synode in overweging gevende, dat zij den waren zin van het artikel naar hare beschouwing verklare, en deze verklaring, met de daaruit voortvloeijende verpligting tot en de wijze van handelen, stelle tot algemeenen regel en uitvaardige aan al de kerkeraden. De missive wordt ten fine van consideratiën en advies gesteld in handen van de heeren *van Hasselt* en *Bruna*.

Verlangen van den bijzonderen kerkeraad der Nederduitsche Hervormde gemeente te *Zwolle*, om den zin en de bedoeling van art. 3 van het Algemeen Reglement aan de kerkeraden te doen kennen, commissoriaal.

In deliberatie wordt gebragt eene missive van het provinciaal kerkbestuur *Utrecht*, dd. 31 Mei ll., geregistreerd sub n°. 7674, te kennen gevende, dat in het ressort zich heeft geopenbaard een zeer groot en belangrijk verschil in de opvatting van art. 8 van het Algemeen Reglement, waaromtrent aan de eene zijde wordt beweerd, dat de volstrekte meerderheid van stemmen gevorderd wordt ook bij de plaatsing op de, voor de benoeming gemaakt wordende grootere of kleinere nominatiën, en aan de andere zijde dat dit vereischte niet op de nominatie, welke tot de beslissing moet leiden, maar alleen op de eindbeslissing zelve van toepassing is, en dat daarom de wensch door het kerkbestuur tot de Synode wordt gebragt, dát zij het artikel verklare op eene wijze, waarbij voortaan alle verschil van gevoelen te dien aanzien wordt buiten gesloten, en dat daarvan officieel en algemeen aan de Hervormde kerk zal worden kennis gegeven. Wordt beslist, dat, uit kracht van gezegd art. 8 van het Algemeen Reglement, de volstrekte meerderheid van stemmen voor de plaatsing op nominatiën, die tot de beslissing ter vervulling van openstaande plaatsen moeten leiden, niet wordt gevorderd, maar dat het desniettemin aan alle kerkelijke collegiën is gebleven vrij en onverlet, om dit vereischte in de huishoudelijke bepalingen op te nemen, als zijnde met het Algemeen Reglement niet in strijd.

Verklaring van art. 8 van het Algemeen Reglement, op verzoek van het provinciaal kerkbestuur *Utrecht* gegeven.

Deze beslissing zal ter kennis worden gebragt van het provinciaal kerkbestuur *Utrecht*, en door middel van het kerkelijk orgaan officieel worden openbaar gemaakt.

De heer *Kuenen* en de secretaris hebben *voor*, de heeren *ter Haar* en *Muurling* hebben *tegen* dit besluit geadviseerd.

Voor de heeren *Witkop*, *Bruna*, *Trip*, *Losgert*, *van Heusden*, *Doorenbos*, *van Goens*, *Thomkins*, *Boers* en *Koning*.

Tegen de heeren *van der Ven*, *van Hasselt*, *Huijsers* en *Meijer*.

Besluiten op de voorstellen, betrekking hebbende tot de afvaardiging van ouderlingen ter Synode, het eene van den heer *Bruna*, het andere van den heer *van Goens*.

Aan de orde wordt gesteld het, in de zitting van den 3den dezer ingediend voorstel van den heer *Bruna*, tot toelichting van de afvaardiging ter Synode door de provinciale kerkbesturen van de ouderlingen, in art. 56 van het Algemeen Reglement voorgeschreven.

Naar eenparig advies, behalve van den secretaris, en met algemeene stemmen, wordt goedgevonden uit te spreken dat het artikel, in verband ook met het laatste lid van art. 5 van hetzelfde reglement, aldus verstaan moet worden, dat ook de ouderling door het provinciaal kerkbestuur ter afvaardiging naar de Synode alléén mag gekozen worden uit zijne leden en secundi, welk besluit door het kerkelijk orgaan officieel tot algemeene kennis zal worden gebragt.

Het, mede tot de afvaardiging der ouderlingen ter Synode betrekking hebbende, en in de vorige zitting ingediend voorstel van den heer *van Goens* wordt hierna in beraadslaging genomen.

De secretaris geeft in overweging om, betreffende de uitvoering van hetgeen het voorstel bedoelt, te bepalen, dat voortaan de *vier* kerkbesturen, in orde volgende op het laatste kerkbestuur dat ten vorigen jare tot de afvaardiging van een ouderling was geroepen, doende hetgeen tot heden door de drie kerkbesturen is gedaan, een ouderling zullen benoemen, om, zoo veel het vierde bestuur aangaat, eventueel ter Synodale vergadering op te gaan, opdat, bij ontstentenis van den afgevaardigden ouderling en diens secundus bij de drie eerste kerkbesturen, na kennisgeving en oproeping door den secretaris der Synode, de door het vierde bestuur benoemde diens plaats inneme, met dien verstande, dat, wanneer de benoeming van dezen af te vaardigen ouderling, om welke redenen dan ook, geen effect sorteert, dat bestuur voor het volgend jaar aan de orde blijft, om het eerst een ouderling als lid der Synode te delegéren. Met deze bijvoeging wordt het voorstel aangenomen, en in dien geest en met die strekking zal eene aanschrijving aan al de kerkbesturen, met uitzondering van *Limburg* en de *Indische commissie*, gezonden worden.

Besluit op het voorstel van den heer *Huijsers*, betreffende de algemeene viering van den „Goede Vrijdag."

Aan de orde der discussiën is het voorstel van den heer *Huijsers*, betreffende de viering van den „Goede Vrijdag", dat de Synode haar ook ten volgenden jare blijve ondersteunen op de krachtigste wijze, opdat zij werkelijk en zoo spoedig mogelijk algemeen worde, en men haar ook dáár kunne volhouden waar men 't eerst aan de opwekking van de Synode gehoor heeft gegeven. De Synode erkent reden te hebben om zich te verblijden bij aanvang over de uitkomsten, die hare bemoeijingen in deze reeds hebben gehad. Zij hoopt en vertrouwt, dat de dag, waarvan de sprake is, zijn heilig karakter bij de gemeenten, door wie het te dezen jare geëerbiedigd is, bestendig zal bewaren. Vuriglijk wenscht zij, dat haar voorbeeld meer en meer zal gevolgd worden, en de godsdienstige wijding van den dag welhaast zal doordringen tot allen, zoodat hij eindelijk in de rij der Christelijke gedenkdagen, die de Hervormde kerk in Nederland als de hare kent, zijne plaats inneme. Van het hernieuwen voor het overige van maatregelen om die wenschen tot vervulling te bren-

gen, oordeelt de vergadering, immers voor het tegenwoordige, zich te moeten onthouden.

De beraadslagingen worden geopend over het voorstel van den heer *Meijer* tot herziening der liturgische formulieren, hetwelk bij den aanvang der zitting werd ingediend.

Besluit op het voorstel van den heer *Meijer*, tot verbetering der meest gebruikte liturgische formulieren.

De secretaris geeft in overweging te besluiten, dat de zaak, in het voorstel vervat, door tusschenkomst der Synodale Commissie bij de kerkvergadering zal worden aanhangig gehouden.

Dit amendement wordt in stemming gebragt en verworpen, in overeenstemming met het gevoelen van den heer *ter Haar*, tegen de adviesen van de heeren *Kuenen* en *Muurling*.

Tegen de heeren *Witkop*, *van der Ven*, *van Hasselt*, *Huijsers*, *Trip*, *Losgert*, *van Heusden*, *Boers* en *Koning*.

Voor de heeren *Bruna*, *Doorenbos*, *van Goens*, *Thomkins* en *Meijer*.

Hierna wordt het voorstel zelf aan de stemming gegeven en desgelijks verworpen, tegen de adviesen van de heeren *Kuenen* en *Muurling* en van den secretaris, overeenkomstig het advies van den heer *ter Haar*.

Tegen het voorstel de heeren *Witkop*, *van der Ven*, *van Hasselt*, *Bruna*, *Huijsers*, *Trip*, *Losgert*, *van Heusden*, *Thomkins*, *Boers* en *Koning*.

Voor de heeren *Doorenbos*, *van Goens* en *Meijer*.

De zitting wordt met dankzegging gesloten tot den volgenden dag des voormiddags, bij uitzondering op art. 21 van het reglement van orde, te half tien uren.

R. J. KONING, *president*

Zitting van den 5*den Julij* 1856.

Alle leden, met uitzondering van den heer *van Goens*, tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

De behandeling der ingekomen stukken, tot nieuw voorgekomen zaken betrekking hebbende, wordt voortgezet.

Behandeling der ingekomen stukken voortgezet.

Een beklag van *M. C. Sandgaard*, gemeentelid te *Hellevoetsluis*, dd. 28 Mei ll., geregistreerd sub n°. 7659, over de handelwijze der kerkvoogdij betreffende eene tijdelijk door hem bekleede zitplaats in de kerk, gelezen zijnde, wordt deswegens overgegaan tot de orde van den dag.

Beklag van een gemeentelid te *Hellevoetsluis* over de handelwijze der kerkvoogdij aldaar. Orde van den dag.

Gelezen eene missive van het provinciaal kerkbestuur *Noordholland*, dd. 24 Junij, geregistreerd sub n°. 7743, aanbevelende, overeenkomstig het verlangen van het classikaal bestuur *Haarlem*, in het rapport wegens de kerkvisitatie bij herhaling kenbaar gemaakt, om de betrekking van den emeritus predikant bij het gesticht *Meer* en *Berg* kerkelijk zóódanig te regelen, dat de regten van den kerkeraad der gemeente te *Bloemendaal*, waar-

Voorstel van het provinciaal kerkbestuur *Noordholland* tot kerkelijke regeling der betrekking van den predikant bij het gesticht *Meer en Berg*, commissoriaal.

onder het gesticht ressorteert, ongeschonden blijven; en wordt dit stuk gegeven ten fine van consideratiën en advies in handen van de, in de zitting van den 3den dezer benoemde commissie tot de jaarlijksche rapporten der provinciale kerkbesturen.

Adres van predikanten in de provincie *Utrecht*, tot invoering van eene kerkelijke wet ter regeling van tijdelijk aan de candidaten tot de heilige dienst op te dragen werkzaamheden, in handen der Algemeene Synodale Commissie.

Met levendige belangstelling wordt de lezing aangehoord van eene missive van *M. B. Romenij* c. s., zich noemende predikanten bij Hervormde gemeenten in de provincie *Utrecht*, dd. 25 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7755, houdende, met vele gewigtige consideratiën, het voorstel dat de Synode bij kerkelijke wet bepale, dat de kerk geregtigd is, om aan de, tot de Evangeliedienst toegelaten jongelieden, met wijze keuze en op behoorlijke voorwaarden, deze en gene kerkelijke en pastorale werkzaamheden op te dragen, waardoor de arbeiders in de dienst der vaderlandsche gemeenten vermeerderd, en de toestand onzer candidaten niet weinig verbeterd en veraangenaamd zouden worden. Uit aanmerking van het hoog gewigt der zaak, in de missive vervat, besluit de vergadering de geheele missive te stellen in handen der Algemeene Synodale Commissie, met zeer bijzondere aanbeveling tot ernstige overweging der hier voorgestelde zaak, en met uitnoodiging om, wanneer zij haar zal oordeelen uitvoerbaar te zijn, eene conceptwet ten volgenden jare ter tafel te brengen bij de Synode; welk besluit is genomen naar eenparig advies en met algemeene stemmen.

Missive van het provinciaal kerkbestuur *Zeeland*, over de combinatie van *Blooïs* en *Bommenéde* met de gemeente *Zonnemaire*, in handen der Algemeene Synodale Commissie.

Overgegaan zijnde tot de stukken op de agenda aangeteekend, als betrekking hebbende tot vroeger bij de Synode behandelde aangelegenheden, brengt de secretaris ter tafel eene, door het provinciaal kerkbestuur *Zeeland*, dd. 8 Mei ll., geregistreerd sub n°. 7692, voor de Algemeene Synodale Commissie bestemde missive, betreffende de belangen der kerkelijke indeeling van de kerkvrije gemeenten *Bommenéde* en *Blooïs*, beklagende zich het kerkbestuur over de handeling der Commissie in deze, waarbij het kerkbestuur geheel door haar zou zijn voorbijgegaan, en verlangende, met overlegging van daartoe betrekkelijk ingekomen stukken, dat de Synodale Commissie, die zich de zaak dezer zoogenaamde combinatie, gelijk het kerkbestuur haar qualificeert, bepaaldelijk ook met opzigt tot de wijze harer regeling, heeft aangetrokken, haar thans verder in hare wijsheid moge voortzetten en tot een goed einde brengen, waarover het kerkbestuur zegt zich opregtelijk te zullen verheugen.

De vergadering besluit, deze aangelegenheid op te dragen aan de Synodale Commissie, opdat zij naar bevind van zaken in deze handele.

Bezwaren van den kerkeraad der Hervormde gemeente te *Zeijst* tegen de beslissing van het provinciaal kerkbestuur *Utrecht* omtrent de kerkelijke grensscheiding van de buurtschappen *Stroo- of Smullebuurt*, in handen eener commissie.

Eene missive van bezwaren tegen de beslissing omtrent de buurtschappen, genaamd de *Stroo- of Smullebuurt*, genomen door het provinciaal kerkbestuur *Utrecht*, op den 1sten Mei 1855, waarop besluit van de Synode is gevallen in de zitting van den 6den Julij 1855 (Hand. blz. 17), ingediend door den kerkeraad der Hervormde gemeente te *Zeijst*, zijnde daartoe met twee daartoe betrekkelijke stukken geregistreerd sub n°. 7446, 7476, 7675, wordt gesteld in handen van eene commissie, uit de heeren *Meijer*, *van Hasselt* en *Bruna* bestaande.

Verzoek van het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland*, om ten opzigte der regeling van de belangen der kerkvrije gemeenten in het gewest diligentverklaring te erlangen, toegestaan.

Ingevolge het verzoek van het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland*, betrekking hebbende tot de kerkvrije gemeenten in het ressort, dd. 8 Mei ll., geregistreerd sub. n°. 7729, wordt goedgevonden diligentverklaring te verleenen aan het bestuur.

Missiven betreffende diaconale geschillen, als: tusschen de diaconiën der gemeenten *Nieuwkoop* en *Nieuwveen*, van het classikaal bestuur *Leijden*, dd. 9 Junij ll., ingezonden door het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland*, dd. 23 Junij, geregistreerd sub n°. 7750, en van diakenen der Hervormde gemeente *Zuidwolde*, dd. 23 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7750, om een einde te doen komen aan de moeijelijkheden, welke het diaconiebestuur voortdurend met het gemeentebestuur ondervindt, welk belang de Synode, in de zitting van 23 Julij van het voorgaande jaar (Hand. blz. 135), bij den Minister heeft trachten te bevorderen, worden gesteld, ten fine van consideratiën en advies, in handen van de heeren *van der Ven*, *Huijsers* en *Trip*.

Missiven betrekkelijk diaconale geschillen tusschen de gemeenten *Nieuwkoop* en *Nieuwveen*, en tusschen het diaconie- en het burgerlijk gemeentebestuur te *Zuidwolde*, in handen eener commissie.

Ter tafel worden gebragt eene missive van het provinciaal kerkbestuur *Overijssel*, dd. 8 Mei ll., geregistreerd sub n°. 7606, betreffende het predikantstractement te *Tubbergen*, en onderscheidene adressen, alle strekkende tot verhooging der predikantstractementen, als: van de predikanten van den ring *Spanbroek*, dd. 18 Junij ll.; van de classikale vergadering *Dordrecht*, dd. 27 Junij ll.; van de classikale vergadering *Edam*, dd. 26 Junij ll.; van de classikale vergadering *Meppel*, dd. 25 Junij ll.; van de classikale vergadering *'s Gravenhage*, dd. 25 Junij ll.; van de classikale vergadering *Heerenveen*, dd. 25 Junij ll.; van de classikale vergadering *Utrecht*, dd. 25 Junij ll.; van de classikale vergadering *Gouda*, dd. 25 Junij ll.; van predikanten in *Gelderland*, dd. 25 Junij ll.; van de classikale vergadering *Heusden*, dd. 25 Junij ll.; van de classikale vergadering *'s Hertogenbosch*, dd. 30 Junij ll., ingezonden bij conductoire van het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant*, dd. 5 dezer, van de classikale vergadering *Tiel*, dd. 25 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7771, 7798, 7799, 7800 *a*, 7815, 7817 *b*, 7825, 7842, 7851, 7862, 7863 en 7867.

Al deze stukken worden, met de voorstellen van den heer *van Hasselt*, ingediend in de zitting van den 3den dezer, van gelijke strekking, en van den heer *Meijer*, ingediend in de zitting van den 4den dezer, strekkende tot verhooging van de pensioenen der weduwen van predikanten ten platten lande, gesteld, ten fine van consideratiën en advies; in handen van den heer *Muurling*, den secretaris, en den heer *Loegert*.

Adressen tot verbetering der predikantstractementen in het algemeen, en van het tractement te *Tubbergen* in het bijzonder, met de voorstellen van de heeren *van Hasselt* en *Meijer*, het eene van gelijke strekking als eerstgenoemd, het andere tot verhooging van predikants weduwenpensioenen, commissoriaal.

De zitting wordt met dankzegging gesloten en geadjourneerd tot Maandag e. k. des voormiddags, met uitzondering op art. 21 van het reglement van orde, te elf uren.

R. J. KONING, *president.*

Zitting van den 7den Julij 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

De quaestor-generaal, die, ingevolge de oproeping van den 2den dezer, ter vergadering is opgekomen, wordt door den president begroet met een hartelijk woord, hetwelk door den quaestor beantwoord wordt.

De quaestor-generaal, ingevolge de oproeping ter vergadering verschenen.

Ingekomen een afschrift der uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Gelderland*, rakende de predikantsberoeping te *Marrum* en *Nijkerk*.

De secretaris berigt, dat bij hem ontvangen is een afschrift van de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Gelderland*, in zake de predikantsberoeping te *Marrum* en *Nijkerk*, van wege het Departement, waarhenen hij op de gedane aanvrage van den 3den dezer door het bestuur is verwezen.

Het rapport der Algemeene Synodale Commissie wegens hare werkzaamheden van financiëlen aard (Bijl. A), aan de orde der beraadslagingen.

Aan de orde is het eerste rapport der Algemeene Synodale Commissie, Bijlage *A*, hare werkzaamheden bevattende in zaken, tot de algemeene kerkelijke fondsen in betrekking staande.

Goedvinding om de besluiten omtrent dit rapport eerstelijk te beschouwen als provisioneel.

Wordt bepaald, dat de eerstelijk te nemen besluiten zullen zijn aan te merken als genomen provisioneel.

Voordragten in het rapport tot ondersteuning van hulpbehoevende gemeenten ten dienste van kerkelijke gebouwen, goedgekeurd, met bijzonderen last aan de Algemeene Synodale Commissie opzigtens de gebouwen te *Buurse*.

De voordragten der Synodale Commissie wegens adressen van hulpbehoevende gemeenten worden alle goedgekeurd, tot die betrekkelijk *Waterlandskerkje* waarbij wordt gesubsisteerd.

Het besluit omtrent *Oosterland* is genomen na lange en zeer ernstige beraadslagingen.

Wat *Buurse* aangaat, heeft de vergadering aan de Synodale Commissie opgedragen ter overweging, of er geene termen bestaan, om de som van *f* 1500, waarvoor het uitzigt tegen het volgend jaar is geopend, tot *f* 1900 op te voeren.

De zitting vordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

R. J. Koning, *president*.

Zitting van den 8sten Julij 1856.

Al de leden, ook de quaestor-generaal tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Rapport betrekkelijk het gehoor, door den Koning aan de gecommitteerden der Synode verleend.

Namens de commissie, die na de voorgaande zitting bij den Koning ten gehoore is toegelaten, rapporteert de president, dat zij uit den mond des Konings de betuiging heeft mogen ontvangen van groote ingenomenheid met het huldebewijs, door de Synode in de toezending van hare commissie aan Z. M. gegeven, en met het woord, door den voorzitter uitgesproken, als ook van zijne hooge belangstelling in den bloei der Hervormde kerk. De vice-president, en in vereeniging met hem al de overige leden der commissie, geven getuigenis aan den voorzitter van wege de waardige wijze, waarop hij zich van zijne taak heeft gekweten. Met genoegen worden deze rapporten voor kennisgeving aangenomen.

Aan de quaestorale commissie, benoemd in de zitting van den 3den dezer, wordt, op haar verzoek, voor de kleinere toelagen aan noodlijdende gemeenten en personen beschikbaar gesteld de som van ƒ 9300, zijnde het bedrag der gelden die ten vorigen jare voor dat belang zijn besteed.

Aan de quaestorale commissie eene som voor kleinere toelagen uit het fonds voor noodlijdende kerken en personen, op haar verzoek beschikbaar gesteld.

De discussiën der vorige zitting wegens het eerste rapport der Synodale Commissie, Bijlage A, worden voortgezet.

Voortzetting van de beraadslagingen over het finantieel rapport der Synodale Commissie.

Aan de orde is in het rapport de voordragt wegens het verzoekschrift van de kerkvoogden te *Mijdrecht*, en worden, nadat over het advies der Synodale Commissie in deze is gedelibereerd, twee stukken ter tafel gebragt, als: van de kerkvoogden te *Mijdrecht*, dd. 30 Junij ll., dienende om haar verzoek bij de Synode nader aan te dringen, en van het provinciaal collegie van toezigt enz. in *Utrecht*, dd. 1 dezer, tot ondersteuning van het verzoek; de stukken geregistreerd sub n°. 7852, 7858.

Het advies der Synodale Commissie tot afwijzing van het verzoek wordt verworpen, en aan haar wordt opgedragen om het in nadere overweging te nemen.

De voordragt ten aanzien van het verzoek van Mijdrecht, aan de Commissie in nadere overweging gegeven, in verband met latere adressen in het belang dier gemeente.

In overeenstemming met het advies wegens *Dongen* wordt besloten.

De voordragten voor het overige goedgekeurd.

De voordragten van gemeenten zijn hiermede ten einde gebragt, en worden de bij aanvang provisioneel genomen besluiten definitief gemaakt.

De voorloopig genomen besluiten ten aanzien der voordragten definitief gemaakt.

De mededeelingen, in het overige gedeelte van het rapport vervat, worden voor kennisgeving aangenomen, de handelingen der commissie worden goedgekeurd, en overeenkomstig de voorstellen wordt besloten.

Besluiten op den verderen inhoud van het rapport voor zooveel het tot het fonds voor noodlijdende kerken en personen betrekking heeft.

Eenige stukken worden ter tafel gebragt, tot aangelegenheden, in het rapport vermeld, betrekking hebbende, als:

Ingekomen stukken, tot aangelegenheden in het rapport betrekking hebbende, in behandeling.

Eene missive van den Minister, dd. 21 Junij, n°. 13, geregistreerd sub n°. 7741, berigtende, dat Zijne Excellentie naar het advies der Synodale Commissie ten opzigte van *Arnemuiden* zich heeft gedragen, en tevens verlangende de gedachte der vergadering te vernemen omtrent een verzoek van dezelfde gemeente tot subsidie uit 's Rijks kas voor de pastorij, in verband bepaaldelijk tot het uitzigt, hetwelk er mogt bestaan op ondersteuning uit het Synodaal fonds. Wordt goedgevonden in antwoord te geven, dat geen verzoek dier gemeente tot subsidie voor de pastorij bij de Synode is ingekomen, en zij zich alzoo niet in staat bevindt om aan het verlangen des Ministers te voldoen.

Vraag van den Minister omtrent een aan hem gerigt verzoek van de gemeente Arnemuiden, tot Rijkssubsidie voor de pastorij, beantwoord.

Twee missiven van de kerkvoogdij te *Nieuwpoort*, dd. 15 April en 1 dezer, de eerste met aanbeveling toegezonden door het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland*, dd. 10 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7702*a* en 7828, houdende verzoek tot spoedige bekoming van eene subsidie van ƒ 1250 voor den aankoop van een huis, te bestemmen voor pastorij, welk verzoek wordt ingewilligd, nadat kennis genomen is van het Ministerieel berigt van den 13den.

Verzoek van de gemeente Nieuwpoort om subsidie voor den aankoop van een huis, moetende dienen als pastorij, na bekomen berigt van de hulp uit 's Rijks schatkist, ingewilligd.

Junij ll., n°. 14, geregistreerd sub n°. 7712, dat van Rijkswege aan gezegde gemeente, ingevolge het advies der Synodale Commissie, tot het zelfde einde is toegestaan eene som van *f* 1000.

Adres van den kerkeraad der Nederduitsche Hervormde gemeente te *Amsterdam*, tot meer tijdige uitvaardiging van den jaarlijkschen collectebrief ten behoeve van het fonds voor noodlijdenden, aan de aandacht der Synodale Commissie aanbevolen.

Een, door het provinciaal kerkbestuur *Noordholland*, bij conductoire van 8 Mei ll., met ondersteuning toegezonden verzoek van het classikaal bestuur *Amsterdam*, namens den kerkeraad der Nederduitsche Hervormde gemeente aldaar, tot meer tijdige uitvaardiging van den jaarlijkschen collectebrief, wordt aan de aandacht der Synodale Commissie aanbevolen.

Ten gevolge van het rapport van de Synodale Commissie, de aanschrijving, betreffende de quotisatie der gemeenten, aan de kerkbesturen, die er geen gevolg aan gaven, in herinnering gebragt.

Lettende op het berigt der Synodale Commissie, dat door vier kerkbesturen geen gevolg is gegeven aan de aanschrijving der Synode van 22 Augustus 1854, tot het doen van voorstellen betreffende de quotisatie der gemeenten in het ressort, besluit de vergadering deze besturen daarop opmerkzaam te maken.

Overleg wegens de opmerkingen in het rapport der Synodale Commissie, rakende de rekeningen van de administratie der fondsen, opgedragen aan den quaestor-generaal en den secretaris.

Over de mededeelingen in het rapport rakende de rekeningen van den quaestor-generaal zal een overleg door hem met den secretaris gehouden worden.

De zitting wordt met dankzegging gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

R. J. Koning, *president*.

Zitting van den 9den Julij 1856.

Al de leden, ook de quaestor-generaal tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Uitslag van het gehouden overleg ter zake de inrigting voor het vervolg van de rekening van het quaestoraal beheer over het fonds voor noodlijdenden.

De quaestor-generaal brengt verslag uit wegens het, door hem met den secretaris ter zake hetgeen het rapport der Synodale Commissie, Bijlage A, de rekeningen van het quaestoraal beheer betreffende bevat, gehouden overleg.

De quaestor-generaal verklaart zich bereid om gevolg te geven voortaan aan de opmerking der Synodale Commissie, bij het slot van haar rapport ten aanzien van de opgave betrekkelijk het fonds voor noodlijdenden.

De rekening van den quaestor-generaal goedgekeurd.

Hierna wordt besloten, volgende het advies van de Synodale Commissie in haar rapport, de rekeningen, in het verslag van den quaestor-generaal, Bijlage D, opgenomen, goed te keuren, en tot décharge van den quaestor door de drie leden van het moderamen te doen teekenen.

Voorts vindt de vergadering goed, om, terwijl het honorarium, hetwelk den quaestor voor het beheer van het fonds tot verhooging der schraalste predikantstractementen ten bedrage van *f* 100, uit de inkomsten van dit fonds te genieten, is toegekend in mindering van de som tot zulk een bedrag vroeger uit de weduwenbeurs hem afgestaan, dit jaar pro memoriâ is uitgetrokken, aangezien het volle bedrag van het vroeger genoten wordende honorarium uit de weduwenbeurs door hem is ontvangen, de kosten, door de daarstelling van dat fonds veroorzaakt, te restituëren uit het fonds.

Restitutie aan den quaestor-generaal van de kosten, door den aanleg der administratie van het fonds ten dienste der schraalste predikantstractementen veroorzaakt.

De secretaris legt over de verklaring van door hem geleden verschotten wegens briefporten en zegels, en wordt besloten, nadat de mededeeling van hem is ontvangen, dat de eerste schier geheel zijn ontstaan uit de berigten, voor de kerkelijke courant hem toegezonden, voor welke in den regel geen vrijdom van port hem wordt toegekend, beslist de vergadering, dat de restitutie der briefporten zal komen ten laste van de weduwenbeurs, die de baten van het blad geniet, en de zegelregten blijvend zullen worden voldaan uit het fonds voor noodlijdenden.

Restitutie aan den secretaris van de door hem voor briefporten en zegels geleden verschotten.

Een verzoekschrift komt ter tafel van den uitgever van het kerkelijk orgaan, den heer *P. R. D. Muller* te *'s Hertogenbosch*, dd. 18 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7716, strekkende, om in het gesloten contract eene prijsvermindering te brengen voor de uitkeering aan de weduwenbeurs, en op nieuw de restitutie te bekomen van de kosten der gratis-exemplaren, ook in den loop van het jaar 1856 aan de classikale correspondenten uitgereikt. Het adres wordt gesteld in handen van de heeren *Koning*, *Muurling* en *Timmers Verhoeven*.

Verzoek van den uitgever van het kerkelijk orgaan, om eene prijsvermindering in de uitkeering aan de weduwenbeurs te erlangen, commissoriaal.

Ten aanzien van het fonds voor de predikantstractementen neemt de heer *Muurling* aanleiding uit het rapport van den quaestor-generaal, Bijlage D, om voor te stellen, dat de vergadering in overweging neme, of de belangen van dit fonds welligt eene wijziging in het reglement betrekkelijk het aan te leggen kapitaal gebieden zullen, en worden laatstgenoemde gecommitteerden uitgenoodigd om deswegens te dienen van consideratiën en advies.

De belangen van het fonds ten dienste der schraalste predikantstractementen, ter overweging aan een der leden opgedragen.

Zijn ingekomen en worden voor notificatie aangenomen de navolgende dankzeggingen voor genoten subsidie, als: van de commissie tot vestiging van eene gemeente te *Halle*, dd. 29 September; van de kerkvoogdij te *Arkel*, van dezelfde dagteekening; van de kerkvoogdij te *'t Woud*, dd. 9 Mei ll., ingezonden door het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland*, bij conductoire van dezelfde dagteekening, geregistreerd sub n°. 7316, 7319 en 7732.

Dankschriften voor genoten subsidie uit het fonds voor noodlijdenden. Notificatie.

Nieuwe verzoekschriften tot subsidie voor kerkelijke gebouwen zijn ingediend door de kerkvoogdij te *Berlicum*, dd. 1 Junij, en door de kerkvoogdij te *Ouddorp*, dd. 21 Junij ll., ingezonden respectivelijk door de provinciale kerkbesturen *Noordbrabant* en *Noordholland*, bij conductoiren, gedagteekend 23 Junij en 26 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7756 en 7801. Deze adressen worden gesteld in handen der Synodale Commissie, ten einde voordragten deswegens ten volgenden jare aan de Synode te doen, met magtiging om ook later nog inkomende verzoekschriften tot hetzelfde doel ter hand te nemen.

Nieuwe verzoekschriften tot subsidie uit het fonds, in handen der Algemeene Synodale Commissie.

Berigt der commissie tot vestiging van eene gemeente te *Haarlo*, aangaande den voldoenden staat der tot hare beschikking gestelde geldmiddelen, aangenomen voor informatie.

Een berigt van de commissie tot vestiging van eene gemeente te *Haarlo*, zonder dagteekening, geregistreerd sub n°. 7812, dat zij, de aangevraagde subsidie te dezen jare uit het Synodaal fonds, gelijk zij hoopt en vertrouwt, zullende ontvangen, over voldoende middelen zal te beschikken hebben om haar doel te bereiken, wordt aangenomen voor informatie.

Voorstel van den ring *Leens* tot wijziging van art. 30 van het reglement op de vacaturen, in betrekking tot de vergoeding van kosten aan de ringpredikanten bij vervulling van beurten van bezwaar, commissoriaal.

Door het provinciaal kerkbestuur *Groningen* is ingezonden en ondersteund, bij missive van den 17den Junij ll., geregistreerd sub n°. 7719, een voorstel van den ring *Leens*, om art. 30 van het reglement op de vacaturen zóó te wijzigen, dat de ringpredikanten, wanneer zij tot de waarneming van predikbeurten voor een zieken, krankzinnigen, afwezigen of gesuspendeerden Evangeliedienaar worden verpligt, niet alleen voor het verblijf in de gemeente, maar ook voor de heen- en terugreis worden gedéfroijeerd; welke missive wordt gesteld in handen van de commissie tot het concept van herzien reglement op de vacaturen.

Missive van het classikaal bestuur *Leyden*, betreffende de quotisatie van gemeenten in het ressort, overgelegd bij het Ministerieel Departement.

Wordt goedgevonden een voorstel van het classikaal bestuur *Leyden* tot verhooging der quota van gemeenten in het ressort, toegezonden bij geleidende van het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland*, dd. 1 dezer, geregistreerd sub n°. 7829, naar het reglement op de classikale kosten, over te leggen bij het Departement.

Verzoek van hetzelfde collegie tot verhooging van zijne bestuursgelden, niet bewilligd.

Een hieraan verbonden verzoek van gezegd classikaal bestuur, dd. 17 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7830, om de gelden voor de leden en den scriba van dit collegie te doen worden verhoogd, oordeelt de vergadering niet te mogen bewilligen; zullende hiervan geen bepaalde kennisgeving geschieden.

Voorstel van den predikant *J. van Schaick*, in het belang van meerderjarige predikantskinderen bij het overlijden van hun vader, commissoriaal.

In handen der commissie tot het conceptreglement op de vacaturen wordt gesteld eene missive van den predikant *J. van Schaick* te *Bruchem*, dd. 1 dezer, geregistreerd sub n°. 7832, strekkende om de bepaling in te voeren, dat, bij het overlijden van een predikant, de inwoning in de pastorij ook aan zijn meerderjarig kind of kinderen gedurende drie maanden na den dag van het afsterven van den vader worde gegund, en de ringpredikanten gedurende dien tijd ten behoeve dier nablijvenden de dienst zullen te vervullen hebben.

Klagt van den kerkeraad te *Weesp* over eene handeling van den algemeenen correspondent van het kerkelijk orgaan, niet gebillijkt.

Wegens eene klagt van den kerkeraad te *Weesp*, dd. 15 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7813 *a*, ingezonden door het provinciaal kerkbestuur *Noordholland*, zonder consideratie bij geleidende van den 28sten daaraanvolgende over de handeling van den algemeenen correspondent voor het kerkelijk orgaan, met opzigt tot zeker door dat collegie ter plaatsing opgezonden berigt, spreekt de vergadering het oordeel uit, dat zij niet mag worden gebillijkt, en het geheel van de bevoegdheid was van den correspondent om te handelen in voege als door hem is geschied.

Bezwaren van den kerkeraad te *Vorden* tegen de kerkelijke grensscheiding van *Wichmond*, aan de consideratiën van het classikaal bestuur van het ressort onderworpen.

Gelezen zijnde eene missive van bezwaar tegen de kerkelijke grensbepaling der gemeente *Wichmond*, voor zoo ver hierin mede is opgenomen een gedeelte van de kerkelijke gemeente *Vorden*, ingediend door den kerkeraad der genoemde gemeente, dd. 31 Maart ll., en door leden derzelfde gemeente, dd. 8 Februarij ll., geregistreerd sub n°. 7517 en 7485, wordt, naar aanleiding van eene mededeeling van den afgevaardigde uit *Gelderland*, goed-

gevonden de noodige inlichtingen van het classikaal bestuur van het ressort omtrent den tegenwoordigen stand der zake te vragen.

Nadat kennis genomen is van het Ministerieel berigt, dd. 4 dezer, n°. 20, geregistreerd sub n°. 7854, dat de Koninklijke approbatie is verleend op de predikantsberoeping, door den kerkeraad te *Marrum* en *Nijkerk* uitgebragt op *J. G. Zimmerman*, predikant te *Oosterbierum*, wordt gelezen het, door het Ministerieel Departement ter inzage overgelegd afschrift van de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Gelderland* in deze zaak, en aangezien hieruit blijkt, dat het verleenen van de kerkelijke goedkeuring door dit bestuur zelf mede in de uitspraak is opgenomen, besluit de vergadering, met het oog op art. 15 van het Algemeen Reglement, aan het classikaal bestuur *Leeuwarden* mede te deelen, dat aan zijne ingebragte bedenkingen geen gevolg *kan* gegeven worden. Het besluit is genomen met algemeene stemmen, uitgezonderd van den heer *van Hasselt*, tegen het advies der drie hoogleeraren.

Ministerieel berigt van het verleenen van de Koninklijke goedkeuring op de predikantsberoeping te *Marrum* en *Nijkerk*, voor informatie aangenomen, en de bedenkingen van het classikaal bestuur *Leeuwarden* tegen de, door het provinciaal kerkbestuur *Gelderland* uitgesproken kerkelijke goedkeuring, ongegrond verklaard.

Het classikaal bestuur *Leyden* geeft in zijne missive van den 4den dezer, geregistreerd sub n°. 7861, te kennen dat het magtiging heeft verleend, blijkens bijgevoegde missive, aan den kerkeraad te *Leyderdorp* tot afschrijving van een kapitaal, groot *f* 500, van het grootboek der nationale schuld, ten einde te voorzien in een tekort bij de diaconie-administratie dier gemeente; dat het echter heeft ontwaard, dat door de directie van het grootboek ter verkrijging dier afschrijving tevens wordt gevorderd eene autorisatie van de Synodale Commissie, waarom deze door het bestuur wordt gevraagd met retour der voormelde bijgaande missive.

De vergadering besluit de tusschenkomst van den Minister beleefdelijk in te roepen, ten einde de administratie te doen weten, dat naar kerkeorde de autorisatie van het classikaal bestuur geheel voldoende is, en dus de Synodale Commissie in geene aanmerking kan komen.

Naar aanleiding van eene missive van het classikaal bestuur *Leyden*, de tusschenkomst van den Minister ingeroepen ter zake de bezwaren bij de directie der grootboeken van de nationale schuld, om geldsommen ten behoeve eener diaconie, alléén op autorisatie van het classikaal bestuur van het ressort af te schrijven.

Een verzoek van den kerkeraad te *Sas van Gent*, dd. 4 dezer, geregistreerd sub n°. 7865, om voorgelicht te worden op het punt, of een kerkeraad aan de opvrage van eene lidmaatsattestatie moet voldoen, wanneer het hem genoegzaam blijkt, dat dit niet geschiedt met het doel om naar eene andere gemeente te vertrekken, wordt niet ontvankelijk verklaard als niet ingezonden overeenkomstig de voorschriften van kerkelijke correspondentie, en zal met dit berigt aan den kerkeraad worden teruggezonden.

Verzoek van den kerkeraad te *Sas van Gent* tot voorlichting betreffende de afgifte van lidmaatsattestatien, onwettig ingekomen en teruggezonden.

Met dankzegging wordt ontvangen de Ministeriële missive van den 8sten dezer, n°. 24, geregistreerd sub n°. 7872, toezendende voor het archief der Synode eene grondteekening en afbeelding van het kerkgebouw te *Bennekom*, hetwelk eene uitbreiding en nieuwe inrigting zal ondergaan.

Grondteekening en afbeelding van het oude kerkgebouw te *Bennekom*, met dankbaarheid van den Minister ontvangen.

Ingekomen boekgeschenken worden ter tafel gebragt en als bewijzen van hoogachting met erkentelijkheid aangenomen, als:

Ingekomen boekgeschenken, als:

1°. van de Waalsche commissie „Exposé historique de l'état de l'église des Pays-Bas";

1°. Exposé historique de l'état de l'église des Pays-Bas, van de Waalsche commissie.

2° Verslag en aanspraak bij de algemeene vergadering der maatschappij tot bevordering van welstand enz. ten jare 1856;

1°. Verslag enz. van de algemeene vergadering der Maatschappij tot Welstand enz.

3°. De drie eerste afleveringen van den eersten jaargang van het tijdschrift „Tot bevordering van Christelijk leven in Neêrlandsch Indie," door den predikant *A. A. T. Mounier.*

3°. de drie eerste afleveringen van den eersten jaargang van het tijdschrift „Tot bevordering van Christelijk leven in Neêrlandsch Indie", door den predikant aldaar den heer *A. A. T. Mounier;*

4°. Gedachtenisrede bij vervulde vijftigjarige Evangeliebediening, door dr. *W. L. van Oosterzee.*

4°. Gedachtenisrede bij vervulde vijftigjarige Evangeliebediening door dr. *W. L. van Oosterzee.*

Welke exemplaren respectivelijk zijn geregistreerd sub n°. 7289, 7305, 7397, 7876.

De quaestor-generaal neemt afscheid van de vergadering, ten einde, wanneer wederom de finantiële aangelegenheden aan de orde zullen zijn, op nieuw op te komen.

De zitting wordt met dankzegging gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

R. J. Koning, *president.*

Zitting van den 10*den Julij* 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Twee voorstellen door den heer *van Hasselt* ter tafel gebragt, als:

Twee bijzondere voorstellen worden door den heer *van Hasselt* bij de vergadering ingediend.

1°. Tot regeling van de afgifte van lidmaatsattestatiën.

Het eene betreft de afgifte van lidmaatsattestatiën, en heeft ten doel, om, tot bevordering van de waarde van zulke getuigschriften en tot voorkoming van misbruiken, van wege de Synode te doen aanbevelen, dat de beoordeeling der aanvragen steeds met de censura morum vóór de Avondmaalsviering vereenigd worde, en de afgifte eerst acht dagen na de afkondiging geschiede, en dat niet dan om gewigtige redênen, waarover de kerkeraad zelf beslisse, van dezen regel zal worden afgeweken.

2°. Tot herziening der bepalingen betreffende lidmaatsattestatiën, uit Protestantsche gemeenten inkomende.

Het tweede strekt, om aan de Synodale Commissie op te dragen, dat zij de Synode in het volgend jaar diene van advies omtrent hetgene door haar zal kunnen en behooren gedaan te worden om aan de ongelegenheden, uit het indienen van lidmaatsattestatiën van zoogenaamde Protestantsche gemeenten voortvloeijende, een einde te maken en de daaromtrent bestaande bepalingen hiertoe naar eisch te verbeteren of door andere te vervangen.

De beide voorstellen commissoriaal.

De beide voorstellen worden gegeven in handen van de commissie tot het conceptreglement voor de kerkeraden, met assumtie, voor zoo veel de behandeling dezer zaken betreft, van den voorsteller zelven.

Aan de orde is het tweede rapport der Synodale Commissie, Bijlage B, hetwelk in gedrukte exemplaren door den secretaris aan de leden is ter hand gesteld.

Het tweede rapport der Algemeene Synodale Commissie wegens hare werkzaamheden (Bijlage B) aan de orde.

Wat de commissie heeft gedaan betrekkelijk het vervolg van den bundel der Evangelische gezangen wordt voor kennisgeving aangenomen, en in hare handen wordt gesteld eene ingekomen, aan haar gerigte missive van de commissie tot toezigt op den druk en de uitgave der gezangen, dd. 4 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7681.

Onder kennisneming van het verrigte door de Commissie ten aanzien van den tweeden bundel der Evangelische gezangen, eene hiertoe betrekkelijke missive van de commissie tot toezigt enz., in hare handen gesteld.

Het belang der oprigting van catechétenscholen beveelt de Synode zeer ernstig aan de behartiging der Commissie, opdat hiertoe, zoo het uitvoerbaar zal bevonden worden, en dàn zoo spoedig mogelijk worde overgegaan.

De oprigting van catechétenscholen aan de behartiging der Synodale Commissie ernstig aanbevolen.

Bij het verslag rakende de nieuwe Bijbelvertaling, na goedkeuring van de handelingen der Commissie, ter tafel gebragt vier missiven, dd. 2 Junij ll., 3 Junij ll., 9 Junij ll. en 10 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7676, 7679, 7700, 7701, houdende kennisgevingen achtereenvolgend van de heeren dr. *E. Laurillard*, *S. Hoekstra*, *J. P. Müller* en *J. van Leeuwen*, dat zij, door de Synodale Commissie uitgenoodigd om een bepaald gedeelte van de schriften des Ouden Testaments voor de nieuwe overzetting te bearbeiden, bereidvaardig die taak zullen op zich nemen. Dit met blijdschap vernemende, spreekt de vergadering haren wensch uit, dat gecommitteerden tot deze vertaling zeer spoedig hunnen arbeid mogen aanvangen.

Goedkeuring van de handelingen betrekkelijk de nieuwe Bijbelvertaling. Berigt van de bereidwilligheid der uitgenoodigden, tot medewerking aan de overzetting van het Oude Testament.

Onder goedkeuring van de, in het verslag naar de orde volgende werkzaamheden, worden de belangen van de gemeente te *Kage*, van de regeling der betrekking van gasthuispredikant te *Delft*, van de godsdienstige opleiding der kweekelingen van de militaire academie te *Breda*, die der godsdienst bij het instructie-bataillon te *Kampen*, van de pensioenen der predikanten ten platten lande en van hunne weduwen, bij voortduring aan de diligentie der Commissie bevolen.

De belangen van de gemeente te *Kage*, van de betrekking van gasthuispredikant te *Delft*, van de militaire academie te *Breda* en het instructie-bataillon te *Kampen* ten opzigte der godsdienst, en van de pensioenen der predikanten ten platten lande en van hunne weduwen, aan de voortdurende zorg der Commissie opgedragen.

In zake het kerkelijk orgaan worden twee ingekomen missiven, de eene van de classikale vergadering *Breda*, dd. 30 Junij, ll., de andere van predikanten in de classe *Meppel*, dd. 26 Junij, geregistreerd sub n°. 7843 en 7873, houdende voorstellen tot bekorting en vereenvoudiging van het officieel gedeelte van het blad, gesteld in handen der commissie tot het adres van den uitgever.

In zake het kerkelijk orgaan, twee missiven, houdende voorstellen tot vereenvoudiging van het officieel gedeelte, commissoriaal.

In betrekking tot de handeling der Synodale Commissie nopens de voorgestelde gewijzigde benoeming van leden der provinciale collegiën van toezigt enz. is ingekomen, met de ondersteuning van het provinciaal kerkbestuur *Groningen*, bij conductoire dd. 14 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7718, eene missive van het classikaal bestuur *Groningen*, dd. 10 bevorens, uitdrukkende den wensch, met het oog op vele bestaande misbruiken, dat aan de Kerk eenige invloed op de benoeming der bedoelde collegiën worde toegekend. De vergadering

Eene betrekkelijk de in het rapport vermelde gewijzigde benoeming van leden der provinciale collegiën van toezigt enz. ingekomen missive van het provinciaal kerkbestuur *Groningen*, commissoriaal.

besluit, dat eene commissie zal worden benoemd, om wegens de geheele aangelegenheid te dienen van advies, en tot de keuze van de leden dezer commissie zelve overgaande, bij besloten billetten, worden als zoodanig achtereenvolgend benoemd de heeren *Muurling*, *Timmers Verhoeven* en *van Heusden*, de eerste bij de eerste, de beide overige na eene herhaalde stemming.

Mededeelingen omtrent het archief der Synode met genoegen ontvangen.

De mededeelingen omtrent het archief worden met genoegen aangenomen, maar wordt verlangd, dat, alvorens het naar het Rijksgebouw worde overgebragt, een schriftelijk bescheiden door de Directie van het Rijksarchief worde afgegeven, inhoudende de verklaring, dat het lokaal ten dienste der Synode en tot plaatsing van haar archief is afgestaan.

Kennisneming, bij het verslag omtrent de toepassing van art. 23 van het Algemeen Reglement, van eene missive van den predikant *D. Nieuwhof* en twee voorstellen van leden.

Genaderd tot het advies der Synodale Commissie, rakende de toepassing van art. 23 van het Algemeen Reglement, wordt ter tafel gebragt en in handen gesteld van de commissie tot het conceptreglement voor de kerkeraden eene, bij conductoire van wege het provinciaal kerkbestuur *Zeeland*, dd. 5 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7689, ingezonden adres van den predikant *D. Nieuwhof* te *Haamstede*, betrekkelijk de benoeming van ouderlingen en diakenen bij medestemming van ambachtsheeren.

Art. 23 van het Algemeen Reglement betreffende, worden ingediend de twee navolgende voorstellen:

1°. van den heer *van Hasselt:*

„ De ondergeteekende, door de lezing der uiteenloopende adviesen betreffende de uitvoering van art. 23 van het Algemeen Reglement, in Bijlage B vermeld, in zijne overtuiging versterkt, dat eene bevredigende toepassing van het genoemde artikel moeijelijk zal verkregen worden, en daarenboven beducht voor de gevolgen, welke elke proefneming zal na zich slepen, door de spanning tusschen de onderscheidene partijen in de Kerk bestaande, neemt de vrijheid voor te stellen, art. 23 van het Algemeen Reglement te doen vervallen, en alzoo in de bestaande wijze van benoeming van kerkeraadsleden en beroeping van predikanten geene verandering te provoceren.

S. F. van Hasselt."

2°. van den heer *Meijer:*

„ De ondergeteekende, ziende op de groote moeijelijkheden, welke artikel 23 van het Algemeen Reglement voor de Nederlandsche Hervormde Kerk al gebaard heeft, en op den uitslag van de stemming der provinciale kerkbesturen ten vorigen jare over de conceptreglementen voor de kerkeraden en op de vacaturen; en voor zich overtuigd, dat gezegd art. 23, zoo als het dààr ligt, onuitvoerlijk moet geacht worden, — stelt aan deze Hooge Kerkvergadering voor om te besluiten, krachtens de slotbepaling van het Algemeen Reglement, tot de volgende wijziging van art. 23:

„ „ Het regt tot benoeming van ouderlingen en diakenen en tot beroeping van predikanten berust bij de gemeente, en wordt uitgeoefend door den kerkeraad, als haar wettig vertegenwoordigende en besturende.""

„ Waarbij dan de tegenwoordige 1ste en 2de alinea vervallen.

„ De ondergeteekende veroorlooft zich, om het volgende tot toelichting en adstructie van zijn voorstel aan zijne geachte medeleden ter overweging aan te bevelen.

„ *Het regt der gemeente* schijnt volkomen geëerbiedigd te worden, waar iedere keuze aan hare beoordeeling wordt onderworpen bij driemalige bekendmaking van den predikstoel, en zij hare bezwaren, zoo zij er heeft, daartegen *op afdoende wijze kan doen gelden.*

„ Dat regt verder uit te breiden tot *directe*, *eigene verkiezing* of *beroeping*, gelijk velen art. 23 hebben willen opvatten, is eene hoogst bedenkelijke, genoegzaam onuitvoerlijk te achten zaak — voor het tegenwoordige althans en in onze kerk. Is de gemeente er *rijp* voor? Is zij er mede *gediend?* Hebben de directe verkiezingen, nog getemperd door een betrekkelijk aanmerkelijken census, op staatkundig gebied beantwoord aan de verwachting en aan de schoone theorie?

„ De kerkeraad *vertegenwoordigt* en *bestuurt* de gemeente, naar art. 19 van het Algemeen Reglement. Volgt dààruit, dat hij *regtstreeks* door de gemeente moet verkozen worden; — door de gemeente, die door de leden des kerkeraads moet onderwezen, geleid, vermaand, zoo noodig bestraft worden? Integendeel zou men geneigd zijn te zeggen: is de leeraar tevens *herder*, zijn de ouderlingen mede belast met de *herderlijke zorg* (art. 20), dan *moet* en *kan* ook de kerkeraad — het is meermalen opgemerkt — geene vertegenwoordiging der gemeente zijn, zoo als op politiek terrein de volksvertegenwoordiging tegenover de Regering. Maar dan is ook, naar veler overtuiging, de overplanting van de theorie der regtstreeksche verkiezingen op *kerkelijk* gebied misplaatst. Die herders en opzieners der gemeente moeten zijn en haar moeten besturen, vermanen, bestraffen zelfs, zouden zij daardoor niet in eene meer of min afhankelijke positie komen, waardoor hun werk en invloed zouden lijden, en de vrucht er van zou kunnen verijdeld worden?

„ En de gemeente, zoude bij haar door de opdragt van een regt, dat zij nooit zoo onbepaald bezat noch verlangde, de rust, de orde, de vrede bevorderd worden? Voorzeker neen; veel meer ondermijnd en verwoest! Waar gelukkig geene partijschappen bestaan tot heden, zullen zij daar niet verrijzen? Waar zij, helaas, gevonden worden, zullen zij zich daar niet, bij regtstreeksche, algemeene verkiezingen zoeken te doen gelden? Zal daar geen verderfelijke worsteling ontstaan bij elke te doene keuze, en zich vernieuwen jaar op jaar? Of waar onverschilligheid die worsteling wil vermeden hebben om des vredes wil, naar het zal heeten, zal zich daar de partij, die sedert lang met den vrede der gemeenten gespot heeft, en die eenheid en heil van geloofsbelijdenis, niet van de broederlijke liefde verwacht, zal deze partij zich daar niet maar al te ligt meester maken van de keuzen?

„ En de *beroeping van leeraren*, kan de gemeente geacht worden daartoe geschikt te zijn?

„ Doch ik weêrhoud mij van meer, om nog even aan te roeren de quaestie, hoe zoodanige uitvoering te geven aan de voorgestelde wijziging van art. 23, dat het daarin erkende regt der gemeente geene bloote illusie zij.

„ Aldus, naar het mij voorkomt, dat *de benoeming van ouderlingen en diakenen* geschiede door den kerkeraad en onderworpen worde aan de stilzwijgende goedkeuring of de uitdrukkelijke en *beslissende* afkeuring der gemeente. Tot zulke beslissende afkeuring zoude moeten vereischt worden de schriftelijke verklaring van de meerderheid der stembevoegde leden, ingediend bij den kerkeraad binnen den tijd der drie voorstellen aan de gemeente.

„ *De beroeping van predikanten* geschiede insgelijks door den kerkeraad, met eerbiediging van het regt der gemeente om tegen de keuze van den kerkeraad in verzet te komen vol-

gens de bestaande wettige voorschriften. Opdat dit regt der gemeente gehuldigd worde en in de uitvoering aan te minder bezwaar verbonden zij, geschiede de driemalige voorstelling van den predikstoel *vóór de uitvaardiging van den beroepsbrief.*

L. C. MEIJER."

De deliberatiën over het advies der Synodale Commissie in het rapport, betreffende de toepassing van het artikel en de genoemde hiermede in verband staande voorstellen, zullen in de volgende zitting aan de orde zijn.

De zitting wordt met dankgebed gesloten, geadjourneerd zijnde tot den volgenden dag.

R. J. KONING, *president.*

Zitting van den 11*den Julij* 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting wordt geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Rapport der commissie tot het adres van den kerkeraad te *Zwolle*, betrekkelijk art. 3 van het Algemeen Reglement.

De commissie van den 4den dezer tot het adres van den kerkeraad der Nederduitsche Hervormde gemeente te *Zwolle*, betrekkelijk art. 3 van het Algemeen Reglement, dient door tusschenkomst van den heer *van Hasselt* haar rapport in, luidende als volgt:

„ HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

„ In uwe zitting van 4 Julij ll. werd ten fine van consideratiën en advies in onze handen gesteld een schrijven van den bijzonderen kerkeraad der Nederduitsche Hervormde gemeente van *Zwolle*, dd. 25 Maart 1856 en geregistreerd sub n°. 7617*a*, waarin het verlangen wordt uitgedrukt, dat door de Algemeene Synode eene verklaring zal worden gegeven van art. 3 van het Algemeen Reglement, welke voor de onderscheidene kerkeraden der Nederlandsche Hervormde Kerk tot vasten regel van handelen zou moeten verstrekken.

„ Het genoemde schrijven begint met de opmerking, dat de gedachte artikel de kerkeraden onder de verpligting brengt, „ „ om ook zoodanige leden der Nederlandsche Her- „ „ vormde Kerk, die ten duidelijkste door *daad* toonen zich van haar af te scheiden, te „ „ houden als niet meer tot haar behoorende en alzoo van hunne betrekking tot die kerk „ „ vervallen te verklaren. „ „ Het noemt verder, welke personen de kerkeraad als de zoodanigen wil beschouwd hebben, 1°. die bij eene andere gemeente of eenige secte de betrekking van leeraar, ouderling, diaken of godsdienstonderwijzer aanvaarden; 2°. die bij eene andere gemeente of secte de viering des Avondmaals meer of minder gezet en de

openbare godsdienstoefeningen bestendig bijwonen, met aanhoudend verzuim hiervan in de eigene gemeente; 3°. die voor de opleiding tot het lidmaatschap van eene andere gezindte of van eenige secte daarbij godsdienstig onderwijs ontvangen; 4°. die met geheele verwaarloozing van Avondmaalsviering en godsdienstoefening in de eigene gemeente hunne kinderen laten doopen bij eene andere gezindte of secte, dan waartoe *één* der beide ouders behoort, of tot lidmaten van zoodanige gezindte of secte laten opleiden. Het vermeldt vervolgens het besluit, door den kerkeraad genomen omtrent de wijze van handelen met zulke gemeenteleden, inhoudende vooreerst, dat zij als zoodanigen bij gelegenheid van de censura morum aan den bijzonderen kerkeraad kenbaar gemaakt moeten worden; ten andere, dat bij hen van wege den kerkeraad en, waar deze daarvoor termen vindt, door eenen predikant, van zijnen ouderling vergezeld, een onderzoek naar de redenen van hunne handelwijze zal ingesteld worden, en dat zij daarbij tot betamelijk en getrouwe oefening der gemeenschap vermaand zullen worden, indien zij niet te min mogten verlangen steeds als leden der Hervormde kerk te worden aangemerkt; of dit niet begerende zoo mogelijk nog door redenen van overtuiging voor de gemeente behouden ofte anders gedrongen om binnen vier weken eene acte van afscheiding bij den kerkeraad in te dienen; — eindelijk dat de kerkeraad naar het rapport, dat bij hem van het ingestelde onderzoek moet ingediend worden, nu zal beoordeelen, of de bedoelde personen te tellen zijn onder de zoodanigen, die door *daad* ten duidelijkste toonen zich van de Nederlandsche Hervormde Kerk af te scheiden, en des ja, hen vervallen te verklaren van hunne betrekking tot die kerk, tenzij gewigtige redenen, ontleend bijv. aan het algemeen belang der plaatselijke gemeente of der Nederlandsche Hervormde Kerk, zich hiertegen mogten opdoen, van welke vervallen-verklaring dan aan het collegie van kerkvoogden, aan de onderscheidene liefdadige inrigtingen der woonplaats en aan den betrokken persoon zelven kennis zal moeten gegeven worden. De kerkeraad besluit de mededeeling van dit alles met te kennengeving van zijnen wensch, dat in deze door de onderscheidene kerkeraden eene eenparige handelwijze gevolgd worde, en wordt hierdoor genoopt, om Uwe vergadering in overweging te geven, „ „dat de Synode „ „ de bovengemelde of eene andere verklaring, in verband met de daaruit voortvloeijende „ „ verpligting en de wijze van handelen, tot algemeenen regel stelle en uitvaardige voor „ „ de onderscheidene kerkeraden der Nederlandsche Hervormde Kerk.„ „

„ Er zal, naar wij vertrouwen, bij Uwe vergadering geene aarzeling bestaan, om op dit schrijven van den Zwolschen kerkeraad eene verklaring van art. 3 van het Algemeen Reglement te geven. Immers blijkt daaruit, dat er omtrent de ware beteekenis en bedoeling van dit artikel nog altijd eenige onzekerheid bestaat, welke Uwe vergadering behoort weg te nemen, al ware het alleen om hierdoor verkeerde gevolgtrekkingen en handelingen te voorkomen, hoedanige wij meenen dat alreeds niet zonder voorbeeld zijn en de Hervormde Kerk of hare besturen ligtelijk onder de verdenking van heerschzucht en onverdraagzaamheid zouden kunnen brengen. Het kan daarenboven aan Uwe aandacht niet zijn ontgaan, dat de Zwolsche kerkeraad met hetgeen hij tot uitvoering van art. 3 beraamd en besloten heeft vooral het oog heeft gehad op zijne verhouding tot de afgescheidene gemeente, en het ook elders plaatsgrijpend misbruik heeft willen voorkomen, dat de diaconie dikwijls bezwaard wordt met de bedeeling van zulke leden, die zich anders geheel en al aan de gemeenschap onttrekken of in de gemeente niet dan scheuring en verdeeldheid verwekken, maar, hulpbehoeftig geworden, hunne aanspraak op ondersteuning laten gelden, op grond dat hunne

namen in het lidmaten-boek geschreven staan. Er is geen betoog noodig, dat de Synode de kerkeraden in het weren van zoodanige misbruiken behoort te ondersteunen, en hen daarom niet in het onzekere mag laten, dat zij art. 3 hebben te verstaan en in toepassing te brengen. En van te dringender belang wordt dit door ons geacht, als wij het oog vestigen niet alleen op de verhouding der Hervormde gemeenten tot de onderscheidene Protestantsche zuster-gemeenten in ons vaderland, met welke wij steeds den band des vredes moeten zoeken te bewaren, maar op het drijven en pogen bovenal der wel bekende partij in de Roomsche kerk om door allerlei middelen en wegen het getal van hare leden te vergrooten.

Om al deze redenen oordeelen wij, dat de Synode inderdaad eene ondubbelzinnige verklaring van den bedoelden artikel aan die kerkeraden behoort te geven, en den Zwolschen kerkeraad grooten dank verschuldigd is, dat hij hare aandacht op deze aangelegene zaak gevestigd heeft. En strekt nu voorzeker de last, ons door Uw Hoog Eerwaarden opgedragen, om Uwe vergadering omtrent zoodanige verklaring en eene daarmede overeenkomstige wijze van handelen te adviseren, dan hebben wij Uwe aandacht slechts op de letter van het artikel en den geest, die geheel het Algemeen Reglement beheerscht, te vestigen, om ons naar eisch van de opgelegde taak te kwijten.

Te sterk drukt zich dan de Zwolsche kerkeraad onzes erachtens uit, wanneer hij zegt, dat art. 3 de kerkeraden *verpligt*, om de zoodanigen, die ten duidelijkste toonen door daad zich af te scheiden, te houden als niet meer tot haar behoorende en alzoo van hunne betrekking tot die kerk vervallen te verklaren. In de woorden immers, waarmede de artikel begint, „deze alleen *blijven* tot de Nederlandsche Hervormde Kerk *behooren*", ligt veeleer het beginsel, ook door den Zwolschen kerkeraad in zijn besluit omtrent de te volgen handelwijze gehuldigd, van hare leden indien maar immer mogelijk te behouden, en hen niet eerder te willen verloochenen, dan wanneer zij zelven alle betrekking met de Kerk hebben afgebroken, en alle middelen, om hen tot andere gedachten te neigen, uitgeput zijn, alle hoop om hen in de gemeenschap te bewaren opgegeven moet worden. Hierom ook achten wij het woord *ten duidelijkste* met opzet gekozen, als tot waarschuwing om niet te ligtvaardig den ontrouwen of dwalenden broeder te verstooten, veelmin zich door partijzucht of andere verkeerde drijfveeren te laten wegslepen, en den verdoolde uit te bannen. Daarentegen wil de artikel eene *vrijwillige* verbindtenis; in den echt Evangelischen geest wil hij geen dwang hebben uitgeoefend; van daar de verklaring dat zij, die door geboorte, doop of belijdenis (zie art. 2) tot de Hervormde Kerk behooren, dit blijven *zoolang* zij niet door *woord* of *daad* ten duidelijkste toonen zich van haar af te scheiden. *Woord* moet natuurlijk van eene *mondelinge* of *schriftelijke* verklaring verstaan worden, de eerste, zal zij iets gelden, voor den kerkeraad of voor twee of meer bevoegde getuigen, de schriftelijke door eene eigenhandige onderteekening. De uitdrukking *daad* doelt op zoodanige handelingen of gedragingen, die het onloochenbaar bewijs opleveren, dat er geene herstelling der gemeenschap te verwachten is. Hiermede wordt blijkbaar gedacht aan de voorbeelden, die er helaas worden aangetroffen, dat men met volslagen verzaking van zijne betrekking tot de Hervormde Kerk, om allerlei onzuivere drijfveeren, nog den naam wil behouden van tot haar te behooren; immers bij afscheiding niet zelden, om in den staat van hulpbehoeftigheid niet verlegen te worden gelaten; bij geheimen overgang tot de Roomsche kerk, om onder den Protestantschen naam den argelooze te verstrikken, of in stoffelijke opzigten gee-

nerlei nadeelen te lijden. Er moet dan de verklaring in gelezen worden, dat de Hervormde Kerk geenszins voor hare leden noch lidmaten kan erkennen degenen, die, ofschoon zij hiervan niet door mondelinge of schriftelijke verklaring hebben doen blijken, evenwel door hunne daden onwedersprekelijk *te kennen geven*, dat zij zich tot eene andere kerkgemeenschap dan die der Hervormde begeven hebben. Wordt daar aan het slot van den artikel dan nog gelezen: *of door haar van hunne betrekking tot de Kerk vervallen zijn verklaard*, wij meenen dat deze zinsnede opgehelderd wordt door inzage van art. 3. van het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht, waar wij toch als *laatste* bestraffingsmiddel vinden voorgesteld, ontzetting van het lidmaatschap of afsnijding van alle betrekking tot de Nederlandsche Hervormde Kerk. Had men bij de reorganisatie der Kerke de invoering van zoodanig laatste bestraffingsmiddel voor den geest op de erge wanbedrijven, waarop men het woord des Heeren: „hij zij u als een heiden of tollenaar" wilde toepassen, dat diende dan ook in een artikel vermeld, welke in verband met art. 2 moest aanduiden, hoe lang de daar genoemde vereischten als kenmerken konden gelden, dat iemand tot de Hervormde Kerk behoort; en wordt hiermede dan ook al ondersteld, dat de vervallen-verklaring van de betrekking tot haar op de vooraf genoemde *kan* worden toegepast, geenzins wordt daarmede te kennen gegeven, dat dit steeds zal *moeten* geschieden.

Wanneer deze onze verklaring van den artikel juist is, dan volgt daaruit zeker, gelijk ook de Zwolsche kerkeraad heeft gemeend, dat als leden der Hervormde Kerk niet kunnen worden aangemerkt die bij eenige andere gemeente of secte de betrekking van leeraar, ouderling, diaken of godsdienstonderwijzer aanvaarden, noch ook die zich daarbij tot lidmaten laten aannemen, maar wij zouden even zoo wel als de meergenoemde kerkeraad, blijkens hetgene deze van zijne voorgestelde handelwijze vermeldt, huiveren, daarvoor die allen te houden, die door hunne daden het vermoeden doen ontstaan, dat zij hunne betrekking tot de Hervormde Kerk geheel en al laten varen, ten ware zij dit bij daarvoor in te stellen onderzoek ondubbelzinnig mogten verklaren, of er onbedriegelijke gronden van overtuiging mogten bestaan, dat zij om verwerpelijke redenen zulke verklaring weigeren af te leggen. En vraagt men dan nu van de Algemeene Synode eene beslissing ten aanzien van de handelwijze, welke de onderscheidene kerkeraden zich tot regel zouden moeten stellen, wij zouden antwoorden: men late het bij een onderzoek als door de Zwolsche kerkeraad noodig gekeurd werd, maar men ga in deze met de meeste omzigtigheid en behoedzaamheid te werk; waar men geene besliste verklaring of acte van afscheiding ontvangt, dáár kome men er niet, dan wegens de meeste gebiedende redenen van noodzakelijkheid toe, om iemand van zijn lidmaatschap of betrekking tot de gemeente vervallen te verklaren; men vergete daarbij niet, dat wie zich aan de gemeenschap onttrekken, daartoe dikwijls geleid worden door vooroordeelen van welke zij nog kunnen worden genezen, en dat men, getuige de uitzondering ook door den Zwolschen kerkeraad gewild, zich zoo ligt aan partijdige achterstelling van de geringeren bij de meer aanzienlijken naar de wereld schuldig zal maken; men houde steeds in het oog, dat men met de ouders te verstooten ook de kinderen voor de kerk verliest. Zijn er ook gevallen, waarin het gezegde des Heeren in toepassing moet gebragt worden „wie niet met mij is, is tegen ons", gedachtig zij men toch immer ook aan het onvergetelijk woord door Hem gezegd: „wie niet tegen ons is, is vóór ons".

Ofschoon wij het den Zwolschen kerkeraad gaarne toestemmen, dat eenparigheid van handelwijze van de onderscheidene kerkeraden in de toepassing van art. 3 allezins ge-

wenscht zij, wij weten niet, wat de Synode daartoe meer kan doen, dan de kerkeraden op deszelfs ware beteekenis en strekking opmerkzaam te maken. Immer zouden wij het haar ontraden, hun vaste bepalingen of regelen van handelwijze voor te schrijven, die vaak worden misduid, of bij tallooze verschillende omstandigheden even zoo vele uitzonderingen zouden vereischen. Zij late hen vrij in hunne wijze van handelen, als die den Heer verantwoording schuldig zijn van de kudde aan hunne zorge toevertrouwd, of binde hen aan geenen anderen regel, dan door den geest van bedachtzaamheid en gematigdheid wordt voorgeschreven, die niet wil verstrooijen maar vergaderen, niet verderven maar behouden.

„ Met het gestelde hoopt Uwe commissie aan den haar verstrekten last voldaan te hebben, en zij geeft het aan U ter overweging over met de bede, dat de eenigheid des geestes door de liefde, als den hechten band des vredes, in de Hervormde Kerk ook door uwe beraadslagingen en verrigtingen moge bevorderd worden.

S. F. van Hasselt.
G. Bruna."

Het rapport in overweging, en last aan de commissie tot het ontwerpen van een antwoord aan den kerkeraad in den geest van hare beschouwingen.

Met goedvinden der vergadering wordt het rapport gelezen, en terstond in beraadslaging genomen zijnde, vereenigt zich de Synode met den inhoud en de strekking, en, oordeelende dat geene algemeene aanschrijving over deze aangelegenheid aan de kerkeraden moet uitgevaardigd, maar alleen aan den kerkeraad — adressant moet geantwoord worden, noodigt zij hare rapporterende commissie uit om het antwoord te ontwerpen en het concept ter beoordeeling voor te leggen.

Advies der commissie tot gewijzigde benoeming van de leden der provinciale collegiën van toezigt enz.

De commissie van den 10den dezer tot de projectwijzigingen in de benoeming der leden van de collegiën van toezigt enz. brengt, bij monde van den heer *Muurling*, het navolgend advies uit:

„ dat de Synode haar (of des verkiezende eene andere commissie) afvaardige tot den Minister der Hervormde Eeredienst, om aan Zijne Excellentie te overhandigen het adres van het classikaal bestuur *Groningen*, met bijvoeging van de consideratiën van het provinciaal kerkbestuur, en op grond van den inhoud van een en ander bij Zijne Excellentie nader aan te dringen op de geprojecteerde wijziging in de benoeming van de leden der provinciale collegiën van toezigt."

Overeenkomstig het advies besloten en de commissie tot het voeren van mondelinge onderhandeling met den Minister uitgenoodigd.

Onverwijld wordt het advies in deliberatie gebragt, en verklaart de vergadering zich daarmede geheel te vereenigen, in dier voege, dat zij dezelfde commissie tot den Minister tot het voorgeschreven doel wil hebben afgevaardigd. De besluiten in deze zijn genomen met algemeene stemmen.

Boekgeschenk van den predikant *J. P. Bruinwold Riedel*, te *Saaxum*, zijnde een exemplaar van een door hem, ten voordeele van de kerkekas der gemeente uitgegeven vijftal leerredenen.

Door den heer *Muurling* wordt, namens den predikant *J. P. Bruinwold Riedel*, te *Saaxum*, ingediend een door hem aangeboden exemplaar van zijne uitgegeven vijf leerredenen, ten voordeele van de kerkekas der Hervormde gemeente aldaar, tot welk boekgeschenk hij is geleid door gevoel van erkentelijkheid voor hetgeen de Synode ter ondersteuning van

gezegde gemeente in hare finantiële aangelegenheden heeft gedaan, waarom het geschenk, op het register gebragt sub n°. 7882, als zoodanig met genoegen wordt aangenomen.

Ter tafel wordt door den secretaris gebragt, en door de vergadering wordt voor informatie aangenomen eene missive van dankzegging voor genoten subsidie van de kerkvoogdij der Hervormde gemeente te *Wierden*, dd. 8 dezer, geregistreerd sub n°. 7881.

Missive van dankzegging voor genoten subsidie uit het fonds voor noodlijdenden, voor notificatie aangenomen.

Aan de orde zijn de discussiën wegens art. 23 van het Algemeen Reglement.

Deliberatiën over de toepassing van art. 23 van het Algemeen Reglement.

De president wil de discussiën hebben geopend over de adviesen der Synodale Commissie.

Als motie van orde stelt de heer *Kuenen* voor dat achtereenvolgend in behandeling zullen komen:

1°. het voorstel van den heer *van Hasselt*, en bij verwerping

2°. het voorstel van den heer *Meijer*, en bij verwerping

3°. het eerste advies der Synodale Commissie, en bij verwerping

4°. haar tweede advies, en bij verwerping

5°. de vraag wat de Synode alsnu zal hebben te doen.

De motie wordt niet aangenomen, overeenkomstig de adviesen van den heer *ter Haar* en den secretaris, tegen het advies van den heer *Muurling*.

Tegen de heeren: *van Heusden*, *Doorenbos*, *Thomkins*, *Meijer*, *van der Ven*, *Bruna*, *Huijsers*, *Trip*, *Losgert* en *Koning*.

Voor de heeren: *Witkop*, *van Goens*, *Boers* en *van Hasselt*.

Het eerste advies der Synodale Commissie, strekkende in hoofdzaak, om de éénmaal voorgestelde kiesbepaling omtrent de benoeming van ouderlingen en diakenen andermaal aan de consideratiën der besturen te onderwerpen, onder bijvoeging van eene memorie van toelichting, en de regeling der beroeping van predikanten te behouden gelijk zij bestaat bij het thans vigerend reglement, wordt in beraadslaging gebragt en verworpen, naar de adviesen van de heeren *Kuenen* en *ter Haar*, tegen de adviesen van den heer *Muurling* en den secretaris.

Tegen de heeren: *Witkop*, *Boers*, *Meijer*, *van der Ven*, *van Hasselt*, *Bruna*, *Huijsers*, *Trip*.

Voor de heeren: *van Heusden*, *Doorenbos*, *van Goens*, *Thomkins*, *Losgert*, *Koning*.

Desgelijks wordt het tweede advies der Synodale Commissie na beraadslaging verworpen, waarbij is voorgesteld, door manslidmaten een kiescollegie te doen benoemen, hetwelk de ouderlingen en diakenen zal verkiezen, en de beroeping van predikanten te doen geschieden door den kerkeraad.

Tegen, in overeenstemming met den hoogleeraar *ter Haar*, de heeren: *Witkop*, *Doorenbos*, *Thomkins*, *Boers*, *Meijer*, *van der Ven*, *van Hasselt*, *Bruna*, *Huijsers*, *Trip*.

Voor, naar de adviesen der hoogleeraren *Kuenen* en *Muurling* en van den secretaris, de heeren *van Heusden*, *van Goens*, *Losgert*, *Koning*.

. Nadat voorts eenige beraadslagingen zijn gehouden over het voorstel van den heer *van Hasselt*, verklaart deze het in te trekken.

Aan de orde der behandeling alsnu zijnde het voorstel van den heer *Meijer*, geeft hij eene ampliatie door deze bijvoeging: „in nieuwe gemeenten geschiedt de benoeming van „den kerkeraad voor de eerstemaal door de stembevoegde manslidmaten.”

Aan eene commissie opgedragen om na de genomen besluiten te dienen van consideratiën en advies.

Naar de motie van orde, voorgesteld door den heer *Muurling*, wordt goedgevonden in de beraadslagingen te subsisteren, en eene commissie te benoemen aan wie zal zijn opgedragen, lettende mede op het voorstel van den heer *Meijer*, de vergadering te dienen van advies wat de Synode alsnu zal hebben te doen.

Tot deze commissie worden door den president benoemd de secretaris, de heeren *Meijer* en *Trip*. Zij zal in de zitting van Maandag e. k. rapport uitbrengen.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag, des voormiddags, bij uitzondering op art. 21 van het reglement van orde, te tien uren.

R. J. KONING, *president*.

Zitting van den 12*den Julij* 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Door de commissie tot de jaarlijksche rapporten der provinciale kerkbesturen, ingediend de navolgende verslagen, en alle deze ter visie gelegd, als:

De commissie van den 3den dezer tot de jaarlijksche rapporten der provinciale kerkbesturen dient, door tusschenkomst van den heer *Losgert*, vier rapporten in, welke ter visie worden gelegd tot de zitting van den 16den dezer, om dan, zoo veel men nog mogt noodig vinden, te worden voorgelezen. Zij zijn als volgt:

1°. Wegens den toestand der kerkeraden.

1°. rapport wegens den toestand der kerkeraden:

„In de vergadering van den 3den werden in onze handen gesteld de rapporten der provinciale kerkbesturen wegens de in 1855 gehouden *kerkvisitatie*. Na onderzoek der verslagen hebben wij de eer te berigten:

„Allerwege waar de kerkvisitatie persoonlijk is gehouden, was daarvan aan de gemeente behoorlijk kennis gegeven, behalve in enkele gemeenten, waar zulks aan toevallige omstandigheden, naardien de predikanten wegens ambtsbezigheden of om andere redenen van huis waren, is toe te schrijven.

„Van slechts twee gemeenten zijn leden opgekomen, om iets aan kerkvisitatoren voor te dragen. Een gemeentelid te *Nieuwe Tonge* beklaagde zich, dat de ouderlingen geene Evangelische gezangen zongen. Te *Bellingwolde* werd van wege den kerkeraad de vraag

gedaan, of het naar de kerkelijke wet strafbaar zijn zou, wanneer, onder goedkeuring der gemeente, de viering van den tweeden *Paasch-* en *Pinksterdag* afgeschaft, en de *Goede Vrijdag* als een geheele Christelijke feestdag gevierd werd.

„ Zoowel dáár, waar de kerkvisitatie *schriftelijk* als waar zij persoonlijk plaats had, waren de kerkeraadsleden daarbij tegenwoordig. Waar zij afwezig waren, bestonden daartoe voldoende redenen, zoo als te *Urk*, waar zij ter vischvangst in zee waren, schoon zij vooraf hunne antwoorden op de vragen aan den predikant hadden medegedeeld. Op andere plaatsen was het wegens ziekte, handelszaken of de bedrijven van den landbouw. Opmerking echter verdient het schrijven van *Noordholland*, dat te *Benningbroek*, behalve de predikant en één diaken, de overige kerkeraadsleden afwezig waren. Zoude het ook van belang wezen, dat hierop de aandacht van het kerkbestuur van het ressort voor onderzoek gevestigd werd? Te *Velp* in *Gelderland* waren *al* de leden, met uitzondering van den predikant, *als naar gewoonte* afwezig. Te *Vledder* in *Drenthe* werden vele vragen onnaauwkeurig beantwoord. Bij nader onderzoek werd beter berigt gegeven en alles voldoende opgehelderd. Omtrent *St. Oedenrode* wordt gemeld, dat sedert *Augustus* de tweede ouderlingsplaats vacant was. De kerkeraad verklaarde, dat het uithoofde der bestaande spanning en verdeeldheid in de gemeente tot hiertoe niet mogelijk was geweest, behoorlijk in de vacature te voorzien.

„ Gunstig luiden over het algemeen de berigten aangaande de gesteldheid der kerkeraadsleden. De kerkeraad van *Bennekom* wilde omtrent den predikant, de ouderlingen en diakenen de gewone vragen liefst onbeantwoord laten, uit grieven tegen de Synode, die op het protest tegen de uitspraak in de zaak der predikanten *Meijboom* en *Zaalberg* niet had geantwoord. Te *Renkum* heerscht verdeeldheid en verwarring in den kerkeraad. De zaken aldaar zullen komen moeten voor het classikaal bestuur van *Arnhem*. Het wordt als wenschelijk voorgesteld, dat voor *Renkum* en voor *Heelsum* afzonderlijke kerkeraden geschapen worden. Te *Elburg* werd verklaard, dat men zich niet vereenigen kon met de leer van den oudsten predikant, die echter in iedere gemeente, waar men niet als *keurmeesters* maar met zachtmoedigheid het woord van God ontvangt, met bijval en zegen zijn werk zou doen. Ook in andere gemeenten werden de predikanten voor niet onberispelijk gehouden wegens de *leer*, die zij predikten.

„ Wordt overigens omtrent de leer en den wandel der predikanten getuigd, dat zij in een en ander onberispelijk zijn, wij mogen nogtans niet voorbijgaan, *eerstelijk* wat *Friesland* berigt wegens den predikant van *Hiaure*, die te eenemale ongeschikt wordt geacht voor zijn werk. Bij het kerkbestuur is een afzonderlijk verslag ingezonden, dat eene treurige schildering bevat van het verloopen van het kerkgaan en andere zaken in de gemeente, waarvan de schuld bij den predikant te zoeken is. *Ten tweede*, wat omtrent den predikant van *St. Oedenrode* gezegd wordt. Aangezien de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant* tegen Ds. *J. Buddingh* officieel ter kennis was gebragt van het classikaal bestuur *Eindhoven*, zoo was de commissie, met de kerkvisitatie belast, van oordeel, bij het doen van persoonlijke kerkvisitatie bij den kerkeraad van *St. Oedenrode* de vragen betrekkelijk den predikant niet gevoegelijk te kunnen voorstellen. Ds. *Buddingh* achtte zich hierover bezwaard, daar hij in zijne omstandigheden eenen bijzonderen prijs meende te moeten stellen op het getuigenis der kerkeraadsleden. De beide diakenen verklaarden hierop, dat dit getuigenis van hunne zijde niet anders dan gunstig zou hebben

kunnen wezen. De ouderling der gemeente betuigde den kerkvisitatoren zijne voldoening, dat hem in de tegenwoordige omstandigheden de bewuste vragen niet waren voorgesteld.

„ Is de vraag betreffende het houden der gewone predikbeurten op Zon- en feestdagen enz. algemeen toestemmend beantwoord, evenzoo blijkt de bediening van het H. Avondmaal enz. allerwege geregeld plaats te hebben. Niet minder strekt het getuigenis, omtrent de predikanten gegeven, hun tot lof, dat zij allerwege van het herderlijk bezoeken der gemeente, in het bijzonder der kranken, getrouw hun werk maken.

„ Een soortgelijk goed getuigenis wierd overal omtrent de ouderlingen gegeven, die met een voorbeeldig gedrag als christelijke opzieners en voorgangers der gemeente eene volvaardige gereedheid paarden om, waar en zooveel zij konden, den predikanten in het houden van opzigt behulpzaam te zijn. Als uitzondering werd ééne gemeente in *Drenthe* opgenoemd, waar omtrent één der met Januarij ll. afgetreden ouderlingen een min gunstig getuigenis gegeven werd.

„ Eindelijk wordt overal, zoowel door de predikanten als de ouderlingen, het gedrag der diakenen, en bijzonder ook de christelijke naauwgezetheid, waarmede zij zich van hunne taak als verzorgers der armen en beheerders der diaconiefondsen kweten, gunstig vermeld.

„ Wat de *diaconiefondsen* betreft, blijkt het dat overal behoorlijk jaarlijks rekening gedaan wordt. Maken evenwel vele diaconiebesturen gewag van de gunstige uitkomst, die hun beheer oplevert, zoo kan het nogtans niet van allen gezegd worden, daar enkele diaconierekeningen met een nadeelig saldo sluiten. Verre echter, dat zulks achteruitgang of een nalatig beheer te kennen geeft; daar het zoowel een gevolg is van geldbelegging als van verhoogde uitgaven in dure tijden bij toenemende armoede. Er zijn gemeenten waar diaconiegoederen zijn verkocht; maar het geschiedde met goedkeuring der classikale besturen, en de opbrengst werd behoorlijk ingeschreven op het grootboek der nationale werkelijke schuld. In andere zijn hypotheken gevestigd op onroerend goed. Waar het plaats had, was vast eigendom aangekocht waarvoor niet dadelijk gereede penningen ter betaling voorhanden waren.

„ Te *Dwingelo* waren diaconiegoederen verkocht, om een *armhuis* te stichten. Hetzelfde had ook te *Dalen* plaats, onder goedkeuring van het classikaal bestuur. Te *Nieuwbuinen* is de administratie der gemeente nog met *Bonger* gecombineerd, en zal dienen gescheiden te worden. Van *Leyden*, *Koudekerk* en *Leymuiden* wordt berigt, dat de administratie in exceptionelen toestand verkeert. Te *Boskoop* is sedert Januarij dezes jaars eene diaconie opgerigt. Te *Noordgouwe*, in *Zeeland*, zoo ook te *'s Heeren-Jansland* en te *Nieuwerkerk*, wordt door den boekhouder van het gecombineerd armbestuur, in tegenwoordigheid van diakenen, rekening gedaan. Ook geschiedt te *Bruinisse* de rekening van zeker fonds, voortspruitende uit een legaat van wijlen *J. Bal*, niet door diakenen, maar door eenen bijzonderen administrateur, Ds. *Gewin*, thans predikant te *Heemstede*. Wij achten dit eene onregelmatigheid, die bij de invoering der algemeene armenwet van 1854 verdient op te houden, daar het wel heilzaam en nuttig is, als de burgerlijke en kerkelijke armbesturen in de verzorging der behoeftigen zamenwerken, maar ieder armbestuur moet zijn eigen beheer voeren, en de diaconiën zijn alleen verantwoording schuldig aan de kerkeraden onder toezigt der classikale besturen. Het classikaal bestuur *Zutphen* heeft klagt aangeheven over verwarring, ontstaan door verschillend volgen van de burgerlijke en kerkelijke armenwet. Wij vertrouwen nogtans, dat die klagt gaandeweg verminderen zal, wanneer de *Staatsarmenwet* overal

goed begrepen wordt, en uwe vergadering een deugdzaam *diaconiereglement* voor de kerk zal hebben tot stand gebragt.

„Zijn er weinig bezwaren tegen het diaconiebeheer ingebragt; moeten wij zeggen, dat de ijver en trouw der diakenen alomme te prijzen is, niet minder moeten wij hulde doen aan de classikale besturen, die hunne roeping goed begrijpen, en met groote zorg waken voor de gewigtige belangen der diaconiefondsen en der armen. Zij toch blijven geen onverschillige aanschouwers, waar in de rekeningen een kwaad slot voorkomt. Zij onderzoeken van waar het ontstaan is, en geven wenken en raad waar het noodig is. Zij houden er het oog op gevestigd, zoowel als zij de vereischte maatregelen weten te nemen, opdat alles met eerlijkheid en orde geschiede. Een goed toezigt op de diaconiebesturen en de armenverzorging mag ook in de kerk niet ontbreken.

„Overgaande tot den *Index* en wat daar verder onder begrepen wordt, hebben wij te vermelden, dat over het algemeen het antwoord insgelijks toestemmend is op de vraag, naar de kerkeraadseigendommen gedaan. In enkele gemeenten was echter òf geen *index* òf hij was slechts ten deele in orde. Elders was het *archief* niet ongeschonden of volledig. Allerwege waren echter de *doop-*, *lidmaten-* en *trouwboeken*, het *boek der kerkeraadshandelingen*, alsmede de *portefeuille* met *reglementen* en ingekomen stukken in orde bevonden.

„Wil men de bijzonderheden en ook de uitzonderingen kennen, dan deelen wij mede, dat in het classikaal ressort *Arnhem* het onderzoek naar de *liggers* der *diaconiegoederen* zeer bevredigend is. In de classe van *'s Hertogenbosch* bestaan die *liggers* en wel zóó, dat zij ten voorbeelde kunnen genoemd worden.

„In *Zuidholland* zijn in sommige gemeenten geen *index* en *duplicaatboeken*. Te *St. Maarten* en *Valkoog* ontbreekt het archief geheel. Te *IJsselstein* kon het archief niet volledig vertoond worden, „daar de *index* enz. zich bevonden in de, na de inbraak *regterlijk* „gesloten kast." In andere gemeenten in de provincie *Utrecht* was hier of daar een enkel *kerkeraadsboek* niet volledig of niet bijgehouden. Indien in *Friesland* op enkele plaatsen iets ontbreekt, schijnt zulks veroorzaakt te zijn door veelvuldige vacaturen, doch het wordt vergoed door het aanwezig zijn van het handboek van *van der Tuuk*.

„Dit is ook het geval met *Diever*, *Dwingelo* en *Zuidwolde* in *Drenthe*, waar aan den *index* en het *archief* nog al iets ontbreekt.

„Maar overigens zijn in alle provinciale ressorten, behalve de uitzonderingen, die wij hebben opgegeven, de voornaamste kerkeraadsboeken in de naauwkeurigste orde. Sommige gemeenten munten zelfs daarin bovenmate uit. Immers deze of soortgelijke berigten staan van *Overijssel*, hier evenwel met uitzondering van *Staphorst*, van *Groningen*, *Noordbrabant*, de *Waalsche kerken* en van het kerkbestuur van *Limburg* vermeld. Hierin wordt veel vooruitgang bespeurd, en waar verzuim of mindere behartiging van het kerkelijk archief bestaat, daar zij het aan de kerkelijke besturen dank te wijten, dat geene opwekkingen achter blijven, om trage handen en slappe knieën op te rigten. Na verloop van weinige jaren, daaraan twijfelen wij niet, zal in alle gemeenten een volledig archief voorhanden zijn.

„Ziet daar, Hoog Eerwaardige Heeren, het verslag Uwer commissie tot de rapporten der kerkvisitatie. Wij bieden het U met blijdschap en met dankbaarheid aan, omdat wij bij weinig verkeerds, ook zeer veel goeds ontdekt hebben. Wij houden ons verzekerd, dat ook Uwe vergadering in deze gevoelens deelen zal. Ons werk Uwer beoordeeling

onderwerpende, bidden wij U den zegen des Almagtigen toe, opdat Uwe gewigtige beraadslagingen tot heil der Kerke onzes Heeren in Nederland strekken mogen.

's Gravenhage, den Julij 1856.

A. Losgert.
H. Doorenbos.
D. C. Thomkins. »

2°. Wegens het godsdienstonderwijs.

2°. Rapport wegens het godsdienstonderwijs:

» Aan Uwe commissie werd in de vergadering van den 3den opgedragen, de verslagen betrekkelijk den *staat van het godsdienstonderwijs* te onderzoeken en daarvan rapport uit te brengen.

» Wij hebben die taak naar ons vermogen volbragt, en bieden Uw Hoog Eerwaarden ons werk aan, in het vertrouwen, dat het niet geheel en al verwerpelijk zal geoordeeld worden. Wij vermeenen de verslagen met naauwkeurigheid te hebben nagegaan, en moeten alreeds in den aanhef van ons rapport onze blijdschap uitdrukken, dat in de Vaderlandsche Kerk het godsdienstonderwijs niet alleen nergens verzuimd, maar overal met groote zorg behartigd wordt, zoodat van onze medebroeders in de bediening gezegd kan worden, dat zij getrouwe arbeiders zijn, aan hun werk tijd en vlijt gewillig ten offer brengen, en door inspanning van krachten en door hun voorbeeld toonen, hoezeer zij er op uit zijn, om licht, kennis en waarheid in hunne gemeenten te verspreiden, en zoowel tot een deugdzaam leven als eene geheiligde godsvrucht op te leiden, die hunner zorge zijn toevertrouwd. Maar ook de godsdienstonderwijzers, die onder hun oog en hunne leiding werkzaam zijn, waaronder uitmuntende ijveraars en brave mannen kunnen genoemd worden, treden in hetzelfde voetspoor, en brengen niet weinig toe, om waar zij geplaatst zijn, geest en hart voor het Koningrijk der Hemelen te vormen.

» De Hooge Kerkvergadering verge evenwel van hare commissie niet dat, waar zoo veel goeds haar onder de oogen kwam, zij alles mededeele wat daarvan te vermelden zij. Indien wij het deden, ons rapport zou zich door eene groote breedvoerigheid aan de eene zijde kenmerken, maar ook aan den anderen kant niet beantwoorden aan hetgeen de Synode verlangt, namelijk een beknopt overzigt van den *staat van het godsdienstonderwijs* in de Hervormde Kerk, en de gunstige uitkomsten die daarvan in het afgeloopen jaar verkregen zijn.

» Daarom meenen wij *eerstelijk* tabellarisch te moeten aanwijzen *hoe* vele en *waar* in de kerkelijke ressorten godsdienstonderwijzers, buiten de predikanten, geplaatst zijn, *hoe vele catechumenen* godsdienstonderwijs genoten en hoe vele onder hen *geloofsbelijdenis* afgelegd hebben; waarbij wij willen opgemerkt hebben, dat onder de godsdienstonderwijzers ook de onderwijzeressen begrepen zijn; *vervolgens* in korte trekken de voornaamste bijzonderheden opgeven, die ons van deze of gene gemeente gegeven zijn, om zoo volledig mogelijk den *staat van het godsdienstonderwijs* te doen kennen.

TABEL.

KERKELIJKE RESSORTEN.	GODSDIENST-ONDERWIJZERS.	AANTAL CATECHISANTEN.	AANTAL AANGENOMEN LIDMATEN.	*Aanmerkingen.*
Provincie Gelderland.				
Classe Arnhem	10	7026	958	
„ Nijmegen	2	1797	307	
„ Zutphen	11	11321	1330	
„ Tiel	1	3394	345	
„ Bommel	1	2690	250	
„ Harderwijk	9	9696	526	
te zamen	34	35924	3716	
Provincie Zuidholland.				
Classe 's Gravenhage	11 (*a*)	6950	1220	(*a*) Hieronder zijn te 's Gravenhage 3 onderwijzeressen, en te Delft 1.
„ Rotterdam	13	10800	1464	
„ Leyden	9	9960	1016	
„ Dordrecht	6	9050	894	
„ Gouda	1	6930	696	
„ Brielle	1	4580	353	
te zamen	41	48270	5643	
Provincie Noordholland.				
Classe Amsterdam	49 (*b*)	8528	2194	(*b*) Te Amsterdam zijn 14 onderwijzeressen.
„ Haarlem	3	6061	727	
„ Alkmaar	2	6960	842	
„ Hoorn	2	4409	707	
„ Edam	1	2530	314	
te zamen	57	28488	4784	
Provincie Zeeland.				
Classe Middelburg	3	4018	516	
„ Zierikzee	—	3723	354	
„ Goes	—	2143	221	
„ IJzendijke	1	2608	512	
te zamen	4	12492	1603	

KERKELIJKE RESSORTEN.	GODSDIENST-ONDERWIJZERS.	AANTAL CATE-CHISANTEN.	AANTAL AANGENOMEN LIDMATEN.	*Aanmerkingen.*
Provincie Utrecht.				
Classe Utrecht	13	4815	899	
〃 Amersfoort	1	4042	400	
〃 Wijk	—	2810	318	
te zamen	14	11667	1617	
Provincie Friesland.				
Classe Leeuwarden	2	6938	606	
〃 Sneek	1	4878	409	
〃 Franeker	—	5689	414	
〃 Dokkum	—	3432	170	
〃 Heerenveen	3	6163	466	
te zamen	6	27100	2065	
Provincie Overijssel.				
Classe Zwolle	4 (a)	6974	833	(a) Te Zwolle is ééne onderwijzeresse.
〃 Deventer	7	8199	979	
〃 Kampen	3	3327	595	
te zamen	14	18500	2407	
Provincie Groningen.				
Classe Groningen	8	6158	496	
〃 Winschoten	7	6494	505	
〃 Appingadam	—	3242	234	
〃 Onderdendam	—	2295	152	
te zamen	15	18189	1387	
Provincie Noordbrabant.				
Classe 's Hertogenbosch	1	812	203	
〃 Breda	1	2614	372	
〃 Heusden	—	2217	284	
〃 Eindhoven	—	358	35	
te zamen	2	6001	894	

KERKELIJKE RESSORTEN.	GODSDIENST-ONDERWIJZERS.	AANTAL CATE-CHISANTEN.	AANTAL AANGENOMEN LIDMATEN.	*Aanmerkingen.*
Provincie Drenthe.				
Classe Drenthe	2	4686	449	
〃 Meppel.	10 (a)	3691	316	(a) Te Meppel zijn 2 onderwijzeressen.
〃 Coevorden.	1	2289	244	
te zamen . . .	13	10666	1009	
Waalsche kerken.				
Te Amsterdam	1	1013	171	
〃 's Gravenhage.	1			
〃 Leyden.	1 (b)			(b) De hier bedoelde onderwijzer is een vaste candidaat, die ook de catechisatien waarneemt.
te zamen . . .	3	1013	171	
Limburg	onbekend.	366	160	

RECAPITULATIE.

Gelderland.	34	35924	3716
Zuidholland	41	48270	5643
Noordholland	57	28488	4784
Zeeland.	4	12492	1603
Utrecht.	14	11667	1617
Friesland	6	27100	2065
Overijssel	14	18500	2407
Groningen.	15	18189	1387
Noordbrabant	2	6001	894
Drenthe.	13	10666	1009
Waalsche kerken.	3	1013	171
Limburg	—	366	160
TOTALEN . . .	203	218674	25336

„ De opgenoemde cijfers wijzen eene aanzienlijke vermeerdering aan boven de opgave van vorige jaren. Wij betreuren het dat van het kerkbestuur *Limburg* geene berigten betrekkelijk godsdienstonderwijzers zijn ingekomen; doch er zijn ook andere gemeenten, hoewel zeer weinige, die almede hieromtrent niets hebben vermeld, hetwelk vermoedelijk aan toevallige omstandigheden zal toe te schrijven zijn.

II. „ Overgaande tot de *bijzonderheden*, komt de vraag in aanmerking, of de *predikanten getrouw hun werk maken van het catechetisch onderwijs*. Wij vinden overal aangeteekend, dat het nergens verzuimd wordt, zoo min des zomers als des winters, met uitzondering evenwel hier en daar ten platten lande, wanneer de veldarbeid en inzameling van den oogst het ondoenlijk maken. Ook blijven verouderde gewoonten zich daartegen aankanten. Maar zij het ook dat in den zomer van het catechetisch onderwijs niet dát gebruik gemaakt wordt dat kon en behoorde te geschieden, het hapert niet aan ijver en trouw bij onze medebroeders in de bediening, omtrent wie allerwege een gunstig getuigenis gegeven wordt, dat zij de gemeenten daartoe met nadruk opwekken. Hunne pogingen tot gewenschte verbetering mislukken niet altijd. Immers, om een voorbeeld te noemen, het classikaal bestuur *Heerenveen* schrijft: „ „ over het algemeen worden de catechisatiën gedurende een „ „ veel grooter gedeelte van het jaar gehouden dan vroeger;"" waaruit wij mogen opmaken dat, waar het niet aan opwekking en aansporing ontbreekt, het godsdienstonderwijs toeneemt, en ook met zegen bekroond wordt.

„ Wat de *maatregelen* der kerkeraden betreft om het regelmatig catechiseren te bevorderen, wij zien zeer vele *commissiën van onderwijs* daartoe op eene loffelijke wijze werkzaam zijn. De vruchten daarvan zijn: dat *hier* des Zondags na de godsdienstoefeningen met bejaarde en oude lieden gecatechiseerd wordt, *daar* dat men zich bijzonder de belangen der armen aantrekt, en *elders* al het mogelijke gedaan wordt om het godsdienstonderwijs te bevorderen, zoo als te *Sneek*, waar zelfs een catechiseermeester de gealimenteerden onder zijne zorge heeft, en te *Kampen*, waar een getal van 270 jongelingen van het *instructiebataillon* aldus godsdienstonderwijs geniet, maar hetwelk geacht wordt een groot bezwaar op te leveren. Op grond waarvan dringend om een *adjunctpredikant* verzocht is, waarop hoopvolle verwachting bestaat.

„ In vele gemeenten worden de stadsscholen, weeshuizen en andere gestichten niet vergeten, zoo als in *Groningen*, te *'s Hertogenbosch* en elders. Zien wij echter zoo veel ijver en benaarstiging om tot verlichte kennis, geloof en zaligheid te brengen, tegen licht staat soms schaduw en donkerheid over. Het is daarom dat wij geene vrijheid gevonden hebben onvermeld te laten hetgeen door het classikaal bestuur *Heusden* gezegd is, dat namelijk in de gemeente *Heusden* de predikant zeer klaagde over „ „ de diepe onkunde „ „ in de godsdienst bij de militairen uit de provincie *Friesland*, en Zijn Eerw. verzocht „ „ heeft *bepaaldelijk* daarop de Synode van dit jaar opmerkzaam te maken, ten einde „ „ de predikanten in dat gewest op te wekken om meer godsdienstonderwijs te geven."" Zou die klagt niet overdreven zijn, en zoo zij gegrond te noemen is, niet ook van toepassing zijn op andere streken, waar de gemeenten verre uiteen verspreid, ook verre verwijderd liggen van de kerk, en waar zoowel de bedrijven van den landbouw als ingewortelde vooroordeelen hinderpalen zijn voor de bevordering van het godsdienstonderwijs.

„ Wij hebben te goeden dunk van de bedienaren des Evangelies, om de medegedeelde

klagt als gegrond aan te nemen. Immers vermelden de kerkbesturen, dat in den tegenwoordigen tijd inzonderheid veel werk, veel meer dan in vroegere dagen wordt gemaakt van het catechiseren en het geven van onderwijs aan hen, die in onkunde verkeeren en behoefte hebben aan de woorden des levens. Wáár is de *gevangenis*, van welke niet kan gezegd worden dat de gevangenen naar hen hooren? Wordt niet in de *weeshuizen* alomme veelvuldig gecatechiseerd? Blijven de *krankzinnigengestichten*, waar zij bestaan, door de leeraren onbezocht of niet tot een huis des gebeds of van onderwijs gemaakt? Komen zij niet met het zelfde oogmerk aan boord der schepen, zoowel van koopvaardij als van oorlog? Wat wordt niet gedaan voor de militairen in alle garnizoensplaatsen, om godsdienst, deugd en goede zeden onder hen aan te kweeken, die òf voor een korten tijd in den wapenhandel geoefend worden, òf een leven lang toewijden aan het bekleed zijn voor het Vaderland met den wapenrok van den krijgsman?

„ Zelfs hoogstbelangrijke voorbeelden zouden zijn op te noemen van de groote belangstelling der predikanten in het godsdienstig welzijn van den militairen stand, en de resultaten wegens de groote getalen die onder hen belijdenis des geloofs afleggen, welke daarvan jaarlijks worden opgeleverd. Wanneer wij dit alles ons voor den geest brengen in zijnen uitgebreiden omvang, dan moet het met dankbaarheid erkend worden door ieder, die niet willens blind is, dat er een geest van waakzaamheid en ijver in onze kerk bestaat die te prijzen is, navolging verdient, en onder den zegen van den Heer der Kerke, meer en meer strekken zal om het licht der waarheid helder aan den Hemel te doen opgaan, met betrachting van alles wat rein en goed is en wèl luidt, zoodat het rijk der duisternis beschaamd zal worden, en de overdreven eischen van regtzinnige geloofsregters zullen schipbreuk lijden op de kennis van Gods heilig Woord en de magt van Hem, die de eenige rotssteen is.

„ Ons verslag eindigende, bevelen wij Uw Hoog Eerwaarden in Gods heilige hoede, met den wensch dat het hun, die dienaren van Christus zijn, nimmer aan licht en lust ontbreke om in dezen geest van liefde en zachtmoedigheid krachtig mede te werken tot vervulling der bede: *Uw Koningrijk kome! U zij de heerlijkheid!*

„ 's Gravenhage, den Julij 1856.

A. Losgert.

H. Doorenbos.

D. C. Thomkins."

3°. Rapport wegens den uitwendigen toestand der gemeenten: 3°. Wegens den uitwendigen toestand der gemeenten.

„ De Algemeene Synode verlangt een centraal rapport wegens de uitwendige gesteldheid der gemeenten, bijzonderlijk van hare *kerkgebouwen* en *pastorijen*, en wat daaraan gedaan wordt, zoo de gemeenten tot de gesubsidieerde behooren.

„ In staat zijnde Uw Hoog Eerwaarden hieromtrent in te lichten, beginnen wij met het berigt, dat ons verslag zeer kort zal zijn, evenzeer als het uit den aard der zaak droog en dor

wezen zal. Met dat al leggen wij volmondig de getuigenis af, dat de zaak, waaromtrent ons onderzoek zich heeft bepaald, niet van belang ontbloot is, en de stoffelijke aangelegenheden vaak niet weinig van invloed zijn op het welzijn en den vrede der gemeenten.

„ Wat de verzekering der kerken en pastorijen tegen brandschade aanbelangt, hieromtrent zijn vele berigten tot ons gekomen. *Gelderland* schrijft, dat overal de pastorijen geene nadeelen te duchten hebben, en slechts *drie* kerkgebouwen in geene vergoeding deelen, wanneer zij onverhoopt in vlammen zouden opgaan. Zoo ook in *Zuidholland*, met uitzondering van *Delft*, *Rijswijk* en *Klaaswaal*, waar de kerkeraden geheel in onwetendheid verkeeren, en ook te *Papendrecht*, waar ook, gelijk ieder weet, de kerk afgebrand is, en reeds van de nieuwe de fundamenten gelegd worden. Zoo als de oude in een waarborgmaatschappij was ingeschreven, zoo zal ook de nieuwe tegen brandschade verzekerd worden. In *Amsterdam* reserveert zich de kerkelijke commissie jaarlijks eene bepaalde som voor een eigen assurantiefonds. Te *Haarlem* kan de Groote kerk ongemoeid het geweld der vlammen trotseren. Te *Ooster-* en *Westerblokker*, op *Urk* en te *Venhuizen* blijft dat nog immer eene wenschelijke zaak.

„ *Zeeland* heeft voldaan aan de Synodale voorschriften. *Utrecht* heeft bezwaar gevonden om den grooten Dom te laten inschrijven. Tot hiertoe heeft zich dit alleen bepaald tot het inwendig materieel der kerk. Zooverre de kerkeraden in *Friesland* iets weten, zouden er zeven gemeenten zijn, waar òf de kerken òf alleen de pastorijen verzekerd zijn. Enkele collegiën betuigden hieromtrent geheel in onkunde te verkeeren.

„ De *Zwolsche* berigten zeggen, dat de kerken en pastorijen alomme tegen brandschade gewaarborgd zijn, met uitzondering van die van *Staphorst*. Te *Delden* wordt de waarborging, hoewel wij in dat gevoelen niet deelen, minder noodig geacht, wegens het opperkerkmeesterschap van den heer baron *van Heeckeren van Wassenaar*, die tevens eigenaar is van één der pastorijen. Te *Deventer* is alleen het mobilair der kerk, en te *Enschedé* het dak met het mobilair der kerk geassureerd.

„ In *Groningen* is de toestand der kerkelijke gebouwen zeer voldoende, en heeft men geene brandschade te vreezen; men weet zelfs niet dat er uitzondering plaats heeft.

„ In *Noordbrabant* zijn allerwege de kerken en pastorijen tegen brandschade gewaarborgd, met uitzondering van *Lith*, waar de kerk niet verzekerd is. De collegiën van kerkelijk bestuur koesteren echter het vertrouwen, dat die gemeente ook weldra gebragt zal worden tot het volgen van een maatregel die zoo heilzaam is.

„ Wat *Drenthe* aanbelangt, te *Sleen* en te *Emmen* zijn wel de pastorij, maar niet de kerk verzekerd; te *Oosterhesselen* was men onbekend met de verwaarborging der kerk.

„ Opzigtens de Waalsche kerken is te vermelden, dat die van *Arnhem* en *Groningen* in het onzekere verkeeren, omdat de kerk niet het eigendom der gemeente is. *Limburg* geeft omtrent de kerkelijke gebouwen alle geruststellende verzekering, en vermeldt daarbij dat de kerk van *Blitterswijk* particulier eigendom is, schoon wij het voor zeker houden, dat dit gebouw niet buiten brandwaarborg gebleven is.

„ Indien wij gehouden zijn, in dit verslag ook op te nemen den toestand der kerkelijke gebouwen van gesubsidieerde gemeenten, dan hebben wij weinig te zeggen, dan dat over het algemeen vrij wel voldaan wordt aan de bestaande voorschriften, althans de gemeentefondsen in aanmerking genomen, die veelal bekrompen zijn. Letten wij op de eischen der

gemeenten om gesubsidieerd te worden; dan blijkt het, dat vele gegoede gemeenten gaarne uit de fondsen der Synode willen geholpen worden, ten koste van hulpbehoevende gemeenten, die waarlijk voorziening noodig hebben. — Zoo wordt te *Maasbommel* in *Gelderland* eene nieuwe pastorij geëischt. Te *Voorschoten* in *Zuidholland* vordert het kerkgebouw dringend herstelling. Te *Spijk* is de pastorij in groot verval. Te *Giessen Nieuwkerk* kan de pastorij, uit gebrek aan fondsen, niet die herstelling bekomen welke zij noodig heeft. In de provincie *Noordholland* worden de gesubsidieerde gebouwen zooveel mogelijk behoorlijk onderhouden. In *Zeeland* is te *Arnemuiden* het kerkgebouw in bijkans geheel onbruikbaren toestand; men hoopt op eene verhoogde subsidie, om eene nieuwe kerk te stichten. In *Vlissingen* bestaat, wegens de talrijkheid der gemeente, groote behoefte aan een tweede kerkgebouw. In *Utrecht* eischen te *Waverveen* kerk en pastorij dringende herstelling. In *Friesland* erkennen de kerkeraden *Oenkerk* en *Rottevalle*, alsmede *Dragtstercompagnie*, dat de kerkelijke gebouwen goed in stand blijven, en die van *Ballum*, *Nes op Ameland*, *Paesens*, *Schiermonnikoog* en *Donkerbroek* wegens *Haulerwijk* het zelfde, terwijl *Birdaard* zegt: „ „ *zoo tamelijk*,” ” en *Zwaag Westende*: „ „ *naar* „ „ *gelang van de fondsen, die gering zijn*.” ”

„ Door *Overijssel* wordt getuigd, dat de kerk te *Hengelo*, en de pastorijen te *Haaksbergen* en *Hengelo* te wenschen overlaten. Te *Wanneperveen* doet men aanvrage tot herstel der pastorij. In de provincie *Groningen* wordt een zestal kerkgebouwen gebrekkig onderhouden. In *Noordbrabant* wordt niet geklaagd over het onderhoud der kerkelijke gebouwen in gesubsidieerde gemeenten; maar wel dat er gemeenten zijn, waar de toestand dier gebouwen veel te wenschen overlaat. Van de *Lage Zwaluwe* staat vermeld: „ „ uit het Syno- „ „ dale fonds wordt geene subsidie genoten; pastorij en kerk worden in stand gehouden, „ „ voor zooverre dit zonder ondersteuning en zonder fonds geschieden kan, hoewel de „ „ kerk bovendien bezwaard is met eene schuld van ƒ 3000.” ”

„ De toestand der kerken en pastorijen in *Drenthe* schijnt voldoende te zijn. Van *Schoonebeek* wordt vermeld, dat de kerk goed onderhouden wordt, en eerlang dit ook aan de pastorij geschieden zal. Van *Zweeloo*, dat de pastorij in het vorige jaar aanmerkelijk vergroot en vernieuwd is, en te *Kolder-* en *Dingtsterveen*, dat de pastorij in bouwvalligen toestand blijft, niettegenstaande gedurige aanvragen door den kerkeraad aan kerkvoogden en het collegie van toezigt tot voorziening geschieden.

„ De *Waalsche kerken* hebben geene gesubsidieerde gebouwen. Uit *Limburg* luiden de berigten, dat, waar subsidiën verleend werden, in het onderhoud der kerken en pastorijen goed voorzien wordt.

„ Andere bijzonderheden zijn ons niet voorgekomen. Bij het vermelde zullen ook wel opgeteekend zijn kerkelijke gebouwen van niet gesubsidieerde gemeenten. Maar het was ons ondoenlijk te onderscheiden wat al of niet in de aangeduide categorie moest begrepen worden, bij gemis eener lijst of tabel van die gemeenten, welke van de oprigting van het fonds voor noodlijdende kerken af, ondersteuning genoten hebben. Mogelijk zou het geen overtollig werk zijn, indien eene zoodanige lijst jaarlijks bij de Synode ter tafel gelegd werd, met vermelding *welke sommen* aan hen verleend zijn, voor *welke gebouwen* en *wanneer* zij die genoten hebben.

„ Overigens drukken wij den wensch uit, dat aan de genomen maatregelen krachtig de hand gehouden worde, om steeds toe te zien op het onderhoud der kerkelijke gebouwen

in gesubsidieerde gemeenten, en op derzelver verzekering tegen brandschade, waar het niet geschied is.

" 's Gravenhage, den Julij 1856.

A. Losgert.
H. Doorenbos.
D. C. Thomkins."

4°. Wegens de geloofsveranderingen.

4°. Rapport wegens de geloofsveranderingen:

" Uwe vergadering, Hoog Eerwaardige Heeren, heeft eene commissie benoemd, om te uwer kennis te brengen al wat betrekking heeft op de *geloofsveranderingen*, die in het jaar 1855 hebben plaats gehad. Wij zien ons in staat gesteld daarvan rapport uit te brengen, ons verheugende, dat wij u gunstige resultaten kunnen aanbieden, die ons onderzoek heeft opgeleverd, zoo die vermeld worden van de overgangen uit de Roomsche Kerk, als van degenen, die onze geledenen verlaten hebben, om de godsdienstleer der volgelingen van *Rome* te omhelzen.

" Al aanstonds beginnen wij met aanwijzing van het numeriek, dat de kerk van *Rome* verlaten heeft, en tot ons is overgekomen.

" Wij hebben een getal van 340 personen te vermelden, waarvan zijn aangenomen, in de provincie:

Gelderland	28
Zuidholland	94
Noordholland	95
Zeeland	10
Utrecht	42
Friesland	16
Overijssel	8
Groningen	14
Noordbrabant	9
Drenthe	8
de Waalsche kerken	7
Limburg	9
Totaal	340

" Terwijl bovendien, naar luid der berigten uit *Amsterdam*, in de Nederduitsche Hervormde gemeente uit 28 huisgezinnen 83 kinderen, in de Roomsche Kerk gedoopt, zijn overgeschreven in de doopregisters der Hervormde gemeente; waardoor het getal van 340, die vroeger Roomsch waren, en thans tot de onzen behooren, tot het cijfer van 423

opklimt. Dit is buitengewoon veel, meer dan in eene halve eeuw of langer beleefd is, en moet ons tot dankbaarheid jegens den Vader der lichten opwekken, die zoo velen uit de duisternis getrokken en tot het licht des Evangelie's heeft doen komen, vooral als wij de donkere dagen ons herinneren, toen een overdreven godsdienstijver der Roomschen ons jaar op jaar van vele zijden gevoelige slagen toebragt, die diepe en nog niet geheelde wonden veroorzaakt hebben.

„ Wat aangaat die Roomsch geworden zijn, dat cijfer is betrekkelijk zeer gering, in vergelijking der aanwinst, die wij bekomen hebben. Zij zijn als volgt, in de provincie:

Gelderland	15
Zuidholland	9
Noordholland	4
Zeeland	4
Utrecht	2
Friesland	4
Overijssel	4
Groningen	1
Noordbrabant	17
Drenthe	„
Waalsche kerken	„
Limburg	9
TOTAAL	69

RECAPITULATIE.

I.	Overgangen tot de Hervormde Kerk	340
II.	Tot die der Roomschen	69
	Geeft eene winst van	271

„ Of wil men onder de overgangen tot onze Kerk ook gerekend hebben de kinderen, die in *Amsterdam* in de *doopregisters* der Hervormde gemeente zijn overgeschreven, dan zijn tot ons overgegaan, — waarbij misschien nog meer *kinderen* zouden te brengen zijn, naar luid der berigten uit *Zuidholland*, welke hiervan gewag maken, zonder dat het getal wordt opgenoemd:

personen	423
en trekt men daarvan af die Roomsch geworden zijn	69
Dan bedraagt de winst aan onze zijde	354

„ Wij moeten evenwel Uw Hoog Eerwaarden opmerkzaam maken, dat wij wel *zeker* kunnen weten, *wie* tot de Hervormde Kerk zijn overgegaan, maar altijd in het *onzekere* blijven van het aantal dergenen, die van onze Kerk uitgaan en tot de scharen van *Rome* toetreden. — Teregt wijzen ook daarop de schriftelijke verslagen, zoo van *Amsterdam*, waar uitdrukkelijk gezegd wordt: *„ daarvan is zelfs bij gissing niets te zeggen „*, als van elders. — En indien wij hier iets bijvoegen, geput uit eigen ervaring, dan beamen wij die woorden volkomen. *Rome* werkt altijd in het geheim en bedekt veelal zijne daden en handelingen met een sluijer, die niet gemakkelijk is op te ligten.

„ Wat weten wij toch van hetgeen in de groote steden des Vaderlands, in zee- en handelsplaatsen, onder de mindere volksklasse voorvalt, om zwakke gemoederen, behoeftigen en zelfs diep gezonkenen voor de Kerk van *Rome* aan te koopen? Wat geschiedt niet in groote garnizoensplaatsen, in eene Roomsche streek onder de militairen? Bijvoorbeeld een geréformeerde jongeling verlaat zijne woonplaats, om het krijgsmansgewaad aan te trekken. Ouders of betrekkingen hooren weinig of niets van hem; hij knoopt eene verbindtenis aan met een meisje van de Roomsche godsdienst; om ongehinderden omgang met haar te houden zonder dat hij van een godsdienstleeraar kan bestraft worden, geeft hij zich voor Roomsch uit. De dienst verlatende, komt het tot een huwelijk, en eerst later, als hij tot armoede vervalt, want dit is veelal het lot, wordt het openbaar, dat hij oorspronkelijk in onze Kerk gedoopt is en eene Hervormde opvoeding genoten heeft.

„ Wij zouden het gezegde met tallooze voorbeelden kunnen staven, gelijk het ook meermalen gebleken is, dat deze en soortgelijke overgangen eerst jaren daarna zijn bekend geworden. Daarom verzoeken wij niet te veel te hechten aan het geringe getal der geloofsveranderingen van dezulken, die hun voorvaderlijk geloof afgezworen, en het Evangelisch licht met Roomsche dwalingen en duisternis verwisseld hebben. Dank hebben met dat al, en hiervan zijn wij ten volle overtuigd, de *commissiën van toezigt*, de ontwaakte *geest* in de kerk, de Evangelische *maatschappijen*, en vooral de groote ijver onzer *medebroeders* in de bediening, dat al hunne zamenwerking, met het oog op de onvermoeide pogingen der Roomschen, en de praal hunner kerk, die velen door de valsche grootheid hunner prelaten verblindt, onder den Goddelijken zegen een krachtigen dam tegen het indringend proselytisme heeft opgeworpen, en wij tegenwoordig veel minder verlies dan voorheen te betreuren hebben.

„ Is onze Kerk, evenmin als de Protestantsche *tuënda*, er niet op uit om iemand van *Rome's* godsdienst afvallig te maken, van de zijde der *ultramontanen* zien wij voortdurend alles in het werk gesteld om ons afbreuk te doen, hetzij dan met of zonder vrucht; want ook menigmalen stuiten de jezuiten en ijveraars voor *Rome* op een onwrikbaar geloof en eene onwankelbare gehechtheid aan de leer onzer kerk, ook bij Protestanten van den minderen stand, zoodat hunne pogingen verijdeld worden, en zij tot eer onzer geloofsgenooten beschaamd moeten aftrekken.

„ Wie Roomsch werden, kwamen tot dien ongelukkigen stap, doordien zij niet onberispelijk in leven en wandel waren; tengevolge waarvan ook sommigen reeds huisvesting in de gevangenis bekomen hadden. Waren het dienstbaren die overgingen, het was een gevolg van hun wonen in Roomsche huisgezinnen. Zien wij minderjarigen van 14 of 15 jaren tot de Roomsche Kerk toegebragt, een Roomsche vader of moeder had hen daartoe

gedwongen en aan den Roomschen priester overgegeven, om in dure tijden geen brood voor het huisgezin te verliezen. Vaak heeft ook tot overgang geleid de onverschilligheid der ouders in de gewigtige aangelegenheid der godsdienst, wanneer één van beiden nog Protestant heet. Ook vele vreemdelingen, in Nederlandsche militaire dienst gepensioneerd, zoeken bij hun sterven heul en troost voor hunne betrekkingen in de toegezegde verzorging der Roomsche geestelijkheid. Eene niet ongegronde vrees voor de gevolgen van een zondig leven, bij het uitzigt des doods, waar bij dan ook veel bijgeloof komt, en een ontwaakt geweten, wanneer zij weinig aan God gedacht hebben, brengen er soms toe, om naar den priester te hooren, die zegt, als een gewijde des Heeren de magt te hebben om van alle zonden absolutie te geven.

„Vraagt men naar de *drijfveeren*, — geen geestelijke, maar louter stoffelijke voordeelen bejaagden de verblinden, terwijl jammerlijke teleurstelling doorgaans hun loon was. En van welke *middelen* bedienden zich de proselietenmakers? Van de reeds voor lang bekende; bij voorkeur van gemengde huwelijken, de tijdelijke ongelegenheden waarin de ongelukkigen verkeerden, hunne diepe onkunde en zedelijke verwaarloozing; terwijl het ziek- en sterfbed zelfs niet ontzien werd om winst te bejagen, gelijk men ook in de wijze, waarop men daarbij veelal te werk ging, zich zelven is gelijk gebleven, om namelijk die zoo geheim, bedekt en plotseling mogelijk te doen plaats hebben.

„Zijn wij gehouden ook berigt te geven van hen, die in den schoot onzer kerkelijke gemeenschap werden aangenomen na de Roomsche Kerk verlaten te hebben, dan zien wij andere *drijfveeren* en *middelen*, reiner beginselen, betere gronden en edeler bedoelingen. Wij wijzen U in de allereerste plaats op den omgang met verlichte Protestanten of het onderzoek des Bijbels. Werd het gemengde huwelijk veelal de oorzaak, dat man of vrouw of kinderen tot de Roomsche Kerk overgingen, wij verblijden ons, dat ook hier en dààr het huwelijk in Gods hand een middel werd, om eenen en anderen voor onze belijdenis in te nemen en haar te doen omhelzen. Maar nergens was het tijdelijk belang of waren 't andere onedele drijfveeren, wat hen tot onze gemeenschap bragt.

„Innige overtuiging, uit een naauwgezet onderzoek geboren, en hooge ingenomenheid met het Evangelie was allerwege de grond en eenige beweegreden. Bij meer dan één ging de overgang zelfs met belangrijke opofferingen van stoffelijke voordeelen gepaard, terwijl voor de opregtheid hunner keuze bij allen pleit de onberispelijke wandel, waarmede zij hunne belijdenis staven. — Wanneer wij op de gehalte letten van hen die ons ontvielen en van hen die tot ons overkwamen, dan is er weinig reden ons te bedroeven over geleden verlies, maar wel groote stof van dankbaarheid over uitbreiding onzer Kerk, ook door hen die, het Pausdom moede, de priesterheerschappij afschudden en met ons in het licht des Evangelies wandelen wilden.

„Wordt verlangd, dat wij al het gezegde door voorbeelden staven, dan halen wij het verslag van *Gelderland* aan, waar gezegd wordt, „ „dat bij niet één het stoffelijk voordeel „ „invloed uitgeoefend heeft, maar wel het leven in gemengd huwelijk." " Opmerking verdient, dat in datzelfde gewest onder de overgangen is een gewezen pastoor van *Varik*, die te *Opijnen* belijdenis des geloofs heeft afgelegd. Ook *Zuidholland* getuigt, dat omgang met Protestanten, het lezen van den Bijbel, en het weigeren van de genademiddelen der Kerk, met den onbillijken eisch der priesters om al de kinderen volstrekt in de Roomsche godsdienst op te brengen, ook waar het anders bedongen is, onder de oorzaken

te noemen zijn; terwijl het ook gebeurde, dat iemand die vroeger Roomsch werd, bij nader inzigt, met berouw en leedwezen is wedergekeerd. Door de zendelingen der Evangelische maatschappij wordt bijzonder veel goeds uitgewerkt om de oogen te openen, en niet langer den vrede der ziele te zoeken in de waarneming van zinnelijke plegtigheden en zoogenaamde goede werken.

„ *Zeeland* geeft dezelfde berigten, en ofschoon de een meer dan de ander ontwikkeld was, had men toch alle vrijmoedigheid om hen tot leden der Hervormde Kerk aan te nemen. Wat betreft stand, beschaving en zedelijkheid der proselieten, munten de onzen verre boven die der Roomschen uit. Moge *Utrecht* een dergelijk tafereel ophangen, niet anders is het in *Overijssel* en *Friesland*.

„ Van het laatste gewest lezen wij: „ „ De oorzaken der overgangen zijn natuurlijk zeer „ „ verschillend. Dat allen even zuiver waren, valt, als van zelf spreekt, te betwijfelen. „ „ Maar de aanneming van niemand hunner heeft plaats gehad, dan nadat men zich over„ „ tuigd had van onberispelijk gedrag, en hen een geruimen tijd onderwijs had doen ge„ „ nieten. De voorlezingen van den evangelist der Evangelische maatschappij te *Leeuwar„ „ den* hebben ook bij Roomschen belangstelling opgewekt. Bij dien evangelist en bij de „ „ predikanten bereiden zich 61 voor, om lidmaten der Hervormde Kerk te worden. De „ „ laatste eindelijk, omtrent wien in die gemeente eenig nader berigt wordt gegeven, was „ „ een matroos, uit een gemengd huwelijk geboren. Als knaap reeds in de Kerk zijns „ „ vaders aangenomen, had hij in Roomsche landen afkeer van zijn kerkgeloof, en op de „ „ schepen, waar hij Bijbels vond, lust tot onderzoek gekregen. Later met eene Her„ „ vormde gehuwd, had hij zich uit eigen beweging bij den predikant zijner woonplaats „ „ om godsdienstig onderwijs aangemeld, en was eindelijk, na eene voldoende geloofsbelij„ „ denis afgelegd te hebben, als lid der gemeente aangenomen en bevestigd.„ „

„ Slaan wij het oog op *Groningen*, *Noordbrabant* en *Drenthe*, dan aanschouwen wij dezelfde tafereelen van overtuiging der waarheid, gegrond op de leere des Bijbels; erkentenis van het drukkende en onregtvaardige der priesterheerschappij; het inzien van bijgeloof, dat in tegenspraak werd bevonden met de schriften; maar vooral omdat men het gemis gevoelde van bevrediging voor behoeften van geest en hart, en deze in de gemeenschap met ons kerkgenootschap had gevonden. Velen ergerden zich aan de zielmissen, en het geld dat door de rijken daarvoor gegeven wordt, terwijl de armen, zonder geld, weinige missen konden laten lezen.

„ Niet onvermeld mogen wij laten in *Drenthe* den overgang te *Dalen* van een aanzienlijk ambtenaar tot de Hervormde Kerk, en te *Odoorn* van een braaf en godvruchtig meisje.

„ De eerstgemelde in *Gelderland* uit een gemengd huwelijk geboren en in een gemengd huisgezin opgevoed, gevoelde sedert lang dat de Roomsche eeredienst niet in staat was de godsdienstige behoeften van zijn hart te bevredigen, zoodat hij door dat gevoel van behoefte gedrongen werd om elders de waarheid te zoeken. Al meer en meer door eigen onderzoek van de dwalingen der Roomsche Kerk overtuigd, verlangde hij haar te verlaten en tot de Hervormde over te gaan. Bekendheid met den predikant dezer plaats leidde hem, na geheel zelfstandig gevormd te zijn, om te *Dalen* belijdenis des geloofs af te leggen en zich in de Hervormde Kerk te doen opnemen.

„ De andere, mede uit gemengd huwelijk gesproten en in zoodanig een huisgezin opgevoed, gevoelde zich beschaamd, wanneer zij hare onkunde in zaken van godsdienst vergeleek

met de meerdere kennis van hare jongere broeders en zusters, in de Hervormde Kerk opgevoed. Die schaamte leidde haar *en* tot een getrouw bijwonen der Hervormde godsdienstoefeningen, *en* tot eenig onderzoek. Van tijd tot tijd werd haar bij het huisbezoek als anderzins door den predikant een woord van aanmoediging en goedkeuring toegesproken, zonder dat er door hem in de verte op gezinspeeld was, dat zij de Roomsche Kerk zou verlaten, om tot een ander kerkgenootschap over te gaan. Na langdurig weifelen en dralen vervoegde zij zich eindelijk bij den predikant, met verzoek om nader onderwijs en met de openbaring van haar verlangen, om de Roomsche Kerk te verlaten. Aan dat verzoek werd bereidvaardig voldaan, en nadat zij genoegzaam geoefend was, deed zij, door de waarheid gedrongen, zoo als zij verklaarde, belijdenis haars geloofs en ging over tot de Hervormde Kerk.

„ De Roomsche Kerk is niet in staat zulke voorbeelden van overgang aan te wijzen. Bij ons kunnen er meer worden opgenoemd, zoo als onder anderen de *Waalsche kerken* vermelden van twee, in Belgie woonachtig, thans in *Nederland*, die eerst voornamelijk door de schraapzucht der geestelijken van het Katholicismus afkeerig zijn geworden en bij wie later het godsdienstig gevoel is ontwaakt. Zij hebben het Evangelie leeren kennen, en na het geregeld ontvangen van onderwijs, belijdenis des geloofs afgelegd, terwijl zij zich door een Christelijk gedrag en door getrouwe bijwoning van de openbare eeredienst gunstig blijven onderscheiden. Een ander was Roomsch geestelijke, uit *Belgie* oorspronkelijk, en thans in *'s Gravenhage* gevestigd.

„ Moge de Heer der Kerk meer en meer de pogingen zegenen die worden aangewend om het rijk der duisternis te beschamen, en allerwege geloof, hoop en liefde naar de grondstellingen van het Evangelie te verbreiden, dan zal bewaarheid worden wat geschreven staat: *„ „ de poorten der helle zullen mijn Rijk niet overweldigen,* „ „ en de Evangelische godsdienst in waarheid worden de *eenige algemeene Christelijke Kerk op aarde!*

„ Gravenhage, den Julij 1856.

A. Losgert.
H. Doorenbos.
D. C. Thomkins."

De discussiën worden voortgezet wegens het tweede rapport der Algemeene Synodale Commissie, Bijlage B. **Voortzetting der beraadslagingen over het tweede rapport der Algemeene Synodale Commissie.**

Gekomen tot het onderwerp der kerkelijke regeling van de collatieregten, wordt het advies der Commissie in deze aanbevolen aan de overweging der commissie tot de conceptreglementen voor de kerkeraden en op de vacaturen. **Het adres der Commissie omtrent de collatieregten aanbevolen aan de overweging der commissie tot de conceptreglementen voor de kerkeraden en op de vacaturen.**

Het advies der Synodale Commissie om niet te treden in het voorstel tot meer beknopte uitgave der Synodale Handelingen wordt aangenomen. **Aangenomen het advies in het rapport tot afkeuring van eene voorgestelde meer beknopte uitgave der Synodale Handelingen.**

De ontworpen tabellen voor de verslagen wegens de examina ter toelating tot de Evangeliebediening gearresteerd.

De tabellen voor de verslagen wegens de examina tot toelating voor de Evangeliebediening, zoo als zij door de Synodale Commissie zijn ontworpen, worden gearresteerd, en zal de Minister worden verzocht om order te stellen, dat zij ten dienste der provinciale kerkbesturen worden gedrukt.

De beslissing der Synodale Commissie betreffende het *Purmerkerkefonds* met de ingediende bedenkingen van de classikale vergadering *Edam*, gesteld in handen eener commissie.

In verband tot de beslissing, die de Synodale Commissie rakende het *Purmerkerkefonds* heeft genomen, wordt gelezen eene missive van de classikale vergadering *Edam* dd. 27 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7795, die bedenkingen inbrengt tegen dat besluit, en uit dien hoofde de vragen hernieuwt, door haar ten vorigen jare aan de Synode gerigt, van welk schrijven zij verklaart dat aan het provinciaal kerkbestuur van het ressort is kennis gegeven. De missive wordt met de handeling der Synodale Commissie gesteld, ten fine van consideratiën en advies, in handen van de heeren *Witkop*, *Trip* en *van Heusden*.

Goedkeuring van de handelingen der Synodale Commissie betreffende de belangen der gemeenten *Eerbeek*, *Bakkeveen* en *Dragtstercompagnie*, alsmede ten opzigte van de vergoeding der herderlijke diensten ten behoeve van krijgslieden, en voor informatie aangenomen het berigt ten aanzien der uitvaardiging van gewijzigd art. 12 van het Algemeen Reglement.

Voortgaande in het rapport, verleent de vergadering hare goedkeuring aan de handelingen der Commissie betreffende de belangen van de gemeenten *Eerbeek*, *Bakkeveen* en *Dragtstercompagnie*, alsmede ten opzigte van het adres tot vergoeding van herderlijke diensten aan krijgslieden, en wordt het berigt der uitvaardiging van het gewijzigd art. 12 van het Algemeen Reglement aangenomen voor informatie.

Mededeeling rakende de begraafplaats te *Hoeven*, met dankbaar genoegen aangenomen.

Met dezelfde gevoelens, die de Synodale Commissie ter gelegenheid van het berigt wegens de handhaving der regten van de Protestanten te *Hoeven* ten aanzien der begraafplaats heeft uitgesproken, wordt deze mededeeling door de Synode ontvangen.

Goedkeuring van de beschikking der Synodale Commissie op het verzoek van *A. Scheurkogel*, en besluit op het hernieuwd verzoek aan de Synode.

Alvorens op de beschikking der Synodale Commissie op de verzoeken van *A. Scheurkogel* te besluiten, neemt de vergadering kennis van een bij haar ingekomen adres van denzelfde dd. 3 dezer, geregistreerd sub n°. 7853, waarin dezelfde verzoeken tot de Synode worden gerigt, en wordt, onder goedkeuring van hetgeen de Synodale Commissie heeft verrigt, besloten den adressant mede te deelen, dat ook zij van oordeel is geweest die verzoeken te moeten wijzen van de hand, en zulks op dezelfde gronden, als door de Synodale Commissie zijn aangevoerd, met bijvoeging, zooveel het verzoek aangaat om tot de Evangeliebediening hier te lande te worden toegelaten, dat hij, als deze wensch tot vervulling zal komen, moet voldoen aan de voorwaarden, welke bij het besluit der Synodale Commissie van den 10den Mei 1852, door de Synode goedgekeurd in hare zitting van 17 Julij daaraanvolgende, hem zijn gesteld, om namelijk, alvorens in de Evangeliebediening op te treden, krachtens Synodaal besluit van den 11den Julij 1816, het gewone, toen gebruikelijke peremptoire examen te ondergaan, en tevens dat onderzoek in de uitlegkunde des Bijbels, hetwelk het thans in werking zijnde reglement op het examen vordert, terwijl het verzoek om dispensatie van gemeld Synodaal besluit van 11 Julij 1816 bij resolutie van 7 Julij 1854 door de Synode is afgewezen. Bij deze kennisgeving zal de Synode haren wensch te verstaan

geven en hare verwachting uitdrukken, dat noch de Hooge Kerkvergadering noch de Synodale Commissie met dezelfde of soortgelijke verzoeken door den adressant voortaan meer zal bemoeijelijkt worden, na zoo vele beschikkingen, welke op die punten reeds door haar genomen zijn, en dat zij anders, voor het geval dat zij wederom hernieuwd mogten worden, zullen worden ter zijde gelegd.

In overweging worden genomen de artikelen van een gewijzigd reglement voor de Protestantsche gemeenten in de koloniën der Maatschappij van Weldadigheid, zoo als zij door de Synodale Commissie in project zijn gegeven, en wordt besloten met algemeene stemmen dit ontworpen reglement aan den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz. voor te dragen, opdat het, door tusschenkomst van Zijne Excellentie, bij Koninklijke beschikking, ter vervanging van de bestaande reglementen worde ingevoerd.

Het ontworpen gewijzigd reglement voor de Protestantsche gemeenten in de koloniën der Maatschappij van Weldadigheid aangenomen, om ter invoering aan den Minister te worden voorgedragen.

Op het door de Synodale Commissie medegedeelde antwoord van den Minister op het adres der Synode van 6 September 1854, waarbij de Koning is verzocht om de predikantstractementen beneden de *f* 700 uit de schatkist van het Rijk tot dit bedrag op te voeren, welk adres bij Koninklijk besluit is afgewezen, wordt de aandacht gevestigd van de commissie van den 5den dezer tot de adressen ter verkrijging van verhoogde predikantstractementen.

De aandacht der commissie tot de adressen betreffende de tractementsverhooging voor de predikanten gevestigd op de mededeeling der Synodale Commissie nopens de afwijzende beschikking van den Koning op het adres der Synode van het voorgaand jaar.

Na gehouden beraadslaging over het besluit der Synodale Commissie betrekkelijk de voorgestelde aanvulling der liggers, bij de kerkeraden te houden tot handhaving der predikantstractementen, wordt de goedkeuring der vergadering hierover uitgesproken.

De hoogleeraren en de secretaris hebben hiertoe geadviseerd.

Voor de heeren *Witkop*, *van Goens*, *Thomkins*, *Huijsers*, *Trip*, *Losgert*, *van Heusden* en *Koning*.

Tegen de heeren *Boers*, *Meijer*, *van der Ven*, *van Hasselt* en *Bruna*.

Uit kracht van art. 74 van het Algemeen Reglement, is de heer *Doorenbos*, die als lid der Algemeene Synodale Commissie aan hare werkzaamheden heeft deel genomen, bij dit besluit, gelijk bij de vroegere uitspraken over hare handelingen, gebleven buiten stemming.

Uitspraak van goedkeuring over het besluit der Synodale Commissie betrekkelijk de voorgestelde aanvulling der liggers bij de kerkeraden tot handhaving der predikantstractementen.

De vermelding van de bemoeijingen des Ministers bij de directie van de grootboeken der nationale schuld in het belang van het toezigt op den verkoop van diaconale fondsen, ter voldoening aan het verzoek der Synode van den 26sten Julij des vorigen jaars, wordt met dankzegging aangenomen voor informatie.

De bemoeijingen des Ministers bij de directie van de grootboeken der nationale schuld, op verzoek der Synode, in het belang van het kerkelijk toezigt op den verkoop van diaconale fondsen, met dankzegging uit het rapport vernomen.

Aan de handelingen der Commissie in de verschillen tusschen de diaconiebesturen te *Oudshoorn* en te *Mijdrecht*, en tusschen den ring *Rhenen* en de kerkvoogdij te *Veenendaal*, alsmede betreffende het verzoek van herziening der Synodale uitspraak in zake de predikantsberoeping te *Oosternieland*, wordt goedkeuring verleend.

Aan het einde gekomen van de afdeeling A van het tweede hoofdstuk in het rapport, worden wegens den ver verstreken tijd de beraadslagingen gestaakt, om in de volgende zitting te worden voortgezet.

Goedkeuring verleend aan de handelingen der Synodale Commissie in de verschillen tusschen de diaconiën *Oudshoorn* en *Mijdrecht*, en tusschen den ring *Rhenen* en de kerkvoogdij te *Veenendaal*, alsmede in zake het verzoek van herziening der Synodale uitspraak betreffende de predikantsberoeping te *Oosternieland*.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot Maandag den 14den dezer, des voormiddags, bij uitzondering op art. 21 van het reglement van orde, te elf uren.

R. J. Koning, *president.*

Zitting van den 14den Julij 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Besluit tot wijziging van de, aan de gemeenten *Haarlo, Oosterland* en *Gasselternijeveen* te verleenen hulp ten dienste van kerkelijke gebouwen.

Het woord wordt, op zijn verzoek, gegeven aan den secretaris. Hij stelt voor, dat de vergadering terugkome op de, in de zitting van den 8sten dezer definitivelijk genomen besluiten betreffende de verzoekschriften van gemeenten tot subsidie uit het fonds voor noodlijdende kerken en personen. Als grond van dit voorstel voert hij aan, dat de Synode, in overeenstemming met de Synodale Commissie, de gemeente *Haarlo* heeft opgenomen in de rij der gemeenten, die zullen worden aanbevolen aan 's Lands regering, en zulks tot een bedrag van *f* 2500, en dat daarbij is voorbijgezien dat, vermits *Haarlo* behoort tot de nieuw te vestigen gemeenten met een eigen predikant, aan welken de Staat, naar een éénmaal aangenomen vast beginsel, geen subsidie verleent ten dienste der kerkelijke gebouwen, op deze voordragt niets dan eene afwijzende beschikking is te verwachten.

Met algemeene stemmen wordt hiertoe besloten, en, naar het advies van den voorsteller, voorts goedgevonden, aan gezegde gemeente *Haarlo*, bij de toegewezen subsidie het uitzigt op het volgend jaar te openen voor een bedrag van *f* 2500; de gemeente *Oosterland* voor de som van *f* 2000, waarvoor uitzigt op de twee volgende jaren was gegeven, aan te bevelen aan 's Lands regering; haar de gemeente *Gasselternyeveen* voor te dragen tot het bekomen van *f* 2500, in de plaats van *f* 2000, en aan dezelfde gemeente dit jaar, als subsidie uit het fonds voor noodlijdenden, in de plaats van *f* 2000, toe te kennen eene som van *f* 1500.

Twee rapporten ingediend en ter visie gelegd, als:

De twee na te melden rapporten worden ingediend, ter visie gelegd en aan de orde der beraadslagingen gesteld, het eerste voor de zitting van den 18den dezer, het andere voor de zitting van den 27sten dezer, om alvorens te beoordeelen, of en in hoeverre het noodig zal zijn daarvan voorlezing te houden, als:

1°. Betreffende het conceptreglement op de algemeene weduwenbeurs.

1°. Van de commissie van den 3den dezer tot het conceptreglement op de algemeene weduwenbeurs, door tusschenkomst van den heer *Huijsers*, luidende als volgt:

„ Hoog Eerwaardige Heeren!

„ Wij hebben de eer Uw Hoog Eerwaarden verslag te geven van de consideratiën, door de provinciale kerkbesturen ingezonden op het conceptreglement op de *algemeene weduwenbeurs.* Ze zijn niet zeer vele.

„ Art. 1. Bij art. 1 wenscht *Friesland* ook opgenomen: „ „ mitsgaders van hunne „ „ meerderjarige ongehuwde dochters, geen inkomen hebbende van *f* 300. „ „

„ *Groningen*, dat de weduwen en minderjarige ouderlooze kinderen tot de Protestantsche Kerk moeten blijven behooren, of alle regt op uitkeering verliezen.

Noordbrabant verlangt, dat aldus gelezen worde: „ „ Er bestaat een algemeen Synodaal „ „ fonds tot ondersteuning van de weduwen en minderjarige ouderlooze kinderen van de „ „ predikanten der Nederlandsche Hervormde Kerk. „ „

„ Art. 2. Bij art. 2 merkt *Zuidholland* aan, in verband met art. 7: „ „ in art. 2 worden „ „ emeriti onderscheiden van de predikanten, die hunne dienst hebben neêrgelegd. In „ „ art. 7 wordt echter niet aangewezen, welke jaarlijksche contributie van de laatstge- „ „ noemden zal worden gevorderd. „ „

„ Achter het 2de lid van dit artikel wil *Drenthe* gevoegd hebben: „ „ ook wanneer zij „ „ zich bezwaard vinden tot het betalen van de hierna te vermelden jaarlijksche contributie, „ „ en wanneer het classikaal bestuur (of eenvoudig: „ „ het kerkbestuur „ „), waaronder zij „ „ ressorteren, de ingediende bezwaren regtmatig acht, en hen van die contributiën „ „ vrijspreekt. „ „

„ Art. 3. Bij art. 3 verlangt *Drenthe* dat wegvalle de restrictie: „ „ en toen onge- „ „ huwd waren, „ „ omdat de bepaling in dat artikel slechts eene overgangsbepaling is, en het getal van nog levenden en toen ongehuwden wel niet groot zijn zal.

„ Art. 4. In art. 4 wenscht *Noordholland* in plaats van: „ „ uit de dienst ontzette „ „ te lezen: „ „ uit de dienst ontzet wordende „ „, en achter „ „ vrouw „ „ in te vullen: „ „ waarmede hij tijdens zijne ontzetting gehuwd is; „ „ en verder te lezen: „ „ en van de „ „ minderjarige kinderen uit dat huwelijk geboren of zullende geboren worden, als enz. „ „ Achter „ „ kinderen „ „ in den vierden regel wil het nog invoegen: „ „ bij het provinciaal „ „ kerkbestuur. „ „

„ *Zeelands* eenige hoofdaanmerking op het geheele conceptreglement is tegen dit artikel gerigt. Vooreerst wenscht het achter „ „ kinderen „ „ een punctum; en de volgende woorden van af: „ „ als de afgezette enz. — overgelegd „ „ geroijeerd te zien. Deze nadere bepaling acht het hoogst onregtvaardig en willekeurig; want waarom hier onderscheid gemaakt tusschen weduwen en weduwen? Bovendien zóó onbestemd, dat men er, zeker tegen de bedoeling der Synode, veel uit zou kunnen afleiden, dat van treurige gevolgen zou kunnen wezen. Ten andere stelt het voor aan dit 4de artikel nog het volgende toe te voegen: „ „ Weduwen, wier echtgenooten als predikanten afgezet, en thans reeds over- „ „ leden zijn, kunnen in de voorregten der weduwenbeurs deelen, mits zij de contri- „ „ butiën tot het sterfjaar van hare echtgenooten aanzuiveren, of anders van den quaestor- „ „ generaal terug ontvangen de gelden die hare echtgenooten van af hunne in-dienst-treding „ „ tot aan hunne afzetting aan het fonds hebben bijgedragen. „ „

„ *Noordbrabant* wil, dat vóór „ „ de afgezette „ „ in den 2den regel worde gelezen: „ „ als hij binnen. „ „

„ Art. 5. Bij art. 5 merkt *Zuidholland* aan, of niet vergeten zijn de gelden, uitgewon-

nen bij de kerkvisitatie, volgens besluit van de Synode van den 24sten November 1823. *Noordbrabant* zou aan het slot willen hebben toegevoegd: „ „ die aan de weduwenbeurs „ „ geschonken worden „ „ of: „ „ ten behoeve der weduwenbeurs verstrekt worden. „ „

„ Art. 6. Op de redactie van art. 6 maken aanmerking *Noordholland*, *Friesland* en *Noordbrabant*.

„ *Zuidholland* merkt bovendien aan, dat de woorden: „ „ naar beste weten „ „ overbodig schijnen, of te veel aan de Synode toekennen.

„ *Utrecht* wil in plaats van het woord „ „ kinderen „ „ stellen: „ „ en andere volgens „ „ art. 3 wettig geïnstitueerden „ „ en aan het slot toevoegen: „ „ gezamenlijke minder- „ „ jarige ouderlooze kinderen zijn bij deze regeling deelgeregtigd voor het aandeel eener „ „ weduwe. „ „

„ Art. 7. Bij art. 7 vraagt *Utrecht* of er ook bepaling gemaakt moet worden omtrent gepensioneerde Oost- en West-Indische predikanten, en *Drenthe* wil, dat omtrent de emeriti bepaald worde: „ „ niet meer dan vijf gulden „ „ en dat bij de vermelding van Oost- en West-Indische predikanten vooraan worde toegevoegd: „ „ de in art. 2 aangewezene; „ „ evenzoo in art. 9.

„ Art. 8. In art. 8 wil *Noordbrabant* achter „ „ in buitenlandsche dienst besteed „ „ een punctum gezet hebben. Men ziet geen reden waarom buitenlanders te bevoordeelen ten koste van de weduwen en weezen van geboren Nederlanders.

„ Art. 11. *Friesland* maakt ten opzigte art. 11 de aanmerking, dat vergeten is op te nemen de ten vorigen jare door de Synode aangenomen ampliatie. Hand. 1855, blz. 24.

„ Art. 13. Bij art. 13 wenscht *Noordholland* te voegen: „ „ te betalen bij de bevesti- „ „ ging aan den consulent, die ze onverwijld aan den quaestor van de classe overzendt. „ „

„ *Utrecht* kan dit artikel alleen goedkeuren als deze som gebragt wordt onder de kosten door de roepende gemeente te voldoen.

„ *Noordbrabant* vraagt of dit artikel ook van toepassing is op buitenlandsche predikanten die van elders herwaarts komen. Zoo neen, dan bestaat er eene reden te meer om in art. 8 achter „ „ besteed „ „ een punctum te zetten. Zoo ja, dan worde hier achter gevoegd: „ „ dit artikel is ook van toepassing op predikanten, die, na elders werkzaam geweest te „ „ zijn, de bediening in de Nederlandsche Hervormde Kerk aanvaarden. „ „

„ Art. 14. Aan art. 14 stelt *Zuidholland* voor deze woorden te voegen: „ „ hiervan „ „ zal echter door de Synode dispensatie kunnen gegeven worden op advies van het „ „ classikaal bestuur. „ „

„ Art. 15. Bij art. 15 merkt *Zuidholland* aan, dat schijnt gevorderd te worden de bepaling of een predikant, lid wordende van de Staten-Generaal, deelgeregtigde kan blijven van het weduwenfonds, daar genoemd lidmaatschap met de betrekking van predikant onvereenigbaar is.

„ Art. 16. *Noordbrabant* zou in art. 16 voor het woord „ „ aangeeft „ „ in den 4den en 5den regel wenschen te lezen: „ „ aan den quaestor-generaal, en deze aan de Synode „ „ of Synodale Commissie, ten einde dienaangaande de noodige maatregelen te nemen. „ „

„ *Drenthe* wenscht, dat hier of elders uitgedrukt worde wie bij de Waalsche kerk voor den quaestor-generaal intreedt.

„ De *Waalsche commissie*, dat nader uitgedrukt werd, welke maatregelen bij tweejarige nalatigheid in de betaling moeten genomen worden.

„ Art. 17. In art. 17 wenscht *Noordbrabant* voor „ „ de opzending „ „ te lezen: „ „ het voldoen der contributie. „ „

„ De *Waalsche commissie* meent, dat na „ „ onderlooze kinderen „ „ moet worden bijgevoegd: „ „ of hunne voogden. „ „

„ Art. 18. In art. 18 merkt *Gelderland* aan, dat in plaats van „ „ predikanten van „ „ den ring „ „ zou kunnen gezet worden: „ „ quaestor van den ring. „ „

„ Art. 21. In art. 21 wil *Noordholland* „ „ eersten November „ „ veranderen in „ „ laatsten Maart. „ „

„ *Zeeland* lezen: „ „ Bij nalatigheid geeft de quaestor-generaal daarvan kennis aan de „ „ Synode, die alsdan bepaalt hoe met den nalatige te handelen. „ „

„ *Gelderland* vraagt: tweejarige (?) nalatigheid, is deze termijn wel gesteld?

„ Art. 22. *Friesland* en *Noordbrabant* stellen het tractement van den quaestor-generaal op f 300.

„ *Noordholland* wil eene omzetting van artt. 23 — 25.

„ Art. 26. *Zuidholland* wenscht art. 26 aldus te redigéren: „ „ Hij zorgt dat de uit- „ „ betaling der uitkeeringen, door de Synode jaarlijks in hare gewone vergadering „ „ bepaald, geregeld en zoo spoedig mogelijk geschiede. „ „

„ *Noordholland* wil invullen: „ „ na daarop den quaestor-generaal gehoord te hebben. „ „

„ Art. 28. *Zuidholland* stelt voor, uit art. 28 het woord: „ „ jaarlijks „ „ te doen uitvallen.

„ *Zeeland* wil het geheele artikel weglaten.

„ *Groningen* de daar voorkomende magtiging van den quaestor-generaal algemeen maken.

„ *Drenthe* „ „ gemagtigd „ „ veranderen in: „ „ gehouden. „ „

„ Zietdaar Hoog Eerw. Heeren de consideratiën der provinciale kerkbesturen. *Overijssel* heeft zich niet in bijzonderheden uitgelaten. Het heeft verklaard zich met het concept wel te kunnen vereenigen.

„ Het zij ons nu vergund op die consideratiën een weinig nader terug te komen.

„ Eenigen raken de *redactie* en *omzetting* van sommige artikelen. Wij zullen ons daarbij niet lang ophouden. Behalve enkele andere artikelen heeft vooral art. 6 verbetering noodig.

„ Anderen hebben betrekking tot de *deelgeregtigdheid*. Wij zouden niet raden die verder uit te strekken dan tot de weduwen en minderjarige onderlooze kinderen en de tegenwoordig naar art. 3 wettig geïnstitueerden. Bij verdere uitbreiding der deelgeregtigdheid zou het reeds zoo bezwaarde fonds nog meer bezwaard, en de uitkeering nog lager worden.

„ Anderen betreffen de *contributiën*. De milde bepaling omtrent de emeriti, wier pensioen beneden de *f* 600 is, en de predikanten, die hunne dienst hebben nedergelegd, *Drenthe* op artt. 2 en 7, zouden wij, vooral met het oog op de bijgevoegde restrictie, ondersteunen. Zoo insgelijks het voorstel op art. 14, om de Synode te magtigen, op advies van het classikaal bestuur, dispensatie van hetzelve te verleenen. Aan de voorstellen *Noordbrabant* omtrent de buitenlandsche predikanten, die in eene Nederlandsche gemeente beroepen worden, art. 13, en *Noordholland*, art. 18, betreffende het betalen der bijdrage bij verwisseling van standplaats, zouden wij, als voor sommigen ligt te bezwarend, onze goedkeuring niet geven. De contributie der predikanten, die hunne dienst hebben nedergelegd, schijnt in art. 7 uitgedrukt te moeten worden; of er ook omtrent Oost- en West-Indische predikanten bepalingen moeten gemaakt worden is ons meer twijfelachtig.

„ *Aanbevelingswaardig* komen ons nog voor de voorstellen:

„ *a.* om te bepalen dat weduwen en minderjarige ouderlooze kinderen tot de Protestantsche kerk moeten blijven behooren, om aanspraak op uitkeering uit het fonds te behouden;

„ *b.* dat hier of daar ingevoerd worde dat gezamenlijke minderjarige ouderlooze kinderen deelgeregtigd zijn voor het aandeel eener weduwe.

„ *Bijzonder* schijnen artt. 4 en 21 nog de aandacht te verdienen, zoowel om de consideratiën van *Zeeland* als van *Noordholland*.

„ Omtrent het *tractement* van den quaestor-generaal wagen wij niet een oordeel uit te brengen. Overtuigd van de goede bedoelingen van de voorstellers tot vermindering, overtuigd evenzeer van den goeden zin van onzen hooggeachten quaestor-generaal, laten wij dit punt liefst buiten onze bijzondere beoordeeling, vuriglijk wenschende, dat op allerlei wijze en door aller medewerking het lot van menige weduw' en weez' van onze ontslapen broeders in de heilige bediening zooveel mogelijk verzacht en verbeterd worde.

„ Daartoe schenke de Algoede zijn zegen, Hoog Eerwaardige Heeren en geliefde Broeders, ook over onze verdere beraadslagingen!

H. Huijsers.
J. Witkop.
F. C. J. van Goens. ”

2°. Bevattende den korten inhoud van de verslagen der ringsvergaderingen.

2°. Van de commissie van den 8den dezer tot de jaarlijksche rapporten der provinciale kerkbesturen, door tusschenkomst van den heer *Thomkins*, een rapport betrekkelijk de verslagen der ringsvergaderingen, van dezen inhoud:

„ HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

„ De commissie, in de zitting uwer vergadering van den 8den dezer benoemd, om verslag uit te brengen omtrent de rapporten der provinciale kerkbesturen wegens de werkzaamheden der ringsvergaderingen, heeft de eer, aan den last haar gegeven bij deze te voldoen,

en U ter overweging aan te bieden een overzigt dier rapporten over den jare 1855, in art. 30 van het Algemeen Reglement voorgeschreven.

„ Bij het opmaken van ons verslag meenden wij vooraf Uwe aandacht te moeten bepalen bij de inzending van rapport, die dit jaar door alle provinciale kerkbesturen, behalve door dat van *Limburg* — alwaar de verwijderde afstand der standplaatsen het houden van ringsvergaderingen allermoeijelijkst maakt — heeft plaats gehad. Het classikaal bestuur van *Alkmaar*, door het rapport des vorigen jaars ingelicht, belooft in het vervolg te zullen zorgen, de rapporten der ringsvergaderingen, tot nog toe in stukken van gemengden aard opgenomen, in originali over te leggen. Terwijl deze overlegging door verre de meeste besturen plaats vond, zond echter het provinciaal bestuur van *Gelderland* slechts zijn rapport daaromtrent in, en had hetzelfde plaats door onderscheidene classikale besturen, waardoor de kerkbesturen der provinciën *Zuidholland*, *Noordholland*, *Zeeland*, *Friesland* en *Overijssel* slechts in staat waren de rapporten der ringen, onder hun ressort behoorende, gedeeltelijk over te leggen.

„ In den ring van *Eindhoven* in *Noordbrabant* werd over het voorstel gehandeld om de classe *Eindhoven* in *twee* in plaats van in *drie* te verdeelen. Omtrent de beantwoording van de ringen aan de verpligting tot onderling hulpbetoon, zoowel als aan de zorg voor de vervulling van het herder- en leeraarambt bij vacature, vinden wij allerwege de meest voldoende berigten gegeven. Waar van het verdeelen der consulentschappen sprake is, gelijk in den ring van *Axel* in *Zeeland*, en van *Stiens* in *Friesland*, die de hunne op nieuw geregeld hebben, of het maken van huishoudelijke bepalingen de vergaderingen bezig hield, als in de ringen van *Goes* en van *Kruiningen* in *Zeeland*, en in die van *Delfzijl* en *Loppersum* in *Groningen*, traden deze nieuwe of gerevideerde verordeningen, na bekomen goedkeuring, in werking.

„ Waar men slechts éénmaal zamenkwam, droegen daartoe verhinderende omstandigheden bij. In *Friesland* en *Groningen* werden in de ringen *Stiens*, *Wirdum*, *Workum*, *Dokkum* en *Winsum* zesmalen bijeenkomsten gehouden. De ring *Metzlawier* vergaderde wederom zevenmaal, die van *Leerdam* in *Zuidholland* voegde nog zes buitengewone bij zijne zes gewone vergaderingen, terwijl in den ring *Coevorden* in *Drenthe* algemeen de wensch werd uitgesproken, om zijne gewone vergaderingen in het vervolg te vermeerderen.

„ In schier alle rapporten maakte de vermelding eenen verblijdenden indruk, dat de vergaderingen, die grootendeels getrouw werden bijgewoond, gekenmerkt waren door liefde, eendragt en broederlijken zin.

„ Behalve de huishoudelijke beraadslagingen, hielden over 't algemeen tot hooger doel andere werkzaamheden de vergaderingen bezig. Men trachtte de zaak van godsdienst en Christendom, van bijbelkennis en van de heilige bediening naar vermogen te bevorderen, door onderwerpen daartoe betrekkelijk, door voorlezing van verhandelingen, beantwoording van opgegevene vraagstukken of onderlinge wisseling van gedachten, te behandelen. In den ring *Dokkum* in *Friesland* had men den brief aan de Galaten tot uitlegkundige oefening ten grondslag gelegd.

„ Dit doel om elkander nuttig te zijn, trachtte men ook op meer dan ééne wijze bij anderen te bevorderen. Zoo was de ring *Amsterdam* bezig met beraadslagen, op hoedanige wijze het Christelijk maandschrift, na een 35jarig bestaan, met 1857 voort te zetten of door een ander tijdschrift te vervangen, en bleef men de bedoelingen van het genootschap

behartigen, dat de godsdienstige belangen der zeelieden bevordert. Ook ging men in deze vergaderingen steeds voort, mede te werken tot eene meer plegtige viering van den sterfdag des Heeren. In die van *Bellingwolda* en *Loppersum* in *Groningen* werd bepaald, den Goede Vrijdag als eenen geheelen feestdag te vieren; terwijl het voorstel, om ook in vacante gemeenten op dezen dag te prediken, in den ring *Schoonhoven* in *Zuidholland* slechts afstuitte op het bezwaar, dat deze dag niet algemeen als feestdag erkend en gevierd werd.

„ De stoffelijke belangen van anderen werden ook bij deze bijeenkomsten niet vergeten. Zoo zonderden de ringen *Delft*, *Amsterdam*, *Zwolle* en *IJsselstein* eene buitengewone bijdrage af voor het fonds tot verbetering van de schraalste predikantstractementen. In den ring *Woerden* in *Zuidholland* kwam de oprigting eener weduwenbeurs tot stand, die reeds goede resultaten oplevert.

„ Van het voorstaan der Protestantsche maatschappijen in ons vaderland zoowel als van het bevorderen van Bijbel- en Zendelinggenootschap wordt in de rapporten van sommige ringen melding gemaakt.

„ Zietdaar, Hoog Eerwaardige Heeren! het overzigt der stukken, die in onze handen gesteld werden. Gij verblijdt u gewis met ons over het vele goede, dat ons daarin werd medegedeeld en vereenigt u in den wensch, dat ook die vergaderingen meer en meer mogen blijven strekken tot bevordering van verlichtende kennis, krachtvollen ijver en Christelijke liefde onder de bedienaars des Evangelies, aan wie de zorg voor de gemeente is toevertrouwd.

„ 's Gravenhage, den Julij 1856.

Uwe commissie voornoemd,

A. Losgert.

H. Doorenbos.

D. C. Thomkins. „

Concept van antwoord aan den kerkeraad der Nederduitsche Hervormde gemeente te *Zwolle*, betrekkelijk art. 3 van het Algemeen Reglement, voorgedragen en goedgekeurd.

In voldoening aan de uitnoodiging van den 11den dezer opzigtens de missive van den kerkeraad der Nederduitsche Hervormde gemeente te *Zwolle* betrekkelijk art. 3 van het Algemeen Reglement, draagt de commissie tot deze aangelegenheid, bij monde van den heer *van Hasselt*, een ontwerp voor van antwoord aan gezegden kerkeraad, hetwelk terstond in discussie gebragt en aangenomen wordt. Het concept was van den volgenden inhoud:

„ Met groote belangstelling hebben wij kennis genomen van uw schrijven van den 25sten Maart ll., betreffende de beteekenis en toepassing van art. 3 van het Algemeen Reglement voor de Hervormde Kerk in het Koningrijk der Nederlanden.

„ Hebben wij in dit uw schrijven onmiskenbare blijken gevonden van getrouwen ijver zoowel voor de belangen van uwe gemeente als van gematigdheid en voorzigtigheid, welke u daarbij besturen, wij worden hierdoor slechts te sterker gedrongen, om u in antwoord op uwe missive het volgende in overweging te geven:

„ De eenige strekking van art. 3 van het Algemeen Reglement is, te doen weten: *hoe lang iemand* door de vereischten, in art. 2 genoemd, *moet geacht worden tot de Hervormde*

Kerk te behooren. Zoo lang, is de bedoeling, hij zelf niet ten duidelijkste bewijst, zijne betrekking met haar te hebben afgebroken, *of* door haar van zijne betrekking tot de Kerk vervallen is verklaard. Het eerste, wordt daar verklaard, kan op tweederlei wijze geschieden, vooreerst door *woord*, dat is, mondelinge (immers voor den kerkeraad of voor twee of meer bevoegde getuigen) of schriftelijke verklaring, deze laatste altijd van eigene onderteekening voorzien, maar *ten andere* ook door *daad*, waarbij, niet slechts met het oog op de aansluiting aan de Afgescheidene Gereformeerde gemeente, maar ook op den geheimen overgang tot de Roomsche Kerk, gedoeld wordt op de voorbeelden, dat men met volslagene verzekering van zijne betrekking tot de Hervormde Kerk en allerlei onzuivere drijfveeren nog *den naam* wil behouden van tot haar te behooren. Er wordt mede aangeduid, dat de Hervormde Kerk geenszins voor hare leden noch lidmaten kan erkennen degenen, die, ofschoon zij hiervan niet door mondelinge of schriftelijke verklaring hebben doen blijken, evenwel door hunne handelingen en gedragingen klaarblijkelijk toonen, dat zij zich tot eene andere kerkgemeenschap dan die der Hervormde Kerk begeven hebben. Hierbij komen van zelven, wij oordeelen hierin eenstemmig met u, in aanmerking, wie bij eenige andere gemeente of erkende secte eenig ambt of betrekking bekleeden, ook zich daarbij tot lidmaten laten aannemen, maar wij zouden huiveren daarvoor in elk geval die allen te houden, die op de door u aangeduide of op eenigerlei andere wijze het vermoeden doen ontstaan, dat zij hunne betrekking tot de Hervormde Kerk hebben laten varen, *ten ware zij dit* bij daarvoor in te stellen onderzoek *zelven ondubbelzinnig mogten verklaren*, of er *onbedriegelijke gronden van overtuiging mogten bestaan*, *dat zij*, *schoon werkelijk de gemeenschap verlaten hebbende*, *om verwerpelijke redenen zulke verklaring weigeren af te leggen.*

„ Verder meenen wij hierin van u in de verklaring van den genoemden artikel te moeten verschillen, dat wij er wel de *bevoegdheid* der kerkeraden en opvolgende besturen, maar geenszins hunne *verpligting* in lezen, om op hen de vervallenverklaring van de betrekking tot de Kerk toe te passen, die, dit moet hier wel in het oog worden gehouden en is ook in het conceptreglement op de vacaturen in acht genomen, even zoo wel een laatste bestraffingsmiddel voor andere, erge wanbedrijven daarstelt. Volgens dit artikel wil de Kerk hare leden of lidmaten, indien maar immer mogelijk, behouden. Het „ *duidelijkste* „ is daar als ter waarschuwing gesteld, om niet te ligtvaardig den ontrouwen of dwalenden broeder te verstooten en zich veelmin door partijzucht of andere verkeerde beweegredenen te laten wegslepen, om den verdoolden broeder uit te bannen.

„ Wij kunnen daarom ook, broeders, bij het onderzoek waartoe gij besloten hebt, niet ernstig genoeg aanraden om diezelfde omzigtigheid en behoedzaamheid te blijven in acht nemen, welke in uwe handelingen doorstraalt. Waar men u geene besliste verklaring of acte van afscheiding geeft, daar worde niemand door u, tenzij er de gebiedenste redenen van noodzakelijkheid mogten bestaan, van zijn lidmaatschap of zijne betrekking tot de Kerk vervallen verklaard; — daar worde het steeds door u bedacht, dat de ontrouwen ook tot betere inzigten kunnen gebragt worden, en het inzonderheid door u niet vergeten, dat men met de ouders ook de kinderen voor de Kerk behoudt. Zijn er helaas gevallen, waarin het gezegde des Heeren in toepassing moet gebragt worden: „ „ wie niet met Mij is, is tegen „ „ Mij, „ „ het woord van denzelfden Heer worde door u niet minder zorgvuldig behartigd, „ „ wie niet tegen ons is, is voor ons. „ „

„ Wat eindelijk nog uwen wensch betreft, dat de Synode uwe of eene andere verklaring

van art. 3 van het Algemeen Reglement, in verband met de daaruit voortvloeijende verpligting en wijze van handelen, tot algemeenen regel stelle en uitvaardige voor de onderscheidene kerkeraden der Nederlandsche Hervormde Kerk, wij verklaren, niet minder vurig dan gij, eenparigheid van handelwijze in deze van de kerkeraden en besturen te wenschen, maar wij schromen hun daartoe vaste bepalingen of regelen voor te schrijven, die, door sommigen ligtelijk zouden kunnen worden misduid of verkeerdelijk toegepast, de Hervormde Kerk onder de verdenking van heerschzucht en onverdraagzaamheid zouden kunnen brengen, en toch ook bij tallooze verschillende omstandigheden even zoo vele uitzonderingen zouden vereischen. Waar de beteekenis en strekking van den artikel niet zoo duister zijn, laat de Synode de kerkeraden en besturen liever vrij in hunne wijze van handelen, als die den Heer verantwoording schuldig zijn van de kudde aan hun opzigt en hunne zorg toevertrouwd, en willen wij hun geene andere regels voorschrijven, dan die door den geest van bedachtzaamheid en verdraagzaamheid worden aangewezen, die niet wil verstrooijen maar vergaderen, niet verderven maar behouden.

„ En hiermede, broeders, bevelen wij u Gode en Zijner genade. „

Een plan tot afkoop van het annus gratiae, door den predikant *M. C. van Houten* ingezonden, commissoriaal.

Eene ingekomen missive van den predikant *M. C. van Houten* te *Meppel*, dd. 11 dezer, geregistreerd sub n°. 7887, bevattende een plan tot afkoop van het annus gratiae, wordt gesteld in handen der commissie tot het conceptreglement op de vacaturen.

De beraadslagingen wegens het tweede rapport der Algemeene Synodale Commissie, Bijlage B, worden voortgezet.

Voortgezette behandeling van Bijlage B.

Men is genaderd tot afdeeling B van het tweede hoofdstuk van Bijlage B, de ingekomen missiven bevattende, welke betrekking hebben tot nieuwe zaken.

De stukken tot kennisgeving, in het rapport vermeld, voor kennisgeving aangenomen.

De in de eerste plaats vermelde stukken tot kennisgeving worden voor informatie aangenomen, met bijval aan de wijze, waarop de beschikbaarstelling van eene loods in de *Haarlemmermeer* door de commissie beantwoord is.

De handelingen der Synodale Commissie opzigtens de drie eerste in het rapport vermelde adressen tot inlichting, goedgekeurd. Naaraanleiding van het advies der Commissie betreffende het Synodaal besluit van 12 Julij 1845 tot regeling der betrekking van den predikant eener gemeente tot het classikaal bestuur, aldaar als kerkeraad fungerende, dit besluit behouden en geamplieerd

Na goedkeuring van de inlichtingen, welke op de vragen omtrent art. 24 van het reglement op de vacaturen, den graad van bloedverwantschap tusschen de leden eens kerkeraads, en de betrekking van den predikant tot het classikaal bestuur, hetwelk voor zijne gemeente doet wat des kerkeraads is, wordt, wat de laatste aangelegenheid aangaat, goedgevonden, het Synodaal besluit van 12 Julij 1845 niet alleen te behouden, maar ook in dier voege te amplièren, dat in de vergaderingen, waarin de bedoelde predikant als praeses fungeert, ook het scribaat door hem zal worden waargenomen.

Het geamplieerd besluit door het kerkelijk orgaan openbaar te maken.

Het besluit, zoo als het door de Synodale Commissie verklaard en door de Synode uitgebreid is, zal in het kerkelijk orgaan worden openbaar gemaakt, geformuleerd als volgt:

„ In alle gevallen, waarin het classikaal bestuur, hetzij wegens schorsing, hetzij wegens

ontzetting van de ouderlingen en diakenen, hetzij wegens gemis van geschikt personeel voor deze betrekking, verpligt is te doen wat des kerkeraads is, zal de predikant der gemeente, en bij vacature de consulent, in de vergaderingen van het bestuur, tot deze handelingen bestemd, als praeses en scriba fungeren, zonder eenige regten als zoodanig betrekkelijk den tijd en de plaats der zamenkomsten of ook anders tusschentijds uit te oefenen; en zal waar ook slechts één kerkeraadslid buiten den predikant of consulent aanwezig is, deze als zoodanig erkend en bij de bedoelde vergadering toegelaten behooren te worden."

De commissie tot de conceptreglementen voor de kerkeraden en op de vacaturen wordt op dit besluit opmerkzaam gemaakt, ten einde het, ter plaatse waar het behooren zal, onder de reglementaire bepalingen op te nemen.

De aandacht der commissie tot de conceptreglementen voor de kerkeraden en op de vacaturen op het besluit gevestigd.

De bemoeijingen der commissie betreffende de beroeping van een boventalligen, een achtsten predikant bij de Nederduitsche Hervormde gemeente te *Middelburg*, en voorts in al de zaken, welke diaconale belangen betreffen, worden goedgekeurd.

De bemoeijingen der Synodale Commissie ten aanzien van den achtsten predikant bij de Nederduitsche Hervormde gemeente te *Middelburg*, en nopens de diaconale belangen naar het rapport, goedgekeurd.

Naar aanleiding van laatstgenoemde handelingen, worden ter tafel gebragt eene missive van het classikaal bestuur te *Brielle*, dd. 31 Mei ll., ingezonden bij conductoire van het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland*, dd. 3 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7678, en van het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant*, dd. 9 dezer, geregistreerd sub n°. 7877, uit welke stukken met genoegen wordt vernomen, dat door de bemoeijingen respectivelijk van genoemd classikaal en laatstgenoemd provinciaal bestuur, ingeroepen blijkens het rapport door de Synodale Commissie, de moeijelijkheden te *Sommelsdijk* en te *'s Grevelduin Kapelle* zijn uit den weg geruimd.

De moeijelijkheden bij de diaconiën te *Sommelsdijk* en te *'s Grevelduin Kapelle*, in het rapport vermeld, door de tusschenkomst van kerkelijke besturen, blijkens ingekomen berigten, uit den weg geruimd.

In overweging komende het advies der Synodale Commissie omtrent de kerkelijke grensregeling van *Haarlemmermeer*, wordt kennis genomen van de consideratiën deswegens van de provinciale kerkbesturen in *Zuid-* en *Noordholland*, ingeroepen door de Synodale Commissie tot genoegen der Synode, en ingezonden bij de missiven van 8 en 22 Mei ll., geregistreerd sub n°. 7728 en 7652, houdende dat gemelde besturen geene bedenking hebben tegen de beschouwingen der Synodale Commissie over dit onderwerp, en zich met haar advies vereenigen.

De kerkelijke grensregeling van de gemeente *Haarlemmermeer* naar het rapport, met de daartoe behoorende ingekomen stukken, aangehouden.

Hierna wordt gelezen een verzoek van *L. H. Ellerman* c. s., inwoners van *Haarlemmermeer*, om bij de gemeente *Leimuiden* c. a., waarin zij tot heden kerkelijk waren ingedeeld, te blijven behooren; welk verzoek is vervat in eene missive, gedagteekend April ll., geregistreerd sub n°. 7640. In verband met dit stuk en een deswegens door den secretaris in te stellen onderzoek, wordt de gansche aangelegenheid aangehouden tot eene volgende zitting.

Goedgekeurd de handeling der Synodale Commissie betreffende de *Brummensche hoven*.

Goedkeuring van de handeling der Synodale Commissie rakende de kerkelijke indeeling der *Brummensche hoven*.

Bezwaren van de zijde der gemeente *Vorden* tegen de kerkelijke grensregeling van *Wichmond*, in handen van het classikaal bestuur *Zutphen*.

Ten aanzien der bezwaren van de zijde van Hervormde bewoners in de gemeente *Vorden* tegen de kerkelijke grensbepaling van de nieuwe gemeente *Wichmond*, wordt besloten, uit aanmerking dat het aan de vergadering niet officieel althans is gebleken, dat zij zijn uit den weg geruimd, de twee in het rapport vermelde adressen in handen te stellen van het classikaal bestuur *Zutphen*, ten einde in overweging te nemen of het daarin redenen zal vinden om de bedoelde grensregeling te wijzigen.

Het verzoek van *Etten* om van *Terborgh* gescheiden en tot eene zelfstandige gemeente verheven te worden, ter behandeling opgedragen aan de Synodale Commissie.

Ingekomen zijnde het door de Synodale Commissie geprovoceerd advies van den kerkeraad te *Terborgh*, ingezonden bij conductoire van het provinciaal kerkbestuur *Gelderland*, dd. 22 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7740, betreffende de verheffing van de thans met *Terborgh* gecombineerde gemeente *Etten* tot een zelfstandig bestaan, wordt de Synodale Commissie uitgenoodigd om hiervan kennis te nemen, en vervolgens naar eigen oordeel te handelen.

Goedkeuring van het verrigte der Synodale Commissie opzigtens de combinatie van *Loevestein*, en het *Disch- en St. Janshuis* te *Aardenburg*.

Goedkeuring wordt verleend aan het verrigte door de Synodale Commissie betrekkelijk de combinatie van *Loevestein* en het *Disch- en St. Janshuis* te *Aardenburg*.

Bezwaren van het provinciaal kerkbestuur *Drenthe* tegen de beslissing der Synodale Commissie ten aanzien van zijne niet verpligte deelneming aan de *Drentsche* weduwenbeurs, commissoriaal.

Gekomen tot het vermelde in het rapport omtrent de ontheffing van den predikant *Boon* van de door het provinciaal kerkbestuur *Drenthe* opgelegde verpligting tot deelneming aan de provinciale weduwenbeurs, wordt ter tafel gebragt eene missive, met bezwaren tegen de beslissing der Synodale Commissie in deze, van gezegd kerkbestuur, dd. 20 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7749, wordt dit onderwerp, ten fine van consideratiën en advies, gesteld in handen van den secretaris, de heeren *Huijsers* en *van Heusden*.

De belangen van den predikant te *Ottoland*, na goedkeuring van de handeling der Synodale Commissie in deze, aan den Minister aanbevolen.

Goedkeurende het antwoord van de Synodale Commissie op het verzoek van den kerkeraad te *Ottoland* in het belang van den predikant, vindt de vergadering goed, dezen predikant aan den Minister aan te bevelen tot bekoming van eene gratificatie of toelage uit den daartoe op de begrooting van het departement gestelden post.

De verrigtingen der Commissie in betrekking tot de verzoeken om geldelijke toelagen van den oud-priester en pastoor *J. van Vuuren* en van den koster te *Afferden*, alsmede tot het beheer der kerkelijke goederen te *Arum*, goedgekeurd.

Met de handelingen betreffende de verzoeken van den oud-priester en pastoor *J. van Vuuren* en van den koster te *Afferden* neemt de vergadering genoegen, en aan die het beheer der kerkelijke goederen te *Arum* betreffen schenkt zij hooge goedkeuring.

Instemming met de adviesen der Commissie tot dispensatie van art. 55 van het reglement op de vacaturen. Kennisgeving van de dispensatie ten behoeve van den te *Hulst* beroepen predikant *G. de Wildeman van Lakerveld Kellerman* te *'s Heerenhoek*.

Hierna zich vereenigd hebbende met de uitgebragte adviesen tot dispensatie van art. 55 van het reglement op de vacaturen, en de kennisgeving van den Minister, wegens zijne dispositie tot verleening van de door den kerkeraad te *Hulst* voor zijne beroeping van den predikant *G. de Wildeman van Lakerveld Kellerman* te *'s Heerenhoek* verzochte dispensatie van art. 55 van het reglement op de vacaturen, zoo ten behoeve des kerkeraads als van den beroepene, voor informatie aangenomen hebbende, subsisteert hier de vergadering in hare beraadslagingen over het rapport.

De commissie van den 11den dezer tot art. 23 van het Algemeen Reglement rapporteert, bij monde van den heer *Trip*, in voege als volgt:

Rapport der commissie tot art. 23 van het Algemeen Reglement.

„ Bij Uw besluit van den 11den Julij jl. werden wij ondergeteekenden benoemd, om, lettende mede op het voorstel van den heer *Meijer*, de vergadering te dienen van advies, wat de Synode zal hebben te doen, na de verwerping van de twee adviesen der Synodale Commissie en de intrekking van het voorstel van den heer *van Hasselt*, in zake art. 23 van het Algemeen Reglement voor de Hervormde kerk, dd. 9 September 1851.

„ Uwe commissie heeft dit onderwerp, in verband met het voorstel van den heer *Meijer*, rijpelijk overwogen, en hoezeer de beide medegecommitteerden, ook met het oog op de gehouden beraadslagingen en reeds te deze genomen besluiten, en op de consideratiën door de verschillende kerkbesturen medegedeeld, het genoemd voorstel niet geheel onaannemelijk achten, zoo vermeenen zij echter, dat het verkieslijker is, om niet over te gaan tot eene alteratie van genoemd art. 23, vóór dat men alle middelen heeft beproefd, om met behoud dezer bepaling de zaak te regelen, zóó dat de benoeming werkelijk beschouwd kan worden als door de meerderheid der stembevoegde lidmaten te zijn gedaan, en zonder dat de belangen der gemeenten in eenig opzigt op het spel worden gezet.

„ Onze medegecommitteerde, *Meijer*, wil niet ontkennen, dat, indien art. 23 behouden *kan* blijven, dit wenschelijk is; hij wil daartoe medewerken. Eenstemmig zijn wij van oordeel, dat, indien de kerkeraad eene voordragt tot benoeming der nieuw te verkiezen ouderlingen en diakenen doet, deze voordragt door de gemeente wordt goedgekeurd, of bij herhaalde afkeuring de benoeming door een door haar speciaal daartoe aangewezen collegie geschiedt, het regt der gemeente wordt geëerbiedigd, en de kerkeraad alsdan ook, als bepaaldelijk door haar gemagtigd, den predikant zal kunnen beroepen.

„ Uwe commissie is ten slotte gekomen tot het eenstemmig voorstel, 't geen zij de eer heeft bij deze te doen, dat Uwe vergadering besluite, om de volgende bepalingen als hoofdtrekken in deze aan te nemen:

„ 1°. De voordragt tot de verkiezing van elken ouderling en diaken geschiedt in elke gemeente door den kerkeraad, behoudens de regten van derden.

„ 2°. Deze voordragt zal behoorlijk worden bekend gemaakt, en de tijd worden aangekondigd, waarop aan de stembevoegde lidmaten gelegenheid zal worden gegeven hunne stemmen uit te brengen.

„ 3°. De biljetten mogen niets inhouden dan eene eenvoudige verklaring van afkeuring of goedkeuring; bij het tegendeel worden zij van onwaarde verklaard.

„ 4°. Indien de meerderheid der stembevoegde lidmaten in de gemeente zich niet tegen de voordragt heeft verklaard, gaat de kerkeraad tot de verkiezing over.

„ In het tegenovergesteld geval gaat hij over tot eene nieuwe voordragt.

„ 5°. Bijaldien deze tweede voordragt weder is afgekeurd, zal er voor die verkiezing een kiescollegie door de stembevoegde lidmaten worden benoemd, ten zelfden getale als de

leden des kerkeraads, hetwelk alsdan de benoeming doet zonder dat daarop eenige nadere goedkeuring der gemeente wordt vereischt.

„ 6°. In nieuwe gemeenten geschiedt de eerste benoeming door de stembevoegde lidmaten, onder de leiding van twee afgevaardigden uit het classikaal bestuur.

„ 7°. De kerkeraad beroept den predikant, behoudens het regt van derden.

„ Indien deze hoofdtrekken zijn aangenomen, stelt zij U voor, dat aan onze of eene andere commissie worde opgedragen, een volledig kiesreglement aan U voor te dragen.

„ *De commissie voornoemd*,

TIMMERS VERHOEVEN.

L. C. MEIJER.

H. J. TRIP. „

Het rapport ter visie.

Het rapport wordt ter visie gelegd tot de volgende zitting, om alsdan aan de orde der discussiën te worden gesteld.

Verzoek van de weduwe *Idema* tot het ontvangen van de uitkeering uit de Algemeene Weduwenbeurs niet toegestaan, doch de adressant tot bekoming van eene toelage uit het fonds voor noodlijdenden verwezen naar den scriba van het classikaal bestuur van het ressort harer gemeente.

Een ingekomen verzoek van *G. J. E. Jullens*, wed. *E. Idema*, dd. 12 dezer, geregistreerd sub n°. 7889, om, als weduwe van een uit de dienst ontzetten predikant met hare minderjarige kinderen, mede in het genot te worden gesteld van de uitkeeringen uit de Algemeene Weduwenbeurs, wordt, zoo als het dààr is liggende, afgewezen, doch zal de adressant, bij de kennisgeving van dit besluit, worden verwezen naar den scriba van het classikaal bestuur van het ressort, ten einde, door de tusschenkomst en op aanbeveling van dit bestuur, eene toelage uit het fonds voor noodlijdenden ten volgenden jare van de Synode te erlangen.

Het rapport van de commissie tot de zaken der Evangelische gemeenten in de valleijen van *Piëmont*, hetwelk in gedrukte exemplaren door den secretaris aan de leden is ter hand gesteld, zal in de zitting van den 16den dezer aan de orde der discussiën zijn.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

R. J. KONING, *president*.

Zitting van den 15den Julij 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Voldoende aan de lastgeving, in de vorige zitting op den secretaris verstrekt, om een onderzoek in te stellen in betrekking tot het adres van Hervormde bewoners der gemeente *Haarlemmermeer*, vroeger kerkelijk behoord hebbende tot de gemeente *Leymuiden*, en wenschende bij die gemeente verbonden te blijven, brengt hij ter tafel de kaart, waarop *Haarlemmermeer* met al hare afdeelingen geteekend is, en wordt, na overweging van het verzoek, besloten, de kerkelijke grenzen te bepalen gelijk door de Synodale Commissie is voorgesteld.

Bepaling der kerkelijke grenzen van *Haarlemmermeer* overeenkomstig de voordragt der Synodale Commissie.

Deze grensregeling zal worden ter kennis gebragt van den Minister, met verzoek, om door zijne tusschenkomst de Koninklijke goedkeuring te bekomen, die krachtens art. 1 van de wet van toezigt op de kerkgenootschappen vereischt wordt; voorts van de provinciale kerkbesturen *Zuid-* en *Noordholland*, opdat zij door hen worde gesteld in handen der classikale besturen, die het zal aangaan.

Door tusschenkomst van den heer *van der Ven* dient de quaestorale commissie haar rapport in, hetwelk is luidende als volgt;

Rapport van de quaestorale commissie.

„ HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

„ De ondergeteekenden, in uwe vergadering van den 3den dezer benoemd tot het overwegen der belangen van de weduwenbeurs, het doen van voordragten tot kleine toelagen voor noodlijdende gemeenten en personen, alsmede het geven van berigt en consideratiën op eenige daarmede in verband staande adressen, tegelijk met de rapporten der classikale besturen en geleidende missiven der provinciale kerkbesturen in onze handen gesteld, hunnen arbeid ten einde gebragt hebbende, geven zich de eer hun verslag deswege uit te brengen.

„ Tot de werkzaamheden der quaestorale commissie behoorde vroeger het opnemen en nazien der rekeningen van den quaestor-generaal. Maar ten gevolge der instructie voor genoemden quaestor, van den 14den Julij 1855, artt. 11 en 12, werd de rekening en verantwoording van zijne geheele administratie, in het geëindigde boekjaar gehouden, met de noodige bijlagen, vóór den 1sten Mei dezes jaars ingezonden aan de Synodale Commissie. Door haar aan uwe Vergadering overgelegd, onder den titel van rapport van den quaestor-generaal van de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, voorkomende in bijlage D, mogt zij uwe geheele goedkeuring wegdragen en werd in de zitting van den 8sten dezer à décharge geteekend. Ons alzoo, met betrekking tot voormelde zaak, in eene overgangsperiode bevindende, meenen wij der Synode te moeten adviseren, dat de quaestor, zelf volkomen onze zienswijze deelende, in het vervolg zijne rekening niet verder als *rapport aan de Synode*, maar bij zijne rekening en andere bescheiden aan de Synodale Commissie zende *eene toelichtende memorie*, als zijnde dit meer regelmatig, geheel in den geest der instructie en tot eene rigtige behandeling geschikt en noodig. De Synodale Commissie wordt daardoor in staat gesteld, met hare opmerkingen en toelichting de Synode te dienen, terwijl de quaestorale verantwoording, ofschoon in gewijzigden vorm, toch in

haar geheel, even als te voren, door haar aan de kerkvergadering zal worden overgelegd, wanneer zij in het vervolg in Bijlage A wordt opgenomen.

„ Voorts geroepen om de belangen der Synodale Weduwenbeurs te overwegen, heeft uwe commissie, met de rekening van den quaestor in de hand, naauwkeurig nagegaan, in welke verhouding de uitkeeringen, gedurende de zes laatste jaren, hebben gestaan tot de ontvangen contributiën en renten van het kapitaal op het grootboek, bij Koninklijk besluit van 22 Augustus 1849, n°. 94, uitsluitend daartoe aangewezen. Daarbij is het ons gebleken, dat van 1850 tot 1855 aan de weduwen en minderjarigen uitgekeerd was eene som van f 212,750.64[5], en de twee gemelde posten hadden opgeleverd f 201,328.82[5], zoodat over al die jaren een tekort schijnt ontstaan te zijn van f 11,421.82. Dit schijnbaar nadeelig slot evenwel werd, indien al niet geheel, voor een gedeelte althans gedekt door de renten, voortvloeijende uit de tijdelijke belegging van gelden, die eerst later werden uitbetaald.

„ En aangezien in 1855 weder heeft kunnen aangekocht worden eene som van f 11,800 inschrijv. $2^1/_2$ percents nation. schuld, zoo stellen wij, met de meeste vrijmoedigheid, aan Uw Hoog Eerwaarden voor, om de uitkeering der weduwenbeurs voor dit jaar vast te stellen op f 90.

„ Gekomen tot het meer omslagtige van onze bemoeijingen, de voordragten tot eenige toelage aan noodlijdende gemeenten en personen, willen wij onze klagten niet voegen bij die van vorige jaren, dat de tabellen van vele classikale besturen nog veel te wenschen overlaten. In de hope, dat dit toch gaande weg beter zal worden, stellen wij Uw Hoog Eerwaarden liever voor, tot bevordering van eenparigheid, om te bepalen, dat de tabellen, door de kerkelijke besturen behoorlijk ingevuld, voortaan alleen moeten gezonden worden aan de Synode, daar de kerkbesturen dit jaar, in het onzekere verkeerende, ze ten deele hebben doen toekomen aan den Synodalen secretaris, van wien zij de blanco tabellen ontvingen, veranderd, als ze zijn, sedert het verleden jaar, ten deele aan den quaestor, die ze vroeger bezorgde.

„ Onder de adressen, in onze handen gesteld, is er een van kerkvoogden der Hervormde gemeente te *Kage*, geregistreerd sub n°. 7668*a*, waarin hun verlangen wordt uitgedrukt, dat de gewone jaarlijksche toelage van f 50, alleen voor dit loopende jaar, met f 200 moge worden verhoogd, ten einde, zoo als zij te kennen geven, „ „ een grooter achterstand van „ „ buitengewone uitgaven voor te komen, die er hebben plaats gehad. „ „

„ Uit het berigt van het classikaal bestuur *Leyden* is ons nader gebleken, dat de laatste rekening te *Kage* een tekort heeft opgeleverd van f 224.86. Als redenen van dezen finantiëlen achteruitgang worden opgegeven onvermijdelijke reparatiën, die vooral aan het dak der kerk en pastorij hebben plaats gehad en waarvan de kosten zijn tegengevallen. Het classikaal bestuur verlangt daarom, „ „ dat de gewone jaarlijksche toelage van f 50 moge „ „ verhoogd worden, indien mogelijk tot f 100, ten minste voor eenige jaren, tot dat, „ „ bij eene gewenschte herstelling der gemeente tot eene vaste predikantsplaats, door toe- „ „ voeging van een gedeelte der omliggende bevolking van den *Haarlemmermeer-polder*, „ „ de inkomsten der kerk van zelve zouden verbeteren, terwijl het nu te vreezen staat, „ „ dat, ook bij verhoogde gewone jaarlijksche toelage, de kerkelijke administratie steeds „ „ achterlijk zal blijven, tenzij ze voor dit jaar door eene buitengewone subsidie geholpen „ „ worde. „ „ Tot dusverre het classikaal bestuur *Leyden*. Het verzoek der kerkvoogden te *Kage* om meer dan gewone hulp, dus ondersteund, brengen wij Uw Hoog Eerwaarden over. Maar aangezien onze voordragten zich bepalen moeten tot kleine toelagen, zoo willen

wij der Synode adviseren, om aan de gemeente *Kage*, arm als ze is, de gewone jaarlijksche toelage niet te onthouden, daar wij anders moeten vreezen, dat men de zaken aldaar niet zal kunnen loopende houden. Wetende echter, dat zij daarmede op verre na niet geholpen zal zijn, zoo schijnt ons het doelmatigst te wezen, dat aan de Synodale Commissie worde aanbevolen om onderzoek te doen naar de ware toedragt der zaak, ten einde, naar bevind, de gemeente *Kage* aan de Synode des volgenden jaars te kunnen voordragen tot zoodanig subsidie als noodig mogt worden geacht.

„ Verder hebben wij bevonden, dat de gemeente *Harkstede* en *Scharmer*, vroeger onderstand genoten hebbende, door het classikaal bestuur *Appingadam* niet weder is voorgedragen.

„ Daarentegen wordt door het kerkbestuur *Limburg* aanbevolen, en wel voor de eerste maal, de gemeente *Grevenbicht* en *Urmond*, daar de dakgoten der kerk noodzakelijk herstelling vereischen.

„ Op voorstel van het classikaal bestuur *Appingadam* willen wij, evenwel alleen voor dit jaar, de gemeente *ten Boer* aanbevelen voor eene toelage van *f* 50, in plaats van *f* 25, van wege allernoodzakelijkste reparatie aan de pastorij aldaar.

„ Overigens moeten wij Uw Hoog Eerwaarden opmerkzaam maken op de verklaring van het classikaal bestuur *Zutphen*, bij zijne aanvrage om subsidie voor de gemeente *Wehl*, dat deze moet strekken tot onderhoud van kerk, pastorij en kosterij, daar de inzameling door den predikant aldaar alleen geschiedt tot opbouw der kerk.

„ Eindelijk kunnen wij niet nalaten, even als vroeger jaarlijks geschied is, de gemeente *Weert* voor te dragen; maar zijn tevens verpligt aan Uwe vergadering den inhoud mede te deelen eener missive dd. 29 Junij 1856, gerigt aan de Synode door *J. van Bruchem c. s.*, zich noemende leden der Hervormde gemeente te *Weert* in *Limburg*, en meerendeels hoofden van huisgezinnen, ten einde met ons de overtuiging te verkrijgen, dat vóór en aleer een nieuw subsidie worde afgegeven, het bewijs moet geleverd worden dat de *f* 50, in het verleden jaar uit het fonds voor noodlijdende kerken aan genoemde gemeente verleend, wel en wettig zijn besteed.

„ Het door ons voorgelezen stuk leggen wij ter Synodale tafel neder, met den wensch, dat het door Uw Hoog Eerwaarden, ten fine van onderzoek, in handen worde gesteld der Synodale Commissie.

„ Met betrekking tot onze voordragt van noodlijdende personen hebben wij te vermelden, dat in onze handen gesteld zijn: eene missive van het provinciaal kerkbestuur *Drenthe*, dd. 23 April 1856, geregistreerd sub n°. 7556, houdende aanbeveling van de weduwe Ds. *Bril*; — eene missive van den kerkeraad der Hervormde gemeente te *Leksmond* van den 24sten Januarij 1856, met aanbeveling om subsidie, den treurigen toestand vermeldende der weduwe *Zorn* en van hare kinderen, geregistreerd sub n°. 7730 *a*; — eene missive van het provinciaal kerkbestuur *Friesland*, dd. 30 Junij ll., dienende tot redres van een vroeger abusief gegeven berigt betreffende zekeren *Coenrad Los*, voorkomende op de lijst der hulpbehoevenden, geregistreerd sub n°. 7831; — eene missive van de weduwe Ds. *Stockfeld*, gedagteekend *Groningen* 3 Julij 1856, geregistreerd sub n°. 7864, vermeldende dat genoemde weduwe van *Urmond* met der woon is overgegaan naar *Groningen*, met dringend verzoek om, even als vroeger, met *f* 70 te worden bedeeld; — eene suppletoire tabel van het classikaal bestuur *Groningen*, ingezonden met geleidende missive van het provinciaal kerkbestuur, gedagteekend 10 Julij 1856, geregistreerd sub n°. 7888, de strekking

hebbende, om de weduwe *Stockveld*, uit *Limburg* naar *Groningen* met der woon overgekomen, tot het ontvangen eener subsidie, als vroeger, aan te bevelen; — voorts een, aan den quaestor-generaal gerigten brief van den scriba van het classikaal bestuur *Haarlem*, dd. 7 Julij 1856, tot aanbeveling van de wed. *P. A. van der Laan*, vroeger wonende in dat classikaal ressort; — en eindelijk eene missive van den scriba van het classikaal bestuur *Bommel*, gedagteekend 8 Julij 1856, mede aan den quaestor gezonden, houdende vermelding dat de gemeente *Loevestein*, van wege de aldaar plaats hebbende vacature, geene aanvrage om subsidie voor dit jaar had gedaan, maar, op dringende bede van den kerkeraad aldaar, wordt ze, door voormelden scriba, echter niet met overlegging der vereischte tabel, aanbevolen, om de gewone jaarlijksche subsidie te mogen genieten, vooral in het belang van den achtenswaardigen koster aldaar, *C. G. van Loon*, die daarvan een voornaam gedeelte als salaris schijnt te genieten.

„Hoewel wij niet kunnen goedkeuren, dat de scriba van *Bommel* den aangewezen kerkelijken weg slechts ten deele heeft gehouden, zoo zouden wij ongaarne, bij de sedert jaren erkende behoeften der gemeente, alleen om het ontbreken van den vorm, haar van de verlangde Synodale hulp verstoken laten blijven, en willen alzoo wagen haar voor te dragen tot eene subsidie van *ƒ* 40.

„Overigens heeft Uwe commissie op de verder genoemde scripturen behoorlijk acht geslagen, bij de regeling der voordragt van noodlijdende kerken en personen. Naar aanleiding der consideratiën van de kerkbesturen zijn enkele vroeger voorgedragenen voorbijgegaan, eenigen tot een hooger of ook lager bedrag aanbevolen. Voor sommige overledenen zijn anderen in de plaats getreden. Maar in het algemeen zijn wij, zoo min mogelijk, afgeweken van het tantum, in 1855 aan de weduwen en verdere hulpbehoevende betrekkingen van predikanten toegestaan.

„Nader zal dit aan Uw Hoog Eerwaarden blijken uit de navolgende voordragten:

Voordragten van kleine toelagen voor noodlijdende gemeenten.

CLASSE.	IN 1855 BETAALD.	PROVINCIE.	GEMEENTE.	VOORDRAGT.	BESLUIT.	*Aanmerkingen.*
Nijmegen . . .	*ƒ* 30	Gelderland . .	Winsen	*ƒ* 30	*ƒ* 30	
	25		Beuningen c. a. . . .	25	25	
Zutphen . . .	50		Wehl	50	50	
Bommel . . .	40		Loevestein	40	40	
's Hage. . . .	40	Zuidholland . .	ter Heide.	40	40	
	50		de Kage	50	50	
Leyden. . . .	65		Noordwijk aan Zee. . .	65	65	
Dordrecht. . .	25		Spijk	25	25	
Over te brengen	*ƒ* 325		Over te brengen	. . .	*ƒ* 325	

CLASSE.	IN 1855 BETAALD.	PROVINCIE.	GEMEENTE.	VOOR-DRAGT.	BESLUIT.	*Aanmerkingen.*
Overgebragt	*f* 325		Overgebragt	. . .	*f* 325	
Amsterdam . .	50	Noordholland.	Ankeveen	50	50	
	50		Kudelstaart c. a. . . .	50	50	
Alkmaar . . .	40		Calandsoog	40	40	
	40		Kolhorn	40	40	
	40		Petten	40	40	
Edam	60		Holijsloot	60	60	
	30		Volendam	30	30	
IJzendijke. . .	75	Zeeland . . .	Philippine.	75	75	
Utrecht . . .	45	Utrecht . . .	Waverveen c. a. . . .	45	45	
Wijk	40		Overlangbroek	40	40	
	55		Schalkwijk	55	55	
Leeuwarden . .	25	Friesland . . .	Bergumerheid	25	25	
Dokkum . . .	25		Ballum op Ameland . .	25	25	
	30		Nes op Ameland . . .	30	30	
	15		Schiermonnikoog . . .	15	15	
	60		Zwaag Westeinde . . .	60	60	
Deventer . . .	75	Overijssel . . .	Tubbergen	75	75	
Appingadam . .	25	Groningen. . .	ten Boer	50	25	
	35		Opwierda	35	35	
	40		Thesinge	40	40	
	25		Harkstede en Scharmer .	—	—	Niet weder voorgedragen.
Onderdendam. .	15		Oosternieland.	15	15	
	35		Stitwerd	35	35	
Breda	25	Noordbrabant.	Gastel	25	25	
	25		Zundert	25	25	
Eindhoven. . .	40		Asten	40	40	
	35		Bergeik	35	35	
	30		Budel	30	30	
	25		Eersel	25	25	
	25		Hoogeloon	25	25	
Limburg . . .	30	Limburg . . .	Gulpen.	30	30	
	30		Stevenswaard.	30	30	
	—		Urmond en Grevenbicht .	30	—	Eerste maal.
	50		Weert	50	100	
Totaal . .	*f* 1590		Totaal . .	. . .	*f* 1595	

Voordragten van toelagen voor noodlijdende predikantsbetrekkingen.

CLASSE.	IN 1855 BETAALD.	NAMEN.	VOOR-DRAGT.	BESLUIT.
Arnhem . . .	*f* 65	De meerderjarige dochter van Ds. J. P. van de Velde van Spall.	*f* 65	
Nijmegen . . .	50	De meerderjarige dochter van Ds. J. F. Monhemius, gen. A. C.	50	
	50	〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃 S. F.	50	
	40	〃 geïnstitueerde dochter van Boudewijn Clement	40	
Zutphen . . .	40	De weduwe van Ds. H. C. Scholten	—	
	60	〃 meerderjarige dochter van Ds. W. L. Entink, gen. D . .	60	
	60	〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃 A. J. W.	60	
	—	〃 twee meerderjarige dochters van Ds. L. F. Westerbeek van Eerten, J. H. en C. M. *Eerste maal*	40	
Tiel.	60	De meerderjarige dochter van Ds. J. H. Lammers. . . .	60	
Harderwijk . .	30	De meerderjarige docht. van Ds. G. W. Bisschop	30	
	60	2 〃 〃 〃 〃 W. Brederode, gen. E. J. en G. H.	60	
	50	2 〃 〃 〃 〃 Kouing, gen. J. A. en A. H. .	50	
	25	De meerderjarige dochter van Ds. C. Witteveen	25	
's Hage. . . .	50	De weduwe van Ds. C. Wagener	50	
	45	〃 meerderjarige dochter van Ds. H. W. Benier	45	
	85	〃 minderjarige dochter van Ds. G. Bork	40	
	40	〃 meerderjarige dochter van Ds. J. Grims.	40	
Rotterdam. . .	50	De wed. van Ds. J. B. van den Berg.	50	
	35	〃 dochter van de wed. van Ds. A. G. Brinkhoff Beusekamp.	—	
	90	Het huisgezin van den voormaligen predikant D. Moreau .	90	
Leyden. . . .	55	De wed. van Ds. G. Badon van den Berg	55	
	55	〃 〃 〃 〃 F. Boon	45	
	55	〃 〃 〃 〃 W. C. van Campen	55	
	60	〃 〃 〃 〃 C. le Clercq	—	
	55	〃 〃 〃 〃 P. Haesebroeck	60	
	45	〃 〃 〃 〃 P. Hoogeveen.	45	
	50	〃 〃 〃 〃 J. P. Jongeneel	50	
	40	〃 〃 〃 〃 N. C. Lette	40	
	60	〃 〃 〃 〃 S. Prijn	60	
Van 1847-54 onder Haarlem en 's Hage.	—	〃 〃 〃 〃 P. A. van der Laan	40	
Over te brengen	*f* 1460	Over te brengen	*f* 1355	

CLASSE.	IN 1855 BETAALD.	NAMEN.	VOOR-DRAGT.	BESLUIT.
Overgebragt	*f* 1460	Overgebragt	*f* 1355	
Dordrecht. . .	55	De weduwe van Ds. C. van Huls	55	
	60	〃 〃 〃 〃 A. van Schagen	60	
	40	〃 meerderjarige dochter van Ds. E. A. Boerman	40	
	50	〃 twee meerderjarige dochters van Ds. D. Dagevos . . .	50	
	—	〃 weduwe van Ds. H van Lil. *Eerste maal*	40	
	60	〃 twee meerderjarige dochters van Ds. P. G. Mari . . .	60	
	50	〃 meerderjarige dochter van Ds. C. van Rinteln	50	
Gouda	60	De weduwe van Ds. J. Thiebout	60	
	75	〃 〃 〃 den voormaligen predikant J. S. Zorn . .	75	
Brielle	50	De meerderj. dochter van Ds. F. Everaars, wed. J. J. ter Maat .	50	
	50	〃 〃 〃 〃 Ds. J. J. le Roij, gen. A. . . .	50	
	50	〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃 J. . . .	50	
Amsterdam . .	50	De weduwe van Ds. J. P. H. Hulsteijn	50	
	50	〃 〃 〃 Ds. R. A. van Deursen	60	
	60	〃 〃 〃 Ds. H. Schreij	—	
	40	〃 meerderj. dochter van Ds. J. van Otterloo, wed. J. v. Uven .	—	
	60	〃 meerderjarige zoon van Ds. A. Booiman	60	
	60	〃 〃 〃 〃 Ds. J. Roghair	60	
	—	〃 weduwe van Ds. Joh. Langenberg. *Eerste maal* . . .	40	
	—	〃 〃 〃 Ds. Bernardus Loose. *Eerste maal* . . .	50	
Haarlem . . .	60	De meerderjarige dochter van Ds. J. Tasman	60	
Alkmaar . . .	60	De meerderjarige dochter van Ds. H. H. de Groot . . .	60	
	90	〃 vier kinderen van Ds. B. A. van Ketel Jr.	90	
	75	〃 drie 〃 〃 Ds. J. C. P. Otto	75	
Hoorn	40	De meerderjarige dochter van Ds. J. A. Kuitert	40	
	70	〃 〃 〃 〃 〃 S. Rienewerf.	70	
	40	〃 〃 〃 〃 〃 J. W. Toerappel . . .	40	
	60	〃 〃 〃 〃 〃 G. Homma Schardam . .	60	
	45	〃 〃 zoon 〃 〃 H. D. Struiving . . .	45	
Edam	40	De weduwe van Ds. B. A. Plemper van Balen.	40	
	45	〃 〃 〃 〃 J. H. Snijder	45	
	50	〃 meerderjarige dochter van J. D. van Genderen. . . .	50	
	40	〃 〃 zuster 〃 B. A. van Ketel Jr. . . .	40	
Over te brengen	*f* 3095	Over te brengen	*f* 3030	

CLASSE.	IN 1855 BETAALD.	Overgebragt	VOOR-DRAGT.	BESLUIT.
Overgebragt	*f* 3095	Overgebragt	*f* 3030	
Middelburg . .	55	De weduwe van Ds. J. Hoogendorp	55	
	50	〃 meerderjarige dochter van Ds. J. Renier	—	
	35	〃 〃 〃 〃 〃 P. Six Dijkstra	35	
	85	〃 〃 〃 〃 〃 W. Vervoorn, gen. A. P. / 〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃 M. / 〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃 A. W.	85	
	60	Het huisgezin van den voorm. predikant P. H. Hagoort . .	—	
	55	〃 〃 〃 〃 〃 〃 M. S. Kompenhans.	55	
	—	De weduwe van Ds. H. Hasebroek. ***Eerste maal***	40	
	—	De drie meerderjarige dochters van Ds. A. B. Hagen, gen. A. V., A. C., J. W. ***Eerste maal***	60	
Zierikzee . . .	45	De weduwe van Ds. J. M. Henry	45	
	60	Twee meerderjarige kinderen van Ds. J. M. de Bruin . .	60	
	85	Vijf 〃 〃 〃 〃 S. J. Everaars . . .	85	
Goes.	45	De weduwe van Ds. J. C. Meijer	45	
	60	〃 〃 〃 〃 J. Schilham	60	
	70	〃 vier meerderjarige zonen van Ds. J. Dagevos	80	
	50	〃 meerderjarige dochters van Ds. A. W. Egter	40	
IJzendijke. . .	—	De wed. van Ds. P. Anemaet. ***Heeft in*** 1854 ***en vroeger genoten.***	40	
Utrecht. . . .	40	De weduwe van Ds. J. B. Hartman	50	
	—	〃 〃 〃 〃 W. H. Muller. ***Heeft in*** 1854 ***en vroeger genoten***	25	
	25	〃 〃 〃 〃 A. Pieterse	25	
	40	〃 〃 〃 〃 J. Versprille	40	
	50	De meerderjarige zoon van Ds. C. van Engelen.	50	
	45	De meerderj. dochter van Ds. J. C. ten Ham, wed. Marsman.	45	
	50	〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃 〃 gen. C. B. Ph.	50	
	40	〃 〃 〃 〃 〃 W. den Broeder	40	
	—	De weduwe van Ds. Steringa Kuijper. ***Eerste maal*** . . .	50	
	—	De meerderjarige dochter van Ds. W. Horst. ***Eerste maal*** .	25	
Amersfoort. . .	40	De weduwe van Ds. J. M. Bredée	40	
	35	〃 〃 〃 〃 H. E. M. van der Vijgh	35	
Wijk	35	De meerderjarige dochter van Ds. B. Eickma, gen. A. M. .	35	
Over te brengen	*f* 4250	Over te brengen	*f* 4325	

CLASSE.	IN 1855 BETAALD.	NAMEN.	VOOR-DRAGT.	BESLUIT.
Overgebragt	ƒ 4250	Overgebragt	ƒ 4325	
Leeuwarden . .	45	De weduwe van Ds. F. Hellendoorn Cramer	45	
	45	〃 〃 〃 〃 J. H. Dijkhuizen	45	
	40	〃 〃 〃 〃 B. H. Habbema.	40	
	80	〃 〃 〃 〃 J. J. Menkema	80	
	15	De meerderjarige dochter van Ds. E. Meurs.	15	
	55	〃 〃 〃 〃 〃 J. E. Mebius	55	
	45	De weduwe van Ds. A. Smit	45	
Sneek	85	De weduwe van Ds. Winsemius.	85	
	35	De meerderjarige dochter van Ds. S. J. Attama	35	
	60	〃 〃 〃 〃 〃 W. Ferwerda	60	
	35	〃 〃 〃 〃 〃 P. M. Kesler	35	
Dokkum . . .	35	De weduwe van Ds. W. J. Buma Florison	35	
	60	〃 〃 〃 〃 J. Mangel	60	
	40	〃 meerderjarige dochter van Ds. J. P. Auwen.	—	
	55	〃 〃 zoon van Ds. J. Los	55	
	60	〃 vrouw van den krankzinnigen predikant C. van Loon. .	60	
	60	〃 meerderjarige dochter van Ds. J. C. Venema	60	
	—	〃 twee dochters van Ds. P. Sijtzema. *Eerste maal* . . .	30	
Heerenveen . .	45	De weduwe van Ds. A. Bakker	45	
	45	〃 〃 〃 〃 H. A. Ferff	45	
	45	〃 〃 〃 〃 T. Holkema	45	
	45	〃 〃 〃 〃 J. Nikkel.	45	
	50	〃 〃 〃 〃 A. Bekenkamp	50	
	30	〃 voormalige predikant P. Slecht.	30	
Zwolle	40	De weduwe van Ds. A. Booiman	40	
	40	〃 〃 〃 〃 J. H. de Roode.	40	
Deventer . . .	75	De meerderjarige dochter van Ds. B. Martinius.	75	
Kampen . . .	60	De meerderjarige dochter van Ds. J. Hemsing	60	
	—	De weduwe van Ds. Blankhart. *Eerste maal.*	25	
Groningen. . .	85	De weduwe van Ds. J. Bremer.	90	
	40	〃 〃 〃 〃 P. van Gennep	40	
	—	〃 〃 〃 〃 C. Meijer. *Eerste maal*	25	
	70	〃 〃 〃 〃 C. C. G. Offerhaus.	80	
Over te brengen	ƒ 5770	Over te brengen	ƒ 5900	

CLASSE.	IN 1855 BETAALD.	NAMEN.	VOOR-DRAGT.	BESLUIT.
Over te brengen	*f* 5770	Overgebragt	*f* 5900	
Groningen. . .	55	De weduwe van Ds. J. L. Oosterhuis.	55	
	60	〃 〃 〃 〃 E. F. Rost	60	
	70	〃 〃 〃 〃 Stockfeld (vroeger onder *Limburg*). .	70	
	40	〃 meerderjarige dochter van Ds. A. H. Braams	40	
	40	Twee kinderen van den predikant Meijer Lich	40	
	85	Drie meerderjarige dochters van Ds. G. Reinkingh. . . .	85	
	—	De meerderj. dochter van Ds. S. R. Slothouwer. *Eerste maal.*	25	
Winschoten . .	35	De weduwe van Ds. J. H. Hemmes	35	
	85	Vijf kinderen van Ds. J. van den Broek.	85	
Appingadam . .	50	Twee meerderjarige dochters van Ds. J. Jansonius	50	
Onderdendam. .	85	Vijf minderjarige kinderen van Ds. M. Stratingh	85	
's Hertogenbosch.	70	De weduwe van Ds. J. de Gids.	70	
	25	De meerderjarige dochter van Ds. R. H. van Altena (vroeger onder *Utrecht*)	25	
Breda	45	De weduwe van Ds. A. T. Beausar.	—	
	45	〃 meerderjarige dochter van Ds. J. Beausar	—	
	75	〃 drie meerderjarige dochters van Ds. A. J. van den Burg .	75	
	40	〃 kleindochter van Ds. J. E. Molt	40	
	65	〃 vrouw van den voormaligen predikant J. W. v. de Ven .	65	
Heusden . . .	35	De meerderjarige dochter van Ds. B. Eickma gen. A . . .	35	
	70	Twee meerderjarige dochters van Ds. A. C. Romswinckel. .	70	
	40	De meerderjarige dochter van Ds. M. Altheer	40	
Eindhoven. . .	45	De meerderjarige dochter van Ds. F. H. Claessen. . . .	45	
	70	〃 〃 〃 〃 〃 J. A. Kuhnen	70	
	35	〃 〃 〃 〃 〃 R. Nicolai	35	
	50	〃 〃 〃 〃 〃 A. H. Ross	50	
	70	〃 〃 〃 〃 〃 J. Spaan.	70	
	60	〃 〃 〃 van Ds. P. C. Wissenbach, geb. Hasley.	60	
Assen	55	De weduwe van Ds. H. H. Mennes	55	
	35	〃 meerderjarige dochter van Ds. J. F. Heideggers . . .	35	
Meppel. . . .	50	De weduwe van Ds. R. R. Weurdinge	50	
	45	〃 〃 〃 〃 K. Winkel	45	
Koevorden. . .	60	De meerderjarige dochter van Ds. J. H. Bril	60	
Limburg . . .	40	De meerderjarige dochter van Ds. F. G. Noël de Villepoix.	—	
	—	〃 weduwe van Ds. Reusser. *Eerste maal.*	40	
	f 7455	Totaal . . .	*f* 7565	

„ Met de verklaring, dat het ons aangenaam is, te hebben kunnen blijven beneden de som van ƒ 9,300, ons door Uwe vergadering bij besluit van den 8sten dezer toegestaan, achten wij den ons opgedragen last te hebben volbragt.

„ 's Gravenhage, den Julij 1856.

H. A. VAN DER VEN.
H. HUIJSERS.
F. C. J. VAN GOENS. „

Het rapport wordt ter visie gelegd en voor de zitting van den 18den dezer aan de orde gesteld, en zal de quaestor-generaal worden uitgenoodigd om alsdan ter vergadering op te komen. Het rapport ter visie.

In deliberatie wordt gebragt het rapport van de vorige zitting betreffende art. 23 van het Algemeen Reglement. Het rapport nopens de uitvoering van art. 23 van het Algemeen Reglement in overweging.

De navolgende voorstellen worden ter tafel gebragt en vóór den aanvang der discussiën gelezen.

Door den heer *Boers:*

„ Het regt tot beroeping van predikanten berust bij de gemeente. Zij oefent dit regt uit door den kerkeraad, die haar wettig vertegenwoordigt. De kerkeraad draagt haar bij het openvallen van eene predikantsplaats een viertal (of drietal, of tweetal) voor. Hieruit doet de gemeente eene keuze door de stembevoegde leden, of door hen, die zij daartoe bepaaldelijk magtigt. „

Door den heer *Bruna:*

„ Stemgeregtigde lidmaten worden (behoudens de regten van derden) door den kerkeraad opgeroepen tegen een bepaalden dag. De kerkeraad stelt (gelijk oudtijds, zie *Hooijer*, blz. 110 aanteek. *b*) voor elk te benoemen kerkeraadslid hun een tweetal voor, waaruit zij bij volstrekte meerderheid kiezen.

„ Geen stemgeregtigden opgekomen zijnde, worden zij gerekend de verkiezing van kerkeraadsleden voor ditmaal aan den kerkeraad over te laten.

„ Door den aldus benoemden kerkeraad geschiedt de beroeping van predikanten. „

Door den heer *van Hasselt:*

„ In iedere gemeente zullen de manslidmaten, meerderjarig naar de burgerlijke wet en niet gealimenteerd noch gecensureerd, te dezen einde door den kerkeraad op te roepen, met gesloten biljetten, met voldoende meerderheid verkiezen een kerkelijk kiescollegie, bestaande uit predikanten en een dubbeltal van de overige leden des kerkeraads, deze daarin mede begrepen. Leden van dit kiescollegie, voor zooverre zij niet leden des kerkeraads zijn,

moeten zijn leden van de plaatselijke gemeente en boven de 30 jaren oud, niet gealimenteerd noch gecensureerd. Dit kiescollegie, daartoe zaamgeroepen en geleid door den praeses des kerkeraads, voorziet in de vacaturen, door periodieke aftreding als anderzins van ouderling- en diakenplaatsen ontstaande. Elke twee jaren treedt een vierde der leden van dit kiescollegie af, die niet tevens leden des kerkeraads zijn, en zijn niet dan twee jaren na hunne aftreding weder benoembaar. Binnentijds ontstaande vacaturen, door overlijden, censuur of verval tot alimentatie, worden aanstonds op gelijke wijze vervuld. De kerkeraad, op deze wijze door hen die de gemeente daartoe gemagtigd heeft verkozen, beroept de predikanten op den thans gebruikelijken voet, met eerbiediging altoos van de regten van derden. „

Het advies der rapporterende commissie wordt het eerst aan de orde gesteld, waarop door den heer *ter Haar* het navolgend amendement wordt voorgesteld:

„ Art. 5.

„ Na eene herhaalde afkeuring zal de kerkeraad zelf eene benoeming doen, zonder haar aan de goedkeuring der gemeente te onderwerpen, maar gehouden zijn zijne keuze tot (afgetreden of) oud-leden des kerkeraads te beperken. „

In verband met dit amendement, wordt bedoeld art. 5 aangehouden en, met uitzondering van dit, wordt het advies in stemming gebragt.

De hoogleeraren en de secretaris hebben tot aanneming geraden.

Voor de heeren *Thomkins*, *Meijer*, *Trip*, *Losgert*, *van Heusden*, *van Goens*, *Koning*.

Tegen de heeren *Witkop*, *Boers*, *van der Ven*, *van Hasselt*, *Bruna*, *Huijsers* en *Doorenbos*.

Staking van stemmen.

Naardien alzoo de stemmen staken, zal eene herstemming moeten gehouden worden, welke in de volgende zitting zal plaats hebben.

Eene ingekomen Ministeriële missive betreffende de diaconale moeijelijkheden te *Farmsum*, *Hoogkerk* en *Nijeveen*, commissoriaal.

Is ingekomen eene missive van den Minister, dd. 14 dezer, n°. 16, geregistreerd sub n°. 7891, betreffende de moeijelijkheden in diaconale zaken te *Farmsum*, *Hoogkerk* en *Nyeveen*, in het rapport der Synodale Commissie, Bijlage B, vermeld, en wordt deze gesteld in handen der commissie tot het conçeptreglement voor de diaconiën.

Voortgezette behandeling van het rapport der Synodale Commissie, Bijlage B.

De handelingen der Commissie omtrent de aanvragen tot dispensatie van art. 20 van het reglement op het godsdienstonderwijs goedgekeurd, en het verzoek tot dispensatie van het classikaal bestuur *Winschoten* ten behoeve van *E. J. Rosewinkel* toegestaan.

Voortgezet zijnde de beraadslagingen omtrent gemeld rapport, Bijlage B, worden de handelingen der Synodale Commissie betreffende de aanvragen van dispensatie van art. 20 van het reglement op het godsdienstonderwijs allen goedgekeurd, en nadat kennis genomen is van de consideratiën van het provinciaal kerkbestuur *Groningen*, dd. 9 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7697, gevraagd door de Synodale Commissie aangaande het verzoek van dispensatie van gezegd artikel, ingediend door het classikaal bestuur *Winschoten*, ten behoeve van *E. J. Rosewinkel*, wordt deze dispensatie verleend, waarvan aan het bestuur zal worden kennis gegeven.

De opgaven der ontvangen boekgeschenken worden voor informatie aangenomen, en de voorstellen van den predikant *ter Winkel*, door de Synodale Commissie bij deze vergadering overgebragt, het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht betreffende, worden gegeven in handen der tot dit onderwerp benoemde commissie.

De opgaven der boekgeschenken in het rapport voor informatie aangenomen. Overgebragte voorstellen van den predikant *ter Winkel* in handen gesteld van de commissie tot het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht.

Overgaande tot het derde deel van het rapport, hetwelk de werkzaamheden bevat, die der Synodale Commissie zelve zijn voor den geest gekomen, wordt vooreerst de hulde, door de Commissie aan den Koning gebragt, met welgevallen vernomen; ten andere, naar het advies der Commissie, de magtiging op haar verstrekt, om eene aanschrijving aan de kerkeraden te doen tot het houden van de tienjarige telling der lidmaten, welke, krachtens het Synodaal besluit van 12 Julij 1832, moet plaats hebben, en reeds ten vorigen jare had moeten geschieden; wordende de Commissie uitgenoodigd, om deze aanschrijving in hare eerstvolgende najaarsvergadering uit te vaardigen.

Ten derde wordt, naar het voorstel der Synodale Commissie, goedgevonden het reglement op de kerkvisitatie tot herziening ter hand te nemen, en wordt aan de Commissie opgedragen, ten volgenden jare een concept bij de Synode ter tafel te brengen.

Besluiten op den inhoud van het derde deel van het rapport.

1°. De hulde, door de Synodale Commissie aan Z. M. den Koning gebragt, met welgevallen vernomen.

2°. De Synodale Commissie gemagtigd tot uitvaardiging van de aanschrijving wegens de tienjarige telling der lidmaten.

3°. De zamenstelling van een ontwerp van herzien reglement op de kerkvisitatie aan de Synodale Commissie opgedragen.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

R. J. Koning, *president*.

Zitting van den 16*den Julij* 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Twee rapporten worden ingediend en ter visie gelegd, het eerste tot de zitting van den 19den, het tweede tot den 21sten dezer, zijnde:

Twee rapporten ingediend en ter visie gelegd, als:

1°. Rapport van de commissie van den 3den dezer, wegens de in hare handen gestelde regeling der betrekking van den predikant bij het gesticht *Meer en Berg*, volgens besluit van den 5den dezer, door tusschenkomst van den heer *Losgert*, luidende als volgt:

1°. Rapport wegens de betrekking van den predikant bij het gesticht *Meer en berg*.

„ Ons opgedragen zijnde, rapport uit te brengen over de regeling der betrekking van den emeritus predikant in het gesticht *Meer en Berg* tot den kerkeraad van *Bloemendaal*, meenen wij de volgende beschouwingen aan Uw Hoog Eerwaarden te moeten voordragen.

„ Het classikaal bestuur *Haarlem* heeft den wensch uitgedrukt, „ „ dat bepalingen en „ „ schikkingen gemaakt worden omtrent die betrekking, ten einde botsingen en onaange-

„ „ naamheden voor te komen of weg te nemen, die door het houden van godsdienstoefe-
„ „ ningen en het bedienen des H. Avondmaals op *Meer en Berg* enz. ontstaan.„ „

„ Dit schrijven is door het provinciaal kerkbestuur *Noordholland* ter kennis van de Synode gebragt, met opmerking dat het gesticht *Meer en Berg* eene geheel maatschappelijke inrigting is, waarop de kerkelijke besturen, als zoodanig, geen regtstreekschen invloed kunnen uitoefenen; maar ook dat het noodig is, dat de regten van de gemeente *Bloemendaal* niet worden gekrenkt; — terwijl, uit aanmerking van vroegere klagten en medegedeelde bezwaren, door het kerkbestuur verzocht wordt, dat maatregelen genomen worden, als in de bedoeling van het classikaal bestuur *Haarlem* liggen opgesloten.

„ Het is niet het eenige voorbeeld, dat in liefdadigheidsgestichten voor de godsdienstige verzorging der *verpleegden* een afzonderlijk predikant is aangesteld. Hunne verhouding tot den kerkeraad der plaats niet geregeld zijnde, ontstaan daaruit betreurenswaardige botsingen, die voorgekomen en uit den weg geruimd moeten worden, zullen zij, die als godsdienstleeraars in gestichten in de bediening zijn, met vrucht werkzaam wezen.

„ Wij gelooven, dat de bezwaren, waarover ten opzigte van *Meer en Berg* geklaagd wordt, slechts in algemeene termen zijn opgegeven, zonder vermelding *wat* de kerkeraad *Bloemendaal* eigenlijk wil, of *hoe* het classikaal bestuur die zaak verlangde geregeld te hebben. Ook het provinciaal kerkbestuur doet geen bepaald voorstel.

„ Nemen wij aan, dat het gesticht *Meer en Berg* eene maatschappelijke inrigting is, waarop de kerkelijke besturen geen bijzonderen invloed kunnen uitoefenen, maar tevens eene inrigting voor welke het, wegens den bijzonderen toestand der verpleegden, die zoovele teedere zorg behoeven, van het hoogste belang is, dat zij een eigen afzonderlijken leeraar hebbe, die eigenaardig daarvoor geschikt is, en zoowel door menschenkennis, liefderijken omgang, als door ervaring en gevorderde jaren uitmunt; en verder, dat het bestuur van het gesticht in groote mate onafhankelijk is in het maken van zoodanige bepalingen, als voor het ligchamelijk en geestelijk welzijn der krankzinnigen worden noodig geacht; — dan zijn wij van oordeel, dat de emeritus predikant, die in het gesticht is aangesteld, vrij en onafhankelijk van den kerkeraad *Bloemendaal* wezen moet; dat hij met zijne leeken godsdienstoefening houden, hun godsdienstig onderwijs geven, hen aan hunne ziekbedden of anderzins herderlijk bezoeken kan, en met hen het H. Avondmaal vieren mag. Wordt dat niet vergund, dan wordt hij in zijne dienst belemmerd, en zou zijn werk zonder vrucht en ongezegend blijven bij de ongelukkigen, die aan zijne liefderijke verzorging zijn toevertrouwd. Evenzoo is de geneesheer van het gesticht onafhankelijk, maar alleen verantwoording schuldig aan bestuurderen van *Meer en Berg*, met naleving der algemeene wetten.

„ Wij zouden evenwel wenschen, dat de predikant van *Meer en Berg* bij de bediening des Avondmaals in het gesticht bijgestaan werd door een ouderling van *Bloemendaal*, bij toerbeurten door den kerkeraad aan te wijzen; als ook dat hij, zonder lid des kerkeraads te wezen, aan den kerkeraad opgave deed van de kranken, die hij onder zijne leiding heeft; van degenen die van hem godsdienstig onderwijs ontvangen, en, zoo het gebeurt dat bij hem belijdenis des geloofs wordt afgelegd, dat dit plaats hebbe in tegenwoordigheid van den predikant der gemeente, met dien verstande, dat het onderzoek in geloof en kennis, niet door dezen, maar, gelijk ook de bevestiging als lidmaat, door den emeritus predikant geschiede.

„ Wanneer dit wordt vastgesteld, en ter kennis gebragt van de betrokkene kerkelijke

besturen in *Noordholland*, namelijk van het provinciaal kerkbestuur, en langs dien weg van het classikaal bestuur en den kerkeraad, gelijk ook van den predikant in het gesticht en van bestuurderen van hetzelve, dan zou in de kennisgeving aan de kerkelijke besturen nog kunnen worden bijgevoegd, dat de aangestelde predikant de vereischten moet bezitten, die uitgedrukt staan in art. 1 van het reglement op het hulppredikerschap: „ „ Predikanten „ „ buiten vaste bediening, die met loffelijke kerkelijke getuigenissen uit hunne gemeenten „ „ ontslagen zijn; „ „ en art. 20, dat „ „ bij de kerkvisitatie naar derzelver leer, wandel „ „ en bediening onderzoek gedaan wordt. „ „

„ Wij vertrouwen, dat deze bepalingen genoegzaam geoordeeld mogen worden ter regeling der betrekking tusschen den emeritus predikant van *Meer en Berg* en den kerkeraad *Bloemendaal.* Mogen zij bij Uw Hoog Eerwaarden bijval vinden, dan houden wij ons overtuigd, dat het doel bereikt is en alle moeijelijkheden en botsingen zullen worden voorgekomen.

A. LOSGERT.
H. DOORENBOS.
D. C. THOMKINS. „

2°. Rapport der commissie van den 3den dezer wegens het fonds charitatis in de classe *Alkmaar*, door tusschenkomst van den heer *Boers*, van dezen inhoud: 2°. Rapport betrekkelijk het fonds charitatis in de classe *Alkmaar.*

„ HOOG EERWAARDE HEEREN!

„ De geschiedenis van het zoogenaamd *fonds charitatis van predikanten in de classe Alkmaar*, van 't welk bereids in de Synodale Handelingen van 't vorig jaar (blz. 52 en 71) alsmede in het tweede verslag (of Bijlage B) der Synodale Commissie voor dit jaar (blz. 46) melding gemaakt werd, is, volgens de opgave van het classikaal bestuur *Alkmaar* zelf, deze.

„ In het jaar 1822 werd door het toenmalig classikaal bestuur *Alkmaar* opgerigt een fonds voor studenten in de theologie in de classe *Alkmaar*, waarvan het beheer en de beschikking geheel werd toevertrouwd aan het classikaal bestuur, en het genot alleen kon getrokken worden door jongelingen, woonachtig onder dat ressort, blijkens reglement er van overgelegd.

„ Dat fonds bestond in het jaar 1836 uit *ƒ* 2300 nominale waarde, in certificaten nationale schuld, rentende $2^1/_2$ pct., toen het classikaal bestuur den 26sten October van dat jaar besloot het te vereenigen met het fonds der weduwenbeurs dier classe, groot slechts *ƒ* 700 nominale waarde als voren, en werden beide die fondsen ingeschreven in het grootboek der nationale schuld, onder den titel: *Fonds charitatis van predikanten in de classe Alkmaar*, onder directie van eenen directeur en twee commissarissen leden der beurs, die allen, zoo mogelijk, leden van het classikaal bestuur moeten zijn (art. 11 van het reglement), aan welk bestuur dan ook de rekening moest gedaan worden.

„ Volgens art. 3 van dit reglement, had de vereeniging der beide fondsen plaats onder uitdrukkelijke voorwaarde, dat van de intressen jaarlijks zullen afgezonderd worden *ƒ* 50 om daarmede éénen student in de theologie, bepaaldelijk eenen zoon van een predikant in de classe *Alkmaar* en die *lid der beurs* is, gedurende vijf jaren in zijne studiën te ondersteunen; met verdere bepaling, dat de toewijzing van deze gratificatie aan eenen studerenden

predikantszoon, op voordragt van directeur en commissarissen, door het classikaal bestuur zal geschieden.

„ Art. 2 van 't reglement, volgens 't welk alleen predikanten der classe leden der weduwenbeurs konden zijn, werd in Junij 1838 zóó veranderd, dat men ook bij vertrek uit de classe deelhebbend lid der beurs kon blijven.

„ In het jaar 1852 werd door de leden der beurs weder tot eene verandering in het reglement besloten, in dier voege, dat nu ook de toelage uit het fonds zou kunnen genoten worden door zonen van predikanten, *leden* der beurs, *buiten* de classe wonende.

„ Art. 3, naar de voorgestelde wijziging, luidt dus:

„ „ Het fonds der beurs is, bij besluit van het classikaal bestuur *Alkmaar* in zijne ver-
„ „ gadering van den 26sten October 1836, vereenigd met het fonds voor studenten in
„ „ de theologie, onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat van de renten van dat fonds
„ „ jaarlijks zullen worden afgezonderd *f* 50, om daarmede éénen student in de theologie,
„ „ bepaaldelijk een zoon van eenen predikant, die lid der beurs is, gedurende vijf jaren
„ „ in zijne studiën te ondersteunen.

„ „ De toezegging van deze gratificatie aan eenen studerenden predikantszoon zal ge-
„ „ schieden op voordragt van directeur en commissarissen door de leden der beurs, die
„ „ tegenwoordig zijn ter classikale vergadering.„ „

„ Het aldus veranderde reglement (den 30sten Junij 1852 door de leden der beurs gearresteerd) werd den 24sten November 1852 aan het classikaal bestuur ter goedkeuring aangeboden, doch, na overweging in de vergadering van dit bestuur, van 25 Maart 1852, uit hoofde van de wijziging in art. 3 gebragt, niet goedgekeurd, maar werd aan de leden der beurs voorgesteld om dit art. 3 zóó te redigeren, dat de toelage van 50 gulden alleen verkrijgbaar zou blijven voor een zoon van eenen predikant, *lid der classe, onafhankelijk of hij lid van de beurs was of niet.*

„ Dit voorstel, geen ingang bij de leden der beurs, waarvan zeer vele leden der classe geen leden zijn (slechts 16 van de 52 dienstdoende predikanten) vindende, werd door het classikaal bestuur voorgesteld, art. 3 aan te nemen, onder de *uitdrukkelijke bepaling dat ook de zonen van predikanten in de classe*, ofschoon *zij geene* leden der weduwenbeurs zijn, in het genot der toelage voor studenten in de theologie zullen kunnen deelen, zoo dat art. 3 zou luiden: „ „ Het fonds der beurs is, bij besluit van het classikaal bestuur
„ „ *Alkmaar*, in deszelfs vergadering van 27 October 1836 vereenigd met het fonds voor
„ „ studenten in de theologie, onder uitdrukkelijke voorwaarde, dat van de renten van
„ „ dit fonds, volgens deszelfs primitive bestemming, jaarlijks zullen worden afgezonderd
„ „ 50 gulden, om daarmede éénen student in de theologie, zijnde *een zoon van een*
„ „ *predikant in deze classe* of van een lid der beurs, gedurende 5 jaren in zijne studiën
„ „ te ondersteunen.

„ „ De toewijzing van deze gratificatie zal geschieden op voordragt van directeur en
„ „ commissarissen, door de leden der beurs, die tegenwoordig zijn ter classikale ver-
„ „ gadering, doch aan deze toewijzing zal geen gevolg worden gegeven zonder het
„ „ visum van het classikaal bestuur.„ „

„ Bij dit voorstel voegde het classikaal bestuur dit schrijven:

„ „ Hartelijk wenscht het bestuur dat de leden der beurs zich met de dezerzijds aldus
„ „ voorgestelde nadere wijziging zullen kunnen vereenigen. Maar mogt onverhoopt het

„ „ tegendeel blijken, dan wenscht het bestuur de beslissing in deze zaak te onderwerpen „ „ aan de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Noordholland*, overeenkomstig „ „ art. 51, n°. 2 van het Algemeen Reglement. „ „

„ Op dat schrijven werd door den directeur van het fonds geantwoord, in dato 28 Junij 1854:

„ „ De leden van het fonds charitatis geven te kennen, in antwoord op de laatste „ „ missive uit Uwe vergadering van 7 Junij ll., dat zij in geenen deele zich kunnen „ „ vereenigen met de nieuwe wijzigingen op hunne tot toenadering voorgestelde redactie „ „ van art. 3, waarom zij hebben goedgevonden, en aan hunnen directeur gedemandeerd „ „ om de beslissing in deze zaak te verzoeken van het provinciaal kerkbestuur *Noord-* „ „ *holland*, met het uitgedrukt verlangen, dat dan nu door het provinciaal kerkbestuur „ „ de goedkeuring worde gegeven aan ons aangeboden reglement *onveranderd*. „ „

„ Zonder dat uit de in onze handen gestelde stukken van eenige verdere handeling blijkt, werd bij missive dd. 3 Augustus 1854 door den secretaris van het provinciaal kerkbestuur *Noordholland* aan het classikaal bestuur *Alkmaar* geschreven: „ „ Het provinciaal kerkbestuur „ „ *Noordholland* heeft mij den last opgedragen Uw Eerw. te berigten, dat het gemeend „ „ heeft het door den directeur van het fonds charitatis bij Uwe classe aangeboden regle- „ „ ment voor het bestuur van dat fonds onveranderd te moeten goedkeuren, gelijk daarvan „ „ aan genoemden directeur kennis gegeven is. „ „

„ Op verzoek van het classikaal bestuur, dd. 25 October 1854, dat het provinciaal kerkbestuur op zijn besluit mogt terug komen, en handelen volgens art. 78 in verband met artt. 61—64 van het reglement voor opzigt en tucht, werd door het provinciaal kerkbestuur den 4den Mei 1855 geantwoord, dat het geene redenen had gevonden om zijne gegevene goedkeuring terug te nemen.

„ Nu wendde het classikaal bestuur den 28sten Junij 1855 zich tot de Synode, door welke het adres aan het classikaal bestuur *Alkmaar* werd gerenvoijeerd, met verwijzing naar art. 14 van het Algemeen Reglement.

„ Hierop volgde dat, wat te lezen staat in Bijlage B voor dit jaar blz. 46, houdende in slotsom, dat de Synodale Commissie het niet noodig en niet geraden vindt in deze aangelegenheid te beslissen, maar zulks aan deze Hooge Vergadering wil hebben overgelaten, tevens overleggende de door haar ingewonnen en in haar verslag B gememoreerde memorie van toelichting van het provinciaal kerkbestuur *Noordholland*, en de hiertegen ingebragte inlichtingen van het classikaal bestuur *Alkmaar*.

„ Zoo is deze zaak andermaal aan de beoordeeling van Uw Hoog Eerw. onderworpen, en zijn de ondergeteekenden door den geachten voorzitter geroepen om zoo veel mogelijk van consideratiën en advies te dienen.

„ Vóór alles heeft Uwe commissie zich beijverd om het eigenlijk geschilpunt in deze na te vorschen, en is zij eenparig van gevoelen, dat het hier slechts geldt een vraagpunt van vorm.

„ Wordt wel in de memorie van toe- en inlichting van het provinciaal kerkbestuur en het classikaal bestuur veel geredeneerd over het al of niet wettige, regtvaardige en billijke van de voorgestelde wijzigingen in art. 3 van het reglement van 1837 (29 Maart), Uwe commissie heeft gemeend zich hierdoor niet te mogen laten afleiden van het eigenlijke punt des geschils, dat niet ligt in eene beoordeeling van het al of niet voordeelige of nadeelige

voor eene der partijen in de voorgestelde wijziging van art. 3, of in het wettige, regtmatige of billijke dier verandering; want ware dit het geval, Uwe commissie zou meenen aan Uw Hoog Eerw. te moeten ontraden te beslissen over wat aan den eenen gegeven en aan den anderen zou behooren ontnomen te worden; eene beslissing welke, naar het oordeel Uwer commissie, alleen door stemming over den inhoud van het reglement en daarin te brengen wijzigingen door de hiertoe geregtigden te verkrijgen is.

„ Nu integendeel is het, naar de meening Uwer commissie, uitsluitend de vraag, op welke wijze eene wijziging kan gebragt worden in het reglement voor het fonds charitatis van 29 Maart 1837, zoo als dit, met de wijziging daarin met betrekking tot art. 2 bij besluit van 27 Junij 1838 gebragt, door beide partijen als wettig bestaande reglement erkend wordt.

„ Te dezen aanzien is het aan Uwe commissie duidelijk voorgekomen, dat het fonds voor studenten in de theologie, opgerigt door de classe *Alkmaar* den 30sten Januarij 1822, geheel en al onder surveillance stond van dat bestuur (art. 11), en dat, zoo lang deze toestand onveranderd bleef, het reglement alleen door dat bestuur kon worden gerevideerd en gewijzigd (art. 12).

„ Doch na de vereeniging van dit fonds met het weduwenfonds in de classe *Alkmaar*, onder den naam van fonds *charitatis*, is, volgens reglement van 29 Maart 1837, het bestuur overgebragt op den voorzitter van het classikaal bestuur met twee commissarissen, *leden* van de weduwenbeurs, door de leden op de plenaire classe te kiezen (art. 11); terwijl art. 12 vermeldt, dat het reglement ter vergadering van het classikaal bestuur, door de tegenwoordig zijnde *leden van het fonds* is goedgekeurd en gearresteerd, en door de tegenwoordig zijnde leden (des classikalen bestuurs?) aangenomen zijnde, als wet is gearresteerd en door directeur en commissarissen, nevens twee leden van het classikaal bestuur (leden van de weduwenbeurs?) onderteekend.

„ Worden er nu verder in dat reglement geene uitdrukkelijke bepalingen gevonden omtrent de wijze, op welke *in 't vervolg* veranderingen tot stand kunnen gebragt worden, dan schijnt toch uit analogie van art. 12 afgeleid te moeten worden, dat de reglementering ook voor het vervolg berust bij de *leden* van de weduwenbeurs onder goedkeuring van het classikaal bestuur, ter voldoening aan art. 43, 5de lid van het Algemeen Reglement.

„ Deze wijze van handelen wordt dan ook noch door het classikaal bestuur noch door de leden van de weduwenbeurs tegengesproken, maar integendeel beaamd door de inroeping van beide partijen van het provinciaal kerkbestuur ter beslissing van het gerezen geschil.

„ Het is op de inroeping van de tusschenkomst van een hooger kerkelijk collegie (het provinciaal kerkbestuur), en welke allereerst van de zijde van het classikaal bestuur (schoon blijkbaar abusivelijk met aanhaling van artikelen uit het reglement voor opzigt en tucht) is uitgegaan, dat Uwe commissie de bijzondere opmerkzaamheid van Uw Hoog Eerw. meent te mogen vragen. Immers door deze wederzijdsche inroeping bestaat er, naar het oordeel Uwer commissie, tusschen partijen eene wederkeerige, zedelijk verbindende overeenkomst of soort van compromis, ten gevolge van welke zij thans verpligt zijn in de beslissing van het provinciaal kerkbestuur te berusten, zonder op den vorm te mogen capteren. Bij zulk eene goedtrouwige behandeling der zaak behoefde, meent Uwe commissie, het provinciaal kerkbestuur geene reglementaire vormen in acht te nemen, of de gronden zijner beslissing uit een te zetten en aan het classikaal bestuur mede te deelen, en dit hier te

minder, nu het uit de toelichting, door dat bestuur aan de Synodale Commissie gesuppediteerd, blijkt, dat het zijne kennisgeving ongemotiveerd gaf om des vredes wille, schoon het anders niet zonder naauwkeurig acht te slaan op regt en billijkheid tot beslissing gekomen was, gelijk onder anderen meer bepaald daarop dat, was het voorstel van het classikaal bestuur wet geworden, personen, die hoegenaamd niets tot het fonds hadden bijgedragen, toch daaruit, ten schade van hen, die er wel toe bijgedragen hadden, voordeel zouden *kunnen* trekken.

„ Uwe commissie, de in hare handen gestelde stukken weder ter tafel brengende, meent alzoo Uw Hoog Eerw. te moeten adviseren:

„ 1°. aan het classikaal bestuur *Alkmaar* te kennen te geven, dat de wederzijdsche vrijwillige inroeping van de beslissing van het provinciaal kerkbestuur *Noordholland* ter beëindiging van het geschil de verpligting voor het *classikaal bestuur* medebrengt om thans in die beslissing te berusten, en

„ 2°. dat van deze kennisgeving mededeeling zal worden gedaan aan het provinciaal kerkbestuur *Noordholland*.

B. Boers.
S. F. van Hasselt.
C. J. van Heusden. „

De herstemming wordt gehouden over het adres van de commissie tot art. 23 van het Algemeen Reglement. De stemmen worden uitgebragt geheel als in de vorige zitting, en staken dus op nieuw. Herstemming over het advies der commissie tot art. 23 van het Algemeen Reglement. Nieuwe staking.

Naar het reglement van orde, art. 10, gaat men over tot de deliberatie, hoe de vergadering in deze tot een gewenscht einde zal geraken. Beraadslagingen over het middel om tot een goed einde te geraken.

De heer *Kuenen* stelt voor, dat de vergadering, met het oog op de vroegere stemmingen met haren uitslag, alsmede op de hernieuwde staking wegens het advies, hetwelk als derde proef van toepassing van gemeld art. 23 is voorgedragen, verklaren zal, dat het voldoende is gebleken, dat zij in het geven van een voorstel tot uitvoering van het artikel niet zal slagen, en uit dien hoofde afziet van de pogingen om verordeningen daartoe te ontwerpen.

Het voorstel wordt in beraadslaging, en daarna in stemming gebragt. Staking van stemmen op een daartoe ingediend voorstel.

De twee andere hoogleeraren en de secretaris hebben tot de aanneming geadviseerd.

Voor de heeren *Witkop*, *Trip*, *Losgert*, *van Heusden*, *van Goens*, *Thomkins*, *Koning*.

Tegen de heeren *Boers*, *Meijer*, *van der Ven*, *van Hasselt*, *Bruna*, *Huijsers*, *Doorenbos*.

Vermits de stemmen staken en eene herstemming zal noodig zijn, wordt bepaald, dat zij in de volgende zitting zal plaats hebben.

Aan de orde is het rapport wegens de zaken der Evangelische gemeenten in de valleijen van *Piëmont*, Bijlage E, waaromtrent geene opmerkingen worden gemaakt, en hetwelk daarom met dankzegging voor kennisgeving wordt aangenomen. Het rapport wegens den toestand der gemeenten in de valleijen van *Piëmont* voor kennisgeving aangenomen.

Besluiten naar aanleiding van de vier voor informatie aangenomen rapporten der commissie tot de jaarlijksche verslagen der provinciale kerkbesturen, als:

De beraadslagingen worden geopend wegens de vier rapporten van de commissie tot de jaarlijksche verslagen der provinciale kerkbesturen, welke in de zitting van den 12den dezer zijn ter tafel gelegd, en waarvan de lezing door geen der leden wordt verlangd.

Behoudens de na te melden besluiten, worden zij allen met dankzegging voor notificatie aangenomen.

Eerste rapport.

Naar aanleiding van het eerste rapport, waarvan het onderwerp is de toestand der kerkeraden, besluit de vergadering:

1°. te zorgen, door middel van het kerkelijk orgaan, dat van elke persoonlijk te houden kerkvisitatie kennisgeving worde gedaan;

1°. door het kerkelijk orgaan haren wensch te openbaren, dat overal gezorgd zal worden, dat de kennisgeving wegens de persoonlijk te houden kerkvisitatie aan de gemeente, ook wanneer de predikant afwezig is, geregeld geschiede;

2°. van het classikaal bestuur van het ressort van *Benningbroek* eene opgave van redenen te vragen van de afwezigheid van al de kerkeraadsleden, buiten den predikant en één diaken;

2°. eene aanschrijving aan het classikaal bestuur van het ressort der gemeente *Benningbroek* te zenden, door tusschenkomst van het provinciaal kerkbestuur, om de redenen te vragen van de afwezigheid van al de kerkeraadsleden buiten den predikant en één diaken, met uitnoodiging om daarvan opgave te doen aan de Synodale Commissie, die in deze naar bevind van zaken zal handelen;

3°. bij het provinciaal kerkbestuur *Gelderland* onderzoek te doen naar de redenen, waarom de ouderlingen en diakenen te *Velp*, als naar gewoonte, bij de persoonlijke kerkvisitatie afwezig waren;

3°. bij het provinciaal kerkbestuur *Gelderland* te onderzoeken, of het classikaal bestuur van het ressort de redenen niet heeft medegedeeld, waarom de ouderlingen en diakenen te *Velp*, als naar gewoonte, bij de persoonlijke kerkvisitatie wederom afwezig zijn geweest, en bij niet-vermelding de opgave van het classikaal bestuur te vragen; met mededeeling in elk geval aan de Synodale Commissie, die ook in deze zal doen wat zij meenen zal te behooren;

4°. tot overlegging van de rapporten der classikale besturen in originali de provinciale kerkbesturen aan te schrijven.

4°. al de provinciale kerkbesturen aan te schrijven, dat zij met hunne uit de tabellen der classikale besturen opgemaakte memoriën, de tabellen zelven in originali jaarlijks overleggen.

Naar het tweede rapport der commissie:

Naar aanleiding van het tweede rapport, godsdienstonderwijs, wordt besloten:

1°. De klagt over de onkunde in zake der godsdienst van de krijgslieden, uit *Friesland* afkomstig, voor notificatie aan te nemen;

1°. De klagt van den predikant der gemeente *Heusden* over de onkunde in de godsdienst van de militairen uit *Friesland*, in aanmerking nemende, dat, indien dit alzoo bestaat, het daarom nog niet aan de nalatigheid der predikanten mag worden toegeschreven, voor notificatie aan te nemen.

2°. de belangen der godsdienst voor de schepelingen aan te bevelen aan de Synodale Commissie.

2°. De belangen der godsdienst op de schepen en van het godsdienstonderwijs aan de zeelieden in het algemeen, met uitdrukking van den wensch, dat de gunstige beschouwingen in het rapport meer en meer mogen bewaarheid worden, tot bevordering aan te bevelen aan de Synodale Commissie.

Van de classikale besturen de vermelding op de tabèl te verlangen, of de gemeente al dan niet tot de gesubsidieerden behoort.

Naar aanleiding van het derde rapport, uitwendige toestand der gemeente, wordt besloten, de classikale besturen door middel van het kerkelijk orgaan opmerkzaam te maken,

dat zij op hunne tabellen steeds vermelden, of de gemeente al dan niet tot de gesubsidieerden behoort.

Naar aanleiding eindelijk van het vierde rapport, geloofsveranderingen, vindt de vergadering goed, het berigt wegens het getal der overgangen in het rapport dùs te formuleren: Uit de opgaven der besturen is blijkende, dat die uit de Roomsche kerk tot de Hervormde zijn overgegaan een getal bedragen van . . . . Over het getal der overgangen tot de Roomsche kerk kunnen wij niet oordeelen. Naar de tabellen zou het . . . . bedragen, maar het is allezins te betwijfelen of dit het juiste is, en alle grond bestaat er om te vermoeden dat het hooger moet worden berekend, en overgangen van dezen aard hier en daar hebben plaats gegrepen, waarvan bij de kerkeraden geen kennis kan worden gedragen, omdat zij vaak in het geheim geschieden. De vergadering spreekt haren wensch uit, dat de jaarlijksche commissiën der Synode in hare rapporten zich steeds van zulke formule bedienen.

Betrekkelijk het vierde rapport aan het berigt omtrent de geloofsveranderingen eene gewijzigde formulering te geven, en deze aan de commissiën tot het bedoeld rapport in de volgende jaren aan te bevelen.

Na gehoord te hebben de mededeelingen van den secretaris, rakende de verplaatsing van het Synodaal archief naar het gebouw van het Rijksarchief, waaruit blijkt, dat de directeur van dit archief zich bezwaard gevoelt om den sleutel van het locaal, waar het eerstgenoemd archief zal worden geplaatst, en het schriftelijk bescheiden van den afstand van het vertrek ten dienste der Synode hem over te geven, alvorens de toestemming van den Minister van Binnenlandsche Zaken te hebben verkregen, die de directeur verklaard heeft te zullen vragen, wordt de secretaris gemagtigd de overplaatsing van wege den drang der omstandigheden te bewerkstelligen, in afwachting, dat de toestemming spoedig zal gegeven worden.

Magtiging op den secretaris:
1°. Om het archief der Synode naar het daartoe aangewezen locaal in het Rijksgebouw over te brengen.

Naardien voorts de directeur van het Rijksarchief heeft aangeboden de dupla van kerkelijke geschriften, tot het Rijksarchief behoorende, in eigendom aan het Synodaal archief af te staan, onder beding dat zulks wederkeerig geschiede aan de zijde der Synode, wordt de magtiging op den secretaris verstrekt, om deze afgifte van dupla, wanneer zij blijken zullen aanwezig te zijn, aan den directeur van het archief te doen, maar immer behoudens de goedkeuring der Synode, die door hem gevraagd zal worden.

2°. Om van exemplaren, welke in duplo aanwezig zijn, één af te staan voor het Rijksarchief, onder toezegging door de directie van wederkeerige handeling.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

R. J. Koning, *president.*

Zitting van den 17den Julij 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Herstemming over het voorstel betrekkelijk de behandeling van art. 23 van het Algemeen Reglement. Het voorstel aangenomen, en het onderwerp van nieuws aan de Synodale Commissie ter overweging opgedragen.

Aan de orde is de herstemming wegens het voorstel van den heer *Kuenen* ter zake art. 23 van het Algemeen Reglement, waarop in de vorige zitting de stemmen hebben gestaakt.

Nadat deze heeft plaats gevonden, blijkt het voorstel alsnu te zijn aangenomen met algemeene stemmen. Subsisterende derhalve in hare pogingen om art. 23 van het Algemeen Reglement ten uitvoer te leggen, draagt de vergadering aan de Synodale Commissie op om dit onderwerp bij de Synode aan te houden, en te beproeven, om daaromtrent, na nota te hebben genomen van de voorstellen der Commissie, die verworpen, en het advies en de voorstellen, welke bij de Synode te dezen jare ter tafel gebragt zijn, naar eigen oordeel aan de eerstvolgende Synode een nieuw project, zoo mogelijk, voor te dragen.

Het rapport betreffende de ringsvergaderingen voor kennisgeving aangenomen, en de provinciale kerkbesturen aangeschreven om jaarlijks de verslagen der ringen in originali over te leggen.

In beraadslaging wordt gebragt het rapport van den 14den dezer wegens de werkzaamheden der ringsvergaderingen.

Zich verblijdende over de toenemende belangrijkheid in deze bij vele ringen zich openbarende, vleit zich de vergadering dat de verslagen in volgende jaren hiervan steeds meerdere blijken naar waarheid zullen leveren.

Voorts wordt goedgevonden bij de aanschrijving aan de provinciale kerkbesturen, welke, naar besluit der vorige zitting, tot overlegging van de tabellen rakende de kerkvisitatie zal worden uitgevaardigd, ook de uitnoodiging te voegen om bij het algemeen verslag over de ringen in het ressort ook de verslagen van dezen in originali jaarlijks toe te zenden.

De discussiën geëindigd zijnde wordt het rapport met dankbaar genoegen voor kennisgeving aangenomen.

De beraadslagingen wegens het tweede rapport der Synodale Commissie voortgezet en ten einde gebragt.

De beraadslagingen wegens het tweede rapport der Synodale Commissie worden voortgezet en ten einde gebragt.

Het berigt wegens de belangen der armengoederen te *Oisterwijk*, in verband met eene ingekomen hiertoe betrekkelijke missive van het classikaal bestuur *'s Hertogenbosch*, commissoriaal.

Genaderd tot de mededeelingen omtrent de armenfondsen te *Oisterwijk*, komt ter tafel eene missive van het classikaal bestuur *'s Hertogenbosch*, dd. 8 dezer, ingezonden door het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant*, bij conductoire van den 9den daaraanvolgende, geregistreerd sub n°. 7878, toezendende, met eenige beschouwingen, een adres betrekkelijk genoemd belang door het bestuur aan den Minister van Binnenlandsche Zaken aangeboden. Na deliberatie wordt besloten een drietal leden der vergadering tot dezen Minister te committeren ten einde met Zijne Excellentie persoonlijk te onderhandelen, en worden hiertoe gekozen de secretaris, de heeren *Losgert* en *van Heusden*.

De mededeelingen rakende het krankzinnigengesticht te *'s Hertogenbosch* aangehouden.

Gelet hebbende op hetgeen de Synodale Commissie omtrent hare handeling ten opzigte van het krankzinnigengesticht te *'s Hertogenbosch* mededeelt, en den uitslag, dien zij heeft gehad, besluit de vergadering, deze aangelegenheid tot eene volgende zitting aan te houden.

Hierna neemt de vergadering in beraadslaging wat de commissie van haren pligt en hare roeping heeft geacht te doen in betrekking tot het bij de Tweede Kamer door de Regering ingediend ontwerp van wet op het lager onderwijs, en verklaart zij daarin te berusten, maar gelast den secretaris, in verband met hetgeen hem tot openbaarmaking van het bij de Kamer ingezonden adres door de Synodale Commissie was opgedragen, om daaraan geen gevolg te geven.

Besluit om in de handeling der Synodale Commissie rakende het ontwerp van wet op het lager onderwijs te berusten, doch haar adres niet openbaar te maken.

De uitspraken der Synodale Commissie op aanvragen van vernietiging worden voor kennisgeving aangenomen.

De uitspraken op aanvragen van vernietiging voor kennisgeving aangenomen.

Eindelijk nota nemende van hetgeen aan het slot van het rapport betrekkelijk de twee plaatsen, welke in de Commissie ten gevolge van verstreken diensttijd zullen komen te vaceren, wordt de benoeming van twee leden der Commissie voor de zitting van den 23sten dezer aan de orde gesteld.

De benoeming van nieuwe leden der Synodale Commissie voor eene bepaalde zitting aan de orde gesteld.

De heer *Meijer* dient een voorstel in van den navolgenden inhoud:

Voorstel van den heer *Meijer* tot wijziging van het bestaan der Algemeene Synodale Commissie.

„ De ondergeteekende heeft de eer, — onder referte aan het bekende, voortreffelijk ontwikkelde rapport der heeren *A. C. de Meijier*, *J. A. van Walsem* en *P. J. J. Mounier*, dd. 6 Augustus 1853, door de Synode mede ter kennis gebragt van de provinciale kerkbesturen, — aan deze vergadering voor te stellen, om met verwijzing tot dit rapport in last te geven aan eene daartoe te benoemen commissie, om haar te dienen van consideratiën en advies nopens de vraag: of niet het tot heden naar veler oordeel ontbrekend, of niet genoegzaam bestaand organiek en noodzakelijk verband tusschen de Synode en hare Algemeene Commissie, die zich reeds zijdelings als geene *Synodale*, maar louter als eene Algemeene *Kerkelijke* commissie heeft aangekondigd (zie haar rapport Handel. der Synode 1854, bladz. 8 van Bijl. *B*), — zoude kunnen worden daargesteld en volkomen verwezenlijkt, wanneer de Synode van ieder jaar tusschen den tijd harer gewone vergadering van Julij tot Julij geregeld werd voortgezet door eene *Synodus contracta*, jaarlijks zaâmgesteld uit nagenoeg een derde harer eigene leden, te weten: uit een der hoogleeraren en den algemeenen secretaris als adviserende leden, uit den president en vice-president benevens drie predikanten, leden der Synode van dat jaar, met assumtie van twee ouderlingen, waarvan één uit en één buiten de Synode te kiezen. Waarbij dan de artt. 67 en 68 zouden moeten gewijzigd worden. „

„ De bedoeling van dit voorstel is hoofdzakelijk, dat vreemde verschijnsel van twee hoofden (hoofdbesturen) der Nederlandsche Hervormde Kerk, in sommige opzigten geheel onafhankelijk van elkander, in andere weder niet in de beste verhouding tot elkander geplaatst, te doen ophouden, en de Kerk geheel en al onder het wezenlijk bestuur terug te brengen van hare Synode alleen.

L. C. Meijer. „

Naar de motie van den heer *Bruna* wordt het voorstel ter visie gelegd tot de zitting van den 19den dezer, om dan te beraadslagen of het tot nadere overweging in handen van eene commissie zal worden gegeven.

Het voorstel ter visie.

Aanschrijving aan den kerkeraad te *Nieuwkoop* om over te leggen de acte van indemniteit behoorende tot het diaconaal geschil met *Nieuwveen*.

Om te voldoen aan het verlangen van de commissie tot het diaconaal geschil tusschen *Nieuwkoop* en *Nieuwveen*, zal bij den kerkeraad van eerstgenoemde worden gevraagd de onverwijlde toezending in originali of bij behoorlijk gewaarmerkt afschrift van de acte van indemniteit voor de persoon, over wier onderstand het geschil wordt gevoerd, opdat het blijke, of deze acte door het kerkelijk dan of zij door het burgerlijk bestuur in der tijd is afgegeven.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

R. J. Koning, *president*.

Zitting van den 18*den Julij* 1856.

Al de leden, ook de quaestor-generaal tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Mededeeling aan den quaestor-generaal, ter vergadering tegenwoordig, van de gewijzigde besluiten nopens de subsidiën uit het fonds voor noodlijdenden.

Aan den quaestor-generaal, die, ingevolge de uitnoodiging van den 15den dezer, ter vergadering is opgekomen, wordt allereerst door den president mededeeling gedaan van de veranderde besluiten, welke op voordragten wegens hulpbehoevende gemeenten in de zitting van den 14den dezer zijn genomen.

Het conceptreglement op de Algemeene Weduwenbeurs aan de orde der beraadslagingen.

Aan de orde der beraadslagingen is het conceptreglement op de Algemeene Weduwenbeurs.

Ingevolge de aankondiging door den president, zal in de discussiën deze orde worden gevolgd, dat eerstelijk in behandeling zullen komen de punten, welke, na de vermelding van de consideratiën in het rapport, zijn aangegeven, en daarna de voorstellen, welke schriftelijk, in overeenstemming met het reglement van orde, bovendien ter overweging zullen worden aangeboden; terwijl aan het einde dezer deliberatiën het geheele reglement, naar de besluiten der vergadering gewijzigd, ten fine van redactie op nieuw aan de rapporterende commissie zal worden opgedragen.

In verband met dit besluit, worden de opmerkingen wegens de voorstellen betreffende de redactie in het rapport voorbijgegaan.

Wat aangaat de consideratiën omtrent de deelgeregtigdheid aan de beurs, wordt, in overeenstemming met de rapporterende commissie, geoordeeld, dat geene uitbreiding buiten het concept daaraan moet gegeven worden.

Het onderwerp der contributiën betreffende, wordt besloten:

1°. Geene dispensatie toe te laten van de door de emeriti predikanten met pensioen beneden de *f* 600 op te brengen contributie.

2°. Art. 13 niet toepasselijk te maken op de buitenlandsche predikanten, die in eene Nederlandsche gemeente de dienst aanvaarden.

3°. De bijvoeging, door het provinciaal kerkbestuur *Noordholland* tot art. 13 voorgesteld omtrent de wijze van betaling, niet aan te nemen.

4°. In art. 7 de contributie te regelen voor de predikanten, die hunne dienst hebben nedergelegd, en haar te bepalen, naar het voorstel van den secretaris, op minstens *f* 10.

5°. De contributie der gepensioneerde Indische predikanten in hetzelfde artikel te stellen op *f* 10, met verwerping van het voorstel van den secretaris, om door de Indische predikanten met verlof te doen opbrengen *f* 15.

6°. In art. 11 in te voegen de ampliatie, die de Synode ten vorigen jare heeft gearresteerd, en die bij de zamenstelling van het artikel is voorbijgezien, betreffende het, onder betaling van *f* 3 te verkrijgen duplicaat van de acte van inschrijving.

Voorts wordt na overweging van de consideratiën der provinciale kerkbesturen, waarop de aandacht der vergadering in het rapport wordt gevestigd, goedgevonden:

1°. te bepalen, dat de weduwen en weezen van deelgeregtigden geene uitkeering uit de beurs zullen genieten, zoo zij niet behooren en blijven behooren tot de Protestantsche kerk;

2°. dat de gezamenlijke minderjarige onderlooze kinderen bij de uitkeeringen zullen optreden voor het aandeel van de moeder;

3°. dat de deelgeregtigdheid van den uit de dienst ontzetten predikant niet, gelijk door het provinciaal kerkbestuur *Noordholland* is voorgesteld, beperkt zal zijn tot de vrouw, met wie hij tijdens zijne ontzetting gehuwd was;

4°. dat voor de laatstelijk bedoelde predikanten het kerkeraadsattest, in art. 4 vermeld, niet zal worden gevorderd, en alleenlijk zal worden verordend, dat zij deelgeregtigden blijven, wanneer zij zulks verlangen, en dit binnen twee maanden na het ontvangen van de uitspraak verklaren;

5°. met verwerping van het voorstel van het provinciaal kerkbestuur *Noordholland*, de tijdsbepaling in art. 21 te behouden;

6°. de voorstellen op het tweede lid van hetzelfde artikel, van *Zeeland*, volgens hetwelk de beslissing omtrent het vervallen van de deelgeregtigdheid van den nalatige zou zijn verbleven aan de Synode, te verwerpen; het voorstel van *Gelderland*, geamendeerd door den heer *Bruna*, aan te nemen, bepalende, dat de afgezette predikant, gedurende twee jaren nalatig gebleven, na door den quaestor der classe tweemalen, en wel ééne maand na den eersten, en ééne maand voor den laatsten vervaltijd te zijn gewaarschuwd, van zijne deelgeregtigdheid zal zijn vervallen;

7°. dat het honorarium door den quaestor-generaal uit deze beurs te genieten, overeenkomstig het voorstel van den heer *Muurling*, zal behouden blijven, gelijk het in het vigerend reglement is vastgesteld, op *f* 600.

Bij de discussiën wegens dit laatste besluit heeft de quaestor de vergaderzaal verlaten.

Het besluit tot het doen wegvallen van het kerkeraadsattest voor den ontzetten predikant en zijne betrekkingen is genomen overeenkomstig de adviezen van de hoogleeraren *Kuenen* en *Muurling* en van den secretaris, tegen het advies van den hoogleeraar *ter Haar*.

Tegen de heeren *Witkop*, *van der Ven*, *van Hasselt*, *Boers* en *Koning*.

Voor de heeren *Bruna*, *Huijsers*, *Trip*, *Losgert*, *van Heusden*, *Doorenbos*, *van Goens*, *Thomkins* en *Meijer*.

De deliberatiën over het rapport der commissie ten einde gebragt zijnde, worden de schriftelijke amendementen der leden van de vergadering gevraagd.

Aangenomen wordt het voorstel van den heer *Muurling* om art. 1 aldus te formuleren:

〃 Art. 1.

〃 Er bestaat een kerkelijk fonds tot ondersteuning van weduwen en minderjarige ouderlooze kinderen van de predikanten der Nederlandsche Hervormde Kerk. 〃

Op voorstel van den secretaris wordt art. 3 uit het reglement weggelaten, waardoor het amendement van den heer *Bruna* op art. 1, tot invoeging van het woord 〃 bijzonder 〃 achter 〃 ondersteuning, 〃 is komen te vervallen.

Het voorstel van den heer *Meijer*, om het duplicaat van de acte der inschrijving verkrijgbaar te stellen voor *f* 1, wordt verworpen.

Naar het voorstel van den heer *Koning* worden de artt. 23, 24 en 25 in de orde omgezet, en naar dat van den heer *Boers* wordt art. 26 gevoegd bij art. 6.

Zich vereenigende met het voorstel van den heer *Muurling*, doet de vergadering de overlegging van het kerkeraadsattest van goed zedelijk gedrag voor de weduwen of minderjarige kinderen van een uit de dienst ontzetten predikant uitvallen; welk besluit is genomen tegen het advies alleen van den heer *ter Haar*, en tegen de stemmen alleen van de heeren *Witkop* en *Koning*.

Verworpen is met algemeene stemmen het voorstel van den heer *van Hasselt* op art. 28, luidende als volgt:

〃 Hij zal aan de deelgeregtigde weduwen of minderjarige kinderen boven de achttien jaren oud geene uitbetaling mogen doen, dan op overlegging telken jare van een attest van onbesproken zedelijk gedrag, afgegeven door het classikaal bestuur, of kerkeraadsattest met visum van het classikaal bestuur, onder welks ressort zij hun domicilium hebben. 〃

Het concept gearresteerd voor den zakelijken inhoud, en ter redactie opgedragen aan de rapporterende commissie.

De deliberatiën wegens het concept zijn afgeloopen, en wordt het nu in handen gegeven van de rapporterende commissie, om het met de wijzigingen, die het krachtens de genomen besluiten heeft ondergaan, behoorlijk te redigeren, en alsdan alleen voor de redactie over te leggen, en worden de leden der vergadering uitgenoodigd, om hunne voorstellen, zoo velen zij ze daartoe betrekkelijk hebben zullen, bij de commissie in te dienen.

Ter tafel wordt gebragt, door de tusschenkomst van den heer *Bruna*, het rapport wegens het conceptreglement voor de kerkeraden, hetwelk terstond wordt ter visie gelegd tot de zitting van den 22sten dezer, wanneer beoordeeld zal worden of en in hoeverre de voorlezing zal noodig zijn. Het rapport is van dezen inhoud:

Rapport wegens het conceptreglement voor de kerkeraden ingediend en ter visie gelegd.

„ HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

„ Uwe commissie, benoemd om een overzigt te geven van de consideratiën, welke zijn ingezonden door de provinciale kerkbesturen en de classikale vergaderingen op de, ten vorigen jare door de Synode voorloopig aangenomen *reglementen voor de kerkeraden* en *op de vacaturen en hare vervulling*, heeft gemeend dat overzigt te moeten splitsen in twee hoofddeelen, van welke het eerste, dat wij bij deze de eer hebben in te dienen, betrekking heeft op het *reglement voor de kerkeraden*.

„ Ten einde dat overzigt zoo veel mogelijk gemakkelijk te maken, wil zij:

„ 1°. mededeelen de algemeene opmerkingen;

„ 2°. wat omtrent de bijzondere artikelen is voorgesteld, en

„ 3°. laten volgen haar eigen advies omtrent het gebruik dat door Uwe vergadering van de ingediende consideratiën dient te worden gemaakt.

„ I. De algemeene opmerkingen zijn zeer weinige. Alleen de provinciale kerkbesturen *Noordbrabant* en *Drenthe* en het kerkbestuur *Limburg*, benevens de classen *Brielle*, *Wijk* en *Onderdendam* keuren het geheel goed, en zoo als het dáár ligt eene spoedige invoering waardig; terwijl de classe *Middelburg* het een wezenlijk gemis acht dat er geene bepaling in opgenomen is hoe te handelen omtrent personen die weigeren eene hun opgedragene kerkelijke bediening of betrekking te aanvaarden; de classe *Appingadam* zich *onbevoegd* verklaart om te oordeelen over reglementen waarvan zij niet behoorlijk kennis heeft kunnen nemen; de classe *Dokkum*, zich in denzelfden geest verklarende, tevens verlangt dat men maatregelen neme om de classikale vergaderingen buitengewoon of voor langeren tijd bijeen te roepen, bijaldien hare consideratiën verlangd worden, en *Friesland* zegt, dat de aanneming van dit reglement moet uitgesteld worden tot dat de wijze der verkiezing van kerkeraadsleden bepaaldelijk zal zijn vastgesteld.

„ II. Zijn echter de algemeene opmerkingen weinige, de aanmerkingen omtrent bijzondere artikelen zijn te overvloediger. Uwe commissie heeft gemeend, dat zij, om zooveel mogelijk allen tot Uwe kennis te brengen, ze moest mededeelen in de volgorde der artikelen zelve.

„ Art. 1.

„ Aan dit artikel wenschen *Zuidholland* en de classe *Gouda* te zien toegevoegd deze bepaling: „ „ het provinciaal kerkbestuur draagt kennis welke gemeenten zijn geplaatst „ „ onder dit bijzonder toezigt, en geeft daarvan kennis aan de Synode.„ „

„ De classe *Rotterdam* wenscht voor „ „ geschikt „ „ te lezen: „ „ geschikt en gewillig, „ „ terwijl de classe *Middelburg* beweert, dat de woorden „ „ is een kerkeraad „ „ dienen veranderd te worden in: „ „ zal een kerkeraad zijn. „ „

„ Art. 2.

„ Het provinciaal kerkbestuur *Utrecht* meent, dat de eerste zinsnede van dit artikel dus behoort gelezen te worden: „ „ de kerkeraad bestaat uit opzieners der gemeente, zijnde „ „ de predikant of de predikanten en ouderlingen met toevoeging van diakenen in ge- „ „ meenten met minder dan drie predikanten, „ „ en dat alinea 3 van hetzelfde artikel moet vervallen.

„ De classe *Amsterdam* acht het beter voor „ „ behoudens de betrekking tot den kerke- „ „ raad „ „ te lezen: „ „ benevens de diakenen onder de navolgende bepalingen. „ „

„ Art. 3.

„ *Zuidholland* wenscht voor „ „ twee jaar „ „ te lezen: „ „ één jaar „ „, of de tijdsbepaling geheel weg te laten.

„ *Overijssel* stelt voor in alinea 2 te lezen: „ „ de ouderlingen — lidmaten der Neder- „ „ landsche Hervormde Kerk, sedert twee jaren als lidmaten ingeschreven in het register „ „ der gemeente — onberispelijk in — verordening en — wet. „ „

„ De classe *Rotterdam* wil alinea 2 achter „ „ voorstanders van — godsdienst „ „ hebben ingelascht: „ „ en van hare uitwendige belangen, „ „ terwijl zij ook op diakenen wenscht toegepast te zien: „ „ dat zij zooveel mogelijk tot het aanzienlijkste deel der gemeente „ „ zullen behooren, eigen middelen van bestaan hebben en nooit gecensureerd geweest „ „ zijn. „ „

„ De classe *Amsterdam* verlangt, dat op den leeftijd der diakenen geene uitzondering worde toegestaan; de classe *Middelburg*, dat diakenen zullen zijn „ „ bij voorkeur gehuwd „ „, en die van *Onderdendam*, dat ook niet-lidmaten, waar de kerkeraad zulks noodig acht, tot diakenen benoemd zullen mogen worden.

„ Art. 4.

„ *Overijssel* wil een bepaald collegie hebben aangewezen, waaraan de bepaling van het getal ouderlingen en diakenen is opgedragen; *Limburg* noemt als dat collegie het *classikaal bestuur*, waarmede *Zuidholland* zich vereenigt, verlangende echter het laatstgenoemde bestuur daarbij de goedkeuring door het provinciaal kerkbestuur.

„ De classe *Rotterdam* wil, dat in gemeenten van 200 zielen en daarboven het getal ouderlingen en diakenen niet minder dan *drie* zal wezen, en dat de laatste alinea van het artikel wegvalle, en de classe *Gouda* wenscht, dat aan het artikel deze bepaling toegevoegd worde: „ „ voorts bepaalt het classikaal bestuur, waar de parochiale wijze van bestuur moet „ „ in stand blijven of wegvallen. „ „

„ Art. 6.

„ *Zuidholland* en *Overijssel*, benevens de classen *Gouda*, *Utrecht*, *Franeker* en *Breda*,

verlangen, dat de woorden: „ „ tot dat daarin nader zal zijn voorzien „ „ wegvallen. *Zuidholland* wil daarvoor in de plaats stellen: „ „ door den algemeenen kerkeraad, „ „ en voor „ „ verkiezing „ „ lezen: „ „ benoeming. „ „ De classe *Breda* drukt daarbij haar verlangen uit, dat art. 23 van 't Algemeen Reglement veranderd worde; en de classe *Heusden* vraagt, hoe dit artikel dan in overeenstemming kan geacht worden met het Algemeen Reglement. *Zutphen* keurt dit artikel bijzonder goed, en *Zierikzee*, *Goes* en *IJzendijke* verlangen, dat het in overeenstemming gebragt worde met art. 23 van het Algemeen Reglement.

„ Voorts wil *Zuidholland* bij dit artikel de verpligting hebben uitgedrukt, dat de benoemden de hun opgedragen betrekking moeten aanvaarden, tenzij om gegronde redenen ter beoordeeling van het classikaal bestuur.

„ Eindelijk wenscht de classe *Rotterdam* dit bijvoegsel: „ „ Stembevoegd zijn alle mans- „ „ lidmaten, die sedert twee jaar zijn ingeschreven, 23 jaar oud, getrouw in de vervulling „ „ hunner kerkelijke pligten, geen wederstrevers van kerkelijke verordeningen en niet „ „ bankbreukig. „ „

„ Art. 7.

„ In dit artikel wil *Zuidholland* achter „ „ benoeming „ „ invullen: „ „ door ouderlingen en „ „ diakenen; „ „ *Utrecht* in plaats van: „ „ stembevoegde lidmaten „ „ lezen: „ „ het classikaal „ „ bestuur, doende wat des kerkeraads is tot dat hierin nader zal zijn voorzien. „ „ En waar *Overijssel* en de classe *Amsterdam* vragen, wie stembevoegde lidmaten zijn, geeft de classe *Rotterdam* (zie art. 6) op de vraag een antwoord, en willen hier *Noordholland* en de classe *Alkmaar* voor „ „ stembevoegde lidmaten „ „ lezen: „ „ meerderjarige manslidma- „ „ ten, niet bedeeld en niet gecensureerd. „ „

„ Eindelijk vraagt de classe *Rotterdam*, hoe bij eene tweede benoeming te handelen.

„ Art. 9.

„ Achter de woorden „ „ deze beslist de bezwaren „ „ willen *Zuidholland* en de classe *Gouda* laten volgen: „ „ wanneer zij zijne belijdenis en zijnen wandel betreffen, naar art. 3, be- „ „ houdens regt van appèl voor den bezwaarde. Bezwaren betreffende de overige vereischten „ „ in dat artikel genoemd, alsmede tegen de wijze, waarop de benoeming heeft plaats „ „ gehad, beslist het classikaal bestuur overeenkomstig het reglement voor opzigt en tucht. „ „

„ *Utrecht* wil de laatste woorden „ „ voor den bezwaarde „ „ doen wegvallen.

„ *Groningen* wil achter „ „ schriftelijk „ „ doen invoegen „ „ en geteekend. „ „

„ *Friesland* en *Overijssel* achten het artikel in strijd met art. 39 reglement van opzigt en tucht, en met verwijzing naar hetzelfde artikel willen *Noordholland* en de classe *Rotterdam* in plaats van „ „ deze beslist over de bezwaren „ „ lezen: „ „ deze zendt de bezwaren op „ „ naar het classikaal bestuur, waaronder hij ressorteert, dat daarover beslist. „ „

„ Eindelijk meent *Overijssel*, dat bepaalde aanwijzing noodig is, welke kerkeraad hier is bedoeld.

„ Art. 10.

„ De woorden „ „ of de ingekomene ongegrond zijn bevonden „ „ acht *Zuidholland* overtollig.

„ *Overijssel* wil het begin van het artikel wegens art. 9 dus lezen: „ „ Indien binnen „ „ den bij het vorige artikel bepaalden termijn geene enz. „ „ *Utrecht* en de classe *Goes* achten eene geheele verandering van het artikel noodzakelijk en stellen de volgende redactie voor: „ „ Indien er geene bezwaren zijn ingekomen worden de benoemden op den Zondag „ „ na de laatste afkondiging bevestigd. Indien ingekomen bezwaren ongegrond zijn be- „ „ vonden, zal de bevestiging worden uitgesteld tot na den tijd voor 't indienen van het „ „ appèl toegestaan. Waar appèl ingesteld wordt, zal de bevestiging van de eindbeslissing „ „ afhangen. „ „

„ De classe *Gouda* wenscht, dat men voor: „ „ op den Zondag „ „ leze: „ „ binnen „ „ 14 dagen. „ „

„ Art. 11.

„ Eene bepaling van den duur des diensttijds, of de opdragt van die bepaling aan de provinciale kerkbesturen, noemen *Zuidholland* en de classe *Gouda* noodig. *Utrecht* stelt als maximum voor *vier* of *zes* jaren, en de classe *Rotterdam* wil eene dadelijke *herkiezing*, zoover noodig, hebben toegestaan.

„ Art. 12.

„ Aan het slot van dit artikel willen *Zuidholland* en de classe *Gouda* deze bepaling: „ „ In gemeenten, waar geen bijzondere kerkeraad is, heeft staande de vacature eener „ „ predikantsplaats geene aftreding van kerkeraadsleden plaats. „ „ De classe *Gouda* acht daarbij ook dit toevoegsel ad alinea 1 noodig: „ „ De kerkeraad, geene vervulling noo- „ „ dig achtende, zal de gronden daarvoor opgeven aan het classikaal bestuur, binnen „ „ vier weken na het ontstaan der vacature. „ „ En in dezelfde alinea willen de classen *Amsterdam* en *Middelburg* de woorden: „ „ indien de kerkeraad zulks noodig acht „ „ doen wegvallen.

„ Art. 14.

„ In dit artikel sub 1°. wil *Noordholland* achter „ „ waarvan hij „ „ invoegen: „ „ het „ „ getal; „ „ willen *Zuidholland* en de classe *Onderdendam* aan 't einde lezen: „ „ met „ „ kennisgeving aan of in overleg met de kerkelijke administratie; „ „ acht de classe *Goes* het woord „ „ betamelijk „ „ vóór „ „ viering „ „ bedenkelijk, en meent de classe *Rotterdam*, dat men van „ „ de plaats „ „ geene melding moet maken.

„ Sub 5°. wenscht *Overijssel* het woord „ „ kosteloos „ „ te verplaatsen achter het woord „ „ voorschriften, „ „ met deze bijvoeging: „ „ aan minvermogenden. „ „ De classe *Rotterdam*, gelijksoortige wijziging verlangende, leest echter, in plaats van „ „ minvermogen- „ „ den, „ „ liever: „ „ behoeftigen, dienstbaren en krijgslieden beneden den rang van „ „ officier. „ „

„ *Utrecht* wil in den vierden regel achter het woord „ „ dubbele „ „ invoegen: „ „ aan „ „ onderscheidene plaatsen bewaarde. „ „

„ De classe *Middelburg* acht sub *b* de toevoeging noodig: „ „ die eene acte van af- „ „ scheiding hebben ingezonden, „ „ en zou daarbij gaarne behouden zien de bepaling,

in art. 16 van het thans vigerend reglement voorkomende: „ „ De kerkgebouwen zullen „ „ zonder toestemming des kerkeraads tot geen ander einde mogen gebruikt worden. „ „

„ Art. 16.

„ *Noordholland* wil sub n°. 2 en 3 in den aanvang lezen: „ „ De zorg voor. „ „ De classe *Goes* vraagt, of in 3°. niet van schorsing moet worden gesproken, en de classe *Amsterdam* meent zich nadrukkelijk te moeten verklaren tegen de toekenning van het sub 3°. gemelde aan diakenen, en tegen de geheele strekking van dit artikel, om ook den diakenen toe te kennen wat alleen den opzieneren toekomt.

„ Sub 4°. wil de classe *Amsterdam* achter „ „ collecten „ „ hebben ingevoegd: „ „ voor „ „ de armen der gemeente, „ „ en acht de classe *Middelburg* de bijvoeging: „ „ het vast- „ „ stellen der begrooting „ „ noodig.

„ *Zuidholland* en de classe *Gouda* willen sub 5°., regel vier, vóór het woord „ „ kerke- „ „ raad „ „ invoegen: „ „ algemeenen of bijzonderen, „ „ en aan het slot lezen: „ „ van „ „ welke beiden afschrift moet gezonden worden aan het classikaal bestuur, „ „ en *Utrecht* verklaart, dat men er wel op bedacht moet wezen, dat men het hier bepaalde doe overeenstemmen met het diaconiereglement.

„ Het sub 8°. gestelde achten *Zuidholland*, *Noordholland*, *Utrecht* en de classen *Amsterdam* en *Middelburg* noodig, als 7°. te plaatsen bij art. 14.

„ Art. 17.

„ In dit artikel wenscht de classe *Middelburg* in plaats van „ „ de helft „ „ te lezen: „ „ een vierde. „ „

„ Art. 18.

„ De classe *Goes* stelt voor, de woorden „ „ is het besluit nietig „ „ te veranderen in: „ „ zal het besluit ter vernietiging worden voorgedragen aan het classikaal bestuur. „ „ De classe *Middelburg* wil de woorden: „ „ Geen predikant — gedoogen „ „ wegnemen.

„ In alinea 2 wenscht *Friesland* voor „ „ bij vacature „ „ te lezen: „ „ bij ontstentenis van „ „ een eigen predikant. „ „

„ Art. 19.

„ Hier zou *Zuidholland* de bepaling: „ „ en wordt het aangeteekende, na goedkeuring, „ „ door den voorzitter en scriba onderteekend „ „ laten volgen achter de woorden: „ „ aan- „ „ gelegd boek, „ „ waar *Utrecht* wenscht in te voegen: „ „ alsmede kopij van, naar het „ „ oordeel des kerkeraads, belangrijke door hem uitgevaardigde brieven; „ „ moetende dan hetgeen nog op „ „ archieven „ „ volgt worden geroijeerd.

„ Art. 20.

„ *Zuidholland* en de classe *Gouda* wenschen hier of elders de bepaling te zien opgeno-

men, dat geen kerkeraad een regtsgeding mag voeren zonder magtiging door het classikaal bestuur, bekrachtigd door het provinciaal kerkbestuur.

„ Art. 22.

„ In den eersten regel van dit artikel verlangt de classe *Amsterdam* in plaats van „ „ toevertrouwd en aanbevolen „ „ te lezen: „ „ opgedragen „ „, en aan 't slot of als een nieuw artikel verlangt *Zuidholland* deze bepaling: „ „ Geen predikant zal den doop be- „ „ dienen aan een kind van ouders, die tot eene andere gemeente behooren, tenzij dat „ „ die ouders geene vaste woonplaats hebben. Aan den kerkeraad der gemeente, tot welke „ „ de ouders behooren der op schriftelijke vergunning gedoopte kinderen, zal berigt „ „ worden medegedeeld van die doopsbediening, opdat ook aldaar de aanteekening des „ „ doops geschiede. „ „ Hiermede vereenigt zich de classe *Rotterdam*, verlangende echter nog daarenboven dezelfde bepaling omtrent „ „ het afnemen van belijdenis des geloofs. „ „ Daarentegen eischt de classe *Sneek* aan 't slot van dit artikel de volgende bepaling: „ „ zonder zijne toestemming mag geen ander predikant iets verrigten, wat tot zijne werk- „ „ zaamheid als herder en leeraar behoort. „ „

„ Art. 24.

„ *Utrecht* en de classe *Amsterdam* willen de woorden „ „ inzonderheid — vastgesteld „ „ roijeren. *Overijssel* op dit artikel laten volgen art. 20 van het vigerend reglement op de kerkeraden.

„ Art. 25.

„ *Zuidholland*, *Groningen* en de classe *Gouda* willen achter „ „ krankbezoek „ „ toevoegen: „ „ daartoe verzocht zijnde, „ „ terwijl *Overijssel* de woorden „ „ vooral ook — krankbezoek „ „ overtollig noemt.

„ Art. 26.

„ Even als in art. 22 wenscht de classe *Amsterdam* ook hier voor „ „ aanbevolen „ „ te lezen: „ „ opgedragen. „ „

„ Art. 27.

„ Ook bij dit artikel acht *Utrecht* het noodig, gelijk bij art. 16, op overeenstemming met het diaconiereglement bedacht te zijn.

„ Art. 29.

„ Achter het woord „ „ herzien „ „ acht *Noordholland* noodig toe te voegen: „ „ binnen „ „ twee jaar nadat dit reglement in werking is gekomen. „ „

" Art. 30.

" Terwijl het hier aan de provinciale kerkbesturen opgedragene door *Friesland* voor omslagtig en veelal niets beteekenend verklaard wordt, wenschen *Noordholland* en de classe *Alkmaar* aan het einde van dit artikel dit bijvoegsel: " " Die herziening en beoordeeling " " moeten in elke provincie geschieden binnen twee jaar nadat de Synode het provinciaal " " reglement op de kerkeraden heeft goedgekeurd. " "

" III. Genaderd tot de mededeeling van ons eigen advies omtrent het gebruik dat Uwe vergadering van de medegedeelde consideratiën zal hebben te maken, meenen wij, om alle tijdverlies te voorkomen, zoo kort mogelijk te moeten zijn, en daarom doorgaans onze meeding eenvoudig tot Uwe kennis te moeten brengen door de redactie die wij voorstellen.

" Zoo achten wij in art. 1 aan het slot deze bijvoeging noodig: " " Het classikaal be- " " stuur geeft daarvan zoo spoedig mogelijk kennis aan de Synode; " " daar het van het grootste belang is dat de Synode van alle abnormaliteiten kennis drage.

" Nog moet als nieuwe alinea te dezer plaatse worden ingevoegd het, in de zitting van den 15den dezer maand, door Uw Hoog Eerw. bepaalde omtrent de verhouding waarin de predikant of consulent in genoemd geval staat tot het classikaal bestuur, luidende als volgt: " " In alle gevallen, waarin het classikaal bestuur, hetzij wegens schorsing, hetzij wegens " " afzetting van de ouderlingen en diakenen, hetzij wegens gemis van geschikt personeel " " voor deze betrekking, verpligt is te doen wat des kerkeraads is, zal de predikant " " der gemeente of, bij ontstentenis van dezen, de consulent in de vergaderingen van het " " bestuur tot deze handelingen bestemd als praeses en scriba fungeren, zonder eenige " " regten als zoodanig betrekkelijk den tijd en de plaats der zamenkomsten, of ook anders " " tusschentijds uit te oefenen; en zal, waar ook slechts één kerkeraadslid buiten den pre- " " dikant of consulent aanwezig is, deze als zoodanig erkend en bij de bedoelde vergadering " " toegelaten behooren te worden. " "

" In art. 2 zouden wij aan 't slot van alinea 1 voor " " behoudens enz. " " willen lezen: " " benevens de diakenen onder de navolgende bepalingen. " " Deze redactie komt ons voor juister en duidelijker te zijn dan de bestaande, die op zijn minst dubbelzinnig mag worden geheeten.

" Voorts meenen wij dat alinea 3, om in overeenstemming te zijn met art. 20 van het Algemeen Reglement en met art. 10 van het reglement op het godsdienstonderwijs, aldus moet gelezen worden: " " In gemeenten met minder dan drie predikanten worden de " " diakenen gerekend tot den kerkeraad te behooren bij de uitoefening van alle werk- " " zaamheden, die door de wet niet uitsluitend zijn opgedragen aan den predikant of de " " predikanten met de ouderlingen. " "

" Aangaande art. 3, alinea 2, geven wij Uwe vergadering in bedenking, of zij niet beter dus zal gelezen worden: " " De ouderlingen en diakenen zullen zijn lidmaten der " " gemeente, sedert twee jaren in haar midden gevestigd, onberispelijk in belijdenis en " " wandel, bekende voorstanders — verordeningen; de ouderlingen niet beneden — wet. " "

〃 Wil men hierbij ook nog de bepaling inlasschen: 〃 〃 nooit gecensureerd geweest 〃 〃 zijnde, 〃 〃 wij achten het bedenkelijk iets van dien aard in ouderlingen en diakenen te eischen, wat zelfs niet in predikanten verlangd wordt. Wel zouden wij echter wenschen, dat in alinea 3 van art. 3 de woorden 〃 〃 en diakenen 〃 〃 werden doorgehaald, daar 't onvoegzaam schijnt minderjarigen toe te laten als diakenen, gelijk wij ook niet gaarne met de classe *Onderdendam* de bepaling wilden opnemen, dat althans in sommige gevallen ook dezulken de betrekking van diaken mogen bekleeden, die nog geene belijdenis des geloofs hebben afgelegd.

〃 Leest men in art. 4, alinea 1, dat er bij de bepaling van het getal ouderlingen enz. gelet wordt op enz., daarbij dient zonder twijfel ook te worden aangewezen: door wien, en daar de kerkeraad zelf zeker het meest bevoegd is om hier over het al of niet noodzakelijke te oordeelen, adviseren wij tot deze redactie: 〃 〃 de kerkeraad bepaalt het getal ouderlingen 〃 〃 en diakenen, en let daarbij op enz. 〃 〃

〃 Wijders moeten wij Uwe vergadering nog bijzonder opmerkzaam maken op het door de classe *Gouda* verlangde additament, waaromtrent wij echter geen bepaald advies durven uitbrengen, omdat wij niet volkomen zeker weten wat daarvan de beteekenis en strekking is.

〃 Op art. 6 worden vele veranderingen voorgesteld, die echter voor een groot gedeelte uitgaan van de verkeerde vooronderstelling, dat in dit reglement bepalingen kunnen voorkomen, door welke art. 23 van het Algemeen Reglement òf wegvalt òf althans gewijzigd wordt, weshalve wij ze met stilzwijgen voorbijgaan en meenen het artikel te moeten laten zoo als het is.

〃 In art. 7 zouden wij de woorden 〃 〃 stembevoegde lidmaten 〃 〃 verwisselen met deze: 〃 〃 meerderjarige manslidmaten, niet bedeeld en niet staande onder censuur. 〃 〃 Wil men die verandering niet, dan zal noodzakelijk moeten bepaald worden wie stembevoegde lidmaten zijn. De door ons voorgestelde redactie maakt echter die bepaling onnoodig, en is voor de toepassing bijzonder gemakkelijk.

〃 De laatste zinsnede van art. 9 achten wij in strijd met art. 39 van het reglement voor opzigt en tucht, en wij zouden, om dien strijd weg te nemen, het geheele artikel dus redigeren: 〃 〃 Bezwaren worden schriftelijk ingediend bij den kerkeraad, die ze ter beoor- 〃 〃 deeling en beslissing opzendt aan het classikaal bestuur. 〃 〃 Zoo dient althans bij de in art. 6 voorloopig aangehoudene wijze van benoeming te worden gehandeld, zelfs al werden uit art. 39 van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht de woorden 〃 〃 be- 〃 〃 noemde ouderlingen en diakenen 〃 〃 weggenomen.

〃 Noodzakelijk moet art. 10 worden veranderd; zoo als het dààr nu ligt, wordt de kerkeraad tot de willekeurigste handelwijze gemagtigd, en het elders aangenomen beginsel van appèl geheel verloochend. Wij stellen daarom de volgende redactie van dat artikel voor: 〃 〃 Indien er binnen den in het vorige artikel bepaalden tijd geene bezwaren zijn inge- 〃 〃 komen; worden de benoemden op den Zondag na de laatste afkondiging bevestigd.

„ „ Indien ingekomen bezwaren door het classikaal bestuur ongegrond zijn bevonden, zal „ „ de bevestiging plaats hebben zoodra mogelijk na de mededeeling van de uitspraak des „ „ bestuurs. Waar appèl plaats heeft, hangt de bevestiging af van de eindbeslissing. „ „

„ Of in art. 11 de bepaling dient te worden opgenomen, dat er tijdens eene vacature in gemeenten, waar geen bijzondere kerkeraad is, geene aftreding van kerkeraadsleden moet plaats hebben, laat Uwe commissie bij verschil van eigen meening geheel aan de beoordeeling van Uw Hoog Eerwaarden over.

„ Aangaande het in art. 14 bepaalde maken wij opmerkzaam, dat een paar besturen het kosteloos afgeven van attestatiën alleen ten opzigte van minvermogenden willen hebben voorgeschreven.

„ Wij zelven zouden het niet onnoodig achten, dat in hetzelfde n°. 5 regel 4 achter „ „ dubbele „ „ gelezen werd: „ „ aan verschillende plaatsen bewaarde. „ „

„ Aldaar zouden wij sub *b* opnemen: „ „ van hen die tot eene andere gezindte zijn „ „ overgegaan, „ „ en de geheele zinsnede dus formuleren: „ „ *b.* van lidmaten, zoowel „ „ van hen die op belijdenis aangenomen of met attestatie zijn overgekomen, als ook „ „ zoo veel mogelijk van hen die naar elders vertrokken, tot eene andere gezindte zijn „ „ overgegaan of overleden zijn. „ „

„ Aan 't slot van art. 15 achten wij noodig toe te voegen: „ „ behoudens de beperking „ „ in art. 2, alinea 3, vermeld. „ „

„ In art. 16 sub 2°. zal duidelijkheidshalve en om n°. 1 niet in een verkeerd verband met n°. 3°. en vervolgens te brengen, dienen gelezen te worden: „ „ de zorg voor de „ „ verkiezingen. „ „

„ Sub 3°. dient achter „ „ instructie „ „ te worden ingevoegd: „ „ de schorsing. „ „

„ Sub 5°. zouden wij aan 't einde wenschen toegevoegd te zien: „ „ van welke beiden „ „ afschrift wordt gezonden aan het classikaal bestuur. „ „

„ Eindelijk geven wij in bedenking of niet het sub 3°. en 8°. vermelde hier dient weggenomen en aan art. 14 toegevoegd te worden. Het komt ons althans voor dat de classe *Amsterdam* niet zonder gegronde redenen meent zich te moeten verzetten tegen het mede aan diakenen opdragen van hetgeen alleen aan opzieneren toekomt.

„ In art. 17 is welligt achter „ „ de helft „ „ in regel 3 de toevoeging wenschelijk: „ „ en, waar een bijzondere kerkeraad is, een vierde. „ „

„ In plaats van „ „ vacature „ „ in alinea 2 van art. 18 achten wij noodig te lezen: „ „ in alle gevallen in welke de consulent volgens de wet optreedt, is deze voorzitter des „ „ kerkeraads, „ „ daar immers de consulent ook voorzitter des kerkeraads is, wanneer de predikant tijdelijk zijn ambt niet waarnemen kan of mag.

„ Achter de woorden „ „ aangelegd boek „ „ in art. 19 achten wij het niet onnoodig

in te voegen: „ „ en wordt het aangeteekende na goedkeuring door den voorzitter en scriba „ „ der vergadering onderteekend. „ „

„ In art. 24 zouden wij de woorden „ „ inzonderheid — vastgesteld „ „ roijeren. Zij kunnen alleen dienen om in den waan te brengen, dat de overige niet in de genoemde artikelen vervatte kerkelijke verordeningen geen naauwkeurige naleving vereischen.

„ Wil een kerkbestuur op dit artikel art. 20 van het thans vigerend reglement laten volgen, wij achten zulks overtollig. Immers kan die bepaling in de huishoudelijke reglementen worden opgenomen; zij is toch eigenlijk niets anders dan eene nadere omschrijving van het hier sub 1°.—4°. vermelde. Daarbij is voor het daar verlangde gezorgd door de vragen, op tabel A der kerkvisitatie voorkomende.

„ Nog heeft Uwe commissie haar gevoelen uit te spreken over twee voorstellen van den heer *van Hasselt*.

„ Het *eerste* betrekking hebbende op het afgeven van attestatiën aan lidmaten, die met kennelijk verkeerde bedoelingen die attestatiën verlangen. De voorsteller verlangt dat geene attestatie zal worden afgegeven, dan nadat bij de gewone censura morum daartoe zal zijn besloten. Bij de overweging der zaak zijn Uwer commissie zoo groote moeijelijkheden voorgekomen tegen de uitvoering der voorgedragene handelwijze, dat het voorstel is ingetrokken.

„ Het *tweede* voorstel van hetzelfde lid onzer vergadering verlangt te zorgen, dat de kerkeraden niet langer kunnen weigeren, de bij Protestantsche gemeenten tot lidmaten aangenomenen op vertoonde attestatie als zoodanig in te schrijven.

„ Uwe commissie meent dat aan dit verlangen zal voldaan zijn, wanneer — aangenomen dat de nu in het reglement voor de Protestantsche gemeenten voorgedragen veranderingen worden goedgekeurd, aan art. 14 sub n°. 5 deze bepaling wordt toegevoegd: „ „ Attestatiën, „ „ afgegeven door kerkeraden van Protestantsche gemeenten, moeten als geldig worden aan- „ „ genomen door den kerkeraad bij welken zij worden ingediend. „ „

„ Mogt Uwe vergadering in het opnemen dezer bepaling zwarigheid vinden, omdat de bedoelde regeling nog niet zeker is, dan stellen wij voor te bepalen, dat attestatiën, door kerkeraden van Protestantsche gemeenten afgegeven, geldig zijn, bijaldien zij worden ingediend door lidmaten, in de Hervormde kerk geboren, of aangenomen door predikanten, die bij een der provinciale kerkbesturen den rang van candidaat tot de H. dienst hebben verkregen.

„ Aan het einde onzer opmerkingen omtrent de bijzondere artikelen gekomen, achten wij het onnoodig hieraan nog algemeene toe te voegen. Te dikwerf is dit reglement reeds besproken om nu nog zoodanige opmerkingen te vereischen. Wij willen U alleen nog in bedenking geven, of in artt. 29 en 30 niet dient opgenomen te worden eene bepaling van den tijd binnen welken de daar besproken herziening moet plaats vinden, en wij vereenigen ons gaarne met *Noordholland*, dat dien tijd telkens vaststelt op *twee jaren* na de invoering der bedoelde algemeene en provinciale reglementen.

„ Eindelijk zouden wij willen vragen, of niet ook in dit reglement, gelijk in het thans vigerende, dient uitgedrukt te worden hoe te handelen, wanneer elders wonenden zich aanmelden om kinderen te laten doopen of om belijdenis des geloofs af te leggen. En zoo Uwe

vergadering daaromtrent met ons eenstemmig denkt, zouden wij het door *Zuidholland* en de classe *Rotterdam* bij art. 22 als een nieuw artikel verlangde aanbevelen.

„ En hiermede onderwerpen wij onze voorstellen aan Uw verlicht oordeel, biddende dat de Heer der gemeente ook de invoering van dit reglement dienstbaar make tot handhaving van orde in de Nederlandsche Hervormde Kerk, en daardoor tot bevordering van haren bloei.

„ 's Hage, den 18den Julij 1856.

B. ter Haar.
L. C. Meijer.
G. Bruna."

Gehoord zijnde het rapport van den secretaris, dat de overbrenging van het oude Synodale archief in zooverre bewerkstelligd is, dat het geheel zich bevindt in het gebouw van het Rijksarchief, waar het nader zal geordend worden, en dat hij zich voorstelt ook het nieuwe archief der Synode en hare boekerij dáár te plaatsen, wordt hem, op zijne voordragt, vergund, voor een en ander, ter goedmaking van de kosten, te declareren een bedrag van *f* 25 tot restitutie uit de classikale kas. Verslag van den secretaris nopens de overbrenging van het archief der Synode. Goedmaking der kosten uit de classikale kas.

Eene ingekomen Ministeriële missive, dd. 18 dezer, n°. 13, geregistreerd sub n°. 7898, betreffende diaconale moeijelijkheden te *Hoogkerk*, wordt gesteld in handen der commissie tot het conceptreglement voor de diaconiën. Missive van den Minister rakende diaconale moeijelijkheden te *Hoogkerk*, commissoriaal.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag, des voormiddags, bij uitzondering op art. 21 van het reglement van orde, te half tien uren.

R. J. Koning, *president.*

Zitting van den 19*den Julij* 1856.

Al de leden, ook de quaestor-generaal tegenwoordig.

De zitting wordt geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

De commissie tot het kerkelijk orgaan dient, bij monde van den heer *Muurling*, het navolgend rapport in: Rapport betrekkelijk het kerkelijk orgaan.

„ Hoog Eerwaardige Heeren!

„ Door deze vergadering zijn in onze handen gesteld eenige stukken betreffende de

Kerkelijke Courant, *Weekblad voor de Nederlandsche Hervormde Kerk*, dat door *Gebr. Muller* te *'s Hertogenbosch* wordt uitgegeven, *gedeeltelijk ten voordeele van het Synodale weduwenfonds*.

„ Deze stukken zijn: een adres van den uitgever *P. R. D. Muller*, en drie verschillende adressen, mede op het kerkelijk orgaan betrekking hebbende.

„ Het adres van den uitgever, dd. 18 Junij 1856, geregistreerd sub n°. 7716, houdt in een tweeledig verzoek aan de Hoog Eerwaardige Synode: 1°. dat den uitgever eene verminderde uitkeering ten behoeve van het weduwenfonds worde geaccordeerd, en wel in dezer voege, dat deze uitkeering voor 1856 en vervolgens bedrage *f* 1 voor ieder der eerste duizend abonnés, en *f* 1.50 voor elken abonné daarboven; en 2°. dat hem ook dit jaar, even als ten vorigen jare (doch nu voor het laatst, omdat die presentexemplaren nu zijn vervallen), worde gerestitueerd de som van *f* 130, zijnde de waarde der presentexemplaren van het kerkelijk orgaan, in 1855 door hem uitgereikt. Hierbij zijn tevens al die bescheiden gevoegd, waaruit blijken kan dat het batig slot ten voordeele van de beide uitgevers der Kerkelijke Courant over 1855 niet meer voor ieder hunner heeft bedragen dan *f* 101.62.

„ Er zal bij Uwe vergadering wel geen twijfel bestaan, of er ook nu even bereidwillig aan het *tweede* verzoek moet voldaan worden als ten vorigen jare; hiertoe wordt dan ook door Uwe commissie eenvoudig geadviseerd. Doch wat het *eerste* verzoek betreft, nemen wij de vrijheid het volgende aan Uw Hoog Eerw. in bedenking te geven. Vooraf moeten wij evenwel opmerken, dat de juistheid der opgave van het geringe batig slot over 1855 uit de overgelegde bescheiden blijkt; wij hebben de stukken naauwkeurig doorgezien.

„ Maar hierbij valt dan ook van zelve in het oog, dat het batig slot, ten bedrage van niet meer dan *f* 101.62 voor elk der beide uitgevers, geene belooning is, die in evenredigheid staat met de moeite, aan de wekelijksche uitgave van het kerkelijk orgaan verbonden, en dus billijk aanspraak maakt op vermeerdering.

„ Evenwel meent Uwe commissie, dat de belangen van het weduwenfonds onder de vermindering van uitkeering, zoo als die door den heer *Muller* in zijn adres is voorgesteld, al te veel zouden lijden.

„ Het is daarom dat zij, de belangen van het fonds en van de uitgevers beide willende behartigen, zich verpligt gevoelt, Uw Hoog Eerw. in bedenking te geven, om het verzoek van den adressant niet zoo als het dáár ligt toe te staan, maar art. 2, litt. *e*, van het contract met *Gebr. Muller* aangegaan (zie Synodale Handelingen, 1854, Bijl. B, bl. 87) in dier voege te wijzigen, dat de uitgever van het kerkelijk orgaan over het jaar 1856 en vervolgens ten behoeve van het Synodaal weduwenfonds zal uitbetalen: voor ieder der eerste duizend abonnés *één gulden en vijf en twintig cent*, indien dit getal boven de vijfhonderd gaat; *één gulden* voor elken abonné, indien hun getal beneden de vijfhonderd daalt, en voor elken abonné boven de eerste duizend *één gulden en vijftig cent*. Besluit Uwe vergadering hiertoe, dan zal daarvan aan den adressant kennis gegeven, en deze wijziging in het contract der Synode met hem moeten bewerkstelligd worden.

„ De andere stukken, in onze handen gesteld, zijn drie adressen: een van de classikale vergadering te *Breda*, een van predikanten in de classe *Meppel*, en een van den ring *Medemblik*, inhoudende het verzoek, dat de Synode maatregelen neme ter bevordering van beknoptheid in het officieel gedeelte der Kerkelijke Courant, opdat zij van veel overbodigs,

taak ergerlijks ontlast worde, en de ruimte aldus verkregen, des noods ook met opheffing van het *Bijblad*, door degelijke lectuur aangevuld, haar een orgaan doe worden van *gewigtige* berigten op het gebied der kerk en van het kerkelijke leven, en zij alzoo die belangrijkheid voor de gemeente verkrijge, die haar thans, gelijk men meent, ontbreekt, en wier gebrek het weekblad met zijnen ondergang bedreigt.

„ Uwe commissie oordeelt, dat de Synode allezins op deze en dergelijke klagten heeft te letten, en op maatregelen, als de adressanten verlangen, bij tijds heeft bedacht te zijn, niet alleen om een ruimen aftrek van dit weekblad ten voordeele van het Synodale weduwenfonds, zooveel in haar is, te bevorderen, maar ook om het, door degelijkheid van inhoud, voor het kerkelijke en het christelijke leven waarlijk belangrijk te doen zijn.

„ Zij neemt daarom de vrijheid, Uw Hoog Eerw. in consideratie te geven, of het in deze niet het meest dienstig zal zijn, dat de Synode eenige bepalingen betreffende de opname en redactie der officiële berigten vaststelle, en den algemeenen correspondent der Kerkelijke Courant in last geve, om zich bij de redactie en plaatsing der ingezondene berigten dienovereenkomstig te gedragen. Tevens meent zij, dat het ten zelfden einde dienen zal, zoo de uitgever der courant en de redactie van haar niet officieel gedeelte met deze maatregelen der Synode en van de consideratiën, die daartoe leiden, worden bekend gemaakt. Eindelijk: besluit de Synode tot dien maatregel, dan zal het noodig zijn, dat zij aan dit besluit in het kerkelijk orgaan publiciteit geve, opdat onnoodige correspondentie en lastig beklag over het bekorten en niet plaatsen van berigten voorgekomen worde. Dit laatste zal te meer noodig zijn, dewijl de werkzaamheden van den algemeenen correspondent door dezen maatregel buitendien reeds aanmerkelijk zullen vermeerderd en bemoeijelijkt worden.

„ De *bepalingen voor den algemeenen correspondent der Kerkelijke Courant*, die wij meenen dat door de Synode zouden kunnen vastgesteld worden, zijn de volgende:

„ 1°. De algemeene correspondent zal geene berigten van denzelfden inhoud (*tautologische* berigten) plaatsen, maar bij de keuze daaruit naar vaste regels te werk gaan.

„ 2°. Hij zal het belangrijke uit verschillende berigten omtrent dezelfde zaak, van onderscheidene zijden toegezonden, te zamen voegen en alzoo vereenigd mededeelen.

„ 3°. Hij zal uit ieder berigt wegnemen wat overtollig is, zorgende evenwel, dat de courant geen dor verhaal van zaken behelze, maar eene getuigenis zij van het kerkelijke leven.

„ 4°. Hij zal de berigten van benoemingen, door de classikale vergaderingen bewerkstelligd, in dier voege mededeelen, dat niet de zamenstellingen der kerkbesturen, maar alleen de benoemingen tot dezelve vermeld worden.

„ 5°. Hij zal de berigten, die uit den aard der zaak daarvoor vatbaar zijn, van tijd tot tijd *collectief* mededeelen, bijv. omtrent het aannemen van het ambtsgewaad, omtrent giften voor het fonds der schraalste predikantstractementen en dergelijke.

„ 6°. Hij zal in het algemeen hebben te zorgen, dat de berigten eenvoudig, beknopt

en voor de lezers der courant zoo belangrijk mogelijk zijn, opdat het officieel gedeelte waarde hebbe, en voor het niet officieel gedeelte de noodige ruimte overblijve.

„ Wij onderwerpen deze voorstellen aan het oordeel en de goedkeuring der Hooge Kerkvergadering, en bidden, dat ook door deze hare bemoeijing het heil der Kerk bevorderd moge worden.

„ 's Gravenhage, den 19den Julij 1856.

R. J. Koning.
Timmers Verhoeven.
W. Muurling."

Besluiten overeenkomstig de voorstellen in het rapport.

Na de voorlezing wordt het rapport onverwijld in discussie gebragt en op al de punten goedgekeurd, onder bepaling, dat van de veranderde inrigting van het officieel gedeelte kennisgeving zal worden gedaan aan den uitgever in het bijzonder, en openbaar in het blad, en dat de wijzigingen, die in het contract met den uitgever, wat de uitkeering aan de weduwenbeurs aangaat, zullen moeten gebragt worden, zullen zijn opgedragen aan de Synodale Commissie.

Aan den secretaris voor de meerdere werkzaamheden, die de nieuwe inrigting van het orgaan vorderen zal, een honorarium toegestaan van *f* 100.

De secretaris op verzoek van den president de vergaderzaal verlaten hebbende, besluit de vergadering aan den algemeenen correspondent voor het orgaan, wegens de meerdere werkzaamheid, die de nieuwe inrigting van het officieel gedeelte van het blad van hem vorderen zal, een honorarium toe te kennen uit de opbrengsten van het blad aan de Algemeene Weduwenbeurs van *f* 100 jaarlijks.

Besluiten op het rapport der quaestorale commissie, in overeenstemming met hare adviesen, behoudens de volgende uitzonderingen:

Aan de orde is het, in de zitting van den 15den dezer ter visie nedergelegd rapport der quaestorale commissie. Na beraadslaging wordt in alles geheel in overeenstemming met de commissie besloten, met uitzondering van de voordragt betreffende:

1°. De voordragt voor *Grevenbicht* te verwerpen, als behoorende de door haar gevraagde subsidie tot de grootere toelagen ten dienste van kerkelijke gebouwen.

1°. *Grevenbicht*, welke wordt verworpen, waarvan kennis zal worden gegeven aan het kerkbestuur *Limburg*, met uitnoodiging om de gemeente opmerkzaam te maken, dat, nademaal het de aanvrage geldt van subsidie voor de kerkelijke gebouwen, een adres door haar behoort te worden ingezonden, in overeenstemming met de daarvoor bestaande voorschriften.

2°. Met wijziging van de voordragt voor *ten Boer*, de toelage voor deze gemeente te bepalen op *f* 25.

2°. *Ten Boer*, voor welke gemeente de toelage wordt bepaald op *f* 25.

3°. Opzigtens de gemeente *Weert*, onder toekenning van de voorgedragen subsidie voor dit jaar, een onderzoek in te stellen ten aanzien der toelage voor het vorig jaar.

3°. *Weert*, waaromtrent een onderzoek aan het kerkbestuur *Limburg* zal worden opgedragen, of de toelage van *f* 50, ten vorigen jare aan de gemeente toegekend, en te haren behoeve aan den secretaris van het kerkbestuur uitbetaald, niet door haar ontvangen is, wordende de Synodale Commissie gemagtigd, om, indien zij deswegens behoorlijk zal zijn ingelicht, den quaestor-generaal tot uitbetaling van dit bedrag te autoriseren boven de toelage van *f* 50, welke aan de gemeente voor dit jaar definitivelijk wordt toegekend.

4°. Van de verpligte toezending der tabellen aan de Synode zal in het orgaan worden kennis gegeven.

4°. De toezending jaarlijks van de tabellen tot inlichting wegens de door gemeenten gevraagde toelagen aan de Synode voor de besturen verpligtend te maken, en hiervan kennis te geven, in het kerkelijk orgaan.

Een voorstel van den heer *Boers*, om de gemeente *Willige Langerak* voor de predikantsplaats, wegens het zeer geringe daaraan verbonden tractement, en uit aanmerking dat in de voordragten van het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland* eene vergissing ten aanzien van het zuiver bedrag van dit tractement vermoedelijk heeft plaats gevonden, alsnog uit het fonds voor de schraalste tractementen met eene toelage van *f* 50 te begunstigen, wordt ten fine van rapport, consideratiën en advies gegeven in handen van de commissie, aan welke de overweging van de belangen der tractementen is aanbevolen.

Een voorstel om alsnog de predikantsplaats te *Willige Langerak* in aanmerking te nemen voor de verhooging uit het kerkelijk fonds tot de tractementen, commissoriaal.

De quaestor-generaal stelt de vraag aan de vergadering voor, onder mededeeling van de door hem deswegens met den Minister gevoerde onderhandelingen, of de heer *Jutting*, die als predikant bij de Luthersche gemeente te *Batavia* heeft gediend, en de heer *Moes*, die in dezelfde betrekking te *Paramaribo* werkzaam was, te beschouwen zijn als deelgeregtigden van de Algemeene Weduwenbeurs, en wordt de commissie tot het conceptreglement op dit fonds uitgenoodigd de vergadering deswegens voor te lichten.

Vraag van den quaestor-generaal nopens de deelgeregtigdheid aan de Algemeene Weduwenbeurs van de Indische Luthersche predikanten *Jutting* en *Moes*, commissoriaal.

De afscheidsgroete brengende aan de vergadering, deelt de quaestor-generaal mede, dat hij, zoolang hij met het beheer der fondsen zal zijn belast, voor zijn persoon afstand doet van de verhooging van het honorarium uit de weduwenbeurs van *f* 100, en zich alzoo met *f* 500 zal vergenoegen. Met hartelijke toespraak wordt hij door den president beantwoord.

Verklaring door den quaestor-generaal bij zijne afscheidsgroete aan de vergadering, van voor zich geen hooger honorarium uit de weduwenbeurs te verlangen dan van *f* 500.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot Maandag den 21sten dezer des voormiddags, bij uitzondering op art. 21 van het reglement van orde, te elf uren.

B. J. Koning, *president.*

Zitting van den 21sten Julij 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Aan de orde der beraadslagingen is het rapport van den 16den dezer betrekkelijk het fonds charitatis in de classe *Alkmaar*.

De president, die als lid van het provinciaal kerkbestuur *Noordholland* heeft geoordeeld en gehandeld in de zaak, waartegen de klagt van het classikaal bestuur *Alkmaar* is gerigt,

Beraadslaging over het rapport betrekkelijk het fonds charitatis in de classe *Alkmaar*, en besluiten conform de adviesen der commissie.

verlaat de vergaderzaal vóór den aanvang der discussiën, en worden deze beraadslagingen gevoerd onder de leiding van den vice-president, tijdelijk en uitsluitend voor dit belang met het voorzitterschap bekleed. Nadat voorlezing van het rapport door den heer *van Hasselt*, met goedvinden der vergadering, is gedaan, en de beraadslagingen deswege gehouden zijn en ten einde gebragt, wordt door de vergadering in overeenstemming geheel met het tweeledig advies der rapporterende commissie besloten, met de stemmen van allen uitgezonderd van den heer *Doorenbos*, en tegen het advies alleen van den secretaris.

De regeling der betrekking van den predikant bij het krankzinnigengesticht *Meer en Berg* opgedragen aan de Algemeene Synodale Commissie.

De deliberatiën worden geopend wegens de kerkelijke regeling der betrekking van den predikant bij het krankzinnigengesticht *Meer en Berg*, nadat de voorzitter wederom is binnengetreden en het praesidium op nieuw heeft aanvaard.

De heer *Muurling* dient de navolgende voorstellen in:

„1. De predikant van *Meer en Berg* zal adviserend lid des kerkeraads van *Bloemendaal* zijn, met concluderende stem in zaken die het gesticht *Meer en Berg* aangaan.

„2. De inwoners van dat gesticht, die het Avondmaal wenschen te vieren, zullen hunne attestatie van lidmaatschap bij een der Protestantsche kerkgenootschappen aan den kerkeraad van *Bloemendaal* moeten laten indienen.

„3. Degenen die belijdenis doen zullen ingeschreven worden in het lidmatenboek van *Bloemendaal*.

„4. Voor een hulpprediker zullen andere bepalingen moeten worden gemaakt; doch wenschelijk is het, dat er altijd op *Meer en Berg* een *geordend* predikant werkzaam zij."

Na den afloop der discussiën wordt, overeenkomstig het voorstel van den heer *van Hasselt*, de regeling dezer aangelegenheid naar eigen oordeel en bevinden opgedragen aan de Algemeene Synodale Commissie.

Verslag van gecommitteerden tot de voorgestelde gewijzigde benoeming van de leden der provinciale collegiën van toezigt enz., en besluit.

De commissie tot de wijzigingen in de benoeming van de leden der provinciale collegiën van toezigt enz. brengt, bij monde van den heer *Muurling*, verslag uit wegens de door haar betrekkelijk dit onderwerp met den Minister gevoerde persoonlijke onderhandelingen, waaruit vernomen wordt dat, terwijl de Minister op nieuw zich bereid heeft verklaard om al de misbruiken, welke tot zijne kennis komen, zooveel mogelijk weg te nemen, hij voor alsnog bezwaren heeft om tot de verlangde wijzigingen in de Staatsreglementen mede te werken, en wordt hierna besloten, de voortdurende behartiging dezer aangelegenheid op te dragen aan de Algemeene Synodale Commissie.

Rapport der commissie tot de adressen rakende de kerkleer.

Bij monde van denzelfde, den heer *Muurling*, rapporteert de commissie tot de adressen rakende de kerkleer, in voege als volgt:

„HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

„De commissie, door deze Hooge Kerkvergadering zelve benoemd in hare zitting van

den 3den Julij ll., om haar op twee adressen te dienen van consideratie en advies, heeft de eer bij dezen te voldoen aan den last haar opgedragen.

„ Deze adressen zijn van gelijkluidenden inhoud, het eene, geregistreerd sub n°. 7726, is in de maand Mei dezes jaars onderteekend door *F. C. van den Ham*, predikant te *Utrecht*, en twintig andere predikanten in de Hervormde Kerk; het andere, geregistreerd sub n°. 7834, is in de maanden Mei en Junij door *J. C. I. Sécretan*, predikant te *'s Gravenhage*, en zestien andere Hervormde predikanten onderteekend; alleen de naam van *G. Barger*, predikant te *Vreeland*, wordt onder beide stukken tegelijk gevonden.

„ Wij hebben ons met den inhoud dezer stukken bekend gemaakt en dien rijpelijk overwogen. Adressanten beklagen zich „ „ over de houding, door de Synode des vorigen „ „ jaars jegens hen, medebroeders in de bediening, aangenomen, toen zij bezwaren hadden „ „ geuit, niet zoo zeer over *daden* van de kerkelijke besturen, waarover deze besturen „ „ niet voor hen verantwoordelijk zijn, als veeleer over de *beginselen*, in het bestuur der „ „ Kerk, met name door de Synodale Commissie gevolgd; welke beginselen zij strijdig „ „ achten met het Protestantsch en bepaaldelijk met het Gereformeerd kerkbegrip, als „ „ hetwelk geene *hierarchie* toelaat, en de *broederlijke* gelijkheid der Evangeliedienaren „ „ ten grondslag heeft; „ „ — voorts betuigen ze nu in dit adres, dat ze bij de beschouwingen, ten vorigen jare aan de Synode medegedeeld, volharden, en *protesteren* ze zoowel tegen het *oligarchisch* beginsel van kerkbestuur, dat ze ten grondslag meenen te vinden bij de handelingen der Synodale Commissie, als tegen *het beginsel van onbepaalde leervrijheid*, 't welk ze meenen dat door de Synodale Commissie wordt gevolgd en door de Synode wordt voorgestaan.

„ Dit is de hoofdinhoud van hun schrijven; en wat ze verder ter verdediging van hun beklag en protest aanvoeren moet dienen, om de hierarchische strekking van het tegenwoordige kerkbestuur in het licht te stellen; waartegen zij zich dan andermaal verklaren „ „ met al de magt hunner overtuiging en der liefde, die zij aan de gemeente van Christus „ „ toedragen. „ „

„ Indien nu het adres hiermede geëindigd ware, dan zou Uwe commissie oordeelen, dat de Hooge Kerkvergadering aan de bedoeling der adressanten voldeed, zoo ze den inhoud van hun schrijven voor notificatie aannam, daar toch geen protest tot iets anders kan leiden, en eene gedane zaak niet kan veranderd worden, hoe zeer men er zich over beklaagt. Maar adressanten voegen er nog iets bij. Zij vestigen ten slotte de aandacht der Synode op twee zaken, die ze, en teregt, „ „ zaken van het hoogste gewigt noemen en van veruitziende gevolgen. „ „ De eene is het ontwerp van wet voor kerkelijk oprigt en tucht. Hierin, meenen ze, wordt de belijdenis en hare handhaving geheel ter zijde gesteld, en de gemeente in vele opzigten aan banden gelegd. Daarom verzoeken ze dringend, dat de Synode dit reglement niet arrestere. De andere zaak betreft de ernstige toepassing van art. 23 van het „ „ Algemeen Reglement. „ „ Deze toepassing verlangen adressanten, en wel om deze reden: dewijl „ „ de kerkelijke besturen, niet meer door den Staat ingesteld „ „ en zich niet meer door de belijdenis der kerk gebonden achtende, om althans een grond „ „ van wettigheid te hebben, in de vrije keuze der gemeenten behooren geworteld te zijn. „ „

„ Dit is het, wat adressanten van Uw Hoog Eerw. verzoeken. Zij doen het op bescheiden toon en tevens — wij mogen het niet onopgemerkt laten — met onmiskenbare blijken van belangstelling in het heil onzer Kerk.

„ Maar het is daarom dan ook, dat wij ons ten duurste verpligt achten, Uw Hoog Eerw. te adviseren, het eerste verzoek, betreffende het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht, zoo als het dáár ligt, te wijzen van de hand, en wel eenvoudig: omdat de grond, waarop het rust, als of „ „ de geheele terzijdestelling van onze belijdenis en van hare handhaving „ „ het kenmerk van dit concept „ „ zou zijn, onwaarachtig is. Desniettemin eischt het belang der zaak, dat Uw Hoog Eerw. bij de revisie van dit reglement, waarmede zij zich eerstdaags zullen bezig houden, van de bezwaren der adressanten kennis nemen, opdat ook de schijn van grond voor zoodanige bedenkingen en bezwaren, zoo die daarin gevonden wordt, daaruit worde weggenomen. En wat het tweede aangaat: „ „ de ernstige toepassing „ „ van art. 23 van het Algemeen Reglement, „ „ juist om de *verwoestende* gevolgen, waarvoor de adressanten beducht zijn, zou Uwe commissie even ernstig moeten ontraden, onverwijld aan hun verlangen te voldoen, als zij vurig wenscht, dat de Hooge Kerkvergadering voortaan in hare deliberatiën over de wijze, waarop art. 23 in het *wezenlijk* belang der Kerk zou kunnen worden toegepast, dezelfde omzigtigheid en bezadigdheid blijve in acht nemen, als waarvan hare werkzaamheid en zorgvuldige bemoeijing betreffende deze zaak ook reeds dit jaar de ondubbelzinnigste blijken gaf.

„ En hiermede vertrouwen wij, Hoog Eerw. Heeren! dat wij aan onzen last hebben voldaan. Wij eindigen ons rapport met de bede der adressanten zelve, die wij, als hunne broeders in Christus, geheel tot de onze maken: „ „ De Heer der Kerk leide U tot het „ „ nemen van zulke maatregelen, als tot den vrede onzer Kerk en het bevorderen van het „ „ Koningrijk Gods in haar midden mogen strekken! Daartoe zij Hij in Uwe ver- „ „ gadering tegenwoordig door den Heiligen Geest! „ „

„ 's Gravenhage, den 21sten Julij 1856.

W. Muurling.
J. Witkop.
C. J. van Heusden. „

Het rapport ter visie.

Het rapport gelezen zijnde wordt ter visie gelegd tot de zitting van den 23sten dezer, om dan in beraadslaging te worden genomen.

Het Overzigt der Synodale Commissie van den staat der Kerk aan de orde tegen eene volgende zitting.

Het Overzigt van den staat der Nederlandsche Hervormde Kerk, hetwelk in gedrukt exemplaar, als Bijlage C, door den secretaris aan de leden is ter hand gesteld, zal in de zitting van den 23sten dezer aan de orde zijn.

Rapporten wegens de examina en wegens het hulppredikerschap ingediend en ter visie gelegd.

Voor dezelfde zitting worden aan de orde gesteld de rapporten wegens de examina en het hulppredikerschap, welke namens de daartoe benoemde commissie door den heer *Doorenbos* worden ingediend en voor de leden ter visie gelegd. Zij luiden als volgt:

„ Hoog Eerwaardige Heeren!

„ In de zitting van den 3den dezer zijn ten fine van rapport in onze handen gesteld de verslagen der provinciale kerkbesturen betrekkelijk de examina. Hieraan voldoende, hebben

wij de eer, Uw Hoog Eerwaarden den hoofdzakelijken inhoud dier verslagen mede te deelen.

„Volgens de opgaven, door de provinciale kerkbesturen gedaan, zijn in het verloopen jaar 68 candidaten geëxamineerd, waarvan 58 tot de predikdienst zijn toegelaten en 10 afgewezen. In *Gelderland* bedroeg het getal der geëxamineerden 11, van welke 7 werden toegelaten en 4 afgewezen; in *Zuidholland* werden 6 geëxamineerd en die allen toegelaten; in *Noordholland* werden 6 geëxamineerd, van welke 4 toegelaten en 2 afgewezen zijn; in *Zeeland* zijn de 5 geëxamineerden allen toegelaten; in *Utrecht* 11 geëxamineerd, en van dezen 10 toegelaten en 1 afgewezen; in *Friesland* zijn de 2 geëxamineerden beiden toegelaten; in *Overijssel* werden van de 10 geëxamineerden 7 toegelaten en 3 afgewezen; in *Groningen* werden 2 geëxamineerd en beiden toegelaten; zoo ook zijn de 6 in *Noordbrabant* geëxamineerden allen toegelaten; insgelijks zijn de 6 in *Drenthe* geëxamineerden allen toegelaten; terwijl die gunstige uitslag ook plaats had ten aanzien van de 3 geëxamineerden door de Waalsche commissie.

„Ofschoon in de verslagen naauwkeurig genoeg de onderwerpen van het examen worden opgegeven, en ook de namen der examinatoren en de tijd hoe lang zij in elk der vakken hebben geëxamineerd worden aangewezen, zoo heerscht evenwel in de aanwijzing van de meerdere of mindere bekwaamheid der geëxamineerden zoo veel onregelmatigheid, dat wij het onmogelijk achten zulks bepaaldelijk op te geven, of wij zouden een groot deel der verslagen van de provinciale kerkbesturen in dit rapport moeten opnemen. Wij verwachten voor de toekomst veel goeds van de nu reeds goedgekeurde tabellen betrekkelijk dit onderwerp.

„Wij vinden ons om de genoemde onregelmatigheid gedrongen, hier slechts te vermelden, dat sommige der geëxamineerden tot de Evangeliebediening zijn toegelaten omdat zij uitmuntende, andere ofschoon zij slechts voldoende bewijzen van kunde en bekwaamheid hebben gegeven, en nog andere zonder opgave van het een of ander, wordende alleen gezegd: zij zijn toegelaten. Het verdient hier evenwel vermelding, dat de verslagen van *Zuidholland* en *Noordbrabant* hieromtrent eene gunstige uitzondering maken, dewijl daarin meer bepaald de mate van bekwaamheid der geëxamineerden in elk der vakken van het examen wordt opgegeven.

„Die meer naauwkeurige aanwijzing wordt evenwel ook gevonden in de verslagen van *Gelderland*, *Noordholland*, *Utrecht* en *Overijssel* ten aanzien van die der geëxamineerden welke zijn afgewezen. Daaruit blijkt toch, dat er onder hen 4 waren, die afgewezen moesten worden omdat zij in de uitlegkunde des Bijbels genoegzame bekwaamheid misten; 2 omdat zij de vereischte kennis van de bijbelsche geschiedenis en de leerstellige godgeleerdheid niet bezaten; 1 wiens zwakheid in al de vakken des onderzoeks bleek, maar vooral omdat hij onbekend was met de gronden waarop de Christelijke waarheid rust, en onbekwaam om de bedenkingen, tegen de gegeven antwoorden gemaakt, te wederleggen, ja zelfs te begrijpen, terwijl hij toonde niet dan verwarde denkbeelden te bezitten van de voornaamste waarheden des geloofs; 2 van welke gezegd wordt, dat zij in de uitlegging des Bijbels in zooverre voldeden, dat zij tot het examen in de andere vakken konden worden toegelaten, maar in al die vakken te zwak werden bevonden; terwijl van 1, die nu voor de derde maal, en dus definitivelijk werd afgewezen, gezegd wordt, dat zulks vooral om de verregaande onkunde in de dogmatiek moest geschieden.

„ Eindelijk moet nog worden vermeld, dat ten aanzien van de geëxamineerden alle bepalingen der wet zijn in acht genomen.

H. Doornbos.

A. Losgert.

D. C. Thomkins.„

„ HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

„ Zijn, onder vele andere stukken, ook in onze handen gesteld de verslagen der provinciale kerkbesturen betrekkelijk het hulppredikerschap, wij hebben de eer aangaande dit onderwerp het volgende te rapporteren.

„ Bij missiven van het provinciaal kerkbestuur *Gelderland*, gedagteekend 24 October 1855 en 19 Mei 1856, wordt te kennen gegeven, dat van geen classikaal bestuur daaromtrent eenig berigt is ingekomen, en dat ook bij het kerkbestuur niet bekend is, dat bij eenige gemeente van dat gewest een hulpprediker werkzaam is.

„. Het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland* geeft berigt, dat alleen door het classikaal bestuur *'s Gravenhage* een verslag deswege is ingezonden, waaruit blijkt dat te *'s Gravezande*, wegens ongesteldheid van den predikant *J. H. Soli*, de candidaten *J. Bruinissen Troost*, *H. S. Balsem* en *W. S. van Senden* successivelijk als hulppredikers zijn werkzaam geweest.

„ Het provinciaal kerkbestuur *Noordholland* geeft te kennen, dat te *Zaandijk* als hulpprediker bij den predikant *A. J. Berkhout* de candidaat *F. C. A. Pantekoek* heeft gefungeerd, alsmede dat te *Bussem* de candidaat *H. J. D. Hellendoorn* als vaste hulpprediker werkzaam is.

„ Terwijl van het provinciaal kerkbestuur *Zeeland* geen verslag is ingekomen, geeft dat van *Utrecht* te kennen, dat in zijn ressort nergens hulppredikers werkzaam zijn, met uitzondering alleen van *Amersfoort*, waar deze betrekking wordt waargenomen door den heer *J. H. van Rossem*, emeritus predikant van *Sourabaija*, vervullende deze de dienst van vierden predikant te *Amersfoort*.

„ Door het provinciaal kerkbestuur *Friesland* wordt berigt, dat in slechts twee classen van die provincie hulppredikers werkzaam zijn: in die van *Leeuwarden* te *Dragtstercompagnie* de candidaat *L. Fockens*, en in die van *Heerenveen* te *Haulerwijk* de candidaat *van Allen*, en te *Bakkeveen*, wordende de naam van dien hulpprediker niet genoemd.

„ In de provincie *Overijssel* zijn twee hulppredikers werkzaam, één te *Hellendoorn*, namelijk de candidaat *G. J. van der Hoeven*, en één te *Buurse*, met name *C. Ribbius*, emeritus predikant van *Schokland*.

„ In het provinciaal ressort *Groningen* zijn thans geene hulppredikers werkzaam.

„ In *Drenthe* wordt slechts één hulpprediker gevonden, namelijk te *Hollandsche Veld*, zijnde de candidaat *J. G. Aldershoff*.

„ Ook in *Limburg* is een hulpprediker werkzaam in de gemeente *Weert*, namelijk de heer *J. de Jong*, emeritus predikant van *Pijnacker*.

„ Terwijl door de Waalsche commissie wordt berigt, dat in de, onder haar ressorterende gemeenten zich voor het oogenblik geene hulppredikers bevinden.

„ Het strekt ons tot genoegen hier te kunnen bijvoegen, dat betrekkelijk de genoemde

hulppredikers, ten aanzien van hunne leer en hunnen wandel, alsmede van den ijver in het werk hun aanbevolen, in het algemeen de loffelijkste getuigenissen worden afgelegd. Het kerkbestuur *Limburg* maakt hiervan echter geene melding, en ten aanzien van *Dragtster-compagnie* en *Haulerwijk*, beide in *Friesland*, wordt gezegd, dat in de eerstgenoemde gemeente slechts 25, en in de andere 30 leerlingen gebruik maken van het onderwijs der hulppredikers, die in deze gemeenten werkzaam zijn.

H. Doorenbos.
A. Losgert.
D. C. Thomkins."

De deliberatiën worden geopend wegens het voorstel van den heer *Meijer* van den 17den dezer, tot wijziging van artt. 67 en 68 van het Algemeen Reglement, betreffende de inrigting der Algemeene Synodale Commissie.

Het voorstel van den heer *Meijer* tot wijziging van het bestaan der Algemeene Synodale Commissie bediscussieerd en verworpen.

Na deliberatie geoordeeld zijnde tot het benoemen van eene commissie, gelijk door den heer *Meijer* werd verlangd, ter overweging der zaak niet te moeten overgaan, wordt het voorstel verworpen, in overeenstemming met de adviesen der hoogleeraren en van den secretaris.

Tegen de heeren *Witkop*, *Bruna*, *Huijsers*, *Trip*, *van Heusden*, *van Goens*, *Thomkins*, *Boers* en *Koning*.

Voor de heeren *Losgert*, *Doorenbos*, *Meijer*, *van der Ven* en *van Hasselt*.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

R. J. Koning, *president*.

Zitting van den 22sten Julij 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Aan de orde zijn de beraadslagingen over het rapport wegens het conceptreglement voor de kerkeraden, hetwelk in de zitting van den 18den dezer is ter visie gelegd. Naar de leiding van den president, zullen eerst de beschouwingen der commissie, naar aanleiding van de ingekomen consideratiën, waarvan verslag is gegeven, in aanmerking worden genomen, en daarna de schriftelijke amendementen van de leden der vergadering worden gevraagd en overwogen, zullende het concept, nadat het voor den zakelijken inhoud zal zijn gearresteerd, voor de redactie andermaal aan de rapporterende commissie ten fine van voordragt worden in handen gegeven.

Het rapport wegens het conceptreglement voor de kerkeraden in beraadslaging.

Naar aanleiding van het rapport worden genomen de navolgende besluiten:

1°. Wat door de commissie bij art. 1 wordt voorgesteld als additament, houdende de kennisgeving aan de Synode, te verwerpen; wat echter als nieuwe alinea wordt gegeven, aan te nemen, doch de bepalingen in één of in meer artikelen, volgende op het eerste, te vervatten.

2°. De voorstellen op art. 2 te verwerpen.

3°. Met goedkeuring van de redactie van het tweede lid van art. 3, in overeenstemming met de commissie te verordenen, dat geene dispensatie voor den leeftijd der diakenen zal worden toegelaten; voorts te verwerpen het amendement van den heer *Muurling*, om het laatste lid aldus te stellen: „Op den leeftijd der ouderlingen en het lidmaatschap der „diakenen kan door het classikaal bestuur uitzondering worden toegelaten," zijnde hierdoor een subamendement van den heer *Huijsers* vervallen, om bij deze geprojecteerde bepaling bij te voegen: „doch zullen de zoodanigen aan de bijzondere werkzaamheden des „kerkeraads geen deel nemen."

4°. De voorstellen op artt. 4, 7 en 9 goed te keuren.

5°. Art. 10 aan te houden tot dat het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht zal zijn gearresteerd.

6°. Naar het amendement van den heer *Muurling*, bij art. 11 bij te voegen: „Staande „de vacature der predikantsplaats wordt in gemeenten van éénen predikant de gewone „aftreding van kerkeraadsleden uitgesteld."

7°. Ingevolge het voorstel van denzelfde in art. 14 sub 5°. het woord „kosteloos" weg te nemen; in overeenstemming met de commissie, bij „dubbele registers" in te voegen: „aan verschillende plaatsen bewaarde," en te bepalen, dat ook van hen, die tot eene andere gezindte zijn overgegaan, registers zullen gehouden worden, hetwelk, naar de redactie der commissie, gebragt zal worden bij *b* sub 5°. van laatstgenoemd artikel.

8°. Tot dit artikel over te brengen, volgens het advies der commissie, wat in het concept in art. 16 sub 8°. en 3°. is opgenomen; en wat sub 5°. van laatstgenoemd artikel geschreven staat aan te houden tot na de behandeling van het conceptreglement voor de diaconiën, zijnde de voorstellen op 2°. en 3°. goedgekeurd.

9°. Uit art. 17, naar het voorstel van den heer *van Hasselt*, de laatste woorden „of „ook de helft enz." te doen wegvallen.

10°. In art. 18, conform het rapport, in de plaats van „bij vacature," in het tweede lid te lezen: „waar de consulent optreedt volgens de wet is hij" enz.

11°. Het voorgestelde op art. 19 te verwerpen.

12°. De woorden „inzonderheid — vastgesteld", naar het advies der commissie, weg te nemen.

13°. De vermelding van de intrekking van het voorstel van den heer *van Hasselt*, betreffende de afgifte van lidmaatsattestatiën, voor notificatie aan te nemen.

14°. De bepaling te brengen in het reglement en te plaatsen in art. 14 sub 5°., volgens advies der commissie, daartoe geleid door het tweede voorstel van den heer *van Hasselt*, dat de kerkeraden de attestatiën zullen hebben te eerbiedigen en aan te nemen, afgegeven door kerkeraden van Protestantsche gemeenten, voor personen die oorspronkelijk tot de Hervormde Kerk behoord hebben.

15°. In art. 29, naar het voorstel van den heer *Bruna*, de tijdsbepaling uit te drukken in het slot: „in de eerste helft van het jaar, volgende op dat der invoering van het „reglement der Synode."

16°. Overeenkomstig het voorstel van den heer *Koning*, in art. 30 voor te schrijven, dat de plaatselijke reglementen ter goedkeuring aan de provinciale kerkbesturen moeten zijn aangeboden binnen één jaar, nadat de provinciale reglementen zullen zijn in werking gebragt.

17°. De onderscheidene Synodale verordeningen, welke omtrent de doopsbediening en de aanneming van lidmaten bestaan, door de rapporterende commissie te doen verzamelen en op te nemen in het reglement.

Het besluit sub 8°., om de jaarlijksche afvaardiging ter classikale vergadering, bij art. 16 toegekend aan den algemeenen kerkeraad, over te brengen tot de werkzaamheden van den bijzonderen in art. 14 vermeld, is genomen overeenkomstig het advies van de hoogleeraren *ter Haar* en *Muurling*, tegen het advies van den secretaris, hebbende de heer *Kuenen* zijn gevoelen in deze niet verklaard.

Voor de heeren *Witkop*, *Huijsers*, *Losgert*, *van Heusden*, *Doorenbos*, *Thomkins*, *van der Ven*, *van Hasselt* en *Koning*.

Tegen de heeren *van Goens*, *Boers*, *Meijer* en *Bruna*.

De heer *Trip* bij de stemming afwezig.

Wegens den verstreken tijd wordt in de beraadslagingen gesubsisteerd. **De beraadslaging over het rapport geschorst.**

Ingekomen het, in de zitting van den 17den dezer opgevraagd, behoorlijk gewaarmerkt afschrift der acte van indemniteit, bij den kerkeraad te *Nieuwkoop* berustende, welke aanleiding geeft tot het met de gemeente van *Nieuwveen* gerezen diaconaal verschil, toegezon- **Een toegezonden afschrift van de acte van indemniteit, behoorende tot de zaak in geschil tusschen de diaconiën van *Nieuwkoop* en *Nieuwveen*, in handen der hiertoe benoemde commissie.**

den bij conductoire van den 19den dezer, geregistreerd sub n°. 7899, en gesteld in handen der tot dit onderwerp benoemde commissie.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

R. J. Koning, *president.*

Zitting van den 23sten Julij 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

De commissie tot het conceptreglement op de Algemeene Weduwenbeurs dient, door tusschenkomst van den heer *van Goens*, het door haar nieuw geredigeerd ontwerp in, hetwelk ter visie wordt gelegd tot de zitting van den 25sten dezer, om dan de voor te stellen wijzigingen in discussie te nemen.

Ter tafel gebragt en ter visie gelegd het rapport der commissie tot het concept van herzien reglement voor kerkelijk opzigt en tucht.

Namens de commissie tot het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht brengt de heer *Kuenen* het navolgend rapport ter tafel:

„ HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

„ In onze handen werden gesteld de consideratiën der provinciale kerkbesturen, der classikale besturen, der classikale vergaderingen en der kerkeraden omtrent het *conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht en voor de behandeling van kerkelijke geschillen*, opdat wij Uw Hoog Eerw. daarvan een overzigt geven en daaromtrent ons advies uitbrengen zouden. Wij hebben van die consideratiën naauwkeurig kennis genomen. Zij betreffen zoowel de strekking en den inhoud van het conceptreglement in het algemeen, als de onderscheidene artikelen in het bijzonder. Om Uw Hoog Eerw. de kennisneming gemakkelijker te maken, hebben wij een *tabellarisch overzigt* van al de uitgebragte bedenkingen vervaardigd, dat wij de eer hebben hiernevens, als bijlage tot ons rapport, over te leggen. Voor zooverre zij de redactie en de enkele artikelen betreffen, zullen zij ons bij de discussiën te stade komen. Hier bespreken wij alleen de aanmerkingen en beschouwingen omtrent de *beginselen*, die aan het concept ten grondslag liggen, en sommige *belangrijke wijzigingen*, welke door vele van de geraadpleegde collegiën wenschelijk gekeurd zijn. De veranderingen, welke wij zelven vrijheid vinden Uw Hoog Eerw. aan te raden, leggen wij als tweede bijlage over.

„ Vooraf deelen wij Uw Hoog Eerw. mede, welke besturen van de hun aangeboden gelegenheid tot het indienen hunner consideratiën gebruik hebben gemaakt. Het zijn:

„ de provinciale kerkbesturen van *Zuidholland*, *Noordholland*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Friesland*, *Overijssel*, *Groningen* en *Noordbrabant*, de *Waalsche commissie* en het kerkbestuur *Limburg ;*

„ de classikale besturen van *'s Gravenhage*, *Rotterdam*, *Gouda* en *Brielle;* van *Amsterdam*, *Alkmaar* en *Hoorn;* van *Middelburg* en *Goes;* van *Utrecht* en *Amersfoort;* van *Leeuwarden* en *Franeker;* van *'s Hertogenbosch*, *Breda* en *Heusden ;* van *Assen;*

„ de classikale vergaderingen van *Zutphen*, *Gouda*, *Alkmaar*, *Zierikzee*, *Goes*, *IJzendijke*, *Utrecht*, *Leeuwarden*, *Sneek*, *Breda* en *Heusden*, terwijl de classikale vergadering *Tiel* verklaart, zich te vereenigen met de beschouwingen van het bestuur dier classe, welke evenwel niet tot onze kennis gekomen zijn;

„ de kerkeraden van *Harderwijk*, *Nunspeet*, *Delft*, *'s Gravezande*, *Naaldwijk*, *Rotterdam*, *Dordrecht*, *Gouda*, *Schoonhoven*, *Heenvliet*, *Amsterdam* (Nederduitsche en Engelsche gereformeerde gemeente), *Naarden*, *Haarlem*, *Hoorn*, *Edam*, *Etershem* en *Schardam*, *Holijsloot*, *Middelburg*, *Zierikzee*, *Colijnsplaat*, *Utrecht*, *Wijk bij Duurstede*, *Veenendaal*, *Leersum*, *Overlangbroek*, *Leeuwarden*, *Franeker*, *Gaast* en *Ferwoude*, *Dronrijp*, *Dokkum*, *Rinsumageest*, *Zwolle*, *Groningen*, *Onderdendam*, *'s Hertogenbosch*, *Breda*, *Kruisland*, *Heusden*, *Werkendam*; eindelijk van de Waalsche kerkeraden van *Nijmegen*, *'s Gravenhage*, *Leyden*, *Rotterdam*, *Dordrecht*, *Amsterdam*, *Haarlem*, *Utrecht* en *Maastricht.*

„ Gaarne maken wij van deze gelegenheid gebruik om onzen dank toe te brengen aan het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant* en aan de Waalsche commissie, die zich de moeite gegeven hebben van de tijdig genoeg bij hen ingekomen consideratiën tot een geheel te vereenigen en daardoor niet weinig tot verligting van onzen arbeid hebben bijgedragen.

„ De bedenkingen van den predikant *K. H. ter Winkel* te *Sas van Gent* en van den ouderling *ten Hoet* te *Nijmegen* zijn in ons tabellarisch overzigt niet opgenomen, doch nevens de andere stukken ter visie nedergelegd.

„ Allereerst vestigen wij Uw Hoog Eerw. aandacht op het *beginsel*, waarvan kerkelijk opzigt en tucht behooren uit te gaan. In de bij het concept gevoegde memorie van toelichting wordt (blz. 13) als zoodanig de *broederlijke liefde* genoemd en in overeenstemming daarmede als *doel* der tucht, de *verbetering* en *opleiding* van hem, op wien zij wordt toegepast. Over het algemeen hebben de geraadpleegde besturen verklaard, zich daarmede wel te kunnen vereenigen. Doch sommige hunner meenden toch tegen dat standpunt bezwaren te moeten inbrengen. Wanneer een kerkelijk collegie een te zijner kennis gekomen bezwaar op de in het reglement voorgeschrevene wijze *onderzoekt*, daarover, na genoeg ingelicht te zijn, *oordeelt*, en eindelijk eene *beslissing* neemt, dan zijn die handelingen wel degelijk *regterlijk*, en door dit te ontkennen geeft men slechts aanleiding tot misverstand. De toepassing der tuchtmiddelen beoogt dan ook niet alléén, zelfs niet hoofdzakelijk, de opvoeding en verbetering van dengene op wien zij worden toegepast, maar in de eerste plaats het heil der gemeente. De gemeente moet worden beveiligd tegen het gevaar, dat haar van de zijde harer ontrouwe opzieners of harer zedelijk verdorven medeleden bedreigt. Daarvoor waken de kerkelijke besturen door de handhaving der kerkelijke tucht; ziet men zich in staat, door hare aanwending tevens het Christelijk leven in hare voorwerpen te doen

ontwaken of aan te kweeken, zooveel te beter, — doch dit kan niet als haar hoofddoel worden aangemerkt. Hoe juist deze bedenkingen zijn, blijkt, volgens een kerkeraad uit *Zuidholland*, dien wij hier vooral volgen, ten duidelijkste uit art. 3. Geheel in overeenstemming met het door den wetgever aangenomen beginsel, wordt daar gezegd, dat men kan veroordeeld worden tot het ontvangen van *voorlichting*, *raadgeving*, *bedreiging*, — „ „ al welke middelen hunne plaats vinden in eene herderlijke, maar geenszins in eene „ „ regterlijke betrekking. „ „ Men verlangt dienvolgens — en dit verlangen wordt door vele besturen gedeeld — dat er onderscheid gemaakt worde tusschen kerkelijk *opzigt* en kerkelijke *tucht;* dat het eerste naar het evangelisch beginsel van vergevende en teregtbrengende liefde worde beschreven, en met aanbeveling der middelen, in art. 3 van *voorlichting* — *bedreiging* genoemd, aan de kerkbesturen worde aanbevolen, terwijl de *tucht*, naar het wettelijk en regterlijk beginsel der handhaving van de achtbaarheid en het welzijn der gemeente wordt geregeld en met aanwijzing der bestraffingsmiddelen, in het tweede gedeelte van art. 3 genoemd, aan de kerkelijke besturen wordt opgedragen. Daartoe zal evenwel eene geheele omwerking van het reglement noodig zijn, in verband waarmede men verder eene afzonderlijke behandeling van de leden en van de opzieners der gemeente wenschelijk acht; de pligten der laatstgenoemden wijken zóó verre van die der lidmaten af, dat het reglement ook het opzigt waaraan zij onderworpen, en de tuchtmiddelen die op hen toepasselijk zijn, afzonderlijk behoort te beschrijven.

„ Het is er verre af, Hoog Eerwaarde Heeren, dat wij de juistheid van vele der hier gemaakte en door ons medegedeelde opmerkingen in twijfel zouden trekken. Wij achten het, in de eerste plaats, volkomen juist, dat kerkelijk opzigt en kerkelijke tucht zich ook de bevordering van het godsdienstige en zedelijke welzijn der gemeente ten doel stellen, en bij gevolg de onderdrukking en wering van alles wat daarmede strijdig is of daarop nadeelig zou kunnen werken beoogen moeten. Doch wij meenen tevens, dat deze hunne strekking evenmin met het aangenomen beginsel der *broederlijke liefde*, als met de bedoeling om hen, die aan het opzigt onderworpen en voorwerpen der tucht zijn, *te verbeteren* en *op te voeden* strijdig kan worden geacht. Hierin is, naar ons oordeel, juist het kenmerk der *kerkelijke* tucht gelegen, dat zij het een van het ander niet afscheidt. Zij rigt zich op de bron zelve van het kwaad, tracht die, door aanwending van gepaste middelen, te stoppen, en langs dien weg het geheel te beveiligen. Met andere woorden: zij poogt hen, die overtreden hebben, van den verkeerden weg terug te brengen, hen te leiden tot bekeering en verbetering, en zoo, door wegneming van den grond zelven der kwaal, de geheele gemeente tegen besmetting en verachtering te vrijwaren. Wij achten het daarom van het hoogste belang, dat deze Christelijk-zedelijke strekking der tucht ook in het reglement zelf worde uitgedrukt, gelijk werkelijk reeds in art. 1 geschied is, en nog duidelijker welligt in de door ons over te leggen gewijzigde redactie geschiedt. Wij hebben gepoogd, daarin te doen uitkomen, dat de handhaving der kerkelijke reglementen en verordeningen geenszins hoofddoel, maar aan die Christelijk-zedelijke strekking, gelijk trouwens de aard der zaak medebrengt, ondergeschikt is.

„ Uwe commissie is, ten andere, van oordeel, dat de van meer dan ééne zijde voorgeslagene onderscheiding van kerkelijk *opzigt* en kerkelijke *tucht* zich inderdaad aanbeveelt, ja noodzakelijk heeten mag. Doch wij kunnen niet toegeven, dat hare opneming in het

reglement tot eene geheele omwerking daarvan aanleiding zou moeten geven. De bedoelde *onderscheiding* wordt gevorderd:

„ 1°. door den aard der zaak. Het *opzigt* der kerkelijke collegiën is doorloopend; tot het uitoefenen der *tucht* wordt alleen in bepaalde gevallen overgegaan. Het *opzigt* brengt verkeerdheden van meer of minder belang aan het licht; de *tucht*, wanneer wij ons althans aan het spraakgebruik houden, is alleen op grove of geruchtmakende afdwalingen gerigt, en stelt zich hare wegneming en de verbetering der afgedwaalden ten doel;

„ 2°. door den verschillenden omvang van beiden. Het kerkelijk *opzigt* strekt zich uit tot al de leden der gemeente zonder onderscheid, zoowel tot de lidmaten, als tot hen die door doop of geboorte tot de Nederlandsche Hervormde Kerk behooren. De kerkelijke *tucht* daarentegen kan alleen worden toegepast op hen, die door het afleggen van belijdenis des geloofs verklaard hebben tot de gemeente te willen behooren, of met één woord, op de lidmaten;

„ 3°. door de verschillende wijze, waarop beiden worden uitgeoefend. Elk kerkelijk collegie is, krachtens zijne roeping, bevoegd, in den kring waarin het werkzaam is, door raadgeving, teregtwijzing, waarschuwing en bedreiging het kwade te weren en grooter kwaad te voorkomen, doch zoodanige *handelingen*, die met de herderlijke zorg, door den predikant uit te oefenen, als het ware op ééne lijn staan, daarmede althans het best vergeleken worden, kunnen niet worden aangemerkt als *beslissingen* in den eigenlijken zin des woords; en hoewel zij *onderzoek* naar den toestand en de daden der personen, die zij betreffen, en *kennis* daarvan onderstellen, zij vereischen geenszins een naar de eischen der kerkelijke verordening ingesteld getuigen-verhoor en wat dies meer zij. Daarentegen bij de uitoefening der kerkelijke *tucht* is dit laatste een onmisbaar vereischte.

„ Het zou niet moeijelijk vallen, het verschil tusschen *opzigt* en *tucht* ook nog in andere punten te doen uitkomen. Doch wij kunnen met eene enkele opmerking volstaan, welke naar ons oordeel de noodzakelijkheid eener onderscheiding tusschen de *middelen* van opzigt en tucht boven allen redelijken twijfel verheft. Krachtens art. 15 *Algemeen Reglement* is *iedere beslissing van een kerkelijk collegie vatbaar voor hooger beroep bij het in opklimmenden rang volgend collegie.* In overeenstemming daarmede wordt in art. 29 van het concept bepaald, dat ieder, tegen wien een der tuchtmiddelen van art. 3 is uitgesproken, daarvan in hooger beroep komen kan. Zien wij nu niet toe, dat de *handelingen* in art. 3 genoemd, als *voorlichting*, *raadgeving*, *ernstige bedreiging*, als *handelingen van opzigt*, of uitvloeisels van de *opzieners*-bevoegdheid, duidelijk onderscheiden worden van de *beslissingen*, houdende toepassing van een der tuchtmiddelen, dan zou daaruit volgen, dat bijv. *voorlichting* door een kerkelijk collegie niet zou kunnen worden gegeven, dan nadat de termijn tot beroep verstreken was, en dat iemand van eene *waarschuwing* in hooger beroep zou kunnen komen, ja zelfs vernietiging zou kunnen aanvragen. Dat kan nooit de bedoeling van den wetgever geweest zijn. Doch dan behoort zijne meening ook duidelijk te worden uitgesproken, en wel in dien zin dat het *opzigt* en hetgeen daartoe behoort, wel in het reglement vermeld, maar overigens geheel aan de kerkelijke collegiën overgelaten worde, terwijl de wijze waarop in de toepassing der *tucht*middelen (in kennis-

neming en onderzoek, hooger beroep, aanvrage tot vernietiging enz.) moet worden gehandeld, duidelijk worde voorgeschreven. Mogt het noodig zijn, deze onderscheiding nog nader toe te lichten en aan te dringen, wij zouden verwijzen op de analogie van art. 52 van het concept, waar de bijlegging en de minnelijke schikking der geschillen als eerste pligt der kerkelijke collegiën genoemd, maar ook alleen genoemd en niet nader omschreven worden. De handelingen van opzigt, indien wij ons zoo mogen uitdrukken, staan met die pogingen tot minnelijke schikking op ééne lijn en zijn evenmin als deze voor nadere regeling vatbaar. En toch mag het reglement deze evenmin als gene met stilzwijgen voorbijgaan, al ware het alleen om het *karakter* der kerkelijke bemoeijingen in zaken van tucht en in de behandeling van geschillen duidelijk te doen uitkomen.

„ Wat eindelijk het onderscheid betreft, tusschen lidmaten der gemeente en leden van kerkelijke collegiën te maken, het komt niet in ons op dat te loochenen. Doch het is zóó zeer in den aard der zaak gegrond, en daarom ook zóó duidelijk, dat het tot eene splitsing van het reglement juist om die reden geene aanleiding behoeft te geven. De hier en daar voorgedragen meening, alsof het reglement de strekking hebben zou om de *leden der gemeente* aan de kerkelijke verordeningen te binden, en deze banden zoo naauw mogelijk toe te halen, steunt geheel op misverstand. In de kerkelijke reglementen worden immers de pligten van de leden der kerkelijke besturen omschreven, en waar dus van handhaving der eersten sprake is, daar kan het concept ook alleen de leden dier besturen op het oog gehad hebben. Doch het schijnt ons onnoodig, daarbij langer stil te staan.

„ Wij zien ons thans op het standpunt geplaatst van waar wij de *middelen van opzigt en tucht*, in art. 3 genoemd, nader beschouwen kunnen. Wat de acht eersten betreft, het is ons voorgekomen, dat over hun groot aantal en de moeijelijkheid om ze behoorlijk van elkander te onderscheiden niet zonder grond is geklaagd. Wij hebben daarom gemeend in onze gewijzigde redactie de opsomming eenigermate te mogen inkorten. De eigenlijke tuchtmiddelen (*vervallenverklaring van de bevoegdheid* enz.) moeten nader worden omschreven, want het is ons gebleken, dat omtrent de beteekenis der gebezigde bewoordingen verschil van gevoelen heerscht. Doch wij willen ze achtereenvolgens, in verband met het beginsel en de strekking der kerkelijke tucht, beschouwen.

„ Het eerste is: *vervallenverklaring van de bevoegdheid tot uitoefening van kerkelijke regten voor bepaalden tijd.* Welke zijn de hier bedoelde *kerkelijke regten?* Natuurlijk het *stemregt*, waar dit bestaat of later zal worden ingevoerd; verder schijnt hiertoe te behooren de *bevoegdheid tot het aanvaarden en bekleeden van kerkelijke bedieningen en ambten*, hoewel deze, om elk misverstand te voorkomen, ook afzonderlijk kan worden genoemd. Doch moet daaronder ook de deelneming aan het Heilig Avondmaal begrepen worden? Sommige besturen antwoorden ontkennend, andere bevestigend. Doch gewigtiger dan deze vraag is eene andere: behoort de ontzegging van het gebruik des Heiligen Avondmaals onder de tuchtmiddelen te worden opgenomen? Deze zal verschillend worden beantwoord, naar mate van het standpunt, waarop men zich plaatst. Beschouwt men het Heilig Avondmaal alleen als genademiddel, dan schijnt het niet geoorloofd iemand daarvan te weren. Doch vestigt men het oog op de gemoedsstemming, die in den avondmaalganger moet aanwezig zijn, indien zijne verschijning aan de tafel des Heeren meer wezen zal dan eene ijdele vertooning of eene daad van huichelarij; let men daarenboven op het belang der gemeente, dat hier niet uit het oog mag worden verloren, dan schijnt die ontzegging in

sommige gevallen niet alleen geoorloofd, maar zelfs pligtmatig. Uwe commissie is van oordeel, dat deze laatste beschouwingen hier behooren te gelden, en meent Uw Hoog Eerw. dienvolgens te moeten adviseren, de *ontzegging van het gebruik des Heiligen Avondmaals* onder de tuchtmiddelen op te nemen, of liever, met het oog op het bestaande, haar te behouden, maar haar dan ook uitdrukkelijk te noemen, en wel *in de eerste plaats.* Tevens meent zij, dat die *ontzegging*, indien zij vooral met het oog op de behoeften der gemeente tegen een harer lidmaten wordt uitgesproken, zijn kan *voor bepaalden tijd*, terwijl zij in elk ander geval *voor onbepaalden tijd* behoort te geschieden. Verder is het ons nog voorgekomen, dat de *vervallen-verklaring van de bevoegdheid tot het uitoefenen van kerkelijke regten en tot het aanvaarden van kerkelijke bedieningen of ambten*, niet slechts voor *bepaalden*, maar ook voor *onbepaalden tijd* (dat is tot dat van verbetering zal gebleken zijn) behoort te worden toegelaten.

„ Als tweede en derde tuchtmiddel komen in art. 3 voor de *ontzetting van kerkelijke bedieningen en ambten voor bepaalden tijd* en *voor altijd.* In overeenstemming met hetgeen hieromtrent door sommige besturen is aangemerkt, meent Uwe commissie aan deze twee tuchtmiddelen een derde te moeten toevoegen en, met behoud der zaak, duidelijkheidshalve andere woorden te moeten kiezen (verg. art. 36), zoodat de volgorde deze wordt:

„ *Schorsing in de uitoefening van kerkelijke bedieningen en ambten voor bepaalden of onbepaalden tijd;*

„ *Ontzetting van kerkelijke bedieningen en ambten.*

„ Als laatste tuchtmiddel moet, naar het oordeel Uwer commissie, genoemd worden de *ontzetting van het lidmaatschap der Nederlandsche Hervormde Kerk.* Wat daaraan in art. 3 nu nog toegevoegd wordt (*afsnijding van alle betrekking tot de Nederlandsche Hervormde Kerk*) moet, om onderscheidene redenen, wegvallen. De bedoeling van het concept is (vergelijkt art. 36), dat dit tuchtmiddel op hen, die geene lidmaten zijn, zou worden toegepast. Doch naar ons oordeel kunnen de zoodanigen niet geacht worden aan de kerkelijke *tucht* onderworpen te zijn. Reeds daarom zou die *afsnijding* moeten achterwege blijven. Doch daarenboven schijnt zij *onuitvoerlijk* en *met de strekking der kerkelijke tucht onvereenigbaar.* Reeds met betrekking tot de *ontzetting van het lidmaatschap* is de vraag opgeworpen, of zij wel overeenkwam met het Christelijk-zedelijke doel der tucht, en de wensch geuit, dat zij werd weggelaten. Uwe commissie kan daartoe evenwel niet raden. Zij acht het wenschelijk, dat de ontzetting van het lidmaatschap alleen in de uiterste noodzakelijkheid worde toegepast, en meent tevens, dat daartoe zeer zelden termen zullen gevonden worden. Er kunnen zich evenwel gevallen voordoen, waarin het welzijn der gemeente haar gebiedend schijnt te vorderen. En toch zou op grond daarvan de *ontzetting van het lidmaatschap* niet onder de tuchtmiddelen mogen worden opgenomen, ware het niet, dat daartegenover stond de bevoegdheid, in art. 36 aan het collegie, dat haar uitsprak, toegekend, om haar ook weder op te heffen. De Kerk laat een harer lidmaten los, maar zij spreekt tevens hare gezindheid uit om hem, indien hij berouw toont en verklaart met hare beginselen in te stemmen, weder op te nemen in haren schoot. Ja, zoo zij hare roeping als Christelijke Kerk verstaat, zal zij niet lijdelijk afwachten tot dat de van het lidmaatschap ontzette van die gezindheid doe blijken, maar zelve al de middelen, die zij in hare magt heeft, aanwenden om dat berouw

en die instemming met hare Christelijke beginselen te doen ontstaan en aan te kweeken. Doch indien dit de bedoeling der Kerk is, ja wezen moet, dan zal het wel geen nader betoog vereischen, dat er van *afsnijding van alle betrekking tot haar* nooit sprake zijn kan, indien zij althans in den geest van haren stichter, die gekomen is om te zoeken en zalig te maken wat verloren was, handelen zal.

„ Zoo dikwerf wij tot nog toe van het *doel* der kerkelijke tucht in verband met de gemeente melding maakten, geschiedde zulks geheel in het algemeen en in dier voege, dat de groote meerderheid zich met de daarvan gegeven bepaling gaarne zal vereenigen. Dat de kerkelijke tucht de reiniging en opbouwing der gemeente beoogt en te dien einde het daarin aanwezige kwaad tracht weg te nemen; dat zij verder de handhaving der kerkelijke reglementen, dat is de goede orde, verzekert, daaromtrent heerscht eigenlijk geen verschil van gevoelen. Doch begint men nader te omschrijven, dan openbaren zich verschillende beschouwingen, die ten naauwste zamenhangen met het denkbeeld, dat men zich vormt van het wezen eener Christelijke Kerk in het algemeen en der Nederlandsche Hervormde Kerk in het bijzonder.

„ De Nederlandsche Hervormde Kerk — zoo verklaren zich niet weinige der geraadpleegde collegiën — is eene belijdenis-kerk. Haar aard brengt mede, dat het Evangelie binnen hare grenzen gepredikt worde overeenkomstig de letter of althans naar den geest harer formulieren van eenigheid. De handhaving harer leer is dus almede het doel der kerkelijke tucht. Dit volgt niet alleen uit den aard der zaak, maar wordt nog ten overvloede bevestigd door art. 11 Algemeen Reglement, waar als hoofddoel van allen, die met het bestuur der Kerk belast zijn, genoemd wordt: „ „ de zorg voor de belangen zoo „ „ van de Christelijke Kerk in het algemeen, als van de Hervormde in het bijzonder, „ „ *de handhaving harer leer* enz. „ „ Wat daarvoor in art. 4 van het conceptreglement in de plaats wordt gesteld, is onvoldoende en zóó onbepaald, dat het voor toepassing niet vatbaar kan worden geacht. De tuchtmiddelen, zoo heet het daar, worden toegepast „ „ ter „ „ zake van verzuim of vergrijp in de uitoefening van kerkelijke betrekkingen, van ver- „ „ storing van orde en rust, *van onchristelijke leer* en ergerlijk leven. „ „ Van Hervormde leer of belijdenis wordt geen woord gerept; de hier gebezigde uitdrukking „ „ *on-* „ „ *christelijke leer* „ „ is zóó onbepaald, dat daarin geen grond ligt tot het weren der meest ergerlijke dwalingen, bijv. van de prediking der transsubstantiatie en andere dogma's der Roomsch-Katholijke Kerk. Immers die leerstellingen worden door hen, die ze prediken, voor Christelijk gehouden, en wat waarborgt ons in het afgetrokkene dat een bestuur onzer Kerk er anders over oordeelen zal? Dit concept althans sluit die mogelijkheid niet buiten.

„ Deze bedenkingen drukken zonder twijfel eene hoofdgrieve tegen het conceptreglement uit. Door vele besturen en kerkeraden wordt daaraan dan ook groot gewigt toegekend, en op grond van deze strekking het geheele ontwerp onbepaald afgekeurd. Doch wij moeten niet vergeten op te merken, dat het voorgestelde bezwaar ook door anderen gedeeld wordt, die daarom niet willen geacht worden vooruitgang en ontwikkeling, ook in de opvatting der leer, af te keuren of te willen tegengaan. Het concept — zoo laat zich in dien geest een kerkeraad uit *Zuidholland* hooren — wijkt in een zóó belangrijk punt af, niet slechts van art. 11 Algemeen Reglement, maar ook van art. 27 reglement op het examen, en van

de verklaringen, vroeger herhaalde malen door de Synode zelve afgelegd. Meende men hierin het vroeger ingenomen standpunt te moeten vaarwel zeggen, dat behoorde openlijk en na bezadigd overleg te geschieden, niet als het ware steelsgewijze en in een reglement, waarin men eene zoo gewigtige afwijking niet zou wachten.

„ Het zal wel niet noodig zijn, dat Uwe commissie deze hoogst belangrijke aangelegenheid aan de overweging van Uw Hoog Eerw. ten ernstigste aanbeveelt. Ons eigen oordeel kunnen wij in weinige woorden zamenvatten. Bij allen eerbied voor de overtuiging van hen, wier beschouwingen wij mededeelden, meenen wij toch op te merken, dat daaraan, althans bij de meesten, miskenning òf van het wezen eener Protestantsche Kerk òf van den zin van art. 4 van het concept ten grondslag ligt. Eene *Protestantsche* Kerk kent geene onveranderlijke leer; eene kerkvergadering, die de verpligting tot hare handhaving naar de letter eener geschreven geloofsbelijdenis uitsprak, zou in strijd handelen met hare roeping als bestuur eener Protestantsche, en laat ons er bijvoegen, eener Christelijke Kerk. Daarenboven, die handhaving kan door niemand in ernst begeerd worden, ook niet door hen die daarop zoo zeer aandringen; want het zal toch wel vaststaan, dat ook zij zelven in niet onbelangrijke punten van de door hen ingeroepen formulieren van eenigheid afwijken, zoodat eene beperking der vrijheid, waarmede Christus ons heeft vrijgemaakt, ook voor hen zeer bedenkelijke gevolgen zou na zich slepen.

„ Doch ook misverstand omtrent den zin van art. 4 ligt, meenen wij, aan de ingebragte bedenkingen ten grondslag. Het moge waar zijn, dat de uitdrukking „ „ *onchristelijke* leer „ „ onbepaald is, men behoort niet te vergeten, dat zij voorkomt in een reglement voor de Nederlandsche Hervormde Kerk, en reeds daardoor nader wordt toegelicht; dat de aangehaalde wetsartikelen (art. 11 Alg. Regl. en art. 27 Regl. op het examen) evenzeer haren zin nader verklaren; dat eindelijk de Christelijke vrijheid eene naauwkeurige en scherpe bepaling verbiedt. „ „ Wij keuren het niet af — zoo zeggen wij met een der kerkeraden uit het ressort der Waalsche commissie — dat art. 4 zich onthoudt van eene nadere bepa-
„ „ ling van de kenteekenen eener *onchristelijke* prediking in den schoot onzer Kerk. Het
„ „ schijnt ons overtollig in een reglement, voor de Nederlandsche Hervormde Kerk bestemd,
„ „ te verklaren, dat men de leer van deze kerk, en niet die van eene andere godsdienstige
„ „ gezindte verlangt gepredikt te zien. Stond er: *onhervormde leer* (prédication antiréfor-
„ „ mée), zoo zou men gevaar loopen te doen vergeten, dat onze Kerk en hare leer alleen
„ „ dààrom *hervormd* heeten, omdat zij er naar streven *Christelijk* te zijn. „ „

„ Wij herhalen het: eene nadere bepaling van den zin van art. 4, indien zij eene beperking der Christelijke vrijheid ten gevolge moest hebben, zou ons toeschijnen evenzeer *onchristelijk* als *onhervormd* te wezen. Doch indien zij alleen daartoe strekken zal, dat genoemd artikel niet slechts met den geest, maar ook met de letter van art. 4 Algem. Regl., van art. 27 Regl. op het examen en van de duidelijke verklaringen, vroeger door de Algemeene Synode afgelegd, overeenstemme, dan zien wij volstrekt geene reden om ons daartegen te verklaren. In dat geval zouden wij Uw Hoog Eerw. voorstellen te schrijven: „ „ (ter zake)
„ „ van openbaren strijd met den geest en de hoofdzaak van de belijdenis der Nederland-
„ „ sche Kerk, „ „ en daarbij tot nadere toelichting uitdrukkelijk te verwijzen naar art. 27 Regl. op het examen. Eene dergelijke wijziging achten wij niet slechts onbedenkelijk, maar bevelen haar zelfs aan als een geschikt middel om de gemoedelijke bezorgdheid van velen, alsof deze Hooge Kerkvergadering den weg, door vroegere Synoden bewandeld, zou verla-

ten, zoo mogelijk weg te nemen, en de verdenking, alsof zij de *geheele terzijdestelling* der Hervormde belijdenis beoogde, te wederleggen.

„Geheel in overeenstemming met het boven aangeduide beginsel, waarvan het concept uitgaat, is *de groote vrijheid*, die aan de verschillende kerkelijke collegiën gelaten wordt. Nergens komt in het concept eene opsomming voor van de overtredingen, welke tot de uitoefening van de kerkelijke tucht aanleiding geven, noch ook eene bepaalde aanwijzing van de tuchtmiddelen, die op elke overtreding moeten worden toegepast. Iets dergelijks mag evenmin in een strafwetboek ontbreken, als het in een reglement van kerkelijk opzigt en tucht op zijne plaats zou zijn. Sommige besturen en kerkeraden evenwel hebben zich met het stelsel, hierin door het concept gevolgd, niet kunnen vereenigen, en maken opmerkzaam op het gevaar, aan het gemis van vaste bepalingen verbonden; vele kerkelijke collegiën, zoo meenen zij, zullen daardoor in groote verlegenheid worden gebragt, niet het minst de kerkeraden ten platten lande, aan welke men in den regel geene ervarenheid in het behandelen van zaken van tucht mag toeschrijven; onzekerheid, ongelijkmatigheid, verwarring, welligt ook misbruik van magt zullen daarvan het gevolg zijn. Het ware veiliger geweest, uitdrukkelijk te bepalen, welke tuchtmiddelen op de met name genoemde afdwalingen toepasselijk waren, en alzoo de verantwoordelijkheid, vooral der lagere kerkelijke collegiën, eenigermate te verligten.

„Uwe commissie gevoelt al het gewigt van die bedenkingen. En toch kan zij Uw Hoog Eerwaarden alleen aanraden, dat zij zich in dit opzigt geheel en al houden aan het door het concept gevolgde stelsel. Elke afwijking daarvan zou tevens afwijking zijn van het beginsel waarvan kerkelijk opzigt en tucht uitgaan. Dat beginsel vordert gebiedend, dat niet slechts op de overtreding als geïsoleerd feit, maar ook, ja vooral op den zedelijken toestand waarvan het eene openbaring is, op het waarachtige belang zoo van den schuldige als van de gemeente, worde acht gegeven. Dat alles wordt hoogst bezwaarlijk, zoo niet onmogelijk, wanneer het kerkelijk collegie in de toepassing der tuchtmiddelen door de letter van een reglement gebonden is, hoe groote ruimte het overigens ook laten moge. Daarenboven, begon men eenmaal de overtredingen op te sommen, dan mogt er ook geene enkele ontbreken, want haar gemis zou de bevoegdheid der besturen, tot groote schade der gemeente, beperken. En wie zou durven beweren, dat volledigheid in dit punt bereikbaar is? Het moge dan waar zijn, dat de bevoegdheid, aan elk kerkelijk collegie binnen de grenzen van zijn eigen gebied gelaten, hare bezwaren heeft, het beperken van die vrijheid achten wij oneindig meer bedenkelijk. Het is billijk, dat de wijze van kennisneming en onderzoek, althans in hare hoofdtrekken, door den wetgever bepaald worde, doch elk oordeele, nadat hij voldoende ingelicht is, naar de uitspraak van zijn geweten. Mag hij dat niet doen, dan verliest de kerkelijke tucht haar *vaderlijk*, haar *opvoedend* karakter, en het kerkelijk collegie, in plaats van te handelen uit het vrije beginsel der broederlijke liefde, wordt de dienaar eener geschreven wet.

„Overigens spreekt het van zelf, dat het stelsel, door het concept hierin gevolgd, indien het eenmaal wordt aangenomen, ook consequent moet worden vastgehouden. Van daar dat wij Uw Hoog Eerw. ten sterkste moeten ontraden, te voldoen aan het door sommige besturen geopenbaard verlangen, dat althans omtrent enkele punten vaste bepalingen gemaakt worden, bijv. omtrent de wijze van bestraffing der simonie, omtrent

verjaring enz. Er bestaat geene reden, waarom in de genoemde gevallen wèl, in andere niet de letter der wet den weg zou moeten aanwijzen. Ook daaromtrent moet het kerkelijk collegie, met inachtneming van alle omstandigheden, naar eigen inzigt vrij kunnen oordeelen.

„ Wij kunnen van dit belangrijk onderwerp niet afstappen, zonder nog éène bedenking vermeld te hebben, tegen het stelsel van het concept door een der provinciale kerkbesturen uitgebragt. Zij is ontleend aan art. 51, 3°. van het *Algemeen Reglement*. Daar wordt melding gemaakt van „ „ misdrijven voor welke de kerkeorde afzetting eischt. „ „ Sluit dit niet in zich, dat het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht uitdrukkelijk behoort te bepalen, welke misdrijven tot afzetting aanleiding geven? Het komt Uwer commissie twijfelachtig voor, of het Algemeen Reglement hier bepaaldelijk het reglement voor opzigt en tucht bedoeld heeft; het wordt althans niet uitdrukkelijk genoemd (gelijk bijv. in art. 22 geschiedt), en in plaats daarvan komt de *kerkeorde* voor, waaronder men ook zou kunnen verstaan de regelen, die in de kerk plegen gevolgd te worden. In elk geval is het duidelijk, dat genoemd art. 51, 3°. geheel onaangetast blijft, ook dan wanneer het concept wordt aangenomen. Genoemd artikel staat in het naauwste verband met art. 43, 3°. en art. 44, 3°. *Algemeen Reglement*. Het laatstgenoemde legt aan de classikale besturen de verpligting op, alle aanklagten voorloopig te beoordeelen en ze, naar bevind van zaken, òf zelven ten einde te brengen òf aan het bevoegde kerkbestuur te verzenden. Is eene aanklagt van dien aard, dat zij naar het oordeel des classikalen bestuurs tot afzetting zou kunnen leiden, dan verzendt het die aan het provinciaal kerkbestuur, dat de zaak zelf nader onderzoekt en beslist. Indien er nu een kerkelijk strafwetboek bestaat, dan heeft het classikaal bestuur zich in die voorloopige beoordeeling natuurlijk daarnaar te gedragen, doch indien niet, dan behoort het naar zijn eigen inzigt en naar hetgeen de gewoonte schijnt mede te brengen te werk te gaan. Zoowel in het eene als in het andere geval wordt de kerkeorde gevolgd. Eene wettelijke bepaling van de gevallen, waarin afzetting gevorderd wordt, is hier, daar het oordeel van het provinciaal kerkbestuur toch vrij blijft, geheel overbodig, en hare noodzakelijkheid kan dus ook uit art. 51, 3°. *Algemeen Reglement* niet worden afgeleid.

„ In het stelsel van het concept hangt met de, aan de onderscheidene kerkelijke collegiën gelaten vrijheid ten naauwste zamen een aantal bepalingen, die tot zeer uiteenloopende beschouwingen aanleiding gegeven hebben. Zij betreffen het toezigt, door de hoogere collegiën over de lagere uit te oefenen, en komen voor in artt. 26, 32, 38 en 50. Wij achten het niet overbodig, Uw Hoog Eerwaarden den inhoud van deze artikelen vooraf kortelijk te herinneren. Elk kerkelijk collegie is verpligt, zijne beslissingen in zaken van tucht te brengen ter kennis van het in rang eerstvolgend hooger kerkelijk bestuur en van de Algemeene Synodale Commissie (art. 26). Daarenboven rust op den kerkeraad de verpligting, de te zijner kennis gebragte bezwaren, welke naar zijn oordeel geene termen tot vervolging opleveren, mede te deelen aan het classikaal bestuur (art. 38). Bemerkt nu een hooger kerkelijk bestuur, dat er in de behandeling van zaken van tucht door een collegie onder zijn ressort groote achteloosheid, verwaarloozing der kerkelijke voorschriften enz. gepleegd is, dan is het bevoegd, de nadere behandeling der zaak aan zich te trekken en datgene te doen wat het lagere collegie had behooren te doen (art. 32). De Synodale Commissie

eindelijk is bevoegd, de aan haar medegedeelde beslissingen, wanneer zij daarin schennis of verkeerde toepassing der reglementen ontdekt, in 't belang der orde alleen en buiten alle voor- of nadeel der personen, die het aangaat, te vernietigen (art. 50). De bevoegdheid tot het komen in hooger beroep of het aanvragen van vernietiging wordt natuurlijk door de aangehaalde artikelen in haar geheel gelaten.

„ Wat deze bepalingen beoogen, is in de memorie van toelichting bij het concept (vooral bladz. 15, 16 en 19) uiteengezet, werwaarts wij Uw Hoog Eerw. verwijzen. De bedenkingen, waartoe zij aanleiding gegeven hebben, willen wij thans tot Uwe kennis brengen. Zij betreffen zoowel 1°. de verzending der beslissingen naar het in rang eerstvolgend hooger bestuur, als 2°. de verzending naar de Algemeene Synodale Commissie en de haar toegekende bevoegdheid tot vernietiging, ook zonder dat deze is aangevraagd.

„ 1°. De belangen der gemeente zijn aan den kerkeraad toevertrouwd, die van het classikale ressort aan het classikaal bestuur enz. De zelfstandigheid van die kerkelijke collegiën, elk op zijn eigen gebied, behoort te worden geëerbiedigd. Hare opheffing, of hare beperking, gelijk die in het concept wordt voorgesteld, berust op miskenning van den aard van ons kerkbestuur, dat presbyteriaal, niet episcopaal is. Daarenboven is ieder op zijn eigen gebied het best in staat en bij gevolg ook het meest bevoegd tot oordeelen, vooral wanneer bij dat oordeel plaatselijke en bijzondere omstandigheden in aanmerking moeten genomen worden, gelijk de wetgever, door het niet voorschrijven van bepaalde tuchtmiddelen voor elke overtreding, zelf getoond heeft te willen. Eindelijk, zal de kerkelijke tucht haar *vaderlijk* karakter blijven bewaren, dan behoort zij zich zooveel mogelijk te houden binnen den kring, waarin zij is uitgeoefend; de mededeeling eener uitspraak, waarin de beklaagde genoemd en zijne overtreding met name aangewezen wordt, aan een hooger kerkelijk collegie is daarmede in lijnregten strijd. Tegen willekeur van de zijde der lagere besturen is genoeg gezorgd, door de aan ieder toegekende bevoegdheid tot hooger beroep. Indien iemand daarvan geen gebruik maakt en zich onderwerpt aan de beslissing die hem veroordeelt, dan is het onkiesch hem niettemin als overtreder aan het hoogere bestuur te doen kennen.

„ 2°. Dezelfde bezwaren, alleenlijk in veel hooger mate, drukken de opzending van alle beslissingen in zaken van tucht aan de Algemeene Synodale Commissie. Het is dus onnoodig die hier te herhalen. Doch daarenboven, zoo laten zich onderscheidene besturen hooren, is de daartoe strekkende bepaling (art. 26 alinea) op zich zelve beschouwd afkeurenswaardig. De Synodale Commissie wordt daardoor met veel werk belast, en zal ter naauwernood, of in het geheel niet, in staat zijn zich daarvan naar behooren te kwijten. Hare suprematie over de lagere collegiën wordt aldus overmatig en zonder noodzaak uitgebreid. Inzonderheid geldt dit met betrekking tot art. 50, welks weglating door vier provinciale kerkbesturen en onderscheidene collegiën van lageren rang wordt begeerd. De vernietiging eener uitspraak, op grond van schennis der wet, zonder dat ten gevolge daarvan hare uitvoering wordt gestuit, schijnt *onnoodig*, want zij mist alle doel; *onwettig*, want art. 15 Algemeen Reglement kent deze of dergelijke bevoegdheid aan de Synodale Commissie geenszins toe, en uit art. 70, 2°. behoeft zij niet noodzakelijk te volgen; *schadelijk*, want zij geeft aanleiding tot ontevredenheid èn bij het bestuur, welks uitspraak

wordt vernietigd èn bij den beklaagde, die voortdurend bezwaard blijft door eene beslissing, welker wettigheid door de bevoegde magt is ontkend. Eindelijk behoort niet uit het oog te worden verloren, dat de Algemeene Synodale Commissie wèl in bepaald aangewezen gevallen als *hof van cassatie* uitspraak doet, doch dat haar aard als kerkelijk collegie, en hare afwisselende zamenstelling verbieden haar al de attributen toe te kennen, die een burgerlijk hof van cassatie bezit.

„Zietdaar, Hoog Eerwaarde Heeren, de bedenkingen tegen de straks genoemde artikelen van het concept ingebragt. Uwe commissie erkent ten volle haar gewigt, doch zij ziet evenmin het nut der aldus bestreden bepalingen voorbij, en voelt zich verpligt daarbij nog opzettelijk Uwe aandacht te bepalen. Tegen *te strenge* toepassing van het reglement schijnt in de toegekende bevoegdheid tot hooger beroep voldoende gewaakt te zijn. Doch indien het toezigt, door de hoogere collegiën over de lagere uit te oefenen, wegvalt, dan bestaat er ook geen enkele waarborg meer tegen verregaande *achteloosheid* en *slapheid* in de toepassing der kerkelijke tucht. Het wordt dan niet alleen denkbaar, maar zelfs verre van onwaarschijnlijk, dat de lagere kerkelijke collegiën, uit zucht tot gemak of tot vrede, gelijk men pleegt te zeggen, indien niet uit nog onedeler beweegredenen, zelfs grove misbruiken oogluikend zullen aanzien, en de klagten, daaromtrent tot hen gebragt, eenvoudig zullen ter zijde leggen. Evenzeer valt in het oog, dat de in het reglement ingeslagen weg tot beteugeling dezer verkeerde handelingen de meest doelmatige is. Het is waar: aan den klager kon het regt tot appèl worden toegekend, doch dit middel is 1°. *onvoldoende*, want de kerkelijke tucht behoort dikwerf te worden toegepast wanneer er geen klager is; 2°. *strijdig met het beginsel waarvan het concept uitgaat.* Het kent in zaken van tucht geene twee partijen, een beschuldiger en een beschuldigde. De klager is en behoort ook niet meer te zijn dan *aanbrenger*. Hij geeft aan het kerkelijk collegie kennis van verkeerdheden die hem bekend zijn, doch waarvan het collegie zelf, om welke reden dan ook, geene kennis draagt. Wanneer hij dat gedaan heeft, dan is ook zijne taak ten einde, en die van het kerkelijk bestuur begint. Deze wijze van handelen komt ons voor zóó natuurlijk te zijn en zóó geheel in overeenstemming met de beginselen van het concept, welker waarde wij gepoogd hebben in het licht te stellen, dat wij Uw Hoog Eerw. ten ernstigste moeten ontraden daarvan af te wijken. Indien deze Hooge Kerkvergadering zich in dit opzigt met onze beschouwingswijze vereenigt, dan ziet zij zich, naar ons bescheiden oordeel, geroepen om òf aan de ingebragte bedenkingen tegen het stelsel van toezigt geen gevolg te geven òf den daarin gelegen waarborg tegen onregelmatigheid en willekeur te laten varen. Zij zal hebben te beslissen of de zelfstandigheid der kerkelijke collegiën geheel zal worden geëerbiedigd (in welk geval de verzending aan het hoogere bestuur en aan de Synodale Commissie behoort weg te vallen), dan wel eenigermate moet worden beperkt, en wel òf door toezending der genomen beslissingen aan het hoogere bestuur alléén, òf daardoor en door de mededeeling aan de Algemeene Synodale Commissie. Wij onthouden ons in deze hoogst belangrijke aangelegenheid liefst van het uitspreken van een eigen oordeel, en meenen genoeg gedaan te hebben door haar aan Uw Hoog Eerw. opzettelijke overweging aan te bevelen.

„Wat door ons in verband met de aan de Synodale Commissie toe te kennen bevoegdheid werd opgemerkt, geeft ons aanleiding om eene andere bijzonderheid ter sprake te bren-

gen, die insgelijks de aandacht der kerkelijke besturen in hooge mate heeft tot zich getrokken. Het is het in het concept nader omschreven regtsmiddel van *aanvrage tot vernietiging* eener in hooger beroep gevallen beslissing aan de Algemeene Synodale Commissie. Wij vermelden alleen in het voorbijgaan, dat wij in de consideratiën van sommige kerkeraden misverstand omtrent den oorsprong en de strekking dezer aanvrage tot vernietiging hebben opgemerkt; een misverstand, dat evenwel niet aan het concept mag worden geweten. Men schijnt namelijk te meenen, dat de vernietiging door dit reglement ingevoerd wordt, en maakt van de gelegenheid gebruik om zijne afkeuring van het geheele regtsmiddel uit te spreken en met gronden te staven. Doch die afkeuring treft het Algemeen Reglement, bepaald artt. 15 en 70 3o. Van meer belang is het te doen opmerken, dat één provinciaal en één classikaal bestuur het concept in dit opzigt onvolledig achten, en eene nadere regeling van de geheele zaak wenschelijk oordeelen. Het concept bepaalt zich (artt. 47—49) tot de toepassing van hetgeen in de straks aangehaalde artikelen van het Algemeen Reglement voorgeschreven wordt. Men verlangt nu:

„ 1°. Eene nadere bepaling van hetgeen men te verstaan hebbe onder *schennis en verkeerde toepassing der reglementen* (art. 15 alinea). Is daaronder ook begrepen verzuim van bij de wet voorgeschreven vormen en overschrijding van regtsmagt? Wij aarzelen niet die vraag bevestigend te beantwoorden. Zijn die vormen werkelijk in de reglementen bepaald, wordt die regtsmagt daar inderdaad omschreven, dan heeft er in de genoemde gevallen ook werkelijk schennis van reglementen plaats gehad.

„ Men vraagt 2°. of het regtsmiddel ook betrekking heeft op de toepassing der tuchtmiddelen, ook dán wanneer deze niet uitdrukkelijk voor elk bijzonder geval in de reglementen voorgeschreven zijn. Wordt deze vraag bevestigend beantwoord, dan ontaardt de aanvrage tot vernietiging in een tweede hooger beroep, dat uitdrukkelijk door art. 15 alinea Algemeen Reglement buiten gesloten wordt. Wij meenen dus ontkennend te moeten antwoorden, en wel vooral, omdat, waar het reglement het kerkelijk collegie in de toepassing der tuchtmiddelen vrij laat, de wijze van toepassing nooit schennis van het reglement kan daarstellen.

„ Men dringt 3°. aan op de noodzakelijkheid van nadere bepalingen omtrent de vernietiging van beslissingen aangaande afwijkingen in de leer. Doch er bestaat, naar ons bescheiden oordeel, geen voldoende grond om juist omtrent dit punt vaste bepalingen te maken. Bij aanvragen tot vernietiging in zoodanige gevallen zal de Synodale Commissie eenvoudig te oordeelen hebben of de zaak langs den wettigen weg is behandeld, en of het betrokken kerkbestuur in overeenstemming met de bestaande bepalingen omtrent de leer geoordeeld heeft. Eene nadere omschrijving van den hierin te volgen weg zou misschien de bestaande onzekerheid, waarover geklaagd wordt, eenigermate verminderen, maar zeker ook de Christelijke vrijheid, tot groote schade der gemeente, beperken.

„ Eindelijk mist men 4°. eene voorziening in het geval, dat bijzondere reglementen met elkander of met het Algemeen Reglement strijden. Uwe commissie meent, dat een dergelijke, zeker onwillekeurige strijd door den wetgever niet mag worden ondersteld, en dat

bepalingen daaromtrent minstens zeer zonderling zouden wezen. Mogt die onverhoopt aanwezig zijn, de Algemeene Synodale Commissie zal dan hebben te oordeelen, welk reglement door het betrokken bestuur behoorde te zijn toegepast, zoodat dit geval een van die is, welke in het Algemeen Reglement (art. 15) door de woorden: „ „ *verkeerde toepassing* „ „ der reglementen „ „ worden aangewezen.

„ Uit onze opmerkingen is Uw Hoog Eerwaarden gebleken, dat wij in de aangevoerde bezwaren niet deelen. Wij meenen, dat het reglement in artt. 47 — 49 alles bevat, wat men redelijkerwijze daarin verwachten kan. Alleen hebben wij gedacht, in onze gewijzigde redactie van art. 47, met behoud der bewoordingen van het Algemeen Reglement, op den voorgrond te moeten plaatsen wat eigenlijk *vernietiging* is, ten einde alzoo elk misverstand daaromtrent onmogelijk te maken.

„ Niet minder gewigtig zijn de consideratiën over art. 49 in het bijzonder ingebragt, en wel bepaald over hetgeen dáár omtrent de *definitive beslissing* door het provinciaal of classikaal bestuur, aan hetwelk de Synodale Commissie de door haar vernietigde uitspraak toezendt, wordt voorgeschreven. Genoemd bestuur — zoo schrijft het concept voor — zal over de vernietigde uitspraak een nieuw onderzoek instellen, en daaromtrent, *met in-achtneming van de uitspraak der Algemeene Synodale Commissie*, eene nieuwe beslissing nemen. De zin dezer bepaling en de beweegredenen, die daartoe geleid hebben, zijn in de memorie van toelichting (blz. 18 en volgg.) voldoende verklaard, zoodat wij niets anders zouden kunnen doen, dan hetgeen daar gezegd is hier te herhalen. Wij nemen dus de vrijheid Uw Hoog Eerwaarden te verzoeken, het dáár uiteengezette wel te willen herlezen en bij Uwe overwegingen in aanmerking te nemen. Hier merken wij alleen op, dat de provinciale kerkbesturen *Zuidholland* en *Utrecht*, de Waalsche commissie, twee classikale besturen, ééne classikale vergadering en drie kerkeraden zich uitdrukkelijk tegen het artikel verklaren, het met art. 15 Algemeen Reglement strijdig achten, en van oordeel zijn, dat daarin een onbehoorlijk overwigt aan de Algemeene Synodale Commissie wordt toegekend. Daarenboven meent men strijd op te merken tusschen hetgeen het artikel voorschrijft aangaande het „ „ instellen van een nieuw onderzoek „ „ en het nemen van „ „ eene nieuwe beslissing „ „ aan den eenen kant, en het „ „ in acht nemen van de uitspraak der Algemeene Synodale „ „ Commissie „ „ aan de andere zijde.

„ Wij bevelen ook deze aangelegenheid aan de naauwgezette overweging der Hooge Kerkvergadering. Het verschilpunt is van dien aard, dat aan bemiddeling tusschen de strijdende partijen niet kan worden gedacht. Het geldt toch de vraag, of het bestuur, aan hetwelk de beslissing wordt opgedragen *omtrent de opvatting en toepassing der kerkelijke verordeningen* — want, men vergete het niet, daarover alléén wordt bij aanvragen tot vernietiging gehandeld — in hare eindbeslissing een ander oordeel mag uitspreken dan de Algemeene Synodale Commissie, ja of neen. Daarover behoort de wetgever zich duidelijk en bepaald uit te spreken. Het belang der zaak vordert dat gebiedend.

„ De bepalingen omtrent *de kosten*, welke bij de behandeling van zaken van tucht en van kerkelijke geschillen onvermijdelijk zijn, zijn belangrijk genoeg, om daarop nog opzettelijk Uw Hoog Eerw. aandacht te vestigen. Het concept schrijft daaromtrent voor, dat bij eene beslissing, houdende *vervallen-verklaring* van de bevoegdheid tot uitoefening van kerkelijke regten of *ontzetting* van kerkelijke bedieningen en ambten, de kosten door den

bezwaarde worden gedragen, terwijl zij in alle andere gevallen komen ten laste van de Kerk (art. 20). Komt iemand in hooger beroep, dan stelt hij zekerheid voor de kosten (art. 29). Kosten, ten laste van den bezwaarde gebragt, worden, bij nalatigheid of weigering tot betaling, langs den weg van burgerlijke regtsvordering verhaald (art. 23). Dit laatste geval kan alleen voorkomen naar aanleiding van beslissingen in eersten aanleg; in geval van veroordeeling in hooger beroep is de Kerk, door de verpligte borgstelling, zeker van de teruggave der kosten. In geschillen eindelijk worden (volgens artt. 57—60) de kosten in den regel gedragen door de in het ongelijk gestelde partij, behoudens de bepalingen daaromtrent in de aangehaalde artikelen gemaakt, ten gevolge waarvan zij ten deele komen ten laste van de Kerk.

„Tegen al deze voorschriften heeft men aangevoerd, dat zij voor de Kerk uitermate bezwarend zijn, en haar, ingeval het aantal zaken van tucht en geschillen mogt toenemen, in groote ongelegenheid kunnen brengen. Wij erkennen gaarne de juistheid dezer opmerking, al kunnen wij ook de daarbij uitgesproken vrees, op grond vooral van art. 4, eerste lid (gewijzigde redactie) en van art. 52 van het concept, niet deelen. Doch wij meenen tevens, dat dit bezwaar niet wel uit den weg kan worden geruimd. Wèl heeft men voorgesteld, in zaken van tucht de kosten te brengen *ten laste van den klager*, ingeval het blijken mogt dat hij eene valsche aanklagt had ingediend, doch een dergelijk voorschrift komt ons voor met den geest van het concept geheel in strijd te zijn. Gelijk wij reeds opmerkten, volgens art. 38 is de klager alleen *aanbrenger*, geenszins *partij* tegenover den aangeklaagde. Het kerkelijk collegie, bij hetwelk eene klagt wordt ingediend, onderzoekt die, indien het daartoe termen vindt, doch is alleen dàn gehouden den klager te hooren, wanneer deze als *getuige* moet optreden. Is dit zoo, dan kan ook de aanklagt nooit aanleiding geven, dat hij, die ze ingediend heeft, met de kosten bezwaard wordt. Ging men daartoe over, dan zou hem ook het regt van hooger beroep moeten worden toegekend. Doch daarmede ware dan ook feitelijk een ander stelsel aangenomen dan dat, hetwelk door het concept, naar ons oordeel geheel te regt, wordt gehuldigd.

„Meer gewigt moeten wij toekennen aan het gevoelen van hen, die zelfs tegen de betaling der kosten door den bezwaarde ingeval van *vervallen-verklaring* en *ontzetting* bezwaar hebben (art. 20). Dat voorschrift — zoo merkt men op — is 1°. in strijd met het beginsel, waarvan het concept uitgaat. Beoogt de toepassing der tuchtmiddelen de *verbetering* van den bezwaarde, dan is het niet geoorloofd, hem daardoor in geldelijke ongelegenheid te brengen; zoo doende loopt men gevaar het tegendeel uit te werken van hetgeen men bedoelt. Daarenboven is het 2°. willekeurig, het dragen der kosten door den bezwaarde niet te laten afhangen van zijne schuld of onschuld, maar van de meerdere of mindere mate zijner schuld. Eindelijk zal 3°. de bepaling van artt. 20 en 23 tot groote moeijelijkheden aanleiding geven. Indien de kerkelijke uitspraak als *titel* voor het burgerlijk vonnis gelden zal, dan dient zij behoorlijk gezegeld en geregistreerd te worden. Is dit geschied, dan is de burgerlijke regter wel verpligt om haar te laten gelden, doch niets zal den pleitbezorger van den bezwaarde verhinderen, haar in het openbaar te beoordeelen en de geringste afwijking in vormen meêdoogenloos in het licht te stellen. Zulks benadeelt niet slechts de achtbaarheid der kerkelijke regtspleging, maar is ook met haar karakter en doel in lijnregten strijd.

„Wij hebben gemeend, naar een middel te moeten omzien, waardoor deze bezwaren,

welker gegrondheid wij niet loochenen kunnen, zooveel mogelijk worden uit den weg geruimd. De verpligting, om in geval van hooger beroep zekerheid voor de kosten te stellen, kan in dier voege worden uitgebreid, dat men zekerheid vordert, zoowel voor de kosten in eersten aanleg reeds gemaakt, als voor die welke in hooger beroep gemaakt zullen worden. Zoo de appellant in hooger beroep veroordeeld wordt, dan kunnen al die kosten, in eersten en in tweeden aanleg gemaakt, te zijnen laste worden gebragt. Het schijnt billijk, dat hij die een hooger beroep instelt, en alzoo zelfs een nieuw onderzoek provoceert, in geval van veroordeeling ook al de kosten drage. Is hij zich niet van zijne onschuld bewust, dan ligt daarin voor hem een prikkel om zich van het hooger beroep te onthouden. Indien dit eenmaal aangenomen wordt, dan mag men ook van den in eersten aanleg veroordeelde voldoende zekerheid vorderen, vóórdat hij tot het hooger beroep worde toegelaten. En zoo kan dan tevens het verhalen der kosten voor den burgerlijken regter uit het reglement wegvallen, want in elk geval, waarin de betaling dier kosten zou kunnen worden geweigerd, wordt daarvoor *voldoende zekerheid* geëischt. Met deze bepalingen evenwel behoort de vrijheid, om, ingeval van blijkbaar onvermogen, *vrijstelling* van de betaling der kosten en van het stellen van borgtogt te erlangen, gepaard te gaan. In overeenstemming met deze beschouwingen, leggen wij bij ons rapport eene gewijzigde redactie der artikelen betreffende dit onderwerp aan Uw Hoog Eerw. over.

„ Uwe commissie meent hiermede hare taak te hebben volbragt. De wijzigingen, die ons naar aanleiding der ingediende consideratiën verder nog wenschelijk voorkomen, betreffen meerendeels de redactie of, zoo zij van meer belang zijn, staan zij toch niet in zóó regtstreeksch verband tot de beginselen van het conceptreglement, dat wij ze in ons rapport uitvoerig moesten toelichten. Daartoe zal zich overigens bij de beraadslagingen de gelegenheid van zelve aanbieden.

„ De Heer der gemeente schenke Uw Hoog Eerw. wijsheid, om in deze hoogst gewigtige aangelegenheid, in Zijnen geest, het heil der Nederlandsche Hervormde Kerk te bevorderen.

„ 's Gravenhage, den 23sten Julij 1856.

A. Kuenen.
C. J. van Heusden.
H. J. Trip. „

WIJZIGINGEN in het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht, en de behandeling van kerkelijke geschillen.

„ Art. 1.

„ Kerkelijk *opzigt* wordt gehouden en kerkelijke *tucht* uitgeoefend tot bevordering van Christelijk leven, tot wegneming van alles wat het godsdienstige en zedelijke welzijn der gemeente belemmert en tot handhaving der kerkelijke reglementen en verordeningen.

" Art. 3 (oud 4).

" Het kerkelijk *opzigt* strekt zich uit tot allen die door belijdenis, doop, geboorte als anderzins tot de Nederlandsche Hervormde Kerk behooren.

" Aan de kerkelijke *tucht* zijn onderworpen alle lidmaten, en inzonderheid leeraren, ouderlingen, diakenen en andere leden van kerkelijke besturen, ter zake van onchristelijken wandel, van openbaren strijd met den geest en de beginselen van de belijdenis der Hervormde Kerk (art. 27 reglement op het examen), van verstoring van orde en rust en van verzuim of vergrijp in de uitoefening van kerkelijke betrekkingen.

" Art. 4 (oud 3).

" De in art. 2 genoemde kerkelijke collegiën trachten de te hunner kennis gekomen verkeerdheden door *raadgeving*, *teregtwijzing*, *waarschuwing* en *bestraffing*, in den geest der broederlijke liefde, uit den weg te ruimen.

" De tuchtmiddelen, welke zij na *kennisneming* en *onderzoek* aanwenden, zijn:

" *ontzegging van het gebruik des Heiligen Avondmaals voor bepaalden of onbepaalden tijd;*

" *vervallenverklaring van de bevoegdheid tot het uitoefenen van kerkelijke regten en tot het aanvaarden van kerkelijke bedieningen voor bepaalden of onbepaalden tijd;*

" *schorsing in de uitoefening van kerkelijke bedieningen en ambten voor bepaalden of onbepaalden tijd;*

" *ontzetting van kerkelijke bedieningen en ambten;*

" *ontzetting van het lidmaatschap der Nederlandsche Hervormde Kerk.*

" Art. 5.

" Ieder lidmaat der kerk is verpligt de beslissingen enz.

" 2de regel. Herziening of vernietiging.

" Art. 6.

" 3de regel. In 't algemeen en de bijzondere omstandigheden der personen, die het aangaat, zulks vorderen.

" Art. 9.

" 2de regel. Voor " " belanghebbende " " te lezen: " " beklaagde. " "

" Verder. Voor " " deze " " lees: " " dezen. " "

" Art. 11.

" Te lezen: " " voor waar gehouden " " in plaats van " " geloofd. " "

„ Art. 12.

„ Voor „ „ inzendt „ „ te lezen: „ „ indient. „ „

„ Art. 13.

„ De woorden: „ „ of in eene geheel daarmede gelijkstaande „ „ vallen weg.

„ Art. 17.

„ Te lezen: „ „ Iedere beslissing van een kerkelijk collegie, in zaken van tucht, wordt
„ „ met inachtneming van art. 9 van het Algemeen Reglement „ „ enz.
„ Derde lid: „ „ in zaken van opzigt en tucht „ „ valt weg.

„ Art. 20.

„ Bij eene beslissing in hooger beroep, houdende toepassing van een der tuchtmiddelen in art. 4 (oud 3) genoemd, worden de kosten, in eersten aanleg en in hooger beroep gemaakt, gebragt ten laste van den bezwaarde. (De alinea blijft).

„ Art. 23.

„ Aldus te lezen: „ „ Kosten, volgens art. 20 ten laste van een bezwaarde gebragt,
„ „ worden door den scriba of secretaris van het collegie, dat de uitspraak deed, ontvangen
„ „ tegen kwitantie en verantwoord aan wie zulks behoort. „ „ (Het overige te doen wegvallen).

„ Art. 25.

„ Alinea. „ „ geloofd „ „ lees: „ „ voor waar gehouden. „ „

„ Art. 27.

„ De beslissingen in zaken van tucht worden officieel openbaar gemaakt, nadat het hoogste ressort, of, ingeval van aanvrage tot vernietiging, de Algemeene Synodale Commissie uitspraak gedaan heeft, indien die openbaarmaking in de uitspraak zelve uitdrukkelijk wordt voorgeschreven.

„ Art. 28.

„ Geene uitspraak van een kerkelijk collegie treedt in werking, vóórdat de termijnen om in hooger beroep te komen en herziening of vernietiging aan te vragen verstreken zijn, behoudens de bepalingen van artt. 42 en 46.

" Art. 29.

" Hij, tegen wien een der tuchtmiddelen, in art. 4 (oud 3) genoemd, is uitgesproken, " kan van die beslissing in hooger beroep komen, binnen 14 dagen enz. "

" In de beide laatste regels: waarop hij zich beroept, in handen van den scriba of secretaris voldoende zekerheid te stellen voor de kosten, in eersten aanleg gemaakt en in hooger beroep te maken.

" Art. 30.

" 1ste regel: " " Revisie of cassatie " " wegvallen.
" 4de en 5de regel: " " Revisie of cassatie " " wegvallen.
" Alinea: " " De revisie of cassatie " " wegvallen.

" Art. 31.

" 3de regel: had behooren gedaan te zijn. Van eene uitspraak in hooger beroep wordt geen nieuw appèl toegelaten, doch kan alleen vernietiging worden aangevraagd op de wijze, in de derde afdeeling van het tweede hoofdstuk omschreven.

" Art. 36.

" De alinea aldus te lezen (cf. art. 4): " " Ontzegging van het gebruik des Heiligen Avondmaals, vervallen-verklaring van de bevoegdheid tot het uitoefenen van kerkelijke regten en het aanvaarden van kerkelijke bedieningen, en schorsing in de uitoefening van kerkelijke bedieningen en ambten, voor onbepaalden tijd uitgesproken, kunnen te allen tijde bij met redenen omkleede uitspraak van het collegie, dat vroeger besliste, worden opgeheven. Ontzetting van het lidmaatschap kan op gelijke wijze worden opgeheven, doch niet dan na plegtige vernieuwing van de belofte bij de belijdenis, afgelegd voor den kerkeraad der gemeente, waar men tijdens de ontheffing woonachtig is. " "

" Art. 37.

" 3de regel: Van een lidmaat derzelfde gemeente.

" Art. 40.

" 1ste lid, te lezen: voorschriften in het eerste hoofdstuk.

" Art. 41.

" 2de regel, te lezen: bepalingen in het eerste hoofdstuk.

" Art. 43.

" Voorlaatste regel: Op dezelfde wijze als in het eerste hoofdstu[k] ...
" 4de regel: Achter " " secundi " " te voegen: " " als zood

" Art. 44.

" Achter " " secundus " " te voegen: " " als zoodanig. " "
" Op het slot: Overeenkomstig de bepalingen in het eerste hoofdstuk.

" Art. 45.

" 3de regel: Op dezelfde wijze als in het eerste hoofdstuk is voorgeschreven.
" Nieuw lid. Indien van eene uitspraak der Synode herziening wordt gevraagd. [illegible] de zaak voor de geheele Synode gebragt, die haar definitief beslist, zonder dat [illegible] beslissing vernietiging kan worden aangevraagd. De aanvrage tot herziening [illegible] overeenkomstig het bepaalde in de artt. 29 en 30.

" Art. 46.

" 2de regel: Welke schorsing in de uitoefening eener kerkelijke [illegible]
" 4de regel: " " of onbevoegdverklaring " " valt weg.

" Art. 47.

" Van beslissingen in hooger beroep gevallen kan, volgens de [illegible] Algemeen Reglement, *vernietiging* worden aangevraagd aan de [illegible] missie, wegens schennis of verkeerde toepassing der reglementen.
" Verzoeken tot vernietiging moeten, met overlegging [illegible] verklaard afschrift der uitspraak, worden ingediend bij den [illegible] Commissie, binnen enz. — aan den secretaris der Algemeene [illegible] ten einde daarop door haar worde acht geslagen. (Het [illegible]

" Art. 48.

" De Algemeene Synodale Commissie slaat bij [illegible] nietiging niet alleen acht op de gronden, welke door [illegible] ook op andere welke zij vermeent, dat daartoe bestaan.

" Art. 49

" 3de regel. Aan het provinciaal of [illegible]
" 5de regel. Voor " " kerkbestuur " " te [illegible]
" Alinea. [illegible] " " [illegible]t provinciaal [illegible]

[illegible] regle- [illegible] handen

Het concept voor den zakelijken inhoud gearresteerd, en voor de redactie gegeven in handen der rapporterende commissie.

„ Art. 53.

„ Te lezen: „ „ tot en met het tweede lid van art. 17.„ „

„ NB. De wijzigingen in het *eerste deel* van het reglement aan te brengen zullen ook hier en in art. 54 eenige veranderingen noodzakelijk maken.

„ Art. 54.

„ 2de regel. Als in de artt. 47 en 49 is voorgeschreven.

„ Art. 56.

„ Na „ „ de oudste „ „ in te voegen: „ „ in jaren. „ „

„ Na „ „ de secundus van het „ „ te lezen: „ „ oudste lid in diensttijd buiten het „ „ moderamen. „ „

„ Art. 57.

„ 3de regel. „ „ De Algemeene Synode of „ „ vallen weg.

„ Aan het einde van dit artikel moet *borgstelling* voor de kosten worden gevorderd, indien de geschillen voor eigene rekening gevoerd worden.

„ Art. 60.

„ 2de regel. Worden ontvangen en verantwoord, gelijk in art. 23 bepaald is.

„ Art. 64.

„ Kan wegvallen. Verg. art. 54. „

Het rapport ter visie gelegd.

Het rapport wordt ter visie gelegd. In de volgende zitting zal het eerste gedeelte, dat over de hoofdbeginselen en de algemeene beschouwingen handelt, door den rapporteur worden voorgelezen, en onmiddellijk aan de orde der deliberatiën worden gesteld.

De beraadslagingen nopens het conceptreglement voor de kerkeraden voortgezet.

De beraadslagingen van de vorige zitting wegens het conceptreglement voor de kerkeraden worden hervat voor de amendementen, welke schriftelijk door de leden van de vergadering op de zaken, in de artikelen begrepen, worden voorgesteld.

Naar het voorstel van den secretaris, wordt in het opschrift „ Algemeen „ veranderd in „ Synodaal. „

„ Twee jaren „ in art. 3, overeenkomstig het voorstel van den heer *Boers*, verwisseld met „ één jaar. „

Een amendement van den heer *van Hasselt* wordt verworpen, strekkende om bij art. 3 het laatste lid aldus te lezen:

„ Het classikaal bestuur zal dispensatie kunnen verleenen van den leeftijd der ouder-

lingen, en niet dan in de uiterste noodzakelijkheid van het lidmaatschap der diakenen in welk geval de diaken zitting en stem zal hebben in den kerkeraad, alleen bij zaken die de diaconie betreffen. „

De hoogleeraren *Kuenen* en *Muurling* en de secretaris hebben *voor*, de hoogleeraar *ter Haar* heeft *tegen* het amendement geadviseerd.

Tegen de heeren *Trip*, *Losgert*, *van Heusden*, *van Goens*, *Thomkins*, *Boers*, *Meijer*, *van der Ven*, *Bruna* en *Koning*.

Voor de heeren *Witkop*, *Doorenbos*, *van Hasselt* en *Huijsers*.

Een ander voorstel van den heer *van Hasselt* tot bepaling in art. 4, 2de lid, dat het getal der ouderlingen in geen geval kleiner mag zijn dan dat der diakenen, wordt aangenomen, tegen het advies van den heer *Kuenen* en den secretaris, overeenkomstig het gevoelen van de heeren *ter Haar* en *Muurling*.

Voor de heeren *Witkop*, *Losgert*, *van Heusden*, *Doorenbos*, *Thomkins*, *Meijer*, *van der Ven*, *van Hasselt*, *Bruna* en *Huijsers*.

Tegen de heeren *Trip*, *van Goens*, *Boers* en *Koning*.

Naar het voorstel van den heer *van der Ven* wordt goedgevonden, in het laatste lid van art. 11 uit te drukken, dat de diensttijd van ouderlingen en diakenen niet langer zal worden gesteld dan vier jaren; en, naar het voorstel van den heer *Koning*, dat zij tweemalen herkiesbaar zullen zijn, en dat voor eene derde herkiezing de toestemming wordt gevorderd van het classikaal bestuur.

Verworpen wordt het voorstel van den heer *Muurling*, om den derden en vierden volzin van het eerste lid van art. 18 dus te wijzigen:

„ In zulk een geval neemt echter de kerkeraad geen besluit, tenzij onder goedkeuring van den gewonen voorzitter. Weigert deze zijne goedkeuring, dan is het besluit nietig, behoudens het regt van den kerkeraad, om bij het classikaal bestuur hiertegen op te komen. „

De heeren *Kuenen* en *ter Haar* hebben *tegen* geadviseerd, de secretaris heeft zich met den voorsteller vereenigd.

Tegen de heeren *Witkop*, *Trip*, *Losgert*, *van Heusden*, *Thomkins*, *Boers*, *van Hasselt*, *Bruna* en *Koning*.

Voor de heeren *Doorenbos*, *Meijer*, *van der Ven* en *Huijsers*.

De heer *van Goens* bij de stemming afwezig.

In art. 19 wordt, naar het voorstel van den heer *Muurling*, achter „ boek „ ingevoegd: „ en van brieven door hen uitgevaardigd; „ en naar het voorstel van denzelfde, wordt als alinea bij art. 20 gevoegd: „ Telken jare zal in de eerste vergadering des kerkeraads de „ derde en vierde afdeeling van dit reglement worden voorgelezen. „

Geene amendementen meer ter tafel zijnde, worden de discussiën over het conceptreglement voor de kerkeraden gesloten, en wordt het concept tot nadere redactie in handen gegeven van de rapporterende commissie. **Het concept voor den zakelijken inhoud gearresteerd, en voor de redactie gegeven in handen der rapporterende commissie.**

De godsdienstige belangen der Hervormde bewoners van het krankzinnigengesticht te *'s Hertogenbosch* in overweging genomen en aan de zorg der Algemeene Synodale Commissie aanbevolen.

In deliberatie wordt gebragt de aangelegenheid van het krankzinnigengesticht te *'s Hertogenbosch*, welke in de zitting van den 17den dezer is aangehouden, en oordeelt de vergadering, ofschoon de maatregelen der Hooge Regering het gewenschte gevolg in alles niet schijnen gehad te hebben, van hare zijde op de naleving alsnu niet te moeten aandringen, maar aan de Synodale Commissie te moeten aanbevelen om het oog er op te houden, en te handelen, wanneer zij zulks tijdig en noodig zal oordeelen.

Het Overzigt van den staat der Kerk met dankzegging aan de Synodale Commissie aangenomen.

Aan de orde is het Overzigt van de Synodale Commissie wegens den staat der Nederlandsche Hervormde Kerk, Bijlage C. Nadat de heer *Muurling* heeft opgemerkt, dat de beschouwingen van den inwendigen toestand der Kerk, welke in de laatstverloopen jaren geregeld zijn gegeven, nu te eenemale worden gemist, waarover hij zijn leedwezen betuigde, en hetwelk door den secretaris hiermede wordt toegelicht, dat de Synodale Commissie uitdrukkelijk heeft gewild, dat er te dezen jare geene melding van zou geschieden, spreekt de Synode haren wensch uit, dat de Commissie immer zoo veel mogelijk, met meerdere of mindere uitvoerigheid, in die beschouwingen treden zal.

Overigens wordt het rapport met dankzegging aangenomen.

Het rapport over de adressen rakende de kerkleer in overweging. Instemming met de beschouwingen der commissie.

In deliberatie komt het rapport van den 21sten dezer wegens de adressen rakende de kerkleer. Overeenkomstig het advies der commissie, worden de twee adressen ter tafel gelegd, om daarop bij de behandeling van het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht te letten. Voorts verklaart de vergadering eenpariglijk hare volkomene instemming met al de beschouwingen der commissie.

De rapporten wegens de examina en wegens het hulppredikerschap dankbaar aangenomen. Herinnering aan de besturen betrekkelijk de inzending der verslagen.

Dankbaar worden, na beraadslaging, aangenomen de rapporten van den 21sten dezer wegens de examina en wegens het hulppredikerschap. Uit laatstgenoemd gebleken zijnde, dat van sommige kerkelijke besturen de verslagen te dezen jare hebben ontbroken, wordt, naar het voorstel van den president, goedgeacht door het kerkelijk orgaan aan de besturen in herinnering te brengen, dat zij verpligt zijn telken jare hun verslag in te zenden, wanneer ook geen hulpprediker in het ressort werkzaam was, en hen uit te noodigen en aan te manen, om hieraan geregeld en getrouw te voldoen.

Onderzoek ingesteld naar de dienst der hulppredikers te *Dragtstercompagnie* en te *Haulerwijk*.

Nog wordt besloten, naar het voorstel van den heer *Muurling*, een onderzoek in te stellen bij het provinciaal kerkbestuur *Friesland*, aan welke oorzaken de treurige staat van het godsdienstonderwijs onder de dienst der hulppredikers te *Dragtstercompagnie* en te *Haulerwijk* is toe te schrijven, en het bestuur uit te noodigen om, na gehoord te hebben het classikaal bestuur, de noodige inlichtingen deswegens aan de Synodale Commissie te geven.

Jaarlijksche benoemingen.

Men gaat over tot de jaarlijksche benoemingen.

Continuatie van den quaestor-generaal en zijn secundus.

Uit kracht van art. 57 van het Algemeen Reglement spreekt de vergadering haar goedachten uit over de continuatie van den quaestor-generaal en diens secundus, en wordt tot deze continuatie algemeen besloten, waarvan aan beiden zal worden berigt gedaan.

Hierna volgen de stemmingen met gesloten briefjes over de verkiezingen tot vervulling der plaatsen, bij de Algemeene Synodale Commissie door de aftreding van twee leden en hunne secundi zullende openvallen. Ve kiezing van de heeren *M. M. Schim van der Loeff* en mr. *H. O. Feith* als leden der Algemeene Synodale Commissie, en van de heeren *G. Bruna* en mr. *J. H. de Sitter* als hunne secundi.

Bij den uitslag zijn benoemd:

als lid de heer *M. M. Schim van der Loeff*, predikant te *'s Hertogenbosch*, bij de derde stemming, en als diens secundus de heer *G. Bruna*, predikant te *Hasselt*, lid der Synode, bij de vierde stemming en na twee tusschenstemmingen;

als lid de heer mr. *H. O. Feith*, ouderling te *Groningen*, bij de eerste stemming, en als diens secundus de heer mr. *J. H. de Sitter*, ouderling te *Sneek*, bij de tweede stemming.

De heer *Bruna*, ter vergadering tegenwoordig, verklaart, door den president daartoe uitgenoodigd, de benoeming aan te nemen. De benoeming door den heer *Bruna* terstond aangenomen.

Aan de overigen zal onverwijld worden kennis gegeven, met uitnoodiging om spoedig te dienen van antwoord.

Ter tafel komt eene missive van de predikanten *J. Noordink* te *Hall* en *E. H. Lasonder* te *Loenen op de Veluwe*, dd. 19 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7725, houdende het verzoek, dat de Synode, door middel van het kerkelijk orgaan, haar gevoelen aan de kerkelijke besturen kenbaar make omtrent de vraag, over welke zij zeggen dat verschil van meening bestaat, of lagere kerkelijke besturen al dan niet door tusschenkomst der hoogere kerkelijke besturen hunne adressen bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal hebben in te zenden. Beschikking op een adres van de predikanten *J. Noordink* en *E. H. Lasonder*, betreffende de inzending van adressen bij de Staten-Generaal door kerkelijke collegiën.

Aan het verzoek voldoende, zal de Synode haar gevoelen door het orgaan openbaren, dat zij geene bevoegdheid heeft om voorschriften voor de inzending van adressen aan de kerkelijke besturen te geven, of hunne vrijheid te beperken, wanneer zij zich bewegen buiten het kerkelijk gebied.

Ten burêle is nedergelegd en wordt bij de vergadering ingediend het navolgende voorstel: Besluit om de werkzaamheden der vergadering onafgebroken voort te zetten.

„De ondergeteekenden, beseffende het hoog gewigt van de werkzaamheden, die nog aan de orde zijn, en de klimmende waarschijnlijkheid, dat ze in den loop der volgende week niet behoorlijk ten einde gebragt kunnen worden;

„Overwegende voorts, dat het den leden veel gemakkelijker zal wezen, eene week langer hier te blijven, dan na scheiding nog eens herwaarts te komen,

„Stellen aan Uw Hoog Eerw. voor, deze vergadering eene week te verlengen, en de provinciale kerkbesturen uit te noodigen, om hunne Augustusvergadering eene week te verdagen, of althans de *secundi* voorloopig te waarschuwen, de vergaderingen te kunnen bijwonen.

„23 Julij 1856.

L. C. Meijer.
S. F. van Hasselt.
G. Bruna.
F. C. J. van Goens.
B. Boers."

Na beraadslaging besluit de vergadering, naar het amendement van den secretaris, dat zij *al het mogelijke* beproeven zal, om de werkzaamheden, welke bij haar aanhangig zijn, allen vóór of uiterlijk op den 2den der volgende maand ten einde te brengen, en wanneer haar dit onverhoopt niet zal gelukken, dat zij dan niet zal scheiden op recès, maar onafgebroken de zittingen zal voortzetten.

Alleen de heeren *Trip* en *Doorenbos* hebben zich *tegen* verklaard. De heer *van Goens* was bij de stemming afwezig.

Voorstel tot wijziging van art. 21 van het reglement van orde, met opzigt tot het tijdstip van den aanvang van elke zitting, verworpen.

De vice-president stelt voor, om art. 21 van het reglement van orde te alteréren, en de volgende zittingen des voormiddags te negen uren aan te vangen.

Het voorstel wordt verworpen.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

R. J. Koning, *president.*

Zitting van den 24sten Julij 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Voorstel om terug te komen op het besluit tot arrestering van art. 18 van het reglement voor de kerkeraden, aangenomen, en het artikel gewijzigd.

De heer *Meijer*, het woord op zijn verzoek bekomen hebbende, stelt voor, dat de vergadering moge goedvinden terug te komen op het besluit van de voorgaande zitting tot verwerping van het amendement van den heer *Muurling* op art. 18 van het reglement voor de kerkeraden.

Voor dat de deliberatiën deswegens geopend worden, geeft de secretaris in overweging om, met handhaving van het besluit, in gezegd artikel van het concept de bepaling alleenlijk in te voegen, dat, zoo lang van de goedkeuring van den gewonen voorzitter niet zal gebleken zijn, het besluit van de kerkeraadsvergadering buiten hem, onder het voorzitterschap van den oudsten ouderling gehouden, niet zal worden uitgevoerd, indien althans door deze vertraging de zaak niet wordt gebragt uit haar geheel.

Nadat de vergadering heeft beslist, dat ook dit voorstel geacht moet worden te strekken tot het terugkomen op het gevallen besluit, wordt goedgevonden hiertoe over te gaan.

Op nieuw gedelibereerd zijnde, wordt naar het voorstel van den secretaris besloten, met wijziging in zoo verre van het amendement van den heer *Muurling*, in art. 18, derde volzin, de bepaling op te nemen, dat het besluit, door de kerkeraadsvergadering, bij afwezigheid van den gewonen voorzitter, den predikant, genomen, niet zal worden uitgevoerd, dan nadat van zijne goedkeuring, of bij gebreke hiervan, van die des consulents zal

gebleken zijn, terwijl het bij afkeuring wordt vernietigd, behoudens het regt van den kerkeraad om bij het classikaal bestuur hiertegen op te komen.

Aan de orde is het rapport der vorige zitting wegens het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht, voor het eerste gedeelte, hetwelk door den heer *Kuenen* stuksgewijze wordt gelezen, wordende bij elk der daarbij uitgesproken beginselen telkens stil gestaan, en na zeer ernstige deliberatiën hierop besloten naar de orde van eene opvolgende reeks van vraagpunten, welke, op voorstel der commissie, door den president worden gesteld, zullende deze besluiten echter voor alsnog worden aangemerkt als genomen provisioneel, zoo veel de formulering der beginselen betreft.

Het rapport wegens het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht in beraadslaging.

Op de vraag of ook gelet moet worden op de vermelding in het rapport, dat de bedenkingen van het classikaal bestuur *Tiel*, waarmede de classikale vergadering van het ressort zich vereenigd heeft, het conceptreglement betreffende, niet bij de Synode zijn ingezonden, spreekt de vergadering hare bevreemding en haar leedwezen uit, dat dit niet is geschied.

1°. Gekomen tot de beginselen zelven, wordt het eerste, dat door de commissie wordt aangegeven, met volkomene instemming met hare beschouwingen door al de leden aangenomen, en beslist, dat het beginsel der kerkelijke tucht zal zijn broederlijke liefde en dienvolgens het doel Christelijk-zedelijk.

2°. Wordt op het tweede beginsel, in overeenstemming met de commissie, verklaard, vooreerst dat er onderscheid moet worden gemaakt tusschen opzigt en tucht, en wel in dier voege dat alleen de laatste wordt gereglementeerd; ten andere dat het opzigt zich zal uitstrekken over de geheele Kerk en al hare leden, de tucht alleen zal gaan over de lidmaten. Het eerste dezer besluiten is genomen met algemeene, het andere met de meerderheid der stemmen, tegen het advies van den secretaris en de stem van den heer *Huijsers.*

3°. Ten derde komen in aanmerking de beschouwingen wegens de tuchtmiddelen, en wordt beslist, dat onder dezen zal worden opgenomen vooreerst de ontzegging van het Heilig Avondmaal, ten andere de ontzetting van het lidmaatschap; beiden overeenkomstig het gevoelen der commissie; zijnde door deze laatste beslissing een amendement van den secretaris, om voor deze ontzetting in de plaats te stellen schorsing voor onbepaalden tijd, komen te vervallen.

Het eerste dezer besluiten is genomen tegen het advies van den secretaris, en tegen de stemmen van de heeren *Boers*, *van Hasselt* en *Bruna.*

Het tweede in overeenstemming met de hoogleeraren, tegen het advies van den secretaris.

Voor de heeren *Witkop*, *Losgert*, *van Heusden*, *Thomkins*, *Boers*, *van der Ven*, *Bruna*, *Huijsers*, *Trip* en *Koning.*

Tegen de heeren *Doorenbos*, *van Goens*, *Meijer* en *van Hasselt.*

Voorts wordt de gewijzigde redactie van art. 3 van het concept, naar het voorstel der commissie nu art. 4, goedgekeurd.

4°. Ten vierde treedt de vergadering in de beschouwingen van het *doel* der kerkelijke

tucht, en oordeelende, dat in art. 4 van het concept (art. 3 in het rapport) melding behoort gemaakt te worden van de Hervormde belijdenis, neemt zij in overweging, of het in dier voege zal geschieden, dat gesproken wordt van „ den geest en de hoofdzaken „ der belijdenis, naar het voorstel der commissie, hetwelk de vice-president wil hebben geamendeerd door „ geest en beginselen. „

Het voorstel der commissie, hetwelk het eerst in stemming wordt gebragt, wordt verworpen; hebbende, in overeenstemming met de hoogleeraren, alleen de heeren *van Goens*, *van der Ven* en *Trip* zich *voor* verklaard.

Daarna wordt het amendement van den vice-president aangenomen, naar het advies van den heer *Muurling* en den secretaris, buiten advies van de heeren *Kuenen* en *ter Haar*, tegen de stemmen alleen van de heeren *van Goens*, *van der Ven* en *Trip*.

De in het rapport voorgeslagen omzetting in artt. 1—3 (art. 4 van het concept) wordt goedgekeurd.

5°. De vergadering verklaart ten vijfde, dat het stelsel, door het concept gevolgd in de vrijlating van de keuze der tuchtmiddelen moet worden vastgehouden, na overweging, dat dit niet geacht kan worden met art. 51, 3°., van het Algemeen Reglement in strijd te zijn.

Het besluit is genomen naar eenparig advies en met algemeene stemmen, uitgezonderd van den heer *Huijsers*.

In de deliberatiën wordt gesubsisteerd.

Rapporten door commissiën uitgebragt, als:

Eenige rapporten van commissiën worden ingediend, als:

1°. Wegens de *Stroo-* of *Smullebuurt*.

1°. Rapport wegens de *Stroo-* of *Smullebuurt*, door tusschenkomst van den heer *van Hasselt*:

„ HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

„ In de provincie *Utrecht* is onder de gemeente *Zeist* in het classikaal ressort *Amersfoort* eene talrijk bezochte buurt gelegen, *Austerlitz* genaamd, zoowel burgerlijk als kerkelijk tot haar behoorende. Op eenigen afstand van deze buurt is sedert het jaar 1827 door het bouwen van eenige woningen of hutten eene andere buurt ontstaan, waaraan men den naam van *Stroo-* of *Smullebuurt* gegeven heeft, nagenoeg even ver van de kerk van *Zeist* als van die van *Driebergen* verwijderd, maar in zulke rigting, dat de weg naar *Austerlitz* van uit het dorp *Zeist* door de *Smullebuurt* loopt.

„ Van den beginne schijnt deze buurt zoowel in burgerlijk als in kerkelijk opzigt beschouwd te zijn geworden, als ook tot de gemeente *Zeist* behoorende, zoodat de aangifte voor den burgerlijken stand en de inschrijving voor de nationale militie uit dezelve bij het burgerlijk bestuur te *Zeist* geschiedde, en het doopen van kinderen, de inzegening van huwelijken, mitsgaders de bedeeling van armen even eens te *Zeist* plaats grepen.

„ Sints evenwel, ten gevolge oogenschijnlijk van bemoeijingen van den burgemeester van *Zeist*, die ten zelfden tijde burgemeester van de aangrenzende gemeente *Driebergen* was,

immers ten jare 1844, door H.H. Gedeputeerde Staten van de provincie *Utrecht* is beslist geworden, dat de *Stroo-* of *Smullebuurt* burgerlijk onder *Driebergen* behoorde, is er tusschen de kerkbesturen van *Zeist* en *Driebergen* geschil gerezen over hare kerkelijke ressortering, vermits de kerkeraad van *Zeist* beweerde, dat zij evenmin kerkelijk als burgerlijk tot haar behoorde, en *Driebergen* daarentegen staande hield, dat het eene zoo min als het andere met de waarheid en billijkheid overeenkomstig was. De kerkeraad van *Zeist*, na vroeger reeds de tusschenkomst van het classikaal bestuur te hebben ingeroepen, wendde zich deswege tot het provinciaal kerkbestuur *Utrecht*, met overlegging van het besluit van H.H. Gedeputeerde Staten, doch werd door hetzelve, bij besluit van den 3den October 1849, volgens art. 61 van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht, verwezen naar den praeses van het classikaal bestuur *Amersfoort*. Ofschoon *Driebergen* in het classikaal ressort van *Wijk* gelegen is, werd daarop, naar aanleiding van een adres van den *Zeister* kerkeraad dd. 7 October 1849, de beslechting van het geschil door het classikaal bestuur *Amersfoort* ter hand genomen, en besliste dat bestuur bij zijne uitspraak van den 30sten October 1849, dat de *Stroo-* of *Smullebuurt*, gelijk burgerlijk zoo ook kerkelijk, niet behoort tot de gemeente van *Zeist*, en dat de kerkeraad van *Zeist* te deze alzoo in zijn regt was en onbevoegd tot het kerkelijk opzigt of tot de verzorging der Hervormden in die buurt woonachtig.

„ Deze beslissing werd door den kerkeraad van *Driebergen* geenszins geëerbiedigd. Alleenlijk werden van nu af de kinderen, in de *Smullebuurt* geboren, door den predikant van *Driebergen*, in overleg met zijnen kerkeraad, gedoopt, omdat zulks te *Zeist* geweigerd werd; maar dit had steeds onder protest plaats, met kennisgeving aan het classikaal bestuur *Wijk* en den kerkeraad te *Zeist*. Desgelijks werden hare bewoners op verzoek van het provinciaal kerkbestuur *Utrecht* tijdelijk onder het herderlijk opzigt van den kerkeraad van *Driebergen* genomen, zonder dat deze zich hiermede echter voor de toekomst gebonden wilde achten.

„ Na velerlei spanning en onaangename verwikkelingen voor en na tusschen beide gemeenten en tusschenspraken van classikale en provinciale kerkbesturen, heeft eindelijk laatstgenoemd bestuur, bij zijne uitspraak van den 2den Mei 1855, waarvan de copij met begeleidende missive van 11 Mei 1855 aan de Algemeene Synode is toegezonden, en geregistreerd sub n°. 6949, beslist, dat de Hervormde bewoners der meergenoemde buurt, gelijk vroeger, door de gemeente van *Zeist* en haren kerkeraad, als tot haar behoorende, zullen moeten beschouwd en behandeld worden, besluitende hetzelve de *Stroo-* of *Smullebuurt* kerkelijk aan de gemeente van *Zeist* toe te wijzen.

„ Dit besluit is door het provinciaal kerkbestuur genomen met het oog op de ingewonnen consideratiën der classikale besturen *Amersfoort* en *Wijk* en de hieraan toegevoegde bescheiden van de kerkeraden der beide gemeenten, benevens de correspondentiën daaromtrent gevoerd met Zijne Excellentie den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, H.H. Gedeputeerde Staten en de Algemeene Synode.

„ De overwegingen, welke tot dit besluit van het provinciaal kerkbestuur hebben geleid, komen hierop neder: 1°. dat de bewuste buurt, gelijk zij vroeger ontegenzeggelijk *burgerlijk* onder de gemeente *Zeist* geacht werd te behooren, daarvan ook erkend werd *kerkelijk* een gedeelte uit te maken, zoo als *positief* blijkt, althans van het jaar 1832 af, uit de doop-, lidmaten- en trouwboeken van den kerkeraad *Zeist*; *negatief*, omdat er geenerlei

sporen van kerkelijke handelingen ten opzigte van die buurt in de kerkelijke boeken van *Driebergen* vóór het jaar 1849, en van dit tijdstip af slechts door de straks aangevoerde oorzaak wordt aangetroffen; 2°. dat de ligging der buurt haar kerkelijk ressort van zelve aanwijst, en haar voor het herderlijk bezoek van uit *Zeist* veel geschikter maakt, dan voor ditzelve van uit *Driebergen*.

„ Deze uitspraak werd door het provinciaal kerkbestuur gedaan met inachtneming van art. 51, sub 7°., van het Algemeen Reglement. Daarbij werd tegelijk besloten, de beslissing der Algemeene Synode in te roepen, of de goedkeuring van Z. M. den Koning op deze uitspraak zou moeten gevraagd worden, met het oog op de 7de reserve, in Hoogstdeszelfs besluit van 23 Maart 1852 vervat, „ „ dat geene verandering van jurisdictie „ „ of begrenzing, hetzij van kerkelijke besturen, hetzij van kerkelijke gemeenten, zonder „ „ 's Konings goedkeuring zal kunnen worden tot stand gebragt. „ „ Over de toepassing van deze reserve had het kerkbestuur, blijkens de Handelingen van 1854, bladz. 38, eene vraag tot de Synode gerigt, en daarop een antwoord ontvangen, dat het, volgens de begeleidende missive van zijne uitspraak, in het onzekere gelaten had, of 's Konings goedkeuring in deze wel behoorde gevraagd te worden, uit aanmerking blijkbaar dat zijn besluit geene *verandering*, maar de *handhaving slechts van het vroeger bestaande* inhield.

„ Voorts werd nog door het kerkbestuur vastgesteld, dat de kennisgeving van zijne beslissing inmiddels aan Zijne Excellentie den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst en aan HH. Gedeputeerde Staten der provincie *Utrecht* zou geschieden, maar „ „ dat met de kennisgevingen en aanschrijvingen aan de betrokken kerkbesturen zou „ „ worden gewacht tot dat de zaak overeenkomstig het gevoelen des kerkbestuurs haar „ „ volle beslag zou verkregen hebben; „ „ duidelijk, naar dat de bedoelde goedkeuring des Konings al dan niet gevraagd zou behoeven te worden, en des ja, verkregen zou zijn.

„ Het is tegen die uitspraak van het provinciaal kerkbestuur van *Utrecht*, dat door den kerkeraad van *Zeist* bij de Algemeene Synode een beklag is ingediend van December 1855, geregistreerd sub n°. 7446, het dringend verzoek inhoudende tot vernietiging van de beslissing van genoemd kerkbestuur in zake de *Smullebuurt*, en wel op grond, vooreerst van de eenzijdigheid der beschouwingen, die tot de beslissing hebben geleid, ten andere van niet-voldoening aan de voorschriften van art. 51 van het Algemeen Reglement, waarbij de goedkeuring der Algemeene Synode wordt vereischt, aangezien het hier geldt de verandering van grensscheiding van twee gemeenten; ten derde van gebrek aan noodzakelijkheid voor verandering van grensscheiding, en, uit aanmerking van dit alles, tot noodzaking van het kerkbestuur van *Driebergen*, om voortaan zich te belasten met de geestelijke en ligchamelijke verzorging der bewoners van de *Smullebuurt*.

„ Tot staving van zijne beweringen ontkent de kerkeraad in zijn uitvoerig schrijven wel niet de feiten, welke door het kerkbestuur zijn aangevoerd, ten bewijze dat de *Smullebuurt* vroeger steeds beschouwd is als tot de gemeente *Zeist* burgerlijk en kerkelijk te behooren, maar wil hij deze allen slechts hebben verklaard uit verkeerde handelingen van het burgerlijk bestuur, waardoor de kerkeraad en de diaconie op een dwaalspoor zouden zijn geleid, en beschuldigt hij den kerkeraad van *Driebergen*, dat hij zich willens en wetens deze dwaling zou hebben ten nutte gemaakt, om zich van die buurt te ontdoen. Hij beroept zich voorts op eene beslissing van Gedeputeerde Staten van *Utrecht*, dat de *Smullebuurt* tot de gemeente *Driebergen* behoort, en deze gemeente als onderstandsdomicilie van de bewoners

van die buurt moet worden aangemerkt, ofschoon daarbij bepaald zou zijn geworden, „ „ dat de personen, die te goedertrouw, doch ten onregte door *Zeist* bedeeld waren, „ „ hoewel kerkelijk onder *Driebergen* behoorende, ook ten laste van *Zeist* moeten „ „ blijven. „ „ Hij spreekt van eene restitutie van *f* 300 voorschotten, welke men wegens verstrekte bedeeling van zoodanige personen aan het burgerlijk bestuur van *Driebergen* bereidvaardig zou hebben willen verstrekken, en beklaagt zich, dat het kerkbestuur van *Driebergen* desniettegenstaande zich om het lot der bewoners van de *Smullebuurt* niet wilde bekommeren, zich steeds ongezind betoonde om in minnelijke schikking te treden, en ook, nadat het zich op aanwijzing van het provinciaal kerkbestuur bij missive van 3 October 1849 tot het classikaal bestuur *Amersfoort* gewend en dit bestuur door zijne reeds vermelde uitspraak dd. 30 October daaraanvolgende in het voordeel van *Zeist* beslist had, dit stuk ter zijde gelegd en als niet geschreven had beschouwd. De vermelding van deze beslissing van het classikaal bestuur doet den kerkeraad op nieuw terugkomen op het aangevoerde, dat de grond, waarop de woningen der bewuste buurt gebouwd zijn, onder de gemeente *Driebergen* behoorde, en betwist hij de juistheid van de opgave van hare ligging door de verklaring bovenal, dat zij nog twintig minuten gaans van *Austerlitz* verwijderd zijn, en men derwaarts van *Zeist* zijnen weg door de *Smullebuurt* niet dan met eenen grooten omweg langs ongebaande wegen kan nemen; terwijl hij de meening van het provinciaal kerkbestuur, dat de buurt voor het herderlijk werk van uit *Driebergen* minder geschikt gelegen is, niet anders weêrlegt, dan door den predikant van *Driebergen* onder de verdenking van gemakzucht te brengen, en zijdelings aan zijnen partijdigen invloed de bestreden overwegingen des bestuurs, waarvan hij lid is, toe te schrijven. Was de kerkeraad vroeger reeds begonnen, tegenover de beslissing van het classikaal bestuur *Amersfoort*, die zij de eenige onpartijdige heet, de uitspraak van het provinciaal bestuur partijdig te noemen, van nu aan wordt hij in zijn schrijven heviger en hartstogtelijker; hij neemt de onberadene onderstelling aan, dat het kerkbestuur zijn besluit onder den indruk van den gunstigen finantiëlen toestand van *Zeist* genomen heeft; hij roept zijn belang in, als in de toekomst met het gevaar van eenen zwaren armenlast bedreigd; hij wrijft aan *Driebergen*, aan kerkeraadsleden aldaar, bepaald den toeleg aan, om van de *Smullebuurt* eene uitgestrekte armenbuurt te forméren, waardoor men zich van zijne armen zou willen ontdoen, en zoekt op nieuw het vermoeden te verlevendigen, dat de invloed van den predikant van *Driebergen* tot eene partijdige uitspraak heeft medegewerkt. Intusschen vermeldt hij nog als grond voor zijne bewering, dat de bewoners der buurt nimmer te *Zeist* ter kerke zijn gegaan, zonder het echter anders, dan bedektelijk te kennen te geven, dat zij zulks te *Driebergen* pleegden.

„ Van de stelling verder uitgaande, dat het kerkbestuur, door de *Smullebuurt* kerkelijk aan de gemeente van *Zeist* toe te wijzen, voor eene verandering van kerkelijke grensscheiding heeft beslist, voert hij als grond van vernietiging aan, dat het kerkbestuur hiervoor de in art. 51 van het Algemeen Reglement gevorderde goedkeuring der Synode niet heeft gevraagd, hierover echter niet meer uitweidende, evenmin als hij over den derden door hem genoemden grond, gebrek aan noodzakelijkheid van verandering in de grensscheiding, iets in het midden brengt.

„ Ofschoon aan het slot nog vermeld wordt, dat afschrift van deze memorie gezonden is aan het provinciaal kerkbestuur en aan het classikaal bestuur *Amersfoort*, het blijkt uit

dezelve niet van waar de *Zeister* kerkeraad kennis bekomen heeft van de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur, waarover hij zich bij de Synode beklaagt. Maar eenige weken later heeft hij zich op nieuw tot de Synode gewend, met eene missive dd. 22 Januarij 1856, geregistreerd sub n°. 7476. Daarin noemt hij zijn vroeger schrijven een adres, waarmede hij verzoekt in hooger beroep bij de Synode te worden toegelaten van het in zijn nadeel genomen besluit van het provinciaal kerkbestuur. In dit tweede adres heerscht een waardiger en bescheidener toon. Er wordt in te kennen gegeven, dat de kerkeraad de vormen van voorziening in hooger beroep, voorgeschreven in artt. 79 en 80 van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht, door onwetendheid van deze bepalingen verzuimd heeft, en, hoewel hij, zoodra hem dit zijn verzuim onder het oog was gebragt, zich gehaast had de naar art. 79 van genoemd reglement vereischte kennisgeving nog te doen, zulks eerst 22 Januarij ll. geschied was, terwijl de ontvangst van het besluit des provincialen kerkbestuurs reeds van den 12den October 1855 dagteekende; dien ten gevolge verlangende, dat zijn vroeger ingezonden adres wel in ontvangst moge genomen, zijne bezwaren tegen de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur ernstig overwogen, en de zaak in geschil tusschen zijne gemeente en die van *Driebergen* naar zijn vermeend goed regt in zijn voordeel beslist moge worden.

„ Tegen de inwilliging van dit verlangen van den *Zeister* kerkeraad verzet zich evenwel het provinciaal kerkbestuur *Utrecht*, in zijne missive aan Uw Hoog Eerw. dd. 31 Mei ll., geregistreerd sub n°. 7675, tegen de niet ontvankelijkheid van het appèl zoowel de duidelijke bepalingen der wet aanvoerende, als de hooge onwaarschijnlijkheid, dat de *Zeister* kerkeraad met deze bepalingen geheel onbekend zou gebleven zijn, daar deszelfs praeses, die beide adressen mede onderteekend heeft, jaren lang praeses van het classikaal bestuur *Amersfoort*, maar ook als lid van het provinciaal kerkbestuur in een belangrijk proces grootendeels zelfs als president is werkzaam geweest. Het provinciaal kerkbestuur vermeldt daarbij, dat het den *Zeister* kerkeraad bij missive van den 17den October 1855 van zijne uitspraak kennis heeft gegeven, overeenkomstig zijn besluit den 8den October bevorens genomen, naar aanleiding van het straks vermelde antwoord der Synode, hetzelve den 5den Julij 1855 toegekomen. Terwijl het verder nog de voorstellingen van den *Zeister* kerkeraad onjuist, verdraaid en onwaarachtig heet, wil het over zijn adres niet uitweiden, omdat het zijns erachtens bij de Synode niet in behandeling kan komen, maar zich tevreden stellen met de bewustheid van wèl geoordeeld te hebben, er slechts bijvoegende, dat zijn besluit met eenparigheid van stemmen is genomen, zonder medewerking van den heer *van der Ven*, als in betrekking van praeses des kerkeraads van *Driebergen* onbevoegd om in deze zaak te oordeelen, en deswege door zijnen secundus ds. *W. F. de Leu* vervangen.

„ Uwe commissie, in welker handen uw geachte voorzitter de adressen van den *Zeister* kerkeraad met de daarbij behoorende stukken gesteld heeft, vertrouwt door deze mededeelingen Uw Hoog Eerw. een getrouw verslag van den inhoud dezer adressen, mitsgaders van de toedragt van het geschil, waarop zij betrekking hebben, gegeven te hebben. Haar blijft nu alleenlijk over, Uwe vergadering te adviseren omtrent de beslissing, welke de Synode in deze te nemen heeft. Maar daartoe mag wel eerst de meening van het provinciaal kerkbestuur *Utrecht* besproken worden, dat de zaak bij de Synode niet meer in behandeling kan komen, wegens den voor adressanten verstreken tijd van appèl. Moet zij werkelijk onder die zaken worden gerangschikt, waarop in art. 15 van het Algemeen Reglement

gedoeld wordt, dan lijdt het geen twijfel, dat op de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur, verondersteld dat daarvoor anders termen bestonden, niet zou kunnen worden teruggekomen. Het wordt toch door de adressanten, die, blijkens hunne tweede memorie, tot dat denkbeeld geleid zijn geworden, zelven erkend, dat zij de vormen van voorziening in hooger beroep, voorgeschreven in artt. 79 en 80 van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht, hebben verzuimd, zoodat zij de vereischte kennisgevingen, volgens art. 79, eerst den 22sten Januarij dezes jaars hebben gedaan, terwijl de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur reeds den 22sten October des vorigen jaars tot hunne kennis gekomen is. Daarvoor staat het genoemde reglement geene exceptie van onwetendheid toe, terwijl ook dit voorwenden van onwetendheid, altijd van hun denkbeeld uitgaande, zeer verdacht voorkomt, niet alleen om de door het provinciaal kerkbestuur aangevoerde bijzonderheid, dat de praeses van den *Zeister* kerkeraad zelf jaren achtereen praeses van het classikaal bestuur geweest is en mede zitting in het provinciaal kerkbestuur gehad heeft, maar omdat ook de *Zeister* kerkeraad in zijn eerste adres evenmin de ontvangst van de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur vermeld heeft, als hij den juisten dag heeft uitgedrukt waarop dat adres door hem geadresseerd en verzonden werd, en immers een kerkelijk bestuur steeds moet geacht worden bekend te zijn met de wetten en reglementen, welke het in zijne daden te volgen en te handhaven heeft. Maar geheel de beoordeeling, of het verzoek om hooger beroep aan adressanten alsnog al dan niet zou mogen worden toegestaan, zou dán niet tot de bevoegdheid der geheele Synode, maar, volgens de bepaling in het 5de lid van genoemd art. 15, slechts tot de bevoegdheid eener synodus contracta behooren. Het betreft hier evenwel een bezwaar van een lager kerkbestuur tegen het besluit van het hooger bestuur, waarover in art. 14 van het Algemeen Reglement wordt gehandeld, waaromtrent aldaar wel wordt vastgesteld, dat het naar zijn oordeel bezwaarde bestuur het regt heeft zich bij een hooger bestuur te beklagen over de besluiten, door het in opklimmenden rang volgend bestuur genomen, maar te welken aanzien geenszins de vorm van procedéren gevolgd wordt, als in zaken van kerkelijke tucht, in geschillen omtrent beroepingen als anderzins is voorgeschreven.

„ Het is hierom dat Uwe commissie, in weerwil van hetgeen daartegen door het provinciaal kerkbestuur aangevoerd wordt, geene redenen vindt, om de bezwaren van den *Zeister* kerkeraad tegen deszelfs uitspraak niet in overweging te nemen. Maar komt zij hierdoor tot de vraag, of deze bezwaren van dien aard zijn, dat zij Uw Hoog Eerw. tot eene andere beslissing moeten leiden, dan door genoemd bestuur in het onderhavige geschil genomen is, eenparig is zij van gevoelen, dat deze vraag ontkennend moet worden beantwoord.

„ Wat toch het eigenlijke punt van geschil zelve betreft, het mag vooreerst als een bewezen feit worden aangenomen, dat de *Stroo-* of *Smullebuurt* sinds haar ontstaan, zoowel burgerlijk als kerkelijk, geacht werd onder de gemeente *Zeist* te behooren. Doop-, lidmaten- en trouwboeken van den *Zeister* kerkeraad constateren dit feit, zoo als dit door hem zelven niet wordt weêrsproken, alleenlijk aan eene dwaling wordt toegeschreven, waartoe men door verkeerde handelingen van het burgerlijk bestuur geleid zou zijn geworden. Ten andere is de grond, waarop geheel de bewering van den *Zeister* kerkeraad steunt, alsof in dezen stand van zaken verandering zou gekomen zijn sedert HH. Gedeputeerde Staten het grondgebied van de *Stroo-* of *Smullebuurt* burgerlijk aan de gemeente *Driebergen* hebben toegewezen, onaannemelijk te heeten; daar, zulks toegestaan wordende, aan de beslissing van het burgerlijk bestuur een invloed zou worden toegekend op de kerkonderhoo-

righeid of begrenzing der kerkelijke gemeenten, die behoudens de zelfstandigheid der Nederlandsche Hervormde Kerk niet mag worden ingewilligd, en dien geen burgerlijk bestuur ook vermag uit te oefenen, volgens het Koninklijk besluit van 17 December 1836, n°. 91: dat, in de ongelegenheden willende voorzien, voortaan door de wijzigingen, welke door de kadastrale delimitatie in de grensscheiding der gemeenten hier en daar waren aangebragt, met betrekking tot de *kerkelijke* uitdrukkelijk bepaalt, dat in geen geval aan de kadastrale delimitatie eenig gevolg zal gegeven worden tot verandering van de grenzen van kerkelijke gemeenten, dan op bijzondere daartoe te doene voordragten; terwijl er ook tallooze voorbeelden zouden kunnen worden aangewezen, dat het burgerlijke grondgebied in geenen deele de kerkelijke onderhoorigheid bepaalt. Ten derde mag in deze geen gewigt worden toegekend aan de beslissing van het classikaal bestuur *Amersfoort* dd. 30 October 1849, als daartoe volstrekt onbevoegd volgens art. 77 van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht, uitdrukkelijk bepalende, dat onmiddellijk bij het provinciaal kerkbestuur behandeld worden geschillen, in welke een of meer classikale besturen betrokken zijn. Ten vierde mogen hier evenmin redenen van belang in aanmerking komen, daar deze tot krenking van de regten en belangen van anderen zouden leiden. Om al deze redenen oordeelt Uwe commissie, dat de Synode in casu geene andere beslissing zou mogen nemen, dan de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Utrecht* bevat, immers dat de *Stroo-* of *Smullebuurt* gelijk vroeger moet beschouwd en behandeld worden, als kerkelijk tot de gemeente *Zeist* behoorende. Of zouden de bezwaren door de adressanten, ten aanzien van den vorm tegen deze uitspraak ingebragt, door de Synode als geldig worden aangenomen? Uwe commissie kan niet anders zien, of de klagt over eenzijdigheid van beschouwing in deze uitspraak wordt genoegzaam wederlegd door de dezerzijds niet gelogenstrafte verklaring van het provinciaal kerkbestuur, daaraan voorafgegaan, dat het gelet heeft op de ingewonnen consideratiën der classikale besturen *Amersfoort* en *Wijk*, en de daarbij gevoegde bescheiden van beide gemeenten, *Zeist* en *Driebergen*. Veeleer zouden wij in de hatelijke vermoedens, waarmede deze klagt gestaafd wordt, en den ongepasten toon, hierin heerschende, zoo weinig passende in het adres van eenen kerkeraad, die bij verschil van gevoelen steeds het voorbeeld van bescheidenheid en zachtmoedigheid behoorde te geven, oorzake willen gevonden hebben om dit middel tot vernietiging of verandering der uitspraak af te wijzen, terwijl ook aan het andere, met beroep op art. 5, sub n°. 7, van het Algemeen Reglement, geen gevolg kan worden gegeven, daar in casu, zoo als door ons is aangewezen, geene verandering van grensscheiding is daargesteld.

„ Uwe commissie eindigt alzoo met Uw Hoog Eerw. te raden, om dezelfde beslissing in deze te nemen als het provinciaal kerkbestuur *Utrecht*, en derhalve op het verlangen van den *Zeister* kerkeraad tot vernietiging van deszelfs uitspraak afwijzend te besluiten.

„ 's Gravenhage, den 24sten Julij 1856.

L. C. Meijer.

S. F. van Hasselt.

G. Bruna."

2°. Rapport wegens de diaconale moeijelijkheden te *Zuidwolde*, door de dienst van den heer *van der Ven:* 2°. Wegens de diaconale moeijelijkheden te *Zuidwolde.*

„HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

„In de zitting van den 5den Julij, is in handen Uwer commissie gesteld een adres van de diakenen der Hervormde gemeente te *Zuidwolde*, van den 23sten Junij ll., geregistreerd sub n°. 7750, met twee bijlagen, om daarop onze consideratiën en ons advies mede te deelen.

„Ingevolge den ons opgedragen last, hebben wij de eer te berigten, dat genoemde diakenen reeds bij missive van 21 Junij 1855 de belangen hunner diaconie en hun gedrag te deze ter kennis der hooge kerkvergadering des vorigen jaars hebben gebragt. Vergel. Handelingen der Synode van 1855, bladz. 78.

„Naar aanleiding dier kennisneming heeft de president der gemelde Synode, gebruik makende van de tegenwoordigheid des Ministers in de vergaderzaal, het woord tot Zijne Excellentie gerigt en hem de belangen der diaconie te *Zuidwolde* aanbevolen, gevende de Minister bij die gelegenheid te kennen, dat hij het adres der diaconie-administratie, hem mede toegezonden, had overgelegd aan zijn ambtgenoot, den heere Minister van Binnenlandsche Zaken, ten einde diens gevoelen dienaangaande te vernemen, waarop hij het antwoord nog wachtende was, zullende het hem aangenaam zijn, de beschouwingen der Synode bij missive te ontvangen. Handelingen der Synode van 1855, bladz. 124.

„Hieraan gevolg gegeven zijnde is aan Zijne Excellentie als het gevoelen der Synode kenbaar geworden, dat zij ten opzigte der handelingen van de diakenen te *Zuidwolde*, welke haar zijn gebleken, met genoegen vernomen heeft, zoowel de poging, om bij de kerkelijke gemeente meerdere gaven voor de armen in te zamelen, als de bepaling der uitgestrektheid van de armenzorg, welke de diaconie, na van een groot deel harer vroegere inkomsten verstoken te zijn, nog wil blijven houden, en hare zorgvolle bemoeijing, om de zaak met het burgerlijk bestuur in der minne te schikken; dat zij, daar de diaconie uit medelijden, op haar risico, de door den burgemeester terug gezonden armen in haar armhuis weder heeft opgenomen, wel wenscht, dat zij de kosten daarvoor naar billijkheid moge terug bekomen, maar naar het oordeel der kerkvergadering geen regt heeft om die terug te eischen, dewijl haar geene bepaalde orde van den burgemeester tot die wederopname gegeven was; dat inzonderheid echter de diaconie ontwijfelbaar in haar volle regt is, wanneer zij den kring harer armenzorg bepaalt zooverre als hare middelen toelaten, hebbende zij dien kunnen beperken tot lidmaten alleen, volgens het diaconaal reglement, art. 17, terwijl zij overeenkomstig art. 18, dien ook nog tot eenige andere armen had uitgestrekt. Handelingen der Synode van 1855, bladz. 134.

„Dezelfde bevinding, als de Synode des verleden jaars, heeft Uwe commissie door het lezen van het adres verkregen. Immers sedert heeft de gemeente van *Zuidwolde* zich groote en geheel buitengewone opofferingen getroost, daar eene collecte in December ll. de aanzienlijke som van *f* 468.10 heeft opgeleverd, een bedrag, hooger dan de ingezetenen van *Zuidwolde* in de laatste jaren hebben betaald als gemeentelasten, thans niet meer geheven.

„Maar niettegenstaande deze welwillende gezindheid, zijn de diakenen niet in staat

al de armen te bedeelen, zijnde er velen die buiten de gemeente wonen en zwervende zijn.

„ Met leedwezen heeft Uwe commissie bemerkt, dat de aanbeveling der *Zuidwoldsche* diaconie door de laatstvoorgaande Synode aan Zijne Excellentie den heer Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst niet tot eene gewenschte uitkomst heeft kunnen leiden.

„ Alle pogingen om tot eene minnelijke en billijke schikking te geraken schijnen te hebben moeten afstuiten op den voortdurenden onwil van het gemeentebestuur van *Bedum*.

„ Niet alleen is de restitutie geweigerd van het door de diaconie uitgeschotene (zie Bijl. *a* en *b*) en waarop hij billijkerwijze had mogen hopen, maar zelfs eene zamenkomst, op den 21sten Maart ll., volgens uitdrukkelijk verlangen van den heer Minister van Binnenlandsche Zaken, gehouden door commissiën uit HH. Gedeputeerde Staten van *Groningen*, het gemeentebestuur van *Bedum* en den kerkeraad van *Zuidwolde*, is geheel vruchteloos afgeloopen.

„ Nadat, op uitnoodiging van HH. Gedeputeerde Staten, door de commissie des kerkeraads, als de weg, om tot eene minnelijke schikking te komen, verklaard was, dat de diaconie alleen hare zorg zou wijden aan de armen, binnen de gemeente woonachtig, werd, bij langdurige discussie, zoowel door HH. Gedeputeerde Staten als leden des bestuurs van *Bedum*, met kracht de bewering volgehouden, dat de wet wilde, dat de diaconie *al* de armen zou bedeelen, en de gemeente van *Zuidwolde* wel in staat was het te doen.

„ Te vergeefs werd gezegd, dat de diaconie niet verder kon gaan, dan hare middelen reikten, te vergeefs de wensch geuit, dat het gemeentebestuur zou mede werken om een vergelijk te treffen.

„ Zonder eenig gelukkig resultaat liep die zamenkomst af.

„ Dat de verhouding van het gemeente- en diaconiebestuur zoo doende niet aangenaam is, laat zich denken. Bij voortduring ontvangt de kerkeraad van den gemeenteraad kennisgevingen, dat personen, elders wonende, voor rekening van de diaconie te *Zuidwolde* in onderstand zijn opgenomen, en dergelijken; welke scripturen hij teregt voor notificatie aanneemt.

„ In dezen beklagenswaardigen stand van zaken wenden diakenen zich nogmaals tot de Synode, met de dringende bede, dat die hun behulpzaam zij, om tot de zoo noodige uitkomst te geraken.

„ Uwe vergadering zal zeker met ons alle regt laten wedervaren aan den volhardenden ijver en de trouw der diakenen van *Zuidwolde*.

„ Zij die, naar roeping en pligt in gehoorzaamheid aan kerkelijke verordeningen, den weg door de kerk gewezen bewandelen, maar daarbij veelzins bemoeijelijkt worden, hebben aanspraak op inlichting, raad en mogelijke hulp.

„ Maar hoe? Terwijl de diakenen geheel in hun regt zijn, en in milden geest het diaconaal reglement volgen, wordt dit voortdurend door het burgerlijk bestuur van *Bedum* miskend.

„ Noch de welwillende bemoeijing van den Minister van Eeredienst, noch het bepaald verlangen van den Minister van Binnenlandsche Zaken hebben het gemeentebestuur tot eene in het belang der armen zoo noodige overeenkomst doen besluiten; weigerend is het en blijft het om de hand aan te nemen, die herhaaldelijk en welmeenend tot zamenwerking door den kerkeraad wordt aangeboden.

„ Welke middelen er verder nog mogen zijn om het gemeentebestuur van zijn tegenstreven aan het te kennen gegeven verlangen van den Minister van Binnenlandsche Zaken af te brengen, weten wij niet.

„ Wij willen daarom Uw Hoog Eerw. alleenlijk adviseren, om met den meesten aandrang de belangen der diaconie van *Zuidwolde* bij vernieuwing aan den Minister van Eeredienst aan te bevelen, des noodig met overlegging eener copij van het meergemelde adres der diakenen, met den wensch, dat de vermogende tusschenkomst van Zijne Excellentie in het einde blijke niet op den duur vruchteloos te zijn.

„ 's Gravenhage, den 24sten Julij 1856.

H. A. VAN DER VEN.
H. HUIJSERS.
H. J. TRIP. „

3°. Rapport wegens het diaconaal geschil tusschen de gemeenten *Nieuwkoop* en *Nieuwveen*, door den heer *van der Ven*.

3°. Wegens het diaconaal geschil tusschen de gemeenten *Nieuwkoop* en *Nieuwveen*.

4°. Rapport betreffende de bezwaren van het provinciaal kerkbestuur *Drenthe*, tegen het niet verpligt deelnemen van den predikant *Boon* aan de Drentsche weduwenbeurs, door tusschenkomst van den heer *Huijsers*:

4°. Wegens de bezwaren van het provinciaal kerkbestuur *Drenthe*, ten opzigte der vrijheid, aan den predikant *Boon* verleend, om al dan niet deel te nemen aan de provinciale weduwenbeurs.

„ HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

„ De commissie, in wier handen gesteld zijn bedenkingen van het provinciaal kerkbestuur *Drenthe*, tegen de uitspraak der Synodale commissie, in zake het geschil gerezen tusschen dat bestuur en den predikant van *Zuidwolde*, *C. Boon*, heeft de eer het volgende rapport uit te brengen.

„ Het geschil is:

„ In *Drenthe* bestaat eene provinciale weduwenbeurs, waarvan het lidmaatschap voor alle predikanten in het provinciaal ressort verpligtend is.

„ In art. 14 echter van het reglement dier beurs is bepaald, dat de consulent eener vacante gemeente aan een predikant of candidaat, die in eene der classen van dat gewest voor het eerst beroepen wordt, zal doen toekomen eene tot dat einde gedrukte mededeeling van het bestuur der beurs, opdat later geen beroep op onkunde dienaangaande zou kunnen gedaan worden.

„ Deze mededeeling van het bestuur heeft de consulent, bij de beroeping van Ds. *Boon*, niet aan hem opgezonden.

„ Op dien grond acht Ds. *Boon* zich tot het lidmaatschap niet verpligt.

„ Het provinciaal kerkbestuur is van tegenovergesteld gevoelen, en heeft met Ds. *Boon* veelvuldig en uitvoerig, officieus en officieel, doch zonder gewenscht gevolg gecorrespondeerd.

„ Ten slotte heeft Ds. *Boon* verklaard zich op een hooger kerkbestuur te willen beroepen, en het provinciaal bestuur, hoewel het de zaak liever onderling wilde beëindigen, heeft hem dit vrijgelaten.

„ Hij bragt de zaak bij de Synodale Commissie, die verklaarde, dat de verpligting om lid der beurs te worden voor hem niet bestond, dewijl hem bij zijne beroeping naar zijne tegenwoordige standplaats geene kennis was gegeven van het reglement voor de beurs, hetgeen, naar art. 14 van dit reglement, door den consulent had moeten geschieden.

„ Daarvan aan het provinciaal bestuur mededeeling geschied zijnde, is het met bedenkingen tegen deze uitspraak der Synodale Commissie opgekomen bij de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, in een stuk geregistreerd sub n°. 7749.

„ Daaruit is ons gebleken welk een prijs het provinciaal kerkbestuur stelt op de toetreding van Ds. *Boon*; met welk een ijver het de belangen der beurs behartigt; maar wij hebben er niet in kunnen vinden, waar het bovenal op aan kwam, namelijk een bondig bewijs dat Ds. *Boon*, niettegenstaande het erkende verzuim van den consulent, toch tot het lidmaatschap zou verpligt zijn.

„ Hierom is het dat wij ook Uw Hoog Eerw. niet anders meenen te kunnen en moeten adviseren, gelijk wij doen bij deze, dan om conform de uitspraak der Synodale Commissie te verklaren, dat Ds. *Boon*, dewijl hem bij zijne beroeping naar zijne tegenwoordige standplaats geene mededeeling van het reglement der Drentsche weduwenbeurs door den consulent is toegezonden, wat naar art. 14 van het reglement dier beurs had behooren te geschieden, tot het lidmaatschap niet verpligt kan geacht worden, met vrijlating aan het provinciaal bestuur om, wanneer het zich met dit oordeel niet kan vereenigen, verder te handelen naar rade.

H. Huijsers.
Timmers Verhoeven.
C. J. van Heusden. „

5°. Rakende het *Purmerkerkefonds*.

5°. Rapport rakende het *Purmerkerkefonds*, door tusschenkomst van den heer *Trip:*

„ Bij besluit Uwer vergadering van den 12den Julij ll. werd de zaak van het *Purmerkerkefonds* in onze handen gesteld, ten einde Uw Hoog Eerw. deswegens te dienen van berigt en raad.

„ In het tweede verslag van de Algemeene Synodale Commissie, Bijlage B, werden hierover eenige mededeelingen gedaan (blz. 30), adviserende de voornoemde Commissie, dat de classikale vergadering *Edam* zich te dezer zake hebbe te wenden tot het provinciaal collegie van toezigt in *Noordholland*.

„ Het blijkt, dat door de Staten van *Holland* en *West-Friesland* bij het octrooi tot het bedijken van den *Purmer*, de honderdste morgen van alle te bedijken gronden werd voorbehouden tot onderhoud van kerken en kerkelijke diensten, onder beheer van een opzettelijk collegie van kerkmeesters uit de leden van het *Purmerbestuur;*

„ Dat bij uiterste wilsbeschikking van 1808, door den dood bekrachtigd in 1821, door *Jan van Wallendal* werd gelegateerd aan de *Purmerkerk*, ter vermeerdering van hare kerkelijke goederen, eene boerenwoning met 40 morgen lands, onder voorwaarde, dat zij

zullen worden gesteld, en altijd verblijven onder directie en administratie van dijkgraaf en hoofdingelanden van de *Purmermeer*, om de zuivere vruchten aan de bestuurders van de *Purmerkerk* uit te keeren.

„ Eene *Purmerkerk* bestaat echter niet, wordende aan acht predikanten van omliggende plaatsen jaarlijks *f* 75 uitbetaald.

„ Uit een rapport van het provinciaal kerkbestuur *Noordholland* van den 5den Mei 1852 schijnt te blijken, dat ook andere uitgaven uit de opkomsten van het fonds worden gedaan; immers wordt aangevoerd, dat men niet berekenen kan dat er regtens uit de kerkelijke inkomsten eenige andere betalingen geschieden kunnen, en hoe, of op welke wijze die quitantie wordt afgegeven, is niet vermeld.

„ Er bestaat in deze zaak in 't algemeen geene genoegzame bekendheid met een en ander om grondig te kunnen oordeelen, en naar ons oordeel zoude men beter bekend moeten zijn met het bedoelde octrooi van *Holland* en *West-Friesland*, vooral ten einde te kunnen beoordeelen welke kerken en kerkelijke diensten bedoeld worden, en voorts geheel en al dienen bekend te zijn met de instelling van het *Purmerbestuur*, en het hooger toezigt op dat bestuur.

„ Verder zal het noodig zijn, om over de regten der kerk op het genoemd legaat te kunnen oordeelen, dat men de *Purmerkerk* kenne zoo als die in 1808 bestond, of gehouden werd te bestaan, alsmede de wijze van beheer.

„ Dit een en ander schijnt mogelijk, daar het testament bepaaldelijk spreekt van *Purmerkerk* en van hare *bestuurders*, die alzoo destijds algemeen genoeg schijnen bekend geweest te zijn.

„ Eindelijk zou uit de verdere geschiedenis van dat bestuur moeten nagegaan worden, wie en in hoeverre de thans bestaande bestuurders door de kerk tot verantwoording kunnen geroepen worden.

„ Uwe commissie is dus van meening dat de Synode, daar zij zelve niet in staat is omtrent een en ander het noodige onderzoek te doen, zich moet wenden aan H.H. Gedeputeerde Staten van *Noordholland*, met verzoek dat Hun Edel Groot Achtb. deswege het noodig onderzoek willen doen in het belang der kerk, en de noodige inlichtingen willen geven aan de Synodale Commissie.

J. Witkop.
H. J. Trip.
C. J. van Heusden. „

De vier eerstgenoemde rapporten worden ter visie gelegd tot eene volgende zitting.

De vier eerstgenoemde rapporten ter visie gelegd.

Het laatste wordt onverwijld gelezen, in discussie gebragt, en daarna het advies der commissie aangenomen, die wordt uitgenoodigd eene conceptmissive aan HH. Gedeputeerde Staten in eene volgende zitting voor te dragen.

Het advies in het laatste rapport aangenomen, met uitnoodiging aan de commissie om van de daarbij bedoelde missive een ontwerp in te dienen.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag, des voormiddags, bij uitzondering op art. 21 van het reglement van orde, te half tien uren.

R. J. Koning, *president*.

Zitting van den 25sten Julij 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

De beraadslagingen over het rapport wegens het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht voortgezet.

De discussiën van de vorige zitting wegens het rapport betreffende het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht worden voortgezet in dezelfde orde.

6°. Ten aanzien van het zesde beginsel in het rapport, waartoe men genaderd is, spreekt de vergadering uit, dat met de vrijheid, aan de lagere kerkelijke collegiën toegekend, *toezigt, door de hoogere uit te oefenen*, behoort gepaard te gaan, en draagt zij op aan de rapporterende commissie, om, lettende op de meening van de meerderheid der leden omtrent de wijze, waarop dit toezigt moet bepaald en geregeld worden, zoowel vóór als ná de handeling van het lager bestuur, in overeenstemming hiermede de artikelen van het conceptreglement in te rigten.

Het toezigt in het bijzonder van de Algemeene Synodale Commissie betreffende, wordt bepaald:

a. dat niet, gelijk in art. 26 van het conceptreglement is voorgeschreven, van al de uitspraken in zake kerkelijke tucht, met uitzondering van die der Synode, kennisgeving aan de Synodale Commissie zal moeten geschieden;

b. dat deze verpligte kennisgeving alleen zal worden verordend voor de uitspraken, welke gedaan zijn in hooger beroep, met uitzondering wederom van die der Synode;

c. dat aan deze commissie de bevoegdheid, in art. 50 van het conceptreglement uitgedrukt, om uitspraken te vernietigen zonder dat hiertoe aanvragen zijn gedaan, niet moet worden toegekend.

Het eerste dezer besluiten is genomen in overeenstemming met het gevoelen der hoogleeraren, tegen het advies van den secretaris.

Voor de heeren *Witkop*, *van Goens*, *Boers*, *Meijer*, *van der Ven*, *van Hasselt*, *Bruna*, *Huijsers*, *Trip* en *Koning*.

Tegen de heeren *van Heusden*, *Doorenbos*, *Thomkins* en *Losgert*.

Tot het tweede besluit hebben al de hoogleeraren en de secretaris, na de verwerping van het eerste, geraden.

Voor de heeren *Witkop*, *van Heusden*, *Doorenbos*, *van Goens*, *Thomkins*, *Meijer*, *Bruna*, *Trip*, *Losgert* en *Koning*.

Tegen de heeren *Boers*, *van der Ven*, *van Hasselt* en *Huijsers*.

Voor het derde besluit hebben zich al de leden, zoowel de adviserende als de concluderende, verklaard.

Hierna wordt aan de rapporterende commissie opgedragen, om in haar conceptreglement eene verordening op te nemen, waarbij altoos aan de Algemeene Synodale Commissie de bevoegdheid wordt toegekend, om ten aanzien der uitspraken, waarvan zij kennis bekomt, indien zij daarin vinden zal verkeerde toepassing of schennis van kerkelijke reglementen, het bestuur, hetwelk de uitspraak heeft gedaan, daarop opmerkzaam te maken.

7°. Ten zevende verklaart de vergadering, vooreerst dat de bepalingen van het conceptreglement betreffende de vernietiging over het algemeen volledig genoeg zijn te achten, ten andere dat de definitive beslissing volgens art. 49 van dit concept geschieden moet met inachtneming van de uitspraak der Algemeene Synodale Commissie.

Beide besluiten genomen naar eenparig advies met algemeene stemmen.

8°. Eindelijk wordt uitgesproken, dat het verhaal der kosten voor den burgerlijken regter zoo mogelijk uit het reglement moet wegvallen, en zullen de artikelen van het concept, welke hiertoe betrekking hebben, met dat doel gewijzigd worden.

De overweging der beginsels en hoofdzaken naar het rapport zijn ten einde gebragt, en tot de behandeling der artikelen zal in eene volgende zitting worden overgegaan.

De overweging van de beginselen en hoofdzaken in het rapport ten einde gebragt, en de behandeling der bijzondere artikelen van het concept aan de orde voor eene volgende zitting.

Namens de commissie tot het conceptreglement op de vacaturen en de daartoe betrekkelijk in hare handen gestelde stukken, dient de heer *ter Haar* het navolgend rapport in:

Twee rapporten ter tafel gebragt, betreffende:
1°. het conceptreglement op de vacaturen;

TWEEDE RAPPORT van de Commissie om kennis te nemen van de bij de Synode ingekomene consideratiën der provinciale kerkbesturen en der classikale vergaderingen, op de conceptreglementen voor de kerkeraden en de vacaturen, ten einde daarvan verslag te geven aan deze Synodale vergadering, — betreffende de consideratiën op het reglement op de vacaturen.

„De commissie, benoemd om aan deze Synodale vergadering verslag te geven van de ingekomen aanmerkingen der provinciale kerkbesturen en der classikale vergaderingen op de conceptreglementen voor de kerkeraden en de vacaturen, heeft de eer bij deze haar tweede rapport, betreffende de consideratiën op het reglement op de vacaturen, ter Synodale tafel te brengen.

„Gelijk zij toch gemeend heeft den haar opgedragen veelomvattenden arbeid in twee deelen te moeten splitsen, en van de uitkomst harer bevindingen in twee afzonderlijke rapporten verslag te moeten geven, het eene uitsluitend aan het conceptreglement voor de kerkeraden, het andere aan dat op de vacaturen gewijd, — zoo komt het haar meest doel-

matig voor, ook hier weder wat zij der Synode heeft mede te deelen onder drie rubrieken te brengen, en haar

„ 1°. bij de algemeene beschouwingen en opmerkingen te bepalen, nopens het conceptreglement op de vacaturen voorgekomen in de haar ter hand gestelde stukken;

„ 2°. hare aandacht te vestigen op de consideratiën, door de daartoe uitgenoodigde besturen en vergaderingen op de bijzondere artikelen van dit reglement ingediend; en

„ 3°. de Synode opmerkzaam te maken op hetgeen der commissie, naar haar bescheiden oordeel, in dit een en ander meest belangrijk en ter verbetering en volmaking van het onderhavige reglement behartigenswaardig voorkomt. Waarbij zij in den niet geringen omvang harer taak en den betrekkelijk korten tijd, haar gegund bij zoovele andere aan hare leden opgelegde werkzaamheden, redenen tot verschoonende toegeeflijkheid meent te zien, wanneer het Uwer vergadering blijken mogt, dat aan hare aandacht iets wezenlijks is ontsnapt, of dat door haar het een of ander min juist ware gezien.

I.

„ Tot de algemeene opmerkingen en beschouwingen, der commissie voorgekomen in de haar ter hand gestelde stukken, meent zij het volgende te moeten brengen.

„ Van de provinciale kerkbesturen verklaart dat van *Drenthe*, dat het, „ „ zoo ten ge- „ „ volge van voorafgaande kennisneming als van het onderling beramen in zijne vergadering, „ „ niet aarzelt, zijne ingenomenheid met dit reglement te betuigen en den wensch daarbij „ „ te voegen, dat het aangenomen en tot zegen ingevoerd worde; „ „ terwijl dat van *Zeeland* zegt, zich met de beide reglementen voor de kerkeraden en op de vacaturen „ „ over het geheel wèl te kunnen vereenigen en alzoo noch omtrent het eene, noch om- „ „ trent het andere eenige nadere consideratiën te hebben, „ „ en ook dat van *Noordbrabant* en het kerkbestuur *Limburg* dezelfde verklaring geven. De *Waalsche commissie* berigt almede, dat de Réunie der Waalsche kerken het conceptreglement „ „ heeft goedgekeurd, en „ „ gemeend heeft dat in de gegevene omstandigheden de Synode niets anders en beters „ „ had kunnen doen, dan zij te deze gedaan heeft. „ „ En verder: dat zij zelve „ „ zich „ „ vereenigt met dit gevoelen, en geene andere consideratiën heeft in het midden te „ „ brengen, dan dat zij van oordeel is, dat het in zijn geheel moet worden aangenomen. „ „

„ Geheel tegenovergesteld luidt de algemeene opmerking van het provinciaal kerkbestuur *Friesland*. Die opmerking is deze: „ „ Een algemeen reglement op de vacaturen *moet* „ „ bepalingen bevatten op *de wijze van beroeping der predikanten;* zonder dat is het niet „ „ slechts onvolledig, maar mist ook wat voor hoofdzaak is te houden. Kunnen nu „ „ dergelijke bepalingen nog niet in een *nieuw* reglement opgenomen worden, dan blijve „ „ men liever vooreerst nog bij het *oude.* „ „

„ Onder de classikale vergaderingen zien wij van die van *Brielle* medegedeeld, dat hare aanwezige leden „ „ eenparliglijk hebben verklaard, dat zij met het reglement bijzonder „ „ waren ingenomen, omdat het hun toescheen in duidelijkheid en volledigheid het thans

„ „ vigerende verre te overtreffen, „ „ en van de vergadering van ***Onderdendam***: „ „ dat „ „ de wet, zoo als zij aan haar is toegezonden, grooten lof verdient, als in menig opzigt „ „ vollediger en duidelijker dan de thans vigerende, „ „ terwijl drie classen, die van ***Rotterdam***, ***Wijk*** en ***Heerenveen*** in hare jongste vergaderingen uitdrukkelijk betuigd hebben, „ „ zich met het conceptreglement zeer wèl te kunnen vereenigen. „ „ Ook het classikaal bestuur ***Rotterdam*** legt de verklaring af: „ „ wat het reglement in het algemeen „ „ betreft, verklaren wij gaarne, dat hetzelve in duidelijkheid en gepastheid het bestaande „ „ verre overtreft, en dat men zich, behoudens eenige bedenkingen, daarmede volkomen „ „ kan vereenigen. „ „

„ Niet weinig lof voorwaar voor een zoo omvattend reglement als het onderhavige, geheel ongevraagd van zoo verschillende kanten geschonken.

„ Nog moeten wij, aleer de rubriek van algemeene consideratiën enz. te sluiten, de opmerking mededeelen, welke de classen ***Rotterdam*** en ***Gouda*** ten aanzien van den titel maken. De laatste oordeelt, dat deze niet beantwoordt aan de eischen van het Algemeen Reglement, artt. 17 en 27, noch aan den inhoud van art. 23, dat twee bijzondere reglementen zoude verlangen: een op de vacaturen en een op de predikantsberoepingen. Het eerste stelt voor, den titel te lezen: ***Reglement op de vacaturen en hare vervulling***, en het in twee deelen te splitsen, waarvan het eerste weder in twee hoofdstukken: het 1ste van ***het ontstaan der vacaturen***, het 2de van ***de voorziening in de dienst gedurende de vacaturen.*** Het tweede deel zoude dan bevatten: het ***aanvullen der vacaturen***, en in drie hoofdstukken te splitsen zijn: het 1ste van ***het werk vóór de beroeping***; het 2de van ***hetgeen bij de beroeping*** en het 3de van ***hetgeen na de beroeping moet geschieden.***

II.

„ Het zal nu in de tweede plaats de taak der commissie zijn, de aandacht der Synode te vestigen op de consideratiën, door de daartoe uitgenoodigde kerkelijke besturen en vergaderingen op dit reglement ingediend. Wij zullen daarbij de vrijheid nemen, opmerkingen van minder aanbelang hier met stilzwijgen te passeren, ten einde de Hooge Kerkvergadering niet noodeloos te vermoeijen, en haren kostbaren en voor zoo veelvuldige werkzaamheden zoo karig toegemeten tijd niet al te zeer in beslag te nemen. Wij wenschen die opmerkingen van minder belang daarom niet te verwaarloozen, maar er in het derde deel onzer taak gebruik van te maken, waar wij der Synode van advies zullen hebben te dienen, wat ons voorkomt ter verbetering en volmaking van dit reglement te kunnen bijdragen. Wanneer wij dan nu, gelijk als van zelf voor de hand ligt, de volgorde der artikelen in acht nemen, dan hebben wij al dadelijk te vermelden, hoe twee classen (***Sneek*** en ***Gouda***) bij art. 2 herinneren, dat hier van elke vacature, hoe ook ontstaan, behoort gehandeld te worden, en er bijv. eene tweede alinea zou behooren bijgevoegd te zijn, luidende: „ „ Is de „ „ predikant niet overleden, maar vertrokken, ook dan zal van zijn vertrek naar elders „ „ door den consulent terstond kennis gegeven worden aan het classikaal bestuur. „ „

„ Bij art. 3 wenscht de classe ***Breda***, „ „ dat het jaar van gratie wierd vervangen door „ „ eene andere wijze om voor weduwen of weezen te zorgen. „ „

… de classe *Amsterdam* het aan de classikale besturen overgelaten te … tot de losmaking te moeten aanwijzen.

… van art. 5 wenscht de classe *Rotterdam*, duidelijkheidshalve, aldus veran… een beroepen predikant binnen 14 dagen na zijn ontslag en vóór zijne … komt te overlijden, wordt hij gerekend als predikant der gemeente, welke … verlaten, gestorven te zijn; „ „ waarop dan volge: „ „ later overlijdende, „ „ … de classe *Breda* nevens „ „ overlijden „ „ ook in het geval van „ „ ongeschikt worden voor de dienst „ „ wil voorzien hebben.

Bij art. 8 wenscht ééne classe (*Zutphen*), dat de benoeming van een consulent mede verbindend worde gesteld voor gemeenten met meer dan één predikant; eene andere (*Middelburg*), dat wegvalle de tweede helft: „ „ tenzij de overblijvende predikant „ „ tot het slot; terwijl het kerkbestuur *Noordholland*, en daarmede eenstemmig de classe *Alkmaar*, dit geheele artikel aldus wenschen te lezen: „ „ In gemeenten met twee of meer predikan- „ „ ten wordt de vacature, wat de predikdienst betreft, waargenomen door de ringpredi- „ „ kanten, alsook het verdere herders- en leeraarswerk, indien de overblijvende predikant „ „ of predikanten der gemeente zich met dit werk niet alléén kunnen belasten; een en „ „ ander „ „ enz.

„ Bij art. 9 uit de classe *Utrecht* haren wensch, dat, ingeval van een jaar van gratie en bij het niet gelukken van eenige schikking tot afkoop, de aanstelling van een hulppredikker regel moge worden.

„ Bij art. 10 stelt *Zutphen* voor, de benoeming van consulenten verbindend te maken voor alle gemeenten, en het kerkbestuur *Noordholland* met de classe *Alkmaar*, om den aanvang van het tweede lid aldus te lezen: „ „ Wanneer gemeenten met twee of meer predi- „ „ kanten geheel vacant worden, wordt de zaak „ „ enz.

„ Bij art. 11 merkt de classe *Rotterdam* aan: „ „ Een classikaal bestuur behoort niet „ „ bevoegd te zijn, in de benoeming van consulenten door den ring veranderingen te „ „ brengen. „ „

„ Van art. 15 willen het kerkbestuur *Noordholland* en de classe *Alkmaar* het slot, beginnende met de woorden „ „ gelegd in „ „ enz., aldus veranderd zien: „ „ den consulent „ „ toevertrouwd, die voor hetzelve aansprakelijk is. „ „

„ In art. 18 stelt de classe *Oudenbosch* de volgende verandering voor, beginnende met de woorden: „ „ niets verderen, „ „ en volgende: „ „ een gulden verdienen voor ieder keer „ „ dat hij in de gemeente komt; zijne overige werkzaamheden te betalen door den „ „ ring. „ „

„ In art. 22 verlangen het kerkbestuur *Utrecht* en de classe *Gouda* aan het einde van het eerste lid ook de vermelding van „ Goede Vrijdag, „ terwijl het kerkbestuur *Zuidhol-*

land eene bepaling hieromtrent wil hebben opgedragen aan den ring. Het laatste lid wordt door de classe *Onderdendam* voorgesteld weg te laten; terwijl de classe *Amsterdam* de eerste zinsnede aldus voorstelt: „ „ De vervulling van de predikdienst door den ring zal in *elke* „ „ vacature worden bepaald op ééne predikbeurt voor iederen Zon- en eersten feestdag; „ „ waarbij het kerkbestuur *Noordholland* en de classe *Alkmaar* nog willen voegen: „ „ en in „ „ gemeenten van meer dan één predikant, naar het oordeel van den ring, onder goed- „ „ keuring van het classikaal bestuur, op andere dagen ook. „ „

„ Eindelijk oordeelt de classe *Edam* het „ „ onnoodig, op plaatsen van meer dan éénen „ „ predikant meer vacatuurbeurten te vervullen dan op die van slechts éénen. „ „

„ In art. 23 stelt het kerkbestuur *Groningen* voor, de clausule: „ „ daartoe door den „ „ ring verzocht „ „ te doen wegvallen.

„ Terwijl de classe *Heerenveen* art. 25 geheel zoude willen doen wegvallen, wil *Middelburg* integendeel het nog versterken, en bij nalatigheid des kerkeraads door den praetor circuli, onder magtiging van het classikaal bestuur, daarin doen voorzien „ „ ten koste „ „ der vacante gemeente. „ „

„ Het 2de lid van art. 26 gaf tot uiteenloopende beschouwingen aanleiding. Het kerkbestuur *Overijssel* stelt voor, de woorden achter „ „ bedragen „ „ te vervangen door deze: „ „ zal het meerdere ten voordeele komen van het kerkelijk fonds der gemeente; „ „ waartegen de classe *Sneek* wenscht dat men leze: „ „ zal dat meerdere voor $^2/_3$ in de algemeene „ „ weduwenbeurs en voor $^1/_3$ in het fonds voor de schraalste predikantstractementen „ „ gestort worden, „ „ en waartegen de classen *Nijmegen* en *Leeuwarden*, de laatste met eenstemmigheid en kracht van redenen, verlangen dit geheele 2de lid weg te laten. Terwijl eindelijk de classe *Utrecht* ook hier weder, als bij art. 9, aandringt op de tijdelijke aanstelling van „ „ een hulpprediker. „ „

„ Bij art. 30 wenscht de classe *Brielle* de bepaling, dat „ „ op het verzuimen eener beurt „ „ voor kranke of afwezige predikanten „ „ dezelfde boete wordt gesteld.

„ *Zuidholland* acht art. 31 geheel overbodig, terwijl de classe *Amsterdam* voorstelt in regel 4 weg te laten de woorden: „ „ inzonderheid in gemeenten met één predikant; „ „ en de classe *Zutphen* wenscht, dat dit artikel niet van toepassing worde gemaakt op den predikant, die als consulent de bevestiging moet bijwonen, en evenmin op den ringpredikant die in eene verre vacature moet optreden.

„ Bij art. 32 acht de classe *Amsterdam* het noodig de hier bedoelde „ „ hooge kerk- „ „ vergaderingen „ „ bepaaldelijk aan te wijzen, en wil de woorden *des noodig* weglaten, terwijl *Breda* en *Franeker* het billijk noemen, in het bedoelde geval voor den ring defroijement van reiskosten te bepalen.

„ In art. 34 verlangt het kerkbestuur *Zuidholland* bepaling nopens het ongevraagd emeritaat, of verwijzing naar het reglement daaromtrent.

″ In art. 35 stelt de classe *Middelburg* voor, in het 1ste lid weg te laten de woorden: ″ ″ doet het daaromtrent voorloopig onderzoek bij den praetor van den ring, en in gemeenten met één predikant bij den consulent.″ ″

″ In art. 37 wenscht de classe *Brielle* bij de aanhaling der artt. 22 en 23 ook die van art. 30 te voegen.

″ Voor het bepaalde in art. 38 wil het kerkbestuur *Zuidholland* liever het bestaande behouden betreffende het verzoek om handopening. De classe *Sneek* acht de verzekering van tractement onnoodig, uit hoofde de stellige bepaling des betreffende in de Grondwet. Ook het kerkbestuur *Utrecht* wil de woorden: ″ ″ opdat de beroeping van Landswege ″ ″ doen wegvallen, alsmede deze: ″ ″ op den gemelden voet.″ ″

″ Achter art. 40 wenschen het kerkbestuur *Noordholland* en de classe *Alkmaar* bij te voegen: ″ ″ of waar zijne tusschenkomst noodig is of ingeroepen wordt, het provinciaal ″ ″ kerkbestuur, naar artt. 31^6 en 52^1.″ ″ *Groningen* vraagt: hoe te handelen wanneer de hier bedoelde oplossing niet volgt?

″ Op art. 41 zoude het kerkbestuur *Noordholland*, even als *Utrecht*, aan de candidaten, die op bepaald verzoek in eene vacature prediken, ook van de eerste maal defroijement willen toekennen voor hunne noodzakelijke kosten, terwijl de classe *Alkmaar* ten minste ″ ″ kostelooze huisvesting ″ ″ zou willen verleenen in de vacante gemeente, waar zij op beroep prediken. Eenstemmig stelt deze classe met die van *Zierikzee* voor een vierde lid van nagenoeg dezen inhoud: ″ ″ Op plaatsen, waar candidaten zijn uitgenoodigd om ″ ″ op beroep te prediken, moet ook uit deze eene keuze gedaan worden.″ ″ Ook wenscht *Alkmaar* het 2de lid aldus gewijzigd te zien: ″ ″ candidaten, die niet dan in eene ″ ″ *vacante* gemeente op beroep mogen prediken enz.″ ″ De classe *Onderdendam* zoude het verbod der predikanten om op nominatie te prediken gaarne opgeheven zien. En het kerkbestuur *Zuidholland* acht bij het eind der 1ste alinea de bijvoeging noodig: ″ ″ die ″ ″ aanteekening houdt van den tijd en de plaats hunner geboorte en toelating.″ ″

″ Art. 44 doet het kerkbestuur *Drenthe* opmerken dat in strijd is met art. 47. De classe *Middelburg* vraagt hier, of een kerkeraad bij voortgezette wederspannigheid tegen de kerkelijke verordeningen niet moet afgezet worden.

″ Bij art. 45 vraagt de classe *Breda*: ″ ″ Maar hoe indien de vertraging bestaat bij het ″ ″ Departement van Eeredienst, ingeval van Koninklijke collatie; en dit collatieregt, uithoofde ″ ″ van voorafgaande officieuse handelingen met kerkeraden en kerkvoogden en notabelen, niet ″ ″ tijdig genoeg wordt uitgeoefend?″ ″ Het kerkbestuur *Groningen* acht voor de verschillende provinciën verschillende verordeningen wenschelijk op de benoemingen en beroepingen.

″ Art. 46, zoo als in het concept voorkomt met de clausule: ″ ″ tot dat hierin nader zal ″ ″ zijn voorzien,″ ″ heeft tot verschillende en wijd uiteenloopende beschouwingen aanleiding gegeven. Waar het kerkbestuur *Overijssel*, en eenstemmig hiermede de classen *Utrecht*,

Franeker en *Breda* deze clausule zouden willen doen wegvallen en daarmede de beroeping van predikanten op den ouden voet verlangen te houden, daar verzoekt *Zierikzee* billijke en regtvaardige uitvoering van art. 23, Algemeen Reglement.

„ Art. 47 schijnt ook aan de classe *Franeker* in strijd met art. 44, waarbij het kerkbestuur *Zuidholland*, uithoofde van art. 65, voor „ „ beroept „ „ wil lezen: „ „ electie doet.„ „

„ Bij art. 49 wenschen de classen *Gouda* en *Goes* de bijvoeging: „ „ of ingeval van „ „ een jaar van gratie het regt heeft verkregen tot het uitbrengen van een beroep; „ „ en verklaren de classen *Rotterdam*, *Middelburg*, *Nijmegen* en *Franeker* zich eenstemmig tegen alle dispensatie.

„ In art. 50 wil het kerkbestuur *Overijssel* op den eersten volzin een tweeden laten volgen van dezen inhoud: „ „ Geen predikant of candidaat, die voor eene beroeping bedankt „ „ heeft, of volgens art. 57, alinea 1, geacht wordt bedankt te hebben, mag te tweede male „ „ ter vervulling van dezelfde vacature worden beroepen.„ „ Wat de hier vermelde dispensatie betreft, zoo stelt de classe *Breda* voor om het verleenen van deze alleen te bepalen tot redenen van gezondheid van den beroepene of van zijn gezin, terwijl *Rotterdam*, *Gouda*, *Middelburg*, *Nijmegen* en *Onderdendam* zich verklaren tegen alle dispensatie, en sommigen anders liever het geheele artikel willen laten vervallen.

„ In art. 51 verlangt het kerkbestuur *Groningen* de alinea te doen wegvallen, en acht *Zuidholland* met de classe *Gouda* de bepaling van den 26jarigen ouderdom overtollig, waartegen *Rotterdam* een 30jarigen leeftijd of eene zesjarige dienst als vereischte wil stellen. *Amsterdam* maakt de aanmerking, dat de magt tot het verleenen van dispensatie nimmer aan de Synodale Commissie moet worden gegeven.

„ Bij art. 51 alinea maakt de classe *Rotterdam* nog als haar gevoelen kenbaar, dat nimmer een hoogleeraar in werkelijke dienst als predikant beroepbaar mag zijn.

„ Art. 53 geeft aan de classe *Rotterdam* stof tot hoogen lof; maar zij wil, dat geen buitenlander beroepbaar zij „ „ dan na afgelegd examen.„ „

„ Bij art. 60 vragen het kerkbestuur *Utrecht* en de classen *Rotterdam* en *Gouda*, of hier niet ook van *leer* moet gesproken worden?

„ Art. 61 geeft aan de classe *Middelburg* aanleiding om hare meening uit te spreken, dat de behandeling van zulke klagt behoort bij het classikaal bestuur, waaronder „ „ de „ „ roepende gemeente „ „ ressorteert.

„ Bij art. 62 verlangen de classen *Gouda* en *Goes*, dat er een bewijs van goed gedrag ook van het classikaal bestuur worde gevorderd, en *Rotterdam*, in verband met het voorgestelde op art. 52, dat als vereischte bescheiden, behalve de beroepsbrief, moet worden overgelegd een bewijs, dat hij geëxamineerd is door een onzer provinciale kerkbesturen.

21

„ Bij art. 66 merkt het kerkbestuur *Zuidholland* aan, „ „ dat het bepaalde aan het slot „ „ van 't 1ste lid wel is naar de bepaling van 't vigerend reglement, maar in strijd met „ „ het in dit concept aangenomen beginsel. „ „ En de classe *Gouda:* „ „ dat dit artikel „ „ strijdt met het voorloopig aangenomen reglement van opzigt en tucht, waarbij een „ „ geheel ander beginsel is aangenomen. „ „ Voor: „ „ de approbatie te verleenen „ „ aan het einde van dit artikel, stelt *Gouda* tevens voor te lezen: „ „ uitspraak te doen over „ „ de aanvrage. „ „

„ Art. 67. Tegen den inhoud van dit artikel verklaren zich het kerkbestuur *Groningen* en de classen *Amsterdam*, *Middelburg* en *Sneek*. De beide eerstgenoemden achten het geheele artikel overtollig, uithoofde van art. 38. *Middelburg* stelt voor, het alzoo te veranderen: „ „ Van de kerkelijke goedkeuring der beroeping geeft het classikaal bestuur kennis aan „ „ het Ministerieel Departement, aan den beroepene en aan den kerkeraad der roepende „ „ gemeente. „ „ *Sneek* acht de verzekering, hier bedoeld, alleen noodig „ „ bij nieuwe „ „ gemeenten. „ „ Daarentegen wil het kerkbestuur *Utrecht*, met de classen *Gouda* en *Breda*, de Koninklijke approbatie behouden hebben, de laatste als formaliteit, liever dan eene verzekering te vragen, die hij onnoodig acht onder den waarborg der Grondwet.

„ In art. 68 stelt het kerkbestuur *Zuidholland* voor, den geheelen 2den volzin te vervangen door de woorden: „ „ Ook wordt de zaak in handen gesteld van het classikaal „ „ bestuur, waaronder de beroepene ressorteert, opdat dit bestuur beslisse, na den kerke- „ „ raad zijner gemeente gehoord te hebben, of ook deze berust. „ „ De classe *Gouda* acht hier de oude bepaling: „ „ onberoepbaar-verklaring voor ten hoogste drie jaren, „ „ beter.

„ Bij art. 69 stelt de classe *Middelburg* voor, om ook den candidaten bij hunne overkomst naar hunne eerste standplaats vergoeding van reiskosten toe te staan. En *Gouda* wil integendeel die kosten in gemeenten van niet meer dan één predikant altoos ten laste brengen van den beroepen leeraar.

„ In art. 70 wenschen de kerkbesturen *Groningen* en *Overijssel* voor „ „ een diaconie- „ „ fonds „ „ te lezen: „ „ eenig gemeentefonds. „ „

„ In art. 71 verlangen de kerkbesturen *Utrecht* en *Groningen*, alsmede de classe *Middelburg* de woorden te zien weggenomen: „ „ en der verzekering — van Landswege, „ „ en voor „ „ kerkelijke goedkeuring „ „ te stellen: „ „ vereischte goedkeuringen. „ „ *Groningen* en de classe *Breda* zien daarenboven bezwaar in de ruimte van „ „ drie maanden, „ „ en willen daarvoor liever „ „ zes weken „ „ als regel gesteld zien, des noods bij dispensatie te verlengen.

„ In art. 72 wenscht het kerkbestuur *Drenthe* achter „ „ gemeente „ „ ingelascht te zien: „ „ of diens gemagtigde. „ „

„ De reis- en vacatiegelden, bij art. 73 bedoeld, willen velen nader geregeld en bepaald hebben. Het kerkbestuur *Utrecht* wenscht die te berekenen naar den maatstaf bij art. 19

aangegeven; de classe *Goes* in evenredigheid eener gewone vacatuurbeurt; *Rotterdam*, *Gouda* en *Brielle* slaan voor eene vaste som van *f* 10 tot *f* 12, en *Zuidholland*, *Utrecht* en *Rotterdam* willen er uitdrukkelijk bij bepaald hebben: „ „ 't zij hij (consulent of secundus) „ „ het werk der bevestiging zelf verrigte of niet. „ „ Nog vraagt *Zuidholland*, of hier niet de Synodale resolutie dd. 11 Julij 1827 zoude behooren herinnerd te worden.

„ Bij art. 76 wenscht de classe *Zutphen*: deze kennisgeving geschiede mede aan den praetor van den ring, om de noodelooze overkomst van predikanten te voorkomen.

„ En het kerkbestuur *Groningen* stelt voor, in de slotbepaling op te nemen: „ „ behou- „ „ dens de verordeningen, welke in zake van vacaturen en hare vervulling in kracht zijn „ „ in de provincie *Groningen*. „ „

„ Wat betreft de formulieren bij het conceptreglement behoorende, wenscht het kerkbestuur *Zuidholland* in het formulier *A* (beroepsbrief), sub (*A*) achter „ „ electie „ „ in te voegen: „ „ of medestemming; „ „ sub (*B*) achter „ „ provinciaal kerkbestuur: „ „ — „ „ of Waalsche „ „ commissie; „ „ terwijl *Noordholland* met de classe *Alkmaar* sub (*C*) bij „ „ bijbelsche „ „ zou willen gevoegd hebben: „ „ en kerkelijke; „ „ en *Utrecht* even als *Groningen* sub (*C*), in de plaats van „ „ de approbatie — verbonden, „ „ zouden willen lezen: „ „ de vereischte „ „ goedkeuringen. „ „

„ In formulier B wenscht het kerkbestuur *Zuidholland* voor „ „ de stukken „ „ in den eersten regel te lezen: „ „ de vereischte goedkeuring, „ „ en geheel dezelfde verandering te brengen in formulier C, regel 3.

„ De classe *Amsterdam* stelt voor in formulier F, in den laatsten regel weg te laten: „ „ hier. „ „ Deze classe verlangt, even als het kerkbestuur *Utrecht*, bij de formulieren nog te zien opgenomen een formulier van attestatie van een kerkeraad aangaande het zedelijk gedrag van een candidaat tot de heilige dienst; even als een dergelijk van het getuigenis dat hij volhardt (zie art. 62).

„ Hiermede heeft de commissie haar verslag van de ingekomen consideratiën op het conceptreglement op de vacaturen zoo getrouw en volledig mogelijk ten einde gebragt.

III.

„ Na alzoo van de ingekomen aanmerkingen op het reglement op de vacaturen in het voorafgaand overzigt met de meeste getrouwheid en naauwkeurigheid verslag te hebben gegeven, wil Uwe commissie, ten einde zich geheel naar haar beste vermogen van de haar opgedragen taak te kwijten, omtrent de voorgestelde veranderingen haar eigen advies laten volgen. Zij acht zich echter van de verpligting ontslagen, om rekenschap te geven waarom zij vele kleine veranderingen heeft laten rusten, of verwerpelijk heeft gekeurd, en meest geheel in den geest en naar den wensch Uwer vergadering te handelen, door hoofdzakelijk zich bij datgene te bepalen, wat haar is toegeschenen aanprijzing of overweging te verdienen.

„ Uwe commissie deelt geenszins in het door *Friesland* geopperde bezwaar, dat geen reglement op de vacaturen zou kunnen gearresteerd worden, dat niet mede al de bepalingen bevat, die de wijze der beroeping van predikanten betreffen. Mogt evenwel Uwe

vergadering zóóveel gewigt aan deze aanmerking hechten, dat eenige verandering wierd noodig gekeurd, dan zou aan dit bezwaar te gemoet gekomen worden *door het kiesreglement te noemen een vervolg op de reglementen voor de kerkeraden en de vacaturen.*

" Art. 3.

" Met het oog op het adres van den Wel Eerw. heer *van Schaick*, waarvan wij aan het einde van dit verslag hebben te gewagen, stelt Uwe commissie voor dit artikel aldus te lezen:

" " Wanneer de overledene eene weduwe of minderjarige nog niet tot gevestigden stand
" " gekomen kinderen nalaat, ontstaat daardoor de vacature voor een vol jaar; gedurende
" " 't welk, boven het sterfkwartaal, de inkomsten der vacante predikantsplaats, de predi-
" " kantswoning of de huishuur mede daaronder begrepen, geheel en onbezwaard ten voor-
" " deele der genoemde nabestaanden komen." "

" Bovendien heeft de commissie geoordeeld de laatste woorden: " " waarvan de inkom-
" " sten altijd voor de erven des overledenen zijn," " te kunnen laten wegvallen, daar de predikanten soms voor verre onvermogende nabestaanden verpligt zijn groote onkosten te maken.

" Ten einde aan het door den Wel Eerw. heer *van Schaick* uitgedrukte verlangen te gemoet te komen, wenscht de commissie hier een nieuw artikel te laten volgen:

" Art. 3*.

" " Meerderjarige kinderen, bij hunnen vader inwonende, blijven gedurende drie maan-
" " den na den sterfdag in het genot van pastorij en inkomsten." "

" Art. 10.

" Voor " " na te melden andere ongelegenheden " " leze men: " " bij andere gevallen,
" " die het reglement bepaalt; " " en

" in de tweede alinea: " " Wanneer gemeenten met twee of meer predikanten geheel vacant
" " worden, wordt de zaak " " enz.

" Art. 14.

" In regel 2 acht de commissie noodig, dat bij " " toestemming " " gevoegd worde:
" " schriftelijke. " "

" Art. 15.

" Aanvankelijk neigde de commissie, om het door het kerkbestuur *Noordholland* en de classe *Alkmaar* voorgestelde amendement over te nemen, om in plaats van de woorden:
" " gelegd in — ouderlingen " " te lezen: " " den consulent toevertrouwd, die daarvoor aan-
" " sprakelijk is, " " als de zaak zelve zoowel als dit artikel veel vereenvoudigende. Bij

nadere overweging nogtans acht zij de verantwoordelijkheid, welke hiermede op den consulent gelegd wordt, te groot, en adviseert zij daarom het artikel, gelijk het thans geredigeerd is, te behouden.

„ Art. 20.

„ Op „ „ den dag der begrafenis „ „ volge: „ „ des afscheids, der losmaking of der ken„ „ nisgeving in art. 7 vermeld. „ „

„ Art. 22.

„ De commissie adviseert, het eerste lid van dit artikel aldus te lezen:

„ „ De vervulling van de predikdienst door den ring zal in elke vacature worden bepaald „ „ op ééne predikbeurt op elken Zon- en eersten feestdag. „ „

„ Omtrent het raadzame of noodzakelijke om hierop als additament, voorgedragen door het provinciaal kerkbestuur *Noordholland* en de classe *Alkmaar*, te laten volgen: „ „ en in „ „ gemeenten van meer dan éénen predikant, naar het oordeel van den ring, onder goed„ „ keuring van het classikaal bestuur, op andere dagen ook, „ „ is bij haar verschil van gevoelen gerezen, waarom zij zich vergenoegt met dit hier nogmaals te vermelden.

„ De aanvang van het tweede lid luide: „ „ De prediking op den *Goeden Vrijdag*, op de „ „ tweede feestdagen „ „ enz.

„ Art. 23.

„ Tot voorkoming van mogelijk misbruik acht de commissie het wenschelijk, de woorden „ „ daartoe door den ring verzocht „ „ door te halen.

„ Art. 26.

„ Omtrent de goedkeuring of toepassing der door verschillende kerkbesturen voorgedragen wijzigingen, in het tweede lid van dit artikel te brengen, differeerde de commissie in gevoelen. Hare meerderheid gevoelde zich nogtans bezwaard, het aan de gemeente toegekende regt weder te ontnemen, en wenschte alzoo het tweede lid van dit artikel onveranderd te behouden.

„ Art. 29.

„ Daar in sommige ringen de gewoonte bestaat, om de vacatuurpenningen te verdeelen, waardoor dikwijls lastige geschillen kunnen vermeden worden, adviseert de commissie, op de woorden: „ „ in de vacature vervuld, „ „ te laten volgen: „ „ tenzij dat de ring omtrent „ „ de verdeeling der vacatuurpenningen andere bepalingen gemaakt heeft. „ „

„ Art. 31.

„ regel 2. Achter „ „ waargenomen „ „ is het woordje „ „ worde „ „ uitgevallen.

„ Art. 32.

„ Uit het door ons medegedeelde verslag is gebleken, dat sommige kerkbesturen in dit geval defroijement voor de ringbroeders verlangen. De meerderheid der commissie heeft zich daartegen verklaard.

„ Art. 34.

„ Bij het 2de lid van dit artikel heeft Uwe commissie ook het voorstel van den ring van *Leens* (ondersteund door *Groningen*), dat mede in hare handen gesteld was, in den kring harer beraadslagingen getrokken. Volgens dit voorstel zou art. 30 van het nog vigerend reglement op de vacaturen voortaan aldus gelezen moeten worden: „ „ Wanneer „ „ op aanschrijving van het classikaal bestuur voor eenen zieken, krankzinnigen of gesus- „ „ pendeerden predikant de dienst wordt waargenomen, zullen de dienstdoende predikanten „ „ *voor de heen-* en *terugreis* en hun vereischt verblijf in zoodanige gemeenten ten koste „ „ *van hem*, te wiens behoeve de dienst vervuld wordt, behoorlijk worden gedefroijeerd. „ „

„ *De bepaling van dit defroijement geschiedt in de reglementen der ringen, onder goedkeuring van het classikaal bestuur.*

„ Hoewel de billijkheid eener schadevergoeding geenszins betwistende, zoo heeft toch de commissie niet van zich kunnen verkrijgen, Uwe vergadering te adviseren, om dit artikel in dit reglement eene plaats te verleenen, en alzoo dit bezwaar, vooral in de gevallen van langdurige ziekte of krankzinnigheid geheel ten laste te doen komen van den zwaar bezochte en beproefde.

„ Zij acht het daarom het veiligst in het algemeene, gelijk dit aan het slot van dit en het naastvolgend artikel gesteld is, en de verwijzing naar de artt. 22 en 23, te berusten.

„ Art. 35.

„ Het is der commissie voorgekomen, dat dit artikel, waarin *Middelburg* de woorden: „ „ doet het daaromtrent — consulent „ „ wilde laten wegvallen, aan zekere breedsprakigheid lijdt. Zij stelt voor het 1ste lid de volgende verkorte redactie voor: „ „ of wanneer dit „ „ bestuur, ook zonder dit, grond heeft om te vermoeden, dat zoodanige ongelukkige „ „ toestand bestaat, benoemt het eene commissie uit zijn midden, om op de plaats zelve „ „ het noodige onderzoek te doen. „ „

„ Art. 37.

„ Ten slotte wenscht de commissie hierbij nog de bepaling gemaakt te zien: „ „ Bij een „ „ gelijk verzuim, als in art. 30 is omschreven, betaalt de predikant, die nalatig is ge- „ „ bleven, eene boete van zes gulden ten behoeve der diaconiekas. „ „

„ Art. 38.

„ De commissie heeft zich wel eenigermate gestooten aan het woord *handopening*, maar

toch na rijpe overweging geoordeeld, zonder gevolg te geven aan de deswege in het midden gebragte bedenkingen, dit artikel, gelijk het thans geconcipieerd is, te moeten behouden.

„ Art. 40.

„ Volgens het voorgedragen amendement van *Noordholland* roijere men 51[5], en stelle men daarvoor in de plaats: „ „ of waar zijne tusschenkomst ingeroepen wordt, het provin- „ „ ciaal kerkbestuur naar art. 51[5]. „ „

„ Art. 41.

„ Met het oogmerk om de candidaten zooveel mogelijk tegen de willekeur van kerkeraden te beveiligen, stelt de commissie voor, dat hier of in een nieuw artikel gelezen worde: „ „ De kerkeraad zal niet meer dan twaalf candidaten op het beroep laten prediken, en is „ „ gehouden daaruit eene keuze te doen. „ „

„ Tot bevordering van hetzelfde doel zou zij het wenschelijk achten, dat aan de toekenning eener vergoeding van reis- en verblijfkosten nog eenige meerdere uitbreiding kon gegeven worden, bijv. dat de kerkeraad daartoe zoude gehouden zijn, indien hij het hier bepaalde getal overschreed.

„ Art. 44.

„ De commissie acht dit artikel niet, gelijk door sommigen beweerd is, in strijd met art. 47, indien namelijk de woorden: „ „ doet het classikaal bestuur wat des kerkeraads „ „ is „ „ (gelijk het opschrift dezer sectie aanduidt) tot de voorbereidende werkzaamheden, die tot de vervulling der vacature moeten leiden, beperkt worden.

„ Art. 45.

„ Naar aanleiding van het verzoek van *Gouda*, aandringende op de kerkelijke regeling van het collatieregt, is, gelijk Uwe vergadering zich herinnert, door de Algemeene Synodale Commissie voorgesteld, Bijlage B, blz. 27 in fine, dit artikel aldus te veranderen:

„ „ Wordt de vertraging veroorzaakt door hen, die het regt van collatie of van eenige „ „ andere wettelijke medewerking bezitten, dan gaat de kerkeraad met het werk der „ „ beroeping voort. In twijfelachtige gevallen wordt het regt, dat bij de laatste beroe- „ „ ping is uitgeoefend, door den kerkeraad geëerbiedigd. Bij weigering of uitstel van „ „ de agreatie approbeert het classikaal bestuur ook zonder haar de beroeping. „ „

„ Hoewel Uwe vergadering zich met het beginsel, in dit artikel uitgesproken, wel heeft kunnen vereenigen, zoo heeft zij toch, ter tegemoetkoming aan enkele bedenkingen, in haar midden gerezen, dit artikel op nieuw aan onze overweging aanbevolen. De commissie oordeelt, dat het daarin nedergelegde beginsel volkomen gehandhaafd, en toch het eenigermate scherpe van den vorm niet weinig verzacht zal worden, door in het 1ste lid na de woorden: „ „ dan gaat de kerkeraad „ „ en in het 3de lid aan het slot er bij te voegen: „ „ echter niet zonder voorafgaande kennisgeving aan den geregtigde tot de agreatie, met „ „ aanwijzing van den termijn, waarna tot de approbatie zal worden overgegaan. „ „

" Art. 46.

" De commissie, hier volkomen van toepassing rekenende, wat in haar rapport omtrent het reglement op de kerkeraden bij art. 6 is gezegd geworden, heeft zich ontslagen geacht van de verpligting om de wijd uiteenloopende beschouwingen te toetsen of te weêrleggen, waartoe dit artikel, met het oog op art. 23 van het Algemeen Reglement, heeft aanleiding gegeven.

" Art. 47.

" Indien de door ons gegeven uitlegging van art. 44 de juiste is, dan vervalt de door sommigen ingebragte bedenking, als ware dit artikel met het zoo evengenoemde in strijd.

" Art. 49.

" De billijkheid schijnt aan Uwe commissie te vorderen, dat ook hier dezelfde mildere bepaling worde opgenomen, welke in de twee volgende artikelen staat uitgedrukt, en alzoo bij het 1ste lid te voegen: " " of in geval van een jaar van gratie het regt tot het " " uitbrengen van een beroep heeft verkregen. " "

" Wordt deze bepaling mede op de candidaten tot de heilige dienst toepasselijk gemaakt, dan acht zij het verleenen van dispensatie, zal niet de geheele maatregel ijdel worden bevonden, in ieder ander geval bedenkelijk, en stelt zij daarom voor, het 2de lid van dit artikel geheel te roijeren.

" Art. 50.

" Aanvankelijk meende Uwe commissie ook hier de vergadering te moeten adviseren alle dispensatie te weigeren. Zij is echter na rijpe overweging der denkbare gevallen hiervan teruggekomen, maar blijft het wenschelijk achten, dat de te verleenen vergunning binnen de engst mogelijke grenzen worde beperkt.

" Op grond dezer beschouwing stelt zij voor, het 2de lid van dit artikel aldus te wijzigen: " " Niet dan in gewigtige gevallen, en na gehoord te hebben de classikale en provinciale besturen, zal dispensatie kunnen verleend worden. " "

" De bij dit artikel vermelde bepaling van het provinciaal kerkbestuur *Overijssel*: " " geen predikant of candidaat, die voor eene beroeping bedankt heeft, of volgens " " art. 57 alinea 1 geacht wordt bedankt te hebben, mag te tweede male ter vervul- " " ling van dezelfde vacature worden beroepen, " " is aan Uwe commissie voorgekomen grootelijks aanbeveling te verdienen, waarom zij zou wenschen haar in een nieuw artikel opgenomen te zien.

" Art. 51.

" De commissie acht het evenzeer als de classe *Rotterdam* weinig wenschelijk of raadzaam, dat aan eene plaats, waar eene instelling van hooger onderwijs is gevestigd, de

betrekking van predikant der gemeente met het hoogleeraarsambt vereenigbaar is. Zij adviseert daarom het 2de lid van dit artikel geheel te doen wegvallen.

„ Niet moeijelijk uit te vorschen zijn de redenen, waaraan de hier bijgevoegde bepaling haren oorsprong verschuldigd is; maar zoo weinig als het hier gestelde haar voldeed, zoo dringend noodig beschouwt zij het, dat èn voor het tegenwoordige èn voor het toekomende, in de gevallen, waaraan men hier gedacht heeft, door de wet voorzien worde. Zij waagt het daarom het volgende artikel aan de goedkeuring der Hooge Kerkvergadering te onderwerpen: „ „ Een candidaat tot de heilige dienst, bij eene wettig erkende instelling van „ „ hooger onderwijs tot hoogleeraar en academieprediker beroepen zijnde, zal na van de „ „ Synode verkregene toestemming als predikant mogen bevestigd worden, zonder aan „ „ eene bepaalde gemeente verbonden te zijn. „ „

„ In art. 53 oordeelt de commissie het 2de lid voor eenige bekorting vatbaar. Zij stelt voor het dus te lezen: „ „ Bij het oordeel over zoodanige voordragt raadpleegt het pro- „ „ vinciaal kerkbestuur, na vooraf de consideratiën van het classikaal bestuur gevraagd „ „ te hebben, bovenal het algemeene belang der Nederlandsche Hervormde Kerk. „ „

„ In het 4de lid van hetzelfde artikel wenscht zij de woorden: „ „ zulks noodig ach- „ „ tende „ „ op den 1sten regel, en „ „ in elk geval „ „ op den 4den regel te zien doorgestreken. Naauwelijks behoeft het eenige vermelding, dat art. 29 in plaats van 27 hier als drukfout is ingeslopen.

„ Art. 54.

„ De commissie rekende hier de optelling der onderscheidene geregtigden eenigermate overtollig, en het algemeene „ „ de regten van derden „ „ allezins voldoende. Eén harer leden wenschte nogtans daarbij gevoegd te zien: „ „ mits door overlegging van bewijs of „ „ titel gestaafd. „ „

„ Indien hetgeen door de commissie tot wijziging van art. 53 is voorgesteld, door de vergadering is goedgekeurd, vallen de laatste zinsneden van artt. 56 en 57 weg.

„ Art. 60.

„ Voor „ „ zulks „ „ worde in den aanvang gelezen: „ „ het inbrengen van bezwaren „ „ tegen den beroepene. „ „

„ Art. 62.

„ De commissie stelt voor, tegen het einde van dit artikel, in plaats van de woorden: „ „ dat hij de verklaring en belofte heeft onderteekend, vermeld in artt. 53, 56 en 57, „ „ te lezen: „ „ dat er voldaan is aan de in art. 53 gestelde voorwaarden. „ „

„ Art. 64.

„ Voor „ „ onderteekende verklaring „ „ leze men: „ „ in art. 62 vermelde attestatie en „ „ betuiging, „ „ en onder, voor „ „ onderteekende verklaring: „ „ — „ „ deze stukken. „ „

„ Art. 67.

„ Hoewel de commissie in de door vele kerkbesturen en classikale vergaderingen ingebragte bezwarer tegen de van den Koning te vragen verzekering geenszins deelt, meent zij toch aan de onpartijdigheid verschuldigd te zijn, de vergadering hierop terug te wijzen.

„ Art. 69.

„ Na de woorden: „ „ de teruggave dezer kosten, „ „ leze men duidelijkheidshalve: „ „ van hem. „ „

„ Art. 70.

„ Voor „ „ diaconiefonds „ „ wil de meerderheid der commissie lezen: „ „ gemeentefonds. „ „

„ Art. 71.

„ „ Der kerkelijke goedkeuring „ „ enz. Is hier niet voldoende: „ „ vereischte goedkeu-
„ „ ringen? „ „

„ Art. 73.

„ Men begeert hierbij eene bepaling van reis- en vacatiegelden, naar maatstaf van art. 19, of in eene vaste som.

„ Art. 76.

„ Niet geheel overtollig schijnt het bijvoegsel, door de classe *Zutphen* begeerd: „ „ mede
„ „ aan den praetor van den ring, om het noodelooze overkomen van predikanten te voor-
„ „ komen. „ „ Het laatste kan nogtans als motief voor de bijvoeging, dat in het reglement niet vermeld behoeft te worden, achterwege blijven.

„ De aanmerkingen op de hierachter geplaatste formulieren zijn zoo weinig belangrijk, dat de commissie oordeelt, ze veilig onder de aanmerkingen van redactie te kunnen rangschikken. Als de meest beduidende vermeldt zij hier de voorgestelde verandering van de woorden: „ „ de approbatie van het daartoe bevoegde kerkelijk gezag en de verzekerende
„ „ verklaring van wege den Koning ten aanzien der gelden van 's Lands wege aan de stand-
„ „ plaats verbonden, „ „ in „ „ vereischte goedkeuring; „ „ naar haar bescheiden oordeel dienen in de formulieren te dezen aanzien dezelfde formulen behouden te worden, die reeds in het reglement zelve gekozen zijn.

„ En hiermede zou Uwe commissie hare uitgebreide taak geëindigd mogen rekenen, ware niet daaraan nog het uitbrengen van verslag en advies verbonden aangaande enkele adressen tot het in dit concept gereglementeerde in betrekking staande, door Uwe Hooge Kerkvergadering almede in hare handen gesteld.

〃 Het eerste is het adres van den Wel Eerw. heer *J. van Schaick*, predikant te *Bruchem*, strekkende 1°. om 〃 〃 bij het overlijden van een predikant, de vrije en ongehinderde inwo- 〃 〃 ning in de pastorij zoowel aan zijne weduwe en minderjarige als meerderjarig kind of 〃 〃 kinderen te verzekeren, en dit gedurende de drie eerste maanden, volgende op den dag 〃 〃 van het vaderlijk overlijden; 〃 〃 en 2°. om vast te stellen, dat ook, ten behoeve van meerderjarige kinderen, gedurende die drie maanden de dienst geheel ten voordeele van zoodanige nablijvenden door de ringpredikanten zal worden waargenomen.

〃 De commissie ziet zich nogtans hier hare taak gemakkelijk gemaakt, daar zij, geleid door de zucht, die de handelingen der Synode te allen tijde heeft gekenmerkt, om het lot van weduwen en weezen te verbeteren, getoond heeft het verzoek van den adressant, wat de hoofdzaak betreft, te willen ondersteunen, en daarom in het reglement zelve eene geringe wijziging of toevoeging heeft voorgedragen, waarmede geoordeeld kan worden aan den wensch van den adressant grootendeels voldaan te zijn. Mogt evenwel het door haar voorgestelde niet zijn aangenomen, dan adviseert zij, dat Uwe vergadering het hier ingediende verzoek ten fine van nadere overweging aanbevele aan de Algemeene Synodale Commissie.

〃 Dit laatste heeft zij ook gemeend te moeten adviseren ten aanzien van het adres van den Wel Eerw. heer *M. C. van Houten*, predikant te *Meppel*, behelzende *het ontwerp tot oprigting van een vast fonds tot afschaffing van het annus gratiae door afkoop*, *zonder dat eenigermate de regten van weduwen of minderjarigen* gekrenkt worden.

〃 Als middelen om tot de oprigting van zoodanig fonds te geraken, worden door den adressant voorgesteld: eene verhooging der classikale *quota* met 10 ten honderd, heffing van één gulden per hoofd van de predikanten, eene verhooging met tien ten honderd in hetgeen het Rijk bijdraagt tot stijving der classikale kas, tot bevordering van dit doel van 's Lands Regering te vragen.

〃 Van de alzoo verzamelde gelden zou de adressant de helft op het grootboek geplaatst, de helft aanstonds tot het voorgestelde doel wenschen aangewend te zien, volgens eene door den adressant hierbij gevoegde tabèl of berekening.

〃 De commissie doet niet alleèn hulde aan de bedoelingen van den ontwerper, om het wezenlijke heil en belang der gemeente met de menschlievende zorg voor het lot van weduwen en weezen in overeenstemming te brengen, maar ook aan de vindingrijkheid en scherpzinnigheid, waarvan dit concept de blijken draagt.

〃 Toch moet Uwe commissie schromen en huiveren Uwe vergadering te adviseren, aanstonds tot eene proefneming van het geprojecteerde over te gaan.

〃 Uwe commissie deelt geenszins in de gunstige uitzigten en verwachtingen, welke den adressant bezield hebben, dat de door hem voorgeslagen middelen, zoowel bij de predikanten als bij 's Lands hooge Regering, op onbepaalde of algemeene goedkeuring kunnen rekenen en alzoo tot het voorgestelde doel toereikend zullen worden bevonden. Het is er echter verre van af dat Uwe commissie, voedsel gevende aan deze bedenking, geacht zou willen worden, hiermede over het ingediende ontwerp een afkeurend gevoelen te uiten, waartoe zij op dit tijdstip zich allerminst bevoegd zoude rekenen. Veel meer koestert zij de hoop, dat uit dit ontwerp, eenigzins gewijzigd of nog nader ontwikkeld en hierdoor tot meerdere rijpheid en uitvoerbaarheid gebragt, iets wezenlijk goeds zal kunnen geboren worden, en het is daarom, dat zij den wensch en het advies uitspreekt, dat dit adres aan het verlicht oordeel en de ernstige overweging der Algemeene Synodale Commissie worde

onderworpen, om ten volgenden jare de Hooge Kerkvergadering aangaande het uitvoerbare der zaak nader voor te lichten.

„ In het reglement op de vacaturen komen geenerlei bepalingen voor, die, bijaldien het in dit adres ontworpene in de kerk werd ingevoerd en werkelijkheid bekwam, zouden behooren gewijzigd te worden, waarom de zaak met al de kalmte, die zij verdient, zonder eenige schade kan overwogen worden.

„ Met den wensch, dat dit conceptreglement op de vacaturen nog in deze zittingen der Synode gearresteerd, en eerlang ingevoerd, met den stempel der goedkeuring bekrachtigd, rijk gezegende vruchten drage voor den bloei en het heil der Vaderlandsche Kerk, legt Uwe commissie haar rapport ten burele dezer Hooge Kerkvergadering neder.

„ 's Gravenhage, den 25sten Julij 1856.

B. TER HAAR.

L. C. MEIJER.

G. BRUNA. „

2°. de medestemming van ambachtsheeren bij de benoeming van ouderlingen en diakenen.

De commissie tot de zaak der medewerking van ambachtsheeren bij de benoeming van ouderlingen en diakenen legt haar rapport door tusschenkomst van den heer *Meijer* over, hetwelk is luidende als volgt:

„ HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

„ Uwe commissie, belast met het rapport nopens de consideratiën op de conceptreglementen voor de kerkeraden en op de vacaturen, heeft daarbenevens uit Uwe handen, ten fine van verslag en advies, ontvangen een adres betrekkelijk de benoeming van ouderlingen en diakenen te *Haamstede* (en op de meeste plaatsen van *Zeeland*), geteekend *D. Nieuwhof*.

„ De adressant deelt in dit allezins belangrijk stuk aan de Synode mede, dat die benoeming in de provincie *Zeeland*, met uitzondering der uitdrukkelijk opgenoemde plaatsen, steeds geschiedt met medestemming van ambachtsheeren of vrouwen, en treedt in een meer of min uitgewerkt verhaal van den oorsprong en ontwikkelingsgang der aloude ambachtsheerlijke regten en privilegiën in dat gewest, om daardoor te komen tot de conclusie, dat er in onze dagen en met name te *Haamstede*, geen grond meer voorhanden schijnt, om die nog te eerbiedigen.

„ Hij wijst aan, hoe uit de kerkordening van Heeren Staten van *Zeeland*, van den jare 1591, wel voortvloeide de beroeping van predikanten en schoolmeesters door collegia qualificata, zamengesteld uit den kerkeraad der gemeente, den ambachtsheer of diens gemagtigde, en een afgevaardigde van den magistraat. Trouwens de predikant was mede belast met de functiën van ambtenaar van den burgerlijken stand, gelijk de schoolmeester, tevens voorlezer en voorzanger, tegelijk een kerkelijk en politiek ambt bekleedde.

„ In deze collegia qualificata hadden de ambachtsheeren maar ééne stem, en waren overigens niet geregtigd tot andere kerkeraadshandelingen van zuiver kerkelijken aard, als met name tot de benoeming van ouderlingen en diakenen mede te werken. Tot 1694 had deze

benoeming te *Haamstede* aldus plaats, dat de kerkeraad voor ieder te benoemen lid aan de gemeente een tweetal voordroeg en de manslidmaten uit deze tweetallen met den kerkeraad eene keuze deden. Eerst in gezegd jaar 1694 werd de ambachtsheer van *Haamstede* door de Staten van *Zeeland* geprivilegieerd om jaarlijks deel te nemen „ „ aan „ „ de vergadering tot vermaking des kerkeraads; „ „ en van toen af geschiedde de benoeming zonder medewerking der gemeente.

„ Het ambachtsheerlijk regt steunde alzoo geheel op den Staat. De ambachtsheer trad mede op als vertegenwoordiger van den magistraat, en bezat twee stemmen. Het regt der gemeente en hare vrijheid ging daarbij te loor.

„ Doch niet voor altijd. Eene eeuw ging voorbij, en een ander tijdperk brak aan. Den 1sten December 1796 verklaarden de vertegenwoordigers van het volk van *Zeeland* de ambachtsheerlijke regten vervallen, en hergaven aan de Kerk hare vrijheid en hare regten. Zij hernam wat het hare was, gelijk de Staat wat dezen uitsluitend toebehoorde.

„ Maar reeds in 1806 begon de reactie. De ambachtsheer nam terug wat hij beweerde dat hem wederregtelijk was afgenomen, en werd hierin later door den Souvereinen Vorst en den Koning bevestigd. En nog, in weerwil der grondwetsherziening in 1848, kwam hierin geene verandering, nog heet de medestemming der ambachtsheeren een *regt*, hoewel zij op een geheel voorbijgeganen staat van zaken gegrond en daaruit voortgesproten is, en thans, van houdbaren grond en bodem ontbloot, nog slechts in de overlevering wortelt.

„ Werd bij dat al door een natuurlijk gevoel van erkentelijkheid het stilzwijgen opgelegd, zoo lang de ambachtsheer van zijne zijde, zonder stellige verpligting naar het schijnt, jaarlijks *ƒ* 75 aan de diaconiekas en *ƒ* 50 als toelage tot het tractement van den predikant uitkeerde, sedert in 1853 de ambachtsheerlijke regten in andere handen overgingen, werden die uitkeeringen geweigerd, en werden daarentegen door *één* der ambachtsheeren, naar het schijnt, de Afgescheidenen met geldelijke bijdragen tot het bouwen eener kerk ondersteund, waardoor ook de laatste banden losgemaakt werden tusschen den ambachtsheer en de kerkelijke gemeente.

„ Ziet daar, Hoog Eerw. Heeren! een eenigzins uitvoerig verslag van den inhoud van het in onze handen gesteld adres. De adressant rigt, op grond van dit alles, de vraag tot de Synode, of men (bijzonder te *Haamstede*) met de benoeming van kerkeraadsleden op denzelfden voet moet blijven voortgaan, — en of men hierin langs den wettigen weg geene verandering kan verkrijgen.

„ Uwe commissie heeft van dit alles met veel belangstelling kennis genomen, maar ziet voor alsnog geene mogelijkheid, om hierop een afdoend en beslissend antwoord te geven, of te voldoen aan den kennelijken wensch van den adressant. Wenschelijk acht zij het zeker, dat aan het verlangen van den adressant voldoening kon worden gegeven, en een staat van zaken, die niet meer van onzen tijd is en de vrijheid der gemeente verkort, mogt worden opgeruimd. Werd intusschen dezer dagen bij vernieuwing door U aan de zorg Uwer Algemeene Commissie aanbevolen de regeling van de wijze van verkiezing der kerkeraadsleden, in overeenstemming met art. 23 van het Algemeen Reglement, met eerbiediging derhalve van het regt der gemeente, in dat artikel uitgesproken, zoo durven wij aan Uw Hoog Eerw. voordragen, om dit adres, als tot dit onderwerp betrekkelijk, met aanbeveling in de hand dierzelfde Commissie te stellen, opdat zij daarbij mede op deszelfs inhoud lette en,

hiertoe termen vindende, zoodanigen weg moge inslaan als haar meest geraden zal voorkomen om het regt der gemeente te herstellen en te handhaven.

„ Hiermede hoopt Uwe commissie aan den last, haar opgedragen, zooveel in haar was te hebben voldaan.

„ 's Gravenhage, 24 Julij 1856.

B. TER HAAR.
L. C. MEIJER.
G. BRUNA. „

De beide rapporten ter visie gelegd.

De beide rapporten worden ter visie gelegd tot eene volgende zitting.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag, des voormiddags, bij uitzondering op art. 21 van het reglement van orde, te half tien uren.

B. J. KONING, *president*.

Zitting van den 26sten Julij 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Ingekomen Ministeriële missive nopens de vestiging van de nieuwe gemeente *Wichmond*, aangenomen voor informatie.

Ter tafel komt en voor informatie wordt aangenomen eene missive van den Minister, dd. 24 dezer, n°. 6, geregistreerd sub n°. 7902, houdende mededeeling van het Koninklijk besluit nopens de vestiging der nieuwe gemeente *Wichmond*.

Rapporten van eene vorige zitting aan de orde der discussiën. Besluiten:

Aan de orde der discussiën worden gesteld eenige rapporten in vroegere zittingen ter tafel gelegd, welke allen worden voorgelezen.

1°. in den geest der commissie tot de kerkelijke grensregeling voor de *Stroo-* of *Smullebuurt*, met opdragt aan dezelfde commissie van eene conceptmissive hiertoe betrekkelijk;

In den geest der commissie, wier rapport in de zitting van den 24sten dezer is ter tafel gelegd, wordt besloten om de kerkelijke grensbepaling van de *Stroo-* of *Smullebuurt*, zoo als zij door het provinciaal kerkbestuur *Utrecht* is aangenomen, te handhaven, en wordt aan de commissie opgedragen eene missive aan den kerkeraad te *Zeist* tot mededeeling van het besluit te ontwerpen en bij de vergadering ter beoordeeling in te dienen.

De heer *van der Ven* heeft bij de behandeling dezer aangelegenheid zich verwijderd, uit hoofde van zijne betrekking als lid van het kerkbestuur.

In overeenstemming geheel met het rapport van den 24sten dezer, betreffende het verschil tusschen den predikant *Boon* en het provinciaal kerkbestuur *Drenthe* rakende de weduwenbeurs, wordt besloten gezegden predikant tot de deelneming niet verpligt te verklaren. Bij de behandeling dezer zaak heeft de afgevaardigde van het kerkbestuur de vergaderzaal verlaten.

2°. in overeenstemming met het advies betreffende het verschil tusschen het provinciaal kerkbestuur *Drenthe* en den predikant *Boon* over de deelneming aan de provinciale weduwenbeurs;

De vergadering vereenigt zich met het gevoelen der rapporterende commissie van den 24sten dezer, betreffende de diaconale moeijelijkheden te *Zuidwolde*, en noodigt haar uit een ontwerp van missive aan den Minister ter tafel te brengen.

3°. conform het gevoelen der commissie tot de diaconale moeijelijkheden te *Zuidwolde*;

Tevens wordt, naar het voorstel van den heer *van Heusden*, goedgevonden een wenk aan de diaconie aldaar te geven, onder mededeeling van hetgeen de Synode van hare zijde bij den Minister doet tot handhaving van de regten der diaconiën, om zelve ook met hare belangen zich te wenden tot den Koning, en de bescherming van Zijne Majesteit in te roepen.

Dit besluit is genomen tegen het gevoelen van de heeren *Kuenen* en *Muurling*, overeenkomstig het advies van den secretaris, hebbende de heer *ter Haar* zich niet verklaard.

Voor de heeren *Witkop*, *Thomkins*, *Meijer*, *Bruna*, *Huijsers*, *Losgert* en *van Heusden*.

Tegen de heeren *van Goens*, *Boers*, *van der Ven*, *Trip* en *Koning*.

De heeren *Doorenbos* en *van Hasselt* bij de stemming afwezig.

Gedelibereerd zijnde over het rapport van den 24sten dezer, betreffende het diaconaal geschil tusschen de gemeenten *Nieuwkoop* en *Nieuwveen*, wordt goedgevonden, naar het voorstel van den president, van wege de onvolledigheid der stukken, de zaak tot nader onderzoek op te dragen aan de Synodale Commissie, ten fine als in het rapport vermeld.

4°. naar aanleiding van het rapport betreffende het diaconaal geschil tusschen de gemeenten *Nieuwkoop* en *Nieuwveen*, om deze zaak tot nader onderzoek op te dragen aan de Synodale Commissie;

Aangenomen wordt het advies in het rapport van den 25sten dezer, om het adres betreffende de medestemming van ambachtsheeren bij de benoeming van ouderlingen en diakenen in handen te stellen der Algemeene Synodale Commissie.

5°. overeenkomstig het advies der commissie, het adres rakende de medestemming van ambachtsheeren bij de benoeming van ouderlingen en diakenen in handen te stellen mede van de Synodale Commissie.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot Maandag den 28sten dezer, des voormiddags, bij uitzondering op art. 21 van het reglement van orde, te elf uren.

R. J. Koning, *president*.

Zitting van den 28sten Julij 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Nieuw ingezonden consideratiën wegens het conceptreglement voor opzigt en tucht van den kerkeraad te *Katwijk aan Zee*, aangenomen voor informatie.

Eene ingekomen missive van het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland*, dd. 25 dezer, geregistreerd sub n°. 7904, mededeeling bevattende van ingediende consideratiën wegens het reglement voor opzigt en tucht van den kerkeraad te *Katwijk aan Zee*, wordt, vermits het rapport door de commissie reeds uitgebragt en door de vergadering in behandeling genomen is, voor informatie aangenomen.

De discussiën over het rapport betreffende het conceptreglement voor opzigt en tucht hervat.

De discussiën der zitting van den 25sten dezer worden hervat wegens het rapport der commissie tot het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht, ten einde te beraadslagen over de wijzigingen, welke op de onderscheidene artikelen worden voorgesteld.

De redactie van artt. 1, 4 (oud 3) en 3 (oud 4) wordt benevens de omzetting goedgekeurd, nadat door den rapporteur, den heer *Kuenen* in overweging was gegeven, of in laatstgenoemd de schorsing voor onbepaalden tijd onder de tuchtmiddelen al dan niet zou behouden blijven.

In verband met dit zelfde artikel wordt, naar het voorstel van den secretaris, besloten uit art. 2 van het concept de woorden „ en de Algemeene Synodale Commissie „ te doen uitvallen.

Artt. 4*, 5 en 6 der commissie goedgekeurd.

Naar aanleiding van art. 6 wordt bepaald, dat in het reglement zal worden uitgedrukt, dat de kerkelijke besturen van de getuigen, die gehoord worden, niet dan in de uiterste noodzakelijkheid den eed zullen afnemen.

Voorts worden de besluiten genomen in overeenstemming met al de voorstellen der commissie, de artikelen in het eerste hoofdstuk betreffende.

De bepaling in art. 20, dat de kosten ter eerste instantie zullen worden gedragen door de Kerk, wanneer de bezwaarde in de uitspraak berust, is goedgekeurd overeenkomstig het gevoelen der adviserende leden.

Voor de heeren *Witkop*, *van Goens*, *van Hasselt*, *Bruna*, *Huijsers*, *Trip*, *Losgert*, *van Heusden* en *Doorenbos*.

Tegen de heeren *Thomkins*, *Boers*, *Meijer*, *van der Ven* en *Koning*.

Artt. 26, 26* zijn aangenomen naar eenparig advies, tegen de stem alleen van den heer *van Hasselt*.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

R. J. Koning, *president*.

Zitting van den 29sten Julij 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

De discussiën der vorige zitting worden hervat wegens het rapport betreffende het concept-reglement voor kerkelijk opzigt en tucht.

De discussiën, na gestaakt te zijn, wederom hervat, en alsnu ten einde gebragt.

Al de voorgestelde artikelen in het rapport worden goedgekeurd, te beginnen met het tweede hoofdstuk en tot het einde, met de na te melden uitzonderingen:

Op art. 46 wordt een amendement van den secretaris aangenomen, strekkende om te bepalen dat, als men komt in appèl, de provisionele, vóór de eerste uitspraak opgelegde schorsing zal blijven voortduren, maar dat niet aan het collegie ter eerste instantie de bevoegdheid zal zijn toegekend, gelijk in de voorgestelde redactie staat uitgedrukt, om in de uitspraak voor te schrijven, dat de daarbij opgelegde schorsing terstond een aanvang zal nemen, in weêrwil dat daartegen een hooger beroep wordt aangeteekend.

Dit amendement is goedgekeurd, in overeenstemming met het advies van den heer *Muurling*, tegen dat van den heer *Kuenen*, terwijl de heer *ter Haar* zijn gevoelen niet heeft uitgesproken.

Voor de heeren *Thomkins*, *Boers*, *Meijer*, *van der Ven*, *van Hasselt*, *Huijsers*, *Doorenbos* en *Koning*.

Tegen de heeren *Witkop*, *Bruna*, *Trip*, *Losgert*, *van Heusden* en *van Goens*.

Art. 57 is in overweging gehouden.

Een amendement van den secretaris op art. 37, om de lidmaten der gemeente bevoegd te verklaren, niet tot aanklagte tegen mede lidmaten, doch alleen tegen leden van kerkelijke collegiën, gelijk in art. 8 van het vigerend reglement wordt bedoeld, is verworpen met algemeene stemmen, en tegen het advies alleen van den heer *ter Haar*.

Aan het einde der beraadslagingen over het rapport der commissie gekomen, brengt de secretaris ter tafel eene missive van den heer *J. H. de Sitter*, dd. 28 dezer, geregistreerd sub n°. 7905, houdende berigt, dat hij de benoeming tot secundus bij de Algemeene Synodale Commissie zich laat welgevallen. Aangenomen voor notificatie.

Berigt van den heer *de Sitter*, dat hij de benoeming als secundus bij de Algemeene Synodale Commissie zich laat welgevallen, voor informatie aangenomen.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag, des voormiddags, bij uitzondering op art. 21 van het reglement van orde, te elf uren.

R. J. Koning, *president*.

Zitting van den 30sten Julij 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

De discussiën over het conceptreglement voor opzigt en tucht voortgezet, naar aanleiding van de amendementen der leden.

Aan de orde der discussiën is wederom het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht, en nu voor de amendementen, welke de leden der vergadering, buiten de voorstellen der rapporterende commissie, zullen in te brengen hebben.

Op art. 16 stelt de heer *van Hasselt* de bijvoeging voor: " In de gevallen, die spoed " vereischen, kunnen naastbij wonende secundi of tertii worden opgeroepen. "
Het amendement wordt verworpen.

Goedgekeurd worden de bijvoeging, voorgesteld door den heer *Kuenen*, tot art. 21 aan het einde, van de woorden: " voor ieder lid, " en het additament van den heer *van Hasselt*, tot art. 21, 2°., tweede lid: " tenzij het voldoende mogt kunnen worden aangewezen, dat men de behandeling der zaak op den eersten dag niet heeft kunnen voortzetten. "

Voorts vereenigt zich de vergadering met de navolgende voorstellen:
Van den heer *van Heusden*, om in art. 26 achter " van alle beslissingen " in te vullen: " in zaken van tucht. "
Van denzelfde, op art. 26**, om als nieuwe alinea aan dit artikel toe te voegen, of anders als afzonderlijk artikel te stellen:
" Indien de aanmerkingen, door de Algemeene Synodale Commissie op de uitspraken van kerkelijke collegiën gemaakt, van algemeen belang geacht worden, geschiedt daarvan mededeeling in het kerkelijk orgaan, om ter openbare kennis gebragt te worden, zonder eenige aanduiding van personen of collegiën. "
Van den heer *Koning*, om in art. 34 " quaestor der classe " te verwisselen met: " quaestor of gemagtigde van den ring. "
Van denzelfde, om art. 35 weg te nemen.

Genaderd tot art. 36, wil de heer *van Hasselt* de tijdsbepaling van *tien* in *vijf* jaren veranderd, en de heer *Witkop* de rehabilitatie niet tot de ontzette predikanten uitgestrekt hebben.
Het laatste wordt overeenkomstig de adviesen van de hoogleeraren en den secretaris, met algemeene stemmen, uitgezonderd van den voorsteller, verworpen.
Het eerste amendement wordt aangenomen, tegen het advies van de hoogleeraren, in overeenstemming met het gevoelen van den secretaris.
Voor de heeren *Boers*, *Meijer*, *van der Ven*, *van Hasselt*, *Bruna*, *Huijsers*, *Trip*, *Loesgert*, *Doorenbos*, *Thomkins* en *Koning*.
Tegen de heeren *Witkop*, *van Heusden* en *van Goens*.
Voorts wordt besloten, naar het voorstel van den secretaris, te bepalen, dat de aanvrage

aan de Synode zal worden opgezonden door tusschenkomst van de Synodale Commissie, opdat deze haar diene van de noodige toelichting.

Aan het bovenschrift van het tweede hoofdstuk worden toegevoegd de woorden: „de „uitoefening van tucht betreffende."

De heer *Kuenen* stelt voor in de plaats der eerste woorden van art. 37 te lezen: „ieder „niet gecensureerd manslidmaat."

Als subamendement stelt de heer *Witkop* voor: „ieder niet gecensureerd lidmaat;" de heer *Koning*: „ieder — en niet bedeeld manslidmaat;" de heer *Meijer*: „ieder meerder- „jarig niet gecensureerd en niet bedeeld manslidmaat."

De subamendementen worden allen verworpen.

Het eerste buiten advies der hoogleeraren, overeenkomstig dat van den secretaris.

Tegen de heeren *Boers*, *Meijer*, *van der Ven*, *Trip*, *Losgert*, *van Heusden*, *Doorenbos*, *Thomkins* en *Koning*.

Voor de heeren *Witkop*, *van Hasselt*, *Bruna*, *Huijsers* en *van Goens*.

De verwerping van het voorstel van den heer *Koning* is geschied volgens advies van de heeren *Kuenen* en *Muurling* en van den secretaris, tegen het gevoelen van den heer *ter Haar*.

Tegen de heeren *Boers*, *van Hasselt*, *Bruna*, *Huijsers*, *Trip*, *van Heusden*, *Doorenbos*, *van Goens* en *Thomkins*.

Voor de heeren *Witkop*, *Meijer*, *van der Ven*, *Losgert* en *Koning*.

Het subamendement van den heer *Meijer* is verworpen overeenkomstig het advies van de heeren *Kuenen* en *Muurling* en den secretaris, tegen het gevoelen van den heer *ter Haar*.

Tegen de heeren *Witkop*, *van Hasselt*, *Bruna*, *van Heusden*, *Doorenbos*, *van Goens*, *Thomkins* en *Koning*.

Voor de heeren *Boers*, *Meijer*, *van der Ven*, *Huijsers*, *Trip* en *Losgert*.

Het amendement van den heer *Kuenen* is hierna aangenomen.

Goedgekeurd wordt de bijvoeging in art. 46, aan het slot, van de woorden „aanvraag tot vernietiging of herziening," welke is voorgesteld door den heer *van Heusden*.

Naar het advies van den heer *Kuenen*, uitgebragt namens de commissie van het rapport, wordt goedgevonden art. 57, hetwelk in de vorige zitting is aangehouden, met art. 59 tot één geheel verbonden, als aanhangsel onder het hoofdstuk, waarin het voorkomt, te plaatsen.

Nog wordt, op voorstel van den heer *Kuenen*, besloten art. 18 aldus te wijzigen: „In zaken, dit reglement betreffende, heeft de vergadering het regt om aan de leden „geheimhouding op te leggen ten aanzien van de uitgebragte adviesen en stemmen."

Naardien de deliberatiën over het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht zijn ten einde gebragt, wordt het op nieuw in handen der commissie gesteld ten fine van redactie. Het concept, na den afloop der discussiën, op nieuw in handen der rapporterende commissie, ten fine van redactie.

Het conceptreglement voor de kerkeraden is wederom aan de orde tot vaststelling van de bepalingen, welke zijn aangehouden. Naar het voorstel van den heer *Koning* wordt art. 10 aldus geredigeerd: De discussiën over het conceptreglement voor de kerkeraden hervat en ten einde gebragt.

„ Indien er geene — bevestigd. Waar appèl aangeteekend en vernietiging gevraagd wordt, hangt de tijdsbepaling der bevestiging af van de beslissing.„

Volgens het voorstel van denzelfde, wordt bij art. 16, sub 5°., achter „ emolumenten „ bijgevoegd: „ met afschrift aan het classikaal bestuur. „

Het concept tot nadere redactie wederom opgedragen aan de rapporterende commissie.

Het concept zal door de commissie op nieuw worden ter hand genomen tot herziening der redactie.

Ontwerp ingediend van missive aan de Synode der gereformeerde kerk in *Zuid-Afrika*

De commissie van den 3den dezer tot beantwoording der missive van de Synode der Gereformeerde Kerk in *Zuid-Afrika* dient, door tusschenkomst van den heer *ter Haar*, het concept in, hetwelk is luidende als volgt:

De Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk

aan

de Synode der Nederduitsch-Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika.

Veel geliefde Broeders! die een even dierbaar geloof hebt ontvangen, en met dezelfde heerlijke roeping als wij zijt geroepen, — genade, vrede en zaligheid worde U allen vermenigvuldigd van God onzen Vader en van Jezus Christus, zoo wel Uwen als onzen Heer!

„ Werd de mededeeling, die wij vóór drie jaren U hebben toegezonden, door de gemeente in *Zuid-Afrika* met vreugde en belangstelling ontvangen, Uw broederlijk schrijven, in beantwoording daarvan tot ons gerigt, was niet minder ons welgevallig. De toon, dien wij daarin vonden aangeslagen, heeft een weêrklank in onze harten gevonden, en ons in vele opzigten verkwikt en verblijd.

„ Daarom meenden wij ook, hoewel er thans op staatkundig noch kerkelijk gebied zulke belangwekkende gebeurtenissen hebben plaats gegrepen, als toen den hoofdinhoud van ons schrijven uitmaakten, Uwen brief niet onbeantwoord te moeten laten, al ware het alleen om daardoor te doen blijken, hoezeer het onze vurige wensch is, om den band der Christelijke gemeenschap, die de Hervormde Kerk in *Zuid-Afrika* en die van het moederland vereenigt, op het innigst vastgesnoerd te houden en te versterken.

„ Wel heeft de Protestantsche beweging, welke in zoo hooge mate Uwe broederlijke deelneming opwekte, niet tot eene volkomene overwinning geleid; wel heeft zij geenszins al die vruchten gedragen, die velen in de eerste dagen van ontvlamde geestdrift zich daarvan beloofd hebben; toch is het er verre van af, dat de liefde en ijver voor het Protestantisme, die toen algemeen en met kracht onder onze geloofsgenooten is wakker geroepen, reeds weder te eenemale verflaauwd en ingesluimerd zou mogen heeten. Bij den voortdurenden strijd tegen de Roomsche Hierarchie en de aanmatigingen van het ultramontanisme, blijft de Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk zich harer roeping

bewust, om zooveel zij vermag tegen de verkorting der regten harer gemeenten te waken. Nog altijd ontbreekt het niet aan vele en kloeke pogingen, die eene voordeelige getuigenis geven, dat in het hart van den Protestantschen Nederlander de grootsche herinneringen zijner geschiedenis voortleven, dat hij vuriglijk wenscht getrouw te blijven aan de groote beginselen, waarvan de gezegende Kerkhervorming is uitgegaan, en dat hij daarom bezield blijft door de zucht om de gezuiverde Evangeliebelijdenis en dierbare vrijheid des gewetens, als een heilig en onschendbaar erfgoed, door onze vaderen tot den duursten prijs gekocht en verkregen, te handhaven en te beschermen. Ernstiger ook dan vroeger is men er op bedacht geworden, om, zich van geen ander wapen bedienende dan het zwaard des geestes, 't welk is Gods woord, waarheid en godzaligheid onder onze Roomsch-Katholijke landgenooten te verspreiden.

„ Bij het gevaar, dat van deze zijde het Protestantisme bedreigt, ware het voorzeker wenschelijk te achten, dat al de leden onzer Hervormde Kerk, als broeders door dezelfde heilige leuze vereenigd, in dezen veelbewogen tijd zich te naauwer aan elkander aansloten, en ook dààr waar eene volstrekte eenheid in geloofsbegrippen tot de niet vermelde of onbereikbare wenschen blijkt te behooren, de eenigheid des geestes zochten te bewaren door den band des vredes. Maar, gelijk wij met leedwezen U van groote verdeeldheid onder de gemeenten in de *Zuid-Afrikaansche* republiek hoorden gewagen, zoo kunnen wij het niet zonder levendig smartgevoel ter neder schrijven, dat de bestaande spanning en verdeeldheid in onze Vaderlandsche Kerk gedurende de laatste jaren niet zijn verminderd maar veel meer zijn toegenomen, hetwelk velen een donkeren blik in de toekomst doet slaan. Wij haasten ons nogtans er bij te voegen, dat er te midden van dat donkere ook onderscheidene lichtgevende punten te ontdekken zijn. Wij betreuren het dat de strijd der waarheid, *of* voor hetgeen een iegelijk op zijn standpunt voor Evangelische waarheid houdt, niet zelden met eene verbittering gevoerd wordt welke de liefde doodt, en de ons allen geliefde Moederkerk met scheuring en ontbinding bedreigt; maar vertroostend is het ons op te merken, dat diezelfde strijd ook meerdere opwekking in het godsdienstige en kerkelijke leven ten gevolge heeft, en in zoo verre de voorkeur verdient boven een tijdperk van diepen vrede, maar ook van doodsche en kwijnende rust. Vertroostend is het ons op te merken, dat bij de onderscheidene rigtingen, die tegenwoordig onze Vaderlandsche Kerk doorkruisen, niet maar uitsluitend aan deze of gene zijde, doch meermalen bij de tegenover elkander geplaatste partijen eene levende kracht des geloofs zich openbaart, dat uit liefde tot Christus werkende is in liefde jegens al de broederen, en daarom het lot der geheele lijdende menschheid zich aantrekkende, den kring der Christelijke liefdadigheid gestadig uitbreidt. Dit boezemt ons de hoop en het vertrouwen in, dat allen die in waarheid Christus liefhebben, bij meerdere erkenning en waardering van het goede in elkander, broeders zullen willen zien, die men, ook bij verschil van godsdienstige overtuiging, overal waar de geest van Christus zigtbaar woont en werkt, moet beminnen en hoogachten; dat het voor het Christelijke bewustzijn tot steeds voller klaarheid zal komen, dat het de letter is die doodt, dat het de geest is die levend maakt, en dat alzoo, onder het bestuur van het verheerlijkte Hoofd der gemeente, door deze spanning en verdeeldheid zelve voor onze Vaderlandsche Kerk eene betere toekomst kan worden voorbereid. Broeders, volharden wij te zamen in het gebed, dat de geest der waarheid ons voortga in de waarheid te leiden, en sterken wij ons, te midden van al de bewegingen der tijden, in het zielvertroostend geloof, dat de

waarheid, die uit God is, aan het einde zeker zal zegevieren, en dat, hoe verre hij nog verwijderd schijne, eenmaal de dag zal aanlichten, waarop het, naar het voorspellende woord des Heeren, worden zal tot ééne kudde onder éénen Herder!

„Zwaar waren de rampen waarmede een deel van ons Vaderland, ten gevolge der jongste overstrooming, ten vorigen jare geteisterd werd. Onbekrompene weldadigheid heeft zich als grondtrek van het Nederlandsche volkskarakter ook thans geenszins verloochend. Ook uit den vreemde stroomden ons tot leniging dier rampen giften toe. En blijdschap en verkwikking des geestes was het ons, Broeders, dat ook gij u voeldet opgewekt om aan onzen nood te gedenken, en met dit doel de hand hebt ontsloten. Hoe veel of hoe weinig door u zij zamen gebragt, wij juichen uwe pogingen toe; wij danken u uit den grond des harten daarvoor. Wij wenschen en bidden, dat hetgeen door u ten behoeve onzer noodlijdenden werd afgezonderd, in 's Hemels mildste en rijkste zegeningen verhonderdvoudigd tot u wederkeere. Wij herkenden u zoowel daaraan, als aan uwe prijsstelling op het Protestantsch geloof en den zegen der Hervorming, als leden van den zelfden stam, als zonen van het zelfde voorgeslacht, die op het land uwer vaderen de naauwste betrekking gevoelt; en tegen die betuiging uwer deelneming en dit bewijs uwer liefde plaatsen wij de ongehuichelde verzekering over, dat ook *Nederland*, een iegelijk althans die op den dierbaren grond onzer vaderen er roem op draagt door doop en belijdenis aan de Hervormde Kerk verbonden te zijn, ook op de *Zuid-Afrikaansche* Kerk, als eene wel verwijderde maar niet van haar vervreemde dochter, de naauwste betrekking blijft gevoelen, en zoo wel op haren geestelijken staat als op de tijdelijke welvaart der bloeijende volkplanting, die wij eens de onze mogten noemen, vol belangstelling het oog gevestigd houdt.

„Met blijdschap vernamen wij, dat de Kaapkolonie thans in vollen vrede met de volksstammen aan de grenzen verkeert. Met u wenschen wij dat de pogingen tot uitbreiding des Evangeliums onder de Heidensche bevolking in *Zuid-Afrika* met den zegenrijksten uitslag mogen bekroond worden, en dat het Christendom ook door den wandel zijner belijders aan de ruwe en onbeschaafde bewoners der grensgewesten, die het meest met Christenen in aanraking komen, zich als eene godsdienst des vredes en der liefde moge aanprijzen.

„Bij eene zoo uitgebreide en dringende behoefte aan geschikte Evangeliepredikers, moeten wij vooral Uw verlangen natuurlijk achten, om door de stichting en regeling eener theologische kweekschool op eene zelfstandige wijze in de wetenschappelijke opleiding van toekomstige Evangeliedienaars te kunnen voorzien. Des te meer verheugen wij ons, niet alleen dat de gelegenheid blijft voorbehouden om zich tot deze gewigtige taak voor te bereiden aan onze vaderlandsche hoogescholen, maar ook en bovenal dat wij U de geruststellende en verblijdende verzekering mogen geven, dat de jongelingen, die van de Kaapkolonie tot ons overkomen, zich over het geheel door een ernstigen en gemoedelijken zin, ingetogenheid van zeden en een loffelijken ijver onderscheiden; terwijl er enkelen onder hen gevonden worden, die, met de voortreffelijkste gaven toegerust en met een blakenden ijver en liefde voor den Heer en de Evangeliebediening bezield, voorspellen en beloven, als zij naar hun vaderland zullen zijn teruggekeerd, eene eere van Christus en een zegen voor de Zuid-Afrikaansche gemeente te zullen worden.

„Blijft er ten aanzien van den inwendigen toestand der gemeente, zoowel bij U als in ons midden, altijd reden tot droefheid, altijd veel te wenschen en te bidden over, wij

nemen, zoo dikwerf het gebed om de komst en de uitbreiding van Gods Koningrijk door ons wordt opgezonden, den bloei en het heil der ons zoo naauw verwante Zuid-Afrikaansche gemeente in onze smeekingen op. Wij vragen, met het oog op de dierbaarste behoeften en belangen der Nederlandsche Hervormde Kerk, met denzelfden aandrang des geestes om Uwe gebeden, waarmede gij, Broeders! onze voorbidding verlangt. Het zal ons, zoo dikwerf wij Uwer in den gebede gedenken, tot eene zielverheffende gedachte zijn, dat er tusschen ons, door wijde zeeën en hemelstreken gescheiden, maar door geloof en liefde vereenigd, ware gemeenschap der heiligen geoefend wordt, en dat aan Uwe ver verwijderde kusten nog altijd in de ons dierbare moedertaal de Vader van onzen Heer Jezus Christus wordt aangeroepen, en de hooggeloofde naam van onzen gemeenschappelijken Zaligmaker in lof- en dankliederen wordt verheerlijkt als de éénige naam tot der menschen behoudenis onder den hemel gegeven, als de naam van den Heer en het Hoofd van het Godsrijk, die boven allen naam is, waarin eens alle knieën zich moeten buigen, die eens door alle tongen en in alle talen moet worden beleden tot heerlijkheid Gods des Vaders!

„Voorts, Broeders! wandelt in de vertroostingen des Heiligen Geestes! Wordt volmaakt! Zijt blijde! Leeft in vrede, en de God der liefde en des vredes moge met U zijn!

„'s Gravenhage, Julij 1856.

„De Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, enz.

B. TER HAAR.

B. BOERS."

Het concept wordt ter visie gelegd tot de volgende zitting, om dan door den rapporteur gelezen en daarna aan het oordeel der vergadering onderworpen te worden. Het ontwerp ter visie.

Wordt kennis genomen van het besluit van den heer *M. M. Schim van der Loeff*, vervat in zijne missive van den 29sten dezer, geregistreerd sub n°. 7906, om voor zijne benoeming als lid der Algemeene Synodale Commissie te bedanken, waarna de nieuwe benoeming, welke ten gevolge van dit berigt zal moeten plaats hebben, voor de zitting van den 1sten der volgende maand wordt aan de orde gesteld. Berigt van bedanken voor het aangeboden lidmaatschap der Algemeene Synodale Commissie, door den heer *M. M. Schim van der Loeff.*

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

R. J. KONING, *president.*

Zitting van den 31sten Julij 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Het ontwerp van missive aan de Synode in *Zuid-Afrika* aangenomen, om met de gedrukte Synodale Handelingen van 1854 en 1855 aan haar te worden opgezonden.

Aan de orde is het ontwerp van missive van antwoord aan de Synode der Nederduitsche Gereformeerde gemeente in *Zuid-Afrika*, hetwelk, in de vorige zitting ter tafel gelegd, nu door den heer *ter Haar* wordt gelezen. Na onderlinge redewisseling wordt de missive onveranderd aangenomen, onder bijzondere dankzegging, naar eenparig advies, met algemeene stemmen, ten einde onverwijld met de Synodale Handelingen der twee laatste jaren aan gemelde Synode door den secretaris te worden opgezonden.

De deliberatiën geopend over het rapport rakende het conceptreglement op de vacaturen.

De deliberatiën worden geopend wegens het rapport over het conceptreglement op de vacaturen, in de zitting van den 25sten dezer ter tafel gebragt.

Art. 3* in het rapport wordt, naar het voorstel van den secretaris, aldus geamendeerd, dat gelezen zal worden: „Meerderjarige kinderen van den predikant, en alle andere bij „hem inwonende bloed- en aanverwanten blijven enz.„

Dit amendement is aangenomen naar eenparig advies en met de stemmen van allen, behalve van de heeren *van Hasselt Bruna*, en *van Goens*.

Op art. 8 stelt de heer *Koning* voor het woord „willen„ met „kunnen„ te verwisselen, welk amendement wordt verworpen, buiten advies der hoogleeraren, overeenkomstig het gevoelen van den secretaris, hebbende, behalve de voorsteller, de heeren *Witkop*, *Meijer* en *Losgert* zich *voor* verklaard.

Desgelijks wordt verworpen, in overeenstemming met al de adviserende leden, het voorstel van denzelfde, om art. 15 aldus te wijzigen, dat het archief, zonder eenige bepaling van bewaarplaats enz., onder verantwoordelijkheid van den consulent geheel aan hem worde overgegeven. Buiten den voorsteller hebben alleen de heeren *Witkop* en *van Hasselt* hunne stem tot aanneming gegeven.

De secretaris verlangt de woorden in art. 22 te behouden „in gemeenten van slechts „éénе predikantsplaats,„ welke de commissie wil doen uitvallen. Het voorstel wordt verworpen.

Naar het amendement van den heer *Koning* wordt in hetzelfde artikel achter „biddagen„ ingevoegd „en andere gewone werkdagen.„

De door de commissie voorgestelde weglating in art. 23 van de woorden „daartoe door „den ring verzocht„ wordt verworpen.

Al de overige voorstellen der commissie zijn goedgekeurd, terwijl met laatstgenoemd artikel in de beraadslagingen wordt gesubsisteerd.

Twee ontwerpen van missiven worden ter tafel gebragt.

Conceptmissive betreffende de *Stroo-* of *Smull.buurt*.

Het eene van de commissie tot de *Stroo-* of *Smullebuurt*, door tusschenkomst van den heer *van Hasselt* ingediend, is van den volgenden inhoud:

» De Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk heeft twee adressen van U ontvangen, ter zake van de kerkelijke onderhoorigheid der zoogenoemde *Stroo-* of *Smullebuurt*. In het eene van December 1855, geregistreerd sub n°. 7446, beklaagt gij u over de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Utrecht* dd. 2 Mei 1855, waarbij genoemde buurt aan uwe gemeente wordt toegewezen, en beslist, dat zij door u gelijk vroeger als kerkelijk tot u behoorende zal moeten beschouwd en behandeld worden, en geeft gij nu uw verlangen te kennen, dat de Synode deze beslissing van het provinciaal kerkbestuur zal vernietigen, en het kerkbestuur van *Driebergen* zal noodzaken zich voortaan met de geestelijke en ligchamelijke verzorging van de bewoners der *Smullebuurt* te belasten. In het andere dd. 22 Januarij 1856, geregistreerd sub n°. 7476, geeft gij te kennen, dat gij door onwetendheid de vormen van voorziening in hooger beroep, voorgeschreven in artt. 79 en 80 van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht, verzuimd hebt in acht te nemen, en verzoekt gij dat de Synode desniettemin uw vroeger ingezonden adres in ontvangst moge nemen, en daarop de zaak in geschil naar uw vermeend goed regt in uw voordeel moge beslissen.

» Wat uw laatstgenoemd verzoek betreft, de Synode heeft, na zorgvuldige overweging van deze uwe adressen, vergeleken met de stukken welke daarbij door u zijn overgelegd, en met de beklaagde uitspraak bovenal van het provinciaal kerkbestuur, geene redenen gevonden om de kennisneming van uw beklag af te wijzen, uit aanmerking dat het hier geenszins geldt de beslechting van een geschil waaromtrent de wijze van regtspraak in art. 15 van het Algemeen Reglement is aangewezen, en de bepalingen van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht zouden moeten worden opgevolgd, maar de beslissing van een bezwaar over het besluit van een kerkbestuur, welke door u volgens art. 14 van het Algemeen Reglement te allen tijde mogt worden ingeroepen, zonder dat gij daarbij de voorschriften voor de verzoeken in hooger beroep hadt in acht te nemen, die in artt. 79 en 80 van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht zijn vastgesteld, terwijl tegen de bedenking of de Synode in deze wel het daar bedoelde nog hooger bestuur geheeten kan worden, niet uit het oog moet worden verloren, dat wel is waar in deze zaak reeds vroeger uitspraak gedaan is door het classikaal bestuur *Amersfoort*, maar dat dit bestuur geenszins bij magte was om te beschikken over de kerkelijke onderhoorigheid, waarover geschil bestond met eene gemeente onder een ander classikaal ressort, en waar de eerste beslissing in het onderhavige geval derhalve alleen door het provinciaal kerkbestuur genomen kon worden, dit hier ook het in opklimmenden rang volgende bestuur is, en de Synode dienvolgens het nog hoogere bestuur waarbij gij u te beklagen hadt.

» Het is evenwel het eenparig gevoelen der Synode, bij alle gereedheid om uw beklag te hooren, dat er geene voldoende gronden bestaan voor de bezwaren welke door u tegen de beslissing van het provinciaal kerkbestuur zijn ingebragt. Immers het wordt door u zelven erkend, dat de *Stroo-* of *Smullebuurt* vroeger steeds geacht werd èn burgerlijk èn kerkelijk onder de gemeente *Zeist* te behooren. Meent gij dat in dezen toestand van zaken, ook wat het kerkelijke aangaat, verandering is gekomen door het besluit van HH. Gedeputeerde Staten, waarop gij u beroept, waarbij voor het burgerlijk behoor der bedoelde buurt tot de gemeente *Driebergen* beslist is, gij gaat daarbij van een beginsel uit, dat, toegestaan wordende, aan de besluiten der burgerlijke besturen eenen invloed op de begrenzing der kerkelijke gemeenten zou doen toekennen, die behoudens de zelfstandigheid

der Nederlandsche Hervormde Kerk niet mag worden ingewilligd, en dien ook geen burgerlijk bestuur vermag uit te oefenen, volgens Koninklijk besluit van 17 December 1836, n°. 91, dat, in de aangelegenheden willende voorzien, ontstaan door de wijzigingen, welke door de kadastrale delimitatie in de grensscheiding der gemeenten hier en daar waren aangebragt, met betrekking tot de kerkelijke uitdrukkelijk bepaalt, dat in geen geval aan de kadastrale delimitatie eenig gevolg zal gegeven worden tot verandering van de grenzen van kerkelijke gemeenten, dan op bijzondere daartoe te doene voordragten. Daarenboven zouden er tegen uwe bewering een groot aantal voorbeelden kunnen worden opgenoemd, ten bewijze dat het burgerlijk behoor van het grondgebied in geenen deele de kerkelijke onderhoorigheid bepaalt; of wilt gij dat de door u aangevoerde redenen van belang in aanmerking zullen worden genomen, gij moogt deze niet laten gelden als zij tot krenking van de belangen en regten van eene andere gemeente zouden moeten leiden.

„ Om al deze redenen althans oordeelt de Synode, dat het provinciaal kerkbestuur teregt heeft beslist dat de *Stroo-* of *Smullebuurt*, gelijk vroeger, door de gemeente *Zeist* en haren kerkeraad als kerkelijk tot haar behoorende moet beschouwd en behandeld worden. Uwe bedenking alsof het door eenzijdige beschouwing tot dit besluit geleid zou zijn acht zij voldoende wederlegd door de verklaring, met zijne uitspraak verbonden, dat het op de consideratiën der wederzijdsche classikale besturen en betrokkene kerkeraden bij zijne overwegingen gelet heeft, eene verklaring welke ook door u niet werd gelogenstraft. Even weinig kan de Synode uwe andere gronden van bezwaar laten gelden, omdat door de genoemde beslissing geene verandering van kerkelijke onderhoorigheid is daargesteld. De Synode betreurt het alleenlijk, dat daarbij hatelijke vermoedens door u zijn uitgesproken, en in geheel uw eerste adres een toon heerschende is weinig passende aan eenen kerkeraad, die steeds het voorbeeld van bescheidenheid en zachtmoedigheid behoort te geven. Maar gelijk de Synode zich verheugt, in uw tweede adres gelezen te hebben, dat gij u provisioneel aan de beslissing van het provinciaal kerkbestuur onderworpen hebt, zoo mag zij vertrouwen, dat gij in deze hare eindbeslissing met een volkomen hart zult berusten, en in den geest des vredes en der liefde uwe gewigtvolle roeping, ook ten aanzien van de bewoners der *Stroo-* of *Smullebuurt*, zult vervullen; waartoe de genade des Heeren met u zij. „

Conceptmissive betreffende de diaconale moeijelijkheden te Zuidwolde.

Het andere concept van missive is van de commissie tot de diaconale moeijelijkheden te *Zuidwolde* en wordt overgelegd door den heer *van der Ven*, luidende als volgt:

Aan Zijne Excellentie den Minister
voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz.

„ De Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk heeft de eer, zich bij deze tot Uwe Excellentie te wenden in het belang van de diakenen der Hervormde gemeente te *Zuidwolde*.

„ Reeds ten vorigen jare is het aan Uwe Excellentie uit een door voorn. diakenen toegezonden adres, dd. 21 Junij 1855, gebleken, dat zij zich hoogelijk beklaagden dewijl het gemeentebestuur van *Bedum* steeds weigerde om aan armen te *Zuidwolde* eenigen onderstand te verleenen.

" En nog bij voortduring blijft dat bestuur eischen, zoo als uit het adres der diakenen, dd. 23 Junij 1856, hierbij kopijelijk overgelegd, kan blijken, dat de diaconie *al* de armen zal onderhouden; iets, dat onmogelijk moet worden geacht.

" Allezins te betreuren is het, dat de pogingen om tot eene minnelijke schikking te geraken tot hiertoe vruchteloos zijn gebleven.

" Zeker is het aan Uwer Excellentie's tusschenkomst dank te weten, dat, op uitdrukkelijk verlangen van den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken, in de maand Maart ll. eene bijeenkomst heeft plaats gehad van eene commissie van HH. Gedeputeerde Staten, het gemeentebestuur van *Bedum* en den kerkeraad te *Zuidwolde*, welke bijeenkomst echter tot niets heeft geleid.

" Elke poging tot schikking moest afstuiten op den onwil van het gemeentebestuur van *Bedum*.

" Tegenover de bewering dat de wet wilde, dat de diaconie *al* de armen zou bedeelen, spraken de diakenen als hun gevoelen uit, dat het diaconiereglement hier alleen de verpligting voorschreef, om te zorgen voor de armen in hun kerkelijk ressort *zoo ver hunne middelen reikten*.

" Dezelfde overtuiging met hen deelende, meent de Synode dit onbewimpeld te moeten verklaren, kunnende zij hare smart niet verbergen, dat aan mannen, in den geest der Christelijke liefde werkzaam, de hand niet gereikt wordt om tot eene billijke schikking te komen. Vermoedelijk zullen uit den stand van zaken te *Zuidwolde* verdere moeijelijkheden geboren worden.

" Armen welke de diaconie niet in staat is te helpen zullen aan hun lot overgelaten blijven, wanneer het gemeentebestuur voortgaat hen af te wijzen en ongezind blijft eenig vergelijk te treffen.

" Maar welke ook de gevolgen zijn mogen, zij zullen nimmer der diaconie kunnen toegerekend worden. En ofschoon de tusschenkomst van Uwe Excellentie alsmede het uitgedrukt verlangen van den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken tot heden het gemeentebestuur niet hebben kunnen brengen tot beter inzigt, zoo wil de Synode niet nalaten, de voornoemde diakenen, na met belangstelling van hunne vernieuwde klagt kennis te hebben genomen, in hunne liefderijke gezindheid te versterken en tot voortdurende onbekrompene handelwijze op te wekken.

" Doch evenzeer acht zij zich gedrongen, nog éénmaal in deze zaak een beroep te doen op Uwer Excellentie's vermogende tusschenkomst, opdat door gewenschten invloed de Minister van Binnenlandsche Zaken kunne goedvinden, den gemeenteraad van *Bedum* zijne verpligting omtrent de armen te *Zuidwolde* te doen opmerken en met den meest mogelijken drang tot hare vervulling te nopen.

" Met den wensch, dat Uwer Excellentie's welwillende gezindheid zoo wel als de gehoopte medewerking van den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken krachtig genoeg bevonden mogen worden, om den hardnekkigen tegenstand van den gemeenteraad te *Bedum* te overwinnen, bevelen wij de armen van *Zuidwolde* met de meeste belangstelling aan."

De concepten worden ter visie gelegd tot eene volgende zitting. De beide concepten ter visie.

Met dankgebed wordt de zitting gesloten, geadjourneerd zijnde tot den volgenden dag, des voormiddags, bij uitzondering op art. 21 van het reglement van orde, ter oorzake van de te houden zitting van de Synodus contracta, ten half één ure.

R. J. Koning, *president.*

Zitting van den 1sten Augustus 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

De deliberatiën over het conceptreglement op de vacaturen hervat.

De discussiën worden hervat wegens het conceptreglement op de vacaturen.

Aan de orde zijnde allereerst art. 26, voor het 2de lid, wordt de motie van orde van den secretaris aangenomen, om dit gedeelte aan te houden, en alvorens te beslissen, het noodig onderzoek door de rapporterende commissie te doen instellen.

Verworpen wordt het voorstel van den heer *Koning*, om te bepalen dat candidaten niet dan na het ontstaan van vacature op beroep zullen prediken.

Artt. 29, 31, 32, 34, 35, 37, 38 en 40 van het rapport aangenomen.

De op art. 41 voorgestelde beperkte keuze van den kerkeraad uit een door hem ter prediking uitgenoodigd twaalftal van candidaten tot de H. dienst, ter vervulling der vacature, wordt afgekeurd.

Aangenomen wordt de conceptbepaling der commissie, dat de kerkeraad gehouden zal zijn, om uit degenen die zij gehoord hebben, en niet buiten dien kring, een predikant te beroepen.

Een amendement van den heer *Boers* wordt verworpen, strekkende om eene vaste som van *f* 10 te bepalen als defroijement, door den kerkeraad aan elken candidaat voor de vervulling van eene aangeboden predikbeurt te verstrekken, tenzij het classikaal bestuur van het ressort, van wege den onvermogenden toestand der gemeente, vrijstelling hiervan geve.

Art. 44 van het rapport wordt aangenomen.

De bijvoeging in art. 45 betreffende de kennisgeving aan de geregtigden tot agreatie door het classikaal bestuur te doen, wordt goedgekeurd, doch geamplieerd met de kennisgeving aan de geregtigden tot benoeming en electie door den kerkeraad, onder bepaling, dat al de kennisgevingen zullen geschieden minstens veertien dagen vóór dat tot de beroeping of de approbatie door den kerkeraad en door het classikaal bestuur worde overgegaan, — naar het voorstel van den secretaris.

Bij dit artikel wordt in de beraadslagingen gesubsisteerd.

Ter tafel worden gebragt en voor eene volgende zitting ter visie gelegd:

1°. Conceptmissive rakende het *Purmerkerkefonds*, door tusschenkomst van den heer *Trip*, van den volgenden inhoud: Ontwerp van missive rakende het *Purmerkerkefonds*, ingediend en ter visie gelegd.

» *Aan Edel Groot Achtbare Heeren Gedeputeerde Staten van Noordholland.*

» De Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk is door de classikale vergadering van *Edam* verzocht de belangen der Kerk te willen behartigen ten aanzien van een zeker fonds, bekend onder den naam van *Purmerkerkefonds.*

» Dit fonds moet ontstaan zijn, doordien bij het octrooi van de Staten van *Holland* en *Westfriesland* tot het bedijken van den *Purmer*, de honderdste morgen van alle te bedijken gronden werd voorbehouden tot onderhoud van kerken en kerkelijke diensten, onder beheer van een opzettelijk collegie van kerkmeesters uit de leden van het *Purmerbestuur.*

» Voorts werd, bij uiterste wilsbeschikking van den 15den Julij 1808, in 1821 door den dood bekrachtigd, door *Jan van Wallendal* aan de *Purmerkerk*, ter vermeerdering van hare kerkelijke goederen, gelegateerd eene boerenwoning met veertig morgen lands, onder voorwaarde dat zij zouden worden gesteld en altijd verblijven onder directie en administratie van dijkgraaf en hoofdingelanden van de *Purmermeer*, om de zuivere vruchten en revenuën aan de bestuurders van de *Purmerkerk* uit te keeren.

» Er is echter in de *Purmer* geene afzonderlijke kerk noch gemeente, maar de ingezetenen van de *Purmer* behooren tot de omliggende gemeenten; wordende aan de predikanten van die gemeenten, ten getale van acht, jaarlijks *f* 75 uitbetaald, terwijl het schijnt te blijken, dat ook andere uitgaven uit de opkomsten van het fonds worden gedaan.

» De Synode is van oordeel, dat de, volgens het octrooi op het bedijken van den *Purmer* gereserveerde gronden tot onderhoud van de kerk en kerkelijke diensten buiten twijfel *kerkegoederen* zijn, en dat de zuivere opkomsten van de, door *Jan van Wallendal* gelegateerde boerenplaats, ofschoon gesteld onder administratie van dijkgraaf en hoofdingelanden van de *Purmermeer*, aan de bestuurders van de *Purmerkerk* moeten worden uitgekeerd, en strekken moeten tot vermeerdering van hare inkomsten.

» Er bestaat echter eenige onzekerheid wie in deze de belangen der Kerk moet handhaven, omdat men niet genoeg bekend is met het octrooi voornoemd, met de instelling van het *Purmerbestuur* en het hooger toezigt op dat bestuur; terwijl men evenmin kennis heeft van de *Purmerkerk*, zoo als die in het testament voornoemd wordt vermeld, en de wijze van beheer, om over de regten op het legaat genoegzaam te kunnen oordeelen.

» Aangezien nu aan Uw Edel Gr. Achtb. het toezigt toekomt op de autoriteiten, die het beheer hebben op genoemde goederen, althans naar het ons voorkomt, zoo nemen wij de vrijheid, Uw Edel Gr. Achtb. beleefdelijk te verzoeken, in deze wel het noodige onderzoek te willen doen, in het belang der Kerk, en de noodige inlichtingen te geven aan de Algemeene Synodale Commissie, vertrouwende dat Uw Edel Gr. Achtb. ook wel in deze zullen willen medewerken, dat deze goederen aan hunne werkelijke bestemming beantwoorden.

De Algemeene Synode voornoemd. »

Mede ter visie een rapport nopens het fonds ten behoeve van predikantstractementen.

2°. Rapport nopens het fonds tot verbetering van de schraalste predikantstractementen, door tusschenkomst van den heer *Muurling*, luidende als volgt:

„ HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

„ Naar aanleiding van eene mededeeling in het rapport van den quaestor-generaal, Bijl. D, bl. 11, behandeld in de zitting der Synode van 9 Julij ll., werd aan de ondergeteekenden opgedragen te overwegen, of door de Synode zou moeten worden te gemoet gekomen aan de bedenking van sommigen tegen het Synodaal besluit van 15 Julij 1854 (Hand. 1854, bl. 39, Bijl. B, bl. 42), „ „ om de helft der gelden, bijgedragen voor het „ „ fonds tot verbetering van de schraalste predikantstractementen met de helft der renten, „ „ en de buitengewone inkomsten geheel, gedurende de eerste jaren tot een vast rente- „ „ gevend kapitaal te beleggen. „ „

„ Met het oog op de belangen van dat fonds, dat aanvankelijk zoo gunstig werkt en gedurig meer bijval en ondersteuning vindt, hebben wij deze zaak rijpelijk overwogen, en hebben wij de eer het resultaat van onze overweging aan Uw Hoog Eerw. mede te deelen.

„ Allereerst moeten wij opmerken, dat het fonds, *in weerwil* van het bedoelde besluit der Synode, niet onwaarschijnlijk zelfs *ten gevolge* mede van dat besluit, gedurig meer bijval en ondersteuning vindt, zoodat de bijdragen over 1855 reeds de som van *f* 4500 te boven gingen.

„ Voorts valt van zelve in het oog, dat de maatregel, naar welken de helft van de jaarlijksche bijdragen tot een rentegevend kapitaal belegd wordt, noodig is niet alleen om aan het fonds, dat pas in zijne geboorte is, binnen weinige jaren de gewenschte vastheid te verschaffen, maar ook om het in zijne nuttige werking, zelfs bij vermindering van bijdragen, op den duur te verzekeren.

„ Vervolgens mogen wij niet voorbijzien dat het fonds, indien het van nu af meer dan de helft of ook wel alles wat bijgedragen wordt begon uit te keeren, misschien wel *eenige* vermeerdering van bijdragen zou verkrijgen, maar dat die vermeerdering hoogst waarschijnlijk op verre na niet zoude opwegen tegen de vermeerderde uitkeeringen, en deze maatregel alzoo vermoedelijk tot nadeel in plaats van tot voordeel van het fonds zou verstrekken.

„ Eveneens moet men niet vergeten, dat ook de helft der renten van het opgelegde kapitaal, volgens het besluit der Synode, bestemd is om jaarlijks uitgekeerd te worden; hoewel wij hierbij tevens moeten opmerken, dat, indien de renten, die ultimo December 1855 reeds meer dan *f* 104 beliepen, niet wederom belegd, maar met de helft der ontvangene bijdragen jaarlijks ten volle uitgekeerd wierden, dat er dan bij gelijke bijdragen telken jare op eene niet onaanzienlijke vermeerdering van uitkeering zou kunnen gerekend worden.

„ Eindelijk moeten wij ook nog hierop de aandacht vestigen, dat het in het besluit der Synode zelve ligt, om, zoodra het fonds naar den maatregel van kapitalisering genoegzaam verzekerd en aangegroeid zal zijn, terstond zoodanige wijziging in de bepaling omtrent het bedrag der te beleggen gelden te maken, als met het doel van het fonds zelve strookt en in het belang der zaak dienstig moet worden geacht.

„ Om al deze redenen worden wij gedrongen, de Hooge Kerkvergadering te adviseren:

„ 1°. dat de Synode op haar besluit, om jaarlijks de helft van de bijdragen ter verbetering van de schraalste predikantstractementen en de buitengewone inkomsten geheel tot een vast en rentegevend kapitaal te beleggen, vooreerst niet terugkome;

„ 2°. maar dat de Synode in zoo verre haar vroeger genomen besluit wijzige, als noodig is om jaarlijks niet *de helft*, maar het *volle* bedrag der renten van het belegde kapitaal tot het doel van het fonds uit te keeren.

„ Wij vertrouwen, dat op deze wijze de belangen van het fonds door Uw Hoog Eerw. op de beste wijze zullen behartigd worden, en bevelen het verder aan den zegen des Allerhoogsten.

„ 's Gravenhage, den 1sten Augustus 1856.

R. J. Koning.
Timmers Verhoeven.
W. Muurling. „

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag, des voormiddags, bij uitzondering op art. 21 van het reglement van orde, te half tien uren.

R. J. Koning, *president*.

Zitting van den 2den Augustus 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Na hervatting van de discussiën over het conceptreglement op de vacaturen worden artt. 46, 47, 49 en 50 van het rapport goedgekeurd. De discussiën over het conceptreglement op de vacaturen hervat.

Twee achtereenvolgend ingediende amendementen van den heer *Meijer* op laatstgenoemd artikel, tweede lid, zijn verworpen.

Het eerste was om aan het slot te lezen: „ doch niet dan in gevallen betrekking hebbende tot de gezondheid van den te beroepen leeraar of diens gezin. „

Nadat dit amendement was verworpen, werd het voorstel door denzelfde gedaan met denzelfden uitslag, om het geheele tweede lid te doen wegvallen.

De beide amendementen zijn afgekeurd naar eenparig advies, met algemeene stemmen, behalve van de heeren *Witkop* en *van Hasselt* met den voorsteller.

Het artikel is aangenomen met de wijziging van het tweede lid, zoo als het door de commissie is voorgesteld, hebbende al de adviserende leden zich *voor* en van de concluderende alléén de heeren *Witkop*, *van Hasselt* en *Meijer* zich *tegen* verklaard.

Het voorstel van de commissie op art. 50*, om te bepalen, dat de kerkeraad op den predikant, die bedankt heeft, of volgens art. 57 geacht mag worden bedankt te hebben, niet te tweede male in dezelfde vacature de beroeping mag uitbrengen, wordt aangenomen, nadat de vergadering het voorstel van den heer *Boers* heeft verworpen, om het geprojecteerde artikel te amenderen met de bijvoeging, dat in gewigtige gevallen dispensatie kan worden verleend.

De adviserende leden hebben het amendement ondersteund.

Voor de heeren *Losgert*, *van Goens*, *Thomkins*, *Boers*, *van der Ven* en *Koning*.

Tegen de heeren *Witkop*, *van Hasselt*, *Bruna*, *Huijsers*, *Trip*, *van Heusden*, *Doorenbos* en *Meijer*.

Het ongewijzigd voorstel der commissie is aangenomen tegen het advies van de hoogleeraren en den secretaris.

Tegen de heeren *Huijsers*, *Losgert*, *van Heusden*, *van Goens* en *Thomkins*.

Voor de heeren *Witkop*, *van Hasselt*, *Bruna*, *Trip*, *Doorenbos*, *Boers*, *Meijer*, *van der Ven* en *Koning*.

Naar het advies van den hoogleeraar *ter Haar* en den secretaris, zijnde de heer *Kuenen* bij de behandeling der zaak niet tegenwoordig, en de heer *Muurling* gebleven buiten advies, en met algemeene stemmen is goedgekeurd hetgeen door de commissie als art. 51* omtrent de bevestiging als predikant van den candidaat tot de heilige dienst, bij eene wettig erkende instelling van hooger onderwijs met de betrekking van hoogleeraar en academieprediker bekleed, is voorgesteld, met weglating van het tweede lid van art. 51 van het concept.

Op art. 53, tweede lid, stelt de heer *ter Haar* een amendement voor, om namelijk in de plaats van „let verder” enz. te lezen: „gaat niet alleen te rade met de wenschen van „bijzondere gemeenten, maar ook en bovenal met de algemeene belangen der Nederland-„sche Hervormde Kerk.”

Het amendement wordt aangenomen.

Wordt besloten, naar het voorstel van den heer *van Goens*, om hier en overal in het reglement waar sprake is van de provinciale kerkbesturen, de Waalsche commissie en evenmin het kerkbestuur *Limburg* afzonderlijk te vermelden, als zijnde dezen bij het Algemeen Reglement met de eigenlijk dusgenaamde provinciale kerkbesturen onder hetzelfde rubriek en op gelijke lijn geplaatst, en moetende aldus gerekend worden stilzwijgend tot de bedoelde kerkbesturen te behooren.

De wegneming uit het vierde lid van hetzelfde artikel van de woorden: „zulks noodig „achtende,” door de rapporterende commissie voorgesteld, wordt goedgekeurd.

Het voorstel der commissie op art. 54 om de optelling der onderscheidene geregtigden hier weg te laten, en alleen te lezen: „de regten van derden eerbiedigende” enz., wordt aangenomen, en verworpen wordt het voorstel van den heer *Meijer* om hier bij te voegen: „mits door overlegging van bewijs of titel gestaafd.”

Bij art. 60 worden goedgekeurd de opmerking der commissie in het rapport, en het amendement van den heer *Kuenen*, om in de plaats van „lidmaat” te stellen: „een niet onder censuur staand manslidmaat.”

De wijziging van art. 62 in het rapport wordt aangenomen, en in het 2de lid, naar het voorstel van den heer *Kuenen*, achter de woorden „bij den beroepsbrief van een candidaat” ingevoegd „daarenboven”.

In overeenstemming met het amendement der commissie op art. 64 wordt besloten.

Bij dit artikel worden de beraadslagingen gestaakt.

De commissie tot het conceptreglement voor de diaconiën brengt, door tusschenkomst van den heer *Muurling*, haar rapport ter tafel, hetwelk ter visie wordt gelegd tot de zitting van den 5den dezer. Het rapport is van den volgenden inhoud:

Rapport wegens het conceptreglement voor de diaconiën ter tafel gebragt en ter visie gelegd.

„HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

„In de zitting van den 3den Julij ll. is ons de moeijelijke taak opgedragen, om de Hooge Kerkvergadering te dienen van advies omtrent het conceptreglement voor de diaconiën, in 1854 door de Synode provisioneel gearresteerd, in verband met de consideratiën, die wegens dit concept bij de Synodale Commissie zijn ingezonden, waarvan Uw *Hoog* Eerw. een overzigt is medegedeeld in Bijlage B, behelzende het tweede verslag van de werkzaamheden der Synodale Commissie, bl. 1 — 38; tevens hebben wij te rapporteren omtrent de consideratiën betreffende hetzelfde concept, die nog daarna bij de Synode zijn ingekomen, en omtrent eenige adressen eveneens de diaconieadministratie en het conceptreglement voor dezelve betreffende.

„Uit het Overzigt der Synodale Commissie is Uw Hoog Eerw. gebleken, dat het oordeel der kerkelijke collegiën over dit concept, met enkele uitzondering, zeer ongunstig is, en dat het concept, zoo als het daar ligt, voor onbruikbaar moet worden gehouden. De consideratiën, die daarna zijn ingekomen, behelzen geene opmerkingen, die niet reeds, zij het dan ook met eenige wijziging, in het Overzigt worden gevonden. Een verzoek van het hoofdbestuur der vereeniging tot afschaffing van sterken drank, dd. 7 Mei 1856 en geregistreerd sub n°. 7621, is strekkende om in het reglement voor de diaconiën de bepaling te doen opnemen, dat „„geene bedeeling zal gegeven worden aan huisgezinnen, waar men geld aan sterken drank besteedt.”” Wij achten zoodanige bepaling noodig en nuttig, indien zij namelijk van *geldelijke* bedeeling verstaan wordt. Doch minder toestemming kunnen wij geven aan een adres uit *Leyden*, hoe zorgvuldig ook bearbeid, dd. 21 Julij ll. geregistreerd sub n°. 7901, strekkende om de diaconieadministratie onder het oppertoezigt en de verantwoording te stellen van een centraal of provinciaal comité, en om strenge strafbepalingen van de Synode te verkrijgen omtrent onwillige en ontrouwe diakenen en kerkeraden; 't geen wij niet zouden durven aanbevelen, al ware 't alleen omdat zoodanige centralisatie en poenaliteit met den geest der Nederlandsche Hervormde kerkeorde te eenemale in strijd is. Eindelijk zijn er nog twee adressen in onze handen gesteld, geregistreerd sub n°. 7631 en n°. 7751, het eene van het classikaal bestuur van *Middelburg*, dd. 24 April 1856, met twee bijlagen, behelzende klagten over den onwil

van sommige diaconiën in zijn ressort om naar de kerkelijke verordeningen omtrent de diaconieadministratie te handelen, en de onregelmatigheid in de armenbedeeling daaruit ontstaande, met den wensch, dat door wettelijke bepalingen daaraan een einde worde gemaakt; het andere van het classikaal bestuur van *Heerenveen*, dd. 13 Junij 1856, geregistreerd sub n°. 7751, eveneens klagten behelzende over willekeur van sommige diakenen in zijn ressort met opzigt tot de armenbedeeling, over vruchtelooze poging om dit te herstellen, en vragende in het reglement, door de Synode zamen te stellen, krachtige bepalingen waardoor aan zoodanig misbruik van vrijheid bij diakenen een einde worde gemaakt. Wij geven Uw Hoog Eerw. in bedenking, om deze beide adressen te stellen in handen der Synodale Commissie, met last om naar bevind van zaken te handelen.

„ Met het oog op deze adressen en op al de consideratiën betreffende het onderhavige conceptreglement, ter Synodale tafel gebragt, hebben wij geoordeeld, dat het gezegde reglement eene geheele herziening vereischt, zal het naar de tegenwoordige omstandigheden berekend zijn, en aan de behoeften der Nederlandsche Hervormde Kerk voldoen.

„ Wij hebben beproefd deze herziening te bewerkstelligen, doch zijn aan Uw Hoog Eerw. rekenschap verschuldigd van de wijze, waarop wij daarbij zijn te werk gegaan, en van de beginselen, die wij bij onzen arbeid ten grondslag hebben gelegd.

„ Wat de wijze van herziening betreft — wij hebben, met behoud van de hoofdbeginselen, die door de Algemeene Synode in het thans vigerende reglement zijn in werking gebragt, en geleid door de consideratiën van de verschillende kerkelijke collegiën, en gebruik makende zoowel van het thans vigerende reglement, als van het concept, in 1854 door de Synodale Commissie ontworpen (zie Hand. 1854, Bijl. B, bl. 32), uit het aanhangige concept weggenomen wat onhoudbaar was, daaraan toegevoegd wat scheen te ontbreken en voorts zoodanige wijzigingen aangebragt als ter bevordering van eene regelmatige, gelijkmatige en wèl gevestigde armenverzorging in de Kerk, bij bereidwillige medewerking van onze diakenen, dienstig geoordeeld mag worden. In dit alles hebben wij ons op eenvoudigheid en beknoptheid toegelegd, met vermijding van allen noodeloozen omslag.

„ De beginselen, die wij bij onzen arbeid ten grondslag hebben gelegd, en de hoofdzaken, daarin opgenomen, zijn de volgende:

„ 1°. De armenverzorging der diaconie is het werk van Christelijke vrije liefdadigheid, die, nevens het stoffelijke doel, een godsdienstig zedelijk doel beoogt.

„ 2°. De onafhankelijkheid en zelfstandigheid der gemeenten ten aanzien van de diaconiën tegenover den Staat moet erkend en gehandhaafd worden, en evenzeer de vrijheid van diakenen in het dagelijksch beheer der diaconiegoederen in verhouding tot de Kerk, behoudens wijze bepalingen tegen ontaarding in willekeur.

„ 3°. De armenbedeeling moet zich rigten naar de behoeften der armen en naar de beschikbare middelen der diaconie.

„ 4°. De zorge der diakenen bepaalt zich tot de armen hunner gemeente. Niet dan bij uitzondering wordt daarvan afgeweken.

„5°. Het subsidiestelsel is verderfelijk en moet daarom in ééns, of, waar de omstandigheden dit in het belang der armen niet toelaten, zoodra mogelijk worden afgeschaft.

„6°. Gemeenschappelijk overleg van diakenen met het burgerlijk bestuur, waar de rigtige armenbedeeling dit vereischt en voor zoo veel het niet ingrijpt in de vrijheid en onafhankelijkheid der diaconie, is zeer aan te prijzen.

„7°. Voor eene rigtige diaconieadministratie wordt het voldoende geacht, dat diakenen verantwoordelijk zijn aan den kerkeraad, en onder het toezigt staan van het classikaal bestuur.

„8°. Tot het houden van dit toezigt is voldoende, dat het classikaal bestuur bij de persoonlijke kerkvisitatie geregeld, en voorts zoo dikwijls inzage verkrijgt in de administratie als het die om bijzondere redenen noodig acht; dat het in buitengewone gevallen aan de diakenen zijne toestemming om te handelen geeft of weigert; dat het de gebreken en misbruiken herstelt, en de geschillen, omtrent de administratie ontstaan, beslist, behoudens het regt voor diakenen op hooger beroep.

„9°. Het opmaken van eene jaarlijksche begrooting moet niet verpligtend, maar facultatief gesteld worden; zoo ook het jaarlijks bij den kerkeraad indienen van een beredeneerd verslag omtrent den staat van het armwezen.

„10°. De jaarlijksche rekening en verantwoording moet, uit den aard der zaak, voor den kerkeraad gedaan, voor de gemeente ter inzage gelegd en ten overstaan van de gemeente gesloten worden.

„11°. De uitvoering en handhaving van de bepalingen in dit reglement worden aan diakenen, aan den kerkeraad en aan het classikaal bestuur aanbevolen.

„Ziedaar, Hoog Eerw. Heeren, de beginselen en hoofdzaken, die den grondslag en den inhoud van het nevensgaande gerevideerde concept uitmaken. Wij leggen het een en ander ter Synodale tafel, en geven onzen arbeid aan Uwe goedkeuring over, met de bede, dat de geest der wijsheid en der liefde ook in de beraadslagingen over deze hoogst belangrijke aangelegenheid de Hooge Kerkvergadering moge voorlichten!

„'s Gravenhage, 2 Augustus 1856.

R. J. Koning.

Timmers Verhoeven.

W. Muurling."

De heer *Trip*, die, door zijne ambtsbezigheden huiswaarts geroepen, verklaart de volgende zittingen, zijns ondanks, niet te zullen bijwonen, ontvangt, bij monde van den presi-

dent, eene broederlijke afscheidsgroete, welke in denzelfden geest door hem beantwoord wordt.

De zitting wordt met dankgebed gesloten, en geadjourneerd tot Maandag den 4den dezer, des voormiddags, bij uitzondering op art. 21 van het reglement van orde, te elf uren.

R. J. KONING, *president.*

Zitting van den 4den Augustus 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Rapport der commissie tot de armenfondsen te *Oisterwijk*.

Namens de commissie van den 17den der vorige maand tot de armenfondsen te *Oisterwijk*, rapporteert de secretaris,

dat zij, op voorstel van den Minister tot de Zaken der Hervormde Eeredienst enz., tot wien zij zich in de eerste plaats heeft begeven, in tegenwoordigheid van Zijne Excellentie een onderhoud heeft gevoerd met den Minister van Binnenlandsche Zaken, en deze haar heeft betuigd het regt der Hervormden op het medegenot der goederen volkomen te erkennen, en bereid te zijn, om al wat in hem is aan te wenden dat hun het regt wedervare, en de goederen wederkeeren tot den stand, waarin zij vóór het jaar 1841 hebben verkeerd, en waartoe het Koninklijk besluit van het jaar 1848 ze wil hebben terug gebragt.

De belangen dezer fondsen voortdurend aan de Synodale Commissie aanbevolen.

Dit rapport gehoord zijnde, worden de belangen der goederen te *Oisterwijk* voortdurend aan de ernstige behartiging der Synodale Commissie aanbevolen.

Berigt wegens de opbrengst van de uitgave der Evangelische preeken in *Groningen* over het jaar 1855, ten behoeve der algemeene weduwenbeurs.

Met dankzegging wordt uit den mond van den heer *Muurling* vernomen, dat, blijkens een bij hem ontvangen berigt van den scriba van het classikaal bestuur *Groningen*, bij dezen tot overmaking aan den quaestor-generaal, om in de algemeene weduwenbeurs te worden gestort, is ingekomen eene som van *f* 100, zijnde de zuivere opbrengst van de uitgave der Evangelische preeken over den jaargang 1855, wordende deze uitgave door den heer *Muurling* aan de leden der vergadering aanbevolen, opdat het debiet der exemplaren meer en meer worde uitgebreid, ten voordeele van het weduwenfonds.

De beraadslagingen over het conceptreglement op de vacaturen voortgezet.

De deliberatiën worden voortgezet over het rapport betreffende het conceptreglement op de vacaturen.

Gekomen tot art. 67 stelt de secretaris voor, om in het eerste lid na „ Ministerieel „ Departement „ te lezen: „ het verzoek om aan het bestuur het bewijs over te leggen,

„ dat de beroepene geregtigd is tot „ enz. Voorts het tweede lid van het artikel weg te laten en het derde lid dus aan te vangen: „ Het bewijs „ enz.

De heer *van Goens* wenscht van het geheele artikel niets te behouden dan de kennisgeving aan het Departement.

Dit laatste voorstel is vervallen, zijnde dat van den secretaris aangenomen.

Art. 69 van het rapport goedgekeurd.

Art. 70 verworpen.

Art. 71, naar het voorstel van den heer *Bruna*, aldus geamendeerd:

„ Het bewijs, in art. 67 vermeld, ontvangen zijnde, heeft de bevestiging van den beroepene plaats uiterlijk drie maanden na de kerkelijke goedkeuring. „

De voorstellen op artt. 73 en 76 in het rapport verworpen.

In de formulieren worden deze veranderingen gebragt, dat in A, sub *c.*, achter „ bijbelsche „ wordt ingevoegd: „ kerkelijke geschiedenis, „ en in B en D het onderschrift: „ In tegenwoordigheid „ enz. wordt weggenomen, respectivelijk naar de voorstellen van den heer *Koning* en den secretaris.

Overeenkomstig het advies der commissie, wordt het voorstel van den heer *van Houten* betreffende het annus gratiae aan de Synodale Commissie ter overweging opgedragen.

Na den afloop der behandeling van het rapport komen de schriftelijke amendementen betreffende het concept ter tafel.

Naar de voorstellen van den secretaris, wordt in art. 2 „ gevestigden stand „ verwisseld met „ onafhankelijk bestaan; „ in art. 4, 1ste lid, „ en in tegenwoordigheid van „ enz., alsmede in het 2de lid „ genoemden „ weggenomen, en art. 14 in overeenstemming gebragt met art. 21 van het reglement voor de kerkeraden.

Overeenkomstig het voorstel van den heer *van der Ven*, vallen de woorden: „ onder „ goedkeuring van het classikaal bestuur „ in art. 22 weg.

Een voorstel van den heer *Meijer*, om het laatste lid van het artikel weg te nemen, wordt verworpen.

Uit art. 24 worden de woorden: „ of eene die vacant staat te worden „ weggenomen; evenzoo het woord „ gewone „ vóór „ inkomsten „ in het 1ste lid van art. 26, en het slot van het artikel dus gelezen: „ draagt het provinciaal kerkbestuur de zaak voor aan de Synode, of, deze niet vergaderd zijnde, aan de Synodale Commissie, die bij mislukking van hare pogingen, bij het Ministerieel Departement eene gewenschte beëindiging zoekt te erlangen; „ een en ander volgens de voorstellen van den secretaris.

Overigens gehoord zijnde het rapport der commissie tot het concept omtrent het door haar ingesteld onderzoek, wordt het artikel gearresteerd zoo als het door haar is voorgedragen.

Overeenkomstig de voorstellen van den heer *Muurling* wordt in art. 33, voor: „ op die „ kennisgeving.— oordeelt het bestuur, „ in de plaats gesteld: „ Het classikaal bestuur on„ derzoekt en beoordeelt, of „ enz.; art. 35 in den tweeden volzin aldus bekort: „ Blijkt „ het alsdan dat dit bezwaar of vermoeden gegrond is, zoo ontheft hem het classikaal be„ stuur, na bekomen attest „ enz., met weglating van den laatsten volzin van art. 36, en in de voorlaatste zinsnede ingevoegd, achter „ gedefroijeerd, „ — „ en met het overschot „ van het tractement wordt gehandeld. „

„ Liefdediensten ” in art. 37 op voorstel van den secretaris veranderd in „ diensten. ”

Verworpen wordt het voorstel van den heer *Muurling* om in het opschrift der derde afdeeling en vervolgens boven artt. 46 en 57 de Grieksche letters te laten wegvallen.

De laatste woorden van art. 38 „ voor zoo verre de gemeente aanspraak mogt hebben ” worden naar het amendement van den secretaris weggenomen.

Eveneens vallen van art. 41 de woorden „ in eene vacante gemeente ” uit, naar het voorstel van den heer *Bruna*, en wordt dat van den heer *van Hasselt*, om in dit artikel voor de reis- en verblijfkosten het tantum of maximum te bepalen, verworpen.

Art. 42 wordt naar de voorgedragen redactie van den heer *Muurling* gelezen als volgt: „ De toebereidselen tot de beroeping moeten tijdig aanvangen, zoodat, ingeval van een „ jaar van gratie, het beroep kan worden uitgebragt uiterlijk drie maanden vóór dat het „ jaar van gratie eindigt en in elk enz., ” wordende „ drie maanden na het ingaan der „ vacature ” veranderd in „ twee maanden, ” naar het voorstel van den secretaris.

Volgens de voordragt van den secretaris wordt art. 44 geredigeerd als volgt: „ Wanneer „ de kerkeraad niet diligent is verklaard of ondanks de maatregelen en de aanmaning van „ het classikaal bestuur tot bespoediging blijft vertragen, doet dit bestuur wat enz. ”

Bij dit artikel worden de beraadslagingen gestaakt.

Voorstel tot alteratie van art. 50 van het Algemeen Reglement.

De heer *van der Ven* dient het navolgende voorstel in:

„ In art. 50 van het Algemeen Reglement, luidende:

„ „ De gewone vergaderingen worden gehouden drie malen 's jaars: op de eerste Woens- „ „ dagen der maanden Mei, Augustus en October, ” ”

„ wenscht men deze verandering:

„ „ De gewone vergaderingen worden gehouden drie malen 's jaars: op den eersten Woens- „ „ dag der maand Mei en op de laatste Woensdagen der maanden Augustus en October. ” ”

„ De noodzakelijkheid dezer verandering is in de laatste acht jaren duidelijk gebleken. De Synode heeft meermalen hare werkzaamheden moeten schorsen en op recès scheiden, van wege de vergadering der provinciale kerkbesturen in de maand Augustus.

„ De tegenwoordige Synode heeft gemeend, zich door die vergadering niet te moeten laten verstoren in haar werk; maar de bezwaren, daarmede gepaard gaande, raden almede eene alteratie van het artikel aan.

„ Of zal men zeggen: In het vervolg, wanneer de reglementen eens gearresteerd en ingevoerd zijn, dan zullen de Synoden korter duren? Dat zij zoo. Maar toch blijft de mogelijkheid van langeren duur altijd bestaan.

„ Alle moeijelijkheden, uit eene scheiding op recès voortvloeijende, zoowel als aan het uitstellen der bestuursvergadering van Augustus verbonden, zouden door eene wijziging van het bedoelde artikel voor altijd zijn weggenomen.

„ Of er iets van belang tegen de voorgestelde verandering is, moge de Synode beoordeelen en beslissen.

„ Maar behalve het opgenoemde is er meer nog, dat voor eene alteratie van het artikel pleit:

„ 1°. de provinciale kerkbesturen komen daardoor te gemakkelijker in de gelegenheid, om reeds in de maand Augustus kennis te nemen van genomen Synodale besluiten;

„2°. de onevenredig lange afstand van tijd tusschen de vergaderingen van October en Mei wordt hierdoor eenigermate verkort; en

„3°. de leden en secundi der provinciale kerkbesturen vinden zich daardoor in hunnen tijd te minder belemmerd, wanneer zij in het midden des somers wenschen van huis te gaan."

Het voorstel, onverwijld in beraadslaging gebragt, wordt verworpen. Het voorstel verworpen.

Aan de orde is de benoeming van een lid-predikant der Algemeene Synodale Commissie, in de plaats van den heer *Schim van der Loeff*, en wordt, na drie gehouden tusschenstemmingen, bij de derde stemming verkozen de heer *Boers*, lid der Synode, die verklaart deze betrekking te zullen aanvaarden. Benoeming op den heer *B. Boers* als lid der Algemeene Synodale Commissie uitgebragt en door hem aanvaard.

De zitting wordt met dankgebed gesloten, geadjourneerd zijnde tot den volgenden dag.

R. J. Koning, *president.*

Zitting van den 5*den Augustus* 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

De deliberatiën worden hervat over het conceptreglement op de vacaturen. De deliberatiën over het conceptreglement op de vacaturen hervat.

Bij art. 47 stelt de heer *van Hasselt* de invoeging voor achter „viertal" van „met „inachtneming van art. 8 van het Algemeen Reglement," welke niet wordt goedgekeurd.

Aangenomen wordt de door den heer *Koning* voorgestelde verwisseling van „het regt „heeft verkregen tot het uitbrengen van een beroep" in artt. 49, 50 en 51, met „drie „maanden vóór dat het eindigt."

Overeenkomstig het voorstel van den heer *Bruna* wordt aan art. 51* toegevoegd: „De „bevestiging geschiedt met oplegging der handen in eene openbare zitting der Synode, „door haren voorzitter, in een der kerkgebouwen van de Hervormde gemeenten te *'s Gra-* „*venhage.*"

In het tweede lid van art. 57 wordt de tijdsbepaling van „vier" veranderd in „drie „weken," naar het amendement van den secretaris. Het amendement is aangenomen tegen het advies der hoogleeraren.

Voor de heeren *Witkop*, *Losgert*, *van Goens*, *Thomkins*, *Boers*, *Meijer* en *Koning*.

Tegen de heeren *Huijsers*, *van Heusden*, *Doorenbos*, *van der Ven*, *van Hasselt* en *Bruna*.

Het voorstel van den heer *Bruna* om in den tweeden regel van art. 67 in plaats van „met verzoek om” te lezen: „ten einde van dit Departement het bewijs te verkrijgen,” wordt aangenomen.

De adviserende leden en de heeren *Witkop*, *Boers* en *Koning* hebben zich *tegen* verklaard.

Overeenkomstig het voorstel van den secretaris wordt art. 75 geheel weggenomen.

Wordt goedgevonden, gelijk door den heer *van der Ven* is voorgesteld, om op de eerste zinsnede van art. 76 te laten volgen: „Mede wordt door den kerkeraad of consulent berigt „van bevestiging en intrede opgezonden ter plaatsing in het kerkelijk orgaan.”

In de slotbepaling wordt, naar het voorstel van den secretaris, achter „bepaling” ingevoegd: „in andere reglementen of in bijzondere kerkelijke verordeningen.”

In formulier A regel 13 en in formulier G regel 6 wordt voor „Christenleeraar” gelezen: „Evangeliedienaar,” naar de voorstellen van den heer *Muurling*.

Nog wordt goedgevonden in het opschrift van dit reglement, gelijk van allen, die van de Synode uitgaan, te plaatsen: „Synodaal reglement.”

Het concept, ten fine van redactie, op nieuw in handen der rapporterende commissie.

Het concept wordt op nieuw gesteld in handen der rapporterende commissie, ten fine van redactie.

Voorstel in het belang van de candidaten tot de heilige dienst, bij het prediken op beroep.

Aan het einde der behandeling van het concept gekomen, vraagt de heer *Kuenen* het woord, en stelt voor, dat de Synode zich het lot zal aantrekken van de candidaten tot de H. dienst, ten opzigte van onbehoorlijke gedragingen van sommige kerkeraden bij het prediken op beroep, waarover meer en meer gegronde klagten rijzen; en dat de kerkvergadering een vermaanwoord in het kerkelijk orgaan zal rigten aan de kerkeraden, dat zij zich hiervan onthouden.

Concept van aanschrijving aan de kerkeraden betreffende dit belang, opgedragen aan den voorsteller.

Dit voorstel goedgekeurd zijnde, zal de heer *Kuenen* in eene volgende zitting een concept ter tafel brengen.

Het rapport betreffende het conceptreglement voor de diaconiën in beraadslaging.

Aan de orde is het rapport betreffende het conceptreglement voor de diaconiën, hetwelk in de zitting van den 2den dezer is ter visie gelegd.

Het eerste gedeelte, voorstellen bevattende omtrent ingekomen stukken, en hoofdbeschouwingen over de in het reglement aan te nemen beginselen, wordt door den heer *Muurling* gelezen.

In overeenstemming met al de voorstellen wordt besloten, met uitzondering van de bepaling van geene geldelijke bedeeling te verstrekken aan armen die geld voor het gebruik van sterken drank besteden, welke wordt aangehouden.

Bij den aanvang der discussiën over de beginselen wordt gelezen een schriftelijk advies van den heer *Trip*, hetwelk door hem na zijn vertrek is ingezonden.

Al de beginselen, zoo als zij door de commissie zijn gesteld, worden aangenomen, in overeenstemming met de adviesen van de hoogleeraren en van den secretaris, en met alge-

meene stemmen, met uitzondering van hetgeen in de negende plaats is vermeld, hebbende zich alleen de heer *Meijer* hiertegen verklaard.

In de volgende zitting zullen de ontworpen artikelen in het rapport met de amendementen der leden in behandeling worden genomen.

Namens de commissie tot diaconale moeijelijkheden brengt de heer *Muurling* het navolgend rapport ter tafel, hetwelk ter visie wordt gelegd tot eene volgende zitting: Rapport der commissie tot diaconale moeijelijkheden ter visie.

„HOOG EERWAARDE HEEREN!

„In de zitting der Synode van den 15den Julij ll. en daarna, zijn in onze handen gesteld eenige stukken betreffende de armenverzorging in de gemeenten *Farmsum*, *Hoogkerk* en *Kolderveen*, onder begeleidende missiven van den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz. ter Synodale tafel gebragt, dd. 14 Julij en 16 Julij ll., opdat de Hooge Kerkvergadering op de correspondentie, door de Synodale Commissie reeds te dezer zake met Zijne Excellentie gevoerd, mogt terug komen, en zij hare medewerking mogt verleenen tot herstelling van een goeden stand en gang van zaken met betrekking tot de armenverzorging, waar die tegenwoordig jammerlijk is verstoord geworden.

„Hoewel wij nu niet zonder eenige verwondering zagen, dat deze zaak, reeds bij de Synodale Commissie behandeld, zie Bijlage B, bl. 42, op nieuw in haar geheel bij de Synode zelve ter sprake werd gebragt, en wel om, zoo mogelijk, een ander besluit van de Synode te provoceren dan vroeger door de Synodale Commissie was genomen, zoo hebben wij echter gemeend dit eenig en alleen te moeten verklaren uit het ernstige verlangen der Hooge Regering om de moeijelijkheden, die in onderscheidene gemeenten met opzigt tot de armenverzorging zijn ontstaan, uit den weg te ruimen, en daartoe de medewerking der Hooge Kerkvergadering te verkrijgen. En gelijk wij ons over dat ernstige verlangen der Hooge Regering van ganscher harte verheugen, zoo weten wij ook, dat de Hooge Kerkvergadering evenzeer bereid zal zijn en 't zich ten duren pligt zal achten, hare medewerking tot dit gewenschte doel te verleenen, waar zij dit op eenigerlei wijze met hope op goeden uitslag zal meenen te kunnen doen.

„Daarom hebben wij dan ook den inhoud dezer stukken met belangstelling nagegaan, menige bijzonderheid daaruit met leedwezen vernomen, en rijpelijk, zelfs in herhaalde zamenkomsten overwogen, wat der Synode in deze zou te doen staan. Doch hoe meer het ons bleek, dat de voorname oorzaak der bedoelde moeijelijkheden en verwikkelingen niet zoozeer aan de zijde der diaconiën, als wel aan den kant der burgerlijke besturen gelegen is, des te minder hebben wij het allengs raadzaam geoordeeld, Uw Hoog Eerw. tot eenig besluit te leiden, waarbij de betrokkene diaconiën in het ongelijk gesteld of zelfs van ter zijde aan de berisping der Synode zouden worden onderworpen. Wel meenden wij in het eerst, dat het nuttig zou kunnen zijn, een algemeen schrijven van wege de Synode aan de kerkeraden en diaconiën uit te vaardigen, en hen daarin tot bereidwillige medewerking met de burgerlijke besturen op te wekken; doch in aanmerking genomen, dat de Synode voor nog geen twee jaren dergelijke missive heeft uitgevaardigd, en dat deze poging niet zonder de gewenschte werking is gebleven, en dat eene zoo spoedige herhaling van hetzelfde middel ligt de tegengestelde uitwerking zou hebben van 't geen er mede be-

doeld werd, zoo hebben wij ook daarvan afgezien, en geoordeeld, de Hooge Kerkvergadering te moeten adviseren, dat zij vooreerst eenvoudig persistere in hetgeen met opzigt tot deze zaak door de Synodale Commissie is verrigt en wat zij zelve in hare zitting van Julij ll. heeft goedgekeurd.

„In dezen geest hebben wij een antwoord aan den Minister ontworpen, hetwelk wij de vrijheid nemen ter goedkeuring hiernevens over te leggen, met den vurigen wensch, dat daardoor iets moge worden uitgewerkt tot herstelling en bevestiging van zoodanigen stand en gang van zaken met betrekking tot de armenverzorging, als de geest van Christus in de kerk en in de maatschappij vordert, en voor het welzijn der armen niet schadeloos kan gemist worden.

„'s Gravenhage, den 5den Augustus 1856.

R. J. Koning.
Timmers Verhoeven.
W. Muurling."

ANTWOORD *aan den Minister ter zake der armenverzorging te* Farmsum, Hoogkerk *en* Kolderveen.

„'s Gravenhage, den 5den Augustus 1856.

„De Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk heeft van Uwe Excellentie eene missive ontvangen, dd. 14 Julij jl., n°. 16, met 27 bijlagen, strekkende om terug te komen op de correspondentie, door de Synodale Commissie met Uwe Excellentie gevoerd ter zake van ontstane moeijelijkheden in de verzorging der armen, behoorende tot de Hervormde gemeenten van *Farmsum*, *Hoogkerk* en *Kolderveen*, en tevens om van deze Hooge Kerkvergadering medewerking te verkrijgen „„ter bevordering van de goede werking der „„wet op het armbestuur, en ter voorkoming en wegneming van botsingen tusschen het „„burgerlijk bestuur en de diaconiën, die het beoogde doel der wet zouden verijdelen en „„het lot der Hervormde armen hoogst bedenkelijk zouden maken.""

„Daarna is bij de Hooge Kerkvergadering nog eene andere missive van Uwe Excellentie ter tafel gebragt, dd. 18 Julij ll., n°. 13, met 2 bijlagen, houdende beklag over de handelingen van de diaconie der Hervormde gemeente te *Hoogkerk*.

„De Synode, den belangrijken inhoud dezer missiven en der bijlagen rijpelijk hebbende overwogen, heeft de eer, onder terugzending der stukken, Uwe Excellentie het volgende te antwoorden:

„1°. Dat de Hooge Kerkvergadering de moeijelijkheden, die hier en elders in de armbedeeling zijn ontstaan, en de botsingen, die tusschen het burgerlijk bestuur en sommige diaconiën hebben plaats gevonden, met diep leedwezen heeft vernomen.

„ 2°. Dat zij echter de handelingen der Synodale Commissie, waarop Uwe Excellentie in haar schrijven van 14 Julij ll., n°. 16, doelt, voor zoover die strekken moesten om de vrijheid en zelfstandigheid der diaconiën ook tegenover de burgerlijke besturen te handhaven, volkomen heeft goedgekeurd, en noch in de teruggezonden stukken, die tot de handelingen der Synodale Commissie geleid hebben, noch ook in de begeleidende missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken, dd. 25 Junij ll., n°. 209, eenige gegronde aanleiding gevonden heeft om op deze hare goedkeuring terug te komen.

„ 3°. Dat evenwel de Synode, gelijk zij vroeger in haar schrijven aan de kerkeraden en diaconiën, dd. 11 December 1854, en later in hare handelingen meent getoond te hebben, zoo ook nu nog ten volle bereid is met de Hooge Regering mede te werken ter bevordering van de goede verstandhouding tusschen de diaconiën en de burgerlijke besturen, en dit in dienzelfden geest zal blijven doen, waar zij oordeelen zal dat zulks op gepaste wijze en met hoop op goeden uitslag kan geschieden.

„ 4°. Dat zij daarbij echter tevens de vrijheid neemt, den veelvermogenden invloed van Uwe Excellentie in te roepen, om uit te werken dat ook van wege de Hooge Regering de noodige maatregelen genomen worden, om bij de burgerlijke besturen bereidwillige en getrouwe uitvoering van de Staatswet te bewerken, inzonderheid van art. 21, aan welke bereidwilligheid, blijkens de nevensgaande bescheiden, in sommige gemeenten veel schijnt te ontbreken, zelfs met dit gevolg, dat diaconiën, die zich goedwillig betoonen, en in geen geval, noch door de billijkheid noch door de wet tot bedeeling boven vermogen gehouden zijn, grootelijks bemoeijelijkt worden, en niet weinige armen daarvan het slagtoffer zijn.

„ De Synode betreurt dit; maar voedt tevens den vurigen wensch en het vaste vertrouwen, dat zoodanige vereenigde pogingen van de Hooge Landsregering met die van de Hooge Kerkvergadering tot herstelling van den goeden stand en gang van zaken, waar die nu verstoord is geworden, niet vruchteloos zullen zijn, en blijft den zegen van den God der liefde, der orde en des vredes op die pogingen afbidden.

„ *De Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk.* „

Rapport der commissie tot de verhooging der predikantstractementen.

De commissie tot de verhooging der predikantstractementen enz. dient, door tusschenkomst van den secretaris, haar rapport in, zijnde van dezen inhoud:

„ Reeds in den aanvang van de werkzaamheden Uwer vergadering werd hare aandacht door een van hare hooggeachte leden gevestigd op het belang der predikantstractementen. Het was hem bekend, dat vele classikale besturen en vergaderingen tot den Koning zich hadden gewend, met dringende bede om verhooging te erlangen. Hij acht het eene algemeen erkende waarheid, dat de inkomsten der predikanten zijn verre beneden de volstrekte noodwendigheden. De gemeenten beseffen het mede, maar om te gemoet te komen, openbaart zich weinig geneigdheid, en ontbreken soms de krachten. Van de Hooge Regering mag men, naar de beschouwing des geëerden voorstellers, dit billijk vragen en verwachten, en in de verlegenheid van den nood moet men tot Haar zich wenden. Zal dit met de hoop op gewenschte uitkomst geschieden, dan moet de Synode vooral medewerken, en

daarom wil hij, dat zij eene algemeene verhooging der predikantstractementen uit 's Rijks schatkist van den Koning vragen zal.

„Bij deze stem, die opging in den boezem Uwer vergadering, zijn vele andere stemmen van buiten tot haar doorgedrongen. In volkomen vertrouwen, dat de Hooge Kerkvergadering zich niet enkel zou willen bepalen tot het geven van voorschriften in het belang van de orde der Kerk, en tot het uitvaardigen van reglementen en verordeningen, om inmiddels de dienaren van het Evangelie te laten verkwijnen onder kommer en gebrek, en dat de Synode, als wettige vertegenwoordigster der Kerk zou willen optreden bij het Hoofd van den Staat om voor het welzijn der predikanten met ernst en nadruk te spreken, stellen zij de belangen van dezen in hare handen, en roepen tot verbetering van hun lot hare medewerking in.

„Zij doen dit in tweederlei maniere. Sommigen verlaten zich geheel op de wijze zorg der Synode om den besten weg te kiezen, die zij meenen zal tot bereiking van het doel het eerst en het best te zullen leiden; anderen hebben zelven gehandeld, door bij adres zich te wenden tot den Koning ten einde Zijner Majesteits bescherming en goedgunstige beschikking te verzoeken, en roepen alleenlijk de ondersteuning der Synode voor eigen pogen in.

„De eerstbedoelden zijn de classikale vergaderingen *Tiel*, *'s Gravenhage*, *Gouda*, *Edam*, *Utrecht* en *Meppel*, welke laatste zich vereenigt met het verzoekschrift van predikanten in het ressort, hetwelk door dezen mede is ingezonden, de adressen geregistreerd sub n°. 7867, 7815, 7842, 7749, 7825, 7800 en 7874.

„Die medewerking vragen met eigene bemoeijingen, zijn de classikale vergaderingen *Nijmegen*, *Leyden*, *Dordrecht*, *'s Hertogenbosch* en *Heusden* en predikanten in *Gelderland*, de adressen geregistreerd sub n°. 7886, 7903, 7798, 7863 *a*, 7862 en 7851, die allen copijelijk overleggen de door hen aan den Koning aangeboden verzoekschriften; en de classikale vergadering *Eindhoven*, alsmede predikanten in den ring *Sloten*, geregistreerd sub n°. 7885, 7869, die slechts onder kennisgeving, dat zij als verzoekers in deze den Troon hebben genaderd, van de Synode verlangen, dat zij hun zal ter zijde staan.

„Krachtens den last, door den president Uwer vergadering ons opgedragen, zijn wij geroepen om U voor te lichten aangaande het gevolg dat aan deze verzoekschriften zal behooren gegeven te worden, en na kennisneming van den inhoud van de adressen met de copijelijk bij sommigen overgelegde requesten aan den Koning, en na beraadslaagd te hebben met al den ernst en al de zorg, door het gewigt van eene zaak gevorderd, die ongetwijfeld der Hooge Kerkvergadering mag en moet ter harte gaan, en die zij ook, schoon in een enkel adres miskend, getoond heeft ter harte te nemen, zijn wij van gevoelen, niet andermaal tot Zijne Majesteit te moeten gaan met een verzoek, hetwelk, vóór twee jaren van haar uitgegaan, met klem en nadruk, met de volle kracht van overtuiging en overreding voorgedragen, het droevig lot der afwijzing heeft moeten ondergaan, en dat nog bij lange zóó ver niet reikte, als nu door den voorsteller in de Synode en door adressanten wordt begeerd; maar daarom toch willen wij der Kerkvergadering niet in rade geven om als eene moedelooze de handen slap te laten hangen en de knieën ongebogen te houden, waar het geldt de opheffing van den nood van broeders, den zegen der Evangeliebediening, het welbegrepen belang en waarachtig heil van Kerk en Staat.

„Tot onzen Minister willen wij gaan, of laten wij liever zeggen, tot hem willen wij wederkeeren, daar hij den Koning als raadsman tot afwijzing van het vorig verzoek heeft

geleid; tot hem willen wij gaan met een gewijzigd verzoek, met welks inwilliging de wensch voor een klein gedeelte zal zijn vervuld, omdat het meerdere niet kan verkregen worden; wij willen zóó den staatsman, die bij ons allen hoog staat aangeschreven, ons vertrouwen openbaren, dat hij zal *willen* doen wat hij maar immer *kan*, en aan de Kerk willen wij toonen, dat, als wij tot handelen en werken geroepen worden voor de zaak van redelijkheid en billijkheid, wij dan nimmer vertragen en niet moede worden in het volharden.

„ Wij stellen voor, dat de kerkvergadering tot den Minister spreke in de navolgende of soortgelijke bewoordingen:

„ De Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk wil en mag het voor Uwe Excellentie niet verbergen, dat het besluit des Konings, waarvan bij dispositie van den 2den Augustus 1855, n°. 10, werd kennis gegeven, om haar verzoek van den 6den September 1854 af te wijzen, hetwelk strekkende was om de laagste predikantstractementen in de kerk tot de jaarlijksche som van *f* 700 uit 's Lands kas te verhoogen, eene jammerlijke teleurstelling haar heeft verwekt en met smartgevoel haar heeft vervuld, maar dat haar ook heeft verblijd de verzekering die zij heeft ontvangen, dat de Koning zelf in de overtuiging staat dat er aan verhooging van vele lage predikantstractementen behoefte is.

„ Wie ook de inkomsten kent op ver de meeste standplaatsen aan den Evangeliedienaar toegewezen; wie ze berekent in verhouding tot de behoeften van dien stand en van onzen tijd; wie van de zorgen en kommernissen weet, gelijk wij, waaronder het hoofd van vele waardige mannen zich buigt, en wie ze plaatst in verband tot de groote eischen van hunne roeping en de volbrenging van eene zeer moeijelijke taak, wier gewigt en omvang voor niet vele posten in den Staat behoeft onder te doen; wie het beseft, van wat grooten invloed het torschen van dezen nederdrukkenden last niet onnatuurlijk is op den ijver en de wakkerheid, die worden verlangd en gevorderd, zonder nog te letten op de mate van achting en vertrouwen die mede zich rigt naar den uitwendigen levensstand met al zijnen aankleve en al zijne gevolgen, en die voor de vruchten der bediening gewisselijk van groote uitwerking en beslissing is; — hij zal het niet houden voor eene zaak van ondergeschikt belang, hoe vele inkomsten aan de bediening zijn verbonden, en vuriglijk wenschen, dat zij verbeterd worden en met de behoeften en de vorderingen van het tegenwoordige meer in overeenstemming gebragt.

„ Doch het stuit alles af op het bezwaar, door Uwe Excellentie medegedeeld, aan de zorg voor het evenwigt tusschen de inkomsten en de uitgaven van den Staat ontleend, welke voor het tegenwoordige gezegd wordt niet toe te laten, dat de Staatsbegrooting met zulk eene aanzienlijke som verhoogd zou worden, als de verbetering der laagste tractementen alleen zou vereischen.

„ Eene vruchtelooze poging zouden wij dus wagen, als wij beproeven wilden de Hooge Regering tot de overweging van die gewenschte verhooging terug te leiden, en ondanks zich zelve ziet de Kerkvergadering de handen zich gebonden, terwijl zoo vele stemmen van alle zijden zich doen hooren, die regtstreeks tot haar zijn gerigt, dat zij toch zich aangorden zal om vele dienaren van het Heilig Evangelie uit hunnen staat van diepe vernedering een weinig althans te doen opgeheven worden.

„ Als men de Synode aanzoekt om hulp te vragen bij den Staat, dan wijst men niet

alleen op de hoogst aanzienlijke, en met den tijd, vooral in onze dagen, zeer hoog geklommen baten, die de geestelijke goederen, ten dienste der Kerk en van hare dienaren bestemd, hebben afgeworpen en nog blijven afwerpen voor de schatkist van het Rijk, maar dan spreekt men ook van het diep gevoel der behoefte aan verligting van den nood van vele Evangelieverkondigers in ons midden, zoo als het leeft in het hart der Kerk en zoo als het door de Synode uit haar hart is uitgesproken, toen zij, van elders geen hulp ziende opdagen en geene hulp schier van buiten kunnende verwachten, de predikanten heeft uitgenoodigd om uit hunne geringe inkomsten eene gave elk jaar te offeren, en de kerkvoogdijen om het hare er nevens te voegen, opdat eene bron in het midden der Kerk mogt ontspringen, die de karigst bedeelde standplaatsen, tot heil der gemeenten vooral, door meerdere inkomsten zou verheffen.

„In dit streven — wij mogen en willen het getuigen tot eer der broeders in de heilige bediening, die een moeijelijk uitgespaarden penning hebben beloofd te zullen afstaan, en welverdienden lof willen wij geven aan vele kerkbeheerders, die hunne jaarlijksche bijdragen er aan hebben willen toevoegen, — de Synode is in deze bemoeijing niet geheel ongelukkig geslaagd, en zij wil het openleggen voor Uwe Excellentie, dat het haar voor het tegenwoordige gebeuren mag, buiten de als fonds aan te leggen gelden, een veertigtal standplaatsen met eene toelage van *f* 50 tot het tractement des predikants te begunstigen en te verbeteren.

„Maar nu — wij gebruiken nu ook de vrijmoedigheid in het spreken en in het handelen. Als de Kerk toont alzoo met inspanning van alle kracht — en misschien zal zij het nog sterker openbaren — dat zij zich zelve wil trachten te helpen zoo veel ze maar immer vermag, dan zeggen wij niet te veel als wij betuigen, dat, ofschoon wij geene aanspraken willen doen gelden die wij misschien zouden kunnen maken, dat wij op de medewerking van den Staat wèl gegronde hope hebben.

„Zoo rigten wij de bede tot Uwe Excellentie, dat het haar behage uit de Staatsinkomsten eene niet onbeduidende jaarlijksche toelage te verstrekken tot het nieuw opgerigt kerkelijke fonds ten behoeve der laagste predikantstractementen, opdat de hand der Synode zich milder opene tot uitreiking van gaven, die de gemeenten aan hare Evangeliedienaars kunnen aanbieden, tot wederzijdsche blijdschap en wederzijdschen zegen.

„Mogt het zijn dat aan Uwe Excellentie een ander middel van voorziening in de behoeften meer verkieslijk, en zelfs voor het belang der Evangeliedienaren meer bevorderlijk zich voordeed, wij geven het gaarne over aan Uwer Excellentie's wijs beleid, en hebben altoos een goed vertrouwen dat onze bede niet onverhoord zal blijven.

De Synode enz."

„Een verzoek met andere strekking is in het belang der predikantstractementen tot de Synode gerigt. De classe *Heerenveen* en de ring *Spanbroek*, bij missiven van 25 Junij ll. en 18 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7817 *b* en 7771, geven hunnen wensch te kennen, dat de Synode, hetzij regtstreeks, hetzij door tusschenkomst van de respective collegiën van toezigt, de kerkvoogdijen, waar het tractement uit 's Rijks kas betaald wordt, uitnoodige, de eene, *Friesland* betreffende, om op de vergaderingen van Hervormde floreenpligtigen voorstellen te doen omtrent de verhooging der tractementen uit de kerkekas; de

andere, dat door bijdragen uit de kerkekas, naar het voorbeeld van de kerkvoogdij te *Zwolle*, de tractementen in het ressort van den ring eene wenschelijke en vaste verhooging ondergaan.

„Heeft de Synode reeds meermalen de gewenschte uitwerking van de ingeroepen tusschenkomst des Ministers bij de kerkvoogdijen gezien, wij raden Uwe vergadering haar ook thans te vragen, en Zijne Excellentie beleefdelijk te verzoeken, naar aanleiding der ingekomen adressen, de kerkvoogdijen te willen opwekken, om zooveel hare middelen het toelaten in de behoeften der predikanten te helpen voorzien, door bij te dragen wat zij vermogen tot het tractement aan de standplaats verbonden, en Zijne Excellentie daarenboven uit te noodigen om deze opwekking te brengen ter kennisse van de collegiën van toezigt.

„Nog is een adres bij de Synode ingekomen en in onze handen gesteld, betreffende het belang van predikantstractementen, welke geheel of voor een deel uit dusgenaamde praestanda bestaan, in het bijzonder het tractement van dien aard, aan de standplaats te *Tubbergen* verbonden. Het is ingediend door den kerkeraad dezer gemeente, gedagteekend 17 Junij 1855, ingezonden door het provinciaal kerkbestuur *Overijssel* bij conductoire met aanbeveling, dd. 8 Mei ll., geregistreerd sub n°. 7616. Gedurende eene reeks van niet minder dan een vijftal jaren hielden deze belangen de aandacht der kerkvergadering bezig. De praestanda aldaar bestaan in granen of gelden. Met moeite en niet zonder groote onaangenaamheden worden zij door den predikant geïnd, en sedert 14 jaren is het getal der nonvaleurs steeds toenemende, gelijk blijkt uit eene overgelegde opgave, ten gevolge waarvan de predikant een zeer sober inkomen geniet. Het stelsel, hetwelk de Synode zoowel als het provinciaal kerkbestuur *Overijssel*, mede in deze door de kerkvergadering ingeroepen, steeds heeft vastgehouden, was, dat de predikant, wat hij door geene andere middelen verkrijgen kon, langs den weg van regten zich moest verzekeren, waartegen de kerkeraad zich bij herhaling heeft beroepen op den onwil der belastingschuldigen, gepaard met den verklaarden onwil der practizijns, om eene zaak als deze, met zoo veel gebrek aan bewijs en titel, pro Deo voor de balie te brengen. Het bezwarende, dat in dezen stand der zaak voor de tijdelijke belangen van den predikant gelegen is; de nadeelen en botsingen die er uit moeten voortvloeijen, moet elk gevoelen. Het is daarom dat wij adviseren, dit aan den Minister in opmerking te geven, en op grond daarvan, aan den nu voorgedragen wensch van den kerkeraad voldoende, Zijne Excellentie te verzoeken om te bewerken, dat òf de praestanda als domeingoed worden overgebragt op het Rijk, en dan in het geheele tractement uit 's Rijks middelen worde voorzien, òf met behoud der bestaande praestanda de Rijkstoelage worde verhoogd, of op eene andere wijze de steeds vermeerderende schade vergoed.

„Het voorstel eindelijk, door het geacht medelid Uwer vergadering den heer *Meijer* in Uwe tweede zitting U aangeboden, heeft onmiskenbaar een loffelijk doel, de verbetering van het lot van ongelukkige weduwen en kinderen van predikanten, de verhooging van de zeer zuinige, onbeduidende inkomsten, die zij uit 's Rijks schatkist ontvangen, wanneer man of vader in dorpsgemeenten zijne laatste Evangeliebediening heeft bekleed. Erkent Uwe vergadering met ons de billijkheid van het verlangen des voorstellers, evenzeer als de verhooging der pensioenen van de bedoelde predikanten mag worden gewenscht, zoo heeft zij toch ook de bedachtzaamheid der Synodale Commissie geprezen, dat deze het ontijdig heeft geoordeeld om in het tegenwoordig tijdsgewricht voor dit belang bij de Hooge-

Regering op te treden. In verband met dit onderwerp, hetwelk bij de Synodale Commissie is aanhangig gebleven, komt het ons geraden voor, ook het belang der pensioenen van de weduwen en betrekkingen van predikanten ten platten lande aan de ernstige zorg der Synodale Commissie aan te bevelen.

De commissie voornoemd,

TIMMERS VERHOEVEN.

W. MUURLING.

A. LOSGERT.

Het rapport voor het eerste gedeelte goedgekeurd, voor het andere ter visie gelegd.

Het eerste en voorname gedeelte van het rapport, het voorstel en de adressen nopens de verhooging der tractementen betreffende, wordt onverwijld door den secretaris gelezen, en wordt het voorgedragen adres, naar het advies en met de stemmen van al de leden, aangenomen, terwijl aan de commissie verbleven is, zich over eene of andere bijvoeging in den geest van sommige adviesen te beraden.

Overeenkomstig het voorstel van den heer *ter Haar* zal het adres, nadat eene gunstige beschikking zal verkregen zijn, door het kerkelijk orgaan worden openbaar gemaakt.

De heer *Losgert* bij de behandeling dezer aangelegenheid afwezig.

Voor het overige gedeelte wordt het rapport ter visie gelegd tot eene volgende zitting.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

R. J. KONING, *president.*

Zitting van den 6den Augustus 1856.

Alle leden, met uitzondering van den heer *Losgert*, tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Besluiten op de overige deelen van het rapport.

Het rapport nopens de belangen der predikantstractementen, hetwelk, zoo veel het eerste gedeelte aangaat, in de vorige zitting behandeld is, wordt voor de drie overige daarin vervatte onderwerpen in deliberatie gebragt, en worden de adviesen der commissie op alle deze, nadat ook dit gedeelte van het rapport door den secretaris is voorgelezen, eenpariglijk aangenomen.

Aan de orde der discussiën is het rapport rakende het conceptreglement voor de diaconiën tot overweging der voorgedragen artikelen.
Schriftelijke amendementen worden door de leden ingediend.

De discussiën voortgezet over het conceptreglement voor de diaconiën.

Artt. 1 — 14 worden onveranderd aangenomen, zoo als zij door de commissie zijn ontworpen.

Amendementen van den heer *van der Ven*, om in art. 6 na de woorden „aan armen" in te vullen: „vroeger tot haar behoord hebbende, die nu" enz.; van den heer *Kuenen* om uit art. 7 weg te nemen „allereerst en," en van den heer *Witkop* om het laatste gedeelte van art. 11 weg te laten; alsmede van den heer *Meijer* om hier of elders in het reglement te bepalen, dat diakenen in 't algemeen bij voorkeur bedeelen zullen in naturâ, zoo min mogelijk in geld, zijn allen verworpen.

De heer *Bruna* stelt voor, om aan art. 15 toe te voegen: „Tot het voorloopig onveranderd voortduren van den abnormalen staat kan door de Synode of de Algemeene Synodale Commissie vergunning worden verleend."

Het amendement wordt goedgekeurd tegen de stemmen van de heeren *van Goens*, *Huijsers* en *Koning*.

De heer *Boers* bij dit en al de volgende besluiten afwezig.

Hierna wordt het aldus gewijzigd artikel der commissie aangenomen, hebbende dezelfde leden zich tegen verklaard.

Artt. 16, 17 en 18 worden goedgekeurd, met verwerping van een voorstel van den heer *van Heusden*, om in de plaats van „de wet" enz. in art. 16 te lezen: „Landswetten," en van den heer *Bruna*, om in art. 18 bij te voegen: „en een afschrift daarvan aan het classikaal bestuur."

Benevens de respective voorstellers hebben zich alleen de heeren *Kuenen* en *Witkop voor* het eerste, en de heer *Meijer voor* het tweede amendement verklaard.

Ter tafel worden gebragt en voor eene volgende zitting aan de orde gesteld de nieuw geredigeerde conceptreglementen voor kerkelijk opzigt en tucht en voor de kerkeraden, het eene door tusschenkomst van den heer *Kuenen*, het andere van den heer *Bruna*.

De nieuw geredigeerde conceptreglementen voor kerkelijk opzigt en tucht en voor de kerkeraden ter tafel.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag, des voormiddags, bij uitzondering op art. 21 van het reglement van orde, ter oorzake van eene te houden zitting der Synodus contracta, te elf uren.

B. J. Koning, *president*.

Zitting van den 7den Augustus 1856.

Al de leden, met uitzondering van den heer *Losgert*, tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

De beraadslagingen over het rapport betreffende het conceptreglement voor de diaconiën hervat en ten einde gebragt.

Aan de orde is de voortzetting der beraadslagingen over het rapport nopens het conceptreglement voor de diaconiën.

Begonnen zijnde met art. 19 van het rapport worden al de artikelen der commissie onveranderd aangenomen, met uitzondering van artt. 20, 21, welke, naar het voorstel van den heer *Bruna*, aldus worden geamendeerd, dat de twee in de laatste plaats vermelde zaken in art. 20 tot het volgende worden overgebragt.

Verworpen is een voorstel van den heer *Meijer*, om als art. 24 * te lezen:

„ Er kan een ontvanger der diaconie aangesteld worden buiten de leden des kerkeraads. Deze wordt alsdan belast met de geldelijke administratie, tegen voldoenden borgtogt, en met genot van eene matige belooning, naar eene door den kerkeraad, onder goedkeuring van het classikaal bestuur vast te stellen instructie."

Behalve de voorsteller heeft alleen de heer *ter Haar* zich *voor* verklaard.

Het concept ter redactie in handen van de rapporterende commissie.

Nadat de beraadslagingen zijn afgeloopen, wordt het conceptreglement, gelijk het naar het rapport der commissie is goedgekeurd, ten fine van redactie op nieuw in hare handen gesteld.

Besluiten overeenkomstig de voordragten van commissiën, nopens:

Aan de orde der deliberatiën worden gesteld eenige ter tafel liggende voordragten van commissiën, welke, nadat zij door de respective rapporteurs allen, met uitzondering van de eerstelijk te melden, zijn voorgelezen, door de vergadering worden goedgekeurd, als:

1°. het *Purmerkerkefonds;*

1°. Het ontwerp van missive aan Gedeputeerde Staten van *Noordholland* betreffende het *Purmerkerkefonds*;

2°. de diaconale moeijelijkheden;

2°. de conceptmissive aan den Minister nopens diaconale moeijelijkheden;

3°. het belang der diaconie te *Zuidwolde;*

3°. het project van schrijven aan den Minister in het belang der diaconie te *Zuidwolde*;

4°. het fonds tot verbetering van predikantstractementen.

4°. de voorstellen rakende het fonds tot verbetering der schraalste predikantstractementen.

Voorstel om op het besluit tot toekenning van subsidiën uit het fonds, zooveel de gemeente *Eenum* aangaat, terug te komen, goedgekeurd, en nieuwe lastgeving opzigtens *Eenum*, en in verband hiermede, de predikantsplaats te *Willige Langerak*, op de Synodale Commissie verstrekt.

Zich gedragende naar het voorstel van den heer *Huijsers*, vindt de vergadering goed, naar algemeen gevoelen, terug te komen op het besluit tot toekenning van subsidiën aan predikantsplaatsen uit gezegd fonds, zoo veel aangaat de verhooging voor de gemeente *Eenum*. De voorsteller gehoord zijnde, wordt hierna besloten, den quaestor-generaal onverwijld aan te schrijven, om de uitbetaling der aan deze gemeente toegekende bijdrage voor alsnog niet te doen plaats hebben. Daarna wordt de Synodale Commissie uitgenoodigd te onderzoeken, of het tractement van de predikantsplaats dier gemeente sedert de inzending der tabel van voordragten van het provinciaal kerkbestuur *Groningen* werkelijk is verhoogd,

in welk geval de toewijzing van subsidie uit het fonds moet worden ingetrokken, en de standplaats te *Willige Langerak* door de Synodale Commissie moet worden in de plaats gesteld, wanneer haar zal gebleken zijn, wat door den heer *Boers* wordt medegedeeld, dat de opgave omtrent de inkomsten dier plaats door het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland* niet met juistheid is gedaan, vermits niet is vermeld de door den predikant te betalen huishuur, waardoor het tractement niet meer schijnt te bedragen dan *f* 525.

Gelezen en voor informatie aangenomen het berigt wegens het aanvaarden van het lidmaatschap der Algemeene Synodale Commissie, ingezonden door den heer mr. *H. O. Feith*, bij missive van 5 dezer, geregistreerd sub n°. 7907.

Berigt van de aanvaarding van het lidmaatschap der Algemeene Synodale Commissie door den heer mr. *H. O. Feith*.

In overweging komt eene door het classikaal bestuur *Wijk* aan de Synodale Commissie gerigte vraag van inlichting, vervat in zijne missive van den 2den dezer, geregistreerd sub n°. 7908, betreffende de verdeeling der consulentschappen, en wordt besloten aan het bestuur te melden, dat art. 4 van het reglement op de vacaturen door art. 28 van het Algemeen Reglement is vervangen, en dat alzoo de regeling dier betrekking behoort tot den ring.

Inlichtingen nopens de verdeeling der consulentschappen, aan het classikaal bestuur *Wijk* op zijn verzoek gegeven.

De heer *Bruna* brengt een voorstel ter tafel, dat art. 3, tweede helft, van de Synodale verordening op het prediken van studenten, dd. 8 Julij 1834, aldus zal gelezen worden: „doch zal hem daartoe geene gelegenheid worden gegeven in eene gemeente, waar op „denzelfden dag niet éénmaal eene godsdienstoefening is gehouden.”

De Synodale verordening op het prediken van studenten ter overweging opgedragen aan de Synodale Commissie.

Voorts artt. 7 en 8 weg te nemen.

De heer *van Hasselt* wenscht, met het oog op gezegde verordening, de bevoegdheid tot de predikdienst niet gegeven te zien dan aan hen, die daartoe na afgelegd examen eene acte van toelating verkregen hebben.

Naar aanleiding dezer voorstellen, wordt de bedoelde Synodale verordening in haar geheel aan de overweging der Synodale Commissie aanbevolen, ten einde ten volgenden jare de noodige voorstellen aan de Synode te doen.

Namens de daartoe benoemde commissie legt de heer *ter Haar* over een nieuw geredigeerd concept van reglement op de vacaturen, hetwelk tot eene volgende zitting wordt ter visie gelegd.

Het nieuw geredigeerd conceptreglement op de vacaturen ter tafel gelegd.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

R. J. Koning, *president*.

Zitting van den 8sten Augustus 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Het reglement voor de diaconiën gearresteerd en aan de stemmen der provinciale kerkbesturen onderworpen.

Door den heer *Muurling* wordt, mede namens de twee overige gecommitteerden, overgelegd een nieuw geredigeerd concept van reglement voor de diaconiën. Onverwijld wordt het in al zijne artikelen, welke door den rapporteur worden voorgelezen, in behandeling genomen, en na deliberatiën over de redactie wordt het reglement voor de diaconiën gearresteerd met algemeene stemmen. Het is luidende als volgt:

„ SYNODAAL REGLEMENT voor de diaconiën der Nederlandsche Hervormde Kerk.

„ Art. 1.

„ In elke gemeente der Nederlandsche Hervormde Kerk bestaat eene diaconie of kerkelijke instelling ter verzorging van armen.

„ Art. 2.

„ Diaconiën zijn instellingen van weldadigheid, van zuiver kerkelijken aard, onder kerkelijk bestuur en toezigt, en bestemd om de armen der gemeente met hulp en ondersteuning te gemoet te komen.

„ Art. 3.

„ De kerkelijke verzorging van armen wordt uitgeoefend door diakenen, onder medewerking en goedkeuring van den kerkeraad, en onder toezigt van het classikaal bestuur.

„ Art. 4.

„ De zorg der diakenen voor de stoffelijke belangen der armen wordt, zooveel maar immer mogelijk, dienstbaar gemaakt aan de bevordering van hunnen geestelijken welstand.

„ Art. 5.

„ Ten aanzien van het getal der diakenen, hunne vereischten, hunne benoeming, hunne verhouding tot den kerkeraad en het classikaal bestuur, en wat den duur hunner bediening betreft, wordt gehandeld overeenkomstig de bepalingen van het Algemeen Reglement en de bijzondere reglementen.

" Art. 6.

" Elke diaconie zorgt voor de armen, die in het kerkelijk ressort van hare gemeente wonen. Aan armen, die elders wonen, of die zich tijdelijk in eene gemeente ophouden, wordt niet dan in den uitersten nood door diakenen ondersteuning verleend.

" Art. 7.

" Diakenen zorgen allereerst en bij voorkeur voor de arme lidmaten der gemeente en hunne kinderen, doch zullen hunne zorg ook uitstrekken tot armen, die geen lidmaten zijn, indien en in zoover hunne middelen daartoe strekken.

" Art. 8.

" Geen arme heeft regt op bedeeling; de kerkelijke verzorging van armen is vrije en ongedwongene liefdadigheid.

" Art. 9.

" Diakenen rigten hunne bedeeling in naar de stoffelijke behoeften en den zedelijken toestand der armen, in verband met de middelen, waarover zij kunnen beschikken. In geen geval zijn zij gehouden meer personen te ondersteunen of meer ondersteuning te verstrekken, dan hunne middelen gedoogen.

" Art. 10.

" Bij armen, die van elders komen inwonen, geven diakenen bijzonder acht op de redenen, die hen tot verandering van woonplaats hebben genoopt, en bepalen hiernaar het bedrag hunner bedeeling.

" Art. 11.

" Allereerst zien diakenen toe, dat zij door hunne ondersteuning geene luiheid of onmatigheid, noch eenige zedeloosheid bevorderen. Zij trachten het gebruik van sterken drank bij hunne bedeelden tegen te gaan, en verleenen hun, die zich aan misbruik daarvan schuldig maken, in geen geval eenige *geldelijke* ondersteuning.

" Art. 12.

" Diakenen zorgen, zooveel zij kunnen, voor de verstandelijke, zedelijke en godsdienstige belangen van de bedeelden en hunne kinderen; zij dienen hen met raad, hulp en vertroosting; zij zoeken hun arbeid te verschaffen en bevorderen werkzaamheid onder hen; zij zorgen voor het bijwonen der openbare godsdienstoefeningen bij de bedeelden, voor het gebruik maken van de catechisatie, vooral ook voor het schoolgaan der kinderen.

„ Art. 13.

„ Om in den nood der armen te voorzien, zamelen diakenen de liefdegaven der gemeente in, beheeren de inkomsten der diaconie, en zorgen voor hare bezittingen en eigendommen, ook, zooveel de gebouwde eigendommen aangaat, door verzekering tegen brandschade. Zij doen wat in hun vermogen is, om hunne middelen uit te breiden, vooral door beroep op de liefdadigheid der gemeente, en zoeken alzoo aan de kerkelijke verzorging der armen den ruimsten omvang te geven.

„ Art. 14.

„ Kerkelijke gemeenten nemen geen subsidie aan van het burgerlijk bestuur, en sluiten met dat bestuur geene zoodanige overeenkomsten, als waardoor diakenen op eenigerlei wijze zouden beperkt worden in de vrijheid en onafhankelijkheid hunner handelingen en in de naleving der kerkelijke wet.

„ Art. 15.

„ Diaconiën, die tijdens de invoering van dit reglement gesubsidieerd zijn, of met burgerlijke besturen overeenkomsten hebben aangegaan of vereenigd zijn, keeren op éénmaal of van lieverlede tot den normalen toestand eener diaconie terug.

„ Tot het *voorloopig* voortduren van den abnormalen staat eener diaconie kan door de Synode of de Algemeene Synodale Commissie, op aanvrage en om gewigtige redenen, vergunning worden verleend.

„ Art. 16.

„ Diakenen zijn gehouden aan het burgerlijk bestuur de inlichtingen te geven, die bij de algemeene armenwet van 28 Junij 1854 (*Staatsblad* n°. 100) gevorderd worden.

„ Art. 17.

„ Diakenen bewaren alle charters, titels, papieren van geldswaarde en bewijzen van eigendom der diaconie; zij zijn aansprakelijk, ieder zoo veel hem aangaat, voor elk nadeel en verlies daaraan geleden, uit achteloosheid, verzuim of kwade trouw voortspruitende.

„ Art. 18.

„ Van alle bezittingen der diaconie wordt door diakenen een behoorlijk register of ligger aangelegd, geregeld bijgehouden, en door den kerkeraad gewaarmerkt. De ligger zelf berust bij den administrerenden diaken; afschrift daarvan, eveneens gewaarmerkt, wordt neêrgelegd in het archief van den kerkeraad.

„ Art. 19.

„ Het al of niet opmaken en vaststellen van eene jaarlijksche begrooting omtrent de ont-

vangsten en uitgaven voor het volgende dienstjaar, wordt aan huishoudelijke bepalingen overgelaten.

„ Art. 20.

„Diakenen mogen geene levering aan de diaconie doen, onderhands geen goed van haar huren of koopen, noch aan haar verkoopen, geen bezoldigd werk voor haar verrigten, en geene aanbesteding van haar aannemen.

„ Van deze bepaling kan, om dringende redenen, dispensatie worden verleend door den kerkeraad, met kennisgeving aan het classikaal bestuur.

„ Art. 21.

„ Diakenen beleggen de gelden, die zij voor hun beheer niet noodig hebben, met toestemming des kerkeraads. Zij leenen geene gelden van de diaconie, noch gaan beleeningen met haar aan zonder toestemming des kerkeraads en goedkeuring van het classikaal bestuur. Evenzoo wordt ook de goedkeuring van dit bestuur vereischt, indien de geldbelegging plaats heeft op eene andere wijze dan door inschrijving op een der grootboeken van de Nationale Schuld; alsmede tot het verkoopen, verruilen, bezwaren of verpanden van goederen der diaconie.

„ Art. 22.

„ De kerkeraad is bevoegd diakenen te vergunnen, het batig saldo der rekening tegen behoorlijke renten aan de plaatselijke kerkekas ter leen te geven.

„ Art. 23.

„ Tot het voeren van regtsgedingen de diaconie betreffende, hetzij eischende, hetzij verwerende, behoeft de kerkeraad de toestemming van het classikaal bestuur.

„ De regtsvordering der eischende partij wordt ingesteld door de Hervormde gemeente, ten name van diakenen of van het collegie van diakenen.

„ Art. 24.

„ Legaten van honderd gulden en daar boven, aan de diaconie vermaakt, mogen niet worden verbruikt, maar moeten worden belegd of tot aflossing van schuld worden gebezigd, tenzij de erfmaker iets anders hebbe voorgeschreven.

„ Dispensatie van deze bepaling zal niet dan in dringende omstandigheden worden verleend door het classikaal bestuur.

„ Art. 25.

„ Geene betaling mag door den boekhouder of administrerenden diaken voor de diaconie

worden gedaan, tenzij onder doorloopende of bijzondere magtiging van diakenen; bij verschil doet de kerkeraad uitspraak.

„ Art. 26.

„ De boekhouder of administrerende diaken is te allen tijde verpligt aan diakenen, aan den kerkeraad en aan het classikaal bestuur, wanneer dit om gewigtige redenen aanvrage daartoe doet, opening te geven van den staat der kas, de boeken te vertoonen en van de aanwezigheid der kasgelden te doen blijken.

„ Art. 27.

„ Diakenen doen jaarlijks vóór den eersten April rekening en verantwoording van hunne administratie over het afgeloopen jaar ten overstaan van den kerkeraad, en leggen daarbij over al de rentegevende effecten en bewijzen van eigendom der diaconie, om met den ligger (art. 18) vergeleken te worden. Bij de beraadslagingen over de goedkeuring der rekening hebben diakenen geen concluderende stem.

„ Deze rekening, door den kerkeraad goedgekeurd, wordt voor de gemeente ter inzage gelegd, en op dag en uur, vooraf bekend gemaakt, in orde bevonden zijnde, ten overstaan van de gemeente gesloten.

„ Bezwaren omtrent de gehouden administratie worden bij den kerkeraad ingebragt en behandeld, behoudens beroep op het classikaal bestuur. In de vergadering des kerkeraads hebben diakenen bij de behandeling dezer bezwaren geen concluderende stem.

„ Het classikaal bestuur is bevoegd, om gewigtige redenen, afschrift der rekening te vragen.

„ Art. 28.

„ Diakenen zijn verpligt zich aan de bepalingen, in dit reglement vervat, te houden; de kerkeraad zorgt voor hare handhaving en uitvoering; het classikaal bestuur houdt daarop een waakzaam oog en zorgvuldig toezigt; bij verschil in den kerkeraad beslist het classikaal bestuur, behoudens hooger beroep.

„ Art. 29.

„ Ter voorziening in plaatselijke behoeften kunnen door den algemeenen kerkeraad bijzondere reglementen gemaakt worden, overeenkomstig art. 12 van het Algemeen Reglement. „

Het reglement, nadat de Minister, daartoe uit te noodigen, order zal hebben gesteld op het drukken, zal, krachtens art. 62 van het Algemeen Reglement, aan de provinciale kerkbesturen worden toegezonden, opdat zij er hunne stem over uitbrengen.

Verzoek aan de besturen om, in geval van afstemming van een reglement, opgave van redenen te doen.

Op voorstel van den secretaris zullen de besturen bij geleidende worden verzocht, voor het geval dat zij zich tegen verklaren, opgave van redenen te doen, welke tot de verwerp-

ping hebben genoopt, en zal deze maatregel bij de toezending ook der overige reglementen worden in toepassing gebragt.

In beraadslaging komt, voor de redactie, en wordt door den secretaris gelezen, het concept van reglement voor de algemeene weduwenbeurs, hetwelk met algemeene stemmen wordt gearresteerd, en mede aan de stemmen der provinciale kerkbesturen zal onderworpen worden. Het reglement is van den volgenden inhoud:

Het reglement voor de algemeene weduwenbeurs gearresteerd en ter stemming toegezonden aan de provinciale kerkbesturen.

„REGLEMENT op de Algemeene Weduwenbeurs.

„ Art. 1.

„ Bij de Synode berust het beheer van een algemeen kerkelijk fonds, bestemd tot ondersteuning in de eerste plaats van de weduwen en voorts van de minderjarige ouderlooze kinderen van de predikanten der Nederlandsche Hervormde Kerk, en de predikanten van Protestantsche gemeenten in of buiten het Vaderland, die, oorspronkelijk tot deze Kerk behoord hebbende, nog met haar in betrekking staan.

„ Art. 2.

„ Om ondersteuning uit het fonds te genieten, wordt gevorderd, dat de weduwen of de kinderen, die het aangaat, leden zijn van eene der Protestantsche kerken.

„ Art. 3.

„ De ouderlooze minderjarige kinderen treden gezamenlijk op voor het aandeel, hetwelk der moeder in haar leven zou zijn toegekomen.

„ Art. 4.

„ Tot deelneming aan dit fonds zijn verpligt:

„ *a.* al de dienstdoende predikanten, in art. 1 vermeld;

„ *b.* al de emeriti predikanten die minstens *ƒ* 600 pensioen genieten.

„ Art. 5.

„ Tot de deelneming zijn bevoegd:

„ *a.* de predikanten, die, emeriti verklaard, een pensioen genieten beneden het bedrag van *ƒ* 600;

„ *b.* de predikanten, die emeriti zijn verklaard zonder pensioen en die hun ontslag uit de dienst hebben genomen zonder emeritaat te hebben aangevraagd of verkregen;

„ *c.* de predikanten, die, in Protestantsche gemeenten dienende, oorspronkelijk niet tot de Nederlandsche Hervormde Kerk hebben behoord;

„ *d.* de uit de dienst ontzette predikanten, indien zij binnen twee maanden, na het ontvangen van de finale uitspraak tot ontzetting, aan den quaestor der classe de verklaring van deelgenoot te willen blijven hebben overgelegd.

„ Art. 6.

„ Het fonds bestaat uit een kapitaal van inschrijving op het grootboek, ten name van het algemeene weduwenfonds der predikanten onder het ressort der Hervormde Synode in de Nederlanden, welk fonds vermeerderd wordt door de examengelden der candidaten tot de heilige dienst, door de bijdragen der predikanten bij hunne indiensttreding, verwisseling van standplaats, trouwen en hertrouwen, en door de bijbetaling der weduwen bij gemis van het vereischte bewijs der inschrijving harer echtgenooten; eindelijk nog door de opbrengsten van het kerkelijk orgaan en door alle giften en erfmakingen.

„ Art. 7.

„ De renten van het ingeschreven kapitaal, benevens de jaarlijksche contributiën der predikanten met de renten der tijdelijke belegging zijn bestemd voor de uitkeeringen, telken jare aan de deelgeregtigde weduwen en kinderen te doen.

„ Naar de berekening van deze inkomsten en de behoeften, welke vermoedelijk aan het einde des jaars zullen blijken te bestaan, wordt de uitkeering jaarlijks door de Synode, volgens eene raming, naar haar beste weten geregeld en vastgesteld.

„ Art. 8.

„ De predikanten, in art. 4 tot deelneming verpligt verklaard, dragen jaarlijks bij tot de beurs:

„ *a.* de dienstdoende in de Nederlandsche Hervormde Kerk, of bij Protestantsche gemeenten in het Vaderland, met of zonder Landstractement, *ƒ* 10;

„ *b.* die met de bediening in de Indische kerken zijn bekleed, in dienst of met verlof, *ƒ* 20;

„ *c.* de emeriti predikanten, een pensioen boven de *ƒ* 600 genietende, *ƒ* 10.

„ Van het tractement, gedurende het jaar van gratie door de weduwe of ouderlooze minderjarige kinderen genoten, wordt mede opgebragt de gewone contributie.

„ Art. 9.

„ Die in art. 5 tot deelneming worden bevoegd verklaard en tot het deelgenootschap zijn toegetreden, brengen jaarlijks op ten behoeve der beurs:

„ *a*. de predikanten van Protestantsche gemeenten binnen het Vaderland *ƒ* 10; in de Indische kerken, in dienst of met verlof, *ƒ* 20;

„ *b*. de emeriti predikanten *ƒ* 5;

„ *c*. de gepensioneerde Indische predikanten *ƒ* 10;

„ *d*. de predikanten, die hunne dienst hebben nedergelegd, minstens *ƒ* 10;

„ *e*. de uit de dienst ontzette predikanten *ƒ* 10.

„ Art. 10.

„ Buitenlandsche predikanten, in eene Nederlandsche gemeente beroepen, betalen, uiterlijk drie maanden na hunne bevestiging, *vijf en twintig* gulden aan den quaestor van de classe, tenzij ze te voren bij een der provinciale kerkbesturen waren geëxamineerd en toen reeds de vastgestelde som hadden betaald. Boven die som *pro introitu* contribuëren zij nog *tien* gulden voor elk jaar, in buitenlandsche dienst besteed, zullende echter deze laatstgenoemde contributie niet hooger dan voor *tien* jaren berekend worden.

„ Art. 11.

„ Alle candidaten tot de heilige dienst, ook die voor de Indiën bestemd zijn, betalen bij hun examen de contributie van *vijf en twintig* gulden.

„ Art. 12.

„ Een predikant betaalt bij zijne indiensttreding *tien* gulden.

„ Art. 13.

„ Bij trouwen en hertrouwen wordt *ƒ* 10 bijgedragen, welke gelden mede verschuldigd zijn door den predikant, die gehuwd zijnde in dienst treedt.

„ Voor deze gelden wordt eene acte van inschrijving afgegeven, waarvan een duplicaat ten allen tijde, tegen betaling van *ƒ* 3, wordt verkrijgbaar gesteld.

„ Ingeval het blijkt bij den dood van een predikant, dat hij niet is ingeschreven, wordt door zijne nagelatenen, tot bekoming van de acte tot deelgeregtigdheid, opgebragt eene som van *ƒ* 20.

„ Art. 14.

„ Bij elke verwisseling van standplaats wordt *twintig* gulden bijgedragen.

„ Art. 15.

„ De dienstdoende en emeriti predikanten, alsmede de weduwen en weezen van eerstgenoemden gedurende het jaar van gratie, worden gerekend den Staat te hebben gemagtigd tot de inhouding hunner contributiën van het door hen van Rijkswege genoten wordende tractement of pensioen, om overgemaakt te worden aan den quaestor-generaal.

„ Art. 16.

„ In gemeenten waar geen tractement uit 's Lands kas genoten wordt, zijn de predikanten en hunne betrekkingen tijdens het jaar van gratie, en de predikanten van den ring bij vacature verpligt hunne jaarlijksche contributiën, de eerstgenoemden vóór den laatsten der maand Maart, te betalen aan den quaestor der classe, waartoe zij behooren.

„ Bij nalatigheid van twee jaren geeft de quaestor der classe hiervan kennis aan den quaestor-generaal, en deze aan de Synode of de Synodale Commissie, ten einde dienaangaande de noodige maatregelen te nemen.

„ Art. 17.

„ Een uit de dienst ontzet predikant, deelgeregtigde van de beurs gebleven, betaalt zijne contributie vóór den eersten November van ieder jaar bij den quaestor van het classikaal ressort, waartoe zijne woonplaats behoort.

„ Bij nalatigheid van twee jaren is hij van zijne deelgeregtigdheid vervallen, na twee malen door den quaestor der classe gewaarschuwd te zijn, ééne maand na den eersten en ééne maand vóór den tweeden vervaltijd.

„ Art. 18.

„ Al de contributiën, door den quaestor der classe ontvangen, worden onverwijld door hem overgemaakt aan den quaestor-generaal.

„ Art. 19.

„ De examengelden ontvangt de quaestor-generaal door de secretarissen der provinciale kerkbesturen.

„ Art. 20.

„ Het beheer van de beurs is opgedragen aan den quaestor-generaal op een jaarlijksch tractement van *f* 600, zonder meer.

„ Art. 21.

„ De quaestor-generaal is gemagtigd tot het ontvangen van de renten en van alle andere inkomsten der weduwenbeurs.

„ Hij zorgt voor de tijdelijke belegging der beschikbare gelden.
„ Hij doet jaarlijks rekening en verantwoording van zijne administratie aan de Synode.

„ Art. 22.

„ De quaestor-generaal zal, wanneer de opvrage van de uitdeeling geschiedt na den, door de burgerlijke wet bepaalden termijn van vijf jaren, de betaling niet doen volgen dan na daartoe uitdrukkelijk door de Synode te zijn gemagtigd.

„ Art. 23.

„ De quaestor-generaal maakt jaarlijks een kort verslag van den staat der beurs voor de deelgeregtigden op."

De discussiën worden geopend over de redactie van het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht, welke door den heer *Kuenen* wordt gelezen, en worden voortgezet tot het einde van het eerste hoofdstuk, om in de volgende zitting hervat te worden.

Discussiën over de redactie van het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht.

Door den secretaris wordt tot kennisgeving gelezen de uitspraak in zake het beroep van den predikant *J. Buddingh* te *St. Oedenrode*, door de Synodus contracta gedaan.

Kennisneming van de uitspraak der Synodus contracta in hooger beroep, ten gevolge het verzoek van den predikant *J. Buddingh* te *St. Oedenrode*.

De zitting wordt met dankgebed gesloten, en geadjourneerd tot den volgenden dag, des voormiddags, bij uitzondering op art. 21 van het reglement van orde, te half tien uren.

R. J. Koning, *president*.

Zitting van den 9*den Augustus* 1856.

Al de leden, met uitzondering van den heer *van Heusden*, tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

De heer *Bruna*, het woord op zijn verzoek bekomen hebbende, dient het navolgend voorstel in:

Voorstel tot toevoeging aan den secretaris der Synode van een vasten klerk, in handen gegeven van de Algemeene Synodale Commissie.

„ HOOG EERWAARDIGE HEEREN!

„ Overwegende 1°. dat de werkzaamheden der Synode en der Synodale Commissie van jaar tot jaar schijnen toe te nemen, en dat daardoor de tijdige expediëring van stukken ook bij den besten wil en grootsten ijver van den secretaris nu en dan moet vertraagd worden;

„ Overwegende 2°. dat het in deze vergadering meer dan overtuigend gebleken is, hoe noodig de Synode wegens hare jaarlijksche aftreding bij de behandeling van onderscheiden zaken de voorlichting heeft van een man, die den geheelen gang van zaken naauwkeurig heeft kunnen leeren kennen;

„ Overwegende 3°. dat bij onverhoopte ontstentenis van den secretaris, vooral wanneer deze vóór het in orde brengen en afdrukken der door de Synodale Commissie in te dienen rapporten ernstig ongesteld mogt worden of komen te overlijden, de Synode ten opzigte van vele zaken in eene moeijelijke stelling zou geraken, daar de secundus-secretaris, die alsdan zou moeten optreden, onbekend blijft met hetgeen in de Synode te behandelen is;

„ Overwegende 4°. dat aan den secretaris door correctie van drukproeven en andere even gemakkelijk door een ander te verrigten werkzaamheden veel kostelijke tijd ontroofd wordt, dien hij op andere wijze beter en meer tot bevordering van het welzijn der Kerk zou kunnen besteden,

„ Stelt de ondergeteekende voor, dat aan den secretaris vergund worde op een billijk honorarium een vasten klerk aan te nemen, die eventueel den secundus-secretaris kunne inleiden in de te behandelen zaken. „

Na deliberatie wordt het voorstel in handen gegeven van de Synodale Commissie, ten einde het in overweging te nemen, zulks goedvindende met den Minister te onderhandelen, en te doen wat naar eigen oordeel en naar bevind van zaken haar zal voorkomen te behooren.

Het besluit is genomen met algemeene stemmen, naar eenparig advies.

De beraadslagingen over de redactie van het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht hervat, en het reglement gearresteerd, ten einde bij de provinciale kerkbesturen in stemming gebragt te worden.

De beraadslagingen worden hervat nopens het conceptreglement voor kerkelijk opzigt en tucht, en nadat deze, alleenlijk de redactie betreffende van de artikelen, welke door den heer *Kuenen* achtereenvolgend gelezen worden, zijn afgeloopen, wordt het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht met algemeene stemmen gearresteerd, om aan de provinciale kerkbesturen ter stemming te worden overgegeven.

Het reglement is van den volgenden inhoud:

„ REGLEMENT voor kerkelijk Opzigt en Tucht, en voor de behandeling van kerkelijke geschillen.

„ EERSTE DEEL.

„ OPZIGT EN TUCHT.

„ EERSTE HOOFDSTUK.

„ *Algemeene bepalingen.*

„ Art. 1.

„ Kerkelijk *opzigt* wordt gehouden en kerkelijke *tucht* uitgeoefend tot bevordering van

christelijk leven, tot wegneming van alles wat het godsdienstige en zedelijke welzijn der gemeente belemmert en tot handhaving der kerkelijke reglementen en verordeningen.

" Art. 2.

" Het houden van *opzigt* en het uitoefenen van *tucht* is opgedragen aan de *kerkeraden*, de *classikale besturen*, de *provinciale kerkbesturen* en de *Algemeene Synode*, volgens de bepalingen van dit reglement.

" Art. 3.

" Het kerkelijk *opzigt* strekt zich uit tot allen die, volgens art. 2 van het Algemeen Reglement, door belijdenis, doop, geboorte als anderzins tot de Nederlandsche Hervormde Kerk behooren.

" Aan de kerkelijke *tucht* zijn onderworpen alle lidmaten, en inzonderheid leeraren, ouderlingen, diakenen en andere leden van kerkelijke besturen, ter zake van onchristelijken wandel, van openbaren strijd met den geest en de beginselen van de belijdenis der Hervormde Kerk (art. 27, reglement op het Examen), van verstoring van orde en rust en van verzuim of vergrijp in de uitoefening van kerkelijke betrekkingen.

" Art. 4.

" De in art. 2 genoemde kerkelijke collegiën trachten de te hunner kennis gekomen verkeerdheden door *raadgeving*, *teregtwijzing*, *waarschuwing* en *bestraffing*, in den geest der broederlijke liefde, uit den weg te ruimen.

" De tuchtmiddelen, welke zij na *kennisneming* en *onderzoek*, overeenkomstig de voorschriften van dit reglement, aanwenden, zijn:

" *ontzegging van het gebruik des H. Avondmaals voor bepaalden of onbepaalden tijd;*

" *vervallenverklaring van de bevoegdheid tot het uitoefenen van kerkelijke regten en tot het aanvaarden van kerkelijke bedieningen voor bepaalden of onbepaalden tijd;*

" *schorsing in de waarneming van kerkelijke bedieningen en ambten voor bepaalden* of *onbepaalden tijd;*

" *ontzetting van kerkelijke bedieningen en ambten;*

" *ontzetting van het lidmaatschap der Nederlandsche Hervormde Kerk.*

" Art. 5.

" De genoemde kerkelijke collegiën houden *opzigt* op zoodanige wijze als hun het meest geschikt zal voorkomen en zonder daarin door de bepalingen van dit reglement gebonden te zijn.

" Zij zijn bevoegd naar de in hun ressort bestaande verkeerdheden, welke tot de aanwending van een der in art. 4 genoemde tuchtmiddelen aanleiding zouden kunnen geven onderzoek in te stellen en daarover beslissingen te nemen, overeenkomstig de bepalingen van dit reglement, onverschillig of zij van zoodanige verkeerdheden door eene, volgens de artt. 40 tot 43, ingediende aanklagt of op eenige andere wijze kennis bekomen hebben.

" Art. 6.

" Ieder lidmaat der Kerk is verpligt de beslissingen van de bevoegde kerkelijke collegiën te eerbiedigen, behoudens hooger beroep en aanvrage van herziening en vernietiging, met inachtneming van hetgeen daaromtrent in dit reglement is voorgeschreven.

" Art. 7.

" Ieder kerkelijk collegie gaat in de kennisneming en het onderzoek van zaken, tot zijne bevoegdheid behoorende, te werk zoo als de aard der zaak, de belangen der Kerk in het algemeen en de bijzondere omstandigheden der betrokken personen het vorderen.

" Tot het afnemen van den eed van getuigen wordt niet dan in de uiterste noodzakelijkheid overgegaan.

" Art. 8.

" Ieder kerkelijk collegie bepaalt, naar mate de omstandigheden en de billijkheid het vorderen, of bezwaarden en andere personen voor de volle vergadering of voor eene daartoe benoemde commissie zullen gehoord worden, met aanwijzing van tijd en plaats. De tijd voor het uitbrengen van rapporten, voor het in handen blijven van afschriften, en voor het nemen van inzage van oorspronkelijke stukken wordt door den voorzitter van het collegie geregeld.

" Art. 9

" Die voor een kerkelijk collegie geroepen wordt, is verpligt in persoon, en zonder bijstand van een ander als *raadsman* of *zaakgelastigde*, te verschijnen. Alle ingediende stukken moeten door de belanghebbenden zelven onderteekend zijn, en alleen bijaldien iemand zijnen naam niet kan schrijven wordt, bij vermelding hiervan in het aangeboden stuk, de onderteekening *namens hem* toegelaten.

" Art. 10.

" Inzage van oorspronkelijke stukken wordt, onder inachtneming van het bepaalde in art. 8, niet geweigerd aan hem, tegen wien een onderzoek is ingesteld. Ook staat het hem vrij zich te zijnen koste, volgens het tarief in art. 23, afschriften te doen geven door tusschenkomst van den bewaarder dier stukken.

" Art. 11.

" Het bezorgen van schrifturen en het ontbieden van personen geschiedt door de gewone kerkelijke bedienden, of, des noodig, door een ander persoon, daartoe voor ieder bijzonder geval door het collegie, met de behandeling der zaak belast, aan te wijzen.

" De verslagen van deze bedienden worden voor waar gehouden zoo lang het tegendeel niet gebleken is; doch zij zijn verantwoordelijk voor alle schade, door nalatigheid en on-

naauwkeurigheid in het volbrengen der hun gegeven bevelen veroorzaakt, onverminderd de toepassing van tuchtmiddelen, indien daartoe termen zijn.

„ Art. 12.

„Bij niet inachtneming door de belanghebbenden der krachtens art. 8 gestelde termijnen, worden, des ongeacht, het onderzoek en de afdoening der zaak voortgezet.

„ Art. 13.

„ Aanteekeningen, door de scriba's of secretarissen van de kerkelijke collegiën in de *notulen* of de *agenda* gedaan ten aanzien van den tijd van ontvangst en verzending van stukken, worden voor waar gehouden, zoo lang van geene onnaauwkeurigheid is gebleken.

„ Art. 14.

„ Alle gedurende het onderzoek schriftelijk ingediende berigten en andere stukken, alsmede alle in geschrift gebragte verklaringen worden door hem, die ze indient of daarbij eene verklaring aflegt, onderteekend, zooveel noodig na kennisneming van den inhoud.

„ Verklaringen van iemand, die zijnen naam niet schrijven kan, worden, met vermelding van deze omstandigheid, onderteekend door het lid of de leden van het collegie, voor wie zij zijn afgelegd.

„ Art. 15.

„ Wie in eenige zaak als lid van een kerkelijk collegie gehandeld of tot de uitspraak medegewerkt heeft, mag in geen hooger collegie van dezelfde zaak kennis nemen.

„ Art. 16.

„ Leden van een kerkelijk collegie oordeelen niet over zaken, in welke zij zelven of hunne vrouwen, of personen, die hun of hunner vrouwen in de *drie* eerste graden van bloedverwantschap of zwagerschap bestaan, betrokken zijn.

„ Art. 17.

„ In de gevallen, bij de twee laatstvoorgaande artikelen vermeld, moeten zoodanige leden gedurende de behandeling, de beraadslagingen en de beslissing de vergadering verlaten.

„ Art. 18.

„ Indien, ten gevolge van het bepaalde bij de artt. 15 en 16, het getal stemmende leden tot beneden *twee derden* verminderd wordt, zal het ontbrekende getal worden aangevuld, in den kerkeraad door oproeping van de laatst afgetreden ouderlingen, te beginnen met den oudsten in jaren, en bij de overige kerkelijke besturen door oproeping eerst van de *secundi* en des noodig verder van de *tertii*.

„ Art. 19.

„ Iedere beslissing van een kerkelijk collegie in zaken van tucht wordt, met achtgeving op art. 9 van het Algemeen Reglement, genomen bij meerderheid van stemmen.

„ Al de leden zonder uitzondering zijn verpligt aan de stemming deel te nemen.

„ Indien de stemmen staken, is de beslissing ten gunste van den bezwaarde.

„ Art. 20.

„ In zaken dit reglement betreffende is de vergadering bevoegd, aan de leden geheimhouding op te leggen ten aanzien van de uitgebragte adviesen en stemmen.

„ Art. 21.

„ Bij de beslissing van kerkelijke collegiën moeten de feiten, welke het onderwerp der beoordeeling hebben uitgemaakt, naauwkeurig worden omschreven, alsmede de daaruit, naar het oordeel van het collegie, voortvloeijende verkeerdheid of overtreding bij name uitgedrukt worden, met vermelding tevens van de gronden, op welke de beslissing rust. Eindelijk moet daarbij, indien het bezwaar gegrond geoordeeld is, een der bij art. 4 opgenoemde tuchtmiddelen toegepast worden.

„ Iedere beslissing moet door al de leden, die daaraan deel genomen hebben, worden onderteekend en zóó als minute bewaard blijven.

„ Art. 22.

„ Bij eene beslissing in hooger beroep of herziening, houdende toepassing van een der tuchtmiddelen in art. 4 genoemd, worden de kosten, in eersten aanleg en in hooger beroep of herziening gemaakt, gebragt ten laste van den bezwaarde, behoudens de bepaling van art. 33, 3de lid.

„ Wanneer de bezwaarde berust in de beslissing, in eersten aanleg genomen, en in alle gevallen, bij het 1ste lid van dit artikel niet bedoeld, worden de kosten gedragen door de kerk.

„ Art. 23.

„ Geene kosten kunnen in rekening gebragt en geleden worden dan:

„ 1°. de reiskosten van commissiën der kerkelijke collegiën, wanneer zij zich om eenige zaak van hunne woonplaats buiten den tijd der gewone zittingen hebben moeten verwijderen, gerekend voor ieder uur afstands heen en terug te zamen *één gulden en twintig cent* voor ieder lid;

„ 2°. de verblijfkosten voor de commissiën dier collegiën, berekend tegen *twee gulden* voor elken dag en *twee gulden* voor elken nacht voor ieder lid.

„ Om voor een tweeden dag te kunnen vorderen, moeten zij niet minder dan zes uren

den eersten dag werkzaam zijn geweest, tenzij het voldoende worde aangewezen, dat men de behandeling der zaak op den eersten dag niet heeft kunnen voortzetten;

„ 3°. de reiskosten van getuigen, die zich een afstand van één uur en daarboven van hunne woonplaats hebben moeten verwijderen, berekend tegen *vijf en zeventig cent* per uur afstands heen en terug te zamen. De verblijfkosten moeten worden berekend naar billijkheid;

„ 4°. de kosten van het copiëren van processtukken voor kerkelijke collegiën en van die door de belanghebbenden zijn gevraagd, berekend tegen *tien cent* voor elke bladzijde in folio, bevattende niet minder dan *dertig* regels, ieder van ten minste *twaalf* lettergrepen;

„ 5°. alle briefporten voor kerkelijke collegiën, hunne commissiën of leden ter zake dienende;

„ 6°. de bezoldiging van boden of bedienden voor hunne diensten bij buitengewone bijeenkomsten van kerkelijke collegiën of commissiën, ten bedrage van *één gulden* per dag en *vijftig cent* voor een halven dag.

„ Indien, ten gevolge van onvermijdelijke overvaart van wateren, of bij gemis van min kostbare reisgelegenheden, de reiskosten noodwendig grooter zijn, wordt het aan de beoordeeling van het collegie, met het onderzoek der zaak belast, overgelaten die meerdere kosten in rekening te brengen of aan de belanghebbenden toe te leggen.

„ Art. 24.

„ Voor zoover de kosten, bij 't vorig artikel vermeld, door de kerk moeten gedragen worden, zal daarvan een gespecificeerde staat, door den scriba of secretaris van het collegie, met de zaak belast, opgemaakt, worden ingezonden bij de Algemeene Synodale Commissie, welke dien staat beoordeelt, met of zonder wijziging vaststelt en den quaestor-generaal tot de uitbetaling magtigt.

„ Art. 25.

„ Kosten, volgens art. 22 ten laste van een bezwaarde gebragt, worden door den scriba of secretaris van het collegie, dat de uitspraak deed, tegen kwitantie ontvangen en verantwoord aan wie zulks behoort.

„ Art. 26.

„ De wijze, waarop voorschot van gelden, waar dit tot onderzoek eener zaak mogt noodig zijn, gedaan of bekomen wordt, blijft in ieder bijzonder geval aan de regeling van het betrokken collegie overgelaten.

„ Art. 27.

„ Een kerkelijk bestuur, ontwarende, dat een collegie onder zijn ressort op bestaande

verkeerdheden geen acht geeft, of een te zijner kennis gebragt bezwaar, zonder het behoorlijk onderzocht te hebben, ter zijde legt, vraagt daaromtrent inlichtingen aan het lagere collegie.

„Indien de gegeven inlichtingen onvoldoende bevonden worden, spoort het hoogere collegie het lagere tot handelen aan, en neemt, na herhaalde weigering of bij voortdurende vertraging van het laatstgenoemde, eindelijk zelf het onderzoek van de zaak ter hand en doet, wat het lagere collegie had behooren te doen.

„Art. 28.

„Van alle beslissingen in zaken van tucht wordt, binnen acht dagen na hare dagteekening, een behoorlijk voor echt verklaard afschrift gezonden aan den bezwaarde.

„Van de uitspraken van den kerkeraad, in welke de *ontzetting van het lidmaatschap* wordt toegepast, en van alle beslissingen in eersten aanleg door de classikale en provinciale besturen genomen, wordt, indien daarvan geen hooger beroep is aangevraagd, binnen 14 dagen na verloop van den termijn, voor het hooger beroep bepaald, een afschrift toegezonden aan het in opklimmenden rang volgend collegie.

„Alle beslissingen der classikale en provinciale besturen in hooger beroep worden, binnen 14 dagen na hare dagteekening, gebragt ter kennis van de Algemeene Synodale Commissie.

„Art. 29.

„Wanneer kerkelijke besturen in de volgens art. 28 te hunner kennis gebragte beslissingen schennis of verkeerde toepassing van het reglement opmerken, zijn zij bevoegd, aan het lagere collegie hunne opmerkingen en wenken daaromtrent mede te deelen.

„Aan de Algemeene Synodale Commissie wordt met betrekking tot de haar toegezonden beslissingen in hooger beroep dezelfde bevoegdheid toegekend.

„Het lagere collegie slaat op die wenken en opmerkingen acht in de behandeling van zaken, dit reglement betreffende.

„Art. 30.

„Indien de aanmerkingen, door de Algemeene Synodale Commissie op de haar toegezonden uitspraken gemaakt, door haar van algemeen belang geacht worden, doet zij daarvan mededeeling in het kerkelijk orgaan, zonder eenige aanduiding van de betrokken personen en collegiën.

„Art. 31.

„Eene beslissing in zake van tucht wordt openbaar gemaakt, indien het collegie, door hetwelk zij gegeven is, bij zijne uitspraak zulks heeft voorgeschreven, doch niet dan wanneer zij de geldigheid eener eindbeslissing heeft verkregen.

„Art. 32.

„Geene uitspraak van een kerkelijk collegie treedt in werking vóór dat de termijnen

om in hooger beroep te komen en herziening of vernietiging aan te vragen verstreken zijn, behoudens de bepalingen van art. 48.

„ Art. 33.

„ Hij, tegen wien de toepassing van een der in art. 4 genoemde tuchtmiddelen is uitgesproken, kan van die uitspraak in hooger beroep komen binnen 14 dagen na de dagteekening der hem toegezonden kennisgeving van de uitspraak. Hij is verpligt, daarvan binnen denzelfden termijn schriftelijk kennis te geven aan den voorzitter van het collegie, dat de uitspraak gedaan heeft, en aan den voorzitter van het collegie, op hetwelk hij zich beroept. In geval van beroep op de Algemeene Synode wordt de bedoelde kennisgeving gerigt aan haren secretaris.

„ Daarenboven is hij verpligt, binnen denzelfden termijn, ter beoordeeling van het bestuur, waarop hij zich beroept, in handen van diens scriba of secretaris voldoende zekerheid te stellen voor de kosten, in eersten aanleg gemaakt en in hooger beroep te maken.

„ In geval van blijkbaar onvermogen wordt hij van deze laatste verpligting en van de betaling der volgens art. 22 te zijnen laste gebragte kosten door het bestuur, op hetwelk hij zich beroepen heeft, vrijgesteld.

„ Art. 34.

„ De voorzitter van het collegie, tegen welks uitspraak hooger beroep is aangeteekend, zorgt, dat binnen acht dagen nadat hij daarvan kennis bekomen heeft al de schrifturen tot de zaak betrekkelijk, met uitzondering van de minute der uitspraak, worden ingezonden aan het kerkelijk bestuur, dat in hooger beroep moet oordeelen, met bijvoeging van een inventaris der stukken, in dubbel opgemaakt, van welke één, door den scriba of secretaris van het hooger collegie geteekend *voor ontvangst*, wordt terug gezonden.

„ Indien het aangeteekende hooger beroep door den bezwaarde niet binnen den bepaalden termijn is voortgezet of daarvan door hem later is afgezien, wordt hiervan door den scriba of secretaris van het kerkelijk bestuur, bij 't welk het beroep moest worden behandeld, onverwijld kennis gegeven aan het kerkelijk collegie, welks uitspraak het geldt, opdat aan deze gevolg gegeven worde.

„ Art. 35.

„ Indien eene uitspraak in hooger beroep wordt te niet gedaan of gewijzigd, wordt de zaak beslist zooals het collegie, in hooger beroep regt sprekende, meent dat bij de eerste uitspraak had behooren gedaan te zijn.

„ Van eene uitspraak in hooger beroep wordt in geen geval een nieuw appèl toegelaten, doch kan alleen herziening of vernietiging worden aangevraagd, op de wijze in de tweede en derde afdeeling van het tweede hoofdstuk omschreven.

„ Art. 36.

„ Indien iemand, met eene kerkelijke betrekking bekleed, gedurende de behandeling van

een bezwaar te zijnen laste zijne betrekking nederlegt, wordt de zaak des ongeacht voortgezet en ten einde gebragt.

„ Art. 37.

„ Het tractement van een predikant, die volgens art. 48 *provisioneel*, of, ten gevolge eener uitspraak, *voor bepaalden* of *onbepaalden tijd* geschorst is, wordt ontvangen door den quaestor of door den gemagtigde van den ring, waartoe hij behoort, en na aftrek van de *defroijementen* der in zijne plaats dienstdoende predikanten aan den geschorste uitbetaald.

„ Indien de *provisionele* schorsing bij de eindbeslissing door vrijspraak wordt achtervolgd, zoo worden de voor defroijementen afgetrokken gelden door de kerk aan den vroeger geschorsten predikant vergoed.

„ Art. 38.

„ Die van zijne bediening of van zijn ambt ontzet is, kan in zoodanige betrekking niet weder worden aangesteld dan na bekomen *rehabilitatie*, welke evenwel niet wordt verleend dan na verloop van *vijf* jaren sedert de dagteekening der laatste uitspraak in de zaak, en op eene met redenen omkleede aanvrage, welke door tusschenkomst van de Algemeene Synodale Commissie, met de door haar ingewonnen inlichtingen, aan de Algemeene Synode wordt voorgelegd, ten einde deze daarover beslisse.

„ Ontzegging van het gebruik des H. Avondmaals, vervallenverklaring van de bevoegdheid tot het uitoefenen van kerkelijke regten en het aanvaarden van kerkelijke bedieningen, en schorsing in de waarneming van kerkelijke bedieningen en ambten, voor onbepaalden tijd uitgesproken, kunnen te allen tijde bij met redenen omkleede uitspraak van het collegie, dat hierin besliste, worden opgeheven. Ontzetting van het lidmaatschap wordt, na raadpleging met het collegie, dat haar uitsprak, opgeheven door den kerkeraad der gemeente, onder welke de van het lidmaatschap ontzette woonachtig is, na plegtige vernieuwing van de verklaringen en beloften bij de belijdenis des geloofs afgelegd, in eene daartoe belegde vergadering van dien kerkeraad.

„ TWEEDE HOOFDSTUK.

„ BIJZONDERE BEPALINGEN, DE UITOEFENING VAN TUCHT BETREFFENDE.

„ EERSTE AFDEELING.

„ *In eersten aanleg.*

„ A. Bij den Kerkeraad.

„ Art. 39.

„ Aan de tucht des kerkeraads zijn onderworpen alle lidmaten zijner gemeente, *godsdienstonderwijzers* en *onderwijzeressen* mede daaronder begrepen.

„ De kerkeraad is onbevoegd beslissingen te nemen ten aanzien van bezwaren tegen *predikanten*, dienstdoende, emeriti of eervol ontslagene, *hulppredikers*, *candidaten* tot de H. dienst, *ouderlingen*, *diakenen* en *leden van kerkelijke besturen als zoodanig*.

„ Art. 40.

„ Ieder niet onder censuur staand manslidmaat der kerk is bevoegd, bij den kerkeraad zijner gemeente, bij onderteekend geschrift, bezwaren in te brengen tegen den handel of wandel van een lidmaat derzelfde gemeente, ook van een der personen in het 2de lid van art. 39 genoemd.

„ De kerkeraad slaat op die bezwaren acht en handelt te dien aanzien gelijk in de volgende artikelen wordt voorgeschreven.

„ Art. 41.

„ Indien de bezwaren betrekking hebben op handelingen van leden des classikalen bestuurs en hunne secundi, als zoodanig, worden zij terstond langs den kerkelijken weg opgezonden aan het provinciaal kerkbestuur. Leden en secundi van het provinciaal kerkbestuur, van de Algemeene Synode en van de Algemeene Synodale Commissie, als zoodanig, betreffende, worden zij even zoo opgezonden aan de Algemeene Synode.

„ Art. 42.

„ De bezwaren uitgebragt tegen *predikanten*, *hulppredikers*, *candidaten*, *ouderlingen* en *diakenen* worden door den kerkeraad voorloopig onderzocht, uiterlijk binnen vier weken na bekomen kennis. Oordeelt hij, bij meerderheid van stemmen, die bezwaren gewigtig genoeg en niet van grond ontbloot, dan zendt hij ze met alle daartoe betrekkelijke ingekomen stukken en zijne eigene consideratiën aan het classikaal bestuur, onder hetwelk de gemeente behoort.

„ Indien de bezwaren den predikant of een der predikanten van de gemeente betreffen, dan wordt voor de verzending aan het classikaal bestuur de meerderheid van twee derden der stemmen gevorderd, onverminderd de bevoegdheid van dit bestuur om te handelen, gelijk in art. 27 wordt voorgeschreven.

„ Binnen 14 dagen na het genomen besluit berigt de kerkeraad aan hem, die het bezwaarschrift heeft ingediend, of het ter zijde is gelegd, of in nadere behandeling zal genomen worden.

„ Art. 43.

„ Indien de beslissing omtrent het ingebragte bezwaar volgens art. 39 behoort tot de bevoegdheid van den kerkeraad, onderzoekt hij eerst voorloopig, of het uit zijnen aard en uit hoofde van de gronden, waarop het rust, termen oplevert om naar het reglement behandeld te worden.

„ Ingeval van ontkennende beantwoording dezer vraag, wordt daarvan evenzeer, binnen 14 dagen na het genomen besluit, kennis gegeven aan hem, die het bezwaarschrift heeft ingediend.

„ Art. 44.

„ Indien de beslissing over het bezwaar volgens art. 39 tot de bevoegdheid van den kerkeraad behoort en deze volgens art. 43 termen tot voortzetting der zaak gevonden heeft, onderzoekt en handelt hij verder overeenkomstig de voorschriften, in het *eerste hoofdstuk* gegeven.

„ Wanneer bij het onderzoek eener zaak van nog andere verkeerdheden ten laste van denzelfden bezwaarde mogt blijken, gaat de kerkeraad hieromtrent mede te werk zoo als in het eerste hoofdstuk bepaald is.

„ Art. 45.

„ De tuchtmiddelen, welke door den kerkeraad worden toegepast, zijn: ontzegging van het gebruik des H. Avondmaals voor bepaalden of onbepaalden tijd; vervallenverklaring van de bevoegdheid tot het uitoefenen van kerkelijke regten en het aanvaarden van kerkelijke bedieningen voor bepaalden of onbepaalden tijd; ontzetting van het lidmaatschap.

„ Art. 46.

„ De kerkeraad is bevoegd de door hem aangestelde *godsdienst-onderwijzers* en *onderwijzeressen*, ter zake van bezwaren te hunnen laste, uit de dienst zijner gemeente te ontslaan, behoudens hooger beroep op het classikaal bestuur. Zijn zoodanige bezwaren van dien aard, dat zij, naar het oordeel des kerkeraads, tot *schorsing* in de uitoefening van hunne betrekking of tot geheele *ontzetting* aanleiding kunnen geven, dan worden zij opgezonden aan het classikaal bestuur, dat daarover zelf oordeelt en beslist.

„ B. Bij het Classikaal bestuur.

„ Art. 47.

„ Het classikaal bestuur oordeelt over bezwaren, volgens art. 46 te zijner kennis gebragt, en over alle bezwaren tegen de personen, in art. 39, 2de lid genoemd, behoudens de bepaling van art. 41.

„ Het volgt in zijn onderzoek en in zijne beslissing de voorschriften in het *eerste hoofdstuk* gegeven.

„ Indien bij het voorloopig onderzoek of gedurende de behandeling der zaak blijkt, dat de bezwaren tegen personen, in art. 39, 2de lid genoemd, aanleiding zouden kunnen geven tot *ontzetting* uit eene kerkelijke bediening, dan verzendt het classikaal bestuur al de bescheiden tot de zaak betrekkelijk, met de noodige inlichtingen, aan het provinciaal kerkbestuur en geeft, binnen 14 dagen na dagteekening van het hiertoe genomen besluit, daarvan kennis aan den bezwaarde.

„ Art. 48.

„ Indien een geruchtmakend bezwaar van ergerlijken aard, dat ter kennis van het classikaal bestuur gekomen is, gegrond wordt bevonden, kan het bestuur reeds bij zijn

voorloopig onderzoek eene *provisionele schorsing* van den bezwaarde uitspreken, zonder dat hiervan hooger beroep wordt toegelaten.

„ Indien bij de beslissing van het classikaal of provinciaal bestuur *schorsing voor bepaalden of onbepaalden tijd*, of *ontzetting* uit kerkelijke bediening wordt uitgesproken en de bezwaarde van deze beslissing in hooger beroep komt of van de in hooger beroep bevestigde beslissing herziening of vernietiging aanvraagt, blijft de provisionele schorsing gedurende den loop der zaak van kracht.

„ Van zulk eene provisionele schorsing wordt, wanneer zij een predikant geldt, dadelijk kennis gegeven aan den kerkeraad en des noodig aan den consulent zijner gemeente en aan het provinciaal kerkbestuur; betreft de uitspraak een candidaat tot de H. dienst, dan geschiedt het berigt hiervan aan de Algemeene Synodale Commissie, en voor de overige hier bedoelde personen alleen aan den kerkeraad hunner gemeente.

„ Art. 49.

„ De tuchtmiddelen, welke door het classikaal bestuur worden aangewend, zijn die, welke in art. 45 worden opgenoemd; daarenboven: schorsing in de waarneming van kerkelijke bedieningen en ambten voor bepaalden of onbepaalden tijd, en wat de godsdienstonderwijzers en onderwijzeressen betreft, ontzetting uit hunne betrekking.

„ C. Bij het Provinciaal kerkbestuur.

„ Art. 50.

„ Bezwaren, volgens art. 47 door het classikaal bestuur van dien aard geoordeeld, dat zij aanleiding tot ontzetting uit kerkelijke dienst zouden kunnen geven, alsmede alle bezwaren tegen leden van classikale besturen en hunne secundi, als zoodanig, worden door het provinciaal kerkbestuur, waaronder die personen behooren, onmiddellijk behandeld en beslist, op dezelfde wijze als in het *eerste hoofdstuk* is voorgeschreven.

„ Art. 51.

„ De tuchtmiddelen, welke door het provinciaal kerkbestuur worden toegepast, zijn die, welke in de artt. 45 en 49 worden opgenoemd, en daarenboven: ontzetting van kerkelijke bedieningen en ambten.

„ D. Bij de Algemeene Synode.

„ Art. 52.

„ Bezwaren ten laste van iemand, die, volgens de bepalingen van de artt. 56 en 67 van het Algemeen Reglement, tot de Algemeene Synode of de Algemeene Synodale Commissie behoort of van zijn secundus, als zoodanig, alsmede ten laste van een lid van een provinciaal kerkbestuur of zijn secundus, als zoodanig, worden onmiddellijk gebragt voor de Algemeene Synode en, met inachtneming van art. 15 van het Algemeen Reglement, behandeld en beslist overeenkomstig de bepalingen van het *eerste hoofdstuk*.

„ Art. 53.

„ De tuchtmiddelen, in de artt. 45, 49 en 51 genoemd, kunnen ook worden toegepast door de Algemeene Synode.

„ TWEEDE AFDEELING.

„ *In hooger beroep en herziening.*

„ Art. 54.

„ Tot het onderzoek en de beslissing van zaken, in hooger beroep voor een kerkelijk bestuur gebragt, wordt zoo spoedig mogelijk en althans in de eerstvolgende zitting van het collegie overgegaan, op dezelfde wijze als in het *eerste hoofdstuk* is voorgeschreven.

„ Art. 55.

„ Indien van eene uitspraak der Algemeene Synode, in eersten aanleg of in hooger beroep, door den bezwaarde herziening wordt gevraagd, wordt de zaak, overeenkomstig art. 15 van het Algemeen Reglement, voor de geheele Synode gebragt, die haar definitief beslist.

„ De aanvrage tot herziening geschiedt overeenkomstig het bepaalde in de artt. 33 en 34.

„ DERDE AFDEELING.

„ *Bij verzoeken tot vernietiging van kerkelijke beslissingen.*

„ Art. 56.

„ Van beslissingen der classikale en provinciale besturen in hooger beroep kan, volgens de artt. 15 en 70 van het Algemeen Reglement, vernietiging wegens schennis of verkeerde toepassing der reglementen worden aangevraagd bij de Algemeene Synodale Commissie.

„ Verzoeken tot vernietiging moeten, met overlegging van het door hem ontvangen afschrift der uitspraak, door den bezwaarde worden ingediend bij den secretaris der Algemeene Synodale Commissie, binnen 14 dagen na de dagteekening der hem toegezonden kennisgeving van de uitspraak in hooger beroep te zijnen laste. Binnen vier weken na die dagteekening kan de bezwaarde, des verkiezende, de gronden, waarop zijn verzoek rust, bij eene door hem onderteekende memorie aan den secretaris van de Algemeene Synodale Commissie inzenden, ten einde daarop door haar worde acht geslagen.

„ Na verloop der gezegde 14 dagen is de aanvrage niet meer ontvankelijk.

„ Indien de bezwaarde de hier boven vermelde vier weken laat voorbijgaan zonder memorie in te zenden, wordt door de Algemeene Synodale Commissie op de bij haar ontvangen stukken uitspraak gedaan.

„ Ingeval de bezwaarde later van de aanvrage tot vernietiging afziet, wordt gehandeld zoo als in art. 34, 2de lid is voorgeschreven.

„ Art. 57.

„ De Algemeene Synodale Commissie slaat bij haar oordeel over de gevraagde vernietiging niet alleen acht op de gronden, welke door den bezwaarde zijn aangevoerd, maar ook op andere, welke zij vermeent dat bestaan.

„ Art. 58.

„ Bij vernietiging van eene beslissing wordt door den secretaris der Algemeene Synodale Commissie een behoorlijk voor echt verklaard afschrift van de daartoe strekkende beslissing, binnen 14 dagen na hare dagteekening, toegezonden 1°. aan het provinciaal of classikaal bestuur, naar hetwelk de zaak, volgens art. 15 van het Algemeen Reglement, is verwezen; 2°. aan het provinciaal of classikaal bestuur, welks uitspraak vernietigd wordt; 3°. aan den bezwaarde.

„ Ingeval van verwerping der aanvrage tot vernietiging wordt daarvan op gelijke wijze kennis gegeven aan den bezwaarde en aan het bestuur, dat de uitspraak deed.

„ Van hare uitspraken, betreffende aanvragen tot vernietiging, doet de Algemeene Synodale Commissie jaarlijks verslag aan de Synode.

„ Art. 59.

„ Het provinciaal of classikaal bestuur, naar hetwelk de zaak, volgens art. 15 van het Algemeen Reglement, wordt verzonden, stelt een nieuw onderzoek in en beslist definitief, zich gedragende naar de verklaring van de Algemeene Synodale Commissie ten aanzien der schennis of verkeerde toepassing van reglementen, welke tot de vernietiging heeft geleid.

„ **TWEEDE DEEL.**

„ BEHANDELING VAN KERKELIJKE GESCHILLEN.

„ EERSTE HOOFDSTUK.

„ *Algemeene bepalingen.*

„ Art. 60.

„ De collegiën, in art. 2 genoemd, en behalve dezen de Algemeene Synodale Commissie zijn belast met de kennisneming, het onderzoek en de beslechting van kerkelijke geschillen.

„ Zij verleenen hunne medewerking tot bijlegging en schikking in der minne en doen, wanneer zij daarin niet slagen mogen, eene beslissende uitspraak.

„ Art. 61.

„ De artt. 6 tot en met 10, alsmede 12 tot en met het 1ste en 2de lid van art. 19,

en de artt. 20, 21 (de toepassing van tuchtmiddelen uitgezonderd), 23, 24, 25, 26 en 31 zijn mede van toepassing bij de behandeling van kerkelijke geschillen.

„ De termijnen voor hooger beroep, aanvrage tot herziening en tot vernietiging, in zaken van tucht bepaald, moeten ook door de partijen in kerkelijke geschillen in acht genomen worden.

„ Art. 62.

„ Memoriën, door eene partij in zaken van geschillen overgelegd, kunnen des noodig door de kerkelijke collegiën worden gesteld in handen der tegenpartij, om daarop binnen eenen bepaalden tijd te antwoorden.

„ Art. 63.

„ Indien bij de beoordeeling van geschillen de stemmen staken, wordt na herhaalde beraadslaging eene nieuwe stemming beproefd; indien ook daarbij de stemmen staken, dan wordt bij de kerkeraden de oudste in jaren der laatstafgetreden ouderlingen, bij de overige kerkelijke besturen de secundus van het oudste lid in diensttijd buiten het moderamen ter beslissing opgeroepen.

„ Art. 64.

„ Alle kerkelijke geschillen worden, zoowel door de verwerende als door de eischende partij, gevoerd voor eigen rekening.

„ Van de eischende partij wordt, des noodig, borgstelling voor de kosten gevorderd.

„ Bij de beslissing wordt de partij, die in het ongelijk gesteld is, in al de kosten veroordeeld, tenzij om redenen, in de uitspraak te vermelden, ieder der partijen voor een bepaald aandeel in de kosten mogt verwezen worden.

„ Kosten, door een kerkelijk collegie gemaakt, en bij uitspraak ten laste van eene der geschilvoerende partijen of van beide gebragt, worden ontvangen en verantwoord gelijk in art. 25 bepaald is.

„ Art. 65.

„ De Algemeene Synode en, onder hare magtiging, de Algemeene Synodale Commissie zijn bevoegd in het belang der kerk voor den burgerlijken regter gedingen te voeren. De daartoe noodige kosten, alsmede die, tot welker betaling zij bij regterlijke uitspraak worden veroordeeld, worden gedragen door de kerk.

„ Art. 66.

„ De kerkeraden, classikale en provinciale besturen zijn gehouden magtiging te vragen van het in rang volgend hooger collegie tot het voeren van gedingen voor den burgerlijken regter. Wanneer de Algemeene Synode niet vergaderd is en de zaak spoed vor-

dert, vragen de provinciale kerkbesturen de bedoelde magtiging van de Algemeene Synodale Commissie.

„De kosten, door de kerkelijke besturen na behoorlijk verkregen magtiging gemaakt, of bij de uitspraak te hunnen laste gebragt, worden gedragen door de kerk.

„Indien de gezegde magtiging niet verkregen is, worden de gedingen door de kerkelijke besturen voor eigen rekening gevoerd.

„TWEEDE HOOFDSTUK.

„BEHANDELING VAN KERKELIJKE GESCHILLEN DOOR DE KERKELIJKE BESTUREN.

„Art. 67.

„Kerkelijke geschillen tusschen de leden derzelfde gemeente, met geene kerkelijke betrekking bekleed, alsmede tusschen dezen en catechiseermeesters, krankbezoekers en kerkelijke bedienden en tusschen de genoemde personen onderling, worden gebragt voor den kerkeraad der gemeente waartoe zij behooren.

„Art. 68.

„Kerkelijke geschillen in of tusschen kerkeraden; tusschen dezen en de ringen of tusschen de ringen onderling; tusschen predikanten, emeriti, candidaten tot de Heilige dienst, alsmede de kerkelijke geschillen de diaconie-administratie betreffende; voorts geschillen omtrent de benoemingen van kerkeraadsleden, catechiseermeesters, krankbezoekers en kerkelijke bedienden; geschillen tusschen vacante gemeenten en consulenten; alle geschillen betrekkelijk vacaturen en beroepingswerk, en eindelijk geschillen omtrent grensscheidingen tusschen de onderscheidene gemeenten en de veranderingen hieromtrent worden (de laatstvermelde met inachtneming van art. 43, n°. 7 van het Algemeen Reglement) gebragt voor het classikaal bestuur waaronder zij te zamen behooren.

„Art. 69.

„Kerkelijke geschillen tusschen de belanghebbenden, bij 't vorig artikel opgenoemd, doch niet onder hetzelfde classikaal ressort behoorende; voorts geschillen tusschen classikale besturen en in deze collegiën worden gebragt voor het provinciaal kerkbestuur waaronder zij te zamen behooren.

„Art. 70.

„Geschillen in en tusschen de provinciale kerkbesturen en tusschen classikale besturen, kerkelijke collegiën en personen onder verschillende provinciale kerkelijke ressorten behoorende, worden gebragt voor de Algemeene Synode, of, wanneer deze niet vergaderd is en de zaak spoed vordert, voor de Algemeene Synodale Commissie.

„ Geschillen in de Algemeene Synodale Commissie en tusschen deze en de provinciale kerkbesturen worden behandeld uitsluitend door de Algemeene Synode.

„ Art. 71.

„ Aanvragen tot vernietiging van beslissingen in kerkelijke geschillen in hooger beroep worden op dezelfde wijze gedaan en behandeld als in de artt. 56, 58, 59 voor zaken van tucht is voorgeschreven.

„ Bij de beoordeeling dezer aanvragen slaat de Algemeene Synodale Commissie uitsluitend acht op die gronden, welke door de partij, die de vernietiging vraagt, aangevoerd en bewezen worden door stukken, die gediend hebben bij het collegie, van welks uitspraak de vernietiging gevraagd wordt, of wel door die uitspraak zelve.

„ SLOTBEPALING.

„ Art. 72.

„ Dit reglement treedt in werking op den   , sedert welk tijdstip alle vroegere reglementen en bepalingen, kerkelijk opzigt en tucht en de behandeling van kerkelijke geschillen betreffende, zijn afgeschaft en vervallen.

„ De zaken, welke bij de invoering van dit reglement nog bij de kerkelijke collegiën aanhangig zijn, worden, voor zooveel de verdere afdoening betreft, naar het vorig reglement behandeld en beslist. „

Ontwerp van een openbaar woord betreffende de belangen der candidaten bij het prediken op beroep.

De heer *Kuenen* draagt voor het navolgend concept van een openbaar woord der Synode, rakende de bejegening van candidaten tot de Heilige dienst door de kerkeraden bij gelegenheid van hun prediken op beroep:

„ De Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk heeft met droefheid en verontwaardiging vernomen, dat sommige kerkeraden de candidaten tot de Heilige dienst, die ter vervulling van de in hunne gemeente bestaande vacature op beroep prediken, niet met die hoogachting en kieschheid bejegenen, waarop zij aanspraak hebben, maar integendeel van de omstandigheden, waarin zij zich tegenover hen geplaatst zien, misbruik maken.

„ De Synode houdt zich op goede gronden overtuigd, dat eene betamelijke en liefderijke behandeling van de candidaten door de kerkeraden regel, en elke afwijking daarvan uitzondering is, doch zij mag daarom niet nalaten op zoodanige afwijkingen de aandacht te vestigen.

„ Het is haar, onder anderen, gebleken, dat hier en daar in eene vacature wordt voorzien door de beroeping van een predikant, nadat vooraf, op uitnoodiging des kerkeraads, candidaten tot de Heilige dienst op beroep gepredikt hebben, zonder eenige vergoeding voor de vaak groote en altijd vergeefsche reiskosten te erlangen; dat in enkele gemeenten een onmatig groot aantal candidaten tot het waarnemen eener predikbeurt wordt uitgenoodigd,

zeker niet in het belang eener goede keuze van den kerkeraad en tot groot nadeel der candidaten zelven; dat elders de kerkeraden zich de bevoegdheid aanmatigen, om naar de bekwaamheden der aanstaande leeraren, op ongepaste wijze, een onderzoek in te stellen; dat wederom elders de Synodale verordening van 25 Julij 1844, betreffende de vergoeding van reis- en verblijfkosten aan candidaten die te tweede male in eene vacante gemeente op beroep prediken, wordt ontdoken.

„De Synode acht het onnoodig, de onbetamelijkheid van deze en dergelijke handelingen opzettelijk in het licht te stellen. Zij is van oordeel, dat zoodanige misbruiken te strenger afkeuring verdienen, omdat zij meerendeels door de wet niet kunnen worden verboden, zonder dat, aan de eene zijde, de vrijheid die den kerkeraad toekomt aan banden wordt gelegd, en, aan den anderen kant, de schijn ontstaat alsof een kwaad, dat gelukkig slechts hier en daar wordt aangetroffen, algemeen zou zijn. Maar zooveel te meer acht de Synode zich dan ook verpligt, langs dezen weg de kerkeraden, die met de candidaten tot de Heilige dienst in aanmerking komen, ernstig en nadrukkelijk te vermanen, om in hun gedrag tegenover hen nimmer uit het oog te verliezen, dat zij jongelingen voor zich hebben, die aan de dienst van den Heer der gemeente zich hebben toegewijd, en door de bevoegde kerkelijke besturen waardig gekeurd zijn om als herders en leeraars in de vaderlandsche kerk op te treden. Zij meent van den christelijken zin der kerkeraden te mogen verwachten, dat zij, wel verre van het oogenblikkelijk overwigt, hun door de omstandigheden gegeven, op onbetamelijke wijze te doen gelden, integendeel alles zullen doen wat in hun vermogen is, om den candidaten hunnen moeijelijken toestand zoo aangenaam mogelijk te maken.

„De Synode hoopt, dat deze herinnering tot de bereiking van haar oogmerk voldoende zijn zal, en spreekt haar vertrouwen uit, dat de consulenten en kerkeraden gaarne zullen zamenwerken tot de wering van misbruiken, die evenzeer op zich zelve afkeurenswaardig, *als* met het welbegrepen belang hunner gemeenten strijdig zijn.

„*De Algemeene Synode voornoemd.*"

Het concept wordt goedgekeurd, en zal mitsdien dit woord in een volgend nummer van het kerkelijk orgaan, te gelijk met al wat de Synode besloten heeft door het blad tot algemeene kennis te brengen, zijne plaats erlangen. Het ontworpen woord goedgekeurd ter plaatsing in het kerkelijk orgaan.

In overweging wordt genomen de conceptmissive van den 31sten der vorige maand, opzigtens de kerkelijke grondregeling voor de *Stroo-* of *Smullebuurt*, aan den kerkeraad der hervormde gemeente te *Zeist* gerigt, welke eenparigljk wordt goedgekeurd. De voorgedragen missive aan den kerkeraad te *Zeist*, rakende de *Stroo-* of *Smullebuurt*, gearresteerd.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot Maandag den 11den dezer.

R. J. Koning, *president*.

Zitting van den 11den Augustus 1856.

Al de leden, met uitzondering van de heeren *Kuenen*, *ter Haar*, *Muurling*, *van der Ven* en *van Heusden*, tegenwoordig.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Berigt van den heer *van der Ven* wegens opgekomen verhindering om de volgende zittingen bij te wonen.

Van den heer *van der Ven* is berigt ontvangen, dat hij door treurige familie-omstandigheden verhinderd is om meer ter vergadering op te komen.

Een ter goedkeuring aangeboden reglement van het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant* op de provinciale weduwenbeurs, commissoriaal.

Ter tafel wordt gebragt eene missive van het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant*, dd. 6 dezer, geregistreerd sub n°. 7909, geleidende een door het bestuur gearresteerd reglement op de provinciale weduwenbeurs van predikanten der Hervormde Kerk in *Noordbrabant*, hetwelk, krachtens art. 12 van het Algemeen Reglement, ter goedkeuring aan de Synode wordt aangeboden.

Den secretaris wordt opgedragen het reglement met de algemeen werkende reglementen te vergelijken, en in de volgende zitting van zijne bevinding rapport te doen.

Voorstel, om in overweging te nemen of de Synode 's Lands Regering verzoeken zal om het beginsel in de Staatswet ten aanzien van het domicilie van onderstand in overeenstemming met het kerkelijke te brengen.

De heer *Meijer* stelt aan de vergadering voor, om aan de Algemeene Synodale Commissie op te dragen, dat zij in overweging neme, ten einde in het volgend jaar deswegens te dienen van praeadvies, of het geraden zal zijn, dat de Synode de Hooge Regering nadere met een eerbiedig adres, waarbij — onder overlegging van een afschrift van het nu voorloopig aangenomen diaconiereglement — de redenen nader aangedrongen worden, die onze Kerk nopen om haar beginsel ten aanzien van het domicilie van onderstand vast te houden, en de Regering dringend verzocht wordt, om het in de Staatsarmenwet aangenomen daarvan geheel afwijkend beginsel, in het belang van de goede orde en van de geheele armenzorg, *in overeenstemming met het kerkelijke te brengen.*

Het voorstel verworpen.

Onverwijld in deliberatie gebragt, wordt het voorstel verworpen.

Het reglement op de vacaturen, na hernieuwde beraadslaging over de redactie, gearresteerd en aan de stemmen der provinciale kerkbesturen overgegeven.

Aan de orde der discussiën is de voortzetting der behandeling van het conceptreglement op de vacaturen voor de redactie, en wordt na beraadslaging dit reglement gearresteerd als volgt:

" REGLEMENT OP DE VACATUREN.

" EERSTE AFDEELING.

" *Het ontstaan van de Vacaturen.*

" Art. 1.

" De vacature van eene predikantsplaats ontstaat door het overlijden, het vertrek, het emeritaat, den vrijwilligen afstand, het ongevraagd ontslag of de afzetting van hem die ze bekleedt.

" Art. 2.

" Van het overlijden des predikants geeft de kerkeraad onverwijld kennis aan het classikaal bestuur, met opgave of de overledene eene weduwe of minderjarige en nog niet tot onafhankelijk bestaan gekomen kinderen nalaat.

" Bij overlijden van den eenigen predikant eener gemeente, zendt de kerkeraad terstond het berigt met de opgave omtrent de nagelaten betrekkingen aan den consulent, die het doet toekomen aan den praetor van den ring en aan het classikaal bestuur, hetwelk de mededeeling doet aan het Ministerieel Departement.

" Art. 3.

" Het overlijden van den predikant, nalatende eene weduwe of minderjarige nog niet tot onafhankelijk bestaan gekomen kinderen, doet de vacature ontstaan voor een geheel jaar, bijaldien deze nabestaanden gebruik maken van het regt, hetwelk hun wordt toegekend om de inkomsten der vacerende predikantsplaats (het genot van inwoning in de pastorij of van huishuur daaronder begrepen) gedurende dit tijdvak met en boven het sterfkwartaal geheel en onbezwaard te genieten.

" Zonder inbreuk op dit regt, tracht men zoo mogelijk het dusgenoemde jaar van gratie, met goedvinden van belanghebbenden, geheel of gedeeltelijk te doen vervallen, ten einde de vervulling der vacature bespoedigd worde.

" Art. 4.

" Meerderjarige kinderen van den predikant en alle, bij hem inwonende bloed- en aanverwanten zijn gedurende drie maanden, te rekenen van den dag des overlijdens, geregtigd tot het genot van pastorij en al de overige inkomsten van de standplaats.

" Art. 5.

" De predikant, naar elders vertrekkende, wordt door den kerkeraad, onder voorzitting van den consulent (waar deze werkzaam is), van zijne betrekking tot de gemeente, en, de classe verlatende, te gelijker tijd door een afgevaardigde van het classikaal bestuur van zijne betrekking tot de classe ontslagen, welk bestuur, op de aanvrage door den predikant minstens veertien dagen te voren gedaan, een zijner naastbij wonende leden tot dit einde benoemt.

" Aan den alzoo ontslagen predikant worden acten afgegeven, ingerigt overeenkomstig de bij dit reglement gevoegde formulieren B en C.

" De schadeloosstelling van den consulent, alsmede van den classikalen afgevaardigde, voor de kosten aan zoodanig ontslag verbonden, komt ten laste der roepende gemeente.

" Art. 6.

" Komt een predikant na zijn ontslag en vóór zijne bevestiging te overlijden, dan wordt hij, indien dit invalt in den loop der maand waarin het ontslag heeft plaats gevonden,

stervende gerekend tot de gemeente die hij verliet, doch als het gebeurt na het einde dier maand, tot de gemeente die hem riep te behooren.

„ Op beide gevallen is het bepaalde bij artt. 3 en 4 van toepassing.

„ Art. 7.

„ Bij het ontslag van de betrekking tot de gemeente en de classe ten gevolge van verkregen emeritaat of vrijwilligen afstand van de dienst, wordt gehandeld als in art. 5 is geregeld, doch worden de acten ingerigt naar de formulieren D en E, en de kosten der handeling gedragen door hem te wiens behoeve zij plaats heeft.

„ Art. 8.

„ In geval van ongevraagd ontslag en van ontzetting uit de dienst geeft het classikaal bestuur, op ontvangen berigt van het provinciaal kerkbestuur, hiervan terstond kennis aan den kerkeraad, den consulent, den praetor van den ring en het Ministerieel Departement.

„ TWEEDE AFDEELING.

„ *Voorziening in de dienst gedurende de Vacaturen.*

„ Art. 9.

„ In vacante gemeenten wordt de predikdienst waargenomen door de predikanten van den ring. Het overige herder- en leeraarwerk is aan den consulent opgedragen. De nadere regeling dier werkzaamheden geschiedt volgens huishoudelijke bepalingen van den ring, goedgekeurd door het classikaal bestuur.

„ Bij langen duur der vacature, vooral in de bedoelde gemeenten met ééne predikantsplaats, ten gevolge van een annus gratiae of gerezen verschil over de beroeping, tracht de kerkeraad, daartoe redenen vindende, onder goedkeuring en medewerking van het classikaal bestuur, eenen tijdelijken hulpprediker te bekomen volgens artt. 2 en 9 van het reglement op het hulppredikerschap.

„ Art. 10.

„ In gemeenten met twee of meer predikanten wordt de vacature voor al de deelen der evangeliebediening waargenomen door den ring, tenzij de overblijvende predikant of predikanten met het geheele werk, buiten de predikdienst, zich alleen willen belasten; een en ander nader te regelen door huishoudelijke bepalingen van den ring, onder goedkeuring van het classikaal bestuur.

„ Art. 11.

„ Voor elke gemeente met één predikant wordt een consulent en nevens hem een secun-

dus benoemd, ten einde in de voorkomende gevallen naar het reglement als zoodanig op te treden.

„ Voor gemeenten met twee of meer predikanten wordt de zaak van het consulentschap door den ring, onder goedkeuring van het classikaal bestuur, geregeld.

„ Art. 12.

„ De benoeming der consulenten en secundi geschiedt door den ring, met inachtneming van de bijzondere behoeften en belangen der gemeenten, en onder goedkeuring van het classikaal bestuur, hetwelk bevoegd is om in die benoeming al zoodanige veranderingen te brengen, als het bestuur zal oordeelen dat de omstandigheden vereischen. Van de alzoo goedgekeurde of gewijzigde benoemingen wordt door den scriba van 't classikaal bestuur aan den praetor van den ring, aan de kerkeraden en aan de benoemden kennis gegeven.

„ Art. 13.

„ De consulent aanvaardt zijne betrekking in de vergadering des kerkeraads die, onder zijne voorzitting, tot ontbinding der betrekking van den predikant tot de gemeente wordt gehouden; of anders in eene vergadering, die hij belegt zoodra hij het berigt van diens overlijden, ongevraagd ontslag, schorsing of ontzetting uit de dienst heeft ontvangen.

„ Art. 14.

„ In de in art. 13 vermelde vergadering wordt het archief, gewoonlijk onder den predikant berustende, overgenomen door den kerkeraad, onder behoorlijken inventaris, waarvan een afschrift wordt gezonden aan het classikaal bestuur.

„ Het archief wordt nedergelegd in eene verzekerde bergplaats, voorzien met twee verschillende sloten, waarvan de sleutels, de een bij den consulent, de andere bij een der ouderlingen bewaard blijven.

„ Art. 15.

„ De consulent bekleedt in de vacante gemeente geheel de plaats van den *pastor loci*. Zijne toestemming wordt gevorderd tot alle handelingen in de gemeente welke buiten de predikdienst in het herder- en leeraarwerk begrepen zijn.

„ Art. 16.

„ De consulent is voorzitter van den kerkeraad met adviserende stem. Niet dan om zeer dringende redenen en niet buiten schriftelijk door hem verleende toestemming vergadert de kerkeraad in zijne afwezigheid. In zoodanige vergadering neemt deze alleen besluiten omtrent de zaken tot welker behandeling zij belegd is, en zonder zijne goedkeuring wordt aan geen dezer besluiten gevolg gegeven.

„ Art. 17.

„ De consulent regelt, in overleg met den kerkeraad, de waarneming van het herderlijk werk.

„ Art. 18.

„ Bij elk verschil tusschen den kerkeraad en den consulent wordt de beslissing ingeroepen van het classikaal bestuur.

„ Art. 19.

„ De consulent wordt voor zijne gewone werkzaamheden, in artt. 13, 15, 17 vermeld, als ook voor het bijwonen van de gewone kerkeraadsvergaderingen schadeloos gesteld alleen door den ring, met uitzondering van de kosten, welke volgens art. 5 de roepende gemeente verpligt is te vergoeden.

„ Art. 20.

„ De kerkeraad, buitengewoon de tegenwoordigheid van den consulent verlangende, zendt hem eene schriftelijke uitnoodiging, en verzekert hem de vergoeding der kosten van het verblijf met f 3, en van de heen- en wederreize te zamen voor elk uur afstands f 2.

„ Art. 21.

„ De verdeeling der predikbeurten wordt door den ring geregeld.

„ De consulent vervult de eerste predikbeurt na het ontstaan van de vacature, hetwelk bij overlijden invalt na den dag der begrafenis, en bij emeritaat, vrijwilligen afstand, ongevraagd ontslag en ontzetting uit de dienst, na de deswegens ontvangen officiële kennisgeving.

„ Art. 22.

„ De consulent zendt, binnen acht dagen na het ontstaan der vacature, aan den praetor eene lijst der te vervullen predikbeurten, voor ten minste drie maanden, met bijvoeging van den tijd, waarop het Avondmaal gevierd en de voorbereiding en nabetrachting moeten gehouden worden. Deze lijst zal telke male, veertien dagen vóór het eindigen dier tijdruimte, voor gelijken tijd, of anders voor den nog overigen duur der vacature worden voortgezet.

„ De praetor zorgt, dat aan elk der predikanten de opgave geschiede der predikbeurten door hen te vervullen.

„ Art. 23.

„ De vervulling van de predikdienst in eene vacature door den ring wordt op ééne predikbeurt op elken Zondag en *eersten* feestdag bepaald.

„ De prediking op de tweede feestdagen, op den Goeden Vrijdag, alsmede op oude en nieuwe jaar, op provinciale en plaatselijke biddagen of andere gewone werkdagen, wordt overgelaten aan het oordeel van den ring, met inachtneming van plaatselijke gesteldheid en behoefte en behoudens goedkeuring van het classikaal bestuur.

„ De ring bepaalt in het belang der gemeente, onder goedkeuring van het classikaal bestuur, of die beurten des voormiddags, des namiddags of op andere uren zullen worden waargenomen.

„ Art. 24.

„ Wanneer meer dan een derde der predikantsplaatsen in het ressort van den ring vacant is, zorgt het classikaal bestuur, of, waar ring en classe één zijn, het provinciaal kerkbestuur, op verzoek van den ring en termen daartoe vindende, dat de vacaturen, die dat gedeelte te boven gaan, door één of meer der naburige ringen bediend worden, en maakt daaromtrent zoodanige bepalingen als de billijkheid voorschrijft.

„ Art. 25.

„ In eene vacante gemeente wordt niet gepredikt en geen openbare godsdienstoefening geleid dan door een predikant of een candidaat tot de Heilige dienst.

„ Art. 26.

„ De kerkeraad draagt zorg voor de goede ontvangst en huisvesting van den consulent en de overige ringpredikanten, wanneer zij in het belang der vacerende gemeente overkomen.

„ Art. 27.

„ De ten behoeve der vacante gemeente bewezen diensten in het algemeen en de waarneming van het consulentschap in het bijzonder geven den ring aanspraak op al de inkomsten aan de openstaande predikantsplaats verbonden, met uitzondering van de gevallen in artt. 3, 4 vermeld, waarin hij zijne diensten geheel onvergolden bewijst.

„ Indien de inkomsten, uit pastorijgoederen voortvloeijende, met inbegrip van het Landstractement meer dan twaalfhonderd gulden bedragen, heeft de gemeente het regt om uit het meerdere geheel of gedeeltelijk in de kosten der vacature te voorzien.

„ Art. 28.

„ Bij gerezen verschil tusschen den ring en de vacerende gemeente omtrent de aan den ring toekomende gelden, tracht het classikaal bestuur, en, bij het mislukken van deze poging, het provinciaal kerkbestuur, des noods in overleg met het provinciaal collegie van toezigt, het verschil te vereffenen. Wanneer zulks weder mislukt, draagt het provinciaal kerkbestuur de zaak voor aan de Synode, en zoo deze niet vergaderd is aan de Synodale Commissie, die, indien ook hare pogingen vruchteloos blijven, de tusschenkomst inroept van het Ministerieel Departement om tot een gewenscht einde te geraken.

„ Art. 29.

„ De afrekening wegens de inkomsten tusschen den ring ter eene, en de aankomende en vertrekkende predikanten, de weduwen of nabestaanden van overleden predikanten ter andere zijde, geschiedt in elken ring overeenkomstig huishoudelijke bepalingen, goedgekeurd door het classikaal bestuur.

„ Art. 30.

„ De quaestor van den ring ontvangt de inkomsten der vacature. Tot de regtstreeksche inning van het Landstractement benoemt de ring, zulks goedvindende, een afzonderlijken gemagtigde, met kennisgeving aan het Ministerieel Departement.

„ Art. 31.

„ De vacatuurpenningen worden in de beurs van den ring gestort, en door de leden naar onderling te maken bepalingen verdeeld. Ingeval van bezwaar, de verdeeling betreffende, beslist het classikaal bestuur.

„ Art. 32.

„ Wanneer een lid van den ring zijne predikbeurt in eene vacante gemeente niet vervult, komt zijn aandeel voor die dienst ten voordeele van de diaconiekas dezer gemeente, ten zij bij haar de oorzaak ligt van het verzuim, in welk geval de ringbeurs dit voordeel geniet.

„ Daarenboven betaalt de predikant ten behoeve dierzelfde diaconiekas eene boete van zes gulden wanneer niet voldoende, ter beoordeeling van het classikaal bestuur, door hem is aangetoond dat hij de beurt niet vervullen kon.

„ **Aanhangsel tot de tweede afdeeling.**

„ *Voorziening in gevallen met Vacaturen gelijkstaande.*

„ Art. 33.

„ Ingeval een predikant zich ambtshalve uit zijne gemeente verwijdert, of haar om andere redenen verlaat, zonder gezorgd te hebben dat zijn dienstwerk behoorlijk waargenomen worde; of ook ingeval hij door ziekte, krenking van geestvermogens of schorsing belet wordt zijn dienstwerk te verrigten, wordt, inzonderheid in gemeenten met één predikant, door de ringpredikanten, zoo veel noodig in overleg met den kerkeraad, in de dienst voorzien, onder de bepalingen krachtens de eerstvolgende artikelen in acht te nemen.

„ Art. 34.

„ Een predikant, die, ter bijwoning van hooge kerkvergaderingen geroepen, zich deswege voor eenigen tijd uit zijne gemeente verwijderen moet, is geregtigd de dienst der ring-

broeders, zoo noodig, in te roepen voor de vervulling van zijne predikbeurten gedurende den tijd der gevorderde afwezigheid, op den voet in art. 23. De praetor van den ring zorgt in dit geval, op zijne aanvrage, voor de uitschrijving der predikbeurten, en de afwezige predikant voor de goede ontvangst der ringbroeders die ze vervullen.

„ Art. 35.

„ Ingeval een predikant zijne gemeente verlaten heeft zonder in zijn dienstwerk te hebben voorzien, geeft de kerkeraad hiervan ten spoedigste kennis aan het classikaal bestuur. Zoo het bestuur na onderzoek daartoe termen vindt, verklaart het aan den praetor van den ring, dat de gemeente in haren tegenwoordigen toestand als eene hulpbehoevende beschouwd, en dat met haar als met eene vacante gehandeld moet worden, volgens de bepalingen in artt. 13 — 26.

„ Indien zoodanige toestand onverhoopt langer dan een half jaar blijft bestaan, beoordeelt het classikaal bestuur, in overleg met den kerkeraad, hoe verder zal gehandeld worden, en wordt inmiddels in de dienst bij voortduring op dezelfde wijze voorzien.

„ Art. 36.

„ Bevindt een predikant door langdurige ziekte zich buiten staat zijn dienstwerk te verrigten en kan hij zelf de vereischte hulp zich niet verschaffen, dan geeft de kerkeraad op zijn verzoek, of anders hij zelf met mededeeling aan dit collegie, hiervan kennis aan het classikaal bestuur, hetwelk alsdan, overeenkomstig het bepaalde in art. 35, handelend optreedt.

„ Ten aanzien der kosten wordt met de omstandigheden te rade gegaan.

„ Art. 37.

„ Wanneer bij het classikaal bestuur door den kerkeraad eener gemeente bezwaar wordt ingebragt wegens ongeschiktheid van haren predikant tot het verrigten van zijn dienstwerk uithoofde van gekrenkte geestvermogens, of wanneer dit bestuur ook buitendien grond heeft om zoodanigen toestand te vermoeden, benoemt het eene commissie uit zijn midden, om op de plaats zelve het noodige onderzoek in te stellen.

„ Blijkt het alsdan dat dit bezwaar of vermoeden gegrond is, zoo wordt de predikant door het classikaal bestuur, op zijn aanzoek, of, bij weigering of onbekwaamheid om zulk een aanzoek te doen, na bekomen attest van een geneeskundige, op eervolle wijze en met behoud van zijn tractement, voor een half jaar van zijn dienstwerk ontheven, hetwelk alsdan, op aanschrijving van het classikaal bestuur, door de ringpredikanten, en, in gemeenten met één predikant, ook door den consulent wordt waargenomen, overeenkomstig de artt. 13 — 24, 26.

„ Na verloop van een half jaar onderzoekt het classikaal bestuur, of de predikant weder tot het verrigten van zijn dienstwerk kan worden toegelaten. Indien het bestuur hiertoe geene vrijheid vindt, en de hoop op herstel nogtans niet geheel verloren is, ontheft het den predikant van zijne dienst voor den duur van een geheel jaar. Intusschen is het,

daartoe termen vindende, den kerkeraad behulpzaam in het verkrijgen van eenen hulpprediker. Voor de dienst wordt inmiddels op de wijze als vroeger gezorgd.

〃 Wanneer na den eersten termijn de hoop op herstelling geheel is verdwenen, of de krankzinnigheid na den laatsten termijn voortduurt, gaat het bestuur tot handelen over, om een eervol ontslag te doen verleenen aan den lijdenden predikant, overeenkomstig de bepalingen van het reglement op het ongevraagd ontslag; onverminderd altoos het regt van hooger beroep, naar de bestaande bepalingen.

〃 Ten aanzien der schadeloosstelling, aan de ringpredikanten te verstrekken, wordt door het classikaal bestuur naar bevind van zaken gehandeld.

〃 Art. 38.

〃 Ingeval van schorsing van een predikant, geeft het classikaal bestuur daarvan mede kennis aan den praetor van den ring, en, waar hij bestaat, ook aan den consulent, opdat in de dienst der gemeente als in die eener vacante worde voorzien. Die dienst wordt vergoed, en met het overschot van het tractement wordt gehandeld overeenkomstig de bepalingen van 't reglement voor kerkelijk opzigt en tucht.

〃 Art. 39.

〃 Voor de diensten in artt. 33 — 37 vermeld geldt het bepaalde ten aanzien van yacaturen in artt. 23 en 24.

〃 Bij een gelijk verzuim als in art. 32 is omschreven betaalt de predikant die nalatig is gebleven, ten behoeve der diaconiekas, eene boete van zes gulden.

〃 DERDE AFDEELING.

〃 *Vervulling der Vacaturen.*

〃 A. BEROEPING.

〃 Vóór de beroeping.

〃 Art. 40.

〃 Op verzoek van den kerkeraad doet het classikaal bestuur bij het Ministerieel Departement aanvrage van handopening, opdat de beroeping, tot welke de kerkeraad ter vervulling van de vacature wenscht over te gaan, kunne geschieden met aanbieding van het gewone tractement en de verdere voordeelen van Landswege, en voert daarbij de gronden aan waarop zijn verlangen rust, om de vacature op denzelfden voet te doen vervuld worden.

″ Art. 41.

″ De aanvrage, op verzoek des kerkeraads, geschiedt zoodra het genoegzaam zeker is, dat de vacature zal ontstaan.

″ Waar een jaar van gratie is ingetreden, wordt met de aanvrage gewacht tot op zes maanden vóór dat het zal geëindigd zijn.

″ Art. 42.

″ Indien het Ministerieel Departement bezwaren inbrengt tegen het verleenen van handopening, tracht het classikaal bestuur, naar aanduiding van het Algemeen Reglement (art. 43), of het provinciaal kerkbestuur (art. 51) waar zijne tusschenkomst wordt ingeroepen, tot opheffing daarvan te geraken.

″ Art. 43.

″ Geen predikanten die eene vaste standplaats bekleeden worden door een kerkeraad uitgenoodigd om op de nominatie te prediken.

″ Candidaten tot de Heilige dienst die op beroep prediken vertoonen aan den kerkeraad, vóór het waarnemen van hunne predikbeurt, de door hen verkregen acte van toelating, benevens hunne acte van geboorte.

″ Indien candidaten andermaal in dezelfde vacature op verzoek van den kerkeraad prediken, is deze gehouden hun de reis- en verblijfkosten te vergoeden.

″ Tot de candidaten die op beroep gepredikt hebben heeft de kerkeraad zijne keuze te bepalen.

″ Art. 44.

″ De toebereidselen tot de beroeping vangen tijdig aan; uiterlijk drie maanden vóór het einde van een jaar van gratie, waar dit wordt waargenomen, en in elk ander geval uiterlijk twee maanden na het ingaan der vacature, wordt het beroep uitgebragt.

″ Wanneer een predikant naar elders vertrokken is, wordt het doen van eene nieuwe beroeping, in verband met art. 6, vertraagd tot na zijne bevestiging of tot na den afloop der maand, in welke hij van zijne betrekking tot de gemeente is ontslagen.

″ Art. 45.

″ Wanneer de toebereidselen tot de beroeping niet op den bepaalden tijd tot het doen van eene keuze hebben geleid, geeft de kerkeraad hiervan kennis en rekenschap aan het classikaal bestuur, met verzoek van diligentverklaring. Het bestuur, hiertoe termen vindende, neemt of bevordert maatregelen om den voortgang van het werk der beroeping bij den kerkeraad te bespoedigen, en geeft van dit alles kennis aan het provinciaal kerkbestuur en aan het Ministerieel Departement.

„ Art. 46.

„ Wanneer de kerkeraad niet diligent verklaard wordt, of ondanks de maatregelen en aanmaning van het classikaal bestuur blijft vertragen, doet dit bestuur wat des kerkeraads is, zoowel bij vrije beroeping, als waar derden tot medewerking bij de beroeping geregtigd zijn.

„ Art. 47.

„ Wordt de vertraging veroorzaakt door hen die het regt van collatie of van eenige andere wettelijke medewerking bezitten, dan gaat de kerkeraad met het werk der beroeping voort.

„ De beroeping selve brengt hij niet uit vóór en aleer minstens dertig dagen zijn verloopen nadat hij den collator of elector van zijn voornemen om hiertoe over te gaan heeft kennis gegeven.

„ In twijfelachtige gevallen wordt het regt dat bij de laatste beroeping is uitgeoefend door den kerkeraad geëerbiedigd.

„ Bij weigering of uitstel van de agreatie, approbeert het classikaal bestuur ook zonder haar de beroeping; echter niet dan na kennisgeving aan den geregtigde tot de agreatie, met aanwijzing van den termijn waarna de approbatie verleend zal worden.

„ Bij de beroeping.

„ Art. 48.

„ De beroeping van predikanten blijft op den tegenwoordigen voet tot dat hierin nader zal zijn voorzien.

„ Art. 49.

„ De in art. 45 geschreven bepaling betreffende de vertraging in de toebereidselen tot de beroeping is mede van toepassing op de beroeping selve, met dien verstande dat het classikaal bestuur een viertal opmaakt waaruit het provinciaal kerkbestuur beroept.

„ Art. 50.

„ Om beroepen te worden in de Nederlandsche Hervormde Kerk zijn al hare predikanten en hare candidaten tot de H. dienst die, wanneer de beroeping wordt uitgebragt, den leeftijd van 23 jaren bereikt hebben, in het algemeen bevoegd, behoudens echter de bepalingen voor bijzondere gevallen, in de eerstvolgende artikelen voorkomende.

„ Art. 51.

„ De candidaten, in het voorgaand artikel bedoeld, zijn niet beroepbaar tot vervulling van de standplaats welke reeds vaceerde, of waar de termijn van drie maanden vóór het einde van het jaar van gratie reeds verstreken was, toen zij de toelating tot de evangeliebediening verkregen.

„ Art. 52.

„ Tot de vervulling van eene vacature komen niet in aanmerking de predikanten die, toen zij ontstond, of toen de drie maanden vóór het einde van het jaar van gratie reeds waren ingetreden, hunne eerste standplaats nog geen twee volle jaren bekleedden.

„ Tot dispensatie van deze bepaling, niet dan om zeer bijzondere en gewigtige redenen aan de zijde der roepende gemeente of van den beroepen predikant te verleenen, is de Synode of in hare plaats de Synodale Commissie bevoegd, na gehoord te hebben de classikale en de provinciale besturen der ressorten.

„ Art. 53.

„ Die eenmaal voor de op hem uitgebragte beroeping bedankt heeft, of naar art. 61 gerekend wordt bedankt te hebben, is bij elke volgende keuze van den kerkeraad in dezelfde vacature uitgesloten.

„ Art. 54.

„ Om beroepbaar te zijn in gemeenten met drie of meer predikanten wordt gevorderd de vervulling van den diensttijd van drie en van den leeftijd van zes en twintig jaren op den dag waarop de gemeente vacant werd, of bij een jaar van gratie drie maanden vóór dat het eindigt.

„ Art. 55.

„ Een candidaat tot de Heilige dienst, bij eene wettig erkende instelling van hooger onderwijs tot hoogleeraar en academieprediker benoemd, wordt, na de toestemming van de Synode op zijn verzoek verkregen te hebben, als predikant bevestigd zonder aan eene bepaalde gemeente verbonden te zijn.

„ De bevestiging geschiedt met oplegging der handen, onder de leiding van den voorzitter der Synode, in eene openbare zitting, in een der kerkgebouwen van de Hervormde gemeenten te *'s Gravenhage*, daartoe door haar te houden.

„ Art. 56.

„ Die buiten 's lands het regt tot de predikdienst bij een erkend Hervormd kerkgenootschap verkregen, maar nog geene vaste standplaats bekleed hebben, hetzij inboorlingen of vreemdelingen, zijn niet beroepbaar bij eene gemeente der Nederlandsche Hervormde Kerk, zoolang hun niet de acte van toelating tot de evangeliebediening, overeenkomstig het reglement op het examen, door een van de wettige besturen dezer kerk is uitgereikt.

„ Art. 57.

„ Om op predikanten, die buiten 's lands als zoodanig bij een erkend Hervormd kerkgenootschap zijn werkzaam geweest, de beroeping uit te brengen, is de kerkeraad verpligt,

ingeval zij niet volgens het reglement op het examen als candidaten tot de Heilige dienst hier te lande zijn toegelaten, hen ter goedkeuring aan het provinciaal kerkbestuur van het ressort en tot agreatie aan den Koning voor te dragen.

„ Bij de overweging van deze voordragt gaat het provinciaal kerkbestuur, na vooraf de consideratiën van het classikaal bestuur gehoord te hebben, te rade niet alleen met de wenschen van bijzondere gemeenten, maar ook en bovenal met het algemeen belang der Nederlandsche Hervormde Kerk. Bovendien geeft het geene goedkeuring vóór dat het ten volle verzekerd is, dat de bedoelde predikant werkelijk bij een erkend Hervormd kerkgenootschap de evangeliebediening heeft bekleed, alsmede dat hij, ten aanzien van leeftijd en diensttijd beide, in de termen is van artt. 51, 52, 54.

„ Eindelijk zal het provinciaal kerkbestuur zich door een colloquium doctum overtuigen, dat de bedoelde predikant de wetenschappelijke vereischten bezit, die de Nederlandsche Hervormde Kerk van hare aankomende leeraren vordert, en zal deze de verklaring en belofte onderteekenen, bij art. 27 van het reglement op de toelating tot de evangeliebediening voorgeschreven.

„ Art. 58.

„ De kerkeraad waakt voor de regten der gemeente, met eerbiediging altoos van de regten van derden, zoo bij volstrekte *collatie*, *electie*, *medestemming* enz. als bij *benoeming* door *floreenpligtigen*. Gerezen geschillen met derden tracht hij in der minne te beslechten, tevens daarvan kennis gevende aan het classikaal bestuur, 't welk alsdan handelt overeenkomstig art. 47 en den kerkeraad met raad en hulpe ter zijde staat.

„ Tot het inslaan van den weg van regten behoeft de kerkeraad de goedkeuring van het classikaal bestuur, behoudens beroep, ingeval van weigering, op 't provinciaal kerkbestuur.

„ Art. 59.

„ De beroeping wordt door den kerkeraad zoodra zij is uitgebragt aan den beroepene bekend gemaakt, hetwelk geschiedt door de uitvaardiging van eenen wettigen brief, ingerigt naar het formulier A, aan dit reglement annex.

„ Art. 60.

„ De kerkeraad doet den beroepsbrief gepaard gaan met eene officiële opgave van de inkomsten aan de standplaats verbonden.

„ Veranderingen in de inkomsten worden door den kerkeraad niet gemaakt en niet gedoogd zonder toestemming van het provinciaal kerkbestuur, op voordragt van het classikaal bestuur.

„ Na de beroeping.

„ Art. 61.

„ Van het ontvangen van den beroepsbrief wordt aan den kerkeraad die hem heeft toegezonden onverwijld door den beroepene berigt gegeven.

"Binnen den termijn van drie weken legt hij omtrent de aanneming al dan niet van de op hem uitgebragte beroeping eene stellige schriftelijke verklaring over, en als zij na dit tijdsverloop niet gegeven is, wordt hij geoordeeld de roeping te hebben afgewezen.

" Art. 62.

"Zoodra het berigt van afwijzing ontvangen of de tijd van beslissing verstreken is, wordt door den kerkeraad aan de regthebbenden naar art. 58 kennis gegeven, en wordt het werk der beroeping ten spoedigste hervat, opdat deze immer binnen den verloop van [illegible] weken zij uitgebragt.

" Art. 63.

" De beroepene, indien hij verklaard heeft de beroeping aan te nemen, wordt op de drie eerstvolgende Zondagen bij de openbare godsdienstoefeningen aan de gemeente voorgesteld, ten einde desbevoegden in de gelegenheid te stellen om wettige bezwaren, zoo zij ze hebben zullen, tegen hem in te brengen.

" Art. 64.

" Tot het inbrengen van bezwaar tegen den beroepene zijn alleen bevoegd de niet onder censuur staande manslidmaten der roepende gemeente. De bezwaren houden in bepaalde beschuldiging, de evangeliebediening of den wandel van den beroepene betreffende, voorzien van duidelijke en deugdelijke bewijzen. Zij worden, schriftelijk en onderteekend, uiterlijk op den tweeden dag na de derde afkondiging overgelegd bij den kerkeraad.

" Art. 65.

" De acte van beschuldiging wordt met de daarbij overgelegde stukken door den kerkeraad onverwijld opgezonden aan het classikaal bestuur van het ressort der roepende gemeente. Dit bestuur zendt al de stukken, als ingediende klagten, ten spoedigste aan het classikaal bestuur waaronder de beroepene behoort, hetwelk de zaak behandelt overeenkomstig het reglement voor opzigt en tucht. Zoodra de beslissing genomen, en deze krachtens de wettelijke bepalingen als eene eindbeslissing te beschouwen is, wordt zij onverwijld ter kennis gebragt van het classikaal bestuur waaronder de roepende gemeente ressorteert, hetwelk deze kennisgeving ten spoedigste aan den kerkeraad overbrengt.

" Art. 66.

" Wanneer binnen den gestelden termijn geene beschuldigingen zijn ingebragt, of de ingebragte bij einduitspraak niet gegrond of niet gewigtig genoeg geoordeeld zijn, wordt de beroepsbrief met al de daarbij noodige bescheiden door den kerkeraad aan het classikaal bestuur toegezonden, tot het bekomen van de kerkelijke goedkeuring.

" De vereischte bescheiden zijn: afschrift van de aan den beroepene toegezonden opgave der inkomsten (art. 60); getuigschrift van zedelijk gedrag, aan den beroepene

afgegeven door het classikaal bestuur waaronder hij behoort (zie formulier G, aan dit reglement annex); wettig bewijs, zoo veel noodig, dat er ten aanzien van leeftijd en diensttijd voldaan is aan de bepalingen van artt. 51, 52, 54, alsmede, waar zij bestaan, aan de regten van derden.

„ Bij den beroepsbrief van een candidaat wordt daarenboven zijne acte van toelating overgelegd, alsmede, tot toezending alleen aan het provinciaal kerkbestuur, attestatie van goed zedelijk gedrag van den kerkeraad zijner woonplaats, en schriftelijke door hem onderteekende betuiging, dat hij bij zijne plegtige, bij de toelating tot de evangeliebediening afgelegde verklaring en belofte *opregtelijk* volhardt.

„ Bij den beroepsbrief van een buitenlandsch predikant wordt het bewijs gevoegd, dat voldaan is aan de in art. 57 gestelde voorwaarden, benevens een getuigschrift van den kerkeraad zijner gemeente, of van het kerkbestuur waaronder die gemeente behoort.

„ Art. 67.

„ Nadat de vereischte stukken in orde bevonden zijn, wordt de kerkelijke goedkeuring van de beroeping door het classikaal bestuur verleend, mits dan ook gebleken zij:

„ 1°. dat bij de beroeping is gehandeld overeenkomstig de kerkelijke bepalingen, met name die in art. 58 van dit reglement zijn vervat, zullende anders het classikaal bestuur, tot opheffing van bezwaren of tot wegneming van twijfel, zich wenden, naar gelang der zaak, òf tot het provinciaal kerkbestuur, òf, door dit bestuur, tot de Synode of de Synodale Commissie, òf ook regtstreeks tot het Ministerieel Departement;

„ 2°. dat in het bedrag der inkomsten van de standplaats geene verandering is gebragt dan met de wettige magtiging, naar art. 60 sub 2°. vereischt.

„ Art. 68.

„ Bij de beroeping van een candidaat zendt het classikaal bestuur, na approbatie verleend te hebben, den beroepsbrief, met de in art. 66 vermelde attestatie en betuiging, aan het provinciaal kerkbestuur, ten einde den brief, nadat de stukken in orde zullen bevonden zijn, met zijn visum te voorzien en alsdan aan het classikaal bestuur terug te zenden.

„ Art. 69.

„ Ingeval het classikaal bestuur krachtens art. 1 van het Synodaal reglement voor de kerkeraden in zake de beroeping heeft moeten doen wat des kerkeraads is, wordt de beroepsbrief door dat bestuur ter approbatie aan het provinciaal kerkbestuur aangeboden. Waar krachtens art. 49 van dit reglement het provinciaal kerkbestuur de beroeping doet, wordt de approbatie door de Synode of Synodale Commissie verleend.

„ Art. 70.

„ Alle zaken die op de vacaturen en hare vervulling betrekking hebben worden door

het classikaal bestuur *met den meesten spoed* behandeld, en, indien geene gewigtige bezwaren zich daartegen opdoen, door den praeses en den scriba, namens het bestuur, afgedaan. Die spoed geldt inzonderheid alle handelingen die beschuldigingen tegen den beroepene betreffen. Zoowel het classikaal bestuur als ook het provinciaal kerkbestuur en de Synodale Commissie, waar hunne bemoeijing vereischt wordt, maken daartoe gebruik van de vrijheid in artt. 46, 50 en 72 van het Algemeen Reglement, ten aanzien van het houden der vergaderingen toegekend.

„ Na verloop van vier weken de approbatie op de aanvrage van den kerkeraad door het classikaal bestuur nog niet verleend zijnde, verzoekt dit bestuur, met opgave van redenen, diligentverklaring bij het provinciaal kerkbestuur voor een bepaalden termijn. Is na dezen termijn aan het verzoek van approbatie nog niet voldaan, dan oordeelt het provinciaal kerkbestuur, of er termen zijn de zaak nu zelf ter beëindiging ter hand te nemen, en om bij weigering van het classikaal bestuur in diens plaats de approbatie te verleenen.

„ Art. 71.

„ Van de kerkelijke goedkeuring der beroeping geeft het classikaal bestuur kennis aan het Ministerieel Departement, ten einde van dit departement het bewijs te mogen ontvangen dat de beroepene wettiglijk geregtigd is tot het genot van het Landstractement en de andere voordeelen van Landswege.

„ Het gevraagde bewijs, van wege Zijne Majesteit door het classikaal bestuur ontvangen, wordt onmiddellijk aan den beroepene toegezonden, met kennisgeving aan den kerkeraad der roepende gemeente.

„ Art. 72.

„ Indien de beroepene in gebreke blijft de beroeping die hij heeft aangenomen op te volgen, verklaart de roepende kerkeraad of hij er in berust. Van zoodanige berusting moet, ingeval de beroepene een predikant is die eene standplaats in de kerk bekleedt, evenzeer blijken aan de zijde van den kerkeraad der gemeente uit welke de leeraar beroepen is, voor het geval dat deze reeds voorbereidselen tot het doen van eene nieuwe beroeping gemaakt heeft.

„ Indien niet, zoo veel noodig van wederzijde, wordt berust, beoordeelt het classikaal bestuur waaronder de beroepene ressorteert diens verantwoording. Wordt zij onvoldoende bevonden en weigert de beroepene zich naar dat oordeel te gedragen, dan behandelt het classikaal bestuur de zaak en volgt den weg, in het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht voorgeschreven.

„ Art. 73.

„ De noodzakelijke kosten, welke, in overeenstemming met de bepalingen van dit reglement, veroorzaakt worden door de beroeping, het vertrek en het vervoer van den beroepen leeraar met huisgezin en goederen, komen ten laste der roepende gemeente.

„ Indien een predikant de aanbieding van eene evangeliebediening elders of eene andere betrekking aanneemt binnen twee jaren na den dag zijner bevestiging op zijne tegen-

woordige standplaats, of indien hij zijne bediening binnen dien tijd vrijwillig nederlegt, rust op hem de verpligting om, des gevorderd, de tot vergoeding der kosten hem uitbetaalde gelden terug te geven.

„ Geene verbindtenissen worden erkend waardoor den beroepene eene langer dan twee jaren voortdurende verpligting tot de teruggave zou zijn opgelegd.

„ Aan een candidaat is het regt op vergoeding van eenige kosten niet verbleven.

„ Art. 74.

„ Kosten van zoogenaamde beroepingscommissiën, of die op andere wijze mogen gemaakt zijn om tot de keuze van den beroepen predikant te geraken, worden nimmer gebragt ten laste van het diaconiefonds der gemeente.

„ B. BEVESTIGING.

„ Art. 75.

„ De bevestiging van den beroepen predikant heeft plaats uiterlijk drie maanden na het ontvangen van het bewijs in art. 71 vermeld.

„ Zoo bij den beroepene hiertegen beletsel opstaat, brengt hij dit ter kennis van den kerkeraad der roepende gemeente en van het classikaal bestuur waaronder de gemeente ressorteert, ten einde van dit bestuur, nadat het den kerkeraad zal hebben gehoord, verlenging van den gestelden termijn te verkrijgen.

„ Art. 76.

„ De beroepen predikant levert vóór de bevestiging de acte van ontslag uit de betrekking tot zijne vorige gemeente bij den kerkeraad zijner nieuwe gemeente in.

„ Art. 77.

„ In gemeenten met één predikant is de bevestiging het werk van den consulent, als den *pastor loci* vervangende, of van zijn secundus. Des verkiezende wordt deze plegtige handeling aan een ander predikant op verzoek door hem afgestaan, doch wordt de tegenwoordigheid van één van hen, of anders tot plaatsbekleeding de toestemming van den praeses van het classikaal bestuur gevorderd.

„ Den consulent of zijnen secundus komen voor het werk der bevestiging van wege de gemeente reis- en vacatiegelden toe.

„ Art. 78.

„ De bevestiging van candidaten alleen geschiedt met oplegging der handen.

" Art. 79.

" De kerkeraad, of, in gemeenten met één predikant, de consulent geeft onverwijld van de bevestiging kennis aan het classikaal bestuur, en verslag aan den algemeenen correspondent van het kerkelijk orgaan.

" Het classikaal bestuur doet aan den bevestigde acte van lidmaatschap der classe toekomen, volgens 't formulier F, aan dit reglement annex.

" Binnen acht dagen na de bevestiging, geeft de consulent het archief in eene kerkeraadsvergadering over, nadat het met den in art. 14 vermelden inventaris zal vergeleken zijn.

" De scriba van het classikaal bestuur doet de vervulling der vacature onmiddellijk ter kennis komen van het Ministerieel Departement.

" ADDITIONEEL ARTIKEL.

" Het vroegere reglement vervalt met de invoering van het tegenwoordige, benevens al de bepalingen in andere reglementen en al de kerkelijke verordeningen, welke met dit reglement in strijd zijn.

" FORMULIEREN

BIJ HET

" REGLEMENT OP DE VACATUREN.

" FORMULIER A.

" *Beroepsbrief.*

(A) " De kerkeraad der Hervormde gemeente te . . . ., het classikaal bestuur . . . ., doende in de gemeente . . . . . . wat des kerkeraads is (art. 1 Synodaal reglement voor de kerkeraden), heden wettig bijeengekomen ter zake de beroeping van eenen herder en leeraar naar de kerkelijke verordeningen;

" gezien de acte van collatie . . . . . van electie . . . . . van agreatie . . . . . .;

" ingevolge de stemming van de daartoe geregtigden;

(B) " heeft goedgevonden te beroepen, gelijk hij beroept bij deze, tot herder en leeraar dezer gemeente den Wel Eerwaarden N. N., predikant te N. N. . . . . . . (of den Eerwaarden N. N., candidaat tot de Heilige dienst bij het provinciaal kerkbestuur . . . .), en zulks op zoodanig tractement en zoodanige emolumenten, als aan deze standplaats verbonden en in annexe opgave vermeld zijn.

(C) „De kerkeraad, deze beroeping ter kennisse van den Wel Eerwaarden N. N. (den Eerwaarden) . . . . brengende, verlangt, dat hij deze beroeping . . . . (geagreëerd door . . . .) bereidvaardig aanneme, en, na de approbatie van het daartoe bevoegde kerkelijke gezag, en het noodige bewijs van wege den Koning ten aanzien der gelden, van 's Landswege aan de standplaats verbonden, verkregen te hebben, ten spoedigste tot deze gemeente overkome, om door leer en voorbeeld, bestuur en opzigt, alles te doen wat een herder en leeraar, overeenkomstig Gods Heilig Woord, volgens de verordeningen der Nederlandsche Hervormde Kerk, betaamt; inzonderheid door het verkondigen van het Evangelie en het bedienen van den H. Doop en van het H. Avondmaal op de bij de gemeente vastgestelde tijden; het vertroosten der kranken; het bezoeken der gemeenteleden aan hunne huizen; en door het onderwijzen van de bijbelsche en kerkelijke geschiedenis en van de geloofs- en zedeleer van de Christelijke godsdienst in catechisatiën, gedurende het gansche jaar

(D) wekelijks te houden; terwijl de kerkeraad wederkeerig al die achting, liefde en medewerking belooft, welke den regtgeaarden Evangeliedienaar toekomt.

„Gedaan in onze vergadering te . . . . . . den . . . .

(E) *„De kerkeraad der (Nederduitsche of Waalsche) Hervormde gemeente te . . . .„*

„Ingeval het classikaal bestuur en het provinciaal kerkbestuur moeten doen wat des kerkeraads is naar art. 49 van het reglement op de vacaturen, hebben de volgende wijzigingen plaats:

„op A. „„Het classikaal bestuur . . . . , handelende naar art. 49 van het kerkelijk reglement op de vacaturen, ten aanzien van den kerkeraad der Hervormde gemeente te . . . . . . , en alzoo wettig bijeengekomen ter zake de beroeping van eenen herder en leeraar voor deze gemeente, naar de kerkelijke verordeningen „„ . . . . . enz.

„op B. „„Gezien de beroeping op den (dagteekening) uitgebragt door het provinciaal kerkbestuur . . . . , uit een viertal, door het classikaal bestuur voorgedragen. „„

„op C. „„Het classikaal bestuur, handelende als boven, brengt deze beroeping ter kennisse van den Wel Eerwaarden . . . . . (Eerwaarden . . . . .), en verlangt, dat hij haar . . . . (geagreëerd door . . . .) bereidvaardig aanneme „„ . . . . enz.

„op D. „„Vertrouwende het classikaal bestuur, dat de Wel Eerwaarde. . . . . (Eerwaarde . . . .), zoo bij den kerkeraad als bij de gemeente, wederkeerig al die achting, liefde en medewerking zal vinden „„ enz.

„op E. „„Het classikaal bestuur . . . ., handelende naar art. 49 van het reglement op de vacaturen. „„

„ Indien verder zeer bijzondere omstandigheden eenige wijziging in het formulier van den beroepsbrief vereischen, worden zij echter niet toegelaten dan door het classikaal bestuur, onder goedkeuring van het provinciaal kerkbestuur. „

„ FORMULIER B.

„ Acte van ontslag van kerkeraad en gemeente voor een verroepen predikant.

„ De kerkeraad der Hervormde gemeente te . . . ., gezien hebbende de stukken betrekkelijk tot de beroeping van den Wel Eerwaarden . . . ., herder en leeraar van deze gemeente, tot herder en leeraar van de gemeente te . . . ., ontslaat hem op zijn verzoek bij deze, op eene vereerende wijze, van alle betrekkingen op kerkeraad en gemeente te dezer plaatse, en wenscht hem van harte toe, dat hij in zijne nieuwe betrekking met de meeste vrucht moge arbeiden aan de zaak van het Christendom, en steeds Gods beste zegeningen tot tijdelijk en eeuwig heil genieten.

„ den . . . .

„ De kerkeraad der Hervormde gemeente te . . . . . . „

„ FORMULIER C.

„ Acte van ontslag uit de classe voor een verroepen predikant.

„ De ondergeteekende . . . ., lid van het classikaal bestuur . . . . en gecommitteerd tot het ontslag van den Wel Eerwaarden N. N., predikant te . . . ., beroepen te . . . ., onder de classe . . . ., gezien hebbende de stukken tot zijne beroeping betrekkelijk, ontslaat bij deze, op eene vereerende wijze, voornoemden . . . . . . van zijne betrekking tot de classe . . . ., met de hartelijke bede, dat hij ook in zijne nieuwe gemeente en classe aan de uitbreiding van het rijk van Christus bevorderlijk moge zijn.

„ den . . . .

„ De gecommitteerde van het classikaal bestuur . . . . „

„ FORMULIER D.

„ *Acte van ontslag uit de dienst der gemeente voor een predikant, die emeritus is verklaard, of die zijne dienst nederlegt.*

„ De kerkeraad der Hervormde gemeente te . . . ., gezien hebbende de stukken, betrekkelijk tot het emeritaat van den Wel Eerwaarden . . . ., herder en leeraar alhier (of verstaan hebbende het voornemen van den Wel Eerwaarden . . . . om zijne dienst als herder en leeraar alhier neder te leggen), ontslaat hem bij deze, op eene vereerende wijze, van zijne dienst in deze gemeente, en wenscht hem van harte toe, dat de rust van zijn dienstwerk hem nuttig en genoegelijk zij, en hij steeds Gods beste zegeningen tot tijdelijk en eeuwig heil geniete.

„ den . . . .

„ *De kerkeraad der Hervormde gemeente te . . . .*"

„ FORMULIER E.

„ *Acte van ontslag uit de classe voor een predikant, die emeritus is verklaard, of die zijne dienst nederlegt.*

„ De ondergeteekende . . . ., lid van het classikaal bestuur . . . . en gecommitteerd tot het ontslag van den Wel Eerwaarden . . . ., herder en leeraar te . . . ., thans emeritus verklaard zijnde (of zijne dienst nedergelegd hebbende), na gezien en in orde bevonden te hebben al de stukken hiertoe betrekkelijk, ontslaat hem bij deze, op eene vereerende wijze, van zijne betrekking tot de classe . . . ., met den wensch, dat hij, ook in de dagen zijner rust van het Heilig dienstwerk, nog al dat nut stichte, waartoe lust en kracht hem in staat stellen, en dat hij in alles Gods hulp en zegen geniete.

„ den . . . .

„ *De gecommitteerde van het classikaal bestuur . . . .*"

„ FORMULIER F.

„ *Acte van lidmaatschap der classe.*

„ Het classikaal bestuur . . . ., ontvangen hebbende de legale kennisgeving van de bevestiging van den Wel Eerwaarden . . . ., herder en leeraar van de gemeente . . . ., verklaart hem bij deze tot lid der classe . . . ., en

als zoodanig gehouden tot het uitoefenen der pligten en bevoegd tot het genot der regten, welke aan dit lidmaatschap verbonden zijn.

„ den . . . .

„ Het classikaal bestuur . . . . „

„ FORMULIER G.

„ Getuigschrift van zedelijk gedrag voor een verroepen predikant.

„ Het classikaal bestuur . . . ., gezien hebbende het verzoek van den Wel Eerwaarden . . . . . ., herder en leeraar van de gemeente . . . . ., houdende aanvrage om een getuigschrift aangaande zijn zedelijk gedrag, ten einde te dienen ter zake de kerkelijke approbatie van zijn beroep naar . . . ., onder de classe . . . ., getuigt bij deze naar waarheid, dat hij, gedurende zijn verblijf in ons classikaal ressort, zich onberispelijk in leer en wandel, en op eene den Evangeliedienaar waardige wijze heeft gedragen; waarom wij hem, medebroeder, die onze achting verdient, aan het classikaal bestuur . . . . aanbevelen.

„ Gegeven te . . . . den . . . .

„ Het classikaal bestuur . . . . „

„ De acten B, C, D, E en F worden niet gegeven aan een predikant, tegen wien eene kerkelijke procedure is ingesteld, dan nadat over de tegen hem ingediende klagte finale uitspraak is gedaan.

„ In de formulieren D en E kunnen wijzigingen, naar de gesteldheid der zaak, door het classikaal bestuur, of met zijne goedkeuring, worden aangebragt. „

Hierna wordt in overweging genomen het concept van reglement voor de kerkeraden, welk reglement wordt gearresteerd, luidende als volgt: Het reglement voor de kerkeraden, na overweging der redactie, gearresteerd en aan de provinciale kerkbesturen gezonden om er hunne stemmen op uit te brengen.

„ SYNODAAL REGLEMENT voor de Kerkeraden van de gemeenten der Nederlandsche Hervormde Kerk.

„ Algemeene bepaling.

„ Art. 1.

„ In elke gemeente is een kerkeraad, die haar vertegenwoordigt en bestuurt.

„ In gemeenten, waar men, uit hoofde van gebrek aan geschikt personeel, niet tot de zamenstelling van een kerkeraad kan geraken, treedt het classikaal bestuur op, om te doen wat des kerkeraads is.

„ In laatstgenoemd geval is de predikant der gemeente, en bij vacature de consulent, in de vergaderingen van het bestuur, tot de kerkeraadshandelingen bestemd, met de betrekking van praeses en scriba bekleed, zonder echter als zoodanig eenige regten, met opzigt tot den tijd en de plaats der zamenkomsten, of ook anders tusschentijds, uit te oefenen. Waar ook slechts één kerkeraadslid buiten den predikant of den consulent aanwezig is, wordt hij als zoodanig erkend en bij de bedoelde vergadering toegelaten.

„ EERSTE AFDEELING.

„ *Zamenstelling van den Kerkeraad.*

„ Art. 2.

„ De kerkeraad bestaat uit de opzieners der gemeente, zijnde de predikant, of de predikanten, en de ouderlingen, behoudens de betrekking der diakenen tot dit collegie.

„ In gemeenten met minder dan drie predikanten worden de diakenen altijd gerekend mede tot den kerkeraad te behooren.

„ In gemeenten met drie of meer predikanten maken de diakenen een afzonderlijk collegie uit, maar worden in gevallen nader te bepalen mede tot de handelingen van den kerkeraad geroepen.

„ De kerkeraad, uit predikanten en ouderlingen bestaande, draagt den naam van *bijzondere* kerkeraad.

„ Die uit predikanten, ouderlingen en diakenen bestaat, wordt *algemeene* kerkeraad genoemd.

„ Art. 3.

„ De vereischten der predikanten zijn aangewezen in het reglement op de vacaturen.

„ De ouderlingen en diakenen behooren te zijn lidmaten der gemeente, onberispelijk in belijdenis en wandel, bekende voorstanders van de openbare godsdienst en geen tegenstrevers van kerkelijke verordeningen, sedert een jaar in de gemeente gevestigd; de ouderlingen niet beneden de dertig jaren oud, de diakenen meerderjarig naar de burgerlijke wet.

„ Het classikaal bestuur is bij magte, wegens bijzondere redenen op den leeftijd der ouderlingen uitzondering toe te laten.

„ Art. 4.

„ De kerkeraad bepaalt het getal der ouderlingen en diakenen, en regelt dit naar de talrijkheid en uitgestrektheid der gemeente, den aard der combinatiën en het getal der predikanten.

„ Het getal der ouderlingen is voor het minst aan dat der diakenen gelijk.

„ Buiten zeer bijzondere gevallen, door het classikaal bestuur te beoordeelen, is het getal der ouderlingen en dat der diakenen nergens minder dan twee.

„ TWEEDE AFDEELING.

„ *Verkiezing der Kerkeraadsleden.*

„ Art. 5.

„ De beroeping van predikanten geschiedt naar de bepalingen in het reglement op de vacaturen.

„ Art. 6.

„ De verkiezing van ouderlingen en diakenen blijft op den tegenwoordigen voet, tot dat hierin nader zal zijn voorzien.

„ Art. 7.

„ In nieuwe gemeenten wordt de eerste benoeming van ouderlingen en diakenen gedaan door meerderjarige niet bedeelde en niet onder censuur staande manslidmaten, onder de leiding van twee afgevaardigden uit het classikaal bestuur.

„ Art. 8.

„ De benoemden, verklaard hebbende, dat zij willens zijn de opgedragen bediening te aanvaarden, worden op twee achtereenvolgende Zondagen aan de gemeente voorgesteld.

„ Art. 9.

„ Bezwaren tegen een benoemde worden ingediend bij den kerkeraad, schriftelijk en onderteekend, uiterlijk op den tweeden dag na de tweede afkondiging.

„ De kerkeraad zendt de ingekomen bezwaren op aan het classikaal bestuur, ter beoordeeling en beslissing.

„ Art. 10.

„ Indien binnen den bepaalden tijd geene bezwaren zijn ingekomen, worden de benoemden op den Zondag, volgende op de laatste afkondiging, bevestigd. Zijn er bezwaren ingediend, welke door het classikaal bestuur ongegrond zijn geoordeeld, dan heeft de bevestiging plaats op den eersten Zondag nadat de kennisgeving van de uitspraak des bestuurs door den kerkeraad is ontvangen. Ingeval de bezwaren geldende zijn verklaard, wordt tot eene nieuwe benoeming niet overgegaan vóór dat de termijnen om te komen in hooger beroep zijn verschenen, of anders de eindbeslissing is gegeven.

„ Art. 11.

„ Bij ouderlingen en diakenen heeft eene geregelde aftreding plaats, welke zich immer

gelijktijdig slechts tot een deel van hen bepaalt. Zij gaat gepaard met de bevestiging der nieuw benoemden.

„ In gemeenten van niet meer dan één predikant blijft tijdens de vacature het personeel der kerkeraadsleden onveranderd.

„ De diensttijd, waarvoor zij worden benoemd, is hoogstens vier jaren. Tot twee malen zijn zij bij de aftreding terstond weder verkiesbaar. Om hen te derde male, zonder dat zij minstens één jaar buiten dienst zijn geweest, op nieuw te benoemen, heeft de kerkeraad de magtiging noodig van het classikaal bestuur.

„ Overigens wordt de tijd van hunne benoeming en aftreding bepaald en geregeld bij plaatselijke reglementen.

„ Art. 12.

„ Tusschentijds openvallende plaatsen worden, indien de kerkeraad zulks noodig acht, op de gewone wijze vervuld.

„ De benoeming geschiedt alsdan voor niet langer dan voor den overigen diensttijd der uitgevallen leden.

„ DERDE AFDEELING.

„ *Werkzaamheden des Kerkeraads.*

„ Art. 13.

„ De kerkeraad zorgt voor de belangen der gemeente, gedraagt zich in alles naar de kerkelijke reglementen en verordeningen, en ziet toe dat zij worden opgevolgd.

„ Jaarlijks wordt in de eerste kerkeraadsvergadering de derde en vierde afdeeling van dit reglement voorgelezen.

„ Art. 14.

„ Aan den *bijzonderen* kerkeraad is bepaaldelijk opgedragen:

„ 1°. de zorg voor de betamelijke viering van de openbare godsdienstoefeningen in het algemeen, waarvan getal en tijd en plaats door hem geregeld worden, en voor de bediening van Doop en Avondmaal in het bijzonder, opdat zij aan haar doel beantwoorden en tot de meeste stichting der gemeente verstrekken; dat het Avondmaal, telkens na voorafgegane voorbereidingspredikatie en na de voorstelling aan de gemeente van de daartoe verordende vragen, geregeld vier malen des jaars gehouden worde; dat de Doopsbediening niet elke week, indien de talrijkheid der gemeente het althans niet gebiedend vordert, maar ook niet anders dan bij de openlijke bijeenkomsten op den Zondag, in tegenwoordigheid, zoo maar immer mogelijk, van beide de ouders, op de meest indrukwekkende wijze plaats hebbe; dat zulks, alleen in geval een der ouders vóór den Zondag de plaats, waar het kind geboren is, moet verlaten, of tot de Roomsch-Katholieke Kerk is behoorende, op een der gewone dagen van de week, in de kerk of kerkekamer, of ook in een geschikt

lokaal, ter beoordeeling van predikant of kerkeraad, geschiede, en dan immer in tegenwoordigheid van één of meer ouderlingen, en, bij gebreke van dien, van eenige leden der gemeente, statelijk en plegtig, onder aanbeveling mede van den nood der armen; dat geene kinderen ook, wier ouders tot de kerkgemeente van eene andere plaats behooren, gedoopt worden zonder schriftelijke toestemming van den predikant dier gemeente, of, ingeval er meer dan ééne standplaats is, van den predikant der wijk waarin zij wonen; dat deze handeling in de doopboeken der beide gemeenten aangeteekend, en daartoe aan de gemeente der ouders ter kennis gebragt worde;

„ 2°. de zorg voor het godsdienstonderwijs, naar de voorschriften van het reglement op dit onderwerp;

„ 3°. het toezigt op de belijdenis en den wandel van de leden der gemeente en de handhaving der kerkelijke orde, volgens het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht;

„ 4°. de bevordering van alles wat het godsdienstig leven in de gemeente kan verhoogen, met name ook van de kerkelijke inzegening des huwelijks;

„ 5°. de afneming van de belijdenis des geloofs en de bevestiging van de nieuwe lidmaten in de gemeente, zich bij deze handelingen gedragende naar de bepalingen in artt. 60—64 van het reglement op het godsdienstonderwijs, en, zooveel dezulken betreft die eene kerkelijke bediening bij een ander kerkgenootschap bekleed hebben, naar de Synodale verordening van 21 Julij 1830;

„ 6°. het waken voor het geregeld indienen van de attestatiën der lidmaten die van elders zijn ingekomen, door hen vóór elke Avondmaalsbediening hiertoe openlijk uit te noodigen, en de toekenning van het lidmaatschap in de gemeente aan allen die eene behoorlijke attestatie overleggen, afgegeven door den kerkeraad van eene andere Hervormde, of ook van eene Protestantsche gemeente, indien zij oorspronkelijk tot de Hervormde Kerk behoord hebben;

„ 7°. het uitreiken van attestatiën op aanvrage van naar elders vertrekkende lidmaten, met inachtneming van de Synodale verordeningen van den 10den Julij 1829 en den 12den Julij 1841;

„ 8°. het houden van dubbele aan verschillende plaatsen bewaarde registers: *a.* van gedoopten; *b.* van lidmaten, zoowel die op belijdenis zijn aangenomen en met getuigenis overgekomen, als ook, zooveel mogelijk, die naar elders vertrokken, die tot eene andere gezindte overgegaan en die overleden zijn; *c.* van kerkelijk in het huwelijk ingezegenden;

„ 9°. de aanstelling met instructie, de schorsing en het ontslag van godsdienstonderwijzers, en van voorlezers en voorzangers, behoudens de regten van derden;

„ 10°. de jaarlijksche afvaardiging tot de classikale vergadering en het ontvangen van

het verslag van hetgeen aldaar belangrijks is geschied, volgens art. 38 van het Algemeen Reglement;

" 11°. het toezigt op het diaconiebeheer, volgens het synodaal reglement voor de diaconiën.

" Art. 15.

" In de gemeenten waar geen *bijzondere* kerkeraad bestaat, zijn de werkzaamheden, in het vorig artikel vermeld, opgedragen aan den *algemeenen* kerkeraad.

" Art. 16.

" Tot het werk van den *algemeenen* kerkeraad behoort in alle gemeenten:

" 1°. de zorg voor hetgeen betrekking heeft op de beroeping en het ontslag van predikanten, alsmede voor de verkiezing van ouderlingen en diakenen, beide naar de bepalingen van bijzondere reglementen, en met eerbiediging van de regten van derden;

" 2°. de behartiging van de geestelijke behoeften der armen; het bepalen van collecten; de zorg voor de diaconiegoederen; het jaarlijks opnemen van de diaconierekening en het geven van de vereischte inlichtingen betreffende het diaconiebeheer; — alles volgens de bepalingen van het synodaal reglement voor de diaconiën;

" 3°. het houden van eene volledige beschrijving of een ligger van al de fondsen en eigendommen die aan de gemeente behooren, voor zoo verre die onder het beheer of toezigt van den kerkeraad zijn; alsmede van het tractement des predikants, of der predikanten, met de gewone emolumenten; van welken laatsten ligger afschrift wordt gezonden aan het classikaal bestuur;

" 4°. het kennis geven aan het classikaal bestuur van ontdekte verkeerdheden in de administratie der kerkelijke goederen, naar art. 21 van het Algemeen Reglement;

" 5°. het ontvangen van de persoonlijke en de beantwoording van de vragen der schriftelijke kerkvisitatie, volgens het reglement op dit onderwerp.

" Art. 17.

" De *bijzondere* kerkeraad, of, waar deze niet bestaat, de *algemeene* komt jaarlijks ten minste vier malen bijeen, en voorts zoo dikwijls als het plaatselijk reglement of de omstandigheden zulks vereischen.

" Art. 18.

" De kerkeraden hebben steeds den predikant of een der predikanten van de gemeente, of den consulent, wanneer hij is opgetreden volgens de wet, laatstgenoemde alleen met advi-

serende stem, tot voorzitter. Waar geen predikant aanwezig is, neemt de oudste ouderling in dienst de plaats des voorzitters in, doch worden de besluiten van eene vergadering, onder zijne leiding gehouden, niet uitgevoerd vóór dat ze door den predikant, of, bij ontstentenis van dezen, door den consulent zijn goedgekeurd.

„ Art. 19.

„ De kerkeraden houden aanteekening van hunne handelingen en van de belangrijke door hen uitgevaardigde brieven, in behoorlijk daartoe aangelegde boeken. Zij zorgen voor de bewaring van de archieven en al de inkomende stukken, waarvan zij getrouw register houden.

„ Art. 20.

„ De nadere regeling van de vergaderingen en werkzaamheden des kerkeraads wordt door provinciale en huishoudelijke reglementen bepaald.

„ VIERDE AFDEELING.

„ *Ambtspligten der predikanten, ouderlingen, diakenen.*

„ 1. *der predikanten.*

„ Art. 21.

„ Aan den predikant, of de predikanten, is opgedragen: 1°. de openbare verkondiging van het Evangelie; 2°. het bedienen van Doop en Avondmaal; 3°. de leiding der openbare godsdienstoefeningen; 4°. de huwelijksinzegening; 5°. het catechetisch onderwijs, en het afnemen van belijdenis des geloofs, in tegenwoordigheid van één of meer ouderlingen; 6°. de herderlijke zorg, en 7°. het besturen van de vergaderingen des kerkeraads.

„ Art. 22.

„ In de regeling van het getal, den tijd en de plaats der openbare godsdienstoefeningen maken zij geen verandering zonder toestemming van den kerkeraad.

„ Art. 23.

„ In hunne geheele ambtsbediening zich gedragende naar de kerkelijke reglementen en verordeningen, rigten zij zich voorts naar de bijzondere plaatselijke en tijdelijke behoeften der gemeente, zooveel noodig in overleg met den kerkeraad.

„ Art. 24.

„ In de herderlijke zorg voorzien zij, zoo noodig, met raadpleging en hulp van den kerkeraad, vooral ook door geregeld huisbezoek en getrouw krankenbezoek.

" 2. *der ouderlingen.*

" Art. 25.

" Aan de ouderlingen is opgedragen: 1°. de behartiging der belangen van de openbare godsvereering; 2°. de bevordering van en het toezigt op het godsdienstonderwijs, naar het reglement op dit onderwerp; 3°. het medetoezigt op de leden der gemeente, inzonderheid door huisbezoek, zoowel, indien zij daartoe worden verzocht, in vereeniging met de predikanten, als ook afzonderlijk, naar plaatselijke regeling; 4°. ijverige medewerking met de predikanten in alles wat aan de Christelijke opbouwing der gemeente kan dienstig zijn.

" 3. *der diakenen.*

" Art. 26.

" Aan de diakenen is opgedragen de meer bijzondere zorg voor de armen der gemeente. Daartoe zijn zij belast: 1°. met het dagelijksch beheer der diaconiegoederen; 2°. met het innen van alle, aan de diaconie aankomende gelden; 3°. met de inzameling der liefdegaven; 4°. met het besteden van dit een en ander tot het doel, hetwelk de Christelijke gemeente voor hare armen beoogt, en 5°. te dien einde ook met het geregeld bezoeken der armen.

" In gemeenten met minder dan drie predikanten geschiedt dit alles in overleg met den predikant, of de predikanten, en de ouderlingen.

" De diakenen gaan der gemeente in het getrouw bijwonen der openbare godsvereering voor.

" De verpligtingen der diakenen worden in het synodaal reglement voor de diaconiën nader geregeld.

" ADDITIONELE ARTIKELEN.

" Art. 27.

" Alle kerkelijke reglementen en verordeningen, welke in strijd zijn met dit reglement, zijn vervallen.

" Art. 28.

" De provinciale kerkbesturen herzien het provinciaal reglement op de kerkeraden in hun ressort, ten fine van overeenstemming met dit reglement en met de algemeene kerkelijke verordeningen.

" De alzoo herziene reglementen worden in de eerste helft van het jaar, op dat der invoering van dit synodaal reglement volgende, aan de goedkeuring der Synode onderworpen.

" Art. 29.

" De plaatselijke reglementen worden door de kerkeraden, ten fine als in het voorgaand artikel vermeld, herzien binnen één jaar nadat de provinciale reglementen zijn in werking gebragt, en door het provinciaal kerkbestuur, na door het classikaal bestuur van het ressort beoordeeld te zijn, als overeenstemmend met dit reglement goedgekeurd.

De beide reglementen zullen worden gedrukt en aan de stemmen der provinciale kerkbesturen onderworpen.

De zitting wordt met dankgebed gesloten en geadjourneerd tot den volgenden dag.

R. J. Koning, *president.*

Zitting van den 12den Augustus 1856.

Afwezig de heeren ***Kuenen***, ***ter Haar***, ***Muurling***, ***Meijer***, ***van der Ven*** en ***van Heusden***.

De zitting geopend met gebed. De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

De secretaris brengt verslag uit wegens het door hem ingesteld onderzoek ten aanzien van het reglement op de provinciale weduwenbeurs in ***Noordbrabant***, en vermeldt geene bepalingen gevonden te hebben welke met algemeen vigerende in strijd zijn.

Rapport wegens het reglement op de provinciale weduwenbeurs in *Noordbrabant*.

De heer ***Losgert***, als lid van het kerkbestuur hetwelk het reglement heeft gearresteerd, buiten de behandeling dezer zaak moetende blijven, verklaart de vergadering, met het oog op art. 9 van het Algemeen Reglement, als zijnde het getal der stemmende leden beneden de twee derden verminderd, zich onbevoegd om in deze een besluit te nemen, waarvan aan het provinciaal kerkbestuur ***Noordbrabant***, onder terugzending van het reglement, zal worden kennis gegeven.

De onbevoegdheid der vergadering, om op het reglement een besluit te nemen, op grond van het ontbrekend getal van twee derden der stemmende leden, uitgesproken.

De heer ***Boers***, oordeelende dat de oplegging van geldboeten aan lidmaten der Hervormde gemeente, bij weigering om de hun opgedragen betrekking van ouderling of armverzorger te aanvaarden, in strijd is met den inhoud en den geest der thans gearresteerde reglementen op de diaconiën, de kerkeraden en de vacaturen, stelt aan de Synode voor om een besluit te nemen, dat kan leiden om uit het reglement op de kerkelijke administratie die strijdige en onvoegzame bepalingen te doen wegnemen.

Voorstel om de bepalingen in de reglementen op de kerkelijke administratie, betreffende de geldboeten op de weigering van benoemde ouderlingen en diakenen tot aanvaarding der betrekking, te doen vernietigd worden.

Het voorstel wordt goedgekeurd en de uitvoering opgedragen aan de Algemeene Synodale Commissie.

Het voorstel goedgekeurd en ter uitvoering opgedragen aan de Algemeene Synodale Commissie.

Is ingekomen en wordt voor informatie aangenomen eene Ministeriële kennisgeving, dd. 9 dezer, n°. 10, geregistreerd sub n°. 7910, wegens de toelating van eene christelijke afgescheidene gemeente te ***Katwijk aan Zee*** en ***Katwijk aan den Rijn***.

Ministerieel berigt wegens de toelating van eene afgescheidene gemeente te *Katwijk aan Zee* en *Katwijk aan den Rijn*. Informatie.

Bij omvrage onder de leden blijkt, dat in de notulen, buiten hetgeen reeds vroeger daaromtrent bepaald is, niets gevonden wordt hetgeen de vergadering oordeelt buiten de gedrukte Handelingen te moeten houden.

Omvrage betreffende het weglaten van een of ander hetwelk verhandeld is, uit de gedrukte notulen.

De werkzaamheden ten einde gebragt.

Geene voorstellen hebben de leden meer in te brengen.

Het register der tijdens de zittingen ingekomen stukken nagezien en geteekend.

Het register der stukken wordt sub n°. 7910 geteekend.

Sluiting der Synode.

De president neemt het woord op, dankzeggende voor de eer en het vertrouwen der leden, en ontvangt bij monde van den vice-president den dank der vergadering. Hij rigt een woord van hulde aan den Minister en den Secretaris-generaal, beiden in de zaal tegenwoordig; en na een terugblik op de belangrijke werkzaamheden geworpen en eene hartelijke afscheidsgroete aan de broeders gebragt te hebben, zendt hij ernstige gebeden ten hemel op. Na deze plegtige handeling verklaart hij de *een en veertigste* vergadering van de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk te zijn gesloten.

R. J. Koning, *president.*

Timmers Verhoeven, *secretaris.*

HANDELINGEN

VAN DE

SYNODUS CONTRACTA

DER

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK,

TEN JARE 1856.

De vergadering van de Synodus contracta, tot de behandeling bestemd van het appèl van den predikant *J. Buddingh* te *St. Oedenrode*, tegen de hem betreffende uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant*, dd. 1 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7677, met de daartoe betrekkelijk ingekomen stukken, geregistreerd sub n°. 7614, 93, 7717, 7822 *a*, wordt door den voorzitter geopend met gebed. Vergadering der Synodus contracta tot behandeling van het hooger beroep van eene uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant*, ingesteld door den predikant *J. Buddingh* te *St. Oedenrode*.

De vergadering is, krachtens de uitloting, gehouden in de zitting van den 3den dezer, zamengesteld als volgt: de adviserende leden *ter Haar* en *Timmers Verhoeven*, de gewone leden: *Witkop*, *Boers*, *Koning*, *Meijer*, *van der Ven*, *van Hasselt* en *Trip*. Zamenstelling dezer vergadering.

In de zitting, gehouden den 5den dezer, welke door al de leden wordt bijgewoond, wordt het verzoek van den predikant *Buddingh* om te komen in appèl gelezen en ontvankelijk verklaard. Kennisneming van de ingekomen stukken.

Hierna wordt eene commissie tot het rapport wegens de ingekomen stukken benoemd, bestaande uit de heeren *Boers*, *van Hasselt* en *Trip*. De stukken in handen eener commissie, ten fine van rapport.

De zitting wordt geschorst, om op een volgenden dag te worden voortgezet.

R. J. KONING, *president*.

De zitting der Synodus contracta van den 5*den Julij* 1856 *wordt hervat op den* 8*sten daaraanvolgende.*

Al de leden tegenwoordig.

De notulen van het vroeger verhandelde worden na resumtie gearresteerd en geteekend.

Voorstellen van de commissie tot het rapport:

De commissie, benoemd tot het uitbrengen van het rapport, stelt voor:

1°. om een afschrift te vragen van de aanteekeningen van het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant*, wegens het verhandelde betrekkelijk de beklaagde uitspraak;

1°. dat van het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant* gevraagd zal worden afschrift van de notulen zijner handelingen, tot de uitspraak, waarvan de bezwaarde thans is gekomen in beroep, betrekking hebbende, en

2°. om bij het classikaal bestuur *Eindhoven* te onderzoeken, of er schriftelijke aanteekeningen bestaan van het verhoor, betwelk in der tijd vóór de approbatie der beroeping van den predikant *Buddingh* te *St. Oedenrode* heeft plaats gevonden.

2°. dat bij het classikaal bestuur *Eindhoven* een onderzoek zal worden ingesteld, of er schriftelijke aanteekening bestaat van het verhoor, hetwelk de predikant *Buddingh* van den praeses van dit bestuur in Maart of April 1839, ten gevolge van gerezen bedenkingen, betreffende dezelfde handeling, waarvoor hij nu door het provinciaal kerkbestuur is veroordeeld, vóór het verleenen van de approbatie der op hem door den kerkeraad te *St. Oedenrode* uitgebragte beroeping, blijkt te hebben ondergaan.

De beide voorstellen aangenomen.

Wordt besloten, dat aan beide deze voorstellen zal worden gevolg gegeven.

De zitting wordt verdaagd voor onbepaalden tijd.

R. J. Koning, *president.*

De zitting der Synodus contracta van den 8*sten Julij* 1856 *wordt hervat op den* 16*den daaraanvolgende.*

Al de leden tegenwoordig.

De notulen van het vroeger verhandelde worden na resumtie gearresteerd en geteekend.

De twee opgevraagde stukken ter tafel gebragt en in handen der benoemde commissie gesteld.

De secretaris brengt ter tafel de ingekomen, in de zitting van den 8sten dezer aangevraagde stukken van het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant* en het classikaal bestuur *Eindhoven*, geregistreerd sub n°. 7892, 7893, en worden deze gesteld in handen der commissie tot het rapport.

De zitting wordt verdaagd voor onbepaalden tijd.

R. J. Koning, *president.*

In de zitting van den 19den Julij 1856 worden de werkzaamheden hervat.

Al de leden, met uitzondering van de heeren *Witkop* en *van Hasselt*, tegenwoordig.

De notulen van het verhandelde in de vorige zitting worden na resumtie gearresteerd en geteekend.

De daartoe benoemde commissie brengt, door de tusschenkomst van den heer *Trip*, het rapport ter tafel. Het rapport betreffende den inhoud van al de ingediende stukken door de commissie uitgebragt.

Wordt goedgevonden dit rapport, ten einde de leden tot naauwkeurige kennisneming in staat te stellen, onder hen ter lecture te doen rondgaan, waarvoor de orde wordt geregeld. Het rapport tot kennisneming onder de leden rond te zenden.

De zitting wordt verdaagd voor onbepaalden tijd.

R. J. Koning, *president.*

De zitting wordt hervat op den 29sten Julij 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De notulen van het in de vorige zitting verhandelde worden na resumtie gearresteerd en geteekend.

Met een ernstig woord opent de president de beraadslagingen over het rapport. De beraadslagingen naar het rapport geopend.
Namens het moderamen stelt hij in volgreeks eenige vraagpunten voor, ten einde de orde der discussiën te leiden.

De eerste vraag, of van de feiten, waarop de hoofdbeschuldiging rust, genoegzaam is gebleken, wordt bevestigend beantwoord.

Op de tweede vraag wordt uitgesproken, dat de beloften, door den predikant *Buddingh* in den brief van 22 Januarij 1838 gedaan, zijn te brengen, wat hare strekking aangaat, onder het karakter van simonie.

Op de derde, dat het niet, gelijk in de uitspraak van het kerkbestuur *Noordbrabant* is aangenomen, boven alle bedenking voorkomt, dat hij, die beloften doende, zich van de misdaad is bewust geweest.

Wegens den verstreken tijd wordt in de beraadslagingen gesubsisteerd.

De geheimhouding opgelegd.

De president legt, naar art. 11 van het reglement van orde, ten aanzien van de behandeling der zaak de geheimhouding op.

De zitting wordt geadjourneerd tot den volgenden dag, des voormiddags te half negen uren.

R. J. Koning, *president.*

De zitting wordt, in tegenwoordigheid van al de leden, hervat op den 30*sten Julij* 1856.

De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

De beraadslagingen voortgezet.

De discussiën worden voortgezet.

De vierde vraag wordt aldus gesteld: „Mogen de beloften in den brief van 22 Januarij 1838, in verband met de omstandigheden waarmede zij zijn gepaard gegaan, „worden beschouwd als niet doordacht in betrekking tot den afgelegden eed?”
Bevestigend wordt deze vraag door de vergadering beantwoord.

Tot den 1sten der volgende maand des voormiddags te half negen uren wordt de tegenwoordige zitting verdaagd.

R. J. Koning, *president.*

De zitting wordt hervat op den 1*sten Augustus* 1856.

Al de leden tegenwoordig.

De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

De beraadslagingen hervat en ten einde gebragt.

Als vijfde vraagpunt wordt gesteld: „Blijkt het uit de stukken met ontwijfelbare zekerheid, dat de beklaagde, de beroeping aannemende, voor zijn geweten voldoende verzekering had, dat de standplaats hem zonder eenige bedingen, beloften of welke middelen „ook van overeenkomst is opgedragen?”
Met ontkenning wordt de vraag beantwoord.

Zesde vraagpunt: „Blijkt het uit de stukken met ontwijfelbare zekerheid, dat hij, de „beroeping aannemende, vermoed heeft, dat zij hem door zijne beloften was opgedragen?”
Antwoord: neen.

Zevende vraagpunt: „Kan dus op hem een tuchtmiddel worden toegepast in verband „met den eed?”
Antwoord: neen.

Achtste vraagpunt: „Geven de overige beschuldigingen grond tot uitoefening van tucht?"
Antwoord: neen.

Ten gevolge van de verklaringen welke de vergadering heeft uitgesproken, besluit zij tot de vernietiging van de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur, waarbij de predikant *J. Buddingh* is geschorst voor onbepaalden tijd met veroordeeling in de kosten.

De uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant*, waarbij de appellant is veroordeeld, verklaard te zijn vernietigd.

Aan de rapporterende commissie wordt opgedragen de uitspraak in hooger beroep te ontwerpen, en het project aan de vergadering voor te leggen.

De ontwerping der uitspraak in hooger beroep opgedragen aan de rapporterende commissie.

De zitting wordt verdaagd voor onbepaalden tijd.

R. J. Koning, *president*.

De zitting wordt hervat op den 7den Augustus 1856.

Al de leden, met uitzondering van den heer *Trip*, tegenwoordig.

De notulen na resumtie gearresteerd en geteekend.

Bij monde van den heer *van Hasselt* draagt de daartoe benoemde commissie het navolgend ontwerp van uitspraak voor:

Het concept van uitspraak ingediend.

„De Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk, overeenkomstig art. 15 van het Algemeen Reglement bij uitloting op de helft van hare leden verminderd,

„gezien de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur van *Noordbrabant*, dd. 8 Mei 1856, bij welke *Johan Buddingh*, predikant bij de Hervormde gemeente te *St. Oedenrode*, ten gevolge van eene aanklagt van mr. *G. de Chaufepié* c.s., zich noemende manslidmaten van de Hervormde gemeente te *St. Oedenrode* voor eenen onbepaalden tijd is geschorst in zijne dienst als herder en leeraar in de Hervormde Kerk met verlies van tractement, en tevens als lidmaat van het gebruik des Avondmaals ontzet, met verwijzing in de kosten van het proces;

„gezien de tegen deze uitspraak gerigte memorie van genoemden predikant *Johan Buddingh*, dd. 1 Junij 1856, inhoudende hoofdzakelijk het met velerlei redenen omkleede verzoek, dat hem daarvan hooger beroep bij de Synode mogt worden toegestaan;

„gezien almede een geschrift van de oorspronkelijke klagers mr. *G. de Chaufepié* c. s., dd. 16 Junij 1856, behelzende eveneens bezwaren tegen de vermelde uitspraak van het provinciaal kerkbestuur;

„gezien alle bij dit proces behoorende stukken en bescheiden;

„gelezen het schriftelijk verslag der commissie volgens art. 83 van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht door haar benoemd;

„ overwegende dat de appellant voornamelijk beschuldigd en daarop veroordeeld is wegens de misdaad van simonie of schennis van den eed, door hem bij zijne toelating tot de Heilige dienst, volgens art. 37 van het voormalig reglement op het daarvoor gevorderde examen, afgelegd, op grond van daarmede strijdige beloften, waardoor hij vóór achttien jaren zijne tegenwoordige standplaats verkregen zou hebben, en dat verder nog een viertal bezwaren tegen hem zijn ingebragt, dat hij namelijk zijne ambtsbediening zou hebben verwaarloosd, aan slechte bejegening zijner minderen schuldig zou staan, op eene ergerlijke wijze, terwijl hij afwezig was, den doop van een kind van een der klagers, den baron *van Coehoorn*, zou hebben zoeken te verhinderen, en daarenboven willekeur in het hem opgedragen beheer der diaconiegelden zou begaan hebben;

„ overwegende, wat betreft het feit waarop de beschuldiging van bedreven simonie berust, dat inderdaad door den appellant, tijdens hij nog candidaat was tot de Heilige dienst, en er tusschen hem en den toenmaligen predikant van *St. Oedenrode* onderhandelingen waren gevoerd over de waarneming van het hulppredikerschap, als zich hiertegen bezwaren hadden opgedaan en de pogingen van den kerkeraad dier gemeente, om de plaatsing van eenen adjunctpredikant te verkrijgen, mede dreigden verijdeld te worden, door tusschenkomst van *J. Claessen*, destijds ouderling te *St. Oedenrode*, en wel bepaaldelijk in eenen brief aan dezen gerigt, dd. 22 Januarij 1838, in originali aanwezig, de belofte aan den toenmaligen predikant Ds. *Hoogeveen* is gedaan, dat, zoo deze mogt besluiten om zijn emeritaat aan te vragen en de kerkeraad alsdan goedvinden mogt om hem *Buddingh* als predikant te beroepen, deze zich verbond om aan Ds. *Hoogeveen* het genot te vergunnen van pastorijbewoning zijn leven lang, mits voor zijne vrije woning gezorgd wierd, en datgene te restituëren, wat het Gouvernement minder zou geven dan het volle tractement aan den emerituspredikant, en bovendien zijne vrouw, indien zij hem mogt overleven, gedurende een jaar na zijn overlijden in het bezit te laten van de pastorij en te haren voordeele een jaar de dienst waar te nemen;

„ overwegende dat deze beloften *op zich zelve beschouwd*, voor zooverre zij de *strekking* hadden om Ds. *Hoogeveen* tot het nederleggen van zijne bediening te bewegen en hem *Buddingh* hierdoor den weg te openen tot het verkrijgen van zijne tegenwoordige standplaats, onder het karakter van simonie moeten gebragt worden, als hierdoor toch moet worden verstaan schennis van de onder eede gegeven verklaring, in het reeds genoemde art. 37 van het reglement op het examen omschreven, omdat deze verklaring duidelijk de plegtige verzekering behelst, dat men nimmer ter verkrijging van eenige standplaats overeenkomsten zal aangaan of giften zal geven;

„ overwegende evenwel dat tot de beslissing of iemand zijnen eed heeft geschonden, niet slechts de overtuiging vereischt wordt dat hij woorden gebezigd of zich daden veroorloofd heeft welke daarmede in strijd moeten geacht worden, maar dat daarvoor even zoo wel het deugdelijk bewijs gevorderd wordt, dat hij zich bij het uiten dier woorden en de verrigting dier daden waarlijk bewust was hiermede ontrouw aan zijnen eed te worden, en dat, waar zoodanig bewijs ontbreekt, elke beschuldiging van meineed ongegrond moet heeten;

„ overwegende opzigtens de beloften nu, in den vermelden brief van den 22sten Januarij 1838 vervat, dat het althans niet boven alle bedenking verheven is, of ze wel doordacht kunnen geheeten worden in betrekking tot den door den appellant afgelegden eed, als men

daarbij in aanmerking neemt de omstandigheden waarmede zij zijn gepaard gegaan, en alzoo aan den appellant geenszins het opzet moet worden toegeschreven van ten aanzien van zijnen eed de schandelijkste ontrouw gepleegd te hebben;

„ overwegende des niet te min dat de appellant, volgens eene geregtelijke acte, daarvan opgemaakt voor den kantonregter te *Veghel*, dd. 26 September 1840, in October 1838 zijnen broeder, te *Eindhoven* woonachtig, in last heeft gegeven, om zijnen brief aan *Claessen* van 22 Januarij 1838, die door den ouderling *Thieler* in handen gekomen was van Ds. *Hoogeveen*, van dezen door *Claessen* te doen terug vragen, des noods door middel van regten, en daarbij uitdrukkelijk te verklaren, dat hij de daarin vervatte voorstellen herriep en als niet gedaan wilde beschouwd hebben, terwijl zijn broeder aan *Claessen* mede te kennen moest geven, dat hij *Buddingh* liever niet in aanmerking wilde komen voor de beroeping, indien zulks om dezes briefs wille geschieden moest, aangezien hij nu eerst met den uitgestrekten inhoud van art. 37 bekend was geworden;

„ overwegende dat ook door den ouderling *van Hoven* ten zelfden tijde de verklaring is afgelegd, dat de appellant zijne beloften, aan *Hoogeveen* gedaan, herroepen heeft drie maanden vóór dat de beroeping op hem is uitgebragt;

„ overwegende dat Ds. *Hoogeveen* wel is waar zijn emeritaat reeds in September 1838 verkregen had, en deze herroeping deswege de verdenking zou kunnen doen ontstaan als ware zij geschied om zich van de vervulling der beloften te ontslaan en zich te zuiveren van den blaam die daardoor op hem kon geworpen worden; maar dat het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant* zonder genoegzamen grond beweert, dat des appellants gedrag, in deze gehouden, hierdoor slechts te meer verdacht en laakbaar voorkomt, aangezien het ook aan alle verder bewijs voor de waarheid der mondelinge verklaring van de weduwe van Ds. *Hoogeveen* ontbreekt, dat deze, op de beloften van Ds. *Buddingh* steunende, zijn emeritaat heeft aangevraagd, terwijl hij, volgens de aanteekeningen daarvan in het actenboek van den kerkeraad te *St. Oedenrode* voorhanden, bij zijne aanvrage om emeritaat aan den kerkeraad verklaard heeft, dat hij daartoe genoodzaakt werd;

„ overwegende dat ook van geene bepaalde overeenkomst met den kerkeraad blijkt, en dat deze veeleer, nadat Ds. *Hoogeveen* zijn emeritaat bekomen had, bij de zamenstelling van eene nominatie van candidaten, die uitgenoodigd zouden worden om op het beroep te prediken, geenerlei acht op hem *Buddingh* schijnt geslagen te hebben;

„ overwegende dat de appellant intusschen door tusschenkomst van den ouderling *van Hoven* eene predikbeurt bekomen heeft, en daarop den 11den Januarij 1839 met eenparigheid van stemmen beroepen is; dat hij deze beroeping zonder aarzeling heeft aangenomen, en er alsnu, uit aanmerking van alles wat aan zijne beroeping vooraf is gegaan, niet beslist behoeft te worden wat door het feit zijner herroeping consteert, dat hij zich bij het aannemen zijner beroeping bewust was, voorstellen of beloften gedaan te hebben welke hij niet had mogen doen, maar alleenlijk of deze beloften werkelijk nog zijne beroeping hebben uitgewerkt, zoodat het hem, gelijk in de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant* geschiedt, met het oog op het slot der verklaring in art. 37 van het reglement op het examen, als schennis van zijnen eed moet worden aangerekend, dat hij niettegenstaande die bewustheid de beroeping heeft aangenomen;

„ overwegende daartoe dat het uit de voorhanden stukken geenszins met ontwijfelbare zekerheid blijkt, dat de appellant, de standplaats aannemende, voor zijn geweten de vol-

BIJLAGE A.

Eerste rapport van de Synodale commissie wegens hare werkzaamheden.

RAPPORT van de Algemeene Synodale Commissie wegens hare handelingen betreffende aangelegenheden der algemeene kerkelijke fondsen.

Zamenstelling der commissie en medewerking van hare leden.

Het eerste van onze rapporten, moetende dienen om de hooge kerkvergadering met onze werkzaamheden in het laatst verloopen synodaal jaar bekend te maken en de gelegenheid alzoo haar te openen, naar de roeping die ons is gegeven en de verantwoording, die wij schuldig zijn, om hare beslissende stem te doen hooren en haar oordeel uit te spreken, vangen wij aan met de vermelding van de leden, die dit jaar tot de commissie behoord en met haar gearbeid hebben, van de zittingen, die zij heeft gehouden, en van de maatregelen, door haar genomen, om ook tusschen hare twee gewone vergaderingen, voor zoo veel noodig, werkzaam te zijn. Het moderamen der commissie bestond uit de heeren *H. G. J. van Doesburgh*, president, *J. H. de Dompierre de Chaufepié*, vice-president, dr. *H. P. Timmers Verhoeven*, secretaris; haar praeadviserend lid was de hoogleeraar dr. *H. E. Vinke;* hare gewone leden: *H. Doorenbos*, jhr. mr. *W. L. F. C.* ridder *van Rappard*, *C. Hooijer*, mr. *U. A. Evertsz*, *P. A. C. Hugenholtz* en mr. *F. de Greve.* In de najaarsvergadering hebben hare zittingen voortgeduurd van den 24sten October tot den 12den November; in de voorjaarsvergadering van den 29sten April tot den 22sten Mei. Tot de werkzaamheden, welke eventueel zouden voorkomen tusschen de eerste en tweede vergadering, committeerde zij, met den secretaris, de leden *van Doesburgh*, *van Rappard* en *Hooijer;* en voor de volgende na de laatstgehouden bijeenkomst de heeren *Hooijer*, *Evertsz* en *de Greve*, waarvan kennisgeving is geschied aan het ministerieel departement.

Ter oorzake van ligchamelijke ongesteldheid hebben wij ons geacht medelid *Hooijer* in het najaar niet mogen zien opkomen. Aan ijver en belangstelling ontbrak het hem niet. Nog immer bleef hij hopen, ook nadat de vergadering hare werkzaamheden had aangevangen, dat hij daarin zijn aandeel zou mogen nemen, maar hij vond zich ten laatste ook in die hope teleurgesteld, en toen hij het opgaf, onder de wet der noodzakelijkheid, om met ons te vergaderen, werd zijn secundus, de heer *J. P. Ott* door ons uitgenoodigd, die, bereidvaardig hieraan voldoende, de zittingen der commissie van 5 tot 12 November heeft bijgewoond. Te vroeg in de voorjaarsvergadering misten wij onzen verdienstelijken ijvervollen *van Rappard.* Op den 10den Mei werd hij door ambtsbezigheden verpligt ons te verlaten, dragende den warmen dank der vergadering met zich, die hem door den voorzitter was gebragt. Zijn secundus, de heer mr. *J. J. van Deinse*, uitgenoodigd, om zijne plaats in te nemen, werd in andere betrekkingen verhinderd daaraan gevolg te geven.

Onder al deze teleurstellingen en vele moeijelijkheden bij het aanbevolen werk hebben wij, nog levende onder den diepen indruk van 's levens wisselvalligheid, waarvan het voorgaand jaar een roerend bewijs ons had geleverd, de Goddelijke hoede te danken, die uit ons midden geen enkel lid heeft weggerukt.

Rapport betrekkelijk de handelingen der commissie, met opzigt tot de belangen der algemeene kerkelijke fondsen.

De orde, die wij bij ons voorgaand verslaggeven ons hebben voorgesteld, willen wij blijven bewaren, en in dit eerste verslag nemen wij alles op, maar ook dit alleen, wat meer op het finantieel gebied door ons is verrigt, en wat meer bijzonder tot de belangen der Synodale of algemeene kerkelijke fondsen betrekking heeft.

Dit ons rapport vermeldt u dan wat behoort:

I. tot het fonds voor noodlijdende kerken en personen;

II. tot de overige algemeene kerkelijke fondsen onder het beheer der Synode;

III. tot de administratie van den quaestor-generaal over al deze fondsen in haar geheel.

I. Rapport betrekkelijk het fonds voor noodlijdende kerken en personen.

I.

Wij beginnen met de aangelegenheden van het fonds, dat het meest onze zorg en bemoeijingen vordert, het is het hoogst belangrijk fonds voor noodlijdende kerken en personen.

Dit gedeelte van ons eerste rapport bevat:

A. de voordragten wegens verzoekschriften van gemeenten tot ondersteuning;

B. de berigten omtrent hetgeen buiten dezen tot het fonds betrekking hebbende der commissie is voorgekomen.

A. Voordragten wegens verzoekschriften van gemeenten tot ondersteuning.

A. Ten einde omtrent ingekomen of nog later in te dienen verzoekschriften van gemeenten tot subsidie het vereischte onderzoek in te stellen, en in de voorjaarsvergadering te dienen van rapport, consideratien en advies, werden in de najaarsvergadering voor de volgende ressorten gecommitteerd na te melden leden der commissie:

De leden voor de commissie, in wier handen de adressen zijn gesteld geweest.

voor	*Gelderland*,	de heer	*van Rappard.*
〃	*Zuidholland*,	〃 〃	*van Doesburgh.*
〃	*Noordholland*,	〃 〃	*de Dompierre de Chaufepié.*
〃	*Zeeland*,	〃 〃	*de Greve.*
〃	*Utrecht*,	〃 〃	*Evertsz.*
〃	*Friesland*,	〃 〃	*Hugenholtz.*
〃	*Overijssel*,	〃 〃	*van Rappard.*
〃	*Groningen*,	〃 〃	*Doorenbos.*
〃	*Noordbrabant*,	〃 〃	*Hooijer.*
〃	*Drenthe*,	〃 〃	*Doorenbos.*
〃	*Limburg*,	〃 〃	*Timmers Verhoeven.*
〃	*de Indische kerken*,	〃 〃	*Timmers Verhoeven.*

Alvorens tot het opmaken van de voordragten over te gaan, namen wij kennis van de opgave door den quaestor-generaal, bij missive van 28 April ll., geregistreerd sub n°. 7546, ingevolge art. 10 van zijne instructie gedaan, ter beoordeeling van de som, over welke door de Synode voor grootere toelagen ten behoeve van noodlijdende gemeenten in de vaderlandsche kerk zal kunnen worden beschikt. De opbrengst der in 1856 te houden collecte, volgens den gebruikelijken maatstaf berekend op vijfmaal zoo veel als de collecte binnen *Amsterdam* heeft opgebragt, is calculatief gesteld op ƒ 29,155, waarbij gevoegd de vermoedelijk te maken rente over dit jaar geraamd op ƒ 3,800, geeft zulks met de nog in kas zijnde onbeschikte gelden ad ƒ 127.45, een totaal bedrag van ƒ 33,082, van welk cijfer af te trekken voor kleine toelagen aan gemeenten en personen tot een bedrag als in het vorig jaar ƒ 9,255, zoo blijft thans als subsidie aan gemeenten voor kerkelijke gebouwen ter dispositie eene geraamde som van ƒ 23,827.45. Uit officieuse mededeeling van het Departement voor de Hervormde Eeredienst enz. bleek ons, dat op den post der begrooting voor subsidiegelden uit 's Rijks schatkist over het loopend jaar ongeveer eene som van ƒ 10,000 nog beschikbaar was.

Opgave der som, ten dienste van hulpbehoevende gemeenten in dit jaar vermoedelijk beschikbaar.

Moeijelijk was inzonderheid te dezen jare onze taak om ten aanzien der door u te nemen besluiten op de ingediende verzoekschriften tot ondersteuning u voor te lichten. Gereedelijk zal Uwe vergadering dit willen erkennen, wanneer zij weet, welke de verhouding is tusschen de middelen, waarop wij vermoedelijk mogen hopen, en de voorgestelde behoeften, die zij zouden moeten bestrijden. Eene som van nog geen ƒ 34,000 zal ten dienste staan, en het cijfer der aanvragen, die door zeven en dertig onderscheidene gemeenten, waaronder twaalf uit *Gelderland*, tot ondersteuning hetzij uit het Synodaal fonds, hetzij uit de schatkist van het Rijk zijn ingediend, beloopt niet minder dan ƒ 88,500, waaronder ruim ƒ 45,300 uit gemelde provincie alleen. Het heeft ons veel zorg en moeite gekost, om bij zulk eene betrekkelijke beperktheid van middelen, die voor niet veel meer dan twee vijfde deelen der gevraagde gelden toereikende waren, te berekenen en na te vorschen, waar de hulp het meest werd gevorderd, en waar dus de krachten het best besteed zouden zijn. Dat wij niet anders dan dit hebben op het oog gehad, en met onpartijdigen zin voor de eischen van billijkheid en regtvaardigheid alleen de oogen geopend hebben, wij hopen, dat het in uwe overtuiging leven, en in onze voordragten spreken zal.

Wij stellen u de gemeenten voor:

1°. aan wier verzoekschrift wij wenschen een gunstig gevolg te zien geven door verstrekking van subsidie uit het fonds, of ten deele ook door uitzigt op subsidie voor het vervolg of aanbeveling aan 's Lands Regering tot ondersteuning uit de schatkist van het Rijk;

2°. wier verzoek wij willen hebben gehouden in advies;

3°. die wij oordeelen dat moeten worden afgewezen.

1°. Voordragten van gemeenten tot subsidie, of ten deele ook tot uitzigt of aanbeveling.

1°. Voordragten tot subsidie, uitzigt of aanbeveling.

Wij regelen onze voordragten in deze orde, dat wij uwe aandacht vestigen op de gemeenten:

a. aan wie ten vorigen jare reeds uitzigt geopend is;

b. wier verzoek toenmaals is gehouden in advies;

c. die met haar verzoek werden afgewezen;

d. die reeds subsidie ontvingen en suppletie vragen;

e. van wie een verzoek in het nu verloopen jaar voor het eerst is ingekomen.

a. Van gemeenten, aan wie reeds uitzigt is gegeven.

a. Voordragten van gemeenten, aan wie reeds ten vorigen jare een uitzigt is gegeven.

Gelderland.

Gelderland.

Halle.

Halle. Overeenkomstig het voorstel van de Synodale commissie werd ten voorleden jare door de Synode een subsidie verleend van *f* 2,000, tot opbouw van eene kerk en pastorij te *Halle*, gemeente *Zelhem*, en tevens het uitzigt geopend op gelijke subsidie in een volgend jaar.

Later is, bij besluit van Zijne Excellentie den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst van den 18den Mei 1856, autorisatie verleend tot stichting van kerk en pastorij te *Halle*.

De commissie is voornemens binnen kort over te gaan tot de aanbesteding van kerk en pastorij, waartoe intusschen noodig is dat het uitzigt op de *f* 2000 voor dit jaar worde verwezenlijkt.

Dezelfde redenen, die de commissie noopten in het afgeloopen jaar het gedaan verzoek gunstig aan te bevelen, bestaan alsnog, en zij neemt alsnu de vrijheid voor te stellen, ingevolge het geopend uitzigt voor dit jaar, alsnog een subsidie van *f* 2000 tot opbouw van kerk en pastorij te *Halle* te verleenen.

Zuidholland.

Zuidholland.

Piershil.

Piershil. Ten vorigen jare werd, op voordragt van de commissie (zie Handelingen Bijl. A bladz. 8 en 9), tot het bouwen van eene pastorij te *Piershil*, door de Synode eene toelage verleend van *f* 2000 en, in het vertrouwen op een plan van bouwing, goedkooper dan het aangebodene, het uitzigt geopend op verdere hulp in dit jaar (Handelingen bladz. 22, 58).

Kerkvoogden hebben zich nu tot de Synode gewend, bij adres van 20 Maart ll., geregistreerd sub n°. 7524*a*, nog eene subsidie vragende van *f* 1800. Zij berigten, met speci-

cifieke opgaven, dat de opbouw der pastorij en het in orde brengen van hetgeen daarbij behoort, zal komen te staan op eene som van . . . . ƒ 7,958

Hiervoor is beschikbaar:

Uit de provinciale kas	ƒ 2,680	
Uit het fonds voor noodlijdende kerken	2,000	
Door de gemeente bijgedragen	390	
Van afbraak der oude pastorij	300	
		5,370
zoodat er een tekort is van		ƒ 2,588

hetwelk men hoopt gedekt te zien door de gevraagde toelage en eene hypothekaire inschrijving op het gebouw, tegen lagen intrest en jaarlijksche aflossing.

Bij de conductoire van het provinciaal kerkbestuur van *Zuidholland*, dd. 7 April 1856, geregistreerd sub n°. 7524 wordt, mede op aandrang van het classikaal bestuur *Brielle*, deze gemeente ernstig aanbevolen tot verkrijging van het gevraagde. Op de vroeger aangevoerde gronden, die allezins geldig blijven; uit aanmerking tevens, dat het plan van bouwing aanmerkelijk vereenvoudigd is, en dat de weinig vermogende gemeente het hare heeft gedaan en verder, door opneming van de nog ontbrekende gelden, zal doen, adviseren wij, de gevraagde ƒ 1800 toe te staan.

b. Voordragten van gemeenten, wier verzoek ten vorigen jare werd gehouden in advies. *b.* Van gemeenten, wier verzoek werd gehouden in advies.

GELDERLAND. GELDERLAND.

Haarlo. Ter Synodale vergadering van 1855 werd door de Synodale commissie gebragt een verzoek van de commissie ter vestiging eener kerkelijke gemeente in de buurschappen *Haarlo* en *Waterhoek*, om subsidie tot opbouw van kerk en pastorij aldaar. *Haarlo.*

Uwe commissie stemde in met het hoogstwenschelijke van het voorgenomen plan, doch gaf in bedenking het gedaan verzoek te houden in advies, vooral ook om eenige nadere inlichtingen te erlangen omtrent de middelen, waardoor in de ontbrekende som en het gedeeltelijk tractement van den predikant zoude worden voorzien.

Thans is het verzoek om ondersteuning herhaald, en blijkt het zelfs, dat de kosten van opbouw, aanvankelijk geraamd op ƒ 12,163.37, zullen klimmen tot ƒ 12,307.83.

Ten aanzien nu van de middelen om in het tekort te voorzien, zoo is door de commissie het plan eener geldleening ontworpen, welke, indien die mogt slagen, de vereischte middelen zou opleveren, en tevens den grondslag zou kunnen leggen van een fonds om gedeeltelijk in het predikantstractement te voorzien.

Volgens berigt van het classikaal bestuur *Zutphen*, vindt de geldleening aanvankelijk ruime deelneming, en bestaat er alle hoop dat die zal kunnen volteekend worden.

Wij zijn van gevoelen dat thans de tijd daar is om bij de onvermoeide pogingen, die door de commissie tot vestiging eener kerkelijke gemeente te *Haarlo* en *Waterhoek* worden aangewend, ook van de belangstelling der Synode in deze te doen blijken; gaarne zouden

wij de toestemming van de volle *f* 6000 aan Uw Hoog Eerwaarden voorstellen; bij de beperktheid van de middelen moeten wij ons intusschen bepalen bij de voordragt dat dit jaar een subsidie van *f* 2500 zal worden verleend, met uitzigt van een gelijk subsidie voor het volgend jaar.

Zuidholland.

Zuidholland.

Giessen Nieuwkerk.

Giessen Nieuwkerk. Tot herstelling van het kerkgebouw, waarvan de kosten begroot zijn op *f* 1,200, hadden kerkvoogden dezer gemeente eene toelage van de Synode gevraagd van *f* 1000 (Zie Handd. 1855, Bijl. A, blz. 28). Toen ontbrak de toezegging van behoorlijke hulp uit den boezem der gemeente. De algemeene Synodale commissie verklaarde, dat zij anders gaarne zoude hebben voorgesteld, om *f* 800 tot genoemd einde toe te staan. Overeenkomstig haren raad besloot de Synode, het verzoek in advies te houden, in afwachting, dat nader zoude blijken zoowel van de behoefte als van den bijstand der gemeente.

Van de behoefte der gemeente aan hulp van elders is voldoende getuigenis gegeven, zoo door het provinciaal collegie van toezigt als door het provinciaal kerkbestuur van *Zuidholland* in overeenstemming met het classikaal bestuur van *Dordrecht.*

Aangaande den bijstand der gemeente zelve is eene verklaring ingekomen van kerkvoogden en notabelen, dd. 28 December 1855, houdende dat in hunne vergadering van den 5den December bevorens is besloten: „dat door de gemeente zal worden gedragen in de kosten voor de verbetering van het kerkgebouw van gezegde Hervormde gemeente voor een derde gedeelte, ter somma van *f* 500, welke gelden zullen worden gevonden bij hoofdelijken omslag over de leden der kerk volgens de daarvan bestaande verordening."

Wij doen thans het voorstel om, afgezien van de hier gebezigde bepaling van *een derde gedeelte*, tot het genoemde einde toe te staan het maximum van *f* 800, voor zooveel noodig uit te betalen nadat zal gebleken zijn, dat de vermelde *f* 500 uit de gemeente zijn verstrekt.

Zeeland.

Zeeland.

Oosterland.

Oosterland. In het vorig jaar hebben kerkvoogden der gemeente *Oosterland* zich gewend tot Uw Hoog Eerwaarden met eerbiedig verzoek, uit het fonds voor noodlijdende kerken te mogen worden gesubsidieerd met eene som van f 3000; daarbij overleggende het bewijs, dat eenige ingezetenen dier gemeente zich hadden verbonden in drie jaren te zullen bijdragen de som van *f* 2079.

Bij haar omstandig verslag van het vorige jaar (Handelingen 1855, Bijlage A bladz. 24 en 25), waarnaar zij bij deze de eer heeft te verwijzen, is de commissie van oordeel geweest, dat aan de kerkvoogdij te *Oosterland* zoude moeten worden te kennen gegeven, dat, wanneer de *f* 2079 zullen zijn opgebragt en het bewijs daarvan zal zijn overgelegd, haar verzoek in nadere overweging zal worden genomen; waarmede Uw Hoog Eerwaarden zich hebben vereenigd.

Thans hebben kerkvoogden overgelegd het bewijs, dat de bedoelde *f* 2079 is opgebragt en is gebruikt tot afkorting eener hypothekaire schuld van *f* 5790, ten laste der nieuw gebouwde pastorij in de genoemde gemeente.

In dezen stand der zaak en onder verwijzing tot de daarvoor in haar vorig berigt gegeven gronden, vindt Uwe commissie geene vrijheid de verwachte ondersteuning te ontraden, en meent zij aan Uw Hoog Eerwaarden te moeten voorstellen, dat aan *Oosterland* voor het loopende jaar worde verleend eene subsidie van *f* 1000 met uitzigt van twee gelijke subsidien voor de beide volgende jaren.

GRONINGEN.

GRONINGEN.

Leegkerk.

Leegkerk. Het adres van kerkvoogden en notabelen der Hervormde gemeente van *Leegkerk*, van den 22sten Februarij 1855, geregistreerd onder n°. 6921 *b*, vergezeld van eenige bijlagen, werd ten vorigen jare in behandeling genomen, en daaromtrent besloten der Synode te adviseren, het verzoek in dat adres vervat aanhangig te houden. De Synode heeft daarmede overeenkomstig besloten. Welk een en ander blijkt uit de Synodale Handelingen van 1855, bladz. 22 en 58, alsmede uit Bijlage A, bladz. 26 en 27.

Thans zijn de stukken te dezer zake op nieuw behandeld, en is er vooral gelet op de verklaring van het provinciaal collegie van toezigt in *Groningen*, welk stuk ten vorigen jare ontbrak. Deze verklaring houdt in, dat de Hervormde gemeente van *Leegkerk* zeer weinige middelen bezit; zoo weinige zelfs, dat het gewoon jaarlijksch onderhoud der kerkelijke gebouwen, en de kosten van de eeredienst daaruit niet eens kunnen bestreden worden, maar daartoe ook nog noodig is een jaarlijksche hoofdelijke omslag, en dat die gemeente, nu er eene nieuwe pastorij moet gebouwd worden, met volkomen regt kan gezegd worden eene gemeente te zijn, welke werkelijk hulpbehoevend is, en dat het (bijaldien die nieuwe pastorij zoodanig moet worden gebouwd en ingerigt, als dit uit de stukken is te zien en op te maken, zoodat de kosten daarvan zijn geraamd op *f* 6800) de gevraagde som van *f* 1433.33[5] alsdan niet overdreven keurt. Ofschoon het collegie van toezigt bij het noemen van de som van *f* 6800 uit het oog heeft verloren, dat die som niet slechts voor eene nieuwe pastorij, maar tevens voor herstelling van de kerk en kosterij moet dienen, zoo schijnt het toch uit de wijze, waarop het zich uitdrukt, de aandacht gevestigd te hebben op het bestek en de begrooting van kosten, waarin melding wordt gemaakt van den bouw eener schuur met paarden- en koeijenstallen. En indedaad,

al wordt van de som van		*f* 6,800.00
afgetrokken tot herstelling van de kerk	*f* 1,150.00	
en tot herstel van de kosterij	82.50	
		1,232.50
dan blijft er nog voor de pastorij over		*f* 5,567.50

eene som, die het vermoeden doet ontstaan, dat de te bouwen pastorij van te ruimen omvang zal zijn; waarover men evenwel juister zou kunnen oordeelen, indien bij de stukken ook was overgelegd eene teekening. Deze aangelegenheid vereischt naar het oordeel uwer commissie een nader onderzoek, vóór dat uit het fonds voor noodlijdende kerken en personen tot den bouw eener nieuwe pastorij te *Leegkerk* worde toegestaan eene som van *f* 1,433.33[5] met aanbeveling voor eene gelijke som aan den Koning.

Met de zaak van *Leegkerk* staat in onmiddellijk verband een reeds vroeger gedaan verzoek van eenige (28) lidmaten van *Hoogkerk*, gedagteekend 3 Julij 1853, geregistreerd

sub n°. 5870, en nu op nieuw aangedrongen door kerkvoogden en notabelen van *Hoogkerk*, gecombineerd met *Leegkerk*, bij adres van den 28sten April 1856, geregistreerd onder n°. 7583, inhoudende dat de nieuwe pastorij in plaats van te *Leegkerk* moge worden gebouwd te *Hoogkerk*. De adressanten leggen bij laatstgenoemd verzoekschrift over een staat der kerkvoogdijkas te *Hoogkerk*, waaruit blijkt, dat de bezittingen der kerk weinige zijn, bedragende de geheele ontvangst jaarlijks *f* 231.83$^{75}/_{100}$ waaronder begrepen zijn *f* 26,83$^{75}/_{100}$ huur van zitplaatsen in de kerk, en *f* 84.50 hoofdelijke omslag, terwijl de uitgaaf wordt opgegeven te bedragen *f* 221.40. Zij geven tevens de verzekering uit den boezem der gemeente te zullen bijdragen *f* 2500. Zij vragen *f* 1500 uit het synodale fonds, en zullen eene gelijke som verzoeken van Zijne Majesteit den Koning, terwijl zij zich tevens zullen wenden tot de Gedeputeerde Staten van *Groningen* met verzoek om eene toelage uit de provinciale fondsen.

Uwe commissie bevindt zich buiten staat om te bepalen welke de meest geschikte plaats is waar de nieuwe pastorij in de gemeenten *Leegkerk* en *Hoogkerk* zal moeten worden gebouwd; zij meent daarom Uw Hoog Eerwaarden te moeten adviseren, al de stukken te stellen in handen van het classikaal bestuur *Groningen*, en van het provinciaal kerkbestuur *Groningen*, ten einde die kerkelijke besturen de zaak onderzoeken en daaromtrent gemotiveerde rapporten, inhoudende de gronden waarop hun gevoelen steunt, aan de Synode of Algemeene Synodale commissie inzenden.

Het provinciaal kerkbestuur heeft bij schrijven van den 5den October 1855, n°. 46, geregistreerd sub n°. 7330, wel te kennen gegeven, dat het aan het kerkbestuur wenschelijk voorkomt, dat de nieuw te bouwen pastorij geplaatst worde niet te *Leegkerk* maar te *Hoogkerk*, doch geeft geenszins de gronden op waarop dat gevoelen rust.

Dat gedeelte van het verzoek van kerkvoogden en notabelen van *Leegkerk*, hetwelk betreft de herstellingen aan de kerk en kosterij aldaar, en waarvan de kosten zijn begroot op *f* 1,250.50, staat evenwel geheel op zich zelve, en het is daaromtrent dat Uwe commissie Uw Hoog Eerwaarden meent te moeten voorstellen, dat, indien kerkvoogden en notabelen van *Leegkerk* nu reeds mogten willen aanvangen met de kerk en kosterij te herstellen, en wanneer daartoe uit den boezem der gemeente wordt bijeengebragt eene som van *f* 450, de tot volvoering van dat werk nog ontbrekende gelden, hoogstens *f* 800, uit het fonds voor noodlijdende kerken en personen voor dit jaar worden toegestaan.

. . . .

c. Van gemeenten, die met haar verzoek werden afgewezen.

c. Voordragten van gemeenten, wier verzoek ten vorigen jare werd afgewezen.

GELDERLAND.

GELDERLAND.

. . . .

Westervoort.

Westervoort. Kerkvoogden en notabelen van *Westervoort* hebben zich ten vorigen jare tot Uw Hoog Eerwaarden vervoegd (zie Handelingen Bijlage A, pag. 18) met het verzoek, om tot herstel van het kerkgebouw gesubsidieerd te worden met eene som van *f* 2600, terwijl zij zich toen voor eene gelijke subsidie tot de Regering gewend hebben. Uit den boezem der gemeente zou nog f 487.50 worden te zamen gebragt, en uit de kerkekas door besparing op de uitgaven der kerk voor 2 volgende jaren f 257.50. Aldus zou de benoodigde som van *f* 5945 gevonden worden.

Dit verzoek was van de noodige bewijsstukken voorzien. De Synodale commissie was

van oordeel „dat het boven allen twijfel verheven was, dat de kerk te *Westervoort* gebie-„dend herstelling vorderde, dat de leden dier gemeente over het algemeen zeer weinig „gegoed waren, en dat de door hen toegezegde toelage aanzienlijk mogt genoemd worden," maar meende echter dat het verzoek der kerkvoogdij te *Westervoort* ter zijde moest worden gelegd, en wel om deze twee redenen: 1°. omdat de begrooting te hoog was opgevoerd en uitgaven bevatte, die niet gebiedend noodzakelijk waren; en 2°. omdat de gemeente uit inkomsten van onroerende goederen jaarlijks een inkomen van *ƒ* 738.40 genoot, waarvan na aftrekking van renten jaarlijks voor aflossing van kapitalen enz. *ƒ* 573.65 overbleef, en zij dus niet onder de noodlijdenden kon gerekend worden.

Met dit advies vereenigde zich Uwe vergadering (Handel. p. 22, 58).

Kerkvoogden en notabelen van *Westervoort* komen nu nogmaals tot Uwe vergadering terug, maar na, ten gevolge der gemaakte bedenkingen, hunne aanvrage tweeledig gewijzigd te hebben.

1°. Zich tot het volstrekt noodzakelijke bepalende, verminderen zij het gemaakte bestek met *ƒ* 790, zoodat zij nu tot herbouw der kerk eene som behoeven van *ƒ* 5,155.

2°. Zij willen eene leening beproeven van *ƒ* 2,000, met eene jaarlijksche aflossing van één of meer aandeelen, zooveel de jaarlijksche inkomsten der kerk zulks toelaten; en vragen dus nu van uwe vergadering eene som van *ƒ* 1,200, met eene aanbeveling voor eene gelijke som aan de Regering.

De leening zou alsdan bedragen	*ƒ* 2,000.00
De toelage van de Synode	1,200.00
Die uit 's Rijks kas	1,200.00
De bijdrage der gemeente	487.50
Toelage uit het kerkefonds	267.50
totaal	*ƒ* 5,155.00

Wij oordeelen dat de staat van zaken bij deze hernieuwde aanvrage geheel veranderd is. De gemeente doet wat zij kan. Behalve de vrijwillige bijdrage van hare leden, en de bijdrage uit het kerkefonds, staat zij nog in uit hare inkomsten voor eene aflossing van te maken schuld, terwijl deze inkomsten reeds bezwaard zijn met eene vaste tractementsverhooging ad *ƒ* 100, en eene aflossing en rentebetaling van eene gemaakte schuld tot opbouw der pastorij.

Wanneer wij bij dit alles in aanmerking nemen den zeer bouwvalligen toestand van het kerkgebouw, de ligging der gemeente in het midden eener Roomsch-katholijke bevolking, haren waarschijnlijken aanwas door de veranderde communicatie; wanneer wij eindelijk haar krachtig zien aanbevolen door de kerkelijke besturen en het provinciaal collegie van toezigt in *Gelderland*, dan aarzelen wij niet Uw Hoog Eerwaarden voor te stellen, om, in de hoop dat de leening, waartoe men wil overgaan, met een gelukkigen uitslag bekroond zal worden, de gevraagde *ƒ* 1,200 toe te staan, en de gemeente *Westervoort* voor een gelijk bedrag aan de Regering aan te bevelen.

OVERIJSSEL.

OVERIJSSEL.

Buurse.

Buurse. Reeds in 1853 adresseerde zich de commissie tot opbouw van eene kerk en pastorij in *Buurse* aan de Synode met verzoek om tot dat einde een subsidie te erlangen uit het fonds voor noodlijdende kerken; bij het ontbreken van de noodige stukken werd dit verzoek bij Synodaal besluit van den 11den Julij 1853 tot de volgende Synode aangehouden.

In 1854 kwam op nieuw in handen van de Synodale commissie een verzoekschrift van *Buurse* om een subsidie van ruim *f* 9000. Uwe commissie adviseerde tot het verleenen van een subsidie van *f* 3500, onder bijvoeging, dat wanneer eene inzameling van bijdragen in *Overijssel* niet voldoende mogte bevonden worden, de commissie zich op nieuw bij de Synode zou kunnen adresseren met opgave van het bedrag der bedoelde inzameling en van het alsdan nog bestaande tekort; dien overeenkomstig werd op den 10den Julij 1854 besloten.

In 1855 verzocht de commissie om autorisatie tot afzonderlijke aanbesteding van de pastorij, doch werd dit verzoek op het voorstel van de Synodale commissie bij besluit van 9 Julij 1855 afgewezen.

Inmiddels is bij besluit van den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst van den 11den December 1855 de vereischte autorisatie verleend tot het bouwen van kerk en pastorij te *Buurse*, onder voorwaarde onder anderen dat met voornoemden bouw niet worde aangevangen, tenzij men verzekerd zij van de middelen om de werken niet alleen aan te vangen, maar ook te voltooijen, en dat men, met de stichting der pastorij aanvangende, daarvoor niet meer besteedt dan overeenkomt met de bedoeling der Synode bij het toezeggen van subsidie voor kerk en pastorij uit de collecte voor noodlijdende kerken.

Thans wendt zich de commissie in haar adres van 18 Maart jl., geregistreerd sub n°. 7578, op nieuw tot deze Hooge vergadering, met het verzoek, om alsnog een subsidie te erlangen van *f* 3400, opgevende dat de kosten van opbouw van kerk en pastorij worden begroot op *f* 11,400.

dat uit den boezem der gemeente is beloofd	*f* 1,800
dat de provinciale collecte heeft opgebragt ongeveer	2,700
hetwelk gevoegd bij het reeds toegezegd subsidie van	3,500
uitmaakt eene som van	*f* 8,000

en mitsdien een tekort oplevert van *f* 3400.

Uwe commissie ontveinst het niet, dat het gevraagd subsidie is hoogstaanzienlijk, dan reeds herhaaldelijk heeft de Synode bewijs gegeven hoezeer zij er hoogen prijs op stelt, dat in de buurschap *Buurse* eene kerk worde gesticht, en terwijl dan nu alle middelen schijnen uitgeput te zijn om het beoogde doel zonder verder subsidie te bereiken, meent dan ook Uwe commissie om de bijzondere omstandigheden waarin *Buurse* verkeert, te mogen voorstellen dit jaar eene subsidie te verleenen van *f* 1500, met uitzigt van gelijk subsidie in een volgend jaar.

Alleen zij hier nog bijgevoegd, dat de Synodale commissie na het in 1855 door de Synode genomen besluit geene vrijheid heeft gevonden om gunstig te beschikken op een op nieuw ingediend verzoek tot verlof, tot het aanvankelijk en afzonderlijk aanbesteden en bouwen der pastorij.

GRONINGEN.

GRONINGEN.

Kloosterburen. De zaak van *Kloosterburen* is sedert 1854 aanhangig. Het zal niet noodig zijn al de bijzonderheden te dezer zake breedvoerig te vermelden. Zij staan vermeld in de Synodale Handelingen van 1854, Bijlage A, bladz. 15, 16, 17, en in die van 1855, Bijlage A, bladz. 31, 32 en 33.

Kloosterburen.

De hoofdzaak is deze. De kerkvoogden vroegen eene subsidie uit het Synodaal fonds tot herstelling van de kosterij, groot *f* 200. Deze som werd toegestaan. Intusschen bleek het al spoedig aan de kerkvoogden, dat de noodzakelijke reparatien meerdere gelden vereischten, dan waarover zij konden beschikken. Zij adresseerden zich op nieuw bij de Synode, met verzoek om verhooging van het vroeger gevraagde. De Synode gaf de zaak weder in handen der Synodale commissie ten fine van nader onderzoek. Het advies uwer commissie, en het daarmede overeenkomstig besluit der Synode was toen ongunstig, zoo dat de eerst toegestane som van *f* 200 niet werd verhoogd. De kerkvoogden van *Kloosterburen* hebben, zoo zij meenen, niet in dat ongunstig besluit mogen berusten, maar wenden zich nog eens bij adres van den 15den October tot de Synode, met te kennengeving, dat hunne gemeente, groot 450 zielen, meerendeels bestaat uit mingegoeden, die weinig of niets kunnen bijdragen tot aflossing van de bestaande schulden ten bedrage van *f* 800, dat hunne gemeente wel is gecombineerd met *Hornhuisen*, maar ten aanzien van de finantiële zaken daarvan geheel gescheiden, zoo dat zij van *Hornhuisen* in het geheel geen hulp hebben te verwachten; dat ook het regt van collatie te *Hornhuisen* zich niet uitstrekt tot *Kloosterburen*, waar dat regt bij het aanstellen van koster, voorlezer en voorzanger wordt uitgeoefend niet door den collator van *Hornhuisen*, maar door kerkvoogden van *Kloosterburen*.

De gemeente, in het midden van eene Roomsche bevolking, verkeert in eenen treurigen toestand. Arm, als zij is, zal zij nog nagenoeg twintig jaren noodig hebben, om de schuld van *f* 800 door geringe bijdragen der ingezetenen van tijd tot tijd af te lossen. Van wege dezen treurigen toestand wenden kerkvoogden zich, met hartelijken dank voor de reeds toegezegde *f* 200 tot de Synode, verzoekende, dat hun nog daarbij moge worden verleend eene subsidie van één honderd gulden.

Uwe commissie, nader ingelicht aangaande den waren stand van zaken, aarzelt geen oogenblik Uw Hoog Eerw. te adviseren, dat aan *Kloosterburen* uit het fonds voor noodlijdende kerken en personen in dit jaar de gevraagde som van *f* 100 worde toegestaan.

d. Voordragten van gemeenten, die reeds subsidie genoten, en nu suppletie vragen

d. Van gemeenten, die subsidie genoten, en daarvan suppletie vragen.

GELDERLAND.

GELDERLAND.

Est. Ten vorigen jare wendden zich kerkvoogden en notabelen van de gemeente *Est* aan de Synode, met het verzoek om een subsidie van *f* 2800 voor opbouw van eene nieuwe pastorij. Overeenkomstig het advies van de Synodale commissie werd door de Synode bij besluit van den 13den Julij 1855 (Handelingen pag. 58) een subsidie van *f* 1000 toegekend.

Est.

Thans verzoeken kerkvoogden op nieuw de ontbrekende *f* 1800 te mogen erlangen,

omdat zij huiveren voor het denkbeeld hunne bezittingen met schulden te moeten bezwaren, en de gemeente buiten staat is meerdere gelden bij te dragen.

Uwe commissie is overtuigd van de noodzakelijkheid dat er eene nieuwe pastorij te *Est* worde gebouwd. Met het oog evenwel op de eigendommen van de gemeente kan zij niet anders dan tot gedeeltelijke toewijzing van het verzoek aan de Synode raden; immers het is gebleken, dat behalve de overige ontvangsten de gemeente *Est* aan huur van landerijen en renten een inkomen heeft van f 400 's jaars en dat op de begrooting in 1856 zelfs eene som van f 300 is gebragt alleen voor onderhoud van de pastorij; bij het bezit van zulke middelen gaat het niet op, de geheele benoodigde som uit het fonds voor noodlijdende kerken te vragen; door het doen van eene tijdelijke geldleening kan de gemeente *Est* zich het ontbrekende verschaffen zonder nog dat er vrees bestaat dat men aldaar even als in vele andere gemeenten tot eenen hoofdelijken omslag zou behoeven over te gaan.

Wij adviseren op deze gronden aan *Est* voor den aanbouw van eene nieuwe pastorij als suppletoire subsidie nog te verleenen *f* 1000 zonder meer, zullende de ontbrekende *f* 800 door de kerkvoogdij op eene andere wijze moeten gevonden worden.

FRIESLAND.

FRIESLAND.

Schiermonnikoog.

Schiermonnikoog. De gemeente ontving ten gevolge van gunstig besluit der Synode des vorigen jaars uit het fonds voor noodlijdende kerken en personen *f* 1,000, ter herstelling van kerk en pastorij. De vertimmering van die beide oude en zwakke gebouwen is echter niet weinig uit de hand gevallen, en heeft met onvermijdelijke noodzakelijkheid meer gekost, dan waarop vooraf kon worden gerekend.

Reeds klom de aannemingssom, wegens den hoogen prijs der materialen, een gevolg van geheel onvoorziene tijdsomstandigheden, *f* 100 boven de begrooting. Bij de herstelling van het dak der kerk ontdekte men daarenboven verouderde gebreken, die, zoo men eenigzins voor verzekerde veiligheid wilde zorgen, niet mogten blijven voortduren. De meerdere kosten hierdoor veroorzaakt, bedragen omstreeks *f* 120. Eindelijk was bij vergissing het verwen van de pastorij uit het bestek weggelaten, waartoe *f* 80 vereischt wordt. Het aldus ontstaan te kort van minstens *f* 300 drukt zwaar de kleine gemeente, wier ingezetenen meest behoeftig zijn, en zij verzoekt daarom nog *f* 225, terwijl men alsdan zien zou bij enkele ingezetenen de nog ontbrekende *f* 75 te vinden, hetwelk, hoe moeijelijk het ook nog altijd zal vallen, echter niet onbereikbaar geacht mag worden.

Hoezeer eenigzins tegen den regel, vermeenen wij echter der Synode te mogen voordragen, het verzoek eener gemeente, die zoo trouwhartig als bescheiden, hare onmiskenbare behoeften openlegt, en zoo door het classikaal bestuur van *Dokkum* als door het provinciaal kerkbestuur *Friesland* dringend wordt aanbevolen, in te willigen.

e. Van gemeenten, wier verzoek voor het eerst is ingekomen.

e. Voordragten van gemeenten, wier verzoek in het loopende jaar voor de eerste maal is ingekomen.

GELDERLAND.

GELDERLAND.

Garderen.

Garderen. Kerkvoogden en notabelen der Hervormde gemeente te *Garderen* verzoeken

tot opbouw eener nieuwe kerk een subsidie van *f* 3,000 uit het fonds voor noodlijdende kerken; zij voeren aan, dat de bestaande kerk, eene der oudsten op *Veluwe*, in bouwvalligen toestand verkeert, en daarenboven voor de gemeente te klein is; dat tot opbouw eener nieuwe kerk gevorderd zoude worden eene som van ruim *f* 13,000, en dat de gemeente is hulpbehoevend, doch hierin wil bijdragen *f* 2,000.

Het is boven allen twijfel verheven:

1°. dat het bestaande kerkgebouw te *Garderen* gebiedend herstelling vordert, indien het niet door een nieuw wordt vervangen;

2°. dat het de toenemende gemeente niet kan bevatten;

3°. dat de gemeente *Garderen* volstrekt geene eigene middelen bezit, of liever slechts éénе vaste intrest van 40 cents, en daarentegen nog met eene schuld van *f* 300 is bezwaard;

4°. dat de bewoners van *Garderen* meerendeels tot den minvermogenden stand behooren, en dat eene bijdrage van *f* 2,000 als bijzonder hoog mag worden aangemerkt.

Drie bedenkingen zijn bij Uwe commissie gerezen:

vooreerst: of niet met minder kosten het bestaande kerkgebouw zoude kunnen worden hersteld en vergroot;

ten tweede: of de geraamde som van *f* 13,000 tot opbouw eener nieuwe kerk niet te hoog moet worden aangemerkt;

ten derde: of bij het verleenen van een subsidie van *f* 3,000 de gemeente *Garderen* wel in staat zal wezen het opgevat voornemen te volvoeren.

Ten aanzien van de eerste bedenking, zoo is door eenen als bekwaam bekenden architect met redenen betoogd, dat aan een herstel en vergrooting van het bestaand kerkgebouw niet is te denken.

Wat de begrooting betreft, zoo verdient in aanmerking genomen te worden, dat het eene gemeente geldt van 1400 zielen, en dat *Garderen* zoodanig is afgelegen, dat de transportkosten van de materialen bijzonder hoog zijn.

Ten opzigte van het derde nu zijn kerkvoogden voornemens, om behalve een van de Regering te vragen subsidie, de ontbrekende gelden door eene negotiatie te vinden, hopende uit den verkoopprijs van de zitplaatsen rente en aflossing te vinden.

Uwe commissie is van gevoelen, dat het herstel en de begrooting wel eenige vermindering kon ondergaan, doch dat het gevraagd subsidie is gematigd; zij meent dan ook aan de gemeente *Garderen* de hoop niet te moeten ontnemen, om de door haar gewenschte stichting van een nieuw kerkgebouw verwezenlijkt te zien, en stelt alzoo aan Uw Hoog Ew. voor, voor het loopend jaar eene subsidie te verleenen van *f* 2000 en tevens het uitzigt te openen op een subsidie van *f* 1000 in het volgend jaar.

NOORDHOLLAND.

NOORDHOLLAND.

Oudendijk.

Oudendijk. Kerkvoogden en notabelen van *Oudendijk* hebben zich per missive van 31 Julij 1855 (geregistreerd sub n°. 7307 a) tot Uwe vergadering gewend, met eene aanvrage, om gesubsidieerd te worden uit het fonds voor noodlijdende kerken en personen met eene som van *f* 2290 tot bouwing eener nieuwe pastorij, daar de thans bestaande door verouderden staat in zoodanig ongunstigen toestand verkeert, dat eene herstelling daarvan onraadzaam moet worden geacht, en voor de daartoe vereischt wordende kosten eene nieuwe kan worden gesticht. Zoowel het classikaal bestuur van *Edam*, per missive van 24 Augustus 1855, als het provinciaal kerkbestuur van *Noordholland*, bij missive van 20 September 1855 (geregistreerd sub n°. 7307), door welk bestuur de missive van kerkvoogden aan uwe vergadering werd opgezonden, beide overtuigd van de dringende noodzakelijkheid van den bouw eener nieuwe pastorij, ondersteunen de gedane aanvrage. Ook door het provinciaal collegie van toezigt wordt bevestigd, dat uit een ter zake door den waterstaat ingesteld onderzoek is gebleken, dat de opbouw eener nieuwe pastorij *noodzakelijk* is.

Uit eene door kerkvoogden en notabelen geteekende verklaring blijkt verder, dat de gemeente, schoon met geene schulden bezwaard, geene andere bezittingen heeft dan het kerkgebouw en de pastorij, hetwelk nader wordt aangewezen door eene specifieke opgave van inkomsten en uitgaven in 1854, waar geene andere inkomsten vermeld worden dan de opbrengst der zitplaatsen, begrafenisgelden en collecten, terwijl de personele omslag om de uitgaven te dekken *f* 348 bedragen heeft. Het provinciaal collegie van toezigt verklaart dan ook, dat de gemeente van *Ouderkerk* hulpbehoevend is, en niet in staat de kosten voor den opbouw eener nieuwe pastorij te dekken.

Voor dezen opbouw zal benoodigd zijn eene som van *f* 7080. De specifieke begrooting van het werk en van de kosten, welke de aanvrage vergezelt, is opgemaakt door eenen civielen ingenieur, en nagezien en goedgekeurd door eenen adspirantingenieur van den waterstaat. Bij de bedoelde raming en begrooting is gerekend op hetgeen nog aan steenen, vloeren en een gedeelte der kap aan de oude pastorij zou kunnen gebruikt worden.

De gemeente bestaande uit 196 leden heeft van hare belangstelling in den opbouw doen blijken door aanbieding eener som van f 2500, uit eigen boezem te vinden, waarvan een schriftelijk bewijs, onderteekend door kerkvoogden en notabelen bij de stukken gevoegd is. Het provinciaal kerkbestuur van *Noordholland* betuigt hieromtrent, dat de gemeente edelmoedig, bijna boven haar vermogen, het hare wil bijdragen.

Door middel van het provinciaal collegie van toezigt hebben kerkvoogden en notabelen zich tot Gedeputeerde Staten gewend, tot het erlangen eener bijdrage van *f* 2290; het provinciaal collegie van toezigt heeft de zaak bij Gedeputeerde Staten aangedrongen, en uit een schrijven aan kerkvoogden van 21 Januarij jl. blijkt, dat bij missive van 20 December genoemde som door Gedeputeerde Staten is toegestaan.

Tot bestrijding der te maken kosten wordt dus nog uit het fonds voor noodlijdende kerken en personen verlangd eene som van *f* 2290, welke som door het provinciaal collegie van toezigt niet overdreven genoemd wordt, en ter verkrijging waarvan zij door genoemd collegie aan Uwe Hooge Kerkvergadering wordt aanbevolen.

Het is Uw Hoog Eerwaarden uit dit overzigt gebleken, dat aan de vereischten voldaan is, en dat al de benoodigde stukken, behoorlijk geteekend, zijn ingekomen. Er is drin-

gende behoefte aan eene nieuwe pastorij. De gemeente is hulpbehoevend. Zij wil van hare belangstelling doen blijken. De Gedeputeerde Staten hebben na ingesteld onderzoek in de bijdrage toegestemd. Er bleef ons nog slechts één zwarigheid over. Vergeleken met vorige aanvragen, zijn de kosten voor den opbouw der pastorij hooger geraamd, dan op andere plaatsen in schijnbaar dezelfde omstandigheden plaats had. In Uwe Handelingen ten vorigen jare vinden wij hier echter eene uitzondering op, volgens welke het bouwen eener nieuwe pastorij in *Zuidholland* op *f* 8000 was geraamd geworden. Uit de informatien, die wij hebben ingewonnen, en die wij vernamen dat ook vroeger door Gedeputeerde Staten om dezelfde reden waren ingewonnen, is ons gebleken, dat de hooge raming *eensdeels* is toe te schrijven aan den tegenwoordig hoogen prijs der bouwmaterialen, *anderdeels* aan de ligging der pastorij op eenen moerassigen grond, zoodat bij de fundering, op de zuinigste wijze berekend, en met turf bewerkstelligd, voor deze alleen *f* 500 is moeten gerekend worden, terwijl men op de meeste andere plaatsen terstond boven den grond kan beginnen te bouwen. Wij aarzelen dus niet, U te adviseren, om de som van *f* 2290 toe te staan.

Wijk aan Zee. Bij missive van het provinciaal kerkbestuur *Noordholland* geregistreerd sub n°. 7432, en toezending aan dit bestuur door middel van het classikaal bestuur *Haarlem* van 17 December ll., wordt in Uwe vergadering gebragt eene missive van kerkvoogden en notabelen van *Wijk aan Zee en Duin* geregistreerd sub n°. 7432 *a*, uit welke wij de volgende bijzonderheden mededeelen. *Wijk aan Zee.*

Het dak der kerk te *Wijk aan Zee en Duin*, reeds sinds vele jaren in zeer vervallen toestand verkeerende, werd na een expresselijk ingesteld onderzoek afgekeurd, en eene vernieuwing noodzakelijk geacht. Sinds lang ook was de behoefte gevoeld aan het bezit van eene nieuwe kerkeraadskamer, zoo voor de vergaderingen van den kerkeraad, als voor het houden der catechisatien, waartoe geene genoegzame ruimte in de kerk bestond. Deze werken werden aanbesteed voor eene som van *f* 1117 (terwijl uit eene bijgevoegde verklaring van het provinciaal collegie schijnt te blijken, dat de primitive begrooting van kosten op *f* 1436 was geraamd geworden). Onder de bewerking echter bij het losmaken van het dak, en de inrigting der consistorie-kamer bleek dat er noodzakelijk kosten te maken waren, op welke bij de primitive opneming niet kon gerekend worden, zoodat de onkosten bedragen hebben eene som van *f* 2052. Dit blijkt nader uit eene opgave der gemaakte kosten, opgemaakt door den aannemer, onderteekend door *twee* deskundige personen, timmerman en metselaar, wier bevoegdheid en moraliteit door den burgemeester van *Beverwijk* zijn gegarandeerd. Van de *f* 985, het originele bestek te boven gaande, zijn *f* 455 besteed aan reparatien aan het dak, het overige aan nadere reparatien aan de kerk.

Om deze kosten goed te maken, zijn *f* 600 door de provincie verstrekt geworden, terwijl de gemeente uit vrijwillige giften en uit de vermoedelijke batige saldo's der 2 eerste jaren nog *f* 978 zal bijdragen, hetwelk blijkt uit een door president-kerkvoogd geteekend certificaat. Te vergeefs zijn pogingen in het werk gesteld voor een renteloos voorschot. Aan de gemeente, reeds met een schuld van *f* 500 bezwaard, wil men geen nieuwe schulden en rentelast opleggen. Het ontbrekende hoopt men voor *f* 100 te zien aangevuld door Gedeputeerde Staten, aan wie door het provinciaal collegie hiertoe reeds aanvrage geschied

is, terwijl men zich ook tot het hooger bestuur heeft gewend, om met *f* 150 uit 's Lands kas te worden gesubsidieerd, en men nog van Uwe Hooge Kerkvergadering uit het fonds voor noodlijdende kerken en personen eene toelage van *f* 200 verlangt.

Deze aanvrage wordt ondersteund door het provinciaal collegie van toezigt, hetwelk haar niet overdreven noemt, verklaart dat de gemeente hulpbehoevend is en dat de primitieve begrooting is overschreden door eenige noodzakelijk bijkomende werken, waarop men bij het opmaken der bouwkundige stukken niet heeft kunnen rekenen. Ook het classikaal bestuur *Haarlem* en het provinciaal kerkbestuur *Noordholland* ondersteunen de aanvraag, zich beroepende op de aanzienlijke bijdrage der gemeente, en de opofferingen tot alles wat betrekking heeft tot de bevordering van hare godsdienstige belangen.

Uit de specifieke opgave der bezittingen, ontvangsten en uitgaven blijkt nog, dat de gemeente geene andere bezittingen heeft dan de kerk, de pastorij en eene inschrijving op het grootboek $2^1/_2$ percent ad *f* 5400, terwijl het presomptief batig slot der rekening op *f* 100 wordt berekend.

Na deze bijzonderheden Uw Hoog Eerwaarden te hebben medegedeeld, merken wij aan den eenen kant op, dat hetgeen van Uw Hoog Eerwaarden gevraagd wordt, niet strekken moet om een nieuw werk aan te vangen, maar om reeds gemaakte kosten te dekken, dat men in deze een vroeger beraamd plan is te boven gegaan, en verbeteringen heeft aangebragt, waarvan men wist dat men uit de opgebragte sommen de kosten niet zou kunnen bestrijden. Volgens een vroeger bij Uw Hoog Eerwaarden aangenomen beginsel, kan het fonds voor noodlijdende kerken en personen in het algemeen niet worden gebezigd om zoodanige onkosten te dekken.

Aan den anderen kant echter doen wij Uw Hoog Eerwaarden opmerken, dat voor de verbeteringen zelven de kerk van *Wijk aan Zee en Duin* niet door het fonds voor noodlijdende kerken was gesubsidieerd geworden; dat het primitieve plan, waar men buiten gegaan is, dus niet door Uw Hoog Eerwaarden was goedgekeurd; dat de kosten onopzettelijk zijn te buiten gegaan en eindelijk dat de gemeente op eene buitengewone wijze naar haar vermogen edelmoedig heeft bijgedragen om het tekort te dekken. Het is om deze reden dat wij Uw Hoog Eerwaarden adviseren de gemeente te *Wijk aan Zee en Duin* met eene bijdrage van *f* 200 te subsidiëren.

GRONINGEN.

GRONINGEN.

Opwierde.

Opwierde. De kerkvoogden der Hervormde gemeente te *Opwierde* geven in een adres aan de Synode, gedagteekend den 1sten Maart 1856, te kennen, dat hunne kerk, pastorij en kosterij dringend buitengewone herstelling noodig hebben. Zij behoeven daartoe eene som van *f* 483.83[5], gelijk blijkt uit eene bijgevoegde begrooting, opgemaakt door twee, volgens verklaring van den burgemeester van *Appingadam*, bevoegde personen.

De kerk heeft geene bezittingen, maar is ook met geene schulden bezwaard. De gewone uitgaven worden bestreden met het gecollecteerde in de kerk en langs de huizen, de verhuring van een vijftal banken in de kerk en eene jaarlijksche gratificatie uit het fonds voor noodlijdende kerken en personen.

Om de thans noodige herstellingen aan de kerkelijke gebouwen te doen, verklaren kerkvoogden en notabelen, alsmede de kerkeraad, dat uit den boezem der gemeente zal worden

bijgedragen eene som van *f* 125. De kerkvoogden van *Stedum* hebben aan de arme gemeente van *Opwierde* eene bijdrage van *f* 25 en die van *Uithuizermeden* van *f* 20 toegezegdt terwijl de adressanten van Gedeputeerde Staten van *Groningen* uit provinciale fondsen hebben gevraagd *f* 50. Wordt hun ook dit laatste toegestaan, dan kunnen zij beschikken over *f* 290, en komen alzoo nog te kort *f* 193.83^{5}.

Deze vragen zij uit het fonds voor noodlijdende kerken en personen, terwijl zij tevens verzoeken te mogen blijven in het genot van de jaarlijksche gratificatie uit hetzelfde fonds, daar zij anders niet in staat zouden zijn, de gewone uitgaven te bestrijden.

Het provinciaal collegie van toezigt in *Groningen* beveelt *Opwierde* als hulpbehoevende allezins aan; zoo ook het provinciaal kerkbestuur *Groningen;* en Uwe commissie heeft volkomen vrijheid Uw Hoog Eerw. voor te stellen, dat aan *Opwierde* voor dit jaar uit het Synodale fonds worde verleend eene subsidie van *f* 200, zegge twee honderd gulden.

Grootegast. De kerkvoogden en notabelen der Hervormde gemeente *Grootegast* hadden zich reeds met een adres van den 17den Maart 1855 tot de Algemeene Synodale commissie gewend, inhoudende verzoek om ondersteuning uit het fonds voor noodlijdende kerken en personen tot den bouw eener nieuwe pastorij. Dat adres, als niet langs kerkelijken weg ingekomen werd teruggezonden, en is nu op nieuw ingediend, voorzien van alle vereischte stukken, waaruit blijkt, dat de kosten der nieuwe pastorij zijn begroot op . . *f* 3,800 *Grootegast.*

waartoe de gemeente zal bijdragen	*f* 1,000	
door Gedeputeerde Staten van *Groningen* is toegestaan uit provinciale fondsen	400	
uit de kerkvoogdij-kas van *Doezum* gecombineerd met *Grootegast* is toegezegd	100	
	———	1,500
Blijvende alzoo een tekort van		*f* 2,300

Om in dit tekort te voorzien hebben zij zich gewend tot Zijne Excellentie den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst met verzoek om eene toelage uit 's Rijks kas

groot	*f* 400	
en tot de Synodale commissie om eene subsidie groot	2,000	
	———	*f* 2,400

Uit bovenstaande berekening blijkt alzoo, dat zij *f* 100 meer vragen dan zij behoeven. Deze tegenstrijdigheid evenwel valt weg, wanneer onder de aandacht wordt gehouden, dat de kerkvoogden van *Doezum* de som van *f* 100 hebben toegezegd, nadat het adres, waarin om eene subsidie van *f* 2000 uit het Synodale fonds wordt gevraagd, reeds was gesteld.

Ook is op de begrooting eene som van *f* 24.40 doorgehaald, welke bij de optelling niet is afgetrokken; waaruit volgt dat de som, die uit het Synodale fonds wordt gevraagd, terug gebragt moet worden tot *f* 1875.60.

Bij het adres zijn alle noodige stukken gevoegd, en de aanbeveling, zoowel van het classikaal bestuur *Groningen*, als van het provinciaal kerkbestuur zijn gunstig. Alleen in de verklaring van het provinciaal collegie van toezigt komt eene misstelling voor, daar het

zegt: „de gevraagde som van *f* 400 is niet overdreven." Het is duidelijk dat het collegie van toezigt daarbij het oog had op de van rijkswege en uit de provinciale fondsen gevraagde sommen ieder van *f* 400, zonder te letten op het gevraagde bij de Synode. Uwe commissie vindt echter in deze misstelling geen den minsten grond tot afwijzing van het verzoek, daar het collegie van toezigt zich voor het overige ten sterkste uitlaat over den hulpbehoevenden toestand van de gemeente *Grootegast*. Waarom wij Uw Hoog Eerw. dan ook voorstellen om voor dit jaar aan die gemeente toe te staan *f* 1000, en haar het uitzigt te geven op het volgend jaar voor het bedrag der som, welke dan zal blijken nog benoodigd te zijn, nadat de Synodale commissie beproefd zal hebben, van de kerkvoogdij der gecombineerde gemeente *Doezum* eene verhooging van de door haar toegezegde bijdrage van *f* 100 te verkrijgen.

NOORDBRABANT.

NOORDBRABANT.

Erp.

Erp. De Hervormde gemeente van *Erp*, in de Meijerij van *'s Hertogenbosch*, heeft in de eerste tijden der Hervorming een eigen kerk en predikant gehad. Later is zij gevoegd geworden bij de gemeente *Veghel* met blijvend bezit van de groote dorpskerk, waarin éénmaal 's maands door den leeraar, woonachtig te *Veghel*, als hoofdplaats der combinatie *Veghel*, *Uden*, *Erp* en *Gemert*, werd gepredikt. In het jaar 1798 is echter die kerk, volgens de toenmalige Staatsregeling, aan de Roomsch-katholijken moeten overgaan, en voor de Hervormden van *Erp* bleef alleen de hoop over op betere dagen, waarin zij een nieuw gebouw tot openbare godsdienstoefening zouden kunnen verkrijgen. Doch het getal der leden was in die tijden te gering; de noodzakelijkheid om mede bij te dragen tot instandhouding der kerk te *Veghel*, waar toen ook zeer weinig leden waren, te groot; het getal in die streken over het algemeen te zeer verminderd, dan dat men met eenigen grond op de verkrijging van een eigen kerk zou hebben kunnen hopen. Ouden van dagen, zieken en zwakken moesten zich getroosten om een groot uur of twee uren ver langs een moeijelijken weg naar de kerk te *Veghel* te gaan.

Zoo is die behoefte gedurende meer dan eene halve eeuw blijven bestaan. Thans echter heeft zich meer uitzigt geopend op het herkrijgen van een eigen kerk. De gemeente *Veghel* is zoo talrijk geworden, dat zij zelve zonder de bijdragen der Hervormden van *Erp* in het onderhoud harer kerk kan voorzien. De gemeente *Erp* zelve, al is er geen enkel Protestantsch ambtenaar, telt weder tusschen de 40 en 50 leden, die meestal in den landbouw er een gevestigd bestaan vinden. Het laat zich voorzien, dat de bevolking van het dorp langzamerhand toenemen zal, daar het in de nabijheid van de *Zuid-Willemsvaart* aan de rivier de *Aa* en aan den straatweg van *'s Hertogenbosch* op *Helmond* gelegen is, terwijl het een vruchtbaren zandgrond bezit en er de prijs der levensmiddelen zeer goedkoop mag heeten, waarom het meer en meer dezulken tot zich lokken zal die van een niet te ruim inkomen leven moeten, of zich op landontginning en landbouw toeleggen willen. Buitendien ligt *Erp* in het midden der combinatie, en zou, indien er op vaste Zondagen gepredikt werd, velen uit *Uden* en *Gemert* daar ter gemeenschappelijke godsdienstoefening trekken, als ook die Protestanten, welke in de omliggende en meer bepaald Roomsch-katholijke dorpen *Bockel* en *Beek en Donk* zijn verspreid.

Door dit alles te zamen is de hoop der Hervormden van *Erp* weder verlevendigd geworden

op het herkrijgen van een eigen kerkgebouw. Zij hebben ijverige handen aan het werk geslagen om zich de middelen tot opbouw te verschaffen, en hunne brieven, met dat doel aan vrienden en bekenden geschreven, zijn met het beste gevolg bekroond.

In het bezit van *f* 3200 blijft hun echter nog *f* 1000 ontbreken, daar volgens het bestek door den hoofdingenieur *J. H. Docters van Leeuwen*, uit belangstelling in de gemeente *Erp* opgemaakt, voor het hecht kerkgebouw eene som van *f* 4200 noodig wezen zal, niet medegerekend het benoodigde voor den predikstoel, banken en verder meubilair, waarvoor eenige goede vrienden zich tot taak hebben gesteld te zullen zorgen, noch ook de aankoop van den grond, waarop de kerk komen zal, daar een welgelegen stuk lands, groot zes roeden zeven en negentig Nederlandsche ellen, door leden der Hervormde gemeente van *Erp* in eigendom aan de te bouwen kerk is afgestaan.

Bij dispositie van Zijne Excellentie den Minister van Eeredienst van den 29sten September 1855, is de vereischte autorisatie tot stichting van het kerkgebouw verleend, maar de tevens gevraagde subsidie, uit aanmerking van de beperkte som, daarvoor op de Rijksbegrooting toegestaan, niet geschonken. Thans herhalen de adressanten hun verzoek, vragende slechts *f* 500 uit 's Rijks kas, en wenden zich om het andere deel tot Uwe Hooge vergadering.

Het provinciaal collegie van toezigt op de administratie der kerkelijke goederen in *Noordbrabant* verklaart de Hervormde gemeente van *Erp* voor hulpbehoevend, en acht de gevraagde subsidie niet overdreven, terwijl het er bij schrijft, dat dezelfde redenen, waarom het de aanvraag om subsidie bij het Rijk heeft aanbevolen, ook aanwezig zijn bij de aanvraag om eene toelage uit het fonds voor noodlijdende kerken.

Het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant* en het classikaal bestuur *Eindhoven* zijn insgelijks gunstig voor het verzoek gestemd en dringen het ernstig aan, waarbij genoemd classikaal bestuur nog de verklaring voegt dat, hoezeer bij het aanbevelend berigt van den kerkeraad *Veghel* c. a. betrekkelijk deze stichting van een kerkgebouw te *Erp* er geen gewag van wordt gemaakt, het echter bij het classikaal bestuur op voldoende wijze bekend is, dat de tegenwoordige predikant van *Veghel*, krachtens zijne beroeping, verpligt is om in *Erp* jaarlijks een bepaald aantal predikbeurten waar te nemen, zoodra daartoe een geschikt gebouw voorhanden wezen zal.

Acht gevende op de prijsselijke en onvermoeide pogingen der adressanten, als ook op de krachtige medewerking, die zij in den boezem der kleine gemeente en bij vele vrienden en geloofsgenooten, elders woonachtig, hebben mogen ondervinden, gevoelen wij ons gedrongen Uwe Hooge vergadering te adviseren om de gevraagde som van *f* 500 toe te staan, en in antwoord op Zr. Exc. missive van 9 Februarij jl., waarbij uwe consideratien in verband tot het uitzigt op de verlangde subsidie uit de synodale collecte worden gevraagd, ook het verzoek der adressanten om eene toelage van *f* 500 uit 's Rijks kas ernstig aan te bevelen.

Bergeijk. Deze gemeente, tot welke nog behooren *Riethoven*, *Westerhoven*, *Borkel* en *Schaft*, was vroeger in het bezit van twee groote kerkgebouwen, maar ten gevolge der Staats-omwenteling van het laatst der vorige eeuw zijn zij in het bezit der Roomsch-katholijken overgegaan. Eerst in het jaar 1812 verkreeg de gemeente weder een kerkgebouw te *Bergeijk*, doch was dit gebouw eene zoogenaamde Koning Lodewijks kerk, die uit hoofde der geringe som, tot den opbouw verleend, geene genoegzame hechtheid bezat. *Bergeijk.*

Wegens een tekort bij het bouwen van eene nieuwe pastorij in het jaar 1838 bleef de

gemeente belast met eene schuld van *f* 1,000, welke zij echter door vrijwillige inschrijving harer leden bij jaarlijksche aflossing tot op *f* 200 na gekweten heeft; maar hiermede werden alle hulpmiddelen der kleine gemeente, die buiten kerk en pastorij hoegenaamd geene rentegevende eigendommen of fondsen bezit, uitgeput. Zij heeft daarom ook niet kunnen voorzien in de noodige herstellingen van het kerkgebouw, hetwelk eindelijk zoo bouwvallig geworden is, dat er groot gevaar van instorting bestaat. Bij herhaald en naauwkeurig onderzoek, ook van den opzigter van 's Rijks waterstaat, is gebleken dat de kap en het bovenwerk geheel vermolmd is en de zware en mindere balken, van de wormen doorknaagd, met de hand kunnen worden tot stof gewreven. Volgens de door den opzigter van den waterstaat opgemaakte begrooting vordert de reparatie eene som van *f* 2515, tot welke de gemeente, grootendeels bestaande uit mingegoeden, drie maatschappij-hoevenbewoners, commiesen, maréchausés en gepensioneerden, te zamen 75 zielen, niets bijdragen kan. Alleen hebben vier houders van paarden aangeboden de spandiensten ten bedrage van omtrent *f* 50 te verrigten.

Het is dan wel door grooten nood gedrongen, dat kerkvoogd en notabelen der Hervormde gemeente van *Bergeijk*, onder overlegging der begrooting en verder vereischte bescheiden, bij adres van 13 December 1854 subsidie uit de collecte voor noodlijdende kerken gevraagd, en wegens het niet tijdig inkomen en dus buiten behandeling blijven van hun verzoek in de vergadering des vorigen jaars, thans op nieuw en al dringender hunne bede hebben herhaald; welke bede ook bij hernieuwing door het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant* en het classikaal bestuur *Eindhoven* aan uwe gunstige overweging aanbevolen is.

Uwe commissie, overtuigd zoo van de noodzakelijkheid der herstellingen, als van de onmogelijkheid, waarin de kleine en behoeftige gemeente zich bevindt om daartoe iets meer dan eenige spandiensten bij te dragen, acht zich verpligt het verzoek om subsidie krachtig te ondersteunen, doch daar het hier eene belangrijke reparatie geldt aan eene kerk, tot wier opbouw vroeger uit 's lands kas slechts eene betrekkelijk geringe som is verstrekt, meent zij Uw Hoog Eerwaarden te moeten adviseren om uit het fonds voor noodlijdende kerken *f* 1265 toe te staan en de kleinere wederhelft van 1250 aan te vragen bij de Hooge regering.

Rozendaal.

Rozendaal. Kerkvoogd en notabelen van *Rozendaal* hebben door zuinigheid en overleg steeds kunnen voorzien in de uitgaven, die het onderhoud van kerk en pastorij vereischte. Daar zij zich echter steeds tot het herstel van het noodigste hebben moeten bepalen, is eindelijk het groot en oud pastorij-gebouw in zoodanigen versleten toestand geraakt, dat het meer dan gewone reparatie behoeft. Bij opneming van een deskundige zijn de gebreken al meer aan het licht gekomen en is de herstelling op *f* 1355 geraamd. Het collegie van toezigt op de administratie der kerkelijke goederen in *Noordbrabant* heeft deze begrooting onder het oog van den heer hoofdingenieur van 's Rijks waterstaat gebragt, en is zij volgens de bedenkingen van dien ambtenaar tot op *f* 1185 teruggebragt. Deze zware onkosten van reparatie kan de kerkvoogdij niet dragen, of zij zou hare geringe fondsen met zoo groote schuld bezwaren, dat het evenwigt tusschen ontvangsten en uitgaven verbroken en het voortdurend onderhoud van kerk en pastorij onmogelijk werd gemaakt. De kleine gemeente, die nog geen 150 zielen telt, kan ook niet meer bijdragen dan *f* 150, waartoe

zij zich verbonden heeft, zoodat nog *f* 1035 te kort komt aan hetgeen tot degelijk herstel der pastorij benoodigd is. In dezen nood wenden kerkvoogd en notabelen der Hervormde gemeente van *Rozendaal* zich tot Uwe hooge vergadering met al de bij de wet vereischte stukken. Wij aarzelen niet om hun verzoek gunstig aan te bevelen en adviseren, bij de beperktheid der middelen in vergelijking der veelheid van aanvragen, om dit jaar *f* 535 toe te zeggen met uitzigt op de kleinere wederhelft van *f* 500 voor het volgend jaar.

DRENTHE.

DRENTHE.

Gasselter Nijeveen.

Gasselter Nijeveen. Kerkvoogden en notabelen van *Gasselter Nijeveen* geven in een adres aan de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde kerk, gedagteekend den 29sten Februarij 1856, te kennen, dat hun kerkgebouw niet slechts te klein, maar zoo oud en bouwvallig is, dat aan vergrooting en herstelling niet gedacht kan worden. Het bouwen eener nieuwe kerk is volstrekt noodzakelijk geworden. Ter uitvoering van dat plan is noodig eene som van *f* 10,850, gelijk blijkt uit eene begrooting, opgemaakt door een opzigter bij den waterstaat; waarbij tevens is overgelegd niet alleen eene teekening van de nieuw te bouwen kerk, maar ook van het oude thans bestaande kerkgebouw, alsmede, van wege het buitengewone, eene teekening van den boom, staande in den pastorij-tuin, waarin de gemeentelijke klok hangt.

Uit de kerkvoogdij-fondsen kan de som van *f* 10,850 niet worden gevonden. De kerk bezit slechts eene inschrijving op het grootboek der 3 percents werkelijke schuld *f* 400, en heeft, ter voorziening in de kerkelijke behoeften, noodig een jaarlijkschen hoofdelijken omslag te maken van omstreeks *f* 500, welk een en ander blijkt uit den door kerkvoogden en notabelen overgelegden staat van bezittingen en schulden, alsmede uit de rekening over den jare 1855.

Ofschoon dus de kerkvoogdij-kas niets kan bijdragen, zoo heeft echter de gemeente zelve hare hooge belangstelling in de zaak getoond, daar zij door vrijwillige inteekeningen heeft bijeengebragt eene som van . . . . *f* 2,385.60

terwijl de leerlingen op de onderscheidene catechisatien, alsmede de schippersgezellen en dienstboden hebben gegeven 315.75

welke som, verhoogd met de vermoedelijke waarde der oude kerk ad . . 500.00

te zamen bedraagt . . . . *f* 3,201.35

Daarenboven hebben kerkvoogden en notabelen schriftelijk verzekerd, dat er eene som van *f* 2648.65, tegen behoorlijke rente en met jaarlijksche aflossing van *f* 100, onder hoogere goedkeuring, ten laste der gemeente zal worden genegotieerd. Zij hebben zich gewend tot het provinciaal collegie van toezigt in *Drenthe*, met verzoek om ondersteuning uit provinciale fondsen, maar hebben berigt ontvangen, dat op de provinciale begrooting van *Drenthe* over 1856 daartoe geene fondsen zijn aangewezen.

Evenwel mag worden verwacht, dat eenige bijdrage, hoe gering dan ook, zal worden verleend uit het provinciaal fonds ter tegemoetkoming van noodlijdende kerken der Hervormden in *Drenthe*.

Uit al het bovenstaande blijkt, dat ter verkrijging van de som, noodig voor den bouw eener nieuwe kerk, ad . . . . *f* 10,850.00

uit den boezem der gemeente wordt bijgedragen	5,850.00
en er alzoo nog ontbreekt	*f* 5,000.00

Deze ontbrekende som vragen kerkvoogden en notabelen uit het Synodale fonds voor noodlijdende kerken en personen.

Het provinciaal collegie van toezigt in *Drenthe* zegt, dat de Hervormde gemeente *Gasselter Nijeveen* hulpbehoevende is, en dat de gevraagde ondersteuning ad *f* 5000, wat de finantiële krachten der gemeente aanbelangt *niet*, doch met het oog op het bouwplan *wel* wat overdreven is, zoodat het verleenen van een subsidie van *f* 4000 voldoende wordt geacht.

Het classikaal bestuur *Assen* ondersteunt het verzoek van kerkvoogden en notabelen te *Gasselter Nijeveen*. Zoo ook het provinciaal kerkbestuur *Drenthe*, ofschoon dit kerkbestuur zich vereenigt met het provinciaal collegie van toezigt, en alzoo van oordeel is, dat een subsidie van *f* 4000 voldoende moet geacht worden.

Uwe commissie, zich overtuigd houdende, èn dat de gemeente te *Gasselter Nijeveen* is hulpbehoevende, èn dat eene nieuwe kerk aldaar volstrekt noodzakelijk is, gevoelt zich gedrongen om met den meesten aandrang Uw Hoog Eerwaarden voor te stellen, dat aan de gemeente *Gasselter Nijeveen*, tot den bouw eener nieuwe kerk, uit het fonds voor noodlijdende kerken en personen in dit jaar 1856 worde verleend eene som van *f* 2000, met aanbeveling voor eene gelijke som van *f* 2000 aan de Hooge Regering.

LIMBURG.

LIMBURG.

Stevenswaard.

Stevenswaard. De pastorij dezer gemeente is aangekocht ten jare 1844 voor den geringen prijs van *f* 1067, waarvoor de schatkist van het Rijk en het fonds der Synode, elk *f* 500 hebben bijgedragen.

Deze woning vereischt thans dringend herstelling; het kerkbestuur *Limburg* verklaart, dat zijne leden bij gelegenheid der kerkvisitatie van het noodzakelijke hiervan zich meermalen hebben overtuigd. Uit den overgelegden staat der begrooting van kosten is kennelijk, dat het geene werken van weelde of verfraaijing geldt, maar alle zonder uitzondering tot de volstrekte noodwendigheden behooren, als: hernieuwing van het dak, van vensters, trappen, vloeren, schoorsteenen, pompen, muren enz. De gezamenlijke kosten dezer herstellingswerken worden geraamd op *f* 980.80. Tot gedeeltelijke bestrijding dezer kosten heeft de kerkeraad eene subsidie uit de gewestelijke fondsen aangevraagd van *f* 140. Blijkens afschrift der beschikking van Gedeputeerde Staten van het Hertogdom *Limburg* van den 5den Februarij ll., hebben dezen den kerkeraad te kennen gegeven, dat, zoodra de ontbrekende fondsen ten bedrage van *f* 840.80 zullen voorhanden zijn en daarvan zijnentwege aan de Staten berigt zal zijn gedaan, het verzoek om ondersteuning in bepaalde en zoo veel mogelijk gunstige overweging zal worden genomen. De kerkeraad heeft eene acte ingediend, waarbij hij zich onder de verpligting stelt, om uit eigen boezem te zullen bijdragen de som van *f* 30,80. Tot meer belangrijke bijdragen zijn de gemeenteleden, naar het

getuigenis van het kerkbestuur, buiten staat. De predikant, zegt dit bestuur, met een huisgezin van tien kinderen bezwaard, kan onmogelijk de dikwijls noodige herstellingen uit eigene kas bestrijden. Het collegie van toezigt verklaart ook, dat de gemeente werkelijk hulpbehoevend, en de som, die gevraagd wordt, niet overdreven is. De ontvangsten der kerkekas bestaan, volgens overgelegden specifieken staat, uit *f* 100 voor de huur der pastorij, *f* 8 van de zitplaatsen in de kerk, *f* 3 gemiddeld uit de collecte en *f* 30 uit het fonds voor noodlijdenden. Door de jaarlijksche uitgaven wordt dit bedrag geheel verzwolgen, met inbegrip van een post voor onvoorziene uitgaven, waarvoor is uitgetrokken *f* 4.17.

Na aftrek van de subsidiegelden ter somma van *f* 140, naar alle waarschijnlijkheid uit de fondsen van de Staten van *Limburg* te verstrekken, en van de *f* 30, door gemeenteleden bij te dragen, blijft nog benoodigd de som van *f* 810, welke wij adviseren, dat aan den kerkeraad te *Stevensweerd* voor de noodige herstellingswerken aan de pastorij door de Hooge Kerkvergadering uit het Synodaal fonds zal worden verstrekt.

2°. Voordragten van gemeenten, wier verzoek te houden in advies. 2°. Voordragten om te houden in advies.

a. Verzoekschriften, welke ook ten vorigen jare zijn aangehouden. *a.* Verzoekschriften, aanhangig sedert het vorig jaar.

GELDERLAND.

GELDERLAND.

Druten. Een verzoek van kerkvoogden en notabelen van *Druten*, *Afferden* en *Diest* om een subsidie van *f* 11400 tot opbouw eener nieuwe kerk en pastorij werd in het afgeloopen jaar aangehouden, omdat de toestand van het fonds niet toeliet, zulk eene aanzienlijke bijdrage te verleenen. Daarbij was ook aangemerkt, dat de kosten van daarstelling der nieuwe kerk voor gemeenten van slechts 200 zielen bijzonder hoog waren geraamd. Ten gevolge van dit laatste hebben kerkvoogden en notabelen voornoemd een nieuw bestek op kleiner schaal doen vervaardigen, zoodat de hoofdsom met *f* 2200 verminderd en de aanvraag, die ten vorigen jare *f* 11,400 was, thans op *f* 9200 is gebragt. *Druten.*

Ook nog schijnt ons het plan van opbouw voor inkrimping vatbaar en gedoogt het fonds voor noodlijdende kerken vooral voor dit jaar niet om zoodanige belangrijke subsidie toe te zeggen, maar adviseren wij ook nu het verzoek aan te houden, tot de toestand van het fonds gedoogen zal, om er op terug te komen.

Drumpt. Reeds ten vorigen jare werd ter Synodale tafel gebragt een verzoek van de Hervormde gemeente *Drumpt*, om subsidie van *f* 8000 voor het stichten van een nieuw kerkgebouw; op ons voorstel werd dit verzoek aangehouden. *Drumpt.*

Tegen het toestaan van het verzoek deden zich bedenkingen op:

Vooreerst, dat de geraamde som ad *f* 13,405 voor eene gemeente van naauwlijks 300 zielen wel wat hoog voorkwam.

Ten tweede, dat geen bestek was overgelegd.

Ten derde, dat niet voldoende bleek dat het bestaande kerkgebouw niet voor herstel vatbaar was.

Ten vierde, dat niet was afgetrokken de waarde van het kerkgebouw.

Inmiddels hebben zich kerkvoogden van *Drumpt* mede tot den Koning gewend met het verzoek om een Rijkssubsidie van *f* 4000, zoodat in deze kleine gemeente niet minder dan *f* 12000 wordt verlangd.

Kerkvoogden hebben later eene verklaring overgelegd, waaruit blijkt niet alleen van den bouwvalligen toestand van het bestaande kerkgebouw maar ook van het ongeradene om het te herstellen; terwijl tevens wordt opgegeven, dat de waarde van het oude kerkgebouw voor afbraak zoude bedragen *f* 450.

Het hoofdbezwaar is intusschen niet opgelost, het bezwaar ontleend uit eene te hooge raming van kosten in verband met het subsidie der gemeente; waar kerken worden gesticht bijna uitsluitend uit giften, dient wel de meestmogelijke zuinigheid betracht te worden; meer voorbeelden bestaan er dat kerkgebouwen voor veel grootere gemeenten zijn gesticht voor aanmerkelijk mindere sommen.

Ook thans nog geen bestek of teekening zijnde overgelegd is Uwe commissie buiten staat te beoordeelen, juist te beoordeelen, aan welke oorzaken die te hooge opsomming der begrooting is toe te schrijven, dit is zeker dat in de begrooting eene vrij aanzienlijke som voorkomt voor het bouwen van een *toren*, en voor *ameublement* der kerk.

Onder deze omstandigheden meent Uwe commissie, dat alvorens het verzoek van kerkvoogden van *Drumpt* voor eene gunstige beschikking vatbaar is, zij niet alleen bestek en teekening zullen behooren over te leggen, maar tevens de begrooting tot het dringend noodzakelijke te bepalen. Uwe commissie stelt mitsdien voor het gedane voorstel op nieuw aan te houden.

b. Verzoekschriften voor het eerst in behandeling genomen.

b. Verzoekschriften voor het eerst in behandeling genomen.

FRIESLAND.

FRIESLAND.

Kollumerzwaag.

Kollumerzwaag is tot dusver kerkelijk gecombineerd met *Augsbuur*, gezegd *Lutjewoude*, eene combinatie die teregt *vreemdsoortig* en *ondoelmatig* genoemd wordt.

De pastorij is te *Augsbuur*, hebbende, volgens de op 1°. Januarij ll. afgeslotene bevolkingsregisters, slechts 118 ingezetenen, terwijl *Kollumerzwaag* daarentegen 599 telt, bijna allen Hervormden. De *naastbijgelegene* panden van beide plaatsen zijn meer dan anderhalf uur gaans van elkander verwijderd, en worden door de kerkelijke gemeenten van *Kollum*, *Oedenroden* en van *Westergeest* zoodanig van elkander afgescheiden, dat de predikant van *Lutjewoude*, om in zijne combinatie-plaats *Kollumerzwaag* te komen, genoemde 3 gemeenten moet passeren, iets dat vooral in den winter, bij de waarneming van de predikdienst en het houden der catechisatien, de grootste bezwaren oplevert, waaraan niet veel verligting is toe te brengen, waarin in dat saizoen de zijwegen althans te eenemale onbruikbaar zijn.

Ter gelegenheid der thans bestaande vacature te *Augsbuur* en *Kollumerzwaag*, heeft de onmiddellijk bij *Augsbuur* gelegene aanzienlijke gemeente van *Kollum*, tellende bijna 2400 zielen, verzocht eenen tweeden predikant, en te dien einde gecombineerd te worden met het nabijgelegen *Augsbuur*, dat zulks evenzeer wenscht, terwijl *Kollumerzwaag* verzocht heeft tot eene zelfstandige gemeente verheven te worden met eenen eigen predikant, en tractement voor deze uit 's Lands kas.

Het provinciaal kerkbestuur *Friesland* verklaart, in overeenstemming met het classikaal bestuur *Dokkum*, de geprojecteerde scheuring der gecombineerde gemeenten *Augsbuur* en *Kollumerzwaag*, de vereeniging van eerstgenoemde met die van *Kollum* en de stichting eener afzonderlijke predikantsplaats te *Kollumerzwaag*, grootelijks in het belang van de talrijke en uitgestrekte gemeente van *Kollum;* ook in dat van *Augsbuur*, maar vooral in dat van *Kollumerzwaag* en de talrijke gemeente te dier plaatse. Zal echter deze zoo belangrijke en gewenschte zaak tot stand komen, dan moet te *Kollumerzwaag* eene geheele nieuwe pastorij gesticht worden, en het is daartoe dat deze gemeente dringend verzoekt ondersteuning uit het fonds voor noodlijdende kerken en personen, met overlegging van alle gevorderde stukken, bijzonder ook van eene verklaring aangaande hare hulpbehoeftigheid door het provinciaal collegie van toezigt in *Friesland*, dat het verzoek mede dringend aanbeveelt.

Volgens overgelegd bestek en begrooting zijn de kosten eener nieuwe pastorij geraamd op *f* 5714.44. De gemeente biedt aan daartoe bij te dragen, behalve het verschaffen van noodige huisplaatsen, toen geraamd op *f* 800, uit de kerkvoogdij *f* 1000 en uit bijdragen van de meestal arme gemeenteleden *f* 300, dus te zamen *f* 2100.

Het is zoo, de kerkvoogdij heeft eenige bezittingen, opgegeven in bijgevoegden staat, en waardoor de laatste kerkvoogdij-rekening gesloten is met een batig saldo van *f* 238.29, maar zulks is, zegt men, gevolg van buitengewone hooge huur van landerijen op dit oogenblik, en zal de kerk eenige meerdere inkomsten moeten behouden, daar zij welligt zal moeten bijdragen tot het predikantstractement.

Men vraagt daarom voor eene nieuwe pastorij uit het fonds voor noodlijdende kerken *f* 4000, welke som bijzonder door het provinciaal collegie van toezigt *niet overdreven wordt gekeurd.*

Wij adviseren:

1°. dat verzoek aan te houden, en aan de adressanten te kennen te geven, dat de Synode het in zeer ernstige en gunstige overweging zal nemen, wanneer haar zal gebleken zijn dat er uitzigt op de bereiking van het voorgestelde doel bestaat;

2°. dat de Synode bij de Regering trachte te bewerken, dat *Kollumerzwaag* worde erkend als eene zelfstandige gemeente, onder toekenning van een predikantstractement uit 's Lands schatkist, met dien verstande, dat *Augsbuur* (*Lutjewoude*) vereenigd wordende met *Kollum*, bij deze aldus vereenigde gemeenten eene tweede predikantsplaats worde gevestigd, met een tractement van den lande.

Groningen.

Groningen.

Oostwold. De kerkvoogden en notabelen van *Oostwold* in vereeniging met die van *Lage* en *Hoogemeeden*, als gecombineerd met *Oostwold*, en mede verpligt tot het onderhoud der pastorij aldaar, geven in een adres van den 16den Maart 1856, gerigt aan de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde kerk, te kennen, dat zij hebben moeten besluiten tot den bouw eener nieuwe pastorij. Zij hebben tot dat einde eene specifieke begrooting laten opmaken door *W. K. Dusseldorp*, opzigter bij den waterstaat in de pro- *Oostwold.*

4

vincie *Groningen*, die de kosten berekent op *f* 5200, en daarbij de verklaring aflegt, den staat van de pastorij te *Oostwold* te hebben onderzocht, en te hebben bevonden, dat genoemd gebouw in zoodanigen bouwvalligen staat is, dat het redelijker wijze niet voor herstelling vatbaar is. Deze stukken worden bij het adres overgelegd, alsmede twee staten van bezittingen en schulden bij de kerkvoogdijen van *Oostwold* en die van *Lage* en *Hoogemeeden*, waaruit blijkt, dat de uitgaven bij de kerkvoogdij te *Oostwold* de ontvangsten *f* 70 te boven gaan, terwijl daarentegen bij die te *Lage* en *Hoogemeeden* *f* 31.45 meer wordt ontvangen dan uitgegeven.

Uit de kerkvoogdij-kassen kunnen de gelden voor den bouw eener nieuwe pastorij onmogelijk gevonden worden. Kerkvoogden en notabelen geven echter de verzekering dat uit den boezem der gemeente zal worden bijgedragen *f* 1500, met dien verstande dat *Oostwold* daartoe zal contribuëren *f* 500, en *Lage* en *Hoogemeeden* *f* 1000. Zij hebben zich tot Gedeputeerde Staten van *Groningen* gewend met verzoek om eene subsidie uit de provinciale fondsen van *f* 1700, bij adres van 17 Maart 1856, van welk stuk een afschrift wordt overgelegd. Indien dit verzoek wordt toegestaan, dan is beschikbaar eene som van *f* 3200, en er bestaat alzoo nog een tekort van *f* 2000. Deze som vragen de adressanten uit het fonds voor noodlijdende kerken en personen, hetzij die som geheel of voor de helft, terwijl zij in het laatste geval verzoeken, dat de Synode moge bewerken, dat de andere helft uit 's Rijks kas worde toegestaan.

Het provinciaal collegie van toezigt verklaart, dat de Hervormde gemeente van *Oostwold*, *Lage* en *Hoogemeeden* zeer weinige eigen middelen bezit, zoo weinige zelfs, dat het gewoon jaarlijksch onderhoud der kerkelijke gebouwen en der kosten van de eeredienst daaruit zeer moeijelijk kan gevonden worden, en dat die gemeente, wanneer er buitengewone omstandigheden plaats hebben, zoo als thans, nu er eene geheel nieuwe pastorij gebouwd moet worden, met volkomen regt gezegd kan worden eene gemeente te zijn, welke werkelijk hulpbehoevende is, en dat het de gevraagde som van *f* 2000 niet overdreven keurt, bijaldien de nieuwe pastorij in alles van dien omvang moet zijn, als zij in de begrooting der kosten, en in de teekening wordt omschreven, voornamelijk ook met betrekking tot de schuur, paarden- en koeijen-stallen.

Het classikaal bestuur van *Groningen*, en het provinciaal kerkbestuur van *Groningen* ondersteunen het verzoek.

Uwe commissie moet verklaren groote bedenking te hebben tegen het verstrekken van gelden voor den aanbouw van eene pastorij met eene inrigting, gelijk de geprojecteerde, niet ten dienste van den predikant als zoodanig, maar voor den predikant-landbouwer bestemd, vermits het genot van een tractement, hetwelk uit pastoralia in landerijen bestaande voortvloeit, niet noodzakelijk medebrengt, dat het bedrijf van den landbouw door den evangeliedienaar worde uitgeoefend. Deze bedenking onderwerpen wij aan Uw oordeel, met advies, dat Uwe vergadering, hierin met ons overeenstemmende, aan de adressanten verklare, dat hun verzoek om gezegde reden in geene aanmerking kan worden genomen, en in het tegenovergesteld geval aan de Synodale commissie opdrage, om, na onderzoek, of de gemeente buiten dit bezwaar aanspraak zal mogen maken op subsidie tot het beoogde doel, op het aanhangig verzoek de Synode nader te dienen van advies.

Garshuizen.

Garshuizen. Bij Uwe commissie is ingekomen een adres van kerkvoogden en notabelen

der Hervormde gemeente te *Garshuizen*, van den 13den Mei 1856, geregistreerd sub n°. 7618, inhoudende verzoek om ondersteuning uit het fonds voor noodlijdende kerken en personen, ter herstelling der pastorij.

Zij geven daarbij te kennen, dat de fondsen hunner kerk zoo gering zijn, dat het allernoodzakelijkst onderhoud der kerkelijke gebouwen niet kan geschieden zonder vrijwillige bijdrage der gemeente, die dan ook jaarlijks ten bedrage van p. m. *f* 120 tot *f* 140 geschonken wordt op eene bevolking van nagenoeg 450 zielen; dat, ondanks deze tegemoetkoming, de pastorij niet alleen zeer veel te wenschen overlaat, maar ook herstellingen vordert, die niet langer kunnen worden uitgesteld.

Dat zij de noodzakelijkste herstellingen door een bevoegd deskundige hebbende laten opnemen, nog geen uitgewerkte begrooting daarvan hebben ontvangen, doch gerust meenen te mogen aannemen, dat de kosten daarvan p. m. *f* 800 à *f* 900 zullen bedragen.

Dat de gemeente, hoezeer wel genegen om, behalve de gewone jaarlijksche tegemoetkoming, nog eene buitengewone bijdrage te geven, zich onmagtig bevindt al de kosten in deze te bestrijden.

Het is hierom, dat zij zich wenden tot de Synode, met verzoek om ondersteuning uit het Synodale fonds.

Uwe Commissie kan te deze niet adviseren tot eene gunstige beschikking, daar al de vereischte stukken, die bij het adres hadden behooren te worden overgelegd, ontbreken. Zij stelt Uw Hoog Eerwaarden evenwel voor de zaak aanhangig te houden, en haar in een volgend jaar, wanneer alsdan de noodige bescheiden zullen zijn ingekomen, nader in overweging te nemen.

3°. Voordragten van gemeenten, tot afwijzing van haar verzoek. — 3°. Voordragten tot afwijzing.

a. Verzoek, hetwelk ten vorigen jare is gebleven in advies. — *a*. Van een in advies gebleven verzoek.

ZUIDHOLLAND. — ZUIDHOLLAND.

Oosterwijk. — *Oosterwijk*. Het verzoek van kerkvoogden en notabelen dezer gemeente, om eene toelage van *f* 3652 tot het bouwen van eene pastorij, werd door de Synode van het voorgaande jaar, wegens de redenen door ons aangevoerd (zie Handelingen 1855, Bijlage A, bl. 24), gehouden in advies (Handelingen, bl. 22, 58).

Van wege het provinciaal collegie van toezigt op de kerkelijke administratie der Hervormden in *Zuidholland*, bij missive van 2 Januarij ll., aangemaand om een eenvoudiger, minder kostbaar plan te ontwerpen dan het ingeleverde, hebben kerkvoogden, bij missive van 17 Januarij ll., geregistreerd sub n°. 7470, *bestek*, *begrooting* en *teekening*, welke in 1854 overgelegd waren, ter herziening teruggevraagd, en is aan deze aanvraag den 22sten daaraanvolgende voldaan.

In plaats van een gewijzigd plan voor het bouwen eener nieuwe predikantswoning, geven kerkvoogden, onder terugzending van gemelde stukken, bij missive van 10 Mei ll., geregistreerd sub n°. 7584, te kennen, dat zij voor *f* 1500 een huis hebben aangekocht, geschikt om voor het beoogde doel te worden ingerigt.

Hiermede is het in advies gehouden verzoek om bovengenoemde toelage komen te *vervallen*.

Kerkvoogden uiten nu wel den wensch, dat zij in een vermoedelijk tekort mogen te gemoet gekomen worden uit het Synodale fonds. Doch bij het verzoek daartoe is niet alleen eene slechts zeer oppervlakkige en onvolledige vermelding van kosten en van middelen om die te bestrijden, zonder eenige opgaaf van gronden, waarop de berekening steunt en zonder bijvoeging van vereischte bescheiden, maar het is ook, in weêrwil van opzettelijk herhaalde herinnering, niet langs kerkelijken weg ingezonden; zoodat noch het classikaal bestuur *Gouda*, noch het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland* in de gelegenheid zijn geweest hunne consideratien mede te deelen. Het verzoek kon aldus door de Algemeene Synodale commissie niet in behandeling genomen worden.

Wij adviseren, om deze zaak als *afgedaan* te beschouwen.

b. Van een vroeger reeds afgewezen verzoek.

b. Verzoek, hetwelk reeds éénmaal is afgewezen.

GELDERLAND.

GELDERLAND.

Zelhem.

Zelhem. Op een verzoek om subsidie tot opbouw eener nieuwe pastorij te *Zelhem* werd overeenkomstig het voorstel van de Synodale commissie ten voorleden jare afwijzend beschikt.

De gronden van afwijzing lagen hoofdzakelijk daarin, dat het onderhoud van de pastorij vroeger was ten laste van 's Rijks domeinen; dat na eenige jaren kerkvoogden dit onderhoud hebben overgenomen en daarvoor hebben verkregen eene inschrijving in het grootboek van de $2^1/_2$ pct. nationale schuld van *f* 4000; dat bij een goed beheer de gemeente *Zelhem* zeer zeker geene behoefte zou gehad hebben aan subsidie, en dat in ieder geval de bestaande inschrijving in het grootboek tot opbouw van de nieuwe pastorij zou kunnen te gelde gemaakt worden, waarin voor het vervolg, zoo als in de meeste dorpsgemeenten, het onderhoud van de pastorij op de gemeente *Zelhem* zoude drukken.

Kerkvoogden en notabelen van *Zelhem* wenden zich thans op nieuw tot de Synode; zij voeren aan dat de pastorij in eenen deerniswaardigen toestand verkeert, en dat het provinciaal collegie van toezigt weigert de noodige autorisatie te geven tot verkoop van de inschrijving in het grootboek der nationale schuld.

Uwe commissie merkt te deze op, dat bij eene in den jare 1823 aangegane overeenkomst de kerkmeesters van *Zelhem* van het Rijk *tot het opbouwen*, *vernieuwen*, *reparéren* en *onderhouden* van *het pastorijhuis en aanhoorige schuur* hebben ontvangen, niet alleen het meervermeld kapitaal van *f* 4000 maar daarenboven in contanten *f* 2000; bij eene behoorlijke administratie kon te *Zelhem* geene behoefte aan subsidie bestaan; en wat nu de weigering van het provinciaal collegie van toezigt betreft, zoo wil de commissie de redenen niet ter sprake brengen, die zij hiertoe hebben gehad, doch kan die weigering wel zelve geen grond opleveren om uit het fonds voor noodlijdende kerken een subsidie aan *Zelhem* te verleenen, daar op die wijze het provinciaal collegie slechts het vervreemden of bezwaren van kerkelijke eigendommen zelfs in eene bemiddelde gemeente hadde te weigeren, om aanspraak te geven op subsidie, eigenaardig alleen bestemd voor geheel *armoedige* gemeenten. — Uwe commissie adviseert alzoo het verzoek herhaaldelijk af te wijzen.

c. Van nieuw ingekomen verzoekschriften.

c. Verzoekschriften, welke dit jaar zijn ingekomen.

Leeuwen. Op den 1sten Mei 1855 werd de pastorij te *Leeuwen* door de vlammen vernield. *Leeuwen.*

Het opbouwen van eene nieuwe pastorij werd in hetzelfde jaar aanbesteed voor *f* 5850, doch zal deze aannemingssom nog moeten vermeerderd worden met *f* 575 voor het opruimen van het terrein, verwen en behangen enz., zoodat er eene behoefte bestaat van *f* 6425. Hiervoor heeft de gemeente beschikbaar eene som van *f* 4775, ontvangen voor brandschade van de Utrechtsche brandverzekering-maatschappij en *f* 150 als bijdrage van eenige gemeenteleden, zoodat er een tekort bestaat van *f* 1500.

Kerkvoogden en notabelen van *Puflijk* en *Leeuwen* verzoeken, dat in dit tekort worde voorzien door eene bijdrage uit het fonds voor noodlijdende kerken.

Inmiddels blijkt dat de gemeente *Puflijk* en *Leeuwen* in het bezit is van landerijen, die in 1854 opbragten *f* 362.50 en thans welligt nog meer, en dat de gewone uitgaven, die door de overige gewone ontvangsten niet werden bestreden, werden geraamd op *f* 130, zoodat, indien de opbrengst van de onroerende goederen op dezelfde hoogte blijft, er jaarlijks een overschot is van *f* 232.50. In dien toestand komt het bedenkelijk voor een subsidie uit het fonds voor noodlijdende kerken te verleenen.

Wel wordt door kerkvoogden opgemerkt, dat de opbrengst van de landerijen vroeger veel minder was, doch verdient hierbij niet uit het oog verloren te worden, dat, onafhankelijk van de duurte der levensmiddelen, de waarde van de landerijen te *Puflijk* en *Leeuwen* aanmerkelijk is verhoogd, zoodat er geen vrees bestaat dat die opbrengsten tot vorige laagte zullen terugkeeren.

Uwe commissie adviseert tot afwijzen.

Doetinchem. Het zal niet noodig zijn breedvoerig de gronden te ontwikkelen, die de Algemeene Synodale commissie afwijzend doen adviseren op een verzoekschrift van kerkvoogden en notabelen der gemeente *Doetinchem*, om een subsidie van *f* 1000. *Doetinchem.*

Wij merken alleen op, dat dit subsidie wordt gevraagd om gedeeltelijk te voorzien in de kosten van eene inwendige vertimmering der kerk, met inbegrip van het bouwen van twee kamers, eene consistorie- en eene catechisatie-kamer; dat de kosten hiervan worden begroot (bestek is niet overgelegd) op *f* 3900, van welke plus minus *f* 3100 beschikbaar is.

Voor ieder, die bekend is met den treurigen toestand van de kerkgebouwen in vele behoeftige dorpsgemeenten, zoude het eenen hoogst onaangenamen indruk maken, indien uit het fonds voor noodlijdende kerken gelden werden toegekend voor zulke minder noodzakelijke uitgaven.

Geesteren. Kerkvoogden en notabelen van de gemeente *Geesteren* wenden zich tot Uw Hoog Eerwaarden, met het verzoek om een subsidie van *f* 2000, tot opbouw van eene nieuwe pastorij; zij leggen het bewijs over, dat de bestaande pastorij in eenen bouwvalligen toestand verkeert en niet voor herstel vatbaar is; volgens het overgelegde bestek en de begrooting worden de kosten tot opbouw begroot op *f* 6350; zij wenschen die op de volgende wijze te vinden. *Geesteren.*

1°. uit vrijwillige bijdragen der gemeente:		
a. bij wijze van giften	*f*	800.00
b. bij wijze van renteloos voorschot		600.00
2°. uit de waarde van de oude pastorij, geschat op		600.00
3°. uit in kas zijnde gelden		1,200.00
4°. uit eene te doene negotiatie ad 4 per cent		1,150.00
	f	4,350.00

Zoodat er een tekort is van *f* 2000.

Het gedaan verzoek wordt door het classikaal en provinciaal bestuur ondersteund.

Er bestaat geen de minste twijfel ten aanzien van het wenschelijke, dat de predikantswoning te *Geesteren* worde verbeterd; onder de leden der gemeente worden weinige vermogenden geteld, zoodat de door hen toegezegde bijdragen aanzienlijk mogen genoemd worden; wel is waar komt de schatting van de waarde der oude pastorij laag voor, doch die berust op de verklaring van een bekwaam bouwkundige; bij de meerdere duurte van de bouwmaterialen en van de dagloonen schijnt de begrooting van kosten niet te hoog.

Indien alzoo de beschikbare middelen het mogten toelaten, zou de Algemeene Synodale commissie het verzoek gaarne ondersteunen; dan bij de beperktheid der middelen, meent zij dat in de eerste plaats die gemeenten in aanmerking komen, die, hoegenaamd geene inkomsten of bezittingen hebbende, in de noodzakelijkheid worden gebragt, hunne kerk- of pastorijgebouwen te vernieuwen; en onder die gemeenten kan *Geesteren* niet gerangschikt worden; die gemeente is in het bezit van *f* 4250 gehypothekeerde kapitalen en van eene inschrijving in het grootboek der $2^1/_2$ percents nationale schuld van *f* 7700. Niet alleen bestaat er geen hoofdelijke omslag, maar overtreffen de gewone ontvangsten de gewone uitgaven met meer dan *f* 100, zoo zelfs dat er ten gevolge van overwinsten in de laatste jaren een batig slot in kas is van *f* 1200.

Uwe commissie meent dan ook, dat zoo lang er gemeenten zijn, waar grootere behoefte bestaat (en dezen zijn er velen), aan *Geesteren* geen subsidie uit het fonds kan worden verleend.

Nunspeet.

Nunspeet. Deze gemeente is voorleden jaar door eene zware ramp getroffen. Een hevige brand heeft een groot deel der dorpswoningen en ook de kerk vernield. Dat verlies van de kerk gevoelde en betreurde de gemeente diep, waarom ook aanstonds getracht is om door het opslaan van een houten loods in de behoeften der openbare godsdienstoefening zoo goed mogelijk te voorzien, maar tevens hebben kerkvoogden en notabelen de middelen beraamd en ijverige pogingen in het werk gesteld tot verkrijging van een nieuw kerkgebouw. De opbouw echter eener geheel nieuwe kerk eischt zeer groote uitgaven. Ook al wordt op dezelfde plaats, waar de vorige kerk stond, gebouwd, en niet alleen gebruik gemaakt van

oude steenen, maar ook het muurwerk van het noorderkruis tot aan het onderdeel der ramen behouden, zal het geheele werk, volgens specifieke begrooting van twee deskundigen, nog *f* 32,224 vereischen. De assurantiepenningen, voor welke het afgebrande gebouw verzekerd was, gaan niet hooger dan *f* 6000. De gemeenteleden hebben zich door vrijwillige inschrijving voor niet meer dan *f* 2566.50 verbonden, en ofschoon kerkvoogden nu eene negotiatie van *f* 11,657.50 tegen nader te bepalen jaarlijksche aflossing met interest zullen openen, blijft nog een tekort van *f* 12,000 over.

Kerkvoogden en notabelen der gemeente *Nunspeet* wenden zich nu tot Uwe Hooge vergadering met dringend en eerbiedig verzoek van 25 April jl., geregistreerd sub n°. 7597, om uit het fonds voor noodlijdende gemeenten en personen eene subsidie van *f* 6000 te verleenen, en zullen zij voor eene gelijke som uit 's Lands kas een beroep doen op de liefdadigheid van Z. M. den Koning.

Hoe wij ook bewogen zijn door de ramp die *Nunspeet* getroffen heeft, en hoe gaarne wij Uwe Hooge vergadering zouden willen adviseren om door ruime en spoedige hulp die zwaar beproefde gemeente te verblijden, zoo moeten wij toch eenige bedenkingen onder uwe aandacht brengen, waartoe wij vooral gedrongen worden door den pligt der regtvaardigheid jegens vele andere en behoeftiger gemeenten, die mede en, kan het zijn, nog dringender uwen bijstand hebben ingeroepen.

Wij wijzen u al aanstonds op de schriftelijke verklaring van het provinciaal collegie van toezigt in *Gelderland*, die wel behelst „ dat de Hervormde gemeente *Nunspeet* werkelijk is „ hulpbehoevende, wat de voorgenomene herbouwing der in 1855 afgebrande kerk betreft," maar met weglating van het andere deel der verklaring, hetwelk volgens Synodaal besluit van 9 Julij 1855 had moeten inhouden, dat genoemd collegie de aangevraagde som althans niet overdreven keurt.

Het verdient misschien ook eenige opmerking, dat het classikaal bestuur *Harderwijk*, hetwelk moet geacht worden met den nood der hulpvragende gemeente van nabij bekend te zijn, geen enkel woord van bijzonderen aandrang gebruikt, maar zich enkel bepaalt bij de eenvoudige verklaring, dat het de stukken betreffende het bouwen eener nieuwe kerk te *Nunspeet*, „ met ondersteuning van het verzoek," aan het provinciaal kerkbestuur *Gelderland* zendt.

Dat provinciaal kerkbestuur *Gelderland*, hetwelk bij meer aanvragen, volgens bovengemelde Synodale resolutie, de gemeenten aanwijzen moet, die naar zijn oordeel in de eerste plaats dienen geholpen te worden, heeft ook aan de gemeente *Nunspeet* geenszins de eerste, maar veeleer de laatste plaats onder de te helpen gemeenten aangewezen.

Uit de consideratien van genoemd kerkbestuur vermeent Uwe vergadering, dat twee zijner leden verzet hebben ingebragt tegen de ruime aanbeveling van het collegie van toezigt, waarin zij zitting hebben, en dat meergemeld kerkbestuur de bezwaren heeft moeten billijken, die in zijne vergadering zijn aangevoerd als drukkende op het ingediend adres:

1°. dat *Nunspeet* niet tot de hulpbehoevende gemeenten geteld worden kan, anders dan bij speling van dat woord;

2°. dat *Nunspeet* niet gebleken is voldaan te hebben aan den pligt van zich tegen eventuële brandschade te dekken;

3°. dat de som tot herbouw der kerk te hoog is opgevoerd;

4°. dat hetgeen de gemeente zelve tot den herbouw bijdraagt niet is overeenkomstig haar vermogen.

Weshalve het provinciaal kerkbestuur van *Gelderland* van oordeel is, dat het verzoekschrift, *gelijk het daar ligt*, geene *onbeperkte* aanbeveling vinden kan.

Het kan naar ons inzien niet ontkend worden, dat kerkvoogden en notabelen der Hervormde gemeente van *Nunspeet* zich aan groot verzuim hebben schuldig gemaakt door de oude kerk slechts voor *f* 6000 te verzekeren, tenzij dat gebouw geene hoogere waarde bezat, maar dan staat de nieuw te bouwen kerk, op *f* 32,224 begroot, in geene goede evenredigheid tot het eenvoudige gebouw, waarin de gemeente steeds hare godsdienstoefeningen gehouden heeft, en men behoeft ook slechts een oog in de begrooting en teekening van de kerk met hoogen toren en ruime kerkekamer te slaan, om op te merken hoe alles op zijn ruimst en als uit volle beurs is aangelegd.

Ook in de vrijwillige inschrijving der gemeenteleden voor eene som van *f* 2566.50, zeker niet hoog te noemen voor eene welvarende gemeente van circa derdehalf duizend zielen, en waar de kerkerekeningen van 1852 met een batig slot van *f* 506.44, die van 1853 met een batig slot van *f* 833.78, en die van 1854 met een batig slot van *f* 1426 sluiten kunnen, daar kan de gemeente bezwaarlijk onder de hulpbehoevenden worden geteld.

Wij moeten echter ook doen opmerken, dat het batig saldo der laatste rekening tot het opslaan der noodkerk verbruikt is, welke gelden evenwel na de afbraak voor een deel in de kerkekas terugkeeren zullen. Nog willen wij gelooven, dat het oude pastorijgebouw jaarlijks veel aan reparatie verslindt, welke kosten echter van reparatie zuinig overlegd de kas der kerk niet al te moeijelijk vallen kunnen. En eindelijk, of de voorgenomene negotiatie zwaar drukken zal op de gemeente, kan niet beoordeeld worden, zoolang hare voorwaarden niet zijn vastgesteld.

Het is op grond van al deze redenen, dat wij geene vrijheid hebben gevonden tot advies van gunstige beschikking op het verzoekschrift der kerkvoogdij van *Nunspeet*.

ZEELAND.

ZEELAND.

's Heerenjansland.

's Heerenjansland. Kerkvoogden van *'s Heerenjansland* hebben zich bij adres van den 11den Augustus 1855 tot Uwe commissie gewend met het verzoek eener subsidie van *f* 740 voor eenige noodzakelijke herstellingen aan de pastorij der gemeente.

Uit de overgelegde bijlagen blijkt, dat de voorschreven gemeente geene rentegevende goederen of fondsen bezit, en alleen door de geringe opbrengst der collecte en de huur van zitplaatsen in de kerk in de jaarlijksche uitgaven voor de eeredienst moet voorzien; dat zij slechts telt eene bevolking van ruim 800, meerendeels tot den min gegoeden stand behoorende zielen, en dat alzoo van die zijde weinig als buitengewone bijdrage kan worden verwacht.

Kerkvoogden verklaren, uit hoofde van de buitengewone duurte der levensmiddelen, tot geen hoofdelijken omslag te durven overgaan. Zij vermelden, dat zij wel bij wijze van inschrijving eenige vrijwillige bijdragen hebben trachten te erlangen, doch dat de inschrijving slechts *f* 28 — 50 heeft opgeleverd.

Het classikaal bestuur van *Zierikzee*, met welks beschouwing het provinciaal kerkbestuur van *Zeeland* zich vereenigt, acht de genoemde bij inteekening toegezegde bijdrage wel wat te gering, maar voegt er bij, dat onder de weinigen in voorzegde gemeente, die iets kunnen doen, een geest van onwil bestaat, uit gebrek aan belangstelling in de godsdienst en neiging tot afscheiding geboren, en dat zij wel in 1851 eene subsidie van *f* 300 heeft genoten, maar dat toen te weinig zoude zijn aangevraagd.

Uwe commissie, hoewel overtuigd, dat van deze gemeente niet veel kan worden gevorderd, vermeent echter, dat eene inschrijving van slechts even *f* 28 zoo gering is, dat zij zich verpligt acht de Synode te moeten adviseren, dit verzoek te houden in advies tot dat van meerdere belangstelling van gemeenteleden zal zijn gebleken.

Waterlandskerkje. Kerkvoogden van *Waterlandskerkje* hebben zich gewend tot de Synode met het verzoek van eene subsidie van *f* 330 ter betaling der koopsom en onkosten van een bevorens slechts gehuurd doch in 1853 door hen aangekocht stuk gronds, waarop de pastorij is gebouwd met den daaraan grenzenden tuin. *Waterlandskerkje.*

De noodige gelden daarvoor hadden zij gerekend te zullen vinden uit de vermeerderde bijdragen der gewone kerkcollecte voor kerk en diakonie, doch waren daarin te leur gesteld.

Daarop hadden zij de toevlugt genomen tot eene verhooging van den hoofdelijken omslag, doch ook daarop meenden zij niet te kunnen rekenen.

Bovendien zien zij nog te gemoet buitengewone uitgaven voor dringende herstellingen der pastorij, en willen zich, ter bekoming van buitengewone hulp daartoe, wenden tot het Departement voor de Zaken der Hervormde Eeredienst.

Ofschoon hun verzoek wordt ondersteund door het classikaal bestuur van *IJzendijke* en het provinciaal kerkbestuur van *Zeeland*, vermits het voortdurend bestaan dezer kleine en behoeftige grensgemeente te midden eener Roomsch-katholijke bevolking in vervolg van tijd al ligt zoude kunnen afhangen van het al of niet bekomen der gevraagde subsidie, acht echter Uwe commissie het ongeraden Uw Hoog Eerwaarden daartoe te adviseren, hoofdzakelijk op grond, dat het fonds voor noodlijdende kerken in den regel niet mag verstrekken tot afdoening van schuld; op de begrooting van 1855 ter gedeeltelijke afdoening daarvan de hoofdelijke omslag met *f* 55 is vermeerderd, en het nog niet is gebleken, dat die verhooging niet is kunnen worden opgebragt, en eindelijk tegen de jaarlijksche aflossing van een gedeelte der meer genoemde koopsom overstaat het sedert den aankoop van den grond vervallen der huurpenningen voor pastorij en tuin.

UTRECHT.

UTRECHT.

Mijdrecht. Kerkvoogden van *Mijdrecht* geven bij adres, geregistreerd sub n°. 7533, te kennen, dat er zoodanige gebreken aan het kerkgebouw bestaan, dat eene herstelling geheel ondoeltreffend zoude zijn, dat men dien ten gevolge te rade is geworden eene nieuwe kerk te stichten, waarvan de kosten op *f* 27000 zijn geraamd, waartoe bij vrijwillige geldleening met aflossing, bij omslag te vinden, zal worden bijgedragen *f* 18000, doch dat de opofferingen der gemeenteleden, waarvan 4 vermogenden onder hen de helft der leening hebben bijgedragen, die dan ook de uiterste grens hebben bereikt, en van wie dus niet veel meer kan worden gevorderd; dat zij dien ten gevolge eerbiedig verzoeken $^1/_3$ van deze nog ont- *Mijdrecht.*

brekende *f* 9000 van de Algemeene Synode te mogen ontvangen uit het fonds voor noodlijdende kerken.

Dit hun verzoek is gemunieerd met de bescheiden, bij aanschrijving van 15 Augustus 1848 en 9 Julij 1855 gevorderd, en het berigt van het provinciaal collegie van toezigt op de kerkelijke administratie bevestigt in allen opzigte de opgaven der requestranten. Daaruit toch blijkt niet alleen, dat, naar het oordeel van den hoofdingenieur bij den waterstaat, de oude kerk zoo slecht is, dat het bezwaarlijk wordt haar te gebruiken, terwijl zij voor geene herstelling vatbaar is, maar ook dat het nieuwe plan allezins geschikt is om in de bestaande behoefte op eene betrekkelijk min kostbare wijze te voorzien, zijnde de som van *f* 27000 mogelijk zelfs niet te hoog gesteld. Het classikaal bestuur van *Utrecht* heeft dan ook gemeend het verzoek gunstig te mogen aanbevelen, en het provinciaal kerkbestuur is in eene breede ontwikkeling getreden, om het billijke van dit verzoek aan te dringen, en beroept zich ook daartoe op het berigt van den hoofdingenieur, en op de opofferingen door de gemeenteleden zelven, terwijl wij uit dit schrijven tevens vernemen, dat door Gedeputeerde Staten reeds nu *f* 1500 is ingewilligd, en een gegrond uitzigt op de overige *f* 1500 over 1857 is geopend, en heeft het collegie van toezigt tevens aan Zijne Excellentie den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz. zijnen wensch kenbaar gemaakt, dat de gemeente *Mijdrecht* door Zijne Majesteit den Koning op gelijke wijze moge worden begunstigd.

Al deze omstandigheden schijnen in den eersten opslag het gedane verzoek niet onaannemelijk te maken, en wij doen dan ook gaarne hulde aan de opofferingen die zich de gemeenteleden wel willen getroosten; maar wanneer wij bedenken dat de gemeente bestaat uit ruim 250 leden, hoofden van huisgezinnen, en dat men voor dezen een kerkgebouw wil stichten van *f* 27000, waartoe reeds uit de gemeente zelf *f* 18000 wordt bijgebragt, dan rijst als van zelve de vraag of zoodanige gemeente wel kan worden geacht te behooren tot de noodlijdenden, en wanneer wij daarbij dan tevens het oog slaan op het bedrag der beschikbare giften en op de menigvuldige aanvragen van waarlijk behoeftige en noodlijdende kerken, die op verre na niet kunnen worden bevredigd; wanneer wij eindelijk in aanmerking nemen dat ook voor *f* 20000 waarlijk wel een goed kerkgebouw zal kunnen worden gesticht, dan meenen wij geene vrijheid te hebben onze neiging op te volgen, en zien ons alzoo gedrongen Uw Hoog Eerwaarden het verleenen van eene bijdrage uit het fonds voor *noodlijdende kerken* te moeten ontraden.

NOORDBRABANT.

NOORDBRABANT.

Dongen.

Dongen. De Hervormde gemeente te *Dongen* is in het bezit van eene ruime kruiskerk, waarvan bij de openbare godsdienstoefeningen echter alleen het afgesloten schip gebruikt wordt, nog ruim genoeg voor de kleine vergadering. De fondsen der gemeente staan in geene evenredigheid tot de grootte harer kerk, en de jaarlijksche onkosten van onderhoud en herstel zijn aanzienlijk. Daarbij heeft de hagelslag in het jaar 1853 zooveel schade aan de kêrk aangerigt, dat alleen het klein gedeelte, hetwelk gebruikt wordt, ongeveer *f* 500 aan reparatie heeft gekost, en het herstel van het overige grootere deel uit gebrek aan de noodige middelen achterwege is moeten blijven. Nu zijn kerkvoogden te rade geworden om de armen en het hoofd van de kruiskerk af te breken en een nieuwen sluit-

muur aan het blijvend gedeelte met eene consistorie te bouwen. Hierdoor zou de kerkvoogdij aanzienlijke kosten van onderhoud uitwinnen en de uitgaven en inkomsten der gemeente in betere overeenstemming brengen; maar haar ontbreken de *f* 2161.67, welke die doelmatige verandering volgens bijgaande begrooting zal moeten kosten. De kleine en minvermogende gemeente heeft zich tot eene bijdrage van *f* 100 verbonden en voor de resterende *f* 2061.67 wenden zich kerkvoogden der Hervormde gemeente van *Dongen* tot Uwe Hooge vergadering, met verzoek om gemelde som uit de collecte voor noodlijdende kerken en personen te willen verleenen.

Het collegie van toezigt op de administratie der kerkelijke goederen in *Noordbrabant* heeft de gemeente *Dongen* voor hulpbehoevend en hare aanvraag om onderstand niet overdreven verklaard. Het classikaal bestuur *Breda* als ook het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant* bevelen haar verzoek in gunstige overweging aan; maar als wij acht geven op de beperktheid der middelen, over welke Uwe vergadering zal te beschikken hebben, in vergelijking met de vele aanvragen om in allerdringendste nooden te voorzien, mogen wij niet onopgemerkt laten, dat de kerk van *Dongen* niet onder de onbemiddelde kerken kan gerekend worden, en dat ook de voorgenomen verandering eenvoudiger en onkostbaarder geschieden kon.

Het is op grond daarvan dat wij niet adviseren kunnen om aan gemeld verzoek te voldoen.

RECAPITULATIE.

RECAPITULATIE.

Resumerende ten slotte, dragen wij voor:

1°. Om als subsidie te verleenen aan:

a.	*Halle*	*f*	2,000.—
	Piershil		1,800.—
b.	*Haarlo*		2,500.—
	Giessennieuwkerk		800.—
	Oosterland		1,000.—
	Leegkerk		800.—
c.	*Westervoort*		1,200.—
	Buurse.		1,500.—
	Kloosterburen.		100.—
d.	*Est.*		1,000.—
	Schiermonnikoog		225.—
e.	*Garderen*		2,000.—

Transporteren *f* 14,925.—

Per transport	*f* 14,925.—
Oudendijk	2,290.—
Wijk aan Zee	200.—
Opwierde	200.—
Grootegast	1,000.—
Erp	500.—
Bergeijk	1,265.—
Rozendaal	535.—
Gasselter Nijeveen	2,000.—
Stevenswaard	810.—
Totaal	*f* 23,725.—

En om tevens uitzigt te openen aan:

Oosterland tegen het volgend jaar voor	*f* 1,000.—
en tegen het daaraanvolgend jaar voor	1,000.—
Buurse tegen het volgend jaar voor	1,500.—
Grootegast tegen hetzelfde jaar, hoogstens voor	800.—
Totaal	*f* 4,300.—

Te gelijk tot aanbeveling aan 's Lands Regering van:

Wijk aan Zee	voor	*f* 150.—
Garderen	〃	1,000.—
Haarlo	〃	2,500.—
Erp	〃	500.—
Bergeijk	〃	1,250.—
Rozendaal	〃	500.—
Gasselter Nijeveen	〃	2,000.—
Westervoort	〃	1,200.—
Totaal		*f* 9,100.—

2°. Om te houden in advies de verzoekschriften van:

a. *Druten.*
Drumpt.
b. *Kollumerzwaag.*
Oostwold.
Garshuizen.

3°. Om af te wijzen de aanvragen van:

a. *Oosterwijk.*
b. *Zelhem.*
c. *Leeuwen.*
Doetinchem.
Geesteren.
Nunspeet.
's Heerenjansland.
Waterlandskerkje.
Mijdrecht.
Dongen.

B. Na deze voordragten aan Uwe beschikking onderworpen te hebben, gaan wij over om, in de tweede plaats, u een en ander mede te deelen wat ons tot het fonds voor noodlijdende kerken en personen betrekkelijk is voorgekomen.

B. Mededeelingen van hetgeen tot het fonds betrekkelijk is voorgekomen.

1°. Beginnende met onze berigten, zoo vele zij betrekking hebben tot lastgevingen, door de Synode verstrekt, is het

1°. Bepaalde besluiten der Synode betreffende.

a. in de eerste plaats ons aangenaam, u te mogen melden, dat wij er in geslaagd zijn om, ingevolge het besluit van 11 Julij 1854, van de reeds beschikte en in de kas van het fonds nog aanwezige gelden, bij de *ƒ* 9000, waarvan wij in ons vorig verslag hebben melding gemaakt, nog weder *ƒ* 5000 te beleggen in hypotheek op landerijen, ten laste van *J. Cock* te *Angeren*, hetgeen wij vertrouwen dat ook, uit aanmerking van het voordeel voor het fonds, een welgevallen zal vinden bij Uwe vergadering.

a. Belegging van *ƒ* 5000 der in kas aanwezige gelden in hypotheek op landerijen.

b. Ten tweede is het ons eene zaak van blijdschap, dat, overeenkomstig het verzoek der Synode van den 9. Julij des vorigen jaars, door den Minister, bij dispositie van 21 September ll., n°. 15, de collegien van toezigt enz. zijn uitgenoodigd, om voortaan, bij de behandeling van verzoeken om subsidie of om autorisatie tot het herbouwen, afbreken of aanmerkelijk veranderen van kerkgebouwen, eene grondteekening en afbeelding van het af te breken of aanmerkelijk te veranderen kerkgebouw van de adressanten op te vragen en aan het Departement op te zenden; en dat de Minister, bij geleidende van deze dispositie, gedagteekend 21 September ll., n°. 15, geregistreerd sub n°. 7310, heeft verklaard, dat de teekeningen, welke dien ten gevolge bij zijn Departement mogen ontvangen worden, aan de

b. Overlegging der teekeningen van oude af te breken of geheel nieuw in te rigten kerkgebouwen.

Synode zullen worden toegezonden, en dat het aan Zijne Excellentie voorkomt, dat het nuttig doel, door de Synode beoogd, best zal worden bereikt, wanneer zij in het archief der Synode worden verzameld, en bewaard bij de teekeningen welke, ingevolge het Synodaal besluit van den 9den Julij ll, sub *f*, bij de Synode zijn te verwachten.

c. Arrestering en uitvaardiging van nieuwe tabellen tot aanbeveling van gemeenten en personen voor kleine toelagen uit het fonds.

c. Nog hebben wij ten aanzien der lastgevingen van de Synode betreffende het fonds te melden, dat wij, gevolg gevende aan het besluit van den 27sten Julij ll. het door de Synode in onze handen gegeven ontwerp van nieuw tabel tot aanbeveling van gemeenten en personen voor kleinere toelagen hebben herzien en met de wijzigingen, welke wij noodig of nuttig keurden, gearresteerd, en met eene conductoire aan de classikale besturen verzonden, onder kennisgeving van de invoering dezer tabellen aan den quaestor-generaal.

2°. Omtrent voorgekomen zaken van correspondentie met het Ministerieel departement.

2°. Zaken van gemengden aard zijn ons voorgekomen, in onderscheidene missives vervat, tot de aangelegenheden van het bovengenoemde fonds behoorende, waarover correspondentie is gevoerd tusschen het Ministerieel Departement en de Synodale commissien, en hiervan geven wij U in de tweede plaats verslag.

a. Aanvragen van subsidie uit 's Rijks schatkist voor kerkelijke gebouwen.
α. Subsidie verleend.

a. Bij missive van den 3den October ll. n°. 12, geregistreerd sub n°. 7318, is ons door den Minister kennis gegeven dat, geheel in overeenstemming met de voordragten der Synodale commissie, Rijkssubsidien zijn verleend: aan *Westgraftdijk* *f* 700, *Stitswerd* *f* 350, *Odoorn* *f* 2000, *Schoonebeek* *f* 1000, *Berlicum* *f* 380.

Onder dagteekening van den 22sten November ll., per missive n°. 8, geregistreerd sub n°. 7416, gaf Zijne Excellentie de heer Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst enz. aan de Synodale commissie te kennen, dat, terwijl op den post van subsidie voor het loopende jaar bij zijn departement nog beschikbaar was *f* 635, het bij hem in overweging was gekomen aan Zijne Majesteit voor te stellen, die som te verleenen ten behoeve van den bouw der benoodigde nieuwe kerk te *Zuid-Beijerland*, en dat hij, het provinciaal collegie van toezigt enz. hierover geraadpleegd hebbende, inzonderheid ook om te vernemen of er waarschijnlijkheid bestond dat de kosten van dien kerkbouw zouden kunnen worden bestreden zonder meerder subsidie uit 's lands kas, naardien op het verleenen van een bedrag van *f* 8000, gelijk was gevraagd, zeer weinig uitzigt bestond, als zijnde bijna de geheele som, welke jaarlijks als onderstandsgelden voor kerkelijke gebouwen wordt toegestaan, in antwoord ontvangen had de missive, die door Zijne Excellentie werd overgelegd, behelzende de mededeeling, dat de genoemde som van *f* 635 voor *Zuid-Beijerland* weinig baten zoude, in verhouding tot de aanzienlijke geldmiddelen, die daar nog bleven ontbreken, om tot het doel te geraken, en dat de gelden geacht moesten worden verspild te zijn, als zij, gelijk men nu aldaar scheen te beoogen, tot het bouwen van eene nieuwe consistorie-kamer, verbonden aan het vervallen kerkgebouw, werden besteed; om welke redenen het collegie van toezigt den Minister voorstelde om deze som te verleenen aan de gemeente te *Oosterwijk*, als bijdrage in de kosten van den bouw van eene nieuwe pastorij, op welk voorstel Zijne Excellentie de gedachten der Synodale commissie, in verband met haar rapport aan de Synode des jaars 1855 (bijl. A, bls. 4), wenschte te vernemen.

Met dit voorstel hebben wij ons volkomen vereenigd, en de Minister heeft er gevolg aan gegeven, blijkens zijn berigt dd. 21 December n°. 8, geregistreerd sub n°. 7485; terwijl nog, volgens Ministeriële kennisgeving van den 13den November n°. 14, geregistreerd sub n°. 7410, overeenkomstig de aanbeveling van de Synode, aan de gemeente te *Rijsden*, tot aanschaffing en inrigting van kerk en pastorij, eene geldelijke bijdrage uit de schatkist van het Rijk is toegestaan van *f* 900.

β. Consideratien wegens verzoekschriften tot subsidie, door den Minister gevraagd.

β. Op een drietal verzoekschriften tot bekoming van subsidie uit de schatkist van het Rijk werden onze consideratien door den Minister gevraagd.

Ten behoeve van *Arnemuiden*.

Het eerste was van het provinciaal collegie van toezigt enz. in *Zeeland*, en strekte om aan de gemeente te *Arnemuiden* eene suppletoire geldelijke bijdrage van *f* 4500 te geven, opdat zij in staat gesteld werde om, in de plaats van de voorgenomen herstellingswerken aan het oude gebouw, eene nieuwe kerk te stichten, ons toegezonden bij Ministeriële missive van den 8sten Augustus des vorigen jaars n°. 15, geregistreerd sub n°. 7274. Wij hebben geoordeeld, de voorgestelde wijziging in het algemeen wenschelijk achtende, dat de reeds toegekende dubbele subsidie ten bedrage van *f* 9500, gevoegd bij de op *f* 5000 geschatte waarde van het oude kerkgebouw met den toren, voldoende mogt gerekend worden tot het bouwen van eene nieuwe kerk, en den Minister dienvolgens geadviseerd aan adressanten te kennen te geven, dat het voorgedragen plan van bouwing *zóó* behoorde vereenvoudigd te worden, dat de bekostiging uit de aanwezige gelden kon worden gevonden.

Van *Nieuwpoort*.

Het tweede was een verzoek van de kerkvoogdij te *Nieuwpoort*, om eene Rijkssubsidie van *f* 750 ad *f* 1000 tot bestrijding van de kosten voor den aankoop en de inrigting van een huis ten einde te dienen als pastorij, waarop door den Minister onze gedachten werden gevraagd bij missive van den 14den Mei ll. n°. 16, geregistreerd sub n°. 7609, en hebben wij aan Zijne Excellentie in rade gegeven, dat tot gezegd einde uit de schatkist zou worden toegestaan eene som van *f* 1000.

Uit aanmerking van de bijzondere gelegenheid, welke zich thans opdeed, om met betrekkelijk geringe kosten de schier onbruikbare predikantswoning door eene goede geheel nieuwe pastorij te doen vervangen worden, hebben wij dit gunstig advies uitgebragt, en op de daartoe strekkende vraag van den Minister medegedeeld, dat geen verzoek van de kerkvoogdij tot subsidie bij de Synode voor alsnog was ingekomen, maar dat wij meenden te mogen vertrouwen, indien het ingezonden werd, dat de Synode door het verleenen van eene voldoende toelage in deze zou willen medewerken.

Van *Wijk aan Zee en Duin*.

In de derde plaats werd door Zijne Excellentie bij missive van 16 Januarij n°. 14, geregistreerd sub n°. 7473, onze inlichting gevraagd, of er uitzigt bestond, dat uit het Synodaal fonds aan de gemeente te *Wijk aan Zee en Duin* eene subsidie van *f* 200 zou worden verleend, in welk geval bij den Minister geene bedenking zou bestaan om, overeenkomstig het advies van het provinciaal collegie van toezigt enz. in *Noordholland*, aan den Koning voor te dragen, daarbij *f* 150 uit 's Lands kas te voegen. In antwoord hebben wij Zijner Excellentie medegedeeld, dat de Synodale commissie de gemeente aan de Synode heeft voorgedragen voor eene subsidie van *f* 200, en tot aanbeveling aan de Regering voor *f* 150,

wanneer niet aan de kerkvergadering zou gebleken zijn, dat hiertoe reeds door den Koning was besloten.

Van de *Haarlemmermeer.*

De commissie tot de godsdienstige belangen der Hervormde bewoners van de *Haarlemmermeer* had ook een verzoek tot geldelijke ondersteuning uit 's Rijks kas ingediend, inzonderheid voor het predikantstraktement, en bij missive van den 22sten Januarij ll., n°. 9, geregistreerd sub n°. 7475, gaf de Minister zijn verlangen te kennen om door de Synodale commissie te worden voorgelicht omtrent de vraag, of er uitzigt bestond, dat voor den bouw van kerk en pastorij ten behoeve dier gemeente door de Synode subsidie zou worden verleend, waarop wij geantwoord hebben, dat geen verzoek met zulke strekking nog was ingekomen, en dat de commissie de verzekering niet mogt geven dat het, inkomende, in gunstige aanmerking zou genomen worden.

b. Verzoek van autorisatie tot het stichten van kerk en pastorij te *Buurse.*

b. Naar aanleiding van het voorkomende op bladzz. 30 en 31 van Bijlage A der Synodale Handelingen van 1855, door den Minister, bij missive van den 4. Augustus deszelfden jaars, n°. 9, geregistreerd sub n°. 7269, verzocht te willen dienen van advies omtrent een bij het Departement ingekomen verzoek om autorisatie tot opbouw van kerk en pastorij in de buurschap *Buurse*, onder *Haaksbergen*, hebben wij voor Zijne Excellentie de bezwaren ontvouwd, welke aan de zijde der Synode bestonden, om de subsidiegelden, ten behoeve van de beide kerkelijke gebouwen toegekend, nu voor het bouwen van de pastorij afzonderlijk te doen besteden, en overigens te kennen gegeven, dat de Synodale commissie geene bedenking zag tegen de door den Minister te verleenen autorisatie, vertrouwende de dispositie in zulke termen vervat zou zijn, dat deze magtiging door adressanten niet kon worden verward met de geweigerde toestemming van de Synode.

De Ministeriële dispositie dd. 11 December ll., n°. 10, is gegeven geheel in overeenstemming met dit advies, blijkens daarvan toegezonden afschrift, geregistreerd sub n°. 7424.

c. Verzoek tot vestiging van eene gemeente te *Halle* met landstractement.

c. Bij missive van 28 November ll., n°. 11, geregistreerd sub n°. 7417, stelde de Minister eenige stukken betrekkelijk de verlangde vestiging van eene zelfstandige gemeente te *Halle*, gemeente *Zelhem*, met landstractement voor een eigen predikant, in handen der Synodale commissie, met verzoek om hem te willen dienen van consideratien en advies, in verband tot het door adressanten vermelde uitzigt op subsidie uit het fonds voor noodlijdende kerken, en, naar aanleiding van een nader adres der commissie tot stichting van gezegde gemeente, hetwelk door den Minister mede werd overgelegd bij geleidende van den 16den Februarij ll., n°. 15, geregistreerd sub n°. 7489, verzocht Zijne Excellentie spoedig te worden voorgelicht omtrent de in handen der commissie gestelde stukken. Ingevolge dit verzoek zagen wij ons genoopt de gevraagde inlichtingen te geven, en hebben wij den Minister te kennen gegeven, dat de Synode, in overeenstemming met de voordragt der Synodale commissie (Hand. 1855, Bijl. A, blz. 5), het hoogstwenschelijke van het bestaan van eene afzonderlijke gemeente te *Halle* erkend, en tot bereiking aanvankelijk van het doel de helft der gevraagde som als subsidie toegestaan had; dat voor de andere helft, van wege de beperktheid der middelen, het uitzigt was geopend op het volgend jaar; dat wij niet twijfelden, of het uitzigt zou worden verwezenlijkt, indien de staat der geldmiddelen het maar eenigzins mogt gedoogen; en dat wij om al die redenen de vrijheid namen het verzoek der

commissie te *Halle* met nadruk te ondersteunen, en Zijner Excellentie in ernstige overweging te geven, dat in het belang der godsdienst daar ter plaatse onder de zelfstandige gemeenten ook *Halle* worde opgenomen, en in het tractement van een predikant voor die gemeente uit 's Rijks kas worde voorzien. Hierop is gevolgd de dispositie van den Minister, dd. 18 Maart ll., n°. 7, waarvan afschrift aan de Synodale commissie is gezonden, geregistreerd sub n°. 7503, tot het verleenen van autorisatie tot stichting van kerk en pastorij, onder eenige bepalingen, waartoe ook deze behoort, dat hieruit het gevolg niet kan getrokken worden, dat eventueel in het benoodigd predikantstractement ten laste van 's Rijks kas zal worden voorzien.

3°. Gelijk immer, zoo werd ook nu van verschillende zijden de vergunning der Synodale commissie gevraagd tot het houden van afzonderlijke collecte tot vinding van gelden voor kerkelijke gebouwen.

3°. Wegens verzoekschriften van collegien tot het houden van bijzondere collecten.

a. Aan de commissie tot de *Haarlemmermeer*, die het verzoek tot ons rigtte, onder dagteekening van 29 October ll., geregistreerd sub n°. 7390, hebben wij toestemming gegeven, met dien verstande, dat geene collecten in de kerken of aan de huizen der gemeenteleden mogen worden gedaan.

a. Van de commissie tot de *Haarlemmermeer.*

b. Aan de commissie tot *Haarlo* en *Waterhoek*, die eene loterij wenschte aan te leggen tot voorziening in de nog ontbrekende gelden voor de stichting der kerkelijke gebouwen ten dienste der nieuw te vestigen gemeente, is door ons geantwoord, dat de loterij te beschouwen was als eene openbare inzameling, waartoe de Synodale commissie in deze de vergunning niet mogt verleenen. Mededeeling hiervan hebben wij gedaan aan den heer Staatsraad, Commissaris des Konings in *Gelderland*, die bij missive van 23 November ll., geregistreerd sub n°. 7420, het gevoelen der Synodale commissie had gevraagd over een bij hem ingezonden adres tot autorisatie voor de bedoelde verloting.

b. Van de commissie tot *Haarlo.*

c. Een verzoek van de commissie tot de nieuw te stichten gemeente te *Soesterberg*, dd. April ll., geregistreerd sub n°. 7530, om eene algemeene collecte te mogen houden voor het opbouwen van kerk en pastorij, hebben wij mede afgewezen, omdat het werk, dat dààr moet worden tot stand gebragt, niet van zóó groot finantieel belang ons voorkwam te zijn als voor zulk eene inzameling moet aanwezig zijn, en uit aanmerking mede dat door genoemde commissie tot vinding der gelden, zoo veel tot onze persoonlijke kennis was gekomen, reeds belangrijke maatregelen genomen waren, welke verondersteld mogen worden niet zonder gevolg te zullen gebleven zijn.

c. Van de commissie tot *Soesterberg.*

d. Eene in den vorm van adres aan de geloofsgenooten in Nederland gestelde memorie van de Synode der vereenigde Protestantsche Evangelische kerken van *Belgie*, betreffende den voortgang van het Protestantisme in dat Koningrijk, werd aan de Synodale commissie gezonden met eene geleidende, gedagteekend 10 November ll., geregistreerd sub n°. 7409, houdende verzoek, om voor het minst den voornamen inhoud der memorie te brengen tot de kennis der gemeenten in de Nederlandsche Hervormde kerk, met oogmerk, om giften bij haar in te zamelen, ten einde in staat gesteld te worden om het werk van proselytisme,

d. Van de Synode der vereenigde Protestantsche Evangelische kerken van *Belgie.*

zoo als het heette, voort te zetten. In beleefd schrijven hebben wij te verstaan gegeven, dat, nademaal wij de afzonderlijke openbare collecten voor de belangen van kerk of godsdienst enz. bij de gemeente te onzent zooveel mogelijk zoeken te weren, ten einde de jaarlijksche inzameling ten behoeve van het fonds voor noodlijdenden niet te benadeelen, wij ook nu ons bezwaard moesten vinden om aan het verzoek gevolg te geven.

4°. Verzoek van de kerkvoogdij te *Borculo*, om de pastorij te mogen bouwen naar een gewijzigd plan.

4°. Toen het collegie van kerkvoogden te *Borculo* in eene missive van 22 October ll., geregistreerd sub n°. 7371, te kennen gaf, dat het eene verandering wenschte te brengen in het plan van de nieuw te bouwen pastorij, waarop de goedkeuring der Synodale commissie, in verband met de toegekende subsidie werd gevraagd, hebben wij inzage van dit plan gevraagd, en toen het was overgelegd bij geleidende van den 29sten Maart daaraanvolgende, geregistreerd sub n°. 7512, hebben wij geene bedenking gevonden om de kerkvoogdij geregtigd te verklaren tot de verwisseling van het vroegere plan met het tegenwoordige, behoudens de subsidie, welke bereids door de Synode haar is toegekend.

5°. Verzoek van de kerkvoogdij te *Arkel* om voor de geheele voltooijing van het werk een gedeelte der toegekende subsidie te ontvangen.

5°. Naar aanleiding van een bijzonder schrijven van den fungerenden quaestor-generaal, den heer *Schouwenburg*, aan den secretaris, die het in onze vergadering ter sprake bragt, waaruit bleek, dat het provinciaal collegie van toezigt enz. in *Zuidholland* hem de uitbetaling had verzocht van een gedeelte van de, aan de gemeente *Arkel* tot het stichten van eene nieuwe kerk toegekende subsidie, en wel eene som van *f* 3000, ten einde den derden termijn, uit kracht van het contract met den aannemer, te voldoen, hebben wij den quaestor tot de bedoelde uitbetaling gemagtigd, bij wege van uitzondering, ten einde de kerkvoogdij voor ongelegenheid te hoeden; terwijl een certificaat van den hoofdingenieur getuigde, dat de gelden, zoo ver de werkzaamheden gebragt waren, tot hun doel waren besteed.

De heeren *de Dompierre de Chaufepié* en *van Rappard* hebben doen aanteekenen in de notulen, dat zij met dit besluit zich niet vereenigd hebben.

Deze omstandigheid heeft ons genoopt om U in overweging te geven, of het niet geraden zou zijn, ten einde onwetendheid bij belanghebbenden voor te komen, dat bij elke kennisgeving van de toewijzing eener subsidie het berigt aan de kerkvoogdij worde gedaan, dat de gelden niet worden uitbetaald vóór en aleer het werk is voltooid, en het bewijs van brandwaarborg is geleverd.

6°. Verzoek om tot de aanbesteding van den bouw over te gaan vóór dat op het adres tot subsidie is beschikt.

6°. Een tweetal verzoekschriften ontving de Synodale commissie, met de strekking, om de werkzaamheden, waarvoor subsidie was gevraagd, te mogen aanvangen, vóór deze subsidie was toegekend, het eene van de kerkvoogdij te *Westgraftdijk*, dd. 2 Junij 1855, geregistreerd sub n°. 7005, het andere van gemeenteleden te *Erp*, dd. 20 October ll., geregistreerd sub n°. 7370. Op beide adressen hebben wij gunstig beschikt, maar immer met de uitdrukkelijke reserve, dat hiermede het door de Synode ter zake de gevraagde subsidie te nemen besluit bleef niet gepraejudicieerd, en alle mogelijke schade alléén en uitsluitend bleef voor rekening der kerkvoogdij.

7°. Verzoek van mej. *Vlam* om geldelijken onderstand.

7°. Ontvangen zijnde een verzoek van mejufvrouw *R. Vlam*, geboren *Westra*, om, wegens den kommervollen toestand, waarin zij, mede ten gevolge van de weigering van de te haren behoeve gevraagde dispensatie van art. 20 van het reglement op het godsdienstig

onderwijs, verkeerde, te bekomen, hebben wij, ofschoon dien toestand betreurende, ons niet bij magte gevonden om aan het verzoek te voldoen.

8°. Ter voldoening aan den last, voor elk jaar haar opgelegd, heeft de Synodale commissie door haren secretaris uitgevaardigd den navolgenden brief van opwekking, welke, met eene geleidende aan de kerkeraden, aan al de gemeenten is toegezonden: 8°. Uitschrijving van de jaarlijksche collecte.

„ *De Algemeene Synodale Commissie der Nederlandsche Hervormde Kerk aan de gemeenten.*

„ Geloofsgenooten, in Christus Jezus onze zeer waarde Broeders en Zusters!

„ Wij hebben eene bede aan U. Zij is op uwe liefde en milddadigheid gerigt. Gij verstaat ze eer we spreken. Zij beoogt de ondersteuning van noodlijdende gemeenten en personen in onze kerk. Wij komen U voor met te zeggen, dat zij reeds zoo vele jaren lang is gehoord, en dat zij elk jaar wordt herhaald. Wij zijn gereed U te erkennen, dit zal het dertigste jaar der gewone inzameling zijn, die wij wederom komen vragen, en nu en dan is eene buitengewone nog tusschengekomen. Wij voegen er bij, dat die bede wel zal worden gehoord zoo lang onze kerkgemeenschap zal leven. Wij verstaan wat velen uwer zullen spreken, in hun binnenste of tot elkander: er is geen einde aan het vragen, en het geven houdt nimmer op. Met dat al hebben wij vrijmoedigheid tot U met een goed vertrouwen. Het geven wordt gij nimmer moede, en het vragen geschiedt nooit te vergeefs. Dat is het karakter van het Nederlandsche volk, en — wij betuigen het tot roem van den Heer, die niet ophoudt Zijnen geest uit te storten — het is de eigenschap der Nederlandsche Hervormde kerk.

„ Daar komt nog bij: wij vragen voor teedere en heilige belangen, die al den leden der gemeenschap verdienen ter harte te gaan. Zij grijpen in het wezen van haar bestaan, en den waren aard van haren bloei. Met uwe gaven toch — gij weet het — bedoelen wij gemeenten te helpen, die anders niet weten zouden hoe hare vervallen kerkelijke gebouwen te herstellen, of voor de bouwvalligen nieuwe in de plaats te doen rijzen, bij wie dus zonder onzen bijstand de openbare Godsvereering ten val zou komen, wat der kerke zou zijn tot groote schade. Het mag hare belangstelling wekken en hare blijdschap verhoogen, als zij ziet, dat het getal van hare gemeenten wordt uitgebreid, en 's Lands Regering gezind is, zoo veel de middelen tot hare beschikking zulks gedoogen, om hiertoe mede te werken. Maar al die gemeenten zouden sterven eer zij geboren werden, wanneer wij haar de hand niet ter hulpe boden. Vele ongelukkigen, aan vroegere Evangeliedienaren verwant, in gebrek en kommer verkeerende, — zij ontvangen ook een penning uit uwe gaven, — het is een kleene penning, maar die toch hun tot verligting en verkwikking dient.

„ Dit alles — is het niet een heilig, en is het niet een teeder belang uwer kerk, dat U tot weldadigheid moet wekken en dringen, tot eer van Christus en Zijn Vader, in de gemeenschap van Zijnen geest?

„ Onze bede tot U is niet zonder grond. Aan uwe gaven is groote behoefte. Om niet meer te spreken van het tal van ongelukkige personen en huisgezinnen, wier lot voor een deel in uwe handen is en het voorwerp uwer zorg mag zijn, er zijn vele gemeenten, die

groote sommen behoeven, wie wij, om de beperktheid onzer middelen, nog maar met een uitzigt mogten streelen; daar zijn er ook, wier verzoek van ondersteuning aanhangig moest blijven, omdat de staat der gelden geene dadelijke toewijzing gedoogde. Bij die allen hebben zich nieuwe aanvragen van gemeenten gevoegd en zijn nog anderen te wachten. Veel hebben wij dus noodig om voldoening te schenken. In verlegenheid zouden wij verkeeren, als wij niet veel van uwen Christelijken zin mogten hopen. Wij rekenen op de duizenden, die wij doorgaans door uwe handreiking ontvangen. In het voorgaande jaar bleven zij verre beneden het gewone peil. Den invloed der offers ontgingen wij niet, die de nood van vele landgenooten reeds van U had gevraagd. Maar van de verschooningen Gods in dezen winter, en van de welvaart, die velen door landbouw en koophandel genieten, mogen wij ons nu voor onze noodlijdenden wat goeds voorspellen. Maakt de hope, die op U is, niet beschaamd. Verligt ons de taak van een moeijelijk rentmeesterschap. Wij zullen het met zorg blijven bekleeden, opdat uwe gaven niet worden verspild, maar allerwege worden uitgedeeld naar het doel, waartoe gij ze reikt.

„ Zoo dan, Broeders en Zusters, weest overvloedig en getrouw in dit werk der godsdienstigheid en liefde; het werk zal niet ijdel zijn in den Heer!

's Gravenhage, Februarij 1856.

II.

II. Rapport betreffende aangelegenheden van de overige algemeene kerkelijke fondsen.

Uit den aard der zaak is immer dat gedeelte van ons finantieel rapport, hetwelk tot het fonds voor noodlijdenden betrekking heeft, het meest uitvoerig. In ons verslag omtrent de belangen der overige algemeene kerkelijke fondsen, waartoe wij thans overgaan, zullen wij korter kunnen zijn, omdat wij minder getal van zaken te vermelden hebben.

a. Van de classikale kas.

a. Met de classikale kas beginnen wij.

1°. Quotisatie, door den Minister gearresteerd.

1°. Een afschrift ontving de Synodale commissie van de dispositie des Ministers dd. 7 Januarij ll. n°. 11, geregistreerd sub n°. 7472, tot regeling van den omslag der gemeenten, ten behoeve van de classikale kas over het jaar 1856, waarbij de nieuwe gemeenten *Daerle*, *Lutten* en *Nieuwbuinen* worden gesteld, de eerstgenoemde op *f* 5, de tweede op *f* 10 en de derde op *f* 5; en overigens, met deze uitzonderingen, de quotisatie over 1856 wordt vastgesteld als voor het jaar 1855 is geregeld, verklarende de Minister zich voor te behouden, om nader omtrent de veranderingen te besluiten, waartoe termen mogten blijken te bestaan, naar aanleiding van het besluit der Synode van 22 Augustus 1854, wanneer de consideratien van al de betrokken classikale besturen, provinciale besturen en provinciale collegien van toezigt enz. zullen zijn ingekomen.

2°. Voorstellen betreffende de quotisatie door de besturen te doen.

2°. Had het provinciaal kerkbestuur *Gelderland*, onder dagteekening van 15 October ll., bij missive geregistreerd sub n°. 7352, ten gevolge van de aanschrijving der Synode van 22 Augustus 1854, een voorstel bij ons overgelegd van het classikaal bestuur *Arnhem*, de quotisatie van eene gemeente in het ressort betreffende, wij hebben het opgezonden aan het Ministerieel Departement, waar het, krachtens het reglement op de classikale kosten, behoort.

Voorts hebben wij uit de straks genoemde mededeeling van den Minister aanleiding genomen, om Zijne Excellentie beleefdelijk te verzoeken, ons van narigt te willen dienen, in hoe verre de kerkelijke besturen aan gezegde aanschrijving der Synode hadden gevolg gegeven, in de meening, dat dit onderzoek welligt tot eenig advies aan Uwe vergadering zou kunnen leiden. Met groote welwillendheid heeft de Minister al de ingekomen stukken, tot het onderwerp betrekkelijk, bij ons ter tafel doen brengen, ten einde daarvan dat bescheiden gebruik te maken, dat wij meenen zouden te behooren. Wij hebben bevonden, dat door de provinciale kerkbesturen *Friesland*, *Groningen*, *Drenthe* en het kerkbestuur *Limburg* niets was ingezonden, en goedgeacht met deze verslaggeving bij u te volstaan.

3°. Verzoek van het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland*, ten einde vergoeding van kosten te erlangen voor twee buitengewone zamenkomsten van gecommitteerden.

3°. Gevolg gevende aan twee verzoekschriften van het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland*, het eene dd. 5 November ll. geregistreerd sub n°. 7399, het andere dd. 7 daaraanvolgende geregistreerd sub n°. 7403, hebben wij zonder bedenking de noodzakelijkheid erkend en verklaard van twee door gecommitteerden van het bestuur gehouden buitengewone zamenkomsten, de eene moetende dienen tot het wegnemen van de bezwaren van het classikaal bestuur *Gouda* tegen de approbatie van de predikantsberoeping te *Vianen*, de andere tot de behandeling der belangen van de kerkvrije gemeenten *Barbontswaarde* enz., bij welk attest de gecommitteerden geregtigd zijn verklaard om vergoeding der daardoor ontstane kosten te vragen uit de classikale kas.

b. Van de Algemeene Weduwenbeurs.

1°. Inlichtingen omtrent de deelgeregtigdheid der thans levende uit de dienst ontzette predikanten.

b. De Algemeene Weduwenbeurs betreffende, kwam in de najaarsvergadering eene missive bij ons in van den toen fungerenden quaestor-generaal, onder dagteekening van den 2den October ll., geregistreerd sub n°. 7317, houdende bedenkingen en vragen van inlichting betreffende het besluit der Synode van den 11den, 27sten Julij 1855, om ook aan de thans levende uit de dienst ontzette predikanten, zulks verlangende, de deelgeregtigdheid aan de beurs toe te kennen. Het was zijne eerste vraag, of er geen termijn door de Synode was gesteld, en of deze anders niet behoorde bepaald te worden, binnen welken de bedoelde voormalige predikanten zich te verklaren hadden, of zij als leden der beurs op nieuw wilden optreden, daar toch de volkomene vrijheid, om zulks te doen wanneer zij maar zouden goedvinden, evenmin eigenaardig als billijk kon heeten. Naar ons oordeel moest regelmatig de bepaling, welke bij de artikelen, tot het reglement behoorende, ten aanzien van de uit de dienst te ontzetten predikanten voor het vervolg is gemaakt, mede op de thans levenden en in zulk geval verkeerenden worden toegepast, in dier voege, dat zij binnen twee maanden, nadat het te hunnen opzigte genomen besluit tot hunne kennis zou zijn gebragt, zich zouden te verklaren hebben aan den quaestor-generaal. Door middel van het kerkelijk orgaan hebben wij het Synodaal besluit, met de verklaring en regeling die wij er aan gegeven hadden, openlijk bekend gemaakt, en de uitnoodiging daarbij gerigt aan de classikale besturen, om de respectivelijk in hun ressort wonende bedoelde predikanten op deze aankondiging in hun belang opmerkzaam te maken.

De tweede vraag van den quaestor-generaal was, of niet door den alzoo weder optredenden deelgenoot, voor het af te geven nieuwe bewijs van lidmaatschap der beurs, de tien gulden verschuldigd waren, welke voor zoodanig bewijs zijn vastgesteld bij de wet. Wij namen in aanmerking, dat gezegde predikanten verpligt zijn verklaard tot de aanzuivering der contributien voor de jaren, waarin dezen na hunne ontzetting uit de dienst niet zijn be-

taald, en meenden op dien grond, dat zij beschouwd moeten worden hunne deelneming slechts voort te zetten, en daarom de acte van inschrijving, zoo velen zij die begeeren zouden, verkrijgen mogten zonder tot de betaling der daartoe gestelde tien gulden gehouden te zijn. Van een en ander deden wij den quaestor-generaal kennis bekomen.

2°. Verzoek van den emeritus predikant *L. F. W. van Eerten*, om ééner zijner dochters in de beurs te mogen institueren.

2°. Een gunstig advies van de Synodale commissie, bij missive van 27 Augustus ll., geregistreerd sub n°. 7288, door den emeritus predikant *L. F. W. van Eerten* gevraagd zijnde, opdat hij ééne zijner dochters in de algemeene weduwenbeurs mogt institueren, hebben wij in onze najaarsvergadering, toen de adressant inmiddels was komen te overlijden, aan de erven verklaard, dat de commissie door art. 7 van het reglement zich belemmerd zag, om aan het verzoek te voldoen.

3°. Inlichting door het provinciaal kerkbestuur *Gelderland* gevraagd omtrent het al dan niet restitueren van de ten behoeve der beurs gestorte examengelden, na de derde, en dus finale afwijzing van *J. H. C. Wagener*.

3°. In zijne missive van den 6den Augustus ll., geregistreerd sub n°. 7273, gaf het provinciaal kerkbestuur *Gelderland* ons te kennen, dat in zijn midden verschil van meening tusschen de leden was ontstaan omtrent de toepassing van art. 18 van het nieuw ingevoerd reglement op het examen. De candidaat in de godgeleerdheid *J. H. C. Wagener* was vroeger tot tweemalen afgewezen; had *f* 25 gestort voor de algemeene weduwenbeurs, welke som in der tijd met den quaestor-generaal was verrekend; na verloop van meer dan één jaar diende hij zich aan te derde male, doch werd, na gedaan onderzoek, wederom afgewezen. Nu was de vraag bij het bestuur gerezen of de vroeger gestorte *f* 25, volgens gezegd art. 18 van bedoeld reglement, aan hem moesten worden teruggegeven, waarop de beslissing werd ingeroepen van de Synodale commissie. Wij hebben geoordeeld, dat, vermits art. 18 van het thans vigerend reglement op het examen bij niet-toelating van den geëxamineerde de restitutie voorschrijft van de *f* 25, welke bij den aanvang van het examen als bijdrage voor de algemeene weduwenbeurs door hem zijn gestort, en bij elk hervat examen wederom gestort en bij iedere afwijzing teruggegeven worden, doch het vervallen reglement eene storting bepaalde slechts voor éénmaal zonder restitutie, en door den geëxamineerde, den candidaat *Wagener*, de gelden worden teruggevorderd, die gestort zijn onder het vorig reglement, hetwelk geene teruggave bij afwijzing kende, geen regt op restitutie van de bijdrage voor de weduwenbeurs aan de zijde van meergemelden geexamineerden en onherroepelijk afgewezen candidaat bestaat; al welke beschouwingen wij aan het provinciaal kerkbestuur *Gelderland* hebben kenbaar gemaakt.

c. Van het fonds ten behoeve der schraalste predikantstractementen.

c. Op ons rust de verpligting, aan U berigt te geven omtrent den staat van het fonds ter verbetering van de geringste predikantstractementen, en tot het doen van voordragten ter toewijzing van bijdragen daaruit.

Een en ander heeft gevorderd een tamelijk moeijelijken en omslagtigen arbeid, waartoe onderscheidene oorzaken hebben medegewerkt.

De rekening van den quaestor-generaal, ook omtrent dit fonds, is in de beste orde bevonden; evenwel zouden wij wel gewenscht hebben, dat daaruit meer duidelijk en in het oog vallend bleek, welke som thans werkelijk ter uitdeeling beschikbaar zij. Die rekening toch brengt in *ontvangst* de bijdragen over twee onderscheidene jaren, namelijk:

voor 1854	*f* 4,351.70^5		
„ 1855	4,501.19^5		
		f	8,852.90
Rente wegens belegde kapitalen			104.17
	Te zamen.	*f*	8,957.07

Terwijl daarentegen in *uitgaaf* gebragt wordt:

de toelagen verleend door de Synode des vorigen jaars	*f*	1,650.—
inschrijving op het grootboek der nationale werkelijke schuld à $2^1/_2$ per cent		2,168.50
op beleening geplaatst		5,000.—
saldo in kas		138.57
Te zamen	*f*	8,957.07

Terwijl de quaestor-generaal daarbij zijn honorarium wegens administratie heeft uitgetrokken voor *memorie*.

Dit is zeker aldus gesteld, omdat ten laste der Algemeene Weduwenbeurs ook over 1855 gebragt is het honorarium des quaestors ad *f* 600. Wij vermeenen te regt, daar het overbrengen van *f* 100 op rekening van dit fonds eerst kan plaats hebben over het jaar 1856.

Niet wetende evenwel, hoe door Uwe vergadering op dit punt zal geoordeeld worden, hebben wij ons bezwaard gevoeld, om deze *f* 100 reeds nu in onze voordragten op te nemen, te meer omdat de som, indien zij in kas zal blijven, in het volgend jaar tot uitbreiding van het getal der verhoogde tractementen kan worden besteed.

Wij vermeenen dus, dat *beschikbaar* moet gerekend worden de helft der ontvangene bijdragen voor 1855 ad *f* 4,501.19^5, dus . . . *f* 2,250.59^5

de ontvangene rente		104.17
Te zamen	*f*	2,354.76^5

Wordt daarvan afgetrokken *f* 100 voor honorarium van den quaestor-generaal, zoo blijft ter verdeeling over de ronde som van *f* 2250.

Het werk dier verdeeling is ons intusschen vooral door het volgende moeijelijk en omslagtig gemaakt. Hoe duidelijk de tabellen, ten vorigen jare vastgesteld, ook zijn mogen, zoo laat echter de invulling daarvan door onderscheidene classikale besturen veel te wenschen over. En sommige provinciale kerkbesturen (met name die van *Gelderland* en *Drenthe*) hebben zelfs geheel geen gebruik gemaakt van de ook hun toegezondene tabellen, waarop zij onder anderen, gelijk sommigen gedaan hebben, hadden moeten brengen die standplaatsen, welke zij meenden *eerst* en *meest* in aanmerking te moeten komen uit diegenen, welke door de classikale besturen zijn voorgedragen. Wij hebben thans, bij zoo naauwkeurig mogelijke vergelijking en opname der ingezondene stukken, eene keuze moeten doen uit zeer vele standplaatsen, het betreurende dat wij ons tot het betrekkelijk klein getal van *vijf en veertig* moesten bepalen.

Bij deze gelegenheid is ons gebleken de naauwgezetheid en naauwkeurigheid, waarmede de commissie ten vorigen jare, zoo ver zij daartoe in staat was, te deze is werkzaam geweest. De alstoen aanbevolenen komen ons voor over het geheel ook nog het meest en eerst in aanmerking te moeten komen, en de regelen, daarbij gevolgd, schijnen ons ook nog allezins billijk en gegrond.

Alleen moeten wij hierbij opmerken, dat wij bij de berekening der bestaande tractementen gemeend hebben, hetgeen aan predikanten wegens personele belasting gerestitueerd wordt, te moeten rekenen bij hunne inkomsten, en *niet* de door hen betaald wordende belasting daarvan te moeten aftrekken, daar toch deze restitutie is werkelijk een *voordeel*, dat zij boven anderen in gelijke omstandigheden genieten.

Wij dragen dus voor thans *definitief* toe te kennen tractementsverhooging met *f* 50 aan de navolgende standplaatsen.

In *Gelderland:*

Behalve de ten vorigen jare reeds aanbevolene standplaatsen *Lobith*, *Erichem* en *Zoelmond*, ook nog *Asch* met een tractement van *f* 620 en *Wichmond* met *f* 550.

In *Zuidholland:*

De ten vorigen jare aanbevolene standplaatsen *Hoogmade*, *Everdingen*, *Langerak beznidenn de Lek*, *Zijderveld* en *Kaag.*

In *Noordholland:*

De ten vorigen jare aanbevolene standplaatsen *Ankeveen*, *Kudelstaart*, *Kortenhoef*, *Houtrijk en Polanen* en *Lutjebroek.*

In *Utrecht:*

De ten vorigen jare aanbevolene standplaatsen *Zuilen* en *Schalkwijk*, en daarbij *ter Aa* en *Leersum* met een tractement van *f* 600 en *Houten* met een tractement van *f* 617.

In *Friesland:*

De ten vorigen jare aanbevolene standplaatsen, *Sloten*, *Oudega*, *Idsegahuizen*, *Paesens*, *Goingarijp*, *Terhorn* en *Herbajum.*

In *Overijssel:*

Weerselo met een tractement van *f* 521, *Tubbergen* met een tractement van *f* 566.41, *Daarle* en *Wanneperveen* met tractementen van *f* 600.

In *Groningen:*

De ten vorigen jare aanbevolene standplaatsen *Kropswolde*, *Lutkegast*, *Meethuizen*, *Lellens*, *Eenum* en *Rottum*, en daarbij *Garrelsweer* met een tractement van *f* 581.70.

In *Drenthe:*

De ten vorigen jare aanbevolene standplaatsen *Annerveen*, *Grollo*, *Hollandsche veld*, *Rowinkel* en *Eekst*, en daarbij *Hooge Smilde* en *Nieuwbuinen* met tractementen van *ƒ* 600.

Het laagste tractement, dat wij op de tabellen, uit *Zeeland* ingezonden, vermeld vinden, bedraagt *ƒ* 695. Op die uit *Noordbrabant* ingekomen, vinden wij geen minder dan *ƒ* 700.

Ook wij kunnen dus, evenmin als de commissie ten vorigen jare, eenige standplaatsen uit die beide provincien voordragen.

Het kerkbestuur *Limburg* heeft zelf verklaard geene voordragten tot toelage te mogen doen, omdat de geringste tractementen in het ressort *ƒ* 800 bedragen.

In onze handen stelde Uwe vergadering, bij besluit van den 11den Julij (Hand. 1855, blz. 36) eene missive van het classikaal bestuur *Kampen*, zonder dagteekening, geregistreerd sub n°. 7231, voor het eerste voorstel, dat er in vervat is. Het bestuur verlangt, ten einde een vasten grondslag te leggen en dien zoo veel mogelijk op geregelden en gelijken voet te brengen, dat eene commissie worde gevormd, waartoe uit elke provincie, of liever uit elke classe een lid te benoemen, welke de verhooging zal regelen.

Dit verlangen vindt zijnen grond in de overweging, dat de schrale bezoldiging altijd betrekkelijk is, van wege den verschillenden toestand der provincien, hetwelk bij de toe te kennen verhoogingen mede in aanmerking behoort genomen te worden.

Dit voorstel is ons al aanstonds onaannemelijk voorgekomen, vooreerst omdat het ongegrond is, en omdat het ten andere door onoverkomelijk bezwaar wordt gedrukt.

Dat de waarde der tractementen moet worden beschouwd in verband met de plaatselijke omstandigheden, stemmen wij gereedelijk toe, maar de zeer uitvoerige tabellen, welke de Synodale commissie heeft vervaardigd en ingevoerd, moeten haar dienen juist om behoorlijk daaromtrent te worden voorgelicht, waartoe de classikale en provinciale besturen toch meer bevoegd zijn, dan leden, uit eene provincie of classe te benoemen.

De bijeenkomsten van zulk eene commissie zouden kosten vorderen, welker bestrijding een aanmerkelijk gedeelte der inkomsten van het fonds verteeren zou.

Wij adviseren op deze gronden, om in het voorstel niet te treden, maar de regeling der verhoogingen te doen blijven op den bestaanden voet.

d. Van het hulpfonds tot uitbreiding van de Evangelieverkondiging.

d. Eindelijk is de tijd gekomen dat wij de armen durven uitstrekken om de oprigting van het belangrijk fonds te beproeven, door hetwelk de Synode zich ten doel heeft gesteld de Evangelieverkondiging in de vaderlandsche kerk uit te breiden, en in de godsdienstige behoeften der gemeenten beter te voorzien. In onze voorjaarsvergadering hebben onze daartoe gecommitteerde leden ons medegedeeld, dat zij, in overleg met den quaestor-generaal, gebruik makende van de op hen verstrekte volmagt, met het oog op den, naar aller wensch, in ons werelddeel teruggekeerden staat van vrede, en ten gevolge van dien min ongunstigen toestand des tijds, besloten hebben tot de opening der geldleening voor het dusgenaamd Hulpfonds over te gaan, en dat den secretaris der Synodale commissie door hen is opgedragen, de daartoe benoodigde stukken ter perse te bezorgen en vervolgens uit te vaardigen.

III. Rapport betreffende de administratie van den quaestor-generaal over de algemeene kerkelijke fondsen in haar geheel.

III.

Wat van onze bemoeijingen is geweest, dat tot het geheel beheer van de door ons in dit rapport vermelde algemeene kerkelijke fondsen behoort, vermelden wij u in het laatste deel.

a. Overdragt van het beheer aan den nieuw optredenden quaestor-generaal.

a. Van de Synode, bij besluit van 23 Julij ll., den last ontvangen hebbende, om de overdragt van het quaestoraat aan den nieuw benoemden quaestor-generaal, den heer *C. van Rinsum* jr., naar behooren te doen geschieden, op zoodanig tijdstip, als door de Synodale commissie, in overleg met den fungerenden quaestor-generaal, meest gepast zou geoordeeld worden, benoemden wij in onze najaarsvergadering twee onzer leden om in onzen naam dien last te volbrengen, en vernamen al spoedig, dat de Minister, volkomen genoegen nemende met de keuze van den man, dien de Synode tot haren quaestor-generaal had benoemd, van meening was, om hem mede voor het bestaan der rijkstoelagen tot de classikale kas als zoodanig te erkennen, en dat Zijne Excellentie onzen gecommitteerden magtiging verleenen wilde, om ook, zooveel het departement aangaat, van zijnentwege de overdragt te bewerkstelligen. Tot prestering van den borgtogt bood de heer *van Rinsum* aan, ten dienste der kerk, bij zijne optreding als quaestor-generaal in onderpand te stellen twee, in zijn bezit zijnde huizen, staande te *Amsterdam*, volgens de schatting door desbevoegden, de waarde hebbende van meer dan de gevorderde som van *f* 20,000, bevrijd van alle andere verbanden, en behoorlijk tegen brandschade verzekerd. Met deze borgstelling namen wij genoegen. Ten behoeve van het Rijk heeft hij een borgtogt gesteld voor dezelfde som als boven, in inschrijving in een der grootboeken nationale schuld, blijkens de Ministeriële kennisgeving dd. 11 Januarij ll., n°. 15, geregistreerd sub n°. 7467. De overdragt van het beheer heeft plaats gehad op Vrijdag den 16den November des vorigen jaars, en zijn door de boven bedoelde gecommitteerden ten gevolge daarvan, bij missive van den 19den dier maand, geregistreerd sub n°. 7412, bij den secretaris ingezonden en door hem in het archief gedéponeerd al de daarbij vereischte bewijsstukken.

b. Opneming van de quaestorale kas.

b. Uit kracht van art. 70 4°. van het Algemeen Reglement, en art. 9 van de instructie voor den quaestor-generaal, benoemde de Synodale commissie in de najaarsvergadering twee leden uit haar midden, ten einde, wanneer de rekeningen zouden afgesloten zijn, den staat der quaestorale kas op te nemen. Op den 7den April ll. hebben zij deze roeping vervuld, en proces-verbaal van hunne verrigtingen en bevindingen ingezonden, geregistreerd sub n°. 7527, hoofdzakelijk behelzende het berigt, dat met de meeste bereidvaardigheid van alle verlangde bescheiden en stukken visie is gegeven, dat alle rekeningen behoorlijk te haren tijd waren gesloten, dat de boeken met de meeste naauwkeurigheid zijn gehouden en dat de geheele administratie met de grootste orde en naauwgezetheid wordt gevoerd, zonder eenigen den minsten grond tot bedenking op te leveren.

c. Rekeningen van den quaestor-generaal wegens zijn beheer over het afgeloopen jaar.

c. Ingevolge art. 12 der instructie voor den quaestor-generaal, heeft hij, bij geleidende van den 28sten April ll., geregistreerd sub n°. 7545, aan de Synodale commissie toegezonden de rekeningen van de door den quaestor-generaal over den jare 1855 gevoerde administratie van de vier onderscheidene Synodale fondsen.

Deze rekeningen zijn met de meeste naauwgezetheid nagezien en allen in de beste orde bevonden, en leveren Uwer commissie slechts weinig stof op tot aanmerkingen.

Aanvankelijk was bij de rekening niet overgelegd een staat van de bezittingen van ieder fonds, doch is hieraan later, bij geleidende van den 7den Mei ll., geregistreerd sub n°. 7558, voldaan.

Eene opgave van de nog te doene ontvangsten en uitgaven van vorige dienstjaren ontbreekt alsnog, doch schijnen er geene ontvangsten of uitgaven te doen, behalve de zoogenaamde groote toelagen uit het fonds voor noodlijdende kerken.

Terwijl in de rekening van de algemeene classikale kas over 1854 niet werden gevonden de drukkosten van de Synodale Handelingen, worden die in de rekening over 1855 weder aangetroffen; het schijnt dat die kosten in 1854 uit andere fondsen zijn gevonden.

De reis- en verblijfkosten voor de leden van de Synode en Synodale commissie hebben 1855 aanmerkelijk minder bedragen dan in 1854, zoodat niettegenstaande de kosten van de kerkvisitatie weder gedeeltelijk aan de Synodale weduwenbeurs hebben kunnen worden toegewezen, het voordeelig slot op 31 December 1855 ruim *f* 1600 grooter is dan op 31 December 1854.

Ook over 1855 is de uitkeering ten behoeve van de weduwen, in verhouding tot de, volgens de bestaande verordeningen daarvoor beschikbare gelden, te hoog bepaald.

Ten einde dit duidelijk in het oog valle, zou Uwe commissie wenschen, dat deze rekening van de Synodale weduwenbeurs voor het vervolg zóó wierd ingerigt, dat in afzonderlijke afdeelingen werden in ontvang gebragt:

1°. de gelden, welke volgens het reglement kunnen worden gebezigd tot uitdeeling aan de deelgeregtigden in het fonds;

2°. de gelden, die tot vermeerdering van het kapitaal moeten worden besteed.

Wat betreft de rekening van het fonds voor noodlijdende kerken en personen, zoo heeft de quaestor-generaal wel bij de, volgens art. 10 zijner instructie gedane opgave eene lijst gevoegd van toegekende en nog niet in ontvang genomen subsidien. Uwe commissie acht het inmiddels dienstig, dat die lijst bij de rekening worde overgelegd, met bepaalde vermelding van de subsidien, die door het niet in tijds opvorderen zijn komen te vervallen.

Na deze weinige opmerkingen adviseren wij der Hooge Kerkvergadering, dat zij aan de rekeningen van den quaestor-generaal over het jaar 1855 hare goedkeuring verleene.

Indien deze goedkeuring ook ons deel mag zijn voor de handelingen, in dit eerste verslag vermeld, wij zullen de zorg en moeite, er aan toegewijd, ons niet beklagen.

De Algemeene Synodale commissie der Nederlandsche Hervormde Kerk,

H. G. J. VAN DOESBURGH, *President.*

TIMMERS VERHOEVEN, *Secretaris.*

BIJLAGE B.

TWEEDE VERSLAG van de Algemeene Synodale Commissie bevattende hare overige werkzaamheden van gemengden aard, niet tot financiële belangen der Kerk betrekkelijk.

In het tweede rapport, waarin wij gewoon zijn al de handelingen der Synodale commissie, welke niet met de financiële belangen van de kerk in verband staan, zamen te vatten, komen weder vele en velerlei onderwerpen voor, welke wij, om orde en regelmaat zoo veel mogelijk in acht te nemen, en te zorgen dat uwe vergadering bij onze verantwoording meest geleidelijk ons volge, aldus verdeelen zullen, dat wij de zaken vermelden, *eerst*, die regtstreeks door de Synode des vorigen jaars ons zijn opgedragen; *ten tweede*, die van buiten tot ons zijn gebragt; *ten derde*, die ons zelven zijn voor den geest gekomen. Rapport der Algemeene Synodale commissie wegens hare werkzaamheden van gemengden aard.

I.

I. Werkzaamheden door de Synode aan de commissie opgedragen.

Wat door de Synode aan de Commissie werd opgedragen, heeft ten deele betrekking tot reeds vroeger behandelde, ten deele tot nieuw haar voorgekomen onderwerpen.

A. Tot de eerst bedoelde zaken brengen wij dezulken, waarin wij werkzaam zijn gebleven krachtens doorloopenden last, en die, waaromtrent ons eene vroegere lastgeving werd hernieuwd, en die bij ons te voren reeds in behandeling waren, waaruit te dezen jare een last voor ons is voortgevloeid. A. Betrekkelijk vroeger behandelde onderwerpen.

Een eenigzins onbepaalden, doorloopenden last ontvingen wij ten aanzien van sommige reeds lang aanhangige aangelegenheden, en aan dezen geven wij eene eerste plaats, vermits hetgeen wij daaromtrent te vermelden hebben, meer als mededeeling dan als verantwoording zal moeten gelden. Zij zijn de volgende: 1°. Waarin de commissie werkzaam is gebleven krachtens doorloopenden last.

a. Het vervolg van den bundel der Evangelische gezangen. Tot voortzetting onzer mededeelingen in het verslag van het voorgaande jaar, Bijl. B, blz. 37, 38, vermelden wij U, dat voortdurend aan eene commissie van drie leden uit ons midden de zorg is opgedragen geweest om meer bepaaldelijk met de verzameling van liederen zich bezig te houden. Uit hun rapport in de voorjaarsvergadering is ons gebleken, dat ten gevolge van de openbare, *a.* Vervolg van den bundel der Evangelische gezangen.

in het vorig verslag der Synodale commissie vermelde uitnoodiging aan de Nederlandsche zangers wederom eenige liederen ten getale van acht zijn ingekomen van ongenoemde makers, als: een avondzang, een oudejaarslied, een Paaschzang, een Hemelvaartslied, een Pinksterzang, een lied bij de bevestiging van lidmaten, een lied op den staat van Christus' kerk op aarde en een lied getiteld: „Hij is de Heer."

Ofschoon gecommitteerden gaarne erkenden, dat althans in sommige van deze gezangen veel goeds wordt gevonden, waren zij echter van oordeel, en wij stemden na inzage met hen in, dat zij voor de opneming in den bundel niet in aanmerking mogten komen.

Op één lied, geplaatst in het Maandschrift der Amsterdamsche Ringsvergadering 1854 n°. 7, blz. 423, vervaardigd door den predikant te *Amsterdam C. S. Adama van Scheltema*, naar *J. C. Geijer*, getiteld: „Zondagslied", was de aandacht van gecommitteerden gevallen, en met hen zijn wij van meening dat het aanbeveling verdient.

Met zorg en ijver willende voortgaan, ondanks al de teleurstellingen welke wij ondervinden, om er naar te streven, dat wij een bundel u eerlang kunnen aanbieden, die in de bestaande behoefte op gewenschte wijze mag gerekend worden te voorzien en eene aanwinst te zijn voor de openlijke godsvereering in de gemeenschap onzer kerk, en onder het inzamelen van zulke zangen vooral, als het meest worden gewenscht, stellen wij ons voor zeer bijzonder ook acht te geven op de aanbeveling van het bestuur van het Nederlandsch zendelinggenootschap in zijne missive van 3 Mei ll., geregistreerd sub n°. 7552, om in den bedoelden bundel ook zangen op te nemen, bestemd vooral om bij de bidstonden voor de uitbreiding van het godsrijk op aarde gebruikt te worden.

Den brief van de heeren *Brandt en Zoon*, zich aanbevelende voor de uitgave van het vervolg der Evangelische gezangen, bij besluit van 18 Julij des vorigen jaars door de Synode in onze handen gesteld, houden wij aan, tot dat van de uitgave meer bepaaldelijk sprake zal kunnen zijn.

Van de commissie tot toezigt op den druk en de uitgave der gezangen, met welke wij geroepen zijn zamen te werken, hebben wij tot aan de sluiting van onze voorjaarsvergadering niets ontvangen, terwijl wij op onze mededeelingen uit de voorjaarsvergadering van het laatstverloopen jaar nog antwoord wachtende waren. Van onze handelingen en bevindingen hebben wij haar wederom getrouw verslag gedaan.

b. Oprigting van catechétenscholen.

b. Krachtens besluit der Synode van den 23sten Julij van het vorig jaar (Hand. blz. 135) is, ingevolge het advies der Synodale commissie, Bijl. B, blz. 89, de geprojecteerde oprigting van catechétenscholen, in afwachting van het aan te leggen hulpfonds, aanhangig gebleven. Acht gevende op onze mededeeling omtrent dit fonds in ons eerste rapport, zal Uwe vergadering begrijpen, dat wij het belang der bedoelde scholen beschouwd willen hebben als bij ons in beraadslaging te blijven, en dat wij de meer bestemde voorstellen, waarvoor het nu nog niet vatbaar is, tot het volgend jaar aan ons behouden. Inmiddels willen wij U niet verbergen, dat wij, hoezeer nog immer hechtende aan de voordeelen, welke eigenlijk gezegde kweekscholen van catechéten kunnen opleveren, gelijk zij door ons in het verslag van het voorgaand jaar ter aangehaalde plaatse zijn ontvouwd, aan de andere zijde de bezwaren ons niet hebben kunnen ontveinzen, grootendeels daarin bestaande, dat de bedoelde inrigtingen, hier en daar gevestigd, door elders wonenden niet dan met groote geldelijke opofferingen zullen kunnen worden bezocht; dat de kweekelingen, geheel

en uitsluitend aan de betrekking van catecheet zich wijdende, in ongelegenheid zullen geraken wanneer zij daarin geen middel kunnen vinden van bestaan, en dat er ligtelijk, wanneer hun ook geldelijke ondersteuning tijdens hunne opleiding kan worden verleend, een zoo groote overvloed van candidaat-catechéten zal ontstaan, dat zeer velen hunner nimmer hun doel zullen bereiken, en het daarom misschien wenschelijk zou kunnen voorkomen, om in de tegenwoordige wijze van oefening en vorming te blijven berusten, behoudens de verbeteringen, welke daarin blijken mogen te kunnen en te moeten worden aangebragt.

c. De bemoeijingen opzigtens de nieuwe Bijbelvertaling hebben wij voortgezet, zoo velen zij geacht moesten worden naar bepaalde en onbepaalde magtiging der Synode tot ons te behooren. Zagen wij ons ten vorigen jare verpligt tot het uitbrengen van een zeer uitvoerig verslag (Bijlage B, bladz. 39—70), wij zullen thans uwe aandacht in deze niet zoo lang hebben bezig te houden, schoon wij voor onze mededeelingen op uwe belangstelling mogen hopen. *c. Nieuwe Bijbelvertaling.*

Den staat der tot het werk der vertaling dienende geldmiddelen betreffende, kunnen wij berigten, dat op 31 December ll. bij de heeren *Scheurleer en Zonen* een saldo in kas aanwezig wàs ten bedrage van *ƒ* 591.35. Voorts zijn ons door tusschenkomst van den heer *van Doesburgh* nog beschikbaar gesteld, van Bijbelvrienden in de Remonstrantsche gemeente te *Rotterdam*, een voorschot van *ƒ* 100 en een van *ƒ* 300, met de toezegging van nog andere *ƒ* 300, alles op voorwaarde, dat, wanneer eventueel tot rentebetaling mogt worden overgegaan, deze geldschieters ook in het genot van de hun toekomende renten zullen worden gesteld. De secretaris is gemagtigd om over genoemde som van *ƒ* 700, voor zoo veel noodig, bij den heer *van Doesburgh* te beschikken.

Met blijdschap vernamen wij uit de missive van de gecommitteerden tot de vertaling van het Nieuwe Testament dd. 26 April ll., geregistreerd sub n°. 7540, dat de arbeid in de vier sectien geregeld voortgaat. In de *eerste* sectie heeft dr. *Harting* de vertaling van het Evangelie van *Mattheus* voltooid, daarop, voor zooveel de eerste helft van dat Evangelie betreft, de schriftelijke aanmerkingen van zijne beide adviseurs ontvangen, en, terwijl zij voortgaan met het overige, dat hun is toegezonden, aan hun onderzoek te onderwerpen, is de vertaler bezig met hunne reeds ontvangen aanmerkingen zich tot verbetering, zoo veel noodig, van zijnen arbeid ten nutte te maken. De *tweede* sectie, ten gevolge van den dood van den hoogleeraar *Niermeijer*, slechts uit twee leden bestaande, heeft de vertaling, de aanteekeningen, de opschriften en de parallele plaatsen gereed gemaakt van de acht eerste hoofdstukken van het evangelie van Johannes, en gaat daarmede voort. De *derde* sectie berigt, dat de brieven aan de Romeinen en aan de Galaten door den vertaler afgewerkt, maar niet in gereedheid zijn om te worden ingezonden, terwijl er hoop bestaat dat dit, en welligt met nog iets meer, vóór de najaarsvergadering der Synodale commissie zal kunnen geschieden. De *vierde* sectie heeft den brief aan de Hebreën afgewerkt en nagezien. Ook de brief van Jacobus was afgewerkt, maar bij het afzenden van haar berigt nog niet nagezien. Beide stukken hoopt zij spoedig aan de Synodale commissie toe te zenden. Met de bewerking der overige brieven houden zich verschillende leden dier sectie, die het werk der vertaling met onderling goedvinden onder zich schijnen verdeeld te hebben, onledig.

Het moderamen der gecommitteerden vestigt nog in zijne missive onze opmerkzaamheid op het verlies, dat bij vernieuwing is geleden door het afsterven, ten vorigen jare, van den

hoogleeraar *Abm. des Amorie van der Hoeven*, doch daar het aandeel, hetwelk hij aan de werkzaamheden zou genomen hebben, eerst tot het werk der revisie, voor zooveel taal en spelling betreft, behoorde, scheen het, althans voor alsnog, minder noodig, op de vervulling der opengevallen plaats bedacht te zijn.

Uitte de eerste sectie den wensch, om na de geheele voltooijing der vertaling van het Evangelie van Mattheus eene zamenkomst te mogen houden, ten einde sommige bijzonderheden onderling te overleggen, waaromtrent men door briefwisseling niet tot éénheid had kunnen geraken, wij hebben gereedelijk onze toestemming verleend en ons verbonden, om in de onvermijdelijke daardoor veroorzaakte kosten te zullen voorzien.

De vertaling van het Oude Testament aangaande, is ons uit de antwoorden dergenen, die door de Synode des vorigen jaars, ingevolge ons advies, tot medewerking waren uitgenoodigd, gebleken, dat de heeren *van Gilse*, *Ott*, *Vorstman* en *van Vollenhoven* zich tot de aangeboden taak hebben bereid verklaard, en dat de heeren *Weijers*, *Rutgers* en *Valeton* om verschillende redenen zich daarvan hebben verschoond. Van deze uitkomst, die wij in de najaarsvergadering leerden kennen, aan gecommitteerden tot de vertaling van het Oude Testament berigtende, stelden wij tevens de vraag hun voor, of hun, tot vervanging van het drietal, buiten de drie door hen voorloopig aanbevolenen, Bijl. B, blz. 51, vermeld, nog anderen welligt waren voor den geest gekomen, en welke Bijbelboeken zij ter vertaling aan de nieuw te benoemen gecommitteerden wenschen zouden te zien opgedragen. Onder dagteekening van den 10den November ll., bij missive geregistreerd sub n°. 7405, werd ons door gecommitteerden geantwoord, dat zij bij de vroeger aanbevolene medewerkers nog wenschten toegevoegd te zien den heer *P. Muller*, predikant bij de Doopsgezinde gemeente te *Mensingaweer*, en dat, indien een der genoemden bezwaar mogt hebben tegen het aanvaarden van het opgedragen werk, alsdan nog zou kunnen uitgenoodigd worden de heer *N. J. Krom*, predikant te *Biervliet*; terwijl overigens de boeken werden aangewezen, welker vertaling, naar het oordeel van gecommitteerden, aan de uit te noodigen medewerkers respectivelijk moest worden opgedragen. Inmiddels had de heer *Ott*, als secundus van den heer *Hooijer*, gelijk in ons eerste verslag vermeld is, bij de laatste helft van de zittingen der najaarsvergadering den primus vervangende, het verzoek in de zitting van den 8sten November ter tafel gebragt, dat de hem aanbevolen taak, zijnde de overzetting van Ezra, Nehemia, Esther, de Klaagliederen en het Hooglied, na het bedanken van den heer *Weijers*, met den arbeid, welke voor deze was weggelegd, mogte verwisseld worden, en dat hij alzoo zou zijn belast met de vertaling van de Boeken van Samuël; tot welk voorstel hij verklaarde geleid te worden door de opmerking van het verband tusschen deze schriften en de Psalmen, met welker vertaling de heer *Vorstman* zich heeft bezig te houden, met wien hij zich van wege de ligging der wederzijdsche woonplaatsen en de betrekking van wederzijdsche vriendschap over den gemeenschappelijken arbeid best kon verstaan. Om gezegde redenen werd zijn voorstel onverwijld aangenomen, en werd hiervan kennis gegeven aan de gecommitteerden voornoemd.

Na deze handeling, in de zitting eerst van den 12den daaraanvolgende, kwam de vroeger vermelde missive van gecommitteerden bij ons in. Deswegens beraadslaagd zijnde, werd besloten door de Synodale commissie dat het getal van medewerkers met drie en niet met vier zou worden aangevuld, en dat de gecommitteerde leden der Synodale commissie zich voorts met de gecommitteerden der Synode tot de vertaling over de verdeeling van den arbeid zouden verstaan.

Verder besloot de Synodale commissie in dezelfde zitting van 12 November, tot de benoeming der drie medewerkers alsnog niet over te gaan, met welk besluit de heeren *van Doesburgh* en *Timmers Verhoeven*, blijkens door hen verlangde aanteekening in de notulen, zich niet vereenigd hebben.

Voorts werd door de vergadering goedgevonden, aan gecommitteerden te kennen te geven, dat de Synodale commissie, in aanmerking nemende:

1°. dat de taak van den heer *Ott* verwisseld is met die vroeger aan den heer *Weijers* was opgedragen;

2°. dat het besluit der commissie was gevallen om het getal der vertalers niet met vier, maar met drie slechts aan te vullen, en in zoo verre van het voorstel van gecommitteerden af te wijken;

3°. dat de commissie meer geleerden wenschte voorgedragen te zien, zoo mogelijk, uit de Hervormde kerk; dat zij daarom door gecommitteerden verlangde in staat gesteld te worden, om in de eerstkomende voorjaarsvergadering definitivelijk te beslissen.

Ook met dit schrijven hebben de heeren *van Doesburgh* en *Timmers Verhoeven* zich niet vereenigd, waarvan zij aanteekening in de notulen hebben doen geschieden.

In de voorjaarsvergadering kwamen twee missiven van gecommitteerden ter tafel, de eene van den 19den November ll., de andere van 5 April daaraanvolgende, geregistreerd sub n°. 7414 en 7522, behelzende de volgende zaken, door de Synodale commissie te behandelen.

Naar aanleiding van de, door de Synodale commissie gemaakte verandering in de taak, aan den heer *Ott* opgedragen, waarin gecommitteerden verklaren te berusten, geven zij te kennen, „dat zij het in het belang der zaak wenschelijk achten, dat zij eenmaal „geraadpleegd zijnde ook voortdurend geraadpleegd worden". Anders zeggen zij, „gaat „noodzakelijk de eenheid van plan verloren, en de verdeeling van den arbeid heeft niet „langer naar dezelfde beginselen plaats".

Wij hebben het gewigt dezer opmerking erkend, en besloten om bedoelde raadpleging in den regel te doen plaats hebben.

Tegen het verlangen der Synodale commissie, betrekkelijk het aantal der nog te benoemen medearbeiders en de aanwijzing van geleerden, zoo mogelijk, tot de Hervormde kerk behoorende, bragten gecommitteerden vele bedenkingen in. Ongaarne wilden zij een der voorgedragenen doen wegvallen en zijne taak aan een ander opdragen, die zich daardoor ligtelijk te veel bezwaard zou rekenen. Op het verzoek om, zoo mogelijk, geleerden aan te wijzen, tot de Hervormde kerk behoorende, merkten zij aan dat zij als regel hadden gesteld, om eerst op geschiktheid voor den arbeid, daarna op geloofsbelijdenis acht te geven, en dat hun geen leden der Hervormde kerk voor den geest stonden, aan wie de medewerking met hoop op goed gevolg zou kunnen worden opgedragen, maar dat zij gaarne de namen dier mannen zouden vernemen, met wier bekwaamheid de Synodale commissie bekend mogt zijn, verklarende zij zich volgaarne bereid hun oordeel deswegens te openbaren. Wij zijn geëindigd met ons geheel en al te voegen in de keuze van gecommitteerden, en hebben ten gevolge van dien de heeren *S. Hoekstra*, predikant bij de Doopsgezinde gemeente te

Rotterdam, *P. Muller*, predikant bij de Doopsgezinde gemeente te *Mensingaweer*, *J. van Leeuwen*, predikant bij de Remonstrantsch-Gereformeerde gemeente te *Zegwaard*, en dr. *E. Laurillard*, predikant bij de Hervormde gemeente te *Zandpoort*, tot medewerking aan de vertaling van het Oude Testament uitgenoodigd; den eerste voor de Spreuken en het Hooglied, den tweede voor Hosea, Haggaï en Maleachi, den derde voor Ezra, Nehemia Esther, den laatstgenoemde voor Nahum en Zefanja.

Onze medeleden de heeren *Hugenholtz* en *van Rappard* hebben in de notulen doen aanteekenen, de eerstgenoemde dat hij met dit besluit zich niet vereenigd heeft, de andere dat hij bij de stemming niet tegenwoordig was.

Eene missive van *J. Brandt en Zoon* c. s., boekdrukkers te *Amsterdam* en te *Haarlem*, dd. 3 Maart ll., geregistreerd sub n°. 7494, waarbij zij zich voor de uitgave der nieuwe Bijbelvertaling aanbevelen, hebben wij bij andere soortgelijke brieven weggelegd, tot dat nader over de wijze, waarop men het werk in het licht zal doen verschijnen, zal geraadpleegd worden.

d. Kerkelijk handboekje.

d. Met de zamenstelling van een handboekje ten dienste der kerkeraden ten jare 1854 belast, gaf de Synodale commissie in 1855 haar verlangen te kennen om eenige inlichtingen daaromtrent te erlangen, doch besloot de Synode in hare zitting van 23 Julij op dit punt niet bepaaldelijk uit te spreken, maar de commissie uit te noodigen om de zamenstelling in te rigten naar eigen oordeel en daarna aan de goedkeuring der Synode te onderwerpen.

Door eene personele commissie van drie leden uit ons midden voorgelicht, hebben wij ons eenige algemeene omtrekken gevormd omtrent de wijze, waarop het boekje zou moeten worden aangelegd, om aan zijn doel te beantwoorden. Wat den tijd der uitvoering betreft, wij hebben gemeend dat terstond aan de voorloopige zamenstelling de hand moest worden geslagen, maar dat het boekje in zijn geheel aan de Synode niet moest worden aangeboden, vóór dat de reglementen voor de kerkeraden en op de vacaturen, die voor kerkelijk opzigt en tucht, en voor de kerkvisitatie herzien en gearresteerd zullen zijn. Voor de uitvoering van het werk hebben wij meest geschikt geacht, eene vaste commissie tot de vervaardiging te benoemen, en zijn tot leden daarvan gekozen de heeren *de Dompierre de Chaufepié*, *Hooijer* en *Timmers Verhoeven*.

2°. Waarin de commissie werkzaam is gebleven krachtens hernieuwden last.

2°. Er is een zestal aangelegenheden waarin wij vroeger reeds uit kracht van eene lastgeving der Synode werkzaam waren, en waaromtrent ons in de laatstgehouden vergadering de last werd hernieuwd. Ten aanzien van dezen zullen wij niet veel te melden hebben.

a. Belangen van de gemeente te *Kage*.

a. Die eene lange reeks in de jaarboeken van uwe en onze handelingen leven, zijn zeker de belangen van de gemeente te *Kage*. Het verdroot ons niet, die belangen bij vernieuwing ons te zien aanbevelen, gelijk bij besluit der Synode van 17 Julij ll. geschiedde maar wat ons jammerde en bevreemdde, het was dat wij de medewerking van het classikaal bestuur *Leyden* niet erlangen konden, die wij in verband tot de drooggemaakte Haarlemmermeer en de daaruit voortvloeijende nieuwe grensregeling der gemeente noodig hadden om tot de erkenning van de zelfstandigheid der gemeente te geraken. Geen antwoord van het bestuur op de uitnoodiging òf van de commissie òf van de Synode in de najaarsvergadering ontvangen zijnde, drongen wij er met nadruk op aan, en toen het ons onder

dagteekening van 26 October, geregistreerd sub n°. 7380, gewerd, vonden wij er niets anders in vermeld dan hoe het bestuur oordeelde, dat de grenzen tot bereiking mede van het doel gevoegelijk zouden bepaald kunnen worden, en toen wij ten antwoord gaven dat het nimmer de meening was geweest of zijn kon om voorstellen te ontvangen omtrent eene handeling, welke bij de kerkelijke wet aan het bestuur zelf was opgedragen, en dat wij nu eindelijk het berigt te gemoet zagen wat het bestuur in deze had gedaan, ontvingen wij onder dagteekening van den 1sten Februarij ll. het berigt (geregistreerd sub n°. 7479), dat het bestuur om meer dan ééne reden zich onbevoegd acht om gevolg aan die aanschrijving te geven en maatregelen tot bepaling der grenzen ter uitbreiding van de gemeente *Kage* te nemen. Hierop besloten wij eindelijk te schrijven aan het bestuur, dat het, naar art. 43, 7°, van het Algemeen Reglement handelen *moest*, vermits de kerkelijke grenzen van de *Kage*, in verhouding tot de vroeger onbewoonde en thans bevolkte gronden in de nabijheid, [illegible] zijn aangewezen; onder bijvoeging dat in het belang der gemeente de grensbepaling aldus mogt worden vastgesteld, dat aan de eigenlijk gezegde gemeente *Kage* werden geannexeerd *Huigsloot* en *Ade;* de *Leeghwater c. a.*, de *Haarlemmermeer- of Kagerpolder* om en bij *Abbenes*, waardoor, naar de bekende inzigten ook van de Hooge Regering, het zielental der gemeente tot boven de twee honderd klimmen, en de gemeente aldus met hare algeheele zelfstandigheid een eigen herder en leeraar, onder genot van een tractement uit 's Rijks schatkist, verkrijgen zal. De daarna zich opdoende noodzakelijkheid, om de geheele kerkelijke grensbepaling van de nieuwe gemeente *Haarlemmermeer* te doen geregeld worden, waarvan wij later in ons rapport zullen melding maken, heeft ons doen goedvinden de geprojecteerde aanschrijving alsnog niet uit te vaardigen.

b. Belangen van de kerkelijke regeling der betrekking van gasthuispredikant te *Delft*.

b. Met de belangen van de gemeente te *Kage* blijven die der kerkelijke regeling van gasthuispredikant te *Delft* in de voortdurende gedachten van de Synode en de Synodale commissie leven. Naar den last van den 17den Julij ll. hebben wij het oog op die zaak blijven houden; tusschentijds is zij aan gecommitteerden tot spoed vorderende zaken bijzonder door ons aanbevolen; niets echter is ons voorgekomen dat ons tot handelen kon roepen. In onze laatste vergadering nog hebben wij bij de scheiding de aandacht der commissie tot zaken van spoed er op gevestigd; wij melden u dit als blijk van onze belangstelling en zorg, en adviseren zelven, dat de Synode de diligentie der commissie blijve inroepen.

c. Belangen der godsdienst bij de militaire akademie te *Breda*.

c. Niet zoo lang ter sprake maar gewis van niet minder beduidenis zijn de godsdienstige belangen van de kweekelingen der militaire akademie te *Breda*, welker behartiging bij besluit van 23 Julij van nieuws der commissie werd opgedragen. Het is ons voorgekomen uit de informatien, die wij hebben ingewonnen, aan de eene zijde, dat die belangen niet zijn uit het oog verloren, maar aan den anderen kant, dat er nog veel kan gedaan worden om ze beter en met meer vrucht te behartigen.

Die belangen zijn niet uit het oog verloren. De gelegenheid wordt aan allen gegeven en de verpligting opgelegd om de openbare eeredienst bij te wonen. Bij de verschillende predikanten, zoowel Nederduitsche als Waalsche en Luthersche, worden voor de jongelieden catechisatien gehouden; wanneer de tijd van aanneming als lidmaat nadert, gedurende twee of meer uren in de week. Ook de huisselijke godsdienst wordt in één opzigt althans

niet verwaarloosd. Elke dag begint en eindigt met een plegtig en gemeenschappelijk gebed. Wij voegen hierbij dat de man, die vroeger aan het hoofd der akademie stond, en ook hij die zijn opvolger geworden is, beide als krijgslieden, maar ook als christenen gunstig bekend, ons in de gedachte versterken, dat zooveel mogelijk die belangen zullen behartigd worden.

Wij hebben ons echter ernstig afgevraagd, of het bovengenoemde genoegzaam is om het gewenschte doel te bereiken, en ons eenparig antwoord is ontkennend geweest. Wij verheugen ons dat er iets, wij zouden verlangen dat er meer gedaan werd. Dagelijksch godsdienstig toezigt, dagelijksche opleiding ontbreken. De mannen, waarvan wij spraken, de leeraren in andere vakken kunnen hier onmogelijk in voorzien. De minder regtstreeksche aanraking met predikanten, alleen bij hen bekend door het onderwijs hun gegeven, maakt dat het zoo noodige vertrouwen in dezen minder bestaat, een gemis van vertrouwen, waardoor èn de raadgevingen van den kansel èn het onderwijs op de catechisatien minderen invloed zullen uitoefenen, en de jongelieden ook minder tot hen de toevlugt zullen nemen om in verschillende omstandigheden en bij verschillende verzoekingen raad te erlangen; hun zedelijke aanleg, hunne gebreken kunnen niet genoegzaam worden waargenomen; en in al deze opzigten blijven zij te vergeefs omzien naar eene vergoeding voor het gemis hunner ouders.

Het middel nu tot gemoetkoming in dit bezwaar komt ons voor niet moeijelijk te zijn aan te wijzen. Het zou gelegen zijn in het bezit van een *eigen predikant*, uitsluitend belast met de vorming der akademische jongelingschap. Voorwaar, niet elk zou hiervoor geschikt zijn. De betrekking zou hoogst gewigtig, maar ook in vele opzigten hoogst moeijelijk zijn. Veel zou hij moeten vereenigen, om met vrucht haar waar te nemen. Zoo veel mogelijk zou hij niet voor korten tijd aan de akademie moeten verbonden zijn, en eene verplaatsing zou hem ook door het meer voordeelige der betrekking niet wenschelijk moeten voorkomen. Er zou dus een niet gering tractement aan moeten verbonden zijn. De benoeming zou naar ons inzien door den Koning moeten geschieden; maar opdat de benoemde predikant ook een kerkelijk persoon zoude zijn en blijven, zou de beroeping door den kerkeraad van *Breda* moeten plaats hebben. Aldus zou aan eene groote behoefte voldaan zijn. Indien de keuze gunstig uitviel, zou aan de jongelieden een vaderlijke vriend en leidsman zijn toegevoegd, die elk hunner meer en meer zou leeren kennen, hun vertrouwen verwerven, die voorganger zou zijn in openbare en huisselijke eeredienst; en voorwaar, de hierdoor veroorzaakte kosten zouden rijkelijk voor den Staat door de meerdere zedelijke ontwikkeling van zijne krijgslieden vergoed worden.

Indien er zich echter voor het oogenblik nog zwarigheden mogten opdoen, die de verwezenlijking van dezen wensch in den weg staan, zou provisioneel hetzelfde doel eenigermate bereikt worden, indien één der predikanten van *Breda* meer bijzonder geroepen werd voor de godsdienstige opleiding der jongelieden zorg te dragen, en hiervoor een geëvenredigd salaris ontving. Verre verkieslijk zou dit zijn boven het thans aangenomen stelsel, om dit werk tusschen de verschillende leeraren te verdeelen, waarvan zonder twijfel de een eene meerdere geschiktheid hiervoor bezit dan de andere; terwijl nu geen hunner zich meer bijzonder aan al de jongelieden zal aansluiten, en daarentegen op de door ons voorgestelde wijze er een meer naauwe band tusschen leeraar en leerlingen bestaan zou. Wij herhalen het echter, wij zouden wenschen dat deze maatregel slechts voorloopig was, om daarna plaats

te maken voor eene andere, waardoor de akademische jeugd zich in een eigen leeraar zou mogen verheugen.

Wij voegen nog eene opmerking bij het reeds door ons aangevoerde. Voor de godsdienstige opleiding der kadetten is de openbare eeredienst een hoofdvereischte. Wij vermeldden het reeds, gelegenheid wordt hiertoe elken Zondag gegeven, maar zijn wij wèl onderrigt, dan bereikt dit het gewenschte doel niet, uit hoofde van het hoogstgebrekkige der zitplaatsen der kadetten. De meesten hunner kunnen in de kerk den leeraar niet hooren en verstaan; zoo wordt de openbare eeredienst niet alleen een loutere formaliteit, maar in plaats van ten goede te werken, kan zij het ten kwade doen, omdat voor de jeugdige gemoederen, die bezigheid noodig hebben, het huis Gods eene plaats der verveling wordt, of van afleidingen, die het godsdienstig gevoel moeten verzwakken, en omdat onverschilligheid voor de eeredienst ligt leiden kan tot onverschilligheid voor Hem, die in geest en waarheid moet worden aangebeden. Zijn wij wèl onderrigt, dan is reeds hierop de aandacht gevestigd. Voorzeker er moet in voorzien worden.

Maar de openbare eeredienst is niet genoegzaam. Het brood des levens moet niet slechts op éénen dag in de week worden aangeboden. Het moet *dagelijksch* brood worden. Wij zouden verlangen, dat er voor de akademische jeugd elken dag eenige oogenblikken van godsdienstige afzondering waren. Dit heeft plaats door het gebed. Er moet echter meer zijn. Voor het gemis van huisselijke godsdienst moet zooveel mogelijk vergoeding gevonden worden. En dit zou plaats hebben, wanneer na het gemeenschappelijk gebed in het morgenuur eenige tijd werd afgezonderd voor het lezen van den Bijbel. Dit zou vooral gunstig kunnen werken, wanneer een eigen leeraar, die de godsdienstige behoeften der jongelingen kende, hierin voorganger was, of ten minste deze morgenoefening leidde, opdat zij ook niet eene loutere formaliteit werde. Maar ook zonder eigen leeraar zouden er maatregelen kunnen genomen worden, waardoor dit middel goede en gezegende vruchten zou kunnen opleveren. Of zou men een beletsel vinden in het tijdverlies hierdoor ontstaan? Maar als men voor ieder vak van studie elken dag eenige oogenblikken afzondert, in waarheid, het is niet te veel gevorderd, als men voor de ontwikkeling van den Christelijken zin hetzelfde vraagt. Of zou men bezwaar vinden in de gedachte, dat er ook jongelingen van andere gezindheden zijn, die hier niet aan deel zouden kunnen nemen? Maar moet dan voor eene kleine minderheid het wezenlijk belang der meesten worden opgeofferd? En zouden voor die minderheid diezelfde oogenblikken ook niet tot godsdienstige doeleinden kunnen worden aangewend? Wij meenen vernomen te hebben, dat aldus de openbare eeredienst slechts gebrekkig, de huisselijke godsdienst behalve het gemeenschappelijk gebed in het geheel niet wordt waargenomen; wij oordeelen dat in beide behoeften voorzien moet worden.

Het boven ontwikkelde heeft ons genoopt een eerbiedig adres aan Zijne Excellentie den Minister van Eeredienst in te zenden, waarin deze punten worden ontwikkeld, en Zijne Excellentie wordt verzocht haren invloed te bezigen,

1°. opdat aan de akademie van *Breda* een eigen predikant worde toegevoegd, en voorloopig één der predikanten van *Breda* meer bijzonder belast worde met de godsdienstige opleiding der akademische jeugd;

2°. opdat er maatregelen worden aangewend, waardoor de openbare en huisselijke godsdienst geregeld en met vrucht door de kadetten van *Breda* kunne worden waargenomen.

Dit adres, van de najaarsvergadering uitgegaan, was in de voorjaarsvergadering nog door geen antwoord achtervolgd, en met het verslag van onze beschouwingen en handelingen moeten wij dus volstaan.

d. Belangen der godsdienst bij het instructiebataillon te *Kampen*.

d. Evenzoo is het gelegen met de behartiging van de godsdienstige belangen der Hervormden bij het instructiebataillon te *Kampen*, welke de Synode in hare zitting van den 26sten Julij ons bij voortduring heeft aanbevolen.

Wat door de commissie reeds ten vorigen jare is verrigt, wordt u door de Handelingen der Synode vermeld. Hierdoor is reeds voldaan aan hetgeen de predikant *J. C. Sepp*, in zijnen brief, die door de Synode ook in onze handen werd gesteld, heeft verlangd. Bij onderzoek is ons gebleken, dat de Minister van Hervormde Eeredienst reeds gevolg heeft gegeven aan het door ons ondersteund adres van den kerkeraad te *Kampen*, en Zijne Excellentie dienaangaande in onderhandeling is getreden met den Minister van Oorlog zoowel als met den oudsten predikant van *Kampen*. Terwijl de antwoorden nog worden ingewacht, zal ook deze aangelegenheid moeten worden aangehouden, om later, zoo noodig, er op terug te komen.

e. Belangen der pensioenen van de predikanten ten platten lande en hunne weduwen.

e. De zaak der pensioenen van predikanten van gemeenten ten platten lande en hunne weduwen werd door de Synodale commissie ten vorigen jare aan de vergadering der Synode voorgedragen als een onderwerp in haar oog even belangrijk als teeder van aard, en in de behandeling groote behoedzaamheid vorderende, hetgeen de commissie leidde tot de gedachten, dat deze aangelegenheid bij haar in dier voege moest in het leven gehouden worden, dat zij uitgenoodigd werde, om steeds op middelen bedacht te blijven, waardoor het lot van broeders in de Evangeliebediening en van hunne betrekkingen verbeterd werd (Bijl. B bladz. 26).

De Synode vereenigde zich met dat gevoelen, en stelde in handen der commissie eene betrekkelijk dit onderwerp bij haar ingekomen missive van de classikale vergadering *IJzendijke*, dd. 6 Junij (6 Julij) ll., geregistreerd sub n°. 7224.

Zoo keerde de zaak tot de Synodale commissie weder ten gevolge der uitnoodiging van de Hooge Kerkvergadering, die de commissie zelve heeft uitgelokt. Maar had die ook niet bestaan zij zou van elders tot haar zijn gebragt. Drie adressen toch, die hiertoe behooren, zijn bij haar ter tafel gekomen, als: van *B. te Gempt* c. s., leden van den ring *Batenburg*, dd. 22 October ll., van *A. P. van Groningen* c. s., predikanten in den *Zwijndrechtschen* ring, zonder dagteekening, en van *J. J. Swiers* c. s., predikanten der Nederlandsche Hervormde kerk, dd. 26 October ll., geregistreerd sub n°. 7373, 7374, 7382.

In bovengenoemd adres heeft de classikale vergadering *IJzendijke* den wensch tot de Synode gebragt, als den wensch van de geheele classe niet slechts maar van bijkans de gansche Vaderlandsche kerk, dat er verbetering worde bewerkt van het treurig lot der predikantsweduwen in de kleinere steden en ten platten lande, door aanmerkelijke en eenparig werkende verhooging der uit 's Rijks schatkist uitgekeerd wordende weduwenpensioenen; dat de Synode daarvoor krachtig optrede bij de Hooge Regering, alsmede dat zij krachtig aandringe op de afschaffing voor het vervolg (en zonder benadeeling van verkregene regten)

van de sedert eenige jaren aangenomen rangbepalingen in deze, welke onbestaanbaar voorkomen met den aard en geest der Nederlandsche Hervormde kerkeorde, en waardoor weduwen boven weduwen worden bevoordeeld zonder voldoende redenen, terwijl de zeer groote meerderheid der weduwen, door een pensioen ver beneden behoefte en stand, aan kommer en vernedering met haar kroost is prijs gegeven.

De drie overige genoemde adressen ontleenen de aanleiding aan het algemeen bekende adres van den predikant *P. Manden* te *Wilp*, ter zake, en naar de bedoeling van den adressant in het belang der kerkelijke pensioenen ingediend bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal; zij geven allen, schoon verschillend van inhoud, de vrees te kennen, dat hieruit eene regeling zal voortvloeijen van de kerkelijke pensioenen op den voet der burgerlijke pensioenen, welke in verband met de geringe predikantstractementen voor ver de meeste predikanten tot zeer ongunstige uitkomsten zoude leiden; en allen hebben zij tot strekking om, met uitdrukking van volkomen vertrouwen op den ijver en het verstandig beleid der commissie, haar daar henen te leiden dat zij door hare tusschenkomst, met een tegen-adres aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal of op andere wijze, de nadeelige gevolgen, welke van den stap van den predikant *Manden* te vreezen staan, trachte voor te komen, om zoo mogelijk te bewerken, dat de regeling der kerkelijke pensioenen worde overgebragt op kerkelijk gebied, en opgedragen aan daartoe bevoegde kerkelijke collegien, waarbij ook het belang behartigd werd van zulke predikanten, die weinig of geen tractement uit 's Rijks kas genieten.

Den omvang der roeping overziende, die èn door de Synodale lastgeving èn door de adressanten aan de Synodale commissie in het belang der pensioenen van de predikanten in kleine steden en ten platten lande en van hunne weduwen wordt voorgesteld, dan werd zij uitgenoodigd om bedacht te zijn op het nemen van maatregelen op het grondgebied beiden van den Staat en van de Kerk. Tegen beiden heeft zij bedenkingen gevonden, althans, wat het laatste betreft, voor het tegenwoordig oogenblik.

Met de adressanten, ofschoon wij zoo min als zij de goede bedoelingen van den predikant *Manden* bij het indienen van zijn adres aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal in eenigen twijfel trekken, betreuren wij den door hem gedanen stap en gelooven wij, dat hij, van zijne inzigten in een eerlijk gemoed zich volkomen bewust, zijne uitzigten zich minder helder heeft voor den geest gesteld. Indien toch de wetgevende magt tot voorziening in dit kerkelijk belang werd ingeroepen, dan was het vooral in de tegenwoordige dagen te verwachten, dat de stem, die de adressant in de Kamer wenscht te doen opgaan, ten einde tot eene gunstige verandering in de kerkelijke pensioenen te geraken, zich zou doen hooren, om dezelfde regeling in te voeren bij de wet, welke voor de burgerlijke pensioenen bestaat, en die niet anders dan tot schade der predikanten van de kerk zou uitloopen, omdat hunne tractementen meestal staan beneden het peil der burgerlijke ambtenaren.

Wat echter daarvan aan den adressant zelven welligt gezegd is, of anders aan hem en zoo velen, die zijne handeling toejuichen en zelfs ondersteunen wilden, gezegd zou kunnen worden, het zou niet geraden zijn dit bij het Staatscollegie zelf uit te spreken, en een verzoek van onzentwege om het bedoeld adres te wijzen van de hand, het zou, aan inzigten alleen van belang toegeschreven, misschien tot andere uitkomsten leiden, dan door ons werden bedoeld.

Andere maatregelen om tegen de verderfelijke gevolgen van het aangeboden adres te

waken weten wij niet te bezigen, maar een nog gevaarlijker weg, dan door meergenoemden predikant bewandeld is, zouden wij inslaan, als wij de medewerking der Staatsmagten gingen inroepen, om naar den wensch van adressanten de regeling der kerkelijke pensioenen in haar geheel te doen overgebragt worden op zuiver kerkelijk gebied, en opgedragen aan kerkelijke collegien, indien dit ook anders regtmatig en wenschelijk mogt geoordeeld worden.

Zagen wij ons zoo belemmerd om op het grondgebied van den Staat middelen van voorzorg tegen te duchten schade aan te wenden, het gebeurde bond ons ook de handen, om iets in het tegenwoordig tijdsgewricht te doen binnen de palen der kerk.

Veel hadden wij ons anders durven beloven, onder andere omstandigheden, van den waarlijk ernstigen wil van het achtbaar hoofd van het Departement voor de zaken der kerk, om de belangen der kerk in haar geheel en van de kerkelijke personen, van hare leeraars in het bijzonder, met al wat in hem is voor te staan en te bevorderen, maar de vrijmoedigheid zouden wij missen in het oogenblik waarin wij leven, om met eenig verzoek tot andere regeling hem te naderen, daar wij zelven kunnen oordeelen dat hij thans de hand daartoe niet zal kunnen uitstrekken, en ook, als wij in zijnen raad gezeten waren, de naauwgezetheid des gewetens, en het bewustzijn van hetgeen door het welbegrepen belang der kerk gevorderd wordt, ons gebieden zouden om zelven hem tot terughouding te leiden.

Onzes ondanks derhalve, daar anders het mededoogen met het ongelukkig lot van vele predikanten en hunne nagelaten betrekkingen ons tot handelen krachtig wekken zou, de drang der omstandigheden noodzaakte ons voor het oogenblik stil te zitten en af te wachten wat gebeuren zal, biddende alleen den Almagtige, dat Hij dreigende gevaren van vele ongelukkige en onschuldige hoofden genadiglijk afwende.

Wij stellen voor, dat de Hooge Kerkvergadering op het belang der pensioenen de aandacht der Synodale commissie blijvend doe gevestigd zijn.

f. Kerkelijk orgaan.

f. Hield het kerkelijk orgaan, zoo lang het bestaat, alle jaren naar den wil van de Synode ons bezig, een nieuwe last werd bij besluit van 13 Julij ons opgedragen, om namelijk te doen, wat wij in verband met het wegvallen van de classikale correspondenten opzigtens het contract zouden vermeenen te behooren. Eene wijziging van dit contract is door ons geoordeeld daarom niet noodzakelijk te zijn, maar den uitgever-contractant, de gebroeders *Muller*, hebben wij kennis van het Synodaal besluit ten aanzien der genoemde correspondenten gegeven, opdat hij zich voor de schade zou kunnen hoeden, die uit de toereiking aan hen van gratis exemplaren, waarmede hij tijdens de najaarsvergadering nog scheen voort te gaan, zou geboren worden.

Het geval, dat de Synode als mogelijk veronderstelde, dat het contract van de zijde des uitgevers zou worden opgezegd, en waarin zij door haar besluit van 20 Julij voorzag, is ons niet voorgekomen, zoodat wij geene maatregelen hebben te nemen gehad om het sluiten van een nieuw contract voor te bereiden.

Te dezer gelegenheid vermelden wij u, dat wij voorstellen hebben ontvangen van den ring *Grootegast*, dd. 16 April ll. en den ring *Ryp*, dd. 14 Mei ll., geregistreerd sub n°. 7549, 7622, die tot vereenvoudiging en bekorting van den inhoud van het officieel gedeelte van het blad strekken moesten, en dat wij ze aan de aandacht van den secretaris, in zijne betrekking van algemeen correspondent, hebben aanbevolen.

3°. In de rij der vroeger behandelde onderwerpen, welke door de Synode ons nu zijn opgedragen, komen in de derde plaats dezulken, waarin de commissie reeds werkzaam was doch die nu tot een bepaalden last hebben geleid.

3°. Waarin de commissie vroeger werkzaam was zonder den bepaalden last die haar nu is gegeven.

a. De zaak der meer kerkelijke regeling van het beheer der kerkelijke goederen was reeds lang een voorwerp onzer ernstige bemoeijingen. Na vele, telkens hernieuwde en telkens weder mislukte pogingen aan de zijde der Synode, kwam bij hare laatst gehouden vergadering een voorstel ter tafel, dat haar leidde tot het besluit, in de zitting van den 27sten Julij, om de Synodale commissie in overweging te doen nemen of het niet dienstig en tijdig zou zijn, den Koning te verzoeken dat de benoeming van leden der provinciale collegien van toezigt zóó gewijzigd werde, dat uit bepaalde kringen voordragten aan Zijne Majesteit werden gedaan door kerkelijke personen, ter benoeming door den Koning; met magtiging op de commissie, om daarover te onderhandelen met den Minister, ten einde aan de volgende Synodale vergadering den uitslag van hare beraadslagingen en bevindingen mede te deelen.

a. Voorstel tot gewijzigde benoeming van de leden der provinciale collegien van toezigt.

Zoo als het voorstel door ons wordt opgevat, beoogt het geenerlei verandering in de zamenstelling van de provinciale collegien van toezigt, maar neemt het in tegendeel aan, dat hunne leden zullen gekozen zijn uit de in het reglement aangewezen kringen, besturen of standen. Wat hier eeniglijk bedoeld wordt is *de wijze van benoeming.* Ook de benoeming zelve blijft, naar het voorstel, aan den Koning, ja wordt geheel op Zijne Majesteit overgebragt, terwijl zij nu slechts voor een voornaam deel aan Zijne Majesteit is verbleven. Maar men verlangt voor die benoeming eene *voordragt* aan Zijne Majesteit *door kerkelijke personen*, dat wel niet anders zal kunnen zijn dan: *uitgaande van eenig kerkelijk collegie.*

De meerderheid van de Synodale commissie — want er was verschil van beschouwing en meening — oordeelde dat men, lettende op den aard der fondsen enz., waarop het toezigt moet gehouden worden, het zeker niet onredelijk of onbillijk kon achten dat ten minste een zóó geringe invloed, als hier wordt gevraagd, van de zijde der kerk wordt geoefend op de benoeming van hen, aan wie dit toezigt wordt vertrouwd. Sommige leden waren desniettemin van gevoelen, dat het noch dienstig, noch tijdig zou zijn het voorgestelde verzoek aan den Koning te rigten. Daar de kerk in de collegien van toezigt door leden van de provinciale kerkbesturen wordt vertegenwoordigd, en de zaken, zoo ver hunne ervaring reikte, een geregelden gang hebben, voor welks verstoring zij bij verandering niet zonder zorg zouden zijn, meenden zij, dat men in deze voor alsnog geene nieuwe verordening van onze zijde moest uitlokken. Door deze bezwaren werden de overige leden, die de meerderheid vormden, niet gedrukt. Zij hielden zich overtuigd, dat het voorstel, in den aard der zaak gegrond, is voortgekomen uit de opmerking van nadeelen, bij de tegenwoordige inrigting geboren, welke door geringe wijziging zouden kunnen voorgekomen worden. Al ware er ook maar in ééne provincie, gelijk zij vreesden werkelijk het geval te zijn, reden van klagte, dat weinig — of niet — kerkelijk gezinde personen in het collegie van toezigt gezeten zijn, — ja al ware er voor het oogenblik geene aanleiding tot klagte, maar toch de inrigting, gelijk hun voorkwam, zóódanig dat er aan de zijde der kerk geenerlei waarborg gegeven is, dat de zorg voor hare stoffelijke middelen, zóó allernaauwst met hare geestelijke belangen verbonden, ten minste aan *kerkelijk gezinde* personen

zal zijn opgedragen, dan meenden zij het in het belang der kerk even dienstig als met den aard der zaak overeenkomstig te zijn, dat aan het voorstel gevolg werd gegeven.

Naar hunne beschouwing zou in dit geval het eenvoudigste en meest regelmatige zijn, dat de voordragten aan Zijne Majesteit uitgingen van de provinciale kerkbesturen, doch vermits ook uit het midden dezer besturen zelven moet gekozen worden, moesten zij de voorkeur geven aan voordragt door de Algemeene Synodale commissie, die zich, voor zoo veel zij zou noodig keuren, door de provinciale kerkbesturen kon laten voorlichten.

Ten aanzien van het *tijdige* der voorgestelde poging was de meerderheid ook van oordeel, dat er niet alleen geene voldoende reden van uitstel bestond, maar dat men bij uitstel veel zou kunnen verliezen. Of wanneer, zeide men, zal men zich beter uitzigt op wèl slagen kunnen beloven dan *nu*, daar wij een staatsman aan het hoofd van het Departement voor de Hervormde Eeredienst geplaatst zien, die, zelf kerkelijk gezind, reeds vele blijken gaf van zijne bereidvaardigheid om er toe mede te werken, dat aan de kerk gegeven worde wat der kerke is? Uitstel en afstel rekende men te deze nagenoeg gelijk.

Volgens de magtiging, door de Synode op de commissie verstrekt, besloot zij in de najaarsvergadering eene commissie uit haar midden in last te geven, om met het Ministerie van Eeredienst in overleg te treden, ten einde in de voorjaarsvergadering verslag uit te brengen, waarna besloten zou worden over de mededeelingen, aan de Synode te doen.

De heeren *van Rappard* en *Hugenholtz* verlangden aanteekening in de notulen, dat zij met dit besluit zich niet vereenigd hebben.

Twee leden van verschillende beschouwingen in deze werden met besloten billetten door de vergadering zelve benoemd.

In het voorjaar bragten zij hun verslag uit, inhoudende:

dat de Minister op hun verzoek een onderhoud over gezegde aangelegenheid hun welwillend heeft toegestaan;

dat Zijne Excellentie, kennis verkregen hebbende van het voorstel en de deswegens gehouden beraadslagingen, hun te kennen heeft gegeven, eenstemmig te zijn met de leden die bezwaar in de voorgestelde wijziging vonden, omdat *vooreerst* eene regtstreeksche aanleiding tot het voorstel bij den Minister niet bekend was, en nimmer eenige klagte over de gezindheden of handelingen van leden dier collegien bij het Departement zijn ontvangen, en *ten andere* eene soortgelijke wijziging bij de leden der collegien, welke daarop toch gehoord zouden moeten worden, vermoedelijk een zwaren tegenstand ontmoeten zou.

De Minister evenwel, zoo luidde verder het verslag, had zich volgaarne bereid verklaard om, indien misbruiken of verkeerdheden in deze tot zijne kennis werden gebragt, alle maatregelen te nemen ten einde die uit den weg te ruimen, en gezegd, persoonlijk zich voor te stellen, bij elke benoeming van leden der collegien het kerkelijk bestuur te zullen raadplegen, zonder dat zulks bij eene wetsbepaling of een Koninklijk besluit werd voorgeschreven.

Dit verslag gehoord zijnde, heeft de Synodale commissie, na rijp beraad, goedgevonden aan Uwe vergadering te kennen te geven, dat zij van oordeel is, dat de Synode in de uitkomst der gevoerde onderhandelingen zal moeten berusten, ten ware de Synode zich in staat zag gesteld om den Minister omtrent de beweeggronden van haren wensch tot toekenning van zekeren invloed aan de kerk op de benoeming van leden der provinciale collegien van toezigt voor te lichten.

b. Om den last te volbrengen, in de zitting van 21 Julij aan de Synodale commissie opgedragen, committeerde zij in het najaar twee van hare leden tot het verrigten van de niet aangename en niet gemakkelijke taak, de vervaardiging van een geregeld overzigt van al de consideratien wegens het conceptreglement voor de diakonien, die bij de commissie zouden worden ingezonden. In de voorjaarsvergadering bragten zij het ter tafel, zoo als het nu door ons U wordt aangeboden, en aan het einde van dit verslag bij wege van aanhangsel is te vinden.

b. Overzigt van de consideratien wegens het diakoniereglement.

B. Het tweede gedeelte der Synodale lastgevingen, door de commissie ontvangen, heeft tot zaken betrekking, die vroeger niet bepaaldelijk een onderwerp van beraadslaging hebben uitgemaakt. Zij zijn, zoo al niet van minder gewigt, toch zeker minder in getal.

B. Betrekkelijk der commissie nieuw voorgekomen zaken.

1°. Nadat de Synode in het jaar 1854 den last op den secretaris had verstrekt, om een verslag op te maken van het Synodaal archief, inzonderheid van de handschriften der 17de eeuw, gaf zij in de zitting van 28 Julij des vorigen jaars haar gevoelen te kennen, dat hem hiertoe hulp moest worden toegevoegd, en verlangde zij, dat de Synodale commissie trachten zou op de beste wijze die voor hem te verkrijgen. De commissie is hierin geslaagd. Meest regelmatig kwam het haar voor, dat hem eene som in ééns uit de classikale kas tot dat doel werde toegelegd. Zij wenschte een bedrag, voorloopig van *f* 400, daarvoor afgezonderd te zien, onder bepaling dat, indien later het bewijs mogt geleverd worden, dat die som onvoldoende was, nader hierop zou worden teruggekomen. De Minister, wiens gunstige beschikking werd gevraagd, vond geene bedenking, gelijk Zijne Excellentie in eene missive van 24 December ll., n°. 18, geregistreerd sub n°. 7442, te kennen gaf.

1°. Het Synodaal archief.

Met de Synode, gelijk zij bij haar besluit van 27 Julij niet onduidelijk verklaarde, toen zij de commissie wilde hebben uitgenoodigd om hare beschouwingen omtrent de beste bewaring en het gebruik van het archief mede te deelen, waren wij van oordeel, dat een ander locaal allezins wenschelijk mogt worden geacht, maar buitendien werd tot verandering als van zelf de weg gewezen; ten gevolge van vertimmering der localen van de Kloosterkerk, waar het belangrijke oude archief zich bevond, moest naar eene andere plaats worden omgezien. Wij hebben ze gevonden in het gebouw van het Rijks-archief, waar, tijdelijk althans, een vertrek zal worden beschikbaar gesteld, waarvan de sleutel berusten zal bij den secretaris.

Welligt zal dit locaal als bewaarplaats duurzaam worden afgestaan, en dan zal men in staat zijn om ten aanzien van het gebruik bepalingen te maken.

2°. Wij zijn gekomen tot eene hoogst gewigtige maar tevens allermoeijelijkste zaak, ons door de Synode ter overweging opgedragen. De Hooge Kerkvergadering had namelijk tot waarmaking en uitvoering van art. 23 van het Algemeen Reglement in hare conceptreglementen op de vacaturen en voor de kerkeraden zulke bepalingen voorgedragen, als zij meest geschikt oordeelde, om der gemeenten het regt, haar in gezegd artikel toegekend, te verzekeren, en met de handhaving der wet te gelijk de orde in de kerk te bewaren. Maar de provinciale kerkbesturen hebben de aan hunne stemming onderworpen reglementen, zoo als gij weet, juist om die bepalingen, althans voornamelijk om haar, bijna eenstemmig verworpen. In die verwerping moest de Synode berusten. Zij heeft zich genoodzaakt gezien gezegde bepalingen uit hare ontworpen reglementen weg te nemen, en in hare

2°. Toepassing van art. 23 van het Algemeen Reglement.

plaats de algemeene verordening voor te dragen, dat de benoeming van ouderlingen en diakenen en de beroeping van predikanten zal blijven op den bestaanden voet, tot dat hierin later zal zijn voorzien. Maar zij heeft door deze verordening tevens te kennen gegeven, dat zij zich van den weg, dien de wet haar voorschrijft, door de verwerping van hare reglementen niet laat afleiden, dat zij integendeel aan het bepaalde in art. 23, gelijk zij behoort, blijft vasthouden, en wil voortgaan met om te zien naar middelen, door welke dit artikel, hetwelk toch niet te vergeefs in onze kerkelijke grondwet staat geschreven, ten uitvoer kan gelegd worden. Zij moest zich hiertoe te meer verpligt gevoelen, omdat van onderscheiden zijden op de uitvoering van dat artikel bij haar werd aangedrongen, zoo als uit hare handelingen van het jongst verloopen jaar kan blijken. Zij heeft echter wijsselijk geoordeeld, dat hiermede niet moest worden gehaast, maar dat deze gewigtige zaak eene rijpe beoordeeling vorderde, en zij heeft daarom der Algemeene Synodale commissie in last gegeven ernstig na te denken over de wijze, op welke aan art. 23 voornoemd 't best uitvoering kan gegeven worden, en haar gevoelen over de oplossing van dit belangrijke vraagstuk aan de Hooge Kerkvergadering mede te deelen, opdat zij oordeele en besluite.

Wij hebben deze zaak dan ook met al den ernst, dien haar gewigt vordert, overwogen, en gaan de slotsom onzer beraadslagingen u mededeelen.

Wij gevoelden al aanstonds de groote moeijelijkheid der zaak; ja het kwam ons in 't eerst bijna onmogelijk voor art. 23 vast te houden en een ander plan van uitvoering te ontwerpen, dan hetgeen door de Synode was voorgedragen, maar door de provinciale kerkbesturen verworpen. Maar wij hebben ons daardoor niet laten afschrikken, omdat wij de vaste, innige overtuiging hadden dat de wijze althans der beroeping van predikanten niet blijven mag en niet blijven moet, zoo als zij thans bestaat. De gemeente behoort meerderen invloed te hebben op de keus van hare vertegenwoordigers, en van hare herders en leeraars, opdat haar niet door deze of gene heerschende partij mannen worden opgedrongen, die zij niet begeert, en geene regtmatige ontevredenheid in haar midden gewekt worde.

Maar op welke wijze zal haar die invloed overeenkomstig art. 23 gegeven worden? Het artikel zegt uitdrukkelijk: „Het regt tot benoeming van ouderlingen en diakenen, en tot „beroeping van predikanten berust bij de gemeente. Deze zal, behoudens de verkregen „regten van derden, dit òf zelve uitoefenen, òf door hen, die zij bepaaldelijk daartoe „magtigt, doen uitoefenen, naar gelang zulks in de nader te maken bijzondere reglementen „op de kerkeraden en de predikantsberoeping zal worden vastgesteld. Tot dat daarin „zal zijn voorzien, blijven de bestaande bepalingen van kracht en toepassing." Het spreekt dus niet slechts de algemeene waarheid uit, dat het regt tot benoeming van ouderlingen en diakenen en beroeping van predikanten berust bij de gemeente, maar wil ook andere, dan de bestaande bepalingen ter uitoefening van dit regt ingevoerd hebben. Het wijst daartoe twee wegen aan. De eerste is, dat de gemeente zelve, en dus onmiddellijk, zonder tusschenkomst van anderen, haar regt uitoefene; de andere, dat zij het doe uitoefenen door hen, die zij daartoe bepaaldelijk magtigt. De eerste heeft de Synode niet willen aanprijzen. Zij had daarvoor hare goede redenen; en zoo zij ook al gemeend had dit te mogen doen, de provinciale kerkbesturen zouden er zich te regt niet mede vereenigd hebben. Zij heeft dus den anderen weg aangewezen; maar ook op dezen hebben bijna al de gezegde kerkbesturen geoordeeld haar niet te moeten volgen. Wat blijft er dus over, om aan art. 23 uitvoering te geven, en het tot waarheid te maken? Ziet

daar de groote vraag, die wij ons ter beantwoording moesten voorstellen om aan uwen gewigtigen last te voldoen.

Wij beginnen met eerlijk te bekennen, dat wij, als het bewuste artikel naar de letter, zoowel als naar den geest moet worden nageleefd, geen wijze van uitvoering u weten voor te dragen die meerdere aanprijzing verdient, dan de bepalingen, die door de provinciale kerkbesturen zijn verworpen.

Wel zijn er nog twee denkbeelden in ons midden opgeworpen, wier mededeeling wij u niet mogen onthouden, omdat zij zich digter dan hetgeen wij u verder zullen voordragen aan de letter van het artikel schijnen aan te sluiten. Het eene is dit, dat de gemeente zou kunnen kiezen uit twee- of drietallen van predikanten, ouderlingen en diakenen, haar door den algemeenen kerkeraad voorgedragen. Volgens het andere zou zij de door den kerkeraad voorgestelde twee- of drietallen, zonder opgaaf van redenen, kunnen verwerpen. Naar het eerste zou zij dus het haar toegekende regt door *electie* uitoefenen, naar het laatste zou zij den kerkeraad door *improbatie* tot eene haar welgevallige voordragt kunnen leiden. Maar geen van beiden durven wij u aanprijzen; want het eerste is ons niet voldoende voorgekomen, omdat de gemeente alzoo uit de voorgedragen personen kiezen moet, ook dan, wanneer er geene onder zijn die haar behagen. En het laatste is aan meer dan ééne bedenking onderhevig, die de voorsteller zelf zich niet ontveinsd heeft, en van welke wij deze alleen noemen, dat zulk eene improbatie een blaam zou werpen op de afgekeurde personen, van welke zij zich niet zouden kunnen zuiveren.

Maar welken weg dan in te slaan, om de gemeente tot de uitoefening van het haar toegekende regt te leiden? Aan de letter van art. 23 kan, na de verwerping der meergenoemde reglementen door de provinciale kerkbesturen, niet voldaan worden. Doch nu is de vraag: wat is het doel van het artikel? Dat doel is ongetwijfeld, aan de gemeenten meerderen invloed te geven op de benoeming van hare ouderlingen en diakenen, en inzonderheid op de beroeping van hare predikanten, opdat zij waarlijk door hen vertegenwoordigd worden en zich verzekerd mogen kunnen houden, dat dezen in haren geest zullen handelen. Houden wij dit doel op het oog, dan is het ons voorgekomen, dat men op tweederlei wijze aan den geest van art. 23 zou kunnen beantwoorden. De eerste, die door sommigen in ons midden werd voorgesteld en aangeprezen, is deze: „de gemeente kieze zelve, en dus onmiddellijk, hare ouderlingen en diakenen. Dezen zijn dan waarlijk hare vertegenwoordigers, en aan hen wordt als zoodanig het werk der beroeping van predikanten opgedragen. Zij zijn het dan, wie de gemeente daartoe bepaaldelijk magtigt." Wij erkennen, dat deze wijze van handelen met hetgeen art. 23 voorschrijft en aanwijst bijna geheel overeenstemt; maar wij mogen de vrees niet verbergen, dat deze bepaling evenmin aan de provinciale kerkbesturen zal behagen als die, welke de Synode hun reeds heeft voorgedragen.

Anderen in ons midden hebben daarom een anderen weg aangeprezen. Te weten, er bestaat in alle gemeenten, die het reglement op de administratie der kerkelijke fondsen hebben aangenomen, en dit is door verre de meesten geschied, een collegie van kerkvoogden en notabelen. Deze notabelen worden, volgens art. 17 van gezegd reglement, verkozen door de *stembevoegde leden der Hervormde gemeente*, overal waar het *provinciaal collegie voegzaam en nuttig oordeelt deze stemming in te voeren*, terwijl de kerkvoogden, volgens art. 14, door de notabelen benoemd worden. Het is waar, in sommige gemeenten schijnt

die stemming niet voegzaam en nuttig geoordeeld te zijn. Daar geschiedt dus, overeenkomstig het reeds aangehaalde art. 17 van het reglement, de verkiezing namens de gemeente uit eene bij haren *kerkeraad* geformeerde nominatie door het provinciaal collegie. Maar wat daar vroeger bij de invoering van het reglement niet voegzaam en nuttig is geoordeeld, dat kan er nu als nuttig en noodzakelijk beschouwd, en daarom even als elders ingevoerd worden. Dit kan geschieden, wanneer art. 18 van het reglement voor *Zuid-* en *Noordholland* en *Zeeland* ook voor *Gelderland*, *Utrecht* en *Drenthe* verbindend gemaakt wordt. Deze toepassing van de gezegde bepaling voor sommige op al de provinciën moet dus gevraagd en verkregen worden, en heeft dit plaats, worden dus overal de kerkvoogden en notabelen door de gemeente verkozen, dan heeft deze in hare kerkvoogden en notabelen een collegie, hetwelk ten deele onmiddellijk en ten deele middellijk door haar is benoemd geworden; want zij zelve kiest de notabelen en door dezen kiest zij de kerkvoogden; en van dit collegie mag men dus vaststellen dat het bestaat uit mannen, die der gemeente aangenaam zijn en door haar waardig worden gekeurd om hare belangen te behartigen. Het is dit collegie, hetwelk ter uitoefening van het aan de gemeente toegekende regt aan den algemeenen kerkeraad zou kunnen worden toegevoegd, in gelijk, althans in geen grooter getal van personen, dan waaruit de kerkeraad bestaat, en dat door de gemeente bepaaldelijk zou kunnen gemagtigd worden, om òf tot de benoeming van ouderlingen en diakenen en de beroeping van predikanten, òf tot de beroeping van predikanten alleen mede te werken. Zóó zou de gemeente meerderen invloed verkrijgen op deze gewigtige keuze, zóó aan den geest en ten deele ook aan de letter van art. 23 worden voldaan, zóó het doel van dat artikel bereikt worden.

Maar ook hier zijn weder twee wegen in te slaan. Dit blijkt reeds uit hetgeen wij zeiden. De gemeente kan namelijk hare kerkvoogden en notabelen magtigen, om met den algemeenen kerkeraad òf tot de benoeming van ouderlingen en diakenen en de beroeping van predikanten, òf tot de beroeping van predikanten alleen mede te werken. Het eerste werd door sommige uit ons midden aangeprezen, en dezen zouden dan ook wederkeerig meerderen invloed op de keus der kerkvoogden en op de werkzaamheden van dezen aan den kerkeraad willen toegekend hebben. Anderen daarentegen achtten dit onnoodig, en blijkens de geschiedenis, onuitvoerlijk. Zij meenden, dat de invloed der gemeente op de benoeming van ouderlingen en diakenen daarom vooral van zooveel gewigt is en in art. 23 vermeld wordt, omdat door hen de predikanten worden beroepen. Zij waren derhalve van oordeel, dat men geacht kon worden aan het hoofddoel van art. 23 voldaan te hebben, als der gemeente meerdere invloed op de beroeping van predikanten werd gegeven, en dus het collegie van kerkvoogden en notabelen door haar gemagtigd werd, alleen om tot de beroeping van predikanten met den algemeenen kerkeraad mede te werken. Het kwam hun daarenboven voor, dat deze maatregel door de minste zwarigheden wordt gedrukt, omdat hij de minste verandering in het reglement op de administratie der kerkelijke fondsen noodzakelijk maakt, en zij stelden zich voor, dat de provinciale kerkbesturen, op het regt en het belang der gemeente lettende, deze verordening aannemelijk zouden achten en met hunne goedkeuring bekrachtigen.

Het spreekt intusschen van zelf, dat deze maatregel niet overal zou kunnen worden beproefd, want waar van ouds *floreenpligtige* ingezetenen het regt der benoeming van den predikant uitoefenen, daar moeten zij dit regt, volgens art. 17 van het reglement op de

administratie der kerkelijke goederen in *Friesland*, behouden. Ook is het Staatsreglement op enkele plaatsen niet aangenomen, en waar het niet is aangenomen, daar heeft men ook geen collegie van kerkvoogden en notabelen, maar kerkmeesters. Doch daar zou dan door dezen kunnen geschieden, wat wij aan kerkvoogden en notabelen wenschen op te dragen.

Ziet daar, Hoog Eerw. Heeren! de verschillende wegen, die men naar ons oordeel, nadat de bepalingen der Synode aangaande deze zaak door de provinciale kerkbesturen zijn verworpen, zou kunnen inslaan, om art. 23 van het Algemeen Reglement, voor zoo ver dit nu mogelijk is, ten uitvoer te leggen. Wij meenen hiermede aan den last, ons door u opgedragen voldaan te hebben. Draagt geen der door ons voorgeslagen maatregelen uwe goedkeuring weg, dan wenschen wij van harte, dat er een betere door u mag gevonden worden. Dit staat bij ons vast, dat het regt der gemeente naar art. 23 van ons Algemeen Reglement moet gehandhaafd worden, door haar meerderen invloed althans op de keus van hare herders en leeraars te geven. Dit staat bij ons vast, dat de uitoefening van dit regt in onze dagen van spanning en verdeeldheid voor het welzijn der gemeente, althans op sommige plaatsen, dringend wordt gevorderd. De Heer der kerke geve U wijsheid om zoo te besluiten, dat Zijne eer en het heil der gemeenten door Uwe verordeningen bevorderd worden.

Zoo luidde het advies, door eene speciale commissie in onze najaarsvergadering uitgebragt om aan de Hooge Kerkvergadering medegedeeld te worden. Het werd met al den ernst, dien het gewigt der zaak vordert, door ons overwogen, en wij kwamen tot het besluit, om, eer wij het eindresultaat van onze overwegingen ter Synodale tafel bragten, bij missive van 7 November ll. van de provinciale kerkbesturen consideratien te vragen over de wijze, op welke art. 23 van 't Algemeen Reglement het best ten uitvoer kan gelegd worden, nadat de bepalingen, in de reglementen op de vacaturen en voor de kerkeraden voorgedragen, niet zijn aangenomen. Wij hoopten vooral van die kerkbesturen, welke de door U voorgestelde bepalingen hebben verworpen, eenig licht te ontvangen, en van hen te vernemen, hoe, naar hunne meening, art. 23 tot waarheid kan gemaakt worden, ten einde van den last, door U ons opgedragen, ons te beter te kunnen kwijten.

Aan deze uitnoodiging hebben al de provinciale kerkbesturen, behalve het bestuur van *Limburg*, elk op zijne wijze, voldaan. Wij gaan U *eerst* den hoofdinhoud van hunne consideratien mededeelen, en *daarna* de slotsom van onze langdurige, ernstige overwegingen aan Uwe beoordeeling onderwerpen.

Het provinciaal kerkbestuur van *Gelderland* verklaart:

„ Art. 23 kan het best ten uitvoer worden gelegd, wanneer de alinea dus gesteld wordt:
„ „ Deze zal dit doen uitoefenen door de kerkeraden, die de gemeenten wettig vertegen-
„ „ woordigen. „ „

Dat van *Noordholland* deelt alleen de verschillende gevoelens der leden mede. Er waren er van oordeel, „ dat het regt, aan de gemeenten in art. 23 van het Algemeen Reglement „ toegekend, haar niet toekomt, dewijl het beroepen van predikanten en het benoemen van „ kerkeraadsleden door haar sedert onheugelijke tijden aan de kerkeraden is overgelaten en „ dus geworden is een *jus constitutum*, dat niet zonder botsing en nieuwe twisten kan ont- „ nomen worden, en dat dus genoemd artikel moet worden geroijeerd. Een ander gevoelen „ daarentegen was, dat de gemeente tot het volle regt om predikanten te beroepen, en „ ouderlingen en diakenen te benoemen, trapswijze komen moet. De tegenwoordige wijze „ van beroeping en benoeming blijve gedurende een bepaald aantal van jaren aan den alge-

„ meenen kerkeraad, met assumtie van een gelijk getal andere leden, die door de gemeente „ gekozen worden. Wil men den overgang nog zachter maken, dan kan de kerkeraad „ gedurende een aantal jaren voortgaan met het beroepen en benoemen, onder voorwaarde „ dat de gemeente een haar waarlijk vertegenwoordigenden kerkeraad hebbe verkregen, „ dien zij zou kunnen verkrijgen, *of* door haar te doen verklaren, dat zij den fungerenden „ kerkeraad voor haren vertegenwoordiger erkent, *of* door de stemgeregtigde leden eene „ commissie te doen benoemen, die een kerkeraad kiest, om haar vertegenwoordiger te zijn „ in het beroepen en benoemen, zoowel als in hetgeen verder tot de werkzaamheden des „ kerkeraads behoort, voor een bepaald getal van jaren.” Ook het volgende gevoelen werd voorgedragen: „Indien de gemeente het regt van beroepen en benoemen zal hebben, „ laat dan de kerkeraad een viertal predikanten haar ter electie voordragen, en een der- „ gelijk, of een minder tal voor ouderlingen en diakenen, hoewel dit laatste in groote „ gemeenten veel moeite, en in kleine gemeenten veel bezwaar zal geven. Of laat de „ kerkeraad bij de beroeping van predikanten en de benoeming van ouderlingen en diakenen „ assumeren de kerkvoogden en notabelen, waar zij zijn, of, waar zij niet zijn, de leden „ der gemeente, wie men het bestuur der kerkelijke goederen heeft aanvertrouwd.” Men heeft ook voorgeslagen art. 23 dus uit te breiden: „Jaarlijks zal bij het aftreden van „ ouderlingen en diakenen voor hem een dubbeltal door den kerkeraad opgemaakt worden „ en aan de gemeente aangeboden, om daaruit eene keuze te doen; maar de beroeping van „ predikanten zal blijven bij den kerkeraad.”

Utrecht vindt zich verpligt als het resultaat van zijne ernstige overwegingen mede te deelen, dat zij geen middel weten uit te denken, waardoor art. 23 van het Algemeen Reglement, zoo als het daar ligt, op eene doelmatige wijze in het belang der kerk zou kunnen ten uitvoer gelegd worden.

Friesland adviseert: „dat de Synodale commissie aan de Synode voorstelle, om het „ geheele artikel uit het reglement te ligten, en daarvoor in de plaats te stellen: „de „ wijze van benoeming van ouderlingen en diakenen, en van beroeping van predi- „ kanten blijft op den bestaanden voet. Voor het geval echter, dat hierin niet getre- „ den mogt worden heeft het de eer, de navolgende wijze van uitvoering van gezegd „ artikel in overweging te geven: „In iedere gemeente zullen de manslidmaten, meer- „ derjarig naar de burgerlijke wet, en niet gealimenteerd, noch gecensureerd, te dien „ einde door den kerkeraad op te roepen, bij beslotene briefjes, met voldoende meerder- „ heid, verkiezen een *kerkelijk kiescollegie*, bestaande uit het dubbeltal van de leden des „ kerkeraads, deze daarin mede begrepen. Leden van dit kiescollegie, voor zoo ver zij niet „ leden van den kerkeraad zijn, moeten zijn leden van de plaatselijke gemeente, boven de „ 30 jaren oud en niet gealimenteerd noch gecensureerd. Dit kiescollegie, daartoe opge- „ roepen en gepraesideerd door den praeses des kerkeraads, voorziet in de vacaturen, door „ periodieke aftreding als anderzins van ouderling- en diakenplaatsen ontstaande. Elke „ twee jaren treedt een vierde der leden van dit kiescollegie, die niet tevens leden des „ kerkeraads zijn, af, doch de aftredenden zijn weder benoembaar. In de plaats van ver- „ storvene, gecensureerde, tot alimentatie vervallene, of om andere redenen ophoudende „ leden van het kiescollegie worden binnenstijds door de gemeente anderen verkozen. De „ kerkeraad (op deze wijze door hen, die de gemeente daartoe gemagtigd heeft, verkozen) „ beroept de predikanten op den thans gebruikelijken voet.”

Overijssel „heeft de eer te berigten, dat het, na ernstige overweging hoe in deze „moeijelijke zaak het best te handelen, geen advies kan mededeelen.”

Groningen „is van gevoelen, dat de bestaande kerkeraden moeten beschouwd worden, „als door de gemeente bepaaldelijk tot deze werkzaamheden gemagtigd. Het houdt het „daarvoor, dat de geschiedenis der Hervormde kerk in ons vaderland ter gunste van deze „inrigting beslist.”

Noordbrabant „heeft met eenparigheid van stemmen besloten te onzer kennis te brengen, „dat in het belang der goede orde, en zonder dat daarbij het regt der gemeenten eenigermate verkort en het beginsel van vertegenwoordiging verloochend wordt, meest doelmatig „is voorgekomen de navolgende bepaling: Door stembevoegden, mannelijke lidmaten der „gemeente, die den ouderdom van 23 jaren bereikt hebben, worden om de 3 jaren in de „maand October of November eenige leden der gemeente benoemd en gemagtigd, om met „den kerkeraad bij het ontstaan eener vacature van ouderling of diaken in den kerkeraad „tot hare vervulling mede te werken. Het getal van zoodanige benoemden en gemagtigden „zal het getal leden van den kerkeraad niet mogen te boven gaan en wordt, benevens de „wijze hunner benoeming en aanvulling, naar de grootte en behoefte der onderscheidene „gemeenten door provinciale reglementen bepaald en geregeld.”

Drenthe uit als zijn eenparig gevoelen den wensch: „dat, voor het tegenwoordige nog, „de slotbepaling van art. 23 gehandhaafd worde, dat „„de bestaande bepalingen van „„kracht blijven,” door de in het 1ste en 2de lid van het artikel bedoelde wijze van „benoeming en beroeping nog onvoorzien te laten, en zulks omdat de tegenwoordige staat „van spanning in de kerk niet geschikt wordt geacht, om thans eene nieuwe regeling „daarvan in te voeren, en dat, ingeval hieromtrent anders geoordeeld wierd en nieuwe „bepalingen voor de benoeming en beroeping ontworpen mogten worden, dan althans worde „aangenomen en in de reglementering doorgevoerd, dat geene bepalingen opgenomen „worden, dan die eenparig voor de gezamenlijke kerk verbindelijk worden verklaard; dat „de beroeping van predikanten blijve bij den kerkeraad, behoudens de verkregene regten „van derden, en dat aangaande de benoeming van ouderlingen en diakenen in allen gevalle „gehandhaafd blijve het goed regt en de waardigheid des kerkeraads.”

De *Waalsche commissie* „heeft betreurd, dat de voorgestelde bepalingen verworpen zijn. „Zij had er hare volle goedkeuring aan gehecht, omdat zij meende, dat art. 23 van het „Algemeen Reglement aldus eene waarheid zou geworden zijn en de regten der gemeente „gehandhaafd, terwijl te gelijker tijd de mogelijke bezwaren, die uit eene meer regtstreeksche en geheele tenuitvoerlegging van het artikel zouden kunnen voortvloeijen, vermeden „waren en bovendien de mogelijkheid nog bleef bestaan, indien de gemeente zulks verlangde, dat de verkiezing op den ouden voet bleef. Iets beters kan de commissie nog „niet in het midden brengen. Eene meer onbeperkte vrijheid van verkiezing zou voorzeker „niet in den geest van de meerderheid der kerkbesturen vallen; eene meer beperkte daarentegen, hoe zij ook werd aangegeven, zou tegen de letter en den geest van het artikel „zijn. De Waalsche commissie adviseert dus, dat in de eenmaal voorgestelde bepalingen „geene veranderingen worden aangebragt, maar dat de Synode ze nogmaals, na de consideratien der kerkbesturen en kerkeraden te hebben ingewonnen, aan de goedkeuring der „provinciale kerkbesturen onderwerpe.” Zij voegt er bij: „de hoop zou misschien niet „ongegrond zijn, dat de uitslag bij sommigen nu anders wezen zou. Eene toelichtende

" memorie zou door de Synode bij dit herhaalde voorstel moeten gevoegd worden, " waarin de gronden van deze handelwijze zouden moeten ontvouwd worden, de gemaakte " bezwaren bestreden, en aangewezen, dat het beginsel eenmaal in het Algemeen Reglement " opgenomen, er geene meer gematigde en betere wijze was uit te denken, om er eene " voorzigtige en te gelijkertijd ware en getrouwe uitvoering aan te geven. Mogt onver- " hoopt ", dus eindigt de Waalsche commissie, " het resultaat nogmaals hetzelfde zijn, " het zou volgens het oordeel der commissie beter wezen, dat de zaak nog eenigen tijd " op den ouden voet bleef, dan dat men een nieuwen staat van zaken in het wezen riep, " die, niet gegrond op art. 23 van het Algemeen Reglement, nog buitendien het doel dat " men zich voorstelt, de handhaving van de regten der gemeenten en het welzijn der kerk, " niet bereiken zou."

Zuidholland " heeft de toepassing van art. 23 in het algemeen voor de vaderlandsche " kerk van den beginne af beschouwd hoogst bezwaarlijk, zoo niet onuitvoerlijk te zijn. " Het is in dit gevoelen bevestigd door de consideratien van gelijke strekking, die omtrent " de conceptreglementen door de kerkelijke besturen bij de Synode zijn ingediend. Ook " eene meer gewijzigde toepassing er van, die door anderen werd voorgeslagen, was naar " het oordeel van het bestuur onaannemelijk, deels omdat daardoor de bezwaren tegen het " stelsel van vrije verkiezing niet genoegzaam werden opgeheven, deels om het te kort doen " aan den bepaalden zin van het gezegde artikel, indien de vrijheid der verkiezing te zeer " beperkt werd. Bovendien is het hoe lang zoo meer voorgekomen, dat het artikel te " zeer ingrijpt in de regeling der kerk bij hare verhouding tot de reglementen. Het is " om deze redenen, dat er bij het bestuur ook nu geene voldoende termen zijn gevonden " tot vaststelling der wijze van beroeping en benoeming, zoo lang art. 23 der kerkelijke " grondwet blijft bestaan. Het bezwaar der alteratie," voegt het bestuur er bij, " het " bezwaar der alteratie van een zoo voornaam punt in het algemeen reglement reeds zoo " spoedig na deszelfs invoering, en tegen den wensch van velen in de Nederlandsche kerk, " is niet minder door het bestuur in aanmerking genomen. Het doet daarom hulde aan de " zorgvuldigheid, waarmede de Synode alle gelegenheid aan de kerk heeft gegeven tot het " openbaren van hare meening in deze. Doch wanneer dan nu, blijkens de adviesen der " kerkbesturen, de ongezindheid der meerderheid tegen het artikel niet is te ontkennen, " wordt de opheffing er van te minder bedenkelijk. Het getal van gemeenteleden, die " zich daartegen zouden verklaren, moge zelfs allengs zijn toegenomen, er is ter andere " zijde een aantal te noemen van degenen, die vroeger, voor het behoud van meer gemeld " artikel gunstig gestemd, allengs van hunne meening terug gekomen zijn, naar mate de " jongst verloopen jaren in het burgerlijke deden zien, wat er is van vrije verkiezingen. " Het bestuur oordeelt derhalve, schoon uwe uitnoodiging eeniglijk gewaagt van consideratien " wegens de wijze van het ten uitvoer leggen des bewusten artikels, zich de vrijheid te " mogen geven, de verandering er van aan te bevelen, en vleit zich, dat het voorstel daartoe, " door de Synode aan de kerkbesturen geschiedende, vrij eenparigen bijval zal vinden, " als ook, dat, wie zich daardoor zal te leur gesteld zien, niettemin de uitspraak der " groote meerderheid in de kerk als billijke reden voor de Synode, om daartoe te besluiten, " zal moeten erkennen. Met de verandering van het artikel wil het bestuur echter geen " inbreuk gemaakt hebben op het aan de gemeenten toegekende regt tot beroeping en be- " noeming. Alleen wordt het in gevestigde gemeenten op den aldaar gebruikelijken voet

„ uitgeoefend, terwijl in nieuw gestichte gemeenten eene regtstreeksche verkiezing van ker-
„ keraadsleden door stembevoegden voor de eerste reis plaats hebbe. Het is alzoo, dat het
„ bestuur „, dus eindigt het, „ zich gaarne vereenigt met de redactie van genoemd artikel,
„ zoo als de rapporterende commissie in de Synode van 1853 reeds heeft voorgedragen
„ tegen het geval van eene mogelijke wijziging, waarbij evenwel de bepaling betrekkelijk
„ nieuwe gemeenten in meer stelligen zin zou verlangd worden, in voege als volgt, of in
„ dergelijke woorden: „ „ De benoeming van ouderlingen en diakenen en de beroeping
„ „ van predikanten geschiedt door den kerkeraad, die de gemeente vertegenwoordigt; in
„ „ nieuwe gemeenten geschiedt zij door stembevoegde lidmaten. „ „

Zeeland eindelijk verklaart, „ dat art. 23 eenmaal in het Algemeen Reglement opge-
„ nomen, naar zijn oordeel, nu ook dient in uitvoering gebragt te worden. Vraagt men:
„ hoe? en wel meer bepaaldelijk: op wat wijze kan er in dier voege gevolg worden ge-
„ geven aan (sic), dat de gemeente haar regt van benoeming uitoefene, maar er tevens
„ kans zij — want dit wenscht men eigenlijk — dat de verkiezing van ouderlingen en
„ diakenen op den thans bestaanden voet blijve voortduren? Misschien zou dan daartoe
„ de volgende consideratie in overweging kunnen komen. Men late in alle gemeenten van
„ wege de kerkeraden niet slechts tweemalen van den predikstoel aflezen, maar ook een
„ gedrukt biljet voor ieder manslidmaat, die op het register der ledematen is ingeschreven,
„ aan de huizen rondbrengen tegen afgifte van een reçu. Bij die openbare afkondiging en
„ in dat biljet worde vermeld, dat de kerkeraad op een bepaalden dag, of, in groote ge-
„ meenten, op 2, 3 of 4 dagen zitten zal, om de stemmen der gemeenteleden op te nemen
„ omtrent de vraag: of de kerkeraadsleden voortaan door alle manslidmaten zullen verkozen
„ worden, dan wel, zoo als nu plaats heeft, door den fungerenden kerkeraad? met uit-
„ drukkelijke bijvoeging, in de gedrukte biljetten zelfs met cursive letters gedrukt, dat
„ de leden, die *niet* verschijnen, zullen geacht worden, hunne stem te hebben uitgebragt
„ tot behoud van het bestaande gebruik. Voorts is goedgevonden hierbij speciaal te ver-
„ melden, dat het bovenstaande advies het gevoelen was der meerderheid van de vergade-
„ ring, daar twee leden er zich niet mede konden vereenigen. „

Ziet daar een getrouw verslag van de consideratien der provinciale kerkbesturen. Wij zien er uit, hoezeer de gevoelens uiteenloopen, en worden er door bevestigd in de overtuiging reeds vroeger door ons uitgesproken, dat het niet gemakkelijk is de beste wijze op te geven, op welke art. 23 van het Algemeen Reglement ten uitvoer kan gelegd worden. Er zijn er zelfs die meenen, dat art. 23 als onuitvoerlijk, en met de belangen der gemeenten zoowel als met de regten der kerkeraden strijdig, uit onze grondwet moet worden weggenomen, of zóó gewijzigd, dat de strekking van het artikel geheel vervalt, en het regt, aan de gemeente toegekend, haar weder ontnomen wordt. Zij geven dit gevoelen òf regtstreeks, òf zijdelings te kennen. Zij deelen ons dus consideratien mede over een vraagpunt, dat wij niet hadden aangeroerd; want wij wenschten, volgens onze uitnoodiging, van hen te vernemen, niet of gezegd artikel kan en moet behouden worden, maar alleen, welke hun de beste wijze voorkwam, om het tot waarheid te maken. Wij waren toch overtuigd, blijkens het rapport in onze najaarsvergadering uitgebragt, en wij staan nog in deze overtuiging: „ dat het regt der gemeente naar art. 23 van ons Algemeen Reglement moet ge-
„ handhaafd worden, door haar meerderen invloed althans op de keus van hare herders en
„ leeraars te geven, en dat de uitoefening van dit regt, in onze dagen van spanning en

" verdeeldheid, voor het welzijn der gemeente, althans op sommige plaatsen, dringend wordt " gevorderd." Wij verheugen ons daarom, dat de meeste kerkbesturen de instandhouding en handhaving van gezegd artikel òf stilzwijgend aannemen, òf onbewimpeld uitspreken. Maar ten aanzien van de wijze op welke het 't best kan worden uitgevoerd, worden, gelijk gij hebt gehoord, verschillende meeningen door hen voorgedragen. De een wil de kerkeraden beschouwd hebben als de gemeente wettig vertegenwoordigende, en is derhalve van oordeel, dat de benoeming van ouderlingen en diakenen, en de beroeping van predikanten kan blijven op den bestaanden voet, zonder dat het regt der gemeenten verkort en art. 23 van het Algemeen Reglement geschonden wordt. Een ander wil de gemeenten laten beslissen, of de kerkeraden voortaan door de manslidmaten zullen verkozen worden, dan wel, zoo als nu plaats heeft, door den fungerenden kerkeraad. Een derde wil, dat de kerkeraad bij de benoeming van ouderlingen en diakenen en bij de beroeping van predikanten eene nominatie aan de gemeente voordrage, uit welke deze kieze. Een vierde wenscht aan den kerkeraad het collegie van kerkvoogden en notabelen toe te voegen ter benoeming van ouderlingen en diakenen, althans ter beroeping van predikanten. Een vijfde stelt voor, dat de manslidmaten een *kerkelijk kiescollegie* benoemen, dat in vereeniging met den bestaanden kerkeraad voorziet in de vacante plaatsen van ouderlingen en diakenen, en dat door dezen, de gemeente wettig en waarlijk vertegenwoordigenden kerkeraad de beroeping der predikanten geschiede. Een zesde eindelijk wil de door de Synode voorgestelde, maar door de provinciale kerkbesturen verworpen bepalingen op nieuw aan de kerkbesturen hebben voorgedragen, in de hoop, dat zij nu beteren ingang vinden zullen.

Maar gij wenscht de slotsom van onze beraadslagingen te weten. Wij hebben de consideratien der provinciale kerkbesturen met naauwgezetheid en met al den ernst, dien het gewigt der zaak vordert, overwogen. Wij hebben ons tevens de verschillende gevoelens op nieuw voor den geest gebragt, die wij aangaande de wijze van uitvoering van het bewuste artikel in onze najaarsvergadering hebben uitgesproken, en ons herinnerd wat wij toen verklaarden, " dat wij, als dit artikel naar de letter zoo wel als naar den geest moet worden nageleefd, geene wijze van uitvoering u weten voor te dragen, die meerdere aanprijzing verdient dan de bepalingen, die door de provinciale kerkbesturen zijn verworpen." Geen wonder derhalve, dat het advies der Waalsche commissie, zoo even door ons vermeld, gereeden ingang heeft gevonden, en dit te meer, omdat de proef, door haar aangegeven, zonder eenig gevaar kan genomen worden; maar vooral omdat wij met haar eenige hoop hebben, dat de verworpen bepalingen welligt thans door de meerderheid der provinciale kerkbesturen zullen worden aangenomen. Wij gronden die hoop deels op de toelichtende memorie, die met de gezegde bepalingen aan de provinciale kerkbesturen zou moeten worden toegezonden, deels op den aard der consideratien van de kerkbesturen zelven, en de wijze, op welke sommigen van hen art. 23 wenschen ten uitvoer gelegd te zien. Wij stellen derhalve voor, " dat de Synode de eenmaal voorgestelde bepalingen aangaande de benoeming van ouderlingen en diakenen in het reglement voor de kerkeraden nogmaals, en die voor het reglement op de vacaturen met deze wijziging arrestere, dat de kerkeraad, aldus door de gemagtigden der gemeente verkozen, zelf en vrijelijk de beroeping van den predikant zal uitbrengen; dat deze bepalingen, nadat de consideratien der kerkbesturen en kerkeraden zullen zijn ingewonnen, aan de goedkeuring der provinciale kerkbesturen onderworpen worden, vergezeld van eene toelichtende memorie, in welke de gronden voor

deze handelwijze worden ontvouwd, de gemaakte bezwaren uit den weg geruimd, en de aannemelijkheid der meergemelde bepalingen, als de beste uitvoering van art. 23 in het licht gesteld.

Mogt gij in dit voorstel niet treden, omdat gij de hoop op een gewenschten uitslag niet met ons deelt, of werd die hoop door eene vernieuwde verwerping van de gezegde bepalingen door de provinciale kerkbesturen verijdeld, dan zijn wij, na alles nogmaals rijpelijk overwogen te hebben, van oordeel, dat de beste wijze, op welke het meergemelde artikel kan verwezenlijkt worden, deze is, dat de manslidmaten een kiescollegie benoemen, dat dit collegie de ouderlingen en diakenen verkieze, en dat de kerkeraad de predikanten beroepe. Deze wijze van handelen zou, zoo zij werd aangenomen, nader moeten worden geregeld. Wij geven nu alleen het beginsel en de hoofdtrekken aan. Ook zóó zal der gemeente meer invloed worden verzekerd op de zamenstelling van het collegie dat haar vertegenwoordigt. Zóó zal het regt, haar in art. 23 van het Algemeen Reglement toegevoegd, worden gehandhaafd en uitgeoefend, en de kerkeraad, niet slechts in naam en door gewoonte, maar wettig en wezenlijk haar vertegenwoordigen. Wij eindigen op nieuw met den wensch: de Heer der kerke geve u wijsheid, om zóó te besluiten, dat zijne eer en het heil der gemeente door uwe verordeningen bevorderd worde.

De heer *Hugenholtz* heeft met geen der adviesen van de Synodale commissie in deze zich vereenigd, en daarvan aanteekening verlangd.

3°. De missive der classikale vergadering *Gouda*, houdende verzoek, „dat door de „Synode maatregelen mogen worden genomen tot eene kerkelijke regeling van het „collatieregt, ten einde alle conflicten daaromtrent mogen worden verhoed, welke, „blijkens de ondervinding, de vervulling van vacante leeraarsplaatsen langdurig kunnen „vertragen„, en door de Synode, in hare vergadering van 14 Julij ll., gesteld in handen van de Algemeene Synodale commissie, heeft tot eene ernstige, naauwgezette overweging aanleiding gegeven. Wij waren toch met de gezegde classikale vergadering eenstemmig van gevoelen, dat eene regeling van het collatieregt hoogstwenschelijk is, en in het belang der kerk dringend wordt gevorderd, opdat onaangename botsingen, zooveel mogelijk, verhoed, en noodlottige vertragingen in het beroepingswerk voorgekomen worden. Wij bragten ons met droefheid voor den geest, hoe sommige gemeenten door processen over de regten van collatoren, of door de willekeurige handelwijze van hen, die tot de beroeping moesten medewerken, zelfs jaren lang van een eigen herder en leeraar verstoken zijn gebleven, hoe zij hierdoor in Christelijke kennis en geloof zijn verachterd, en de kerkelijke zin bij haar is verminderd. Wij gevoelden ons te meer gedrongen, om deze gewigtige zaak met al den ernst, dien zij verdient, ter hand te nemen, omdat het conceptreglement op de vacaturen, dat thans aan de beoordeeling der provinciale kerkbesturen onderworpen is, ons niet voldoende is voorgekomen, om haar te regelen en de spoedige vervulling van ontstane vacaturen te verzekeren. De eenige bepaling toch, die in gezegd reglement aangaande deze zaak voorkomt, is vervat in art. 45, en luidt dus: „Wordt „de vertraging„ (van de beroeping) „veroorzaakt door hen, die het regt van collatie, „of van eenige andere wettelijke medewerking bezitten, dan wordt door het classikaal „bestuur dezelfde weg gevolgd, als in art. 40 is aangewezen, inzonderheid ook door „inroeping, waar zulks noodig is, van de hulp van het Ministerieel departement, en

3°. Kerkelijke regeling der collatieregten.

„ staat het verder den kerkeraad met raad en hulpe ter zijde tot het aanwenden van elk „ wettig middel, om de beroeping tot stand te brengen.„ En wat zegt nu het aangehaalde 40ste artikel? Dit: „ Indien er bij het Ministerieel departement bezwaren bestaan „ tegen het verleenen van handopening, tracht het classikaal bestuur tot oplossing daar- „ van te geraken, naar aanduiding van het Algemeen Reglement, artt. 43, 44 en 51„; waarbij men nog had kunnen, en met even veel regt, als art. 44, had behooren te voegen art. 52. Maar deze artikelen spreken alleen van het waken der classikale besturen en der provinciale kerkbesturen voor de belangen der vacante gemeenten, van het waken en zorgen der provinciale kerkbesturen voor de godsdienstige en kerkelijke belangen in hun ressort, en van beider bevoegdheid, om daartoe te corresponderen met kerkelijke besturen en andere collegien, en met bijzondere personen. Het zijn dus niet, dan algemeene, weinig afdoende bepalingen. Er is te veel *recursus ad principem* in aangeprezen. Zij getuigen te weinig van kerkelijken zin. Het collatieregt wordt er niet kerkelijk door geregeld, en zij zijn onvoldoende. Indien er dus geene nadere bepalingen worden gemaakt, dan zullen dergelijke botsingen zich kunnen vernieuwen, als wij meer dan ééns betreurden, en sommige gemeenten zullen de droevige slagtoffers hiervan wezen. Eene nadere regeling van het collatieregt is en blijft dus allernoodzakelijkst.

Maar is die regeling op kerkelijk gebied mogelijk? Wij meenen deze vraag bevestigend te mogen beantwoorden, en gaan u onze denkbeelden hierover mededeelen. Wij gaan uit van de stelling, dat het collatieregt, zoo als het bij het besluit van den Souvereinen Vorst van 26 Maart en 28 September 1814 is vastgesteld, door de kerk behoort te worden geëerbiedigd; maar wij beweren tevens, dat er onderscheid moet worden gemaakt tusschen het alzoo erkende *regt* en de *uitoefening*. Wij erkennen, het *regt* van collatie, of van eenige andere medewerking ter beroeping van een predikant berust bij hen, die wettig zijn erkend dat regt te bezitten, maar wij willen wel opgemerkt hebben, dat de gelegenheid tot uitoefening van dit regt ontstaat bij vacature, en vacaturen moeten volgens geldige kerkelijke verordeningen binnen een bepaalden tijd vervuld worden. Deze verordeningen stellen de wijze vast, op welke de beroeping van predikanten moet geschieden, en regelen de termijnen. Aan die termijnen zijn dus allen gebonden, die òf het werk der beroeping te verrigten, òf eenig regt, 't zij van collatie, 't zij van andere wettelijke medewerking daarbij uit te oefenen hebben. Dat regt zelf blijft alzoo ongeschonden, en kan door hen, die het bezitten, worden uitgeoefend, maar de kerk zorgt, dat de uitoefening van dit regt niet willekeurig verschoven worde. Zij is hiertoe niet alleen bevoegd, maar ook verpligt, opdat de kudde, die de Heer aan hare hoede, dat is aan de hoede van hare opzieners heeft toevertrouwd, niet langer dan noodig is herderloos blijve, en niet verstrooid worde, noch schade lijde. Wanneer dus een collator, of hij, die eenige andere wettelijke medewerking tot de beroeping van een predikant bezit, in gebreke blijft, om, na van de ontstane vacature kennis bekomen te hebben, binnen den tijd, door kerkelijke verordening bepaald, van zijn regt gebruik te maken, dan mag de kerkeraad niet alleen, maar dan behoort hij zelfs in het belang van de gemeente, die aan zijne zorg is toevertrouwd, met het beroepingswerk voort te gaan. De collator, of hij die eenig ander regt van medewerking bezit, heeft zich daarover niet te beklagen; zijn regt is niet verkort geworden; hij heeft den tijd, in het belang der gemeente tot de uitoefening bepaald, laten voorbijgaan; hij heeft van zijn regt geen gebruik gemaakt, en alzoo niets aan de kerk, maar alles alleen aan zich selven te wijten.

Maar hoe? indien de regthebbende tot medewerking in de beroeping meer regt beweert te bezitten, dan de kerkeraad oordeelt hem te mogen toekennen? Hoe? als hij het regt van *collatie* wil uitoefenen, terwijl de kerkeraad zegt, dat hij slechts het regt van *electie* heeft. Hoe? als hij het regt van *electie* voor zich eischt, terwijl de kerkeraad meent hem slechts de *agreatie* te kunnen toestaan? Hoe? als hij, om zijn vermeend regt te handhaven, de zaak in geschil voor den burgerlijken regter brengt, en aan diens beslissing onderwerpt? Zal de kerkeraad ook dan met het werk der beroeping voortgaan, zoodra de tijd, door kerkelijke verordening daarvoor bepaald, is verstreken? Maar beslist hij dan niet in zijne eigene zaak? Loopt hij dan niet den regter vooruit? Stoort hij dan niet het regt in zijnen loop? Is dit niet ongeoorloofd en voor de maatschappij gevaarlijk? Mag de kerk zoo iets doen? En mogen wij haar dien weg aanwijzen, wij op dien weg haar leiden? Ziedaar eenige zwarigheden, die zich hier aan ons voordoen, maar wier oplossing wij niet onmogelijk, ja zelfs niet moeijelijk achten. Letten wij slechts op elk der genoemde gevallen afzonderlijk. Van het eerste, dat is wanneer de regthebbende de *vrije collatie* meent te hebben, en deze dus wil uitoefenen, terwijl de kerkeraad van oordeel is, dat hem slechts het regt van *electie* toekomt, behoeven wij naauwelijks te spreken, omdat de wet van den 26sten Maart 1814 zelve hier beslist. Zij zegt toch uitdrukkelijk, dat dáár waar ook maar een gedeelte van het tractement uit 's Rijks schatkist voortvloeit, geene vrije collatie, maar slechts *electie* bestaat. Hier kan dus geen twijfel zijn. Men heeft alleen te onderzoeken, of het tractement, dat aan de standplaats is verbonden, uit de pastorijgoederen alleen, dan of het ten deele ook uit 's Rijks schatkist voortspruit. Is het laatste het geval, dan heeft de geregtigde tot medewerking in de beroeping alleen de *electie*; de kerkeraad biedt hem een *tweetal* aan, waaruit hij heeft te kiezen, en oefent hij dit regt niet binnen den bepaalden tijd uit, dan ga de kerkeraad tot de beroeping over; hij heeft het regt van den collator geëerbiedigd; deze heeft zich zelf van de uitoefening van dit regt beroofd, de gemeente mag door zijne willekeur geen schade lijden. Moeijelijker is het, wanneer de geregtigde tot medewerking beweert het regt van *electie* te hebben, terwijl de kerkeraad meent, hem slechts de *agreatie* te moeten toestaan, of wanneer iemand meenen mogt de *agreatie* te hebben, terwijl de kerkeraad hem deze ontzegt. Maar ook hier is de zwarigheid niet onoverkomelijk, en de regeling mogelijk. Men late namelijk in deze gevallen het regt gelden, dat bij de voorgaande beroeping is uitgeoefend. Dat regt worde door den kerkeraad geëerbiedigd, zoolang het geschil niet is uitgemaakt, en de beroeping hebbe alzoo voortgang binnen den tijd, door het kerkelijk reglement bepaald; en wordt de agreatie van het beroep geweigerd of niet op den bepaalden tijd gegeven, dan worde het beroep door het classikaal bestuur geapprobeerd alsof de agreatie geschied ware. Zoo zal de gemeente geene schade lijden, en de kerkeraad blijft in zijn regt, om, zoo hij dit noodig keurt, het vermeende regt van hem, die tot de beroeping heeft medegewerkt, voor het vervolg te betwisten.

Zoo meenen wij, dat aan het verzoek der classikale vergadering van *Gouda* kan worden voldaan en het collatieregt kerkelijk behoort te worden geregeld. Dien ten gevolge zijn wij van oordeel, dat art. 45 van het conceptreglement op de vacaturen aldus moet worden veranderd: „ Wordt de vertraging veroorzaakt door hen, die het regt van collatie of van eenige „ andere wettelijke medewerking bezitten, dan gaat de kerkeraad met het werk der beroeping „ voort. In twijfelachtige gevallen wordt het regt, dat bij de laatste beroeping is uitgeoefend,

„ door den kerkeraad geëerbiedigd. Bij weigering of uitstel van de agreatie approbeert het „ classikaal bestuur ook zonder haar de beroeping."

4°. Meer beknopte uitgave der Synodale Handelingen.

4°. Bij besluit van den 5den Julij zijn ten fine van advies in onze handen gesteld eenige adressen, houdende bezwaar wegens het laat verschijnen van de gedrukte Synodale Handelingen, en de meerdere kostbaarheid, als gevolg van de steeds toenemende uitgestrektheid.

Daar de latere uitgaaf vooral ook door die grootere uitvoerigheid der Synodale Handelingen veroorzaakt wordt, hebben wij gemeend inzonderheid te moeten overwegen, of er, naar aanleiding der voorstellen, bijzonder ook van de predikanten in de classe *Onderdendam*, eenige maatregelen zouden te nemen zijn om de gedrukte Handelingen minder volumineus te maken. Want het provinciaal kerkbestuur *Drenthe* spreekt wel van het toevoegen van eenen vasten amanuensis aan den secretaris om deze in het werk der uitgave behulpzaam te zijn, maar ons is het genoeg zulks hier met een woord te herinneren, terwijl wij ons minder bevoegd achten te deze een bepaald voorstel te doen.

Wat dus de hoofdzaak betreft, ook hier kunnen wij kort zijn.

Zoo lang men gedrukte Handelingen der Synode noodig en nuttig acht, én tevens verlangt dat die *getrouw* en voor den lezer *verstaanbaar* zijn, zien wij niet hoe aan de bezwaren der predikanten in de classe *Onderdendam* te gemoet te komen zij.

Men spreekt van te groote uitvoerigheid van voorstellen en rapporten, doch men moge den stellers beknoptheid aanraden, men zal hun toch wel geene bepaalde voorschriften omtrent hunnen stijl willen geven, of beknoptheid begeeren ten koste van volledigheid en duidelijkheid.

Men begeert de weglating van conceptreglementen en voorgestelde veranderingen in dezen, maar men zou dan ook moeten weglaten alle voorgestelde amendementen en discussien over zulke concepten en voorstellen, als welke zonder kennis van dezen te eenemale onverstaanbaar zouden zijn.

Het eenige wat zou *kunnen* geschieden ware misschien de weglating der reglementen, zoo als zij, na gehouden discussien, in hun geheel gearresteerd worden, omdat dezen toch weldra afzonderlijk worden uitgevaardigd en ter kennis van de belanghebbenden gebragt. Maar aldus zouden de gedrukte Handelingen hunne waarde voor de kerk, zoo niet geheel, dan toch grootendeels verliezen.

Gaarne zullen wij van meerder en beter inzigt eenig middel vernemen om aan de ingebragte bezwaren te gemoet te komen, maar wij voor ons vermeenen hiermede aan den ons opgedragen last voldaan te hebben.

5°. Ontworpen tabellen voor de verslagen wegens de examina.

5°. De invoering van eene vaste, geregelde en zoo veel mogelijk volledige tabèl voor de verslagen wegens de examina is ons zeer aanbevelingswaardig voorgekomen, en voldoende dus aan het verlangen, in de zitting van den 13den Julij door de Synode geopenbaard, hebben wij de navolgende tabèl ontworpen, die wij ter beoordeeling aan Uwe vergadering aanbieden:

TABELLARISCH VERSLAG van het examen door het Provinciaal Kerkbestuur van afgenomen den

NAAM en VOORNAMEN van den GEEXAMINEERDE.	ONDERWERPEN van het EXAMEN. — Zie reglement op het examen.	NAMEN der EXAMINATOREN.	TIJD voor elk der VAKKEN besteed.	BEKWAAMHEID van den GEEXAMINEERDE: zeer goed.	goed.	middelmatig.	onvoldoende.	UITSLAG.	*OPMERKINGEN.*
	Uitlegging des Bijbels met opgave der behandelde hoofdstukken. (art. 20*a*.)								Bij elke tabèl moet een beredeneerd verslag worden ingediend met ontwikkeling der gronden, waarop de inhoud der vijfde kolom van de binnenstaande tabèl steunt.
	Bijbelsche geschiedenis, geschiedenis der kerk en van hare leerstellingen. (art. 20*b*.)								
	Leerstellige godgeleerdheid. (art. 20*c*.)								
	Christelijke zedekunde. (art. 20*d*.)								
	Practische godgeleerdheid. (art. 20*e*.)								
	Prediking (schriftelijk, mondeling). (art. 20*e*.)								

Aldus opgemaakt in de Vergadering van het provinciaal kerkbestuur van

6°. Belangen van het Purmerkerkefonds.

6°. Aan de Synodale commissie is, bij besluit der Synode van den 14den Julij, gezonden een adres van de classikale vergadering *Edam* van 27 Junij ll., waarbij aan de Synode deze twee vragen gerigt worden:

wat er door de Synode is gedaan in de zaak van het *Purmerkerkefonds*, ten gevolge van het, bij het provinciaal kerkbestuur ingediend rapport van het classikaal bestuur van 21 Augustus 1852, waarbij voldaan werd aan de Synodale aanschrijving van 7 Julij 1851; en tevens

wat er zou kunnen gedaan worden door de classikale vergadering of door het classikaal bestuur, of door wien ook, om den eigendom en de revenuen van 70 morgen lands, ware het ook slechts gedeeltelijk, te beschermen en voor de Hervormde kerk te verzekeren.

De zaak is kortelijk deze:

Bij het octrooi van de Staten van *Holland* en *Westfriesland* tot het bedijken van den *Purmer* werd, tot onderhoud van *kerken* en *kerkelijke diensten*, de honderdste morgen van alle te bedijken gronden voorbehouden, onder beheer van een opzettelijk collegie van kerkmeesters uit de leden van het *Purmerbestuur*.

Bij uiterste wilsbeschikking van den 15den Julij 1808, in 1821 door den dood bekrachtigd, werd door *Jan van Wallendal* aan de *Purmerkerk*, ter vermeerdering van hare kerkelijke goederen, gelegateerd eene boerenwoning met veertig morgen lands, onder voorwaarde dat zij zullen worden gesteld en altijd verblijven onder directie en administratie van dijkgraaf en hoofdingelanden van de *Purmermeer*, om de zuivere vruchten en revenuen aan de bestuurders van de *Purmerkerk* uit te keeren.

Noch afzonderlijke gemeente noch kerk is in de *Purmer* aanwezig; *Purmerkerk* (aan welke evengenoemd legaat is gemaakt) bestaat er dus niet; maar behooren de ingezetenen van den *Purmer* tot de omliggende gemeenten; wordende aan de predikanten van die gemeenten, ten getale van acht, jaarlijks *f* 75 uitbetaald. Stichting van eene afzonderlijke gemeente wordt niet verlangd, en zelfs beschouwd tegen het belang van de ingezetenen van den *Purmer*.

Uit een rapport van het provinciaal kerkbestuur van *Noordholland* van den 5den Mei 1852 schijnt te blijken, dat ook andere uitgaven uit de opkomsten van het fonds worden gedaan; immers wordt aangevoerd, *dat men niet berekenen kan*, *dat er* REGTENS *uit de kerkelijke inkomsten eenige andere betalingen geschieden kunnen;* door wien die *f* 75 's jaars aan de acht predikanten wordt uitbetaald, en hoe of op welke wijze de quitantie wordt afgegeven, is niet vermeld.

De Synode stelde de hier betrekkelijke stukken met alle andere, vicarijen en geestelijke goederen betreffende, in handen van de Synodale commissie; verder werd hieraan niet gedaan.

De, volgens het octrooi op het bedijken van den *Purmer*, gereserveerde gronden tot onderhoud van de kerk en kerkelijke diensten zijn buiten twijfel *kerkegoederen;* de zuivere opkomsten van de, door *Jan van Wallendal* gelegateerde boerenplaats, ofschoon gesteld onder administratie van dijkgraaf en hoofdingelanden van de *Purmermeer*, moeten aan de bestuurders van de *Purmerkerk* worden uitgekeerd, en strekken tot vermeerdering van hare inkomsten.

Het geldt hier dus *kerkelijke fondsen.*

Bij art. 6 nu van het reglement op de administratie van de kerkelijke fondsen voor *Noordholland* is het algemeen toezigt over de administratie van kerkelijke fondsen opgedragen aan het provinciaal collegie van toezigt; het behoort tot de verpligtingen van dat collegie om te

waken, dat de bedoelde gronden niet worden vervreemd en voor de Hervormde kerk verzekerd, en meenen wij alzoo Uw Hoog Eerwaarden te moeten adviseren, aan de classikale vergadering *Edam*, in antwoord op haren brief van den 27sten Junij jl., te kennen te geven, dat zij zich te dezer zake hebbe te wenden tot het provinciaal collegie van toezigt in *Noordholland*, met verzoek om den uitslag daarvan aan de Synodale commissie te willen mededeelen.

7°. Geroepen door de Synode, bij hare besluiten respectivelijk van 14 en 17 Julij, om de belangen der gemeenten *Eerbeek*, *Bakkeveen* en *Dragtstercompagnie* in overweging te nemen, voor de twee eerstgenoemden om hare zelfstandigheid met een eigen predikant, voor de laatste om te haren dienste een tweeden predikant te *Dragten* te verkrijgen, hebben wij de twee in de eerste plaats vermelden aangehouden, de eene tot dat door de Regering advies zal worden gevraagd, de andere tot de kerk, die in aanbouw is, voltooid zal zijn, en wat de *Dragtstercompagnie* betreft, hebben wij begrepen in geene bemoeijingen te moeten treden, op grond dat het niet is gebleken, dat de wensch van de gemeente zelve is uitgegaan.

7°. Belangen der gemeenten *Eerbeek*, *Bakkeveen* en *Dragtstercompagnie*.

Omtrent *Eerbeek* werd ons advies later ingeroepen, bij Ministeriële missive van 27 Februarij, n°. 10, geregistreerd sub n°. 7493, en toen hebben wij bij den Minister bedenking ingebragt tegen het verleenen, althans van het volle predikantstractement uit de schatkist van het Rijk, van wege het onbeduidend belang, dat, in verhouding vooral tot vele andere gemeenten, in de bewilliging van dit verzoek is gelegen, vermits *Eerbeek* zonder schade voor de belangen der godsdienst met *Hall* kan vereenigd blijven, waarom wij den Minister hebben geraden om geene verstrekking van gelden tot goedmaking van het tractement toe te zeggen, dan nadat eerst van de zijde der gemeente, die de kerkelijke gebouwen heeft gesticht, met het inzigt om een eigen predikant te bekomen, een fonds zal zijn aangewezen, waaruit ten deele het predikantstractement zal gevonden worden.

8°. In onze najaarsvergadering kwamen bij ons de missiven der kerkbesturen ter tafel, waarbij zij hunne stem uitbragten over het, door de Synode in de zitting van den 21sten Julij, gewijzigde 12de artikel van het Algemeen Reglement, en bevonden wij, dat al de besturen hunne stem tot goedkeuring gaven, met uitzondering van *Noordbrabant*, hetwelk verklaarde te verwerpen, zoo wel om den vorm der behandeling als om den inhoud van het artikel, en van *Friesland*, hetwelk te kennen gaf, zijne stem van wege gebrek in den vorm niet te kunnen uitbrengen, maar indien het stemmen moest, dat het dan de wijziging zou afkeuren. Met de gebruikelijke formule is het gewijzigd artikel door ons uitgevaardigd, om, volgens den wensch der Synode, uitgesproken in de zitting van den 26sten Julij, met 1°. Januarij 1856 kracht van wet te erlangen.

8°. Invoering van het gewijzigd art. 12 van het Algemeen Reglement.

II.

II. Werkzaamheden door ingekomen stukken bij de commissie aangebragt.

Bij de werkzaamheden, die ons door de Synode werden opgedragen, voegden zich nog vele anderen, van buiten ons aangekomen, uit ingediende stukken van onderscheidene kanten voortgevloeid, waarvan *een deel* betrekking heeft tot zaken die reeds vroeger behandeld zijn, *een deel* tot zaken die nog niet waren voorgekomen. Wij vermelden ze U naar deze orde; het zal de inhoud zijn van het tweede deel van dit ons verslag.

A. Stukken met behandelde zaken in verband.

A. Onder de behandelde zaken, waarmede de stukken in verband staan, aan welke wij de eerste plaats zouden geven in dit gedeelte van het rapport, zijn er van oudere en van jongere heugenis.

1°. Adres tot vergoeding van herlerlijke diensten aan de krijgslieden.

1°. Een onderwerp, dat sints eene lange rij van jaren bij de Synode aanhangig is, mag zeker de bezoldiging worden genoemd van de evangeliedienaars voor hunne zorgen, aan de godsdienstige opleiding van krijgslieden gewijd. Besloot de Synode na vele bemoeijingen, volgende het advies der Synodale commissie, om in hetgeen zij van de Regering verkregen had te berusten, een nieuw onderzoek werd bij ons uitgelokt door een adres van den kerkeraad te *Medemblik*, dd. 4 Maart, geregistreerd sub n°. 7496, strekkende om onze medewerking in te roepen, dat aan den predikant *du Saar* eene Rijkstoelage mogt gegeven worden voor de diensten, welke hij aan krijgslieden bewees; en ook dit onderzoek, bij het Departement van Oorlog zelf officieuslijk ingesteld, heeft ons de overtuiging bevestigd, dat men de uitkomst van de handelingen der Regering met gerustheid kan afwachten, zonder haar met nieuwe adressen te bemoeijelijken, vermits met groote zorgvuldigheid wordt gearbeid om eene regeling tot stand te brengen, waardoor elk herder en leeraar naar evenredigheid van het werk zal worden beloond, ook zonder dat het door hem wordt gevraagd.

2°. Berigten omtrent de handhaving van de regten der Protestanten te *Hoeven*, met opzigt tot de begraafplaats.

2°. Wat zorg Synode en Synodale commissie al hebben besteed, wat al krachten zij hebben ingespannen om de regten der protestanten te *Hoeven* met opzigt tot de begraafplaats te doen gehandhaafd worden, kan eene gansche reeks van de Synodale jaarboeken getuigen. Het is onze blijdschap, en het zal ook de uwe zijn, dat de naam dier plaats in het gedenkboek van dit jaar voor het laatst zal geschreven zijn. Het doel is bereikt, aan de geloofsgenooten zijn hunne regten toegewezen. Het eerst werd het ons gemeld, en met groote ingenomenheid en dankbare blijdschap vernamen wij het, door de predikanten van *Etten* en *Oudenbosch* (per missive van den 7den April ll. geregistreerd sub n°. 7525), daar was eene schikking getroffen naar aller wensch, in de behoeften was volkomen voorzien; geene klagt of begeerte bleef er over, en de bereidwillige medewerking van den tegenwoordigen burgemeester werd met lof erkend. Het officieel berigt ontvingen wij van den Minister. In zijne missive van 10 Mei, n°. 18, geregistreerd sub n°. 7563, deelde Zijne Excellentie ons mede, dat door Koninklijke beschikking, naar aanleiding van den stap der Synodale commissie, die de Koninklijke bescherming had ingeroepen, opdat de protestanten niet van eenen voegzamen en voldoenden grond als rustplaats hunner dooden zouden verstoken blijven, of van het goeddunken van het Roomsch-katholiek kerkbestuur afhankelijk worden gesteld, aan de protestanten eene begraafplaats was toegekend en behoorlijk verzekerd, ter grootte van 65 ellen, zoodat het geschil beschouwd mogt worden als geheel te zijn geëindigd. Met erkentelijkheid en blijdschap hebben wij dit berigt aangenomen, en met dezelfde gevoelens, vertrouwen wij, zal het door u worden ontvangen.

3°. Verzoek van *A. Scheurkogel*, gepensioneerd Indisch proponent, om in zijne voormalige betrekking hersteld, of met de Evangeliebediening hier te lande bekleed te worden.

3°. Ook den naam van *Abraham Scheurkogel* vindt men menigmalen gespeld, als men de boekdeelen der laatste jaren openslaat. Bij herhaling verzoekt hij ook nu (per missive van 4 Augustus ll., geregistreerd sub n°. 7268), om tot bekleeding wederom van zijne voormalige betrekking van Indisch proponent, als hoedanig hij is gepensioneerd, voorgedragen, of anders tot de Evangeliebediening hier te lande beroepelijk verklaard te

worden. Bij onderzoek is, door de dienst der commissie voor de zaken der Protestantsche kerken in Neêrlandsch Indie, uit de handelingen der provisionele Indische commissie gebleken, dat de adressant ten jare 1817 in dato 15 September, proponent zijnde in *Drenthe*, zich bij de vergadering dezer commissie heeft vervoegd met het verzoek om te worden voorgedragen als predikant voor de Oost-Indien; dat de commissie heeft verklaard, om gewigtige redenen, dit niet te kunnen toestaan; dat hij daarna zich heeft aangeboden om als krankbezoeker en catechiseermeester derwaarts te worden uitgezonden; dat hij in dato 10 November deszelfden jaars, naardien hij na ondervraging aan de commissie redenen van tevredenheid over zijne bekwaamheden had gegeven, als zoodanig is voorgedragen aan den commissaris-generaal, met afgifte aan hem van een getuigschrift der commissie; dat in dato 12 Januarij 1818 in de vergadering der commissie de kennisgeving van den commissaris-generaal is ingekomen, houdende dat hij door Z. M. den Koning was aangesteld tot catechiseermeester en krankbezoeker voor de Oost-Indien, en eindelijk dat gezegde commissie in dato 12 Januarij 1818 aan haren secretaris heeft gelast, om aan Zijne Excellentie den Gouverneur van *Java* en den kerkeraad te *Batavia* te schrijven, „dat de proponent „*Scheurkogel* alleen in qualiteit van krankbezoeker en catechiseermeester voor de Oost-„Indien door Zijne Majesteit was benoemd, en enkel als de zoodanige door de vergadering „geëxamineerd en aan den commissaris-generaal voorgedragen was."

Op grond van dit alles hebben wij het verzoek ter toelating tot de volle Evangeliebediening, hier te lande, afgewezen. Voor de voordragt aan 's lands regering tot plaatsing in zijne vorige kerkelijke bediening in de Indie hebben wij ons onbevoegd verklaard, en aangaande het subsidiair verzoek van den adressant, om copij te ontvangen van de stukken betrekkelijk de handelingen van den kerkeraad te *Batavia* in de zaak van den adressant ten jare 1822, ook daarin hebben wij ons bezwaard moeten achten, daar het de afgifte geldt van copij van stukken der Indische regering, gelijk zij door haar zijn opgemaakt en ten dienste der Synode zijn overgezonden.

4°. Beschouwingen van de permanente commissie der Maatschappij van Weldadigheid wegens de wijzigingen in de reglementen voor de Protestantsche gemeenten in de kolonien.

4°. Reeds geruimen tijd was het oog der Synode op de reglementen voor de Protestantsche gemeenten in de kolonien der maatschappij van weldadigheid geslagen, als zullende eenige wijziging moeten ondergaan, ten einde geen inbreuk te maken op de vrijheden en regten der kerk. Zulke wijzigingen stelde de Synodale commissie ten vorigen jare zakelijk voor, en de Synode nam ze aan om ze alzoo aan den Minister voor te dragen. Door den Minister zijn zij gesteld in handen van de permanente commissie der maatschappij, blijkens Zijner Excellentie's missive van 3 Maart, n°. 14, geregistreerd sub n°. 7495, daarbij overleggende eene memorie van antwoord van gezegde commissie, welke de Minister aan ons oordeel onderwierp. Ofschoon de permanente commissie betuigde gewenscht te hebben dat de Synode de voorzegde reglementen onaangeroerd had gelaten, ten einde geene aanmerkingen of bedenkingen ook van andere zijden uit te lokken, zoo heeft zij, in aanmerking nemende dat de Synode den eenigen wettigen weg om tot wijziging te geraken getoond heeft te willen volgen, de voorgestelde veranderingen in gezette overweging genomen, en deelt zij ook hare beschouwingen op elk der punten mede. Naardien uit de gemaakte opmerkingen bleek, dat er twijfel kon ontstaan over de opvatting van de voorgestelde nieuwe redactie van art. 2, waren wij van oordeel dat in dit artikel moet worden uitgedrukt dat, als de predikant kerkelijk zal worden beroepen, zijn ontslag uit de dienst voor de kolonien aan den Koning

verblijft, behoudens het regt der kerkelijke censuur, volgens art. 23 van het reglement voor de gemeente *Ommerschans*, aan de kerkelijke besturen behoorende. Naar de opmerking voorts van de permanente commissie begrepen wij, dat in art. 5 zal behooren te worden bijgevoegd: „de predikant tot het Hervormd kerkgenootschap behoorende.”

In dien geest adviseren wij Uwe vergadering de wijzigingen op nieuw aan den Minister voor te dragen, opdat zij door zijne tusschenkomst in het reglement mogen worden aangebragt. Wij achten het wenschelijk evenwel, dat zij nu meer bepaald worden geformuleerd, en bieden daartoe het navolgend project U aan, als bevattende de artikelen van het reglement, zoo als de Synode wenschen zou dat het voor al de gemeenten in de kolonien der Maatschappij gelijkelijk werde gearresteerd, waardoor dus de bestaande voor *Veenhuizen* en de *Ommerschans* zouden komen te vervallen.

Art. 1. conform.

Art. 2. De predikanten worden bij ontstane vacature benoemd door den Koning, en deze benoeming wordt van wege het kerkgenootschap, waartoe de predikant oorspronkelijk behoort, in eene kerkelijke beroeping veranderd door het kerkelijk bestuur, naar de reglementen van dat genootschap allereerst in rang volgende boven den kerkeraad eener gemeente.

Art. 3. Het ontslag der predikanten uit de dienst voor de gemeenten in de kolonien is verbleven aan den Koning, behoudens de verordeningen van opzigt en tucht, over hen en de overige leden der kerkeraden, bij de genootschappen, waaruit zij afkomstig zijn, vigerende.

Art. 4 (nu art. 3). De openbare godsdienstoefeningen en het godsdienstonderwijs in de gestichten worden, voor zooveel tijd en plaats betreft, geregeld door de respective kerkeraden, na overleg met, en onder goedkeuring van de permanente commissie.

Art. 5 nu art. 4 blijft.

Art. 6 nu art. 5. Aan de predikanten van gezegde gemeenten zijn dezelfde regten toegekend, als waarop alle predikanten van het kerkgenootschap, die wettig in eene gemeente beroepen zijn, aanspraak hebben, met dien verstande dat aan de predikanten van *Frederiks-* en *Willemsoord* het lidmaatschap in de classe *Meppel*, van *Veenhuizen* in de classe *Assen*, en van *Ommerschans* in de classe *Zwolle* is toegekend, indien zij van wege de Hervormde kerk zijn beroepen.

Art.	7	nu	art.	6.			
„	8	„	„	7.			
„	9	„	„	8.			
„	10	„	„	9.			
„	11	„	„	10			*Ommerschans.*
„	12	„	„	10	en	11	„
„	13	„	„	11	„	12	„

Art.	14	nu	art.	12	en	13	*Ommerschans.*	
″	15	″	″	13	″	14	″	
″	16	″	″	14	″	15	″	
			″	15	″	16	″	weg.
″	17	″	″	16	″	17	″	
″	18	″	″	17	″	18	″	
″	19	″	″	18	″	19	″	
″	20	″	″	19	″	20	″	
″	21	″	″	20	″	21	″	
″	22	″	″	21	″	22	″	Alle voorkomende botsingen en bezwaren, ge-

″ legen buiten het gebied der kerkelijke censuur, worden onverwijld ter beoordeeling en beslissing gebragt bij de permanente commissie.

Art. 23 nu art. 22 *Veenhuizen* weglaten de woorden: „bijzonder — *Drenthe.*" Weglaten art. 23 voor de *Ommerschans*, als in art. 4 reeds vervat.

Art. 24 art. 24 *Ommerschans.*
″ 25 ″ 25 *Ommerschans.*

5°. Op het adres, dat de Synode van het jaar 1854 in hare zitting van 6 September aan den Koning aanbood, strekkende, om de laagste predikantstractementen tot de jaarlijksche som van *f* 700 uit 's lands schatkist te verhoogen, is bij Koninklijk besluit van 28 Julij des vorigen jaars, n°. 62, op voordragt van den Minister afwijzend beschikt. Zijne Excellentie zulks ter kennis brengende bij missive van den 2den Augustus daaraanvolgende, n°. 10, geregistreerd sub n°. 7266, meldt op last des Konings, dat Zijne Majesteit zich overtuigd houdt van de bestaande behoefte in de Hervormde kerk aan verhooging van lage predikantstractementen; dat daarvoor echter eene aanzienlijke som zou gevorderd worden; dat de behoefte aan fondsen voor meer predikantsplaatsen niet minder dringend is; dat ook niet zonder grond het verlangen is te kennen gegeven naar eene verhooging der bijdragen uit 's lands kas voor subsidien tot herstel van kerkgebouwen, en dat bij herhaling is aangedrongen op verhooging van pensioen voor predikanten en predikantsweduwen; dat intusschen de zorg voor het evenwigt tusschen de inkomsten en uitgaven van den Staat voor het tegenwoordige niet toelaat, ter tegemoetkoming in de toegenomene behoeften, de Staatsbegrooting met eene toereikende som te verhoogen; doch dat, als in het vervolg de staat der openbare geldmiddelen zulks mogt toelaten, Zijne Majesteit daartoe gaarne zal medewerken.

5°. Antwoord van den Minister op het adres der Synode ter verhooging van al de predikantstractementen beneden de *f* 700.

6°. Een voorstel van de classikale vergadering *Zwolle* bij missive van 4 Augustus, geregistreerd sub n°. 7338, dat de liggers, volgens Synodale vergadering van 25 Augustus 1854, tot handhaving der predikantstractementen bij de kerkeraden te houden, zullen worden aangevuld met de opgave van al de emolumenten, welke door den predikant persoonlijk uit den boezem der gemeente als zoodanig genoten worden, heeft geene goedkeuring bij ons kunnen vinden, als niet zullende beantwoorden aan het doel, hetwelk de Synode zich heeft voorgesteld, en ligtelijk in strijd met de kieschheid komende.

6°. Voorstel tot uitbreiding der maatregelen tot handhaving van de predikantstractementen.

7°. Antwoord op het adres der Synode strekkende om toezigt te houden op den verkoop van diakonale fondsen.

7°. Aan het verzoek der Synode, tot den Minister gerigt, waartoe besloten werd in de zitting van den 26sten Julij, strekkende tot het houden van meerder toezigt op den verkoop van diakonale fondsen, heeft Zijne Excellentie gevolg gegeven.

Volgens Ministeriële missive van den 6den September daaraanvolgende n°. 12, geregistreerd sub n°. 7300, heeft hij den Minister van Financien verzocht, ter kennis van de directie van de grootboeken der nationale schuld te willen brengen, dat, volgens voormeld verzoek en het Synodaal besluit van den 17den Augustus 1848, geen diakonie of kerkeraad eener Nederduitsche, Presbyteriaansch-Engelsche of Schotsche Hervormde gemeente, diakoniegoederen of fondsen mag verkoopen of bezwaren, zonder vooraf de goedkeuring te hebben verkregen van het classikaal bestuur, waaronder de gemeente ressorteert, en voor de diakonien of kerkeraden bij Waalsche gemeenten of bij de gemeenten in *Limburg*, respectivelijk zonder de goedkeuring van de Waalsche commissie en het kerkbestuur *Limburg*.

8°. Bedenkingen van den kerkeraad te *Oudshoorn* tegen de beslissing der Synodale commissie in zijn diakonaal geschil met den kerkeraad te *Mijdrecht*.

8°. De kerkeraad te *Oudshoorn* is, bij missive van 25 September, geregistreerd sub n°. 7400 *a*, met bedenkingen opgekomen tegen de beslissing der Synodale commissie in zijn diakonaal geschil met den kerkeraad te *Mijdrecht*, Handelingen 1855, Bijlage B, blz. 81 vermeld. De billijkheid heeft der commissie het tot pligt doen rekenen om deze bezwaren in nadere overweging te nemen, vooral omdat zij door de kennisneming van deze missive in twijfel was gebragt, of de feiten haar vroeger wel in het ware licht waren voorgesteld, waarom zij den kerkeraad te *Mijdrecht* uitnoodigde om hierop te dienen van berigt. Onder dagteekening van den 16den December ll., bij missive geregistreerd sub n°. 7439 *a*, heeft deze den staat der zaken van zijne zijde toegelicht, en de slotsom onzer overwegingen is geweest, dat wij de beslissing hebben uitgesproken en aan beide de collegien kenbaar gemaakt dat, indien het beweren van *Oudshoorn* op de waarheid is gegrond, dat de kinderen, over wie het geschil wordt gevoerd, door *Mijdrecht* in laatstgenoemde gemeente zijn besteed, hetgeen trouwens door *Oudshoorn* wordt beweerd en door *Mijdrecht* wordt ontkend, dat alsdan de billijkheid vordert dat de laatstgenoemde de vroegere voorwerpen zijner zorg aan zich blijft trekken, maar dat overigens de Synodale commissie aan de wederzijdsche diakenen het moet over laten hoe zij zullen willen handelen.

9°. Bezwaar tegen de verklaring der Synodale commissie in het verschil van den ring van *Rhenen* met de kerkvoogdij te *Veenendaal* over de vacatuurpenningen.

9°. Een berigt van *H. A. van der Ven* c. s., zich noemende leden van den ring van *Rhenen*, dd. 23 October ll., geregistreerd sub n°. 7386, dat zij zich bezwaard gevoelen door hetgeen de Synodale commissie ten vorigen jare in zake hun verschil met de kerkvoogdij te *Veenendaal* over de vacatuurpenningen geoordeeld en verklaard heeft, is door ons aangenomen voor notificatie.

10°. Verzoek van herziening der Synodale uitspraak in zake de predikantsberoeping te *Oosternieland*, met vrijstelling van de cautie, door de wet gevorderd.

10°. Twee leden van den kerkeraad der Hervormde gemeente te *Oosternieland* en *Oldenzijl*, met name *K. P. Bos* en *W. J. Bakker*, vroegen, bij missive van den 22sten Augustus ll., gerigt aan de Synode, waarbij later een adres werd gevoegd als memorie van toelichting, gedagteekend 18 September ll., geregistreerd sub n°. 7287 en 7313, met beroep op art. 15 van het Algemeen Reglement, herziening van de uitspraak der Synode van 26 Julij ll., in zake de predikantsberoeping aldaar, mits zij zouden worden vrijgesteld van de verzekering der som van *f* 1200 onder den quaestor-generaal, waarvan in art. 89 van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht wordt gewag gemaakt. Dit verzoek van

vrijstelling begrepen wij dat door de Synodale commissie moest behandeld worden als in betrekking staande tot de beschrijving der buitengewone vergadering, tot de herziening vereischt wordende, welke door het Algemeen Reglement aan de commissie is opgedragen, en uit overweging, dat het een onderwerp gold van predikantsberoeping, waarvoor de Synode eene spoedige behandeling heeft aanbevolen, en dat ook, eer de termijn van twee maanden, die bij art. 89 van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht voor de indiening van verzoeken van herziening is gesteld, zou verloopen zijn, op de incidentele quaestie van de vrijstelling der te storten som moest zijn beslist, hebben wij het van onze roeping geacht in deze te handelen, en is door ons aan adressanten te kennen gegeven,

dat, krachtens art. 15 van het Algemeen Reglement, indien van eene uitspraak der Synode herziening wordt gevraagd, de volle Synode moet beslissen in de zaak, die voor de helft harer leden heeft gediend, voor welke beslissing eene buitengewone vergadering wordt vereischt;

dat de Synodale commissie, bij art. 59 van genoemd reglement, met het beschrijven van zulk eene buitengewone vergadering belast, hiertoe niet kan overgaan, ten zij ze in staat is gesteld om buiten bezwaar der leden en van de classikale kas, in de kosten te voorzien;

dat tot hoeding van de kosten, bij art. 89 van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht, van den verzoeker van herziening wordt gevorderd eene som te waarborgen van *f* 1200;

dat de verzekering dezer som onmisbaar is en geene vrijstelling, gelijk adressanten verlangen, daarvan verleend kan worden;

dat, indien adressanten alsnog verlangen zullen, dat aan hun verzoek van herziening gevolg worde gegeven, zij verpligt zullen zijn binnen den door de wet gestelden termijn, en alzoo vóór of uiterlijk op den 15den October des jaars 1855, ingevolge meergemeld art. 89 van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht, de kennisgeving deswegens aan den secretaris der Synode te doen geworden, alsmede aan haren quaestor-generaal, met verzekering aan den laatstvermelde van eene som van *f* 1200.

Gelijktijdig verzochten wij den quaestor-generaal, dat hij onmiddellijk na den 15den October den secretaris berigten zou, of zoodanige kennisgeving en verzekering bij hem ontvangen waren.

Tot zoo lang hielden wij de beantwoording terug van het verzoek des Ministers, bij missive van den 8sten September ll. n°. 11, geregistreerd sub n°. 7301, om mededeeling te ontvangen, of ten gevolge eener aangevraagde herziening eene nadere definitive beslissing der Synode betrekkelijk de vervulling der predikantsplaats te *Oosternieland* te verwachten was, dan of de quaestie als geëindigd kon worden beschouwd, zoodat door den Minister eene voordragt aan den Koning kon worden gedaan, om uit het, door het classikaal bestuur *Onderdendam* opgemaakte drietal van predikanten eene keuze te doen.

Toen het berigt van den quaestor, onder dagteekening van 16 October ll. n°. 1805, geregistreerd sub n°. 7354, was ontvangen, dat bij hem noch kennisgeving noch aanvrage, noch remise van of van wege de gemeente *Oosternieland* was ingekomen, en adressanten in eene nadere missive dd. 12 bevorens, geregistreerd sub n°. 7355, aan den secretaris slechts bij herhaling hadden verklaard niet bij magte te zijn om de vereischte geldsom over te leggen, maar te verlangen, dat hunne zaak door de gewone vergadering der Synode in 1856 in behandeling zou worden genomen, hebben wij den Minister medegedeeld, dat, de termijn van wettige aanvrage van herziening verloopen zijnde, door Zijne Excellentie kon worden voort-

gegaan met de behandeling der bij het departement aanhangige zaak van predikants-benoeming.

Door den Minister werd ons, bij missive van den 12den December n°. 59, geregistreerd sub n°. 7426, kennis gegeven dat door den Koning tot predikant te *Oosternieland* en *Oldenzijl* was benoemd de predikant *J. Corstius* te *Thesinge*, ingevolge art. 40 van het reglement op de vacaturen, uit het drietal, opgemaakt door het classikaal bestuur *Onderdendam*, ten einde aldaar kerkelijk te worden beroepen.

B. Stukken betrekking hebbende tot nieuwe zaken.

B. In de stukken, welker vermelding wij nu doen volgen, zijn aangelegenheden vervat, welke nog niet in behandeling waren. Zij zijn veelsoortig. Naar den inhoud zullen wij ze rangschikken, en alzoo beproeven ook hier de meest mogelijke eenheid te bewaren, en de veelheid der stukken, met enkele blikken, in afgedeelde omtrekken te doen overzien.

1°. Missiven tot kennisgeving.

1°. Met de missiven tot kennisgeving vangen wij aan, waarop geen ander besluit aan onze zijde heeft kunnen vallen, dan dat zij voor informatie werden aangenomen. Zij zijn allen, met eene enkele uitzondering, afkomstig van het Ministerieel Departement.

a. Erkenning van eene afgescheidene gemeente te *Surhuisterveen*.

a. Te *Surhuisterveen* werd, bij Koninklijk besluit van 24 Julij, n°. 95, eene afgescheidene gemeente erkend, waarvan de Minister kennis gaf bij dispositie van 31 daaraanvolgende, n°. 9, geregistreerd sub n°. 7264.

b. Toelagen aan gemeenten uit de schatkist van het Rijk.

b. Bij Koninklijke besluiten van 25 Julij ll., n°. 72, en van 18 Maart ll., n°. 86, waarvan respectivelijk door den Minister is kennis gegeven bij de missiven van 1 Augustus ll., n°. 9 en 26 Maart, n°. 18, geregistreerd sub n°. 7298 en 7509, zijn toelagen verleend aan de na te melden gemeenten, ten bedrage als volgt: aan *Amstelveen* *f* 75, ten einde bij gelijke som uit de fondsen der gemeente te strekken tot bezoldiging van een catechiseermeester; aan *Zuiderwoude* *f* 80, tot ondersteuning van de kerkelijke administratie; aan *Katwijk aan Zee* *f* 200, ter bezoldiging van een catechiseermeester in de plaats van een tweeden predikant; aan *Sleeuwijk* *f* 50, tot bezoldiging van den voorlezer en voorzanger, onder afwijzing van het verzoek om die toelage voor een aantal jaren te verleenen; aan *Callantsoog* *f* 40, tot tegemoetkoming in het onderhoud van kerk en pastorij; aan *Vere* *f* 250, om, bij eene toelage van *f* 100 van de gemeente zelve, te strekken tot bezoldiging van een catechiseermeester en krankbezoeker.

c. Toelagen aan hulppredikers.

c. In de dienst van hulppredikers bij onderscheidene gemeenten is, krachtens Ministeriële dispositien van 5 September ll., n°. 15 en van 7 Januarij ll., n°. 10, geregistreerd sub n°. 7298, 7451, voorzien door het verleenen van de navolgende toelagen per kwartaal:

aan den emeritus predikant *J. de Jong*, als hulpprediker te *Weert*, *f* 75, en, bij vernieuwing, aan den vasten hulpprediker te *Amersfoort*, den gepensioneerden predikant van *Sourabaija*, *J. H. van Rossem*, *f* 125; aan den hulpprediker bij de gemeente *Dragtster-compagnie*, *L. Fockens*, *f* 75; aan den hulpprediker van den predikant te *Wijnjeterp* voor de dienst te *Bakkeveen*, *N. E. Dinckgreven*, *f* 68.75; aan den emeritus predikant van *Schokland*, *C. Ribbius*, als hulpprediker te *Buurse*, *f* 100; aan den candidaat *H. J. D. Hellendoorn*, als hulpprediker te *Bussum*, *f* 75; aan den candidaat *H. F. Reijnvaan*, als hulpprediker te *Heusden*, *f* 50.

d. Volgens Ministeriële kennisgeving, dd. 11 Maart, n°. 9, geregistreerd sub n°. 7500, heeft de Koning, bij besluit van den 6den bevorens, n°. 69, goedgevonden de zelfstandigheid der gemeente *Anna Paulownapolder* te erkennen, en voor het predikantstractement aldaar toe te staan *f* 400 's jaars uit de schatkist van het Rijk, onder beding dat door de gemeente minstens eene gelijke som zal worden bijgedragen.

d. Tractement voor de pred kantsplaats der gemeente *Anna Paulownapolder.*

e. Wij hebben het berigt ontvangen, respectivelijk bij de Ministeriële missiven van 30 Augustus ll., n°. 11, van 14 October ll., n°. 13, en van 24 December ll., n°. 17, geregistreerd sub n°. 7290, 7346, 7441, dat door Zijne Majesteit zijn benoemd: tot predikant bij de gemeenten in de kolonie *Suriname* de heer *C. Conradi*, en in zijne plaats op *Curaçao* de heer *S. van Dissel*, hulpprediker te *Amsterdam*, en tot predikanten voor de gemeenten in de Oost-Indien de candidaten *P. T. W. Briët* en *J. H. Z. Bruinier*, alles volgens aanbeveling van de Indische commissie.

e. Belangen van de dienst der Indische kerken.

Met dankbare blijdschap ontvingen wij in afschrift het Koninklijk besluit van 7 November ll., n°. 75, ons toegezonden bij Ministeriële missive van 21 daaraanvolgende, n°. 20, geregistreerd sub n°. 7415, tot aanzienlijke uitbreiding van het getal der predikantsplaatsen in de Oost-Indien, hetwelk van 20 op 29 is gebragt, waarvan 8 zullen genieten eene jaarwedde van *f* 6000, 15 van *f* 4800 en 6 van *f* 3600, boven en behalve de inkomsten, bij Koninklijk besluit van 3 Augustus 1849, n°. 64, geregeld.

Nog bragt de Minister tot onze kennis, bij missive van 10 September ll., n°. 10, geregistreerd sub n°. 7302, dat, bij Koninklijk besluit van den 5den bevorens, n°. 89, in de plaats van wijlen *R. T. F. Reudler*, als lid der commissie tot de zaken der Protestantsche kerken in Neêrlandsch Oost- en West-Indien benoemd is de heer *K. N. Meppen*, predikant bij de Evangelisch-Luthersche gemeente te *'s Gravenhage.*

f. De heer *H. H. van Dam* te *Rotterdam*, grondeigenaar in de *Haarlemmermeer*, meldde aan de Synode, onder dagteekening van 12 November ll. (geregistreerd sub n°. 7408), dat hij eene loods in zijn bezit, staande in gezegde gemeente, ter beschikking stelde zoowel van de Katholieken als de Protestanten aldaar, om des Zondags beurtelings godsdienstoefening te houden, waarmede hij hoopte, dat op den 18den November, den gedenkdag van Nederlands verlossing, een begin zou worden gemaakt. Welverdienden lof hebben onze gecommitteerden tot spoedvorderende zaken gebragt aan 's mans edelen godsdienstzin en christelijke zorg voor de hoogere belangen van natuurgenooten, en den wensch hem uitgedrukt, dat hij in de zegenrijke vruchten zijner beschikking de schoonste voldoening, en in de goedkeuring van den Vader, die in de Hemelen is, zijn zaligst loon mogt vinden.

f. Beschikbaarstelling van eene loods in de *Haarlemmermeer* tot het houden van godsdienstoefening.

2°. Eenige inlichtingen zijn ons gevraagd omtrent het regt verstand van kerkelijke verordeningen, hetzij meer algemeene of meer bijzondere.

2°. Missiven tot het bekomen van inlichting.

a. Niet moeijelijk was ons het antwoord op de vraag van den ring *Harderwijk*, dd. 20 September ll., geregistreerd sub n°. 7312, of door het voorschrift in art. 24 van het reglement op de vacaturen de bepaling van de laatste alinea van art. 8 van het Koninklijk besluit van 14 Maart 1816, n°. 88, omtrent de verrekening van predikantstractementen is afgeschaft, dan of bij de huishoudelijke bepalingen in art. 24 van gezegd reglement de

a. Omtrent art. 24 van het reglement op de vacaturen.

regeling van de predikantstractementen, in genoemd Koninklijk besluit voorgeschreven, moet worden gevolgd. Dit besluit behelst niets, hetwelk geacht kan worden door den inhoud van art. 24 van het reglement op de vacaturen te zijn vervangen, weshalve de huishoudelijke bepalingen, welke door het artikel worden toegelaten, met meergemeld Koninklijk besluit niet in strijd mogen zijn. Wij hebben dit onder de aandacht van adressanten gebragt.

b. Aangaande den graad van bloedverwantschap, waarin de leden van een kerkeraad tot elkander mogen bestaan.

b. Even ligt was ons de behandeling van de missive van *J. Ruijs*, predikant te *Rhenen*, dd. 30 April ll., geregistreerd sub n°. 7550, die van ons wenschte te vernemen, in welken graad van bloedverwantschap de leden van een kerkeraad tot elkander mogen bestaan. Het is ons niet bekend, dat hieromtrent wettelijke bepalingen zijn gemaakt, en met dit antwoord konden en moesten wij volstaan.

c. Wegens de verhouding van den predikant tot het classikaal bestuur, hetwelk in zijne gemeente als kerkeraad fungeert.

c. Niet zoo gemakkelijk viel ons de uitspraak op het punt aangaande de betrekking van den predikant tot het classikaal bestuur, hetwelk, met opzigt tot diens gemeente, doet wat des kerkeraads is naar de wet. Deze vraag werd ons voorgelegd door het classikaal bestuur *Heusden*, onder dagteekening van 31 December ll., geregistreerd sub n°. 7465, bij de toezending van welk adres het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant* tot informatie overlegde afschriften van al de stukken, welke betrekkelijk dit onderwerp bij het bestuur gewisseld zijn. Tot voorlichting hebben wij, na rijp beraad, door tusschenkomst van genoemd kerkbestuur aan het classikaal bestuur te kennen gegeven, dat, volgens de reglementaire bepalingen, in verband met het Synodaal besluit van den 12den Julij 1845 (Handelingen blz. 95), de bedoelde predikant in de vergadering van het classikaal bestuur, bestemd om te doen wat des kerkeraads is, maar ook dáár alleen, voorzitter is, met dien verstande, dat hem geene regten van president buiten de vergadering zijn toegekend.

Naar aanleiding van dit voorgestelde vraagpunt adviseren wij Uwe vergadering, om aan het aldus verklaard Synodaal besluit van 12 Julij 1845, indien zij goedvinden zal het te blijven handhaven, meerdere bekendheid te geven door het te plaatsen in het kerkelijk orgaan.

d. Omtrent de vervanging van den predikant dr. *Snouck Hurgronje* te *Middelburg* door een predikant boven het bepaalde getal, met behoud van zijne betrekking als herder en leeraar.

d. Zeer buitengewoon was ons hetgeen de kerkeraad der Nederduitsche Hervormde gemeente te *Middelburg*, bij missive van 27 Junij ll., geregistreerd sub n°. 7260, als zijn verlangen ons kenbaar maakte, dat de predikant dr. *Snouck Hurgronje*, van wege zijnen min gunstigen gezondheidstoestand, ontheven zou worden van de verpligting om de volle Evangeliedienst bij de gemeente waar te nemen; dat door den kerkeraad handopening zou worden gevraagd tot het beroepen van een predikant boven het bestaand getal, buiten bezwaar van 's Lands kas; dat aan deze door gezegden predikant zou worden afgestaan het door hem genoten volle tractement met al de emolumenten aan de standplaats verbonden; dat de meergemelde predikant de volle betrekking van herder en leeraar der gemeente zou blijven behouden, met een zeker aandeel in de werkzaamheden der Evangeliebediening, bij onderlinge schikking met zijne ambtgenooten te regelen.

Volle goedkeuring hebben wij geschonken aan de handeling van onze gecommitteerden tot spoed vorderende zaken, die den wensch des kerkeraads verstaande om nog vóór den winter tot de beroeping van den nieuwen predikant te kunnen overgaan, het van hunne

roeping hebben geacht in de behandeling dezer zaak te treden, en geantwoord hebben dat van de zijde der kerk tegen de vervulling van zoodanig verlangen geen bezwaar bestond.

Het verzoek van den kerkeraad, hetwelk hierop volgde, om van den Minister handopening te erlangen tot het beroepen van een boventalligen, een achtsten predikant, onder de boven aangeduide voorwaarden, werd door den Minister, bij missive van 21 September ll., n°. 8, geregistreerd sub n°. 7308, gesteld in handen onzer commissie, met verzoek van voorlichting en advies. In aanmerking nemende, dat de voorgestelde maatregel in het voordeel was niet alleen van den predikant dr. *Snouck Hurgronje*, maar in het belang ook van zijne ambtgenooten en van de gansche gemeente, hebben onze gecommitteerden bovengenoemd het verzoek des kerkeraads aan de gunstige beschikking van den Minister aanbevolen. De Minister heeft, bij missive van den 16den October ll., n°. 10, geregistreerd sub n°. 7363, ons kennis gegeven, dat de Koning bij besluit van den 10den bevorens, n°. 76, de handopening aan den kerkeraad had doen verleenen om, onder de gestelde voorwaarden, een predikant bij de Nederduitsche Hervormde gemeente te *Middelburg* te beroepen, boven het wettiglijk bestaande getal.

3°. Missiven inroepende de tusschenkomst of anders het advies der commissie.

3°. Eenige missiven ontvingen wij van den Minister, botsingen of moeijelijkheden betreffende, in sommige gemeenten ten opzigte der armenbedeeling ontstaan. De missiven zijn allen nagenoeg van denzelfden inhoud, uitdrukkende den wensch van Zijne Exc. dat deze moeijelijkheden door de tusschenkomst der Synodale commissie mogten worden opgeheven, en dat de Minister anders gaarne door hare consideratien en advies zich zou zien voorgelicht. De zaken en onze daarin genomen beslissing gaan wij u kortelijk vermelden.

***a.* In een diakonaal geschil tusschen *Sommelsdijk* en *Middelharnis*.**

a. In een diakonaal geschil tusschen de gemeenten *Sommelsdijk* en *Middelharnis*, hetwelk de Minister tot ons bragt bij missive van den 3den September ll., n°. 13, geregistreerd sub n°. 7297, bleek ons de moeijelijkheid eeniglijk en alleen te ontstaan uit de weigering der diakonie van eerstgenoemde gemeente, om zich ten aanzien der verzorging van behoeftigen te gedragen naar het voorschrift van het kerkelijk reglement, ten einde het beginsel te volgen van de burgerlijke wet, zoodat zij niet in bedeeling opnam die in hare gemeente inwonende, maar alleen die daar geboren zijn. Wij schreven aan het classikaal bestuur *Brielle*, dat het dit diakoniebestuur, tot zijn ressort behoorende, zou hebben te leiden tot verpligte naleving van het Synodaal reglement voor de diakonien, van welke handeling wij den Minister kennis gaven.

***b.* In eene oneenigheid tusschen het diakonie- en het burgerlijk gemeentebestuur te *Boven-Hardinxveld*.**

b. Aan het verlangen van den Minister, uitgedrukt in zijne missive van den 5den September ll., n°. 19, geregistreerd sub n°. 7299, om in de bestaande oneenigheid tusschen het diakonie- en het burgerlijk gemeentebestuur te *Boven-Hardinxveld* eene verandering ten goede te bewerken, wisten wij niet beter tegemoet te komen dan door het classikaal bestuur *Dordrecht*, waaronder de gemeente ressorteert, ofschoon het in deze reeds was werkzaam geweest, ten ernstigste aan te bevelen, om nogmaals zijne pogingen tot bereiking van het goede doel te willen aanwenden, terwijl wij ons voorstelden om, wanneer dezen mislukken zouden, de zaak in handen te geven van het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland*, en als ook dit niet slaagde, alsdan zelven de meest gepaste middelen aan te wenden. Van eerstgenoemd bestuur hebben wij onder dagteekening van 29 Februarij ll. (bij missive geregis-

treerd sub n°. 7504), met blijdschap vernomen, dat het zich vleijen durfde, dat de betrekking tusschen het diakonie- en het gemeentebestuur te *Boven-Hardinxveld* voortaan meer welwillend zal zijn. Een en ander hebben wij den Minister ter kennisse gebragt.

c. In een geschil tusschen het diakoniebestuur *Middelstum* en het classikaal bestuur *Onderdendam*.

c. Kennis genomen hebbende van een geschil, gerezen tusschen het diakoniebestuur te *Middelstum* en het classikaal bestuur *Onderdendam*, uit de stukken door den Minister, bij apostille van 5 December ll. n°. 1, geregistreerd sub n°. 7422, ten fine van consideratien en advies ons toegezonden, oordeelden wij te moeten beproeven om de spanning zoo spoedig mogelijk te doen wijken, en het lag ons voor de hand aan Zijne Excellentie te kennen te geven dat de diakonie, indien zij zich door een besluit van het classikaal bestuur van het ressort bezwaard gevoelde, volgens art. 14 van het Algemeen Reglement hare bedenkingen bij het provinciaal kerkbestuur *Groningen* had in te dienen.

d. In een diakonaal geschil te *Nijeveen*, *Farmsum* en *Hoogkerk*.

d. Zwarigheid hebben wij moeten vinden in drie gevallen, tot de diakonale armverzorging betrekking hebbende, om te voldoen aan het verlangen van den Minister, ons kenbaar gemaakt in zijne missiven van 11 Januarij ll. n°. 12, 19 Maart ll. n°. 13 en van dezelfde dagteekening n°. 15, geregistreerd sub n°. 7466, 7505, 7506, hetgeen wij, met ontwikkeling van onze beweegredenen, bescheidenlijk maar openhartig aan Zijne Excellentie hebben blootgelegd.

Uit de stukken bleek, wat eerstgenoemde gemeente betreft, dat het burgerlijk bestuur zich beklaagde, dat de diakonie alleen zich bepaalde bij de verzorging van de behoeftige lidmaten, en de niet-lidmaten voor rekening liet van gezegd bestuur, terwijl dit eene schikking wilde aangaan, waarbij de diakonie zou op zich nemen om al de behoeftigen der Hervormde gemeente te onderhouden, onder verbindtenis aan de andere zijde, dat, wanneer de fondsen niet toereikende bevonden werden, eene subsidie uit de gemeentekas zou worden verstrekt. Wij hebben verklaard met de overtuiging bezield te zijn, dat het verlaten van het voor de zelfstandigheid en onafhankelijkheid der kerkelijke armenverzorging zoo nadeelig stelsel van subsidie behoort te worden toegejuicht en aangemoedigd, en overigens erkend, dat diakenen te *Nijeveen* ons voorkwamen geheel en al getrouw te handelen naar het beginsel van artt. 17, 18 van het diakonaal reglement, en niet gedwongen konden worden om met de bedeeling verder te gaan dan de middelen reiken.

In gelijken zin hebben wij uitgesproken in betrekking tot de diakonie te *Farmsum*, die het verzoek tot den Minister van Binnenlandsche Zaken had gerigt, om bij hare zelfstandigheid en onafhankelijkheid te worden gehandhaafd, alzoo dat zij door het burgerlijk bestuur niet gedwongen mogt worden tot het verzorgen van armen, die zij niet onderhouden kon, of tot het aannemen van eene subsidie, waarin zij niets kon zien dan de bestendiging van een verderfelijk kwaad. De beschouwingen van Gedeputeerde Staten van *Groningen*, die eene dadelijke afschaffing van de subsidie in deze gemeente geheel ongeraden, maar alleen eene trapsgewijze vermindering, tot eindelijke afschaffing leidende, als wenschelijk voorstelden, hebben wij bestreden, en ten overvloede doen opmerken, dat, indien zij ook op waarheid gegrond mogten zijn, nog geen regt hieruit geboren werd, om de diakonien tegen haren wil tot het aannemen van eene subsidie te noodzaken.

Dezelfde gedragslijn ten opzigte van de subsidie is gevolgd door de diakonie te *Hoogkerk*,

wie wij ook daarom hetzelfde regt deden wedervaren, er bijvoegende, dat hetgeen verlangd werd, dat diakenen verpligt zouden worden om door buitengewone inzamelingen in de behoeften van *al* de armen der gemeente te helpen voorzien, geheel buiten de roeping was van de Synodale commissie.

e. Aan de andere zijde vond de Minister ons volkomen bereid, om met zijne bedoelingen mede te werken, toen hij, bij missive van 24 Januarij ll., n°. 17, geregistreerd sub n°. 7477, onze hulp inriep, om den kerkeraad te *'s Greveldui̇n Kapelle*, volhardende in zijne weigering tot het doen der opgave, bij art. 7 van de wet op het algemeen armbestuur gevorderd, tot andere gedachten te brengen. Vermits het classikaal bestuur van het ressort reeds vruchtelooze pogingen daartoe had aangewend, hebben wij de zaak in handen gegeven van het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant*, met verzoek om van den uitslag berigt te doen.

e. In zake de weigering van den kerkeraad te 's Greveldui̇n Kapelle om de opgave te doen, bij de armenwet gevorderd.

4°. Enkele gevallen zijn ons voorgekomen, waarin onze handeling bij tusschenkomst bepaaldelijk werd ingeroepen. Zij zijn verschillend van aard, gelijk U uit het volgend verslag zal blijken.

4°. Missiven bepaaldelijk strekkende om de tusschenkomst der commissie in te roepen.

a. Een lidmaat der gemeente te *Leerbroek*, *G. Kok* met name, beklaagde zich in een adres, dd. 14 Januarij ll., geregistreerd sub n°. 7471, dat het diakoniebestuur zijner gemeente hem, tot bekoming van onderstand, naar zijne geboorteplaats, *Meerkerk*, verwees, en dat hij dààr, met beroep op art. 17 van het diakoniereglement, werd afgewezen; waarom hij de Synodale commissie verzocht het daarhenen te willen rigten, dat de diakonie zijner gemeente hem opnam in hare verzorging. Wij hebben den adressant met zijn bezwaar, indien hij meende daartoe grond te hebben, verwezen naar het classikaal bestuur van het ressort.

a. van G. Kok, tot verkrijging van diakonalen onderstand.

b. Aanleiding daartoe bekomen hebbende door een adres van de commissie tot de godsdienstige belangen van de Protestantsche bewoners van de *Haarlemmermeer*, zonder dagteekening, geregistreerd sub n°. 7499, waarin ons vragen en voorstellen gedaan werden betreffende de regeling der kerkelijke grenzen van deze nieuwe gemeente, hebben wij aan deze aangelegenheid onze beraadslagingen gewijd, en geoordeeld, dat wij ook uwe aandacht er op vestigen en het navolgende u raden moesten:

b. Van de commissie tot de godsdienstige belangen der Hervormden in de gemeente Haarlemmermeer, tot regeling van de kerkelijke grenzen.

dat de Synode de *Haarlemmermeer*, bij de wet van 11 Julij 1855 met inbegrip van den Ringdijk en de Ringvaart tot eene afzonderlijke burgerlijke gemeente verklaard, ook als kerkelijke gemeente trachte te erkennen, met de bepaling evenwel, dat de grenzen dier kerkelijke gemeente zich niet verder zullen uitstrekken, dan tot den zoogenaamden Veldweg, die het drooggemaakte land omsluit;

dat de meestal smalle strooken gronds, welke tusschen den veldweg en den ringdijk gelegen zijn, blijven bij de gemeenten, tot welke zij altijd hebben behoord; deels, wijl de bewoners dier strooken lands waarschijnlijk ongaarne van hunne gemeente willen gescheiden worden en ook digter bij de kerk hunner gemeente zullen zijn, dan bij het middelpunt der Meer, waar de eerste kerk te wachten is; anderdeels, wijl de Haarlemmermeer buitendien eene zeer groote gemeente wezen zal van bij de drie duizend zielen, over eene uit-

gestrektheid van vele uren gaans verspreid, en de zware taak van den toekomstigen predikant aanmerkelijk zal worden verligt, indien die strooken lands, door meer dan 1000 Protestanten bewoond, gevoegd blijven bij de gemeenten tot welke zij steeds hebben behoord;

dat het zuidelijkst gedeelte van de *Haarlemmermeer*, gelegen beneden den dwarsweg, die van *Lisse* uitgaat en tusschen *Leimuiden* en *Oude Wetering* uitloopt, gevoegd worde bij de provincie *Zuidholland*;

dat het overige gedeelte van de *Haarlemmermeer* als eene nieuwe kerkelijke gemeente gevoegd worde bij de classe *Haarlem*, omdat deze minder uitgebreid is dan die van *Amsterdam*, en ook hare hoofdplaats met de overige gemeenten kan gerekend worden het digst bij de *Haarlemmermeer* gelegen te zijn.

Opdat echter de Synode deze zaak spoedig afdoen en definitief zou kunnen regelen, hebben wij het goed geoordeeld de consideratien reeds vooraf te vragen van de provinciale kerkbesturen van *Noord-* en *Zuidholland*, naar analogie van art. 35 van het Algemeen Reglement, welke wij vertrouwen dat bij u ter tafel zullen komen.

Een bij ons ingekomen verzoek van Hervormde bewoners van het gedeelte van de *Haarlemmermeer*, hetwelk gelegen is tusschen den *Lisser-* en *Bennebroekerdwarsweg*, om kerkelijk te mogen blijven behooren tot de gemeente *Leimuiden* c. a., gedagteekend April ll., geregistreerd sub n°. 7640, leggen wij hierbij over, het aan uwe overweging aanbevelende.

c. Van den Minister tot kerkelijke indeeling van de *Brummensche hoven*.

c. Uit de Ministeriële missive van den 19den Maart ll., n°. 17, geregistreerd sub n°. 7507, strekkende om de kerkelijke indeeling van de *Brummensche hoven* te doen bewerkstelligd worden, bemerkten wij, dat de Hervormde bewoners dezer buurschap tot heden kerkelijk niet zijn ingedeeld; dat over deze aangelegenheid eene langdurige briefwisseling tusschen burgerlijk en kerkelijk bestuur is gevoerd, ten einde de indeeling te doen geschieden; dat, ofschoon wederzijds het belang van deze regeling werd erkend, de burgerlijke en kerkelijke besturen verschilden van gevoelen, wie in deze moest handelen en beslissen; dat door het gemeentebestuur van *Brummen* de zaak tot den Minister van Binnenlandsche Zaken is gebragt, die wederom den Minister van Hervormde Eeredienst heeft uitgenoodigd met de behandeling zich te belasten, en dat laatstgenoemde de tusschenkomst heeft ingeroepen van de Synodale commissie tot spoedige voorziening. Wij zijn van oordeel geweest, vermits gezegde *Brummensche hoven*, naar onze beschouwing, òf tot *Brummen*, òf tot *Voorst* òf tot *Hall* gebragt zouden moeten worden, welke gemeenten allen gelegen zijn in hetzelfde classikaal ressort van *Arnhem*, eene aanschrijving te moeten doen, door tusschenkomst van het provinciaal kerkbestuur *Gelderland*, aan het classikaal bestuur *Arnhem*, om het uit te noodigen dat het, overeenkomstig art. 43, 7°. van het Algemeen Reglement, onverwijld tot de regeling van de kerkelijke indeeling der buurschap zou overgaan, en door behoorlijke grensbepaling aan den staat van onzekerheid in het belang der Hervormde bewoners een einde maken. Wat wij in deze verrigtten deden wij tot kennis komen van den Minister.

d. Bezwaren tegen de kerkelijke grensscheiding van *Wichmond*.

d. Twee adressen zijn ingekomen, bezwaren behelzende tegen de kerkelijke grensscheiding van de nieuwe gemeente *Wichmond*, zoo als zij door het bevoegde kerkelijk bestuur is vastgesteld; het eene van Hervormde bewoners van het daarin betrokken gedeelte van

Vorden, dd. 8 Februarij, het andere van den kerkeraad dier gemeente, dd. 31 Maart ll., geregistreerd sub n°. 7485, 7517, die wij bij Uwe vergadering overbrengen met uitdrukking van de gegronde hope, dat, tijdens de zamenkomst der Synode, aan deze bezwaren zal zijn tegemoet gekomen.

e. Verzoek om de gemeente *Etten*, met *Terborgh* vereenigd, tot eene zelfstandige gemeente te doen verheven worden.

e. Ontvangen zijnde een verzoek van *J. Sellen* c. s., leden der gemeente te *Etten*, thans gecombineerd met *Terborgh*, dd. 8 October ll., geregistreerd sub n°. 7342, strekkende om onze medewerking te erlangen tot het bekomen van een eigen herder en leeraar, hebben wij die missive gesteld in handen van het provinciaal kerkbestuur *Gelderland*, ten einde, na gehoord te hebben het classikaal bestuur van het ressort en den kerkeraad te *Terborgh*, te dienen van consideratien en advies. Wat het classikaal bestuur *Zutphen* tot bevordering van dit doel had gedaan, meldde het ons in zijn schrijven dd. 26 Maart. ll., geregistreerd sub n°. 7520. Onder dagteekening van 20 Mei ll. (bij missive, geregistreerd sub n°. 7637) zond het provinciaal kerkbestuur voornoemd met aanbeveling een adres van gezegd classikaal bestuur, moetende dienen in het belang van de toekenning der zelfstandigheid van de gemeente *Etten*, doch, daar het niet bleek, dat de kerkeraad van *Terborgh*, zoo als wij gewenscht en verzocht hadden, was gehoord, hebben wij het kerkbestuur uitgenoodigd om de consideratien van dat collegie alsnog te vragen.

f. Voorstel tot verandering van de combinatie van *Loevestein*, thans met *Pouderoijen* vereenigd.

f. Na kennisneming van een adres van gemeenteleden te *Loevestein* dd. 17 September ll., geregistreerd sub n°. 7304, strekkende om, tijdens de vacature van de predikantsplaats te *Pouderoijen*, waarmede die gemeente vereenigd is, te doen bewerken, dat in deze combinatie eene verandering werde gebragt, en de gemeente aan *Woudrichem* mogt worden toegevoegd, was het eerst een punt onzer beraadslagingen, of de regeling dezer zaak naar kerkelijke verordening, behoudens de vereischte goedkeuring, van de bevoegdheid was der Synodale commissie, hetgeen wij toestemmend meenden te moeten beantwoorden, met uitzondering van ons medelid, den heer *Hugenholtz*, die in de notulen vermelden deed, dat hij met dit besluit zich niet vereenigd had. Voorts begrepen wij het gevoelen te moeten inwinnen van de provinciale kerkbesturen en de provinciale collegien van toezigt enz. in *Gelderland* en *Noordbrabant*, en door dezen respectivelijk van het classikaal bestuur en den kerkeraad, en de kerkvoogdijen, die het aanging, met opdragt aan eerstgenoemd kerkbestuur om voor te lichten aangaande den aard en de uitgestrektheid van het collatieregt te *Pouderoijen*. Al spoedig bleek het uit de achtereenvolgend inkomende antwoorden, dat de bezwaren tegen de geprojecteerde nieuwe combinatie niet minder waren dan waardoor de bestaande wordt gedrukt, hetgeen aan onze gecommitteerden tot spoed vorderende zaken vrijheid gaf, om den Minister, die bij missive van den 18den December ll. n°. 9, geregistreerd sub n°. 7430, het gevoelen der Synodale commissie omtrent de te verleenen handopening in verband met het aanhangig verzoek wenschte te verstaan, in rade te geven om onverwijld in de vacature te doen voorzien, onafhankelijk van het besluit, hetwelk omtrent de combinatie mogt genomen worden, waaraan ook door den Minister, blijkens zijne missive van den 7den Januarij ll. n°. 14, geregistreerd sub n°. 7452, terstond gevolg is gegeven. De ingekomen bedenkingen later in overweging genomen hebbende, oordeelden wij tot de geprojecteerde verandering van combinatie niet te moeten overgaan.

g. Verzoek van den kerkeraad te *Aardenburg* om gemagtigd te worden tot het sluiten van eene conventie met den gemeenteraad over het burger-gasthuis.

g. De kerkeraad der Hervormde gemeente te *Aardenburg* heeft zich bij missive van 15 April ll., geregistreerd sub n°. 7531, tot Uwe vergadering gewend. In de burgerlijke gemeente aldaar bevinden zich een burger-weeshuis en burger-gasthuis, bekend onder den naam van *Disch-* en *St. Janshuis*, vóór 1794, van den tijd der Hervorming af, uitsluitend voor de Hervormden bestemd, na de omwenteling echter beschouwd algemeen armgoed te zijn, zoodat nu allen, van welke gezindte ook, in het genot der inkomsten deelen. Omtrent het burger-weeshuis werd in 1819 eene conventie met den kerkeraad der Hervormden en Roomsch-katholijken gesloten, terwijl het schijnt dat omtrent het burger-gasthuis geen bepaalde overeenkomst getroffen werd, maar slechts uit het batig slot vrijwillige giften aan de armen van beide gezindten werden afgestaan.

De gemeenteraad, volgens art. 5 van de algemeene armenwet tot regeling van diergelijke instellingen moetende overgaan, heeft het burger-weeshuis onder de gemengde instellingen gerangschikt, vermeld in art. 2 lit. *d*, hetwelk geene tegenkanting ontmoet heeft, en ook onder clausule van behoud van presomptive regten door den kerkeraad der Hervormde gemeente werd aangenomen.

Het burger-gasthuis echter werd eerst onder de instellingen, gemeld in art. 2 lit. *a* der armenwet, geplaatst. Hevig was de tegenkanting. Eene uitgebreide memorie, welke is overgelegd, werd hiertegen ingediend door regenten van het gasthuis, met dat verblijdende gevolg, dat, bij besluit van den gemeenteraad van 31 Augustus 1855, het burger-gasthuis ook gerangschikt werd onder art. 2 lit. *d*.

Te gelijker tijd echter werd voorgesteld door den gemeenteraad, dat eene conventie aangaande dit gasthuis zou gesloten worden tusschen den raad, den kerkeraad der Hervormde gemeente en het Roomsch-katholijk armbestuur, op voorwaarden aan den kerkeraad medegedeeld, met uitnoodiging om ze te overwegen en te willen melden, of voornoemde kerkeraad zoude willen medewerken tot vaststelling van zoodanige conventie.

Hierover nu gevoelde zich de kerkeraad bezwaard. Hij erkende wel het vele goede, dat in deze voorwaarden voorkomt, maar vroeg: 1°. of de kerkeraad in conventie mogt treden over het gasthuis en regten deelen met de Roomsch-katholijken, die het dezen moeijelijk, zoo niet onmogelijk zou wezen te bewijzen; en 2°. of de kerkeraad in zoover zijne regten zou mogen prijs geven, dat het hem voor altoos ontzegd zou wezen zijne predikanten ter vergadering van het *Disch-* en *St. Janshuis* te zenden, gelijk in voornoemde voorwaarden is voorgesteld. Hieromtrent vroeg de kerkeraad, naar het scheen, het gevoelen van onze vergadering; *op hooger bevel* en daardoor gesteund, zou hij doen wat hij roeping en pligt achtte, en wilde dus van ons *een besluit of magtiging erlangen.*

Ingevolge art. 14 van het Algemeen Reglement hebben wij het adres gesteld in handen van het classikaal bestuur *IJzendijke* ten fine van behandeling, met verzoek van berigt bij retour der stukken, van welke handeling den kerkeraad is kennis gegeven.

h. Bezwaren van het classikaal bestuur *Alkmaar* betreffende het fonds charitatis in de classe.

h. Met inroeping van genoemd art. 14 van het Algemeen Reglement brengt het classikaal bestuur *Alkmaar*, bij adres van 29 September ll., geregistreerd sub n°. 7315, zijne bezwaren in tegen een besluit van het provinciaal kerkbestuur *Noordholland* ten opzigte van het reglement voor het fonds charitatis der classe. Dit adres werd door ons gesteld in handen van het kerkbestuur, ten einde het de gelegenheid te geven om tegen de bedenkingen in het midden te brengen wat het zou dienstig oordeelen. Eene memorie

van toelichting werd door het bestuur bij ons ingezonden bij missive van den 3den November ll., geregistreerd sub n°. 7396, en daar het uit de stukken bleek, dat het classikaal bestuur geheel onkundig was gelaten van de motiven der handeling van het kerkbestuur, begrepen wij deze memorie te moeten geven in handen der bezwaarden, ten einde te dienen van berigt, en tevens mededeelingen te doen van de wijzigingen, die onder goedkeuring van het provinciaal kerkbestuur in het reglement voor het fonds zijn aangebragt. Toen nu de inlichtingen van het classikaal bestuur, onder dagteekening van den 28sten Januarij ll., geregistreerd sub n°. 7480, met de overige stukken in onze voorjaarsvergadering ter tafel gekomen, in handen van eene commissie in ons midden gegeven waren, bragt deze een uitvoerig verslag uit, waarin de zaak werd in het licht gesteld, doch na deliberatie besloten wij aan uwe vergadering te rapporteren, dat de Synodale commissie het niet noodig en niet geraden geoordeeld heeft, in deze aangelegenheid te beslissen, maar dat zij zulks aan de Hooge Kerkvergadering wil hebben overgelaten, het bij haar berustend rapport inmiddels tot Uwe beschikking stellende, met vermelding dat onze vergadering het niet in behandeling heeft genomen, en dus de daarin voorkomende beschouwingen en adviesen niet als de haren zijn te beschouwen.

i. Tusschen het provinciaal kerkbestuur *Drenthe* en den predikant *C. Boon* te *Zuidwolde* was verschil gerezen over de verpligting van deze bij zijne komst in het ressort, om deel te nemen aan de *Drentsche* weduwenbeurs, en in een adres dd. 25 October ll., geregistreerd sub n°. 7383, riep hij de tusschenkomst der Synodale commissie in. In aanmerking nemende, dat bij zijne beroeping naar de tegenwoordige standplaats aan den adressant geen kennis was gegeven van het reglement voor de beurs, hetgeen naar art. 14 van dit reglement door den consulent had moeten geschieden, hebben wij verklaard de verpligting om lid der beurs te worden voor hem niet te bestaan, waarvan wij èn aan hem èn aan het kerkbestuur hebben kennis gegeven.

i. Verzoek van den predikant *C. Boon* te *Zuidwolde* om ontheven te worden van de verpligting tot deelneming aan de *Drentsche* weduwenbeurs, die het provinciaal kerkbestuur hem wil opleggen.

k. Op een verzoek van leden van den kerkeraad te *Ottoland* en *Neder-Blokland* dd. 20 October, toegezonden en dringend aanbevolen door het classikaal bestuur *Dordrecht*, bij missive van den 9den November ll., geregistreerd sub n°. 7404, om den predikant der gemeente, tot voorziening in de behoeften van zijn talrijk gezin, onder vele tegenspoeden en zorgen, eene toelage te verleenen tot zijn tractement, zijn wij verpligt geweest het antwoord te geven, dat wij niet bij magte waren aan dit verzoek te voldoen.

k. Verzoek van den kerkeraad te *Ottoland.*

l. Gelezen zijnde een adres van den zich noemenden oud priester-pastoor *J. van Vuuren*, dd. 19 Mei ll., geregistreerd sub n°. 7644, strekkende om door de Synodale commissie tot het bekomen van eene gratificatie aan den Minister van Hervormde Eeredienst te worden aanbevolen, heeft onze vergadering verklaard, dat er geene termen waren om het verzoek in te willigen.

l. Adres van den oud priester-pastoor *J. van Vuuren* tot het bekomen van eene gratificatie.

m. Afwijzend heeft mede de Synodale commissie geoordeeld te moeten beschikken op een adres van *H. T. van der Vegt*, dd. 7 September ll., geregistreerd sub n°. 7295, waarin hij hare ondersteuning verzocht van zijne herhaaldelijk in het werk gestelde pogingen, om als koster te *Afferden* en *Deest* in *Gelderland* dezelfde Rijkstoelage van *f* 60 te verkrijgen,

m. Verzoek van den koster te *Afferden* om medewerking tot het verkrijgen van de jaarlijksche Rijkstoelage.

welke hij in zijne betrekking van koster te *Druten* geniet. De commissie heeft zich in deze vereenigd met de beschouwingen van het provinciaal collegie van toezigt in *Gelderland*, hetwelk, door den Minister gehoord zijnde, ongunstig had geadviseerd, op grond, dat de gemeente *Druten*, *Afferden* en *Deest* eene gecombineerde gemeente uitmaken, die eene der kleinsten is in de geheele provincie; dat de adressant bij zijne aanvrage van de toelage, welke hij thans geniet, het verkrijgen van eene jaarlijksche toelage als koster der gecombineerde gemeenten had op het oog gehad, en dat hij, als deze poging gelukte, later welligt eene nieuwe aanspraak als koster te *Deest* zou doen gelden.

n. Adres van het classikaal bestuur *Franeker* tot wering van misbruiken bij het beheer der kerkelijke goederen te *Arum*.

n. Een adres met bijlagen van het classikaal bestuur te *Franeker*, dd. 27 November ll., geregistreerd sub n°. 7484a, de medewerking der Synodale commissie inroepende tot wering van misbruiken bij het kerkelijk beheer, gelijk te *Arum* hebben plaats gevonden, waar een deel der kerkelijke inkomsten is besteed tot medebestrijding der kosten van een kunstweg, heeft ons geleid tot het besluit, om ons, met overlegging van de stukken deswegens, te wenden tot den Minister. De heer *Hugenholtz*, die als lid van het provinciaal collegie van toezigt in *Friesland* in deze zaak reeds mede gehandeld had, heeft aan onze beraadslagingen en besluiten in deze geen deel genomen, en de heer *Evertsz* heeft met de beschouwingen en handelingen der commissie ten opzigte van deze aangelegenheid zich niet vereenigd, waarvan hij aanteekening in de notulen heeft doen geschieden. Om het gewigt der zaak deelen wij ons schrijven aan den Minister in zijn geheel mede. Het was van den volgenden inhoud:

De Algemeene Synodale commissie der Nederlandsche Hervormde kerk heeft gemeend ter kennisse van Uwe Excellentie te moeten brengen nevensgaand aan haar gerigt adres van het classikaal bestuur *Franeker* met de daarbij behoorende stukken.

Daaruit blijkt, dat genoemd bestuur, volgens art. 43 n°. 6 van het Algemeen Reglement mede geroepen acht te geven op het beheer der kerkelijke goederen, het van zijnen pligt heeft geacht, de aandacht van het collegie van toezigt op de kerkelijke administratie der Hervormden in *Friesland* te vestigen op een, onder zijn ressort voorgevallen, naar zijn oordeel met de reglementen op het beheer der kerkegoederen strijdig feit;

dat echter dit collegie aan die klagte geen gehoor heeft gegeven;

dat het bestuur zich daarop met een adres heeft gewend tot Zijne Majesteit den Koning, doch dat op dit, reeds voor meer dan twee jaren ingediend verzoekschrift geen antwoord is ontvangen.

De aanleiding tot deze bemoeijingen was een, in 1853 door kerkvoogden en floreenpligtigen te *Arum* genomen besluit, tot bestrijding der kosten voor het aanleggen van eenen kunstweg tot het aandeel van dat dorp, bedragende eene som van *f* 7088, uit de kerkelijke inkomsten bij te dragen *f* 3500; en wel uit het saldo der dienst van 1852 *f* 1500 en uit de diensten van 1853 en 1854 telken jare *f* 1000.

Dit besluit is door genoemd classikaal bestuur aan het collegie van toezigt enz. voorgesteld als in strijd met de eigenlijke bestemming van kerkelijke goederen, en daartegen verzocht de tusschenkomst van dat collegie.

Wel verre echter van daaraan het verzocht gevolg te geven, heeft dit collegie bovengenoemd besluit goedgekeurd, en voorts zwarigheid gemaakt die goedkeuring tijdelijk buiten

werking te stellen, het overigens aan het classikaal bestuur overlatende, zijne bezwaren tegen dat besluit in te brengen dáár, waar het geraden zoude vinden dit te doen.

Daarbij zijn in overweging genomen eenige omstandigheden, waarop het collegie van toezigt zijne beslissing in deze heeft gegrond. Op die motiven hebben adressanten de Synodale commissie verzocht bijzondere aandacht te vestigen. Zij meenen daarin te vinden beginselen, die niet anders kunnen strekken dan tot groot nadeel der Hervormde kerk.

En inderdaad, ook dan wanneer art. 28 van het reglement op de administratie der kerkelijke fondsen in *Friesland*, waarop het collegie van toezigt zich beroept, in dien zin mogt worden opgevat, dat over het batig overschot eener jaarlijksche kerkvoogdijrekening niet anders zoude mogen worden beschikt dan met goedkeuring van het provinciaal collegie van toezigt, dan nog zoude de aard der zaak medebrengen, dat die goedkeuring niet aan het goeddunken van dat collegie zoude zijn overgelaten; dat derhalve over zoodanig batig slot nimmer zoude mogen worden beschikt tot een ander einde, dan waartoe de kerkelijke fondsen zijn bestemd, en waarvoor het is veroorloofd posten van uitgave op de begrooting te brengen, en dat alzoo de toestemming tot elk ander einde niet zoude mogen worden verleend.

Als een der gronden zijner goedkeuring heeft het collegie van toezigt in *Friesland* genoemd het belang, hetwelk de kerkvoogdij voor hare plaatsen zoude hebben in het daarstellen van den bedoelden weg. Die reden moge gezocht zijn en, vooral ook in verband tot de reglementaire voorschriften ten aanzien van hetgeen als posten van uitgave op de kerkelijke begrootingen mag worden gebragt, de verleende goedkeuring in geenen deele kunnen regtvaardigen, eenigen schijn echter van een, hoezeer dan ook zeer verwijderd verband met goederen der kerkvoogdij, zoude men nog welligt daarin kunnen vinden, hoewel dan nog in allen gevalle het bedrag (bijna de helft der geheele bijdrage voor het dorp *Arum*) veel te hoog zoude moeten worden geacht.

Maar dat ook deze reden van goedkeuring den toets niet kan doorstaan, en in der daad niet anders is dan eene onwettige en willekeurige uitzondering op den regel, dat de kerkelijke fondsen niet aan hunne bestemming mogen worden onttrokken, blijkt uit de eigene woorden van het collegie van toezigt (bijlage B): " zonder dat daardoor inbreuk zal worden gemaakt op het algemeen beginsel, dat in den regel de kerkelijke fondsen niet aan hunne eigenlijke bestemming kunnen worden onttrokken, en dat dus ook bij het subsidiëren van kunstwegen daarin van bijzondere verpligting of belang, zoo als in deze, behoort te blijken. "

Niet alleen echter is door die toestemming inbreuk gemaakt op dat algemeen beginsel, door welks erkenning in deze het collegie van toezigt tevens ontegenzeggelijk heeft toegegeven, dat het ook hier geldt kerkelijke fondsen. Maar geheel in strijd daarmede, heeft het als eersten grond voor zijne goedkeuring vooropgezet, " dat de kerkvoogdij van *Arum* aan de algemeene armvoogdijadministratie van dat dorp reeds sints jaren eene geldelijke uitkeering heeft gedaan, en dit feit allezins grond geeft om aan te nemen, dat de zoogenaamde kerkegoederen in deze in oorsprong en bestemming niet zijn van zuiver kerkelijken aard. "

Het is vooral tegen dit, in zijne gevolgen zeer bedenkelijk beginsel, dat de adressanten oordeelen, dat door de bevoegde magt behoort te worden gewaakt, en dit te meer omdat, blijkens door hen overgelegd uittreksel uit het verbaal van dat collegie van den 4den October

1854, toen door dat collegie voor gelijk doel gelijke goedkeuring is verleend ten aanzien eener andere kerkvoogdij, die van *Kimswerd.*

De Synodale commissie erkent volkomen het belang, dat naauwkeurig worde onderzocht, „ wat er zij van de door het collegie van toezigt in *Friesland* voorop gestelde stelling, „ dat het hier zoude gelden slechts zoogenaamde kerkegoederen en dat zij in oorsprong „ en bestemming niet zijn van zuiver kerkelijken aard?"

De eenige, daarvoor door dat collegie aangevoerde grond is het feit: „dat de kerkvoogdij „ van *Arum* aan de algemeene armvoogdijadministratie van dat dorp reeds sints jaren eene „ geldelijke uitkeering heeft gedaan."

Of echter dit feit te regt zoude hebben plaats gehad, blijkt niet. Zoolang nu dit niet vast staat, mag de juistheid der belangrijke uit dat ééne feit getrokken gevolgtrekking met reden worden betwijfeld. Zij mag dit te meer nu het collegie van toezigt in *Friesland*, door in deze in genoemde zijne betrekking te handelen, en door bij zijn laatste motief voor zijne goedkeuring te erkennen, dat kerkelijke fondsen in den regel niet aan hunne eigenlijke bestemming mogen worden onttrokken, in strijd met het vooropgezette heeft aangenomen, dat het ook hier geldt kerkelijke goederen.

Zelve niet in staat dat gewigtig zoo even omschreven punt behoorlijk te onderzoeken, twijfelt de Synodale commissie niet, of Uwe Excellentie zal in het belang der zaak dit aan een naauwgezet en onpartijdig onderzoek onderwerpen en den uitslag daarvan aan haar mededeelen.

Mogt die uitslag zijn, dat het door het, collegie van toezigt in deze voorop gesteld beginsel bleek niet te zijn bewezen, dan zoude de Synodale commissie oordeelen, dat het belang der zaak dringend zoude vorderen de tusschenkomst van Uwe Excellentie, ter voorkoming dat voor het vervolg het provinciaal collegie met zoodanige uitlegging en toepassing van art. 28 van het reglement op de administratie der kerkelijke fondsen in die provincie, als in deze heeft plaats gehad, bleef voortgaan eene uitlegging waardoor de beschikking niet alleen over een reeds bestaand batig overschot, maar ook die over het eventueel nog geheel onzeker voordeelig slot van volgende jaren (waarvan het artikel geheel zwijgt) zoo geheel zoude worden overgelaten aan de willekeur van kerkvoogden en notabelen of de in hunne plaats tredende floreenpligtigen en de toegeeflijkheid van het collegie van toezigt, dat het genoegzaam zoude zijn te zorgen voor het aanzijn van een batig overschot, om de voorschriften aangaande het beheer der kerkelijke goederen geheel te kunnen ontduiken.

Die tusschenkomst van Uwe Excellentie zoude de Synodale commissie noodzakelijk achten, reeds dan, wanneer zij berustte in die opvatting van meergenoemd art. 28, volgens welke tot de beschikking over een batig overschot zoude worden vereischt de goedkeuring van het provinciaal collegie.

Maar nog meer dringend meent zij die te moeten inroepen, nu voorzegd artikel luidt: „ zal het batig overschot telkens tot een vruchtdragend kapitaal worden aangelegd, om, „ uitsluitend te verstrekken tot goedmaking van buitengewone onkosten, welke het herstel „ van kerkgebouwen en onvoorziene rampen in het vervolg zal kunnen vereischen, waarover „ tot eenig ander einde niet zal mogen worden beschikt, dan met autorisatie van het „ provinciaal collegie."

De uitdrukking *waarover* oordeelt zij, dat kennelijk terugslaat niet op *batig overschot*, maar op de naastbij gevonden uitdrukking *vruchtdragend kapitaal.*

En is die opvatting juist, dan volgt daaruit:

1°. dat over het batig overschot nimmer dadelijk mag worden beschikt, maar dat het telkens behoort te worden aangelegd tot een vruchtdragend kapitaal;

2°. dat dit kapitaal uitsluitend mag worden verstrekt tot het herstel van kerkgebouwen en onvoorziene rampen;

3°. dat daarover (dat is over dit kapitaal) tot eenig ander einde niet mag worden beschikt dan met autorisatie van het provinciaal collegie;

4°. dat dit collegie is onbevoegd te verleenen magtiging tot dadelijk gebruik van het batig overschot, zonder voorafgegane belegging tot kapitaal;

5°. dat de uitdrukking *eenig ander einde* zóó moet worden opgevat, dat daarmede alleen is bedoeld eenig ander bij dit reglement veroorloofd einde;

6°. dat het artikel moet worden beperkt tot het reeds aanwezig batig overschot en niet mag worden uitgestrekt tot de eventuële nog geheel onzekere voordeelige overschotten van volgende jaren.

Uit welk een en ander volgt, dat de beteekenis van art. 28 geene andere kan zijn, dan dat het batig slot niet anders mag worden aangewend dan tot een vruchtdragend kapitaal, uitsluitend strekkende tot goedmaking der buitengewone, bij dat artikel omschreven onkosten, over welk kapitaal tot geen ander einde zal mogen worden beschikt dan met autorisatie van het provinciaal collegie van toezigt.

Den uitslag van Uwer Excellentie's onderzoek naar het gewigtig bevorens vermeld punt, en van Uwer Excellentie's beschouwingen omtrent de uitlegging van dit artikel, en de mededeeling van zoodanige maatregelen, als Uwe Excellentie, naar aanleiding van dit adres en van deze overwegingen, zal noodig oordeelen, ziet de Synodale commissie met belangstelling van Uwe Excellentie te gemoet.

Zij twijfelt niet of Uwe Excellentie zal gaarne naar Uw vermogen trachten te bevorderen de verwezenlijking van het billijk verlangen van adressanten naar eenige beschikking op hun adres aan Zijne Majesteit. In het volste vertrouwen op Uwer Excellentie's bereidwilligheid, beveelt zij ook dit punt aan Uwe Excellentie aan.

4°. Dispensatien van wetsbepalingen gevraagd.

4°. De werkzaamheden der Synodale commissie, van elders door inkomende stukken tot haar gebragt, bestonden eindelijk in het nemen van beslissing op aanvragen van dispensatie van wetsbepalingen, waar zij door de reglementen worden toegelaten. Zij waren zes in getal en betroffen òf art. 55 van het reglement op de vacaturen, òf art. 20 van het reglement op het godsdienstonderwijs. In twee rubrieken zal zich dus dit gedeelte van ons verslag onderscheiden.

a. Aanvragen van dispensatie van art. 55 van het reglement op de vacaturen ten behoeve der predikanten *E. H. F. Wolff* en *G. de Wildeman van Lakerveld Kellerman*.

a. Bij twee beroepingen is dispensatie van art. 55 van het reglement op de vacaturen van den Minister gevraagd; bij die door den kerkeraad te *Angeren* op den predikant *E. H. F. Wolff*, te *Zaamslag*, en die door den kerkeraad te *Hulst* op den predikant *G. de Wildeman van Lakerveld Kellerman*, te *'s Heerenhoek*, zijn uitgebragt. Beide verzoeken werden door

den Minister in onze handen gesteld ten fine van consideratien en advies, bij apostillen respectivelijk van den 11den September, n°. 3, en van 13 Maart n°. 4, geregistreerd sub n°. 7303, 7501. Beide gevallen stonden schier geheel gelijk. In verband tot een waargenomen annus gratiae was de diensttijd van twee jaren voor beide predikanten reeds vervuld op het tijdstip dat de kerkeraad tot het doen van eene beroeping eerst mogt en kon overgaan, en dit, maar dit ook alleen is bij ons de beweegreden geweest tot een gunstig advies. Omtrent het eerste hebben wij de kennisgeving ontvangen, dat het advies door den Minister is gevolgd. Bij dispositie van den 29sten November, n°. 9, waarvan afschrift, geregistreerd sub n°. 7419, is ten behoeve van den te *Angeren* beroepen predikant *Wolff* de dispensatie verleend. Bij de behandeling van het tweede verzoek merkten wij op, dat de dispensatie, die bij de wet wordt gevorderd tot het doen van het beroep, eerst gevraagd werd, nadat de beroeping was uitgebragt, doch daar dit aldus onwillekeurig scheen geschied te zijn, raadden wij den Minister, om ook van deze wetsbepaling, uit kracht van art. 91 van het reglement op de vacaturen, dispensatie door den Koning te doen verleenen.

De heeren *de Dompierre de Chaufepié* en *Timmers Verhoeven* hebben aanteekening verlangd, dat zij met dit laatste besluit zich niet vereenigd hebben.

b. Aanvragen van dispensatie van art. 20 van het reglement op het godsdienstig onderwijs door de classikale besturen *Hoorn*, *Harderwijk*, *Winschoten* en *Leeuwarden*.

b. Door vier onderscheidene classikale besturen werd achtereenvolgend verzoek bij ons ingeleverd tot dispensatie van art. 20 van het reglement op het godsdienstig onderwijs voor den leeftijd, als door het bestuur *Hoorn*, *Harderwijk*, *Winschoten* en *Leeuwarden*, bij hunne respective adressen van 19 September ll., 10 November ll., 9 April ll. en 6 Mei ll., geregistreerd sub n°. 7306, 7407, 7528 en 7560, het eerste ten behoeve van *P. Bruijn*, oud 34 jaren, lidmaat der gemeente *Abbekerk;* het tweede ten behoeve van *C. P. van Ravenswaaij*, oud 32 jaren, lidmaat der gemeente te *Nijkerk*; het derde ten behoeve van *E. J. Rosewinkel*, oud 49 jaren, lidmaat der Hervormde gemeente te *Horsten*, en het laatste ten behoeve van *K. van Belkum*, lidmaat der Nederduitsche Hervormde gemeente te *Leeuwarden*, wiens leeftijd niet bepaaldelijk is opgegeven. Aan het classikaal bestuur *Harderwijk* gaven wij in opmerking, dat bedoelde *van Ravenswaaij* vóór zijn dertigste jaar de bij de wet voorgeschreven opleiding was begonnen te ontvangen en in zóó verre dus aan de bepaling in art. 20 was voldaan, waarop dan ook het berigt is gevolgd van den praeses van het bestuur, dd. 11 Januarij ll., geregistreerd sub n°. 7463, dat het verzoek van dispensatie beschouwd moest worden als te zijn vervallen. Omtrent den man van *Horsten*, wiens leeftijd ver boven de 30 jaren is geklommen, hebben wij een nader onderzoek noodig geacht, en het provinciaal kerkbestuur *Groningen* uitgenoodigd om zijne inlichtingen bij de hooge kerkvergadering in te dienen, opdat het verzoek door u zou kunnen worden in overweging genomen. De verzoeken van de besturen *Hoorn* en *Leeuwarden* hebben wij ingewilligd, en wel, zoo veel het eerste aangaat, omdat de leeftijd nog niet ver overschreden was, en de getuigenissen zeer gunstig waren; voor het laatste, om de bijzondere geschiktheid des persoons tot de betrekking van godsdienst-onderwijzer, die door den kerkeraad niet alleen, maar in het bijzonder ook door den predikant, wiens opleiding hij genoten had, met volle ruimte werd erkend.

Het classikaal bestuur *Leeuwarden* hebben wij inmiddels in opmerking gegeven dat, naar den bepaalden, duidelijken inhoud van art. 20, de dispensatie vóór twee jaren gevraagd had moeten zijn om de wettelijke vorming en opleiding als catecheet te beginnen, en het

bestuur verzocht deze opmerking te brengen ter plaatse waar het behoort. Overigens hebben wij den secretaris opgedragen, door het kerkelijk orgaan deze wetsbepaling in herinnering te brengen, op grond van de ervaring der commissie, dat zoo menigmalen daarvan wordt afgeweken.

5°. Als boekgeschenk zijn der Synodale commissie aangeboden, en als zoodanig dankbaar door haar aangenomen de navolgende in het licht verschenen schriften, als: 5°. Boekgeschenken.

a. Een exemplaar van de bedenkingen van mr. *Is. da Costa* tegen de nieuwe vertaling van het Nieuwe Testament, geregistreerd sub n°. 7008, toegezonden door den schrijver. *a.* Bedenkingen van mr. *Is. da Costa* tegen de nieuwe vertaling van het Nieuwe Testament.

b. Eenige exemplaren van het verslag en de aanspraak bij de laatstgehouden vergadering der Protestantsche maatschappij tot bevordering van welstand enz., ingediend door de permanente commissie van het hoofdbestuur, geregistreerd sub 7305. *b.* Exemplaren van het verslag en de aanspraak bij de vergadering der maatschappij » Tot welstand » enz.

c. Een, door den redacteur, den heer *A. A. T. Mounier* aangeboden exemplaar van de drie eerste afleveringen van den eersten jaargang van het tijdschrift » tot bevordering van christelijk leven in Nederlandsch Indie, geregistreerd sub n°. 7397. *c.* De drie eerste afleveringen van den eersten jaargang van het tijdschrift tot bevordering van Christelijk leven in Nederlandsch Indie.

d. Een, bij missive van den schrijver, den heer *J. F. C. Leers*, dd. 19 Mei ll., geregistreerd sub n°. 7625, toegezonden exemplaar van de nieuwe door hem bezorgde uitgave van het Naamregister der Hervormde predikanten, geregistreerd sub n°. 7625. *d.* Naamregister der Hervormde predikanten door *J. F. C. Leers*.

6°. Aan het einde van dit deel van ons verslag vermelden wij u nog, dat de predikant *K. H. ter Winkel* te *Sas van Gent* eene missive van den 22sten Februarij ll., geregistreerd sub n°. 7491, ons heeft toegezonden, voorstellen bevattende ten aanzien van het te arresteren herzien reglement voor kerkelijk opzigt en tucht, aan zijne levenservaring, zoo hij zegt, ontleend, en hebben wij goedgevonden dit stuk bij Uwe vergadering over te brengen, ten einde daarvan nota te nemen bij de behandeling van het aanhangig conceptreglement. 6°. Voorstellen van den predikant *K. H. ter Winkel* betreffende het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht.

III.

Wij zijn genaderd tot het laatste deel van ons verslag, dat uit zijnen aard van minder omvang zal zijn dan een der overigen, als bevattende die werkzaamheden alleen, die ons zoo min van de zijde der Synode als van elders zijn aangebragt, maar die ons zelven zijn voor den geest gekomen. Zij maken een zestal uit, zij zijn van meerder of minder belang, wij willen er getrouw verslag van geven. III. Werkzaamheden die der Synodale commissie zelve zijn voor den geest gekomen.

a. In onze najaarsvergadering in aanmerking nemende, dat aan den wensch der Synode, om hare hulde aan den Koning aan te bieden, ter oorzake van Zijner Majesteits afwezigheid, geen gevolg had kunnen gegeven worden, hebben wij het passende gevonden, om tot Zijne Majesteit door den Minister het verzoek te doen brengen, dat de Synodale commissie ten gehoore mogt worden toegelaten. Dit verzoek is goedgunstig ingewilligd. Vier gecommitteerden, aan wier hoofd de president, hebben de vergadering bij Zijne Majesteit *a.* Hulde aan Z. M. den Koning gebragt.

vertegenwoordigd. Een woord uit een opregt en warm hart, tot het oor des Konings gebragt, werd met zigtbaar welgevallen aangehoord, en ging door tot het Koninklijk gemoed, en 's Konings belangstelling in het heil der Hervormde kerk werd bij vernieuwing uitgesproken.

b. Voorstellen tot het uitschrijven van de verordende tienjarige telling der lidmaten.

b. Ten gevolge van een officieus schrijven van den secretaris van het provinciaal kerkbestuur *Zeeland* aan den secretaris der Synode, dd. 18 December ll., geregistreerd sub n°. 7431, kwam ons in herinnering het besluit der Synode van 12 Julij 1832, waarbij verordend is, dat om de tien jaren eene telling der lidmaten zal plaats hebben, gelijk ook in de jaren 1835 en 1845 is geschied en dus reeds in 1855 had behooren te geschieden. Vermits echter de telling immer heeft plaats gevonden ten gevolge van eene aanschrijving der Synodale commissie, daartoe door de Synode behoorlijk gemagtigd, hebben wij het geraden geacht u voor te stellen de bedoelde magtiging te verleenen, en der commissie in last te geven om van hare eerstvolgende najaarsvergadering de aanschrijving te doen uitgaan.

Eene, door het provinciaal kerkbestuur *Overijssel*, bij missive van den 8sten Mei ll., geregistreerd sub n°. 7619, ons toegezonden opgave van de uitkomst der telling, welke in dit gewestelijk ressort is gehouden, hebben wij in het archief doen nederleggen, tot dat van de resultaten in al de gewesten zal gebleken zijn.

c. Voorstel om over te gaan tot de herziening van het reglement op de kerkvisitatie.

c. Ons oog is gevallen op het reglement voor de kerkvisitatie, hetwelk algemeen moet worden erkend belangrijke wijziging te behoeven in overeenstemming met de latere verordeningen der kerk, en wij willen der Hooge Kerkvergadering in overweging hebben gegeven, dat zij, voortgaande op den weg der herziening, dit reglement nu het eerst aan de orde stelle, en aan de Synodale commissie opdrage om bij de vergadering der Synode van het volgend jaar een ontwerp ter tafel te brengen.

d. Handhaving van de regten der Protestanten te *Oisterwijk*, met opzigt tot de armenfondsen.

d. In onze najaarsvergadering kwamen ter sprake de belangen der Protestanten te *Oisterwijk* met opzigt tot de armenfondsen, welke reeds lang een onderwerp van de bemoeijingen der Synodale commissie hadden uitgemaakt, en wij besloten met het navolgend adres ons tot den Minister van Hervormde Eeredienst te wenden:

„ De Algemeene Synodale commissie der Nederlandsche Hervormde kerk neemt de vrijheid en acht zich verpligt ter zake van de fondsen, onder den naam van *Groote* of *Heilige Geest armen* te *Oisterwijk* bekend, zich nogmaals tot Uwe Excellentie te wenden. Zij betuigt Uwer Excellentie haren dank voor hetgeen zij heeft gedaan om deze zaak tot een gewenscht einde te brengen; maar zij kan te gelijk hare bevreemding niet verbergen, dat uwe bemoeijingen nog geen vrucht hebben opgeleverd. Men heeft, gelijk Uwe Excellentie weet, de zoo even genoemde fondsen aan het algemeen armbestuur van *Oisterwijk*, waaronder zij behooren, onttrokken, en op naam van het armbestuur der Roomsche kerk aldaar ze gebragt op het kadaster; en men doet dien staat van zaken tot in 1855 voortduren, niettegenstaande Z. M. de Koning reeds in 1848 dien vernietigd heeft verklaard. Men heeft alzoo eene daad van willekeur, van oneerlijkheid en ontrouw gepleegd, en met een besluit des Konings, dat op het regt was gegrond, en strekte om het te herstellen, den

spot gedreven. Indien wij hoorden, dat zoo iets in eene andere wèl geordende maatschappij was gebeurd, wij zouden er ons over verbazen, en het naauwelijks mogelijk achten. Wij zouden òf over de magteloosheid, òf over den verkeerden zin der regering van zulk eene maatschappij ons bedroeven, en haar in beide opzigten diep beklagen. Maar mag dit dan in ons gezegend *Nederland* geschieden, en zulk een staat van zaken tegen het besluit des konings aan blijven voortduren? De Synodale commissie houdt dit voor onmogelijk, met het oog op de Regering, onder welke wij leven, met het oog op den Koning, die ons bestuurt, met het oog inzonderheid op Uwe Excellentie, van wier goeden wil en ijverig pogen zij reeds zoo menig bewijs heeft ontvangen. Zij beveelt daarom de zaak van *Oisterwijk* op nieuw aan Uwe Excellentie met vertrouwen aan en met al den ernst, dien haar gewigt vordert, en zij hoopt, dat Uwe bemoeijingen haar zullen brengen tot dat einde, hetwelk Uwe Excellentie zoowel als de Synodale commissie vurig verlangt, opdat er eerlijkheid en trouw in onzen lande wonen, opdat het regt in ons midden worde gehandhaafd, en de op regt gegronde besluiten van het geëerbiedigd hoofd van onzen Staat niet langer met voeten getreden worden."

In de voorjaarsvergadering werd eene missive van den Minister bij ons ingediend, gedagteekend 6 Mei ll., n°. 12, geregistreerd sub n°. 7557. Met dankbaarheid werden aangenomen de daarin vervatte mededeelingen wegens de bemoeijingen van Zijne Excellentie, ten einde het Koninklijk besluit van den 19den Julij 1848, n°. 84, te doen gehandhaafd worden, hierin bestaande, dat hij, naar aanleiding van de missive der Synodale commissie van den 6den November ll., over de zaak betreffende den eigendom van de goederen der groote of Heilige Geest armen in gezegde gemeente andermaal aan den Minister van Financien geschreven, en ten antwoord ontvangen heeft, dat zijner zijds geene bedenking bestaat, dat, bij exploit, aan den bewaarder der hypotheken en van het kadaster te *'s Hertogenbosch* voormeld Koninklijk besluit worde beteekend, en krachtens dit besluit daarbij worde geprotesteerd tegen

1°. de overbrenging in 1843 in de nieuwe registers ten behoeve van het armbestuur van het Roomsch-katholijk kerkgenootschap van gezegde gemeente *Oisterwijk*, als tegenwoordig eigenaar, krachtens besluit van Gedeputeerde Staten van *Noordbrabant* van 23 Februarij 1841, van eenige inschrijvingen oorspronkelijk genomen tot zekerheid der algemeene armen van *Oisterwijk;*

2°. de boeking in de kadastrale liggers ten name van de Roomsch-katholijke armen van *Oisterwijk* van de goederen toebehoorende aan de *algemeene* armen dier gemeente; zulks met sommatie aan den bewaarder om daarvan in de openbare registers, nevens de overgebragte inschrijvingen, aanteekening te doen, en de betrokkene goederen op de kadastrale liggers weder te stellen ten name van *Oisterwijk;* bij welke mededeeling het berigt is gevoegd, dat de Minister van Financien den bewaarder, door tusschenkomst van den betrokken directeur, heeft doen inlichten dat *casu quo* aan deze sommatie behoort te worden voldaan; zeggende de Minister van Hervormde Eeredienst zich te vleijen, dat langs dien weg het belang der Hervormde gemeente te *Oisterwijk* bij voormelde fondsen genoegzaam zal kunnen worden verzekerd, en dat hij van het bovenstaande te gelijker tijd als aan de

Synodale commissie ook kennis geeft aan het provinciaal collegie van toezigt enz. in *Noord-brabant*, met uitnoodiging om het kerkbestuur te *Oisterwijk* daarmede bekend te maken, onder bijvoeging van zoodanige inlichting of raadgeving als het provinciaal collegie moge oordeelen dat het kerkbestuur te deze zou kunnen behoeven.

De vergadering besloot voorts om deze Ministeriële kennisgeving in afschrift bij conductoire te zenden aan het classikaal bestuur *'s Hertogenbosch*, met uitnoodiging om den kerkeraad te *Oisterwijk* deze handeling ter kennisse te brengen.

e. Handhaving van de regten der Protestanten in verband met het krankzinnigen gesticht te *'s Hertogenbosch.*

e. In de voorjaarsvergadering kwamen bij ons ter tafel eene missive van den Minister van Binnenlandsche Zaken dd. 31 December ll., n°. 370, 7de afdeeling, en eene missive van den scriba van den kerkeraad der Nederduitsche Hervormde gemeente te *'s Hertogenbosch*, dd. 14 Januarij ll., toezendende afschrift van eerstgenoemde missive, respectivelijk geregistreerd sub n°. 7447 en 7468. De Minister berigt, dat, mede naar aanleiding van een adres der Algemeene Synodale commissie, aan regenten van het geneeskundig gesticht voor krankzinnigen te *'s Hertogenbosch*, namens den Koning, is te kennen gegeven, dat, ten einde de inrigting haar doel niet te doen missen, en tegen de verergering van den toestand der ongelukkige verpleegden te waken, in het verder verblijf van de tegenwoordige Roomsch-katholijke oppassers en oppassters in het gesticht alleen kan worden toegestemd, onder voorwaarde:

1°. dat, bij het behoud der reeds door regenten genomen maatregelen, hunne kleeding binnen het gesticht, welke de kenteekenen draagt, dat zij tot eene kloosterlijke inrigting behooren, door eene gewone burgerlijke worden vervangen;

2°. dat hun door regenten uitdrukkelijk geschreven instructien gegeven worden, om, ten opzigte der niet Roomsch-katholijke verpleegden, voortdurend en met zorg te vermijden wat aan dezen aanstoot zou kunnen geven;

3°. dat het nimmer blijke, dat door hen eenige daarmede strijdige handelingen worden verrigt;

4°. dat door regenten herhaaldelijk pogingen worden in het werk gesteld tot het erlangen van eenige niet Roomsch-katholijke oppassers en oppassters, en alle middelen door hen worden aangewend, die het oogmerk, zoo mogelijk, kunnen doen bereiken;

door al welke beschikkingen de Regering vertrouwde, dat aan de bezwaren, die zijn ingebragt, in zoo verre zulks redelijker wijze heeft kunnen geschieden, zou zijn te gemoet gekomen.

Met blijdschap werd dit berigt voor kennisgeving aangenomen. Den kerkeraad wilden wij dank betuigen voor het toegezonden afschrift, maar tevens hebben verzocht, om spoedig ons verslag te doen geworden wegens de uitwerking, welke de genomen maatregelen in het gesticht hadden gehad. Dit verslag, onder dagteekening van den 19den Mei ll., geregistreerd sub n°. 7641, ontvangen zijnde, vernamen wij, dat aan de maatregelen der Hooge Regering geen ander gevolg is gegeven van de zijde der regenten, dan dat de

oproeping in de dagbladen van Protestantsche oppassers en oppassters is geschied, en enkele insignia door de kloosterlingen zijn afgelegd, maar dat zij hun kloostergewaad nog steeds behouden hebben; dat overigens de instructie door regenten mede is gearresteerd overeenkomstig de beschikking der hoogere magt, doch dat uit het aangevoerde blijkt, dat het meest voorname, door de Regering beoogd, tot heden buiten uitvoering is gebleven. Dit berigt, een gevolg van onze handeling, hebben wij goedgevonden aan de Hooge Kerkvergadering over te brengen, opdat zij zelve beoordeele, indien tijdens hare zamenkomst de stand van zaken niet zal veranderd zijn, of van hare zijde op de naleving der genomen beschikking op deze of gene wijze zal moeten worden aangedrongen.

f. De aandacht der vergadering werd door een van hare leden gevestigd op het jongste, door de Regering bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingediend ontwerp van wet op het lager onderwijs, en op het belang van de bewaring van het christelijk beginsel bij het openbaar onderwijs voor kinderen uit christenouders, voor wie in het ontwerp niet voldoende zorg scheen te zijn gedragen. De Synodale commissie, bij meerderheid der leden met hem instemmende, beschouwde het als tot hare bevoegdheid, hare roeping en haren pligt te behooren om hiervoor zoo veel mogelijk te waken, zoo wel in haar eigen belang als in dat van de Regering, voor het heil van den Staat zoo wel als van de godsdienst, en besloot tot het indienen van een adres aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, in geest en strekking als van den kerkeraad der Nederduitsche Hervormde gemeente te *Rotterdam*, eene onderscheiding dus verlangende van gemengde christelijke en van Israëlitische openbare volksscholen. *f. Adres aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter zake de conceptwet op het lager onderwijs.*

De secretaris heeft hiertoe niet geraden, hetgeen op zijn verlangen in de notulen is aangeteekend.

Het adres, dat de commissie heeft aangeboden, is van den volgenden inhoud:

„ *Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal.*

„ De Algemeene Synodale commissie der Nederlandsche Hervormde kerk, thans alhier vergaderd, komt tot u met eene hoogst gewigtige bede. Zij acht zich geroepen en voelt zich gedrongen, door de betrekking in welke zij staat tot de kerk en tot Hem die haar hoofd is, om met de meeste bescheidenheid, maar ook met de vrijmoedigheid der innigste overtuiging, ééne bedenking en één verlangen, het ontwerp van wet op het lager onderwijs betreffende, aan Uwe vergadering voor te dragen; want ook haar, haar vooral is volgens art. 11 van het Algemeen Reglement voor de Hervormde kerk in het Koningrijk der Nederlanden, onder anderen, de zorg voor de belangen, zoo van de Christelijke kerk in het algemeen als van de Hervormde in het bijzonder, de vermeerdering der godsdienstige kennis, de bevordering van Christelijke zeden en de aankweeking van liefde voor Koning en vaderland opgedragen en aanbevolen.

„ In deze overtuiging en met die roeping voor oogen, hebben wij met leedwezen gezien, dat het gezegde ontwerp van wet geen Christelijk onderwijs op de lagere scholen schijnt toe te laten; dat zelfs het woord *Christelijk* niet in hetzelve gevonden wordt. Alzoo is het niet in de wet van 1806, onder welke wij nog leven. Zij spreekt uitdrukkelijk in het reglement, dat aan haar toegevoegd is en kracht van wet heeft, van maatschappelijke en

8

Christelijke deugden, tot wier bevordering het onderwijs strekken moet. De onderwijzer mag en moet dus, volgens haar, de kinderen, aan zijne zorg toevertrouwd, ook tot zulke deugden opwekken, die in de Christelijke godsdienst haren grond en wortel hebben, wier beginselen, drangredenen en hulpmiddelen uit haar ontleend worden. Hij mag en moet ook van de liefde Gods in Jezus Christus, den besten kindervriend, tot hen spreken, de geschiedenis verhalen van Hem, wien alle Christenen, hoe zij ook overigens in denkwijze verschillen, als hunnen Heer en Zaligmaker erkennen, en de jeugdige harten tot eerbied voor Hem, liefde tot Hem, vertrouwen op Hem en gehoorzaamheid jegens Hem trachten op te leiden. Maar volgens het wetsontwerp, dat nu is voorgedragen, kan en mag hij dit niet; want art. 15 verklaart de scholen *toegankelijk voor kinderen van verschillende godsdienstige gezindheden*, of, gelijk de meerderheid in Uwe vergadering wil gelezen hebben: *toegankelijk voor alle kinderen, zonder onderscheid van godsdienstige gezindte;* terwijl art. 21 het onderwijs wil dienstbaar gemaakt hebben aan de bevordering van zedelijkheid en godsdienst, maar tevens den onderwijzer verbiedt *iets te onderwijzen, te doen of toe te laten, kwetsend voor de godsdienstige begrippen der gezindheid of gezindheden, waartoe de schoolgaande kinderen behooren.* Hieruit volgt, dat zelfs één Israëliet, wiens kind de openbare school bezoekt, op grond van deze wet, het Christelijk onderwijs van haar kan verwijderen, omdat hij er door geërgerd wordt; ja, dat de onderwijzer, wanneer hij Israëlitische kinderen onder zijne kweekelingen telt, de geschiedenis van Jezus Christus, Zijn leven, Zijn sterven, Zijne opstanding en verheerlijking niet mag verhalen, noch tot de zoo even vermelde gezindheden jegens den Heer opwekken; want hoe zal hij dit kunnen, zonder hen te kwetsen en te ergeren, die, naar hunne overtuiging, Jezus voor den Christus Gods en den Zaligmaker der wereld niet erkennen kunnen? Dit meenen wij, dat niet alzoo in Nederland behoort te wezen. Het is in strijd met onze geschiedenis en met het karakter van ons volk, dat bijna geheel uit Christenen bestaat; het komt niet overeen met den wensch en de behoefte van de overgroote meerderheid der natie; het zou de opvoeding der kinderen van deze overgroote meerderheid belemmeren, het edelste bestanddeel uit haar wegnemen, en, tegen de bedoeling van den wetgever, tot verderf der openbare scholen leiden, naardien de meervermogende ouders, wie het waarachtig geluk van hunne kinderen ter harte gaat, in bijzondere scholen voor hen zouden zoeken wat zij in de openbare niet vinden konden.

„Wij komen dus tot U met de ernstige, dringende bede, dat het *Christelijk element* in de aanhangige wet worde opgenomen en uitgedrukt. Wij verlangen geene afzonderlijke scholen voor Protestanten, Roomsch-katholijken en Israëlieten. Wij achten deze splitsing hier te lande onuitvoerlijk, onnoodig en nadeelig. Wij verlangen veel minder nog secte-scholen, maar gemengde, doch die tevens *Christelijke* scholen zijn; want zoo afkeerig als wij zijn van sectegeest, even ver zijn wij verwijderd van onverschilligheid omtrent Christus en Christendom; en wij meenen, dat men geenszins tot weinig beteekenende algemeenheden behoeft te vervallen, als men zich in het onderwijs onthoudt van de ontvouwing der leer, die door de verschillende kerkgenootschappen wordt beleden, en zich alleen tot datgene bepaalt wat de gewijde geschiedenis ons mededeelt en door de Algemeene Christelijke kerk geloofd wordt. Wij wenschen ook geenszins de regten van onze Israëlitische medeburgers te verkorten. Willen zij naar deze Christelijke scholen ook hunne kinderen zenden, wij zouden hen niet buiten sluiten, maar ons veel meer er over verblijden; doch zij moeten weten dat het *Christelijke* scholen zijn, dat in die scholen ook van den Heer Jezus Christus

gesproken en zijn naam met eerbied en dankbaarheid genoemd wordt. Verkiezen zij dit niet te hooren, willen zij alzoo van deze scholen voor hunne kinderen geen gebruik maken, dan moeten er voor hen afzonderlijke openbare scholen worden opgerigt; zij hebben regt dit te verlangen; ook in hunne behoefte moet door de wet voorzien worden.

„ Wij komen tot u met de gezegde bede met vertrouwen, niettegenstaande het voorloopig verslag aangaande de aanhangige wet ons heeft doen zien, dat de meerderheid van uwe vergadering, met opzigt tot de hoogst gewigtige zaak, over welke wij tot u spreken, die wet voorloopig heeft goedgekeurd; want gij toont, dat gij het hooge belang dier zaak diep gevoelt, en met al den ernst, dien deze levensvraag voor onze natie heeft, haar behandelt. De groote meerderheid in uw midden zegt zelve: „ „ In eene maatschappij, als de onze, kan het lager onderwijs niet anders dan christelijk zijn. „ „ Maar welke zwarigheid is er dan om dit in de wet uit te drukken? Mag zij aanleiding geven, om deze uitspraak te logenstraffen? Mag zij schijnen uit te sluiten, wat niet kan uitgesloten worden? Mag zij kommer en vrees verwekken in het hart van hen, die boven alles op het Christendom prijs stellen en christelijk onderwijs begeeren voor hunne kinderen? Doet zij dit niet te meer, als men haar vergelijkt met de wet, onder welke wij nog leven? En zou de ware wijsheid niet hierom reeds gebieden, dat de aanhangige wet op dit punt veranderd worde? De groote meerderheid in uw midden erkent zelve, dat de beschaving van onze maatschappij van het Christendom is uitgegaan; maar moet dan die beschaving niet door het Christendom in stand gehouden en bevorderd worden? Moet het lager onderwijs vooral niet daartoe medewerken? En mag de wet dan hiervan zwijgen? Die groote meerderheid wil zelve de opvoeding geenszins uit de school verbannen hebben. Zij zegt: „ „ geen doeltreffend schoolonderwijs is aan jeugdige kinderen te geven, zonder dat de onderwijzer nu en dan op het gebied van den opvoeder treedt. „ „ Maar om die groote, heilige taak naar eisch te vervullen, moet hij uit het beste opvoedingsboek putten, de gewijde geschiedenis aan zijne kweekelingen verhalen, en naar den besten Kindervriend hen henen leiden. En mag de wet op het lager onderwijs dan hiervan zwijgen? Moet zij het meest doeltreffend middel van opvoeding niet vermelden? Is het genoeg, dat zij van de onderwijzers kennis van de gewijde geschiedenis vordert? Behoort zij niet uitdrukkelijk voor te schrijven, dat die gewijde geschiedenis, dat is, de geschiedenis des Ouden en Nieuwen Verbonds, op de lagere scholen moet onderwezen worden?

„ Men zegt wel, dat de wet op het lager onderwijs met de Grondwet in strijd zou zijn, indien zij, in welken vorm ook, van Christelijk onderwijs gewaagde. Maar de Grondwet spreekt van *voldoend* onderwijs, en voldoend is het schoolonderwijs voor een Christen-volk dàn alleen, als het Christelijk is. Zij wil tevens *ieders godsdienstige begrippen geëerbiedigd* hebben; maar dit kan geschieden door voor de Israëlieten, zoo zij dit verlangen, afzonderlijke openbare scholen op te rigten. Men beweert wel, dat het niet noodig is van Christelijk onderwijs in de wet te spreken, omdat in eene maatschappij, als de onze, het lager onderwijs niet anders dan Christelijk zijn kan; maar indien men dit waarlijk gelooft, waarom aarzelt men dan het in de wet uit te spreken; waarom wil men het dan uit de wet wegnemen? Men meent, dat dit Christelijk onderwijs geene ergernis voor de Israëlieten behoeft te wezen, en beroept zich ten bewijze op de ervaring; maar men vergeet hierbij op te merken het verschil tusschen de wet van 1806, en die, welke nu is voorgedragen. Onder de eerste zou hunne ergernis onregtmatig zijn geweest en hen weinig gebaat hebben,

onder de laatste kunnen zij al wat hen ergert, op grond van de wet, van de school verbannen; ja wij vreezen, met het oog op de verschillende rigtingen, die zich ook onder de Israëlieten vertoonen, dat dit zou gebeuren, en die vrees zelfs behoort te worden weggenomen. Men meent, dat er groote bezwaren bestaan tegen het opnemen van eene bepaling in de wet, bij welke het geven van Christelijk onderwijs, en wel van positief Christelijk onderwijs wordt voorgeschreven, en men meent het te regt, wanneer men door dit positief Christelijk onderwijs verstaat het onderwijs in de leerstellingen des Christendoms, dat aan de leeraars der verschillende kerkgenootschappen moet worden overgelaten; maar dit bedoelen wij niet, als wij Christelijk onderwijs op de scholen verlangen; wij bedoelen zulk Christelijk onderwijs, als de wet zelve en de meerderheid in uw midden schijnt te willen geven, zonder er in de wet van te spreken, maar waarvan wij wenschen, dat het in de wet worde voorgeschreven, zoodat het moet gegeven worden, en niemand het, met beroep op de wet, weren kan.

Maar waartoe meer? wij hebben genoeg gezegd, om ons verlangen u kenbaar te maken. Wij leggen ons verzoek eerbiedig neder in den schoot van uwe vergadering en hopen, dat het ontwerp van wet op het lager onderwijs zóó door u worde gewijzigd, dat dit onderwijs naar de wet *christelijk* zij, en de gewijde geschiedenis des Ouden en Nieuwen Verbonds op de lagere scholen moet onderwezen worden. Wij vragen dit van u, gedrongen door het geloof in den Heer wien wij dienen; gedrongen door liefde voor den Koning en het Vaderland; gedrongen door de zucht, om het waarachtig heil van het opkomende geslacht en van ons volk te bevorderen. God schenke u wijsheid en kracht, om in deze gewigtige zaak naar roeping en pligt zóó te handelen, dat door uwe medewerking de wet op het lager onderwijs eene eer en een zegen voor Nederland zij! »

Aan den secretaris is opgedragen, om den woordelijken inhoud van het adres openbaar te maken door middel van het kerkelijk orgaan, zoodra de werkzaamheden van de kamer, welke tijdens de voorjaarsvergadering waren geschorst, hervat zouden zijn.

Uitspraken in cassatie.

En hiermede is het verslag der werkzaamheden, welke wij onder verantwoordelijkheid aan de Hooge Kerkvergadering verrigt hebben, ten einde. Ons blijft nog over mededeeling te doen van uitspraken, ten gevolge van beroep in cassatie gedaan, naar het regt, krachtens art. 15 van het Algemeen Reglement ons toegekend, waarbij wij volstaan, ingevolge art. 74, met bloot verslag.

a. Op de aanvrage van vernietiging van de uitspraak van het classikaal bestuur *'s Gravenhage*, ingediend door gemeenteleden te *Wassenaar*.

a. De Algemeene Synodale commissie der Nederlandsche Hervormde kerk,

gezien een adres van *C. A. Klinkenberg* en andere manslidmaten der Hervormde gemeente van *Wassenaar*, in dato *Wassenaar* 4 Julij 1855, houdende verzoek tot vernietiging van eene beslissing van het classikaal bestuur *'s Gravenhage*, van den 27sten Junij 1855, wegens schennis en verkeerde toepassing der reglementen en geheele veronachtzaming van de belangen der onafhankelijke en niet gesubsidieerde diakoniekas;

overwegende dat uit de overgelegde stukken blijkt,

dat door eenige lidmaten van de Hervormde gemeente te *Wassenaar* bij den kerkeraad aldaar bezwaren zijn ingebragt tegen de benoeming en bevestiging van *C. Roosing* tot ouderling en *J. E. Meijboom* tot diaken, en zulks tegen beiden op grond, dat zij de betrekking bekleeden van rentmeester of administrateur en van armmeester van de Heilige Geestarmen, welke betrekking onvereenigbaar zoude zijn met het lidmaatschap van den kerkeraad, en daarenboven tegen *J. E. Meijboom*, op grond dat hij geen voorstander zoude zijn van de openbare godsdienst;

dat de hiertoe betrekkelijke bezwaarschriften namens den kerkeraad gezonden zijnde aan het classikaal bestuur van *'s Gravenhage*, dit bestuur bij besluit van den 3den Februarij ll. dezelve aan den kerkeraad te *Wassenaar* heeft teruggezonden, opdat zij dáár in behandeling werden gebragt overeenkomstig artt. 29 en volgende van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht;

dat, volgens een extract uit de notulen van den kerkeraad van *Wassenaar*, op den 1sten Maart ll. bij den kerkeraad is besloten, *vooreerst*, dat het noodig is eene commissie te benoemen, ten einde bezwaren tegen *C. Roosing* en *J. E. Meijboom* te onderzoeken, en *ten tweede* dat de bezwaren zoo ongegrond zijn, dat er geen gevolg aan behoort gegeven te worden;

dat eenige leden van de Hervormde gemeente te *Wassenaar* zich op den 14den Maart ll. op nieuw tot het classikaal bestuur van *'s Gravenhage* hebben gewend en de tusschenkomst van dit bestuur hebben ingeroepen, en dat hetzelfde classikaal bestuur hierop bij bovenvermelde beslissing van den 27sten Junij 1855 heeft verklaard, dat de tegen de benoeming en bevestiging van *C. Roosing* tot ouderling en *J. E. Meijboom* tot diaken gezamenlijk ingebragte bezwaren van dien aard zijn, dat zij hunne bevestiging tot ouderling en diaken volstrekt niet behooren te verhinderen, en dat ook geen genoegzame grond in deze is gevonden, om de verkiezing van *J. E. Meijboom* tot diaken als tegen de reglementen geschied aan te merken, en derhalve gelast, dat tot zijne bevestiging zoo wel, als tot die van den tot ouderling benoemden *C. Roosing* zal worden overgegaan;

overwegende dat allereerst in deze behoort onderzocht te worden, of volgens de bestaande reglementen bezwaren, tegen de benoeming van ouderlingen en diakenen ingebragt, in eersten aanleg ter beslissing zijn van den kerkeraad, zoodat van de beslissing van den kerkeraad hooger beroep valt aan het classikaal bestuur, of dat die zaken in eersten aanleg ter beslissing zijn van het classikaal bestuur;

overwegende dienaangaande dat bij art. 5 van het Algemeen Reglement voor de kerkeraden aan ieder lidmaat is veroorloofd het inbrengen van bezwaren tegen benoemde kerkeraadsleden, en dat uit art. 7 van het huishoudelijk reglement voor de kerkeraden in *Zuidholland* blijkt, dat die bezwaren moeten worden ingebragt bij den kerkeraad; dat daaruit wel volgt dat de kerkeraad daarvan kennis kan nemen, en de bezwaren gegrond oordeelende op zijne uitgebragte keuze kan terugkomen; dat echter daarbij niet is uitgedrukt wie, in geval dit niet geschiedt, over deze bezwaren ter eerste instantie moet oordeelen, en dat derhalve alles aankomt op de beslissing der vraag, of de bedoeling dier bepaling is dat de kerkeraad zelf die bezwaren in eersten aanleg moet beoordeelen en beslissen;

overwegende dienaangaande dat bij het ontvangen van bezwaren tegen een beroepen predikant bij artt. 59 en 60 van het reglement op de vacaturen uitdrukkelijk is bepaald, dat zij moeten worden ingediend bij den kerkeraad, doch beoordeeld en beslist door het

classikaal bestuur; dat uit eene vergelijking dezer bepaling met de vorige volgt, dàt de voorgeschreven verpligting tot het indienen van bezwaren bij een kerkelijk collegie nog niet medebrengt de bevoegdheid van hetzelfde collegie tot beslissing dier bezwaren als regter in eersten aanleg;

overwegende dat, even als het oordeel over bezwaren tegen een beroepen predikant, volgens artt. 66, 67 en 68 van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht, uitdrukkelijk wordt beschouwd als de beslissing van een geschil tusschen den kerkeraad en de leden der gemeente, zoo ook bezwaren tegen benoemde kerkeraadsleden zijn gelijksoortige geschillen; dat met de bevoegdheid van den kerkeraad zelf zoodanig geschil te beslissen zoude zijn in wederspraak, dat niemand mag zijn regter in zijne eigene zaak, maar dat zij bovendien in strijd is met de kerkelijke reglementen;

overwegende toch dat in deze geene spraak is van eene klagt tegen het gedrag van gemeenteleden en het uitoefenen van de kerkelijke censuur, maar van een geschil tusschen eenen kerkeraad en gemeenteleden; dat bij art. 22 van het Algemeen Reglement de kerkeraden alleen dàn zijn bevoegd regt te spreken in eersten aanleg, wanneer het betreft het uitoefenen der censuur, en dat derhalve in deze is toepasselijk niet even genoemd art. 22 maar art. 60 van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht;

overwegende dat, volgens genoemd art. 60 en art. 51, n°. 3, van het Algemeen Reglement voor de Hervormde kerk in het Koningrijk der Nederlanden, de kennisneming wegens geschillen tusschen kerkeraden en gemeenteleden in eersten aanleg behoort bij de classikale besturen en in hooger beroep bij de provinciale kerkbesturen; dat derhalve de beklaagde beslissing van het classikaal bestuur van *'s Gravenhage* van den 27sten Junij 1855, als bezwaren betreffende tegen de benoemde ouderlingen en diakenen, moet geacht worden in eersten aanleg te zijn gewezen;

overwegende dat hieruit als tweede vraag voortvloeit of het gedaan voorstel tot vernietiging is ontvankelijk;

overwegende dat het middel van vernietiging in den regel nimmer kan worden aangewend zoo lang er gewone middelen zijn waardoor een bezwaarde, hetzij door hetzelfde collegie, bij hetwelk de zaak heeft gediend, hetzij door middel van hooger beroep herstel van zijn bezwaar kan erlangen;

overwegende dat, volgens art. 15 van het Algemeen Reglement, iedere beslissing van een kerkelijk collegie vatbaar is voor het in hooger beroep komen bij het in opklimmenden rang volgend collegie, en dat alleen van beslissingen, in hooger beroep gevallen, geen nieuw appèl wordt toegelaten; dat de beslissing van het classikaal bestuur in casu moet geacht worden in eersten aanleg te zijn genomen, en dat, wanneer zelfs het classikaal bestuur gemeend had in hooger beroep te beslissen, dit den aard der zaak niet kan veranderen, daar toch geen collegie zich de bevoegdheid kan aanmatigen in hooger beroep te beslissen in zaken, waarin aan hetzelve volgens de reglementen slechts de kennisneming in eersten aanleg is opgedragen;

overwegende dat, volgens hetzelfde art. 15 van het Algemeen Reglement aan de Algemeene Synodale commissie alleen het regt is toegekend uitspraken van classikale en provinciale besturen in hooger beroep gevallen te vernietigen; blijkende dit ook hieruit dat ingeval van vernietiging de zaak moet worden verzonden aan een ander collegie van gelijken rang, als dat de vernietigde uitspraak heeft gewezen, hetwelk alsdan de zaak definitief

beslist, hoedanige definitive beslissing in zaken als de onderwerpelijke volgens de bestaande reglementen nimmer door een classikaal bestuur zou kunnen gegeven worden;

overwegende, dat uit dit alles volgt, dat de adressanten zich tegen de uitspraak van het classikaal bestuur *'s Gravenhage* van den 27sten Junij 1855 hadden kunnen en behooren te voorzien in hooger beroep bij het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland*, en dat hun tegen die uitspraak gerigt verzoek tot vernietiging is niet ontvankelijk,

verklaart de adressanten in hun gedaan verzoek tot vernietiging niet ontvankelijk;

beveelt, dat deze uitspraak zal worden gebragt ter kennisse van adressanten, alsmede van het classikaal bestuur *'s Gravenhage* en den kerkeraad der Hervormde gemeente te *Wassenaar*.

Aldus gedaan en uitgesproken in onze vergadering, gehouden te *'s Gravenhage* den 12den November 1855, bij de heeren: *van Doesburgh*, dr. *Timmers Verhoeven* en dr. *Vinke* (deze beiden adviserende leden), *Doorenbos*, mr. *van Rappard*, *Ott*, mr. *Evertsz* en mr. *de Greve*.

b. Op de aanvrage van den kerkeraad te *Marrum* en *Nijkerk* tegen de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Friesland*.

b. De Algemeene Synodale commissie der Nederlandsche Hervormde kerk,

Gezien de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur in *Friesland* van 19 October 1855, en de daartegen gerigte memorie van cassatie van den kerkeraad der Hervormde gemeente van *Marrum* en *Nijkerk* van 23 October ll., waarbij van die uitspraak, welke die van het classikaal bestuur te *Leeuwarden* dd. 26 September 1855 bevestigt, vernietiging wordt gevraagd op grond van schennis of verkeerde toepassing van art. 43 van het Algemeen Reglement en van art. 49 van het reglement op de vacaturen enz., goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 23 November 1826, n°. 189, vermits, dit artikel alleen sprekende van kerkelijke wetten, het formulier van den beroepsbrief daartoe niet zoude behooren, en in alles art. 47 van het reglement op de vacaturen naauwkeurig zou zijn in achtgenomen;

overwegende, dat als in facto vaststaande kan worden aangenomen, dat niet alleen alle bescheiden, bij het reglement op de vacaturen enz. gevorderd, aanwezig en in orde bevonden zijn, maar dat ook de beroepsbrief werkelijk is vervat in de bewoordingen, bij het formulier voorgeschreven, en dat op den beroepsbrief de aanneming door den beroepene is geplaatst;

overwegende, dat er dus geene redenen bestonden om op dien grond de kerkelijke approbatie te weigeren, maar de volledige toepassing van art. 61 integendeel had behooren te leiden tot goedkeuring;

overwegende dat dan ook inderdaad de goedkeuring niet is geweigerd op grond dat bij de beroeping niet zou zijn gehandeld overeenkomstig de kerkelijke wetten en bestaande verordeningen, noch uithoofde de beroepsbrief zoude zijn in strijd met het formulier, waartoe artt. 49 en 61 van het reglement op de vacaturen enz. betrekkelijk zijn, maar het provinciaal kerkbestuur de weigering van approbatie des classikalen bestuurs heeft verdedigd met gronden aan stukken ontleend, die bij een vroeger geïmprobeerd beroep ter kennisse van het classikaal bestuur waren gekomen, en op de meening van den consulent, dat de toedragt van zaken niets zou zijn veranderd, doch dat, behalve dat het hier alleen de rede is van het beroep op den 10den Julij 1855 uitgebragt, dan nog de gevolgen uit deze stukken getrokken, en de redeneringen daaraan en aan eene meening des consulents ontleend, in geen geval de regelmatigheid der gedane beroeping wegnemen, daar toch de beroepsbrief niet alleen uitdrukkelijk bevat de woorden bij het formulier voorgeschreven, maar ook op dien beroepsbrief, zoodanig als die ligt, het beroep is aangenomen, en mitdien deze beroepsbrief, in behoorlijken vorm zijnde uitgevaardigd, niemands regten benadeelt;

overwegende dat alzoo het provinciaal kerkbestuur, door de weigering van approbatie des classikalen bestuurs van het gedane beroep te handhaven, art. 49 van het reglement op de vacaturen enz. buiten zijne grenzen heeft uitgebreid en verkeerdelijk toegepast, en zijne uitspraak mitsdien behoort te worden vernietigd;

Gezien artt. 15 en 70 n°. 2 van het Algemeen Reglement, alsmede art. 49 van het reglement op de vacaturen enz.,

Vernietigt de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur in *Friesland* van 19 October 1855, waarbij die van het classikaal bestuur te *Leeuwarden* van 26 September 1855 in hooger beroep is bevestigd;

Verzendt de zaak naar het provinciaal kerkbestuur in *Gelderland*, ten einde haar op het bestaande hooger beroep, met inachtneming van deze uitspraak, definitief te beslissen;

Beveelt, dat van deze uitspraak afschrift zal worden gezonden aan den kerkeraad der Hervormde gemeente te *Marrum* en *Nijkerk*, alsmede aan het provinciaal kerkbestuur in *Friesland*, het classikaal bestuur te *Leeuwarden* en het provinciaal kerkbestuur in *Gelderland*.

Aldus gedaan en uitgesproken in onze vergadering, gehouden te *'s Gravenhage* den 7den November 1855, zijnde tegenwoordig de heeren adviserende leden dr. *Vinke*, hoogleeraar en dr. *Timmers Verhoeven*, secretaris; de gewone leden *van Doesburgh*, *de Dompierre de Chaufepié*, *Doorenbos*, mr. *van Rappard*, *Ott*, mr. *Evertsz* en mr. *de Greve*.

c. Op de aanvrage van de leden des kerkeraads te *Anjum* tegen de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Friesland*.

c. De Algemeene Synodale commissie der Nederlandsche Hervormde kerk,

Gezien de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur in *Friesland* van den 2den Mei 1855, en de daartegen gerigte memorie van cassatie van *J. A. C. Nonhebel* en zes andere onderteekenaars, zich qualificerende: gezamenlijk uitmakende den kerkeraad der Hervormde gemeente te *Anjum*, van den 2den Junij daaraanvolgende, waarbij adressanten vragen de vernietiging dier uitspraak, op grond van:

1°. schennis der kerkelijke reglementen, in zooverre een, den 8sten December 1854 door den kerkeraad der Hervormde gemeente te *Anjum* gegeven antwoord op, door *J. G. Bloys van Treslong c. s.* bij den kerkeraad ingebragte bezwaren, daarbij, in strijd met die reglementen, is gehouden voor eene in eersten aanleg gegeven uitspraak, ten gevolge daarvan de beslissing van het classikaal bestuur *Dokkum* van den 28sten Maart 1855, is beschouwd als in hooger beroep gewezen, en voorts deze zaak is verklaard niet vatbaar voor hooger beroep bij het provinciaal kerkbestuur;

2°. schennis van artt. 5 en 7 van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht, en overschrijding van regtsmagt door toepassing eener, in geen reglement maar alleen in eene circulaire voorkomende bepaling;

overwegende dat het provinciaal kerkbestuur *Friesland* zich bij de beklaagde uitspraak heeft verklaard onbevoegd in deze zaak regt te spreken in hooger beroep, en dienvolgens niet is getreden in de beoordeeling der zaak in geschil, en dat derhalve het tweede middel, als betreffende de zaak zelve, in deze niet in aanmerking kan komen;

overwegende, ten aanzien van het eerste middel, dat de, in deze uitgesproken onbevoegdverklaring daarop berust, dat het inbrengen van bezwaren, als in deze is geschied, behoort bij den kerkeraad; dat de bedoeling daarvan geene andere kan zijn, dan dat de kerkeraad

kennis neme van de bezwaren en ze beslisse, en dat derhalve niet het classikaal bestuur maar de kerkeraad *Anjum* heeft regt gesproken in eersten aanleg;

overwegende dienaangaande, dat bij art. 5 van het algemeen reglement voor de kerkeraden, aan ieder lidmaat is veroorloofd het inbrengen van bezwaren tegen benoemde kerkeraadsleden, en dat uit art. 7 van het huishoudelijk reglement voor de kerkeraden in *Friesland* blijkt, dat die bezwaren moeten worden ingebragt bij den kerkeraad; dat daaruit wel volgt, dat de kerkeraad daarvan kan kennis nemen, en, de bezwaren gegrond oordeelende, op zijne uitgebragte keus kan terugkomen; dat echter daarbij niet is uitgedrukt wie, in geval dit niet geschiedt, over die bezwaren ter eerste instantie moet oordeelen, en dat derhalve alles aankomt op de beslissing der vraag, of de bedoeling dier bepaling is, dat de kerkeraad zelf die bezwaren in eersten aanleg moet beoordeelen en beslissen;

overwegende dienaangaande, dat bij het inbrengen van bezwaren tegen een beroepen predikant bij artt. 59 en 60 van het reglement op de vacaturen uitdrukkelijk is bepaald, dat zij moeten worden ingediend bij den kerkeraad, doch beoordeeld en beslist door het classikaal bestuur; dat uit de vergelijking dezer bepaling met de vorigen volgt, dat de voorgeschreven verpligting tot het indienen van bezwaren bij een kerkelijk collegie nog niet medebrengt de bevoegdheid van hetzelfde collegie tot de beslissing dier bezwaren als regter in eersten aanleg; dat reeds daardoor vervalt de grond der bij de beklaagde uitspraak gegeven beslissing, en dat het al of niet in strijd zijn dier beslissing met de kerkelijke reglementen afhangt van den aard van het in deze gevoerd geding;

overwegende te dien aanzien dat, even als het oordeel over de bezwaren tegen een beroepen predikant, volgens artt. 66, 67 en 68 van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht, uitdrukkelijk wordt beschouwd als de beslissing van een geschil tusschen den kerkeraad en leden der gemeente, zoo ook bezwaren tegen benoemde kerkeraadsleden zijn gelijksoortige geschillen; dat de bevoegdheid van den kerkeraad zelf zoodanig geschil te beslissen, reeds zoude zijn in weêrspraak met den regel, dat niemand mag zijn regter in zijne eigene zaak, maar dat zij bovendien is in strijd met de kerkelijke reglementen;

overwegende toch dat in deze geene spraak is van eene klagt tegen het gedrag van gemeenteleden en het uitoefenen van de kerkelijke censuur, maar van een geschil tusschen eenen kerkeraad en gemeenteleden; dat bij art. 22 van het Algemeen Reglement de kerkeraden alleen dán zijn bevoegd regt te spreken in eersten aanleg, wanneer het betreft het uitoefenen der censuur, en dat derhalve in deze is toepasselijk niet evengenoemd art. 22 maar art. 60 van het reglement voor kerkelijk opzigt en tucht;

overwegende dat, volgens genoemd art. 60 en art. 51 n°. 3 van het Algemeen Reglement voor de Hervormde kerk in het Koningrijk der Nederlanden, de kennisneming wegens geschillen tusschen kerkeraden en gemeenteleden behoort in eersten aanleg bij de classikale besturen, en in hooger beroep bij de provinciale kerkbesturen; dat derhalve bij de beklaagde uitspraak, waarbij voor de kennisneming van zoodanig geschil in eersten aanleg is bevoegd geoordeeld de kerkeraad bij wien het bezwaar is ingebragt, en in hooger beroep het classikaal bestuur, zijn geschonden beide evengenoemde artikelen,

Vernietigt de gemelde uitspraak van het provinciaal kerkbestuur in *Friesland;*

Verzendt de zaak naar het provinciaal kerkbestuur in *Groningen*, ten einde haar, op het bestaande hooger beroep, met inachtneming dezer uitspraak, alsnog definitief te beslissen;

Beveelt, dat deze uitspraak zal worden gebragt ter kennisse van adressanten, alsmede

van de provinciale kerkbesturen in *Friesland* en *Groningen*, het classikaal bestuur te *Dokkum* en den kerkeraad der Hervormde gemeente te *Anjum*.

Aldus gedaan en uitgesproken in onze vergadering, gehouden te *'s Gravenhage* den 7den November 1855, bij de heeren adviserende leden dr. *Vinke*, hoogleeraar, en dr. *Timmers Verhoeven*, secretaris; de gewone leden *van Doesburgh*, *de Dompierre de Chaufepié*, *Doorenbos*, *Ott*, mr. *Evertsz* en mr. *de Greve*.

d. Op de aanvrage van gemeenteleden te *Langezwaag* tegen de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Friesland*.

d. De Algemeene Synodale commissie der Nederlandsche Hervormde kerk,

Gezien de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur in *Friesland* van den 22sten Junij 1855, en de daartegen gerigte memorie van cassatie van *Jacob Jochems Wijnstra* c. s., waarbij adressanten vragen de vernietiging dier uitspraak uit hoofde van:

1°. Schennis, althans verkeerde toepassing van artt. 1, 4, 24, 44 en 58 van het reglement op de verkiezing van predikanten in de Hervormde gemeenten in Friesland, op grond vooreerst, dat het kerkelijk bestuur niet zoude mogen eerbiedigen eene aanteekening of overschrijving op de blancobladzijde van het floreenkohier, wanneer uit het aanwezig extract zelf blijkt, dat zij is in strijd met het reglement van 1849 of andere wettige verordeningen; en ten andere dat in allen gevalle zoodanige aanteekening ten opzigte van het bedrag der florenen, waarmede de als overgegaan vermelde perceelen zijn bezwaard, geen gevolg kan hebben zoo lang niet blijkt van de beslissing, bij art. 27 laatste zinsnede van genoemd reglement gevorderd; en

2°. Schennis, althans verkeerde toepassing der, bij het eerste middel aangehaalde bepalingen, door het behouden der stem van éénen en het daarentegen niet behouden der stemmen van drie andere, bij de memorie genoemde personen;

gezien de contramemorie, ingediend door *Jinke Jochems van der Meer*, weduwe *Gerrit Tammes de Jongh* c. s.;

Ten aanzien van het eerste middel

overwegende, dat tot staving van den eersten daarvoor aangevoerden grond wordt beweerd, dat het bij de beklaagde uitspraak vooropgestelde beginsel aangaande het, bij de stemming van eenen predikant aanwezige extract-floreenkohier alleen in zooverre zoude zijn gegrond, dat het kerkelijk bestuur moet aannemen de feitelijke overeenstemming van het vermelde in dat extract met het oorspronkelijk kohier, en zich moet onthouden van iedere beoordeeling van de innerlijke waarde der daarop vermelde overdragten; geenszins in zooverre daarbij tevens is aangenomen: „dat het kerkelijk bestuur zich moet onthouden „van het onderzoek, of bij de overdragten is gehandeld naar het voorschrift van het „reglement op de herziening en instandhouding der floreenregisters in *Friesland*, goedge„keurd bij Koninklijk besluit van den 29sten November 1849, of naar andere wettelijke „verordeningen;"

overwegende dienaangaande, dat tot grondslag der beklaagde uitspraak is gelegd een behoorlijk geauthentiseerd extract uit het floreenregister met het daarbij behoorend suppletoir;

„ overwegende, dat bij de beklaagde uitspraak te regt is aangenomen, dat het kerkelijk bestuur den inhoud van het floreenregister in zijn geheel voor waar moet aannemen, en zich derhalve moet onthouden van elke beoordeeling dienaangaande; met name alzoo ook van

het onderzoek, of zijn in acht genomen de administrative voorschriften voor de overdragten; dat immers, volgens art. 4 van het eerst aangehaald reglement, het floreenregister is de eenige grondslag en het rigtsnoer van het regt van stemming van eenen predikant, en art. 44 medebrengt dat ieder behoort te stemmen voor zoovele florenen als het kohier aanwijst; dat derhalve het kerkelijk bestuur is onbevoegd te treden in eenig verder onderzoek, maar het floreenregister en het daarvan door den bevoegden persoon afgegeven extract in alle opzigten en onvoorwaardelijk voor waar moet aannemen; dat daaruit volgt dat het kerkbestuur ook de aanteekeningen op de blancozijde van het kohier voor waar moet aannemen en als een deel van het kohier moet beschouwen; en dat, vermits juist bij het, door de adressanten ingeroepen reglement van 1849 is voorgeschreven, hoe en door welke administrative magt de floreenkohieren moeten worden onderzocht en beoordeeld, hunne bewering, dat daardoor de kerkelijke regten der lidmaten van allen waarborg zouden zijn verstoken, is geheel ongegrond;

overwegende dat daardoor tevens vervalt de tweede voor dit middel aangevoerde grond, dat in deze zoude hebben plaats gehad verlegging en verdeeling van florenen zonder voorafgaande goedkeuring van den burgemeester, en er derhalve, volgens art. 27 laatste alinea van het reglement van 1849, was noodig geweest eene beslissing van burgemeester en wethouders;

Ten aanzien van het tweede middel

overwegende dat het behouden der bedoelde en het niet behouden der beide andere, bij de memorie omschreven stemmen door het provinciaal kerkbestuur is gegrond op het extractfloreenregister, volgens welks inhoud de eerst bedoelde persoon was bevoegd, en de beide anderen waren onbevoegd tot het uitbrengen van stemmen; en dat eindelijk de verwerping der bij lastgeving uitgebragte stem uithoofde van het niet geregistreerd zijn der stemcedel is gegrond op art. 39 van het reglement op de verkiezing en beroeping van predikanten bij de Hervormde gemeenten in *Friesland*, waarbij de registratie der daarbij omschreven stemcedel uitdrukkelijk wordt gevorderd, en derhalve bij gebreke daarvan zoodanige stemcedel bij de stemming in geene aanmerking kan komen,

Verwerpt de aanvrage tot vernietiging van meergemelde uitspraak van het provinciaal kerkbestuur in *Friesland*,

Beveelt, dat deze uitspraak zal worden gebragt ter kennisse der adressanten *Jacob Jochems Wijnstra c. s.* en van *Jinke Jochems van der Meer*, weduwe *Gerrit Tammes de Jongh c. s.*, alsmede van het provinciaal kerkbestuur in *Friesland*, het classikaal bestuur te *Heerenveen* en den kerkeraad der Hervormde gemeente te *Langezwaag*.

Aldus gedaan en uitgesproken in onze vergadering, gehouden te *'s Gravenhage* den 8sten November 1855, bij de heeren adviserende leden dr. *Vinke*, hoogleeraar, en dr. *Timmers Verhoeven*, secretaris, en de gewone leden *van Doesburgh*, *de Dompierre de Chaufepié*, *Doorenbos*, mr. *van Rappard*, *Ott* en mr. *de Greve*.

e. Op de aanvrage van den kerkeraad te 't Waal en Honswijk tegen de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur Zuidholland.

e. De Algemeene Synodale commissie der Nederlandsche Hervormde kerk,

gezien de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland* van 8 October 1855, waarbij in hooger beroep van eene beslissing van het classikaal bestuur *Gouda* van 23 Junij 1854 is verklaard, dat diakenen van *Leerdam* gehouden zijn geweest *H. Lemme*, toen hij in December 1853 hulpbehoevend was, te beschouwen als onder hunne zorg te zijn en te

ondersteunen in evenredigheid hunner middelen; doch dat door het komen van *H. Lemme* onder het kerkelijk ressort in *'t Waal* en *Honswijk* geen grond bestaat tot terugvordering van ondersteuningskosten aan hem verstrekt, nadat hij onder dat ressort was overgegaan;

gelet op de memorie van den kerkeraad der Hervormde gemeente van *'t Waal* en *Honswijk*, vernietiging van deze uitspraak vragende,

1°. op grond, dat artt. 62 en 63 reglement opzigt en tucht, bij het classikaal bestuur niet zouden zijn in acht genomen, en dat het provinciaal kerkbestuur, door de verwaarloozing dier artikelen stilzwijgend goed te keuren, art. 51 van het Algemeen Reglement niet zoude hebben nageleefd, en

2°. dat art. 17 algemeen diakonaal reglement niet behoorlijk zou zijn toegepast, verkeerdelijk zou zijn aangenomen, dat het algemeen diakonaal reglement terugvordering van ondersteuningskosten uitsluit, en dat het geven van berisping en het opleggen van straf ten onregte door het provinciaal kerkbestuur zou zijn nagelaten;

ad I. overwegende met opzigt tot den eersten grond, dat, wanneer in de daad van het, door de verzoekers beweerde verzuim ware gebleken, dit grond zou hebben opgeleverd tot vernietiging der uitspraak, doch dat, vermits dit verzuim alleen is beweerd, maar niet is bewezen, en daarvan ook geen enkel blijk in de stukken aanwezig is, deze grond mitsdien is onaannemelijk.

ad II. overwegende dat bij het betoog tot staving van dezen grond twee geheel verschillende zaken worden vermengd, te weten het verkeerde en ongeoorloofde van de handelwijze van diakenen van *Leerdam* en de moeijelijkheden, twisten en kwade practijken, die te vreezen zouden zijn, zoo de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur werd bevestigd, welk een en ander wel aanleiding kan geven tot afkeuring van het gedrag in deze door diakenen van *Leerdam* gehouden, en zelfs tot het vaststellen van bepalingen, die deze misbruiken voor het vervolg te keer gaan, maar dat het hier alleen de vraag is, of diakenen van *Leerdam* verpligt zijn, den verleenden onderstand te vergoeden;

overwegende dat nu door het provinciaal kerkbestuur feitelijk zijnde uitgemaakt, dat *H. Lemme*, in het ressort der kerkelijke gemeente van *'t Waal* en *Honswijk* gekomen zijnde, onder het ressort van diakenen aldaar overging, daaruit teregt het gevolg is getrokken, dat geen grond bestaat tot teruggave der verplegingskosten, vermits het algemeen diakonaal reglement zoodanige vorderingen nergens wettigt, en de kerkeraad de opvatting van het provinciaal kerkbestuur wel betwijfelt, maar in gebreke is gebleven eene enkele verbindende kerkelijke bepaling aan te wijzen, die door het provinciaal kerkbestuur te deze zou zijn geschonden, en ook dit middel alzoo is onaannemelijk,

Verwerpt het verzoek tot vernietiging der uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland* van 3 October 1855,

Beveelt dat afschrift dezer zal gezonden worden aan den kerkeraad *'t Waal* en *Honswijk* en aan het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland.*

Aldus gedaan en uitgesproken in onze vergadering te *'s Gravenhage*, den 10den Mei 1856, zijnde tegenwoordig de adviserende leden dr. *Vinke*, hoogleeraar, dr. *Timmers Ver-*

hoeven, secretaris; de gewone leden *de Dompierre de Chaufepié*, *Doorenbos*, *Hooijer*, mr. *Evertsz*, *Hugenholtz* en mr. *de Greve*.

f. De Algemeene Synodale commissie der Nederlandsche Hervormde kerk,

f. Op de aanvrage van den kerkeraad te Heerenveen tegen de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur Friesland.

Gezien de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur in *Friesland* van 23 April 1856, waarbij in hooger beroep is bevestigd eene beslissing van het classikaal bestuur van *Heerenveen* van 26 September bevorens, regtsprekende in een geschil tusschen diakenen der Hervormde gemeenten van *Heerenveen* en *Tjallebird*, bij welke beslissing de diakenen der laatstgenoemde gemeente zijn ontslagen van alle kerkelijke verpligting tot onderstand der weduwe *Leertouwer*, lidmate der Hervormde gemeente en wonende te *Heerenveen-Aengwirden;*

gelet op de daartegen gerigte memorie van den kerkeraad der Hervormde gemeente van *Heerenveen;*

overwegende, dat bij de beklaagde uitspraak feitelijk is aangenomen, dat de daarbij genoemde weduwe is lidmate der Hervormde gemeente en dat zij woont te *Heerenveen-Aengwirden*, onder de kerkelijke gemeente van *Heerenveen*; dat het onderwerpelijk geschil betreft de ondersteuning eener behoeftige lidmate, woonachtig onder het ressort dier gemeente; op grond van beide genoemde omstandigheden, de inwoning in de gemeente en het lidmaatschap der Hervormde kerk, is verklaard toepasselijk art. 17 van het algemeen reglement op de diakonie-administratie, en dienvolgens beslist, dat de ondersteuning van gezegde weduwe moet komen ten laste van diakenen, onder wier kerkelijk ressort zij behoort, in casu de gemeente van *Heerenveen*;

overwegende, dat daartegen bij de memorie niet is aangevoerd een bepaald middel van cassatie; dat zelfs de beklaagde uitspraak daarbij is genoemd wettig en in overeenstemming met de letter van genoemd art. 17; doch dat het daarin vervat beklag is gegrond op den zeer exceptionelen toestand, waarin *Heerenveen-Aengwirden* zoude verkeeren;

overwegende, dat, voor zoover daarmede mogt zijn bedoeld, dat de toepassing van art. 17 in deze wel zoude zijn wettig, maar niet billijk, dit middel in geene aanmerking kan komen; dat immers reeds in hooger beroep met juistheid is geoordeeld, dat tegen de duidelijke en stellige bepaling van art. 17 niet kunnen afdoen de gronden van billijkheid, in het bezwaarschrift van den appelerenden kerkeraad vervat, en dat dezen in geen geval de kracht mogen hebben, om den last van armen-onderstand te brengen ten bezware eener andere gemeente, dan die bij de kerkelijke wetgeving daartoe uitdrukkelijk is aangewezen; en dat dit nog sterker spreekt thans in cassatie, nu, volgens art. 15 tweede zinsnede van het Algemeen Reglement, alleen schennis of verkeerde toepassing der reglementen kunnen grond geven tot vernietiging eener uitspraak;

overwegende dat, bijaldien al de strekking der memorie mogt zijn, dat art. 17, zoo al naar de letter in casu schijnbaar toepasselijk, echter naar den geest en de bedoeling van het artikel zijne toepassing zoude missen, dan nog het eenige daarvoor aangewende zoude zijn, dat, hoewel *Heerenveen-Aengwirden* door eene resolutie der Staten van *Friesland* van den 24sten September 1770 is opgenomen in de kerkelijke gemeente van *Heerenveen*, echter de bedeeling der armen te dier plaatse te allen tijde, zonder eenige nadere overeenkomst of resolutie, is verbleven aan de kerkelijke gemeente van *Tjallebird*; dat echter, aangenomen al de gegrondheid dezer feitelijke bewering, dan nog art. 17 niet verkeerd zoude zijn toegepast;

overwegende toch dat, zelfs dàn wanneer al (hetgeen echter in casu niet behoeft te worden uitgemaakt) als eene uitzondering op art. 17 mogt kunnen worden toegelaten het bestaan eener met het daarbij aangenomen beginsel strijdige overeenkomst, zoodanige overeenkomst echter niet is ingeroepen bij de memorie en evenmin is aangenomen bij de beklaagde uitspraak;

overwegende, dat bij de memorie alleen schijnt bedoeld het bestaan eener met het beginsel van art. 17 strijdige gewoonte; en dit te meer omdat de toepassing van dat artikel daarbij almede is voorgesteld als in strijd met art. 9, waarbij wordt gewaagd van de plaatsgrijpende gewoonten;

overwegende, wat betreft de beantwoording der vraag, of, krachtens art. 9, gewoonte zoude mogen worden aangenomen als eene wettige uitzondering op art. 17, dat art. 17 is algemeen en uit dien hoofde niet toelaat eene alleen op gewoonte gegronde uitzondering, en dat zoodanige uitzondering evenmin wordt gewettigd door de bepaling van art. 9, „dat „ diakenen beraadslagen met den kerkeraad en handelen niet dan met deszelfs goedkeuring „ in alle gevallen, welke eenigen aanmerkelijken invloed op de belangen hunner administratie „ kunnen hebben en tevens van de plaatsgrijpende gewoonte mogten afwijken;" dat toch daarbij de plaatsgrijpende gewoonte niet in het algemeen is aangenomen als rigtsnoer voor de bij het reglement aangenomen verpligtingen tot verzorging der armen, maar alleen is voorgeschreven, dat de diakenen, hoewel naar den regel bevoegd op zich zelf te handelen, echter bij uitzondering moeten hebben de goedkeuring van den kerkeraad in alle, te gelijk in de beide genoemde categorien begrepen gevallen, en dat derhalve dit artikel in casu is geheel ontoepasselijk;

overwegende, dat er alzoo geen grond bestaat tot vernietiging der beklaagde beslissing,

Verwerpt het verzoek tot vernietiging der uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Friesland* van den 23sten April 1856,

Beveelt, dat afschrift dezer zal worden gezonden aan de kerkeraden der Hervormde gemeenten te *Heerenveen* en te *Tjallebird*, alsmede aan het provinciaal bestuur *Friesland*.

Aldus gedaan en uitgesproken in onze vergadering te 's *Gravenhage*, den 22sten Mei 1856, zijnde tegenwoordig de adviserende leden drs. *Vinke* en *Timmers Verhoeven*, en de adviserende leden *van Doesburgh*, *de Dompierre de Chaufepié*, *Doorenbos*, *Hooijer*, mrs. *Evertsz* en *de Greve*.

g. Op de aanvrage van een gemeentelid te *Nes en Wierum* tegen het provinciaal kerkbestuur *Friesland*.

g. De Algemeene Synodale commissie der Nederlandsche Hervormde kerk,

Gezien de uitspraak van het provinciaal kerkbestuur *Friesland* van den 24sten April 1856, waarbij in hooger beroep is vernietigd de uitspraak van het classikaal bestuur *Dokkum* van den 2den April bevorens, bij hetwelk is van waarde verklaard het daarbij omschreven protest tegen eenige stemmen, uitgebragt bij de stemming van Hervormde floreenpligtigen van den dorpe *Nes*, ter benoeming van eenen predikant in de gemeente van *Nes* en *Wierum*, den 27sten Maart bevorens; en voorts door dat kerkbestuur, met verbetering daarvan regtdoende, het daarbij omschreven protest is verklaard van onwaarde, dienvolgens is verklaard, dat de meerderheid der stemmen ter benoeming van eenen predikant in voorzegde gemeente is uitgebragt op *Jacobus Wouters*, met bevel aan den kerkeraad dier gemeente, binnen zes dagen na ontvangst der uitspraak het beroep op dien predikant uit te brengen; en ein-

delijk de geappelleerde *Frans Poppes Klaver* is verwezen in alle kosten, zoo in hooger beroep als ter eerste instantie gevallen;

Gelet op de daartegen gerigte memorie van cassatie van *Frans Poppes Klaver*, waarbij hij vraagt de vernietiging der uitspraak uithoofde van

1°. schennis of verkeerde toepassing van art. 4 van het reglement op de verkiezing van predikanten in de Hervormde gemeenten van *Friesland*, in verband met artt. 1, 13, 15, 16, 24, 29 en 37 van hetzelfde reglement, als zijnde het bij de beklaagde uitspraak aangenomen beginsel, dat het extract-floreenregister zoude zijn de eenige toets der uitgebragte stemmen, niet alleen voor zooveel betreft het getal der stemmen, maar ook met opzigt tot de qualiteit des stemmers; wat het laatste betreft in strijd met den geest en de letterlijke bepalingen van meergemeld reglement, waarbij van al de stemgeregtigden wordt gevorderd de opgave en kennelijke aanwijzing der qualiteit, wegens welke wordt gestemd; en

2°. schennis of verkeerde toepassing van artt. 76 en 79 van hetzelfde reglement, vermits ter behandeling van deze zaak in hooger beroep geene buitengewone vergadering van het provinciaal kerkbestuur *Friesland* heeft plaats gehad; partijen derhalve in hooger beroep gratis hebben kunnen procederen; en dienvolgens de uitgesproken veroordeeling in de in hooger beroep gevallen kosten zoude zijn in strijd met de aangehaalde bepalingen;

Ten aanzien van het eerste middel

overwegende dat, volgens art. 4 van het reglement op de verkiezing van predikanten in de Hervormde gemeenten in *Friesland*, het floreenregister is de eenige grondslag en het rigtsnoer van het regt van stemming van eenen predikant; dat art. 44 medebrengt, dat ieder behoort te stemmen voor zoovele florenen als het cohier aanwijst, en dat art. 58 beveelt, dat een extract uit het floreenregister bij de stemming voorhanden moet zijn, om daarbij tot rigtsnoer te dienen;

overwegende dat daaruit volgt, dat het kerkelijk bestuur is onbevoegd te treden in eenig verder onderzoek, maar het floreenregister en het daarvan door den bevoegden persoon afgegeven extract in alle opzigten en onvoorwaardelijk voor waar moet aannemen; en dat bij de beklaagde uitspraak teregt is beslist, dat elke uitgebragte stem alleen kan worden getoetst aan het voorhanden liggende extractregister, en moet worden toegelaten, wanneer zij daarmede overeenstemt; en zulks niet alleen voor zooveel betreft het getal der stemmen, maar ook met opzigt tot de qualiteit des stemmers; en dat, hoewel bij meergenoemd reglement is voorgeschreven, wie het stemregt kunnen uitoefenen van getrouwde vrouwen, minderjarigen enz., daaruit echter geenszins volgt, dat bij de beoordeeling der vraag, of iemand stemt in de qualiteit, welke hij zich toeschrijft, het floreenregister zoude kunnen worden verlaten;

overwegende dat, volgens de feitelijke beslissing der beklaagde uitspraak, de daarbij genoemde medegestemd hebbende personen onder de respective nummers van het extract uit het floreencohier voorkomen met de vermelding, dat zij zijn eigenaars; dat het derhalve daarvoor moest worden gehouden, dat zij hunne stemmen hebben uitgebragt alleen voor zich, en niet mede voor hunne huisvrouwen, als te zamen eigenaars der goederen, waarop de florenen liggen; en dat dienvolgens aanduiding van qualiteit in hunne stembil-

jetten en stemcedels, zoolang het extractcohier voor waar moest worden gehouden, niet te pas kwam;

overwegende, wat betreft de bij de memorie aangevoerde bewering, dat het bij de beklaagde uitspraak gevolgde stelsel zoude kunnen leiden tot het, geheel in strijd met de voorschriften van het reglement, door Hervormde lidmaten uitbrengen van stemmen voor hunne niet Hervormde, en uit dien hoofde niet stemgeregtigde vrouwen; dat bij reglementaire bepalingen is voorgeschreven, hoe en door welke administrative magt de floreencohieren moeten worden onderzocht en beoordeeld; dat bij het aanwezig zijn van verkeerde opgaven in het cohierregister de weg tot beklag en herstel bij de bevoegde magt open staat; en dat dan ook bij de beklaagde uitspraak teregt is opgemerkt, dat de gelegenheid, om verkeerdheden bij tijds te doen verhelpen, aan de belanghebbenden is gegeven;

overwegende, dat alzoo het eerste middel van cassatie is ongegrond;

Ten aanzien van het tweede middel van cassatie

overwegende, dat volgens art. 79 van het meergenoemde reglement de, bij de einduitspraak in het ongelijk gestelde partij is gehouden al de veroorzaakte kosten, dat is al de kosten van het geding te dragen; dat dit derhalve behoort te geschieden ook dàn wanneer de behandeling der zaak heeft plaats gehad in eene gewone vergadering van het kerkbestuur, en dat dienvolgens ook dit middel is ongegrond,

Verwerpt de aanvrage tot vernietiging van de, aan het hoofd dezer vermelde uitspraak van het provinciaal kerkbestuur in *Friesland*,

Beveelt, dat deze uitspraak zal worden gebragt ter kennisse van den adressant *Frans Poppes Klaver* en van *H. D. Hartmans* en *D. Stallinga*, alsmede van het provinciaal bestuur *Friesland* en den kerkeraad van *Nes* en *Wierum*.

Aldus gedaan en uitgesproken in onze vergadering, gehouden te *'s Gravenhage* den 16den Mei 1856, tegenwoordig de adviserende heeren dr. *Vinke*, hoogleeraar, dr. *Timmers Verhoeven*, secretaris, en de gewone leden *van Doesburgh*, president, *de Dompierre de Chaufepié*, *Doorenbos*, *Hooijer*, mr. *Evertsz* en *de Greve*.

Aftreding van twee leden der Algemeene Synodale commissie met hunne secundi.

Gelijk jaarlijks, krachtens de wetsbepaling, zoo treden ook nu twee leden van de Algemeene Synodale commissie met hunne secundi af, wier diensttijd van drie jaren is vervuld, voor wie dus nieuwe benoemingen gedaan zullen moeten worden. Zij zijn de heeren *H. Doorenbos* en jhr. mr. *W. L. F. C.* ridder *van Rappard*, met de respective secundi, *S. F. van Hasselt* en mr. *J. J. van Deinse.*

Op uwe keuze vertrouwen wij, dat ons mannen zullen worden toegevoegd van bekwaamheid, ijver en kracht. Dezulken behoeven wij bij zoo vele belangrijke werkzaamheden, die elk jaar voor onze rekening liggen. De Almagtige sterke u en ons, om zamen te arbeiden voor het waarachtig welzijn van Christus' kerk, die u en ons dierbaar is.

De Algemeene Synodale commissie,

H. G. J. VAN DOESBURGH, *President*.

TIMMERS VERHOEVEN, *Secretaris*.

OVERZIGT van de consideratiën, welke zijn ingezonden wegens het Conceptreglement voor de Diakoniën.

Overzigt van de consideratien wegens het conceptreglement voor de diakonien.

I. *Oversigt van de ingekomen stukken.*

Van de provinciale kerkbesturen *Gelderland*, *Zuidholland*, *Noordholland*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Friesland*, *Overijssel*, *Groningen*, *Noordbrabant*, *Drenthe*, *de Waalsche Commissie* en het kerkbestuur *Limburg*.

Van classikale besturen:

In *Gelderland: Zutphen*, *Bommel.*
" *Zuidholland: Rotterdam*, *Dordrecht*, *Brielle.*
" *Noordholland:* geene.
" *Zeeland: Middelburg*, *Zierikzee*, *Goes*, *IJzendijke.*
" *Utrecht: Wijk.*
" *Friesland: Leeuwarden*, *Sneek*, *Franeker*, *Heerenveen.*
" *Overijssel:* geene.
" *Groningen:* geene.
" *Noordbrabant: 's Hertogenbosch*, *Breda*, *Heusden*, *Eindhoven.*
" *Drenthe: Meppel.*
" *Waalsch* ressort: de réunie.

Het classikaal bestuur *Goes* legt over bij zijne algemeene consideratien het praeadvies van één zijner gecommitteerden tot de diakonale zaken, vele bedenkingen tegen het concept behelzende, met welks clausule het bestuur zich vereenigd heeft, en daar benevens eene memorie van bedenkingen tegen dit advies, door een ander der gecommitteerden ingeleverd, moetende dienen om de bedenkingen te bestrijden en den voornamen inhoud van het concept te ondersteunen en te verdedigen.

De classikale besturen *Bommel*, *Zierikzee*, *Eindhoven* en *Meppel* bepalen zich bij adhaesie aan de consideratien der ressorterende kerkeraden.

Rotterdam geeft alleen eenige opmerkingen over de consideratien der kerkeraden in het ressort.

Zierikzee berigt bovendien dat het bestuur, met het oog op het hoofd van het conceptreglement, geene termen heeft gevonden om het tot een onderwerp zijner beraadslagingen te stellen.

Van classikale vergaderingen:

In *Gelderland: Nijmegen*, *Tiel.*
In *Zuidholland: 's Gravenhage*, *Dordrecht*, *Brielle.* Eerstgenoemde verklaart alleen

adhaesie aan de voornaamste bedenkingen der kerkeraden in het ressort. De beide anderen geven adhaesie aan het classikaal bestuur van het ressort.

In *Noordholland: Amsterdam*, *Haarlem*, *Alkmaar*. *Edam* berigt door andere gewigtige werkzaamheden verhinderd te zijn hare consideratien te geven.

In *Zeeland: Middelburg*, *Zierikzee*, *Goes*, *IJzendijke*.
〃 *Utrecht: Utrecht*, *Amersfoort*, *Wijk*.
〃 *Friesland: Sneek*, *Franeker*, *Heerenveen*, *Dokkum*.
〃 *Overijssel: Deventer*, *Kampen*.
〃 *Groningen: Appingadam*, *Onderdendam*.
〃 *Noordbrabant: 's Hertogenbosch*, *Breda*, *Eindhoven*.
〃 *Drenthe:* geene.
〃 het *Waalsch* ressort: de réunie.
〃 *Limburg:* geene.

Van kerkeraden:

Gelderland, classe *Arnhem:* achttien ongenoemde.
〃 〃 *Nijmegen:* zeven id.
〃 〃 *Zutphen:* tien id.
〃 〃 *Tiel:* vele — onbepaald.
〃 〃 *Bommel:* veertien ongenoemde.
〃 〃 *Harderwijk:* tien, waaronder met name *Harderwijk*, *Oldebroek*, *Elspeet*, *Elburg*, *Nunspeet*.

Zuidholland, 〃 *'s Gravenhage:* negen, als: *'s Gravenhage*, *Delft*, *'s Gravezande*, *ter Heijde*, *Loosduinen*, *Monster*, *Naaldwijk*, *Scheveningen*, *Wateringen*.
〃 〃 *Rotterdam:* negen, als: *Rotterdam* (Nederd. gemeente), *Schiedam*, *Delfshaven*, *IJsselmonde*, *Bergschenhoek*, *Bleiswijk*, *Capelle* a/d *IJssel*, *Hillegondsberg*, *Kralingen*.
〃 〃 *Leyden:* één en twintig, als: *Leyden*, *Rijnsburg*, *Katwijk aan Zee*, *Warmond*, *Oudshoorn*, *Rijnzaterwoude*, *Langeraar*, *Lisse*, *Noordwijk Binnen*, *Woubrugge*, *Koudekerk*, *Zevenhoven*, *Oude en Nieuwe Wetering*, *Sassenheim*, *Soeterwoude*, *Alphen*, *Bodegraven*, *Oegstgeest*, *Katwijk* a/d *Rijn*, *Valkenburg*.
〃 〃 *Dordrecht:* elf, als: *Dordrecht*, *Oud-Alblas*, *Giessendam*, *Gorinchem*, *Heinenoord*, *Hendrik Ido Ambacht*, *Klaaswaal*, *Numansdorp*, *Rijsoord*, *Schelluinen*, *Strijen*.
〃 〃 *Gouda:* twaalf, als: *Gouda*, *Leerbroek*, *Leerdam*, *Leksmond* c. a., *Meerkerk*, *Moordrecht*, *Nieuwland*, *Noordeloos* c. a., *Oudewater*, *Schoonhoven*, *Waarder* c. a., *Waddingsveen*.
〃 〃 *Brielle:* veertien, als: *Brielle*, *Briele-Nieuwland*, *den Bommel*, *Goedereede*, *Heenvliet*, *Hellevoetsluis*, *Nieuw Hellevoetsluis*, *Nieuwenhoorn*, *Ouddorp*, *Stad aan 't Haringvliet*, *Sommelsdijk*, *Stellendam*, *Nieuwe Tonge*, *Oude Tonge*.

Noordholland, classe *Amsterdam:* vier, als: *Amsterdam* (Nederduitsche en Engelsche Gereformeerde gemeenten) *Weesp*, *Huizen*.

" " *Haarlem:* elf, als: *Haarlem*, *Heemstede*, *Bennebroek*, *Bloemendaal*, *Koog* a/d *Zaan*, *Oostzaan*, *Zaandijk*, *Wormer*, *Oostzaandam*, *Westzaandam*. Bij de laatste missive is mede gevoegd een afzonderlijk opstel van diakenen.

Nog zijn eenige regels van den kerkeraad te *Knollendam* bij het classikaal bestuur ingekomen, als toevoegsel tot de opgave van het predikantstractement.

" " *Alkmaar:* vijftien, als: *Alkmaar*, *Akersloot*, *Egmond aan Zee* en aan de *Hoef*, *Bergen*, *Grootschermer*, *Noord-* of *Bedijkte Schermer*, *Warmenhuizen*, *Schoorl* c. a., *Kolhorn*, *den Helder*, *Hippolitushoef* c. a., *Oosterend* op *Texel*, *Westerschelling*, *Midsland* c. a., *Zijpe*.

" " *Hoorn:* achttien, als: *Hoorn*, *Wijdenes*, *Berkhout*, *Zwaag*, *Enkhuizen*, *Binnenwijzend* c. a., *Venhuizen*, *Hem*, *Lutjebroek*, *Spanbroek* c. a., *Benningbroek* c. a., *Wognum* c. a., *Medemblik*, *Andijk*, *Twisk*, *Midwoud*, *Wervershoof*, *Abbekerk* c. a.

" " *Edam:* zestien, als: *Edam*, *Etersheim*, *Oudendijk*, *Oosthuizen*, *Middelie*, *Beemster*, *Purmerland*, *Ilpendam*, *Watergang*, *Landsmeer*, *Buiksloot*, *Monnickendam*, *Broek in Waterland*, *Durgerdam*, *Zunderdorp*, *Holijsloot*. Voorts van de diakonie te *Purmerende*.

Zeeland, classe *Middelburg:* twee, als: *Middelburg*, *Vlissingen*.

" " *Zierikzee:* drie, als: *Zierikzee*, *Tholen*, *Elkerzee*.

" " *Goes:* zes, als: *Colijnsplaat*, *Cats*, *Heinkenszand*, *Ellewoutsdijk*, *IJerseke*, *Wisseekerke*.

" " *IJzendijke:* zeven, als: *Sluis*, *St. Anna ter Muiden*, *Oostburg*, *Kadsand*, *Hontenisse*, *Hulst*, *Sas van Gend*.

Utrecht, " *Utrecht:* één, *Kockengen*.

" " *Amersfoort:* tien, als: *Amersfoort*, *Eemnes Binnendijks*, *Hoogland*, *Nigtevecht*, *Nieuw Loosdrecht*, *Oud Loosdrecht*, *Soest*, *Tienhoven*, *Vreeland*, *Zuilen*.

" " *Wijk:* elf, als: *Wijk*, *Amerongen*, *Doorn*, *Driebergen*, *Elst*, *Leersum*, *Odijk*, *Overlangbroek*, *Veenendaal*, *'t Waal*, *Werkhoven*.

Friesland, " *Leeuwarden:* vier, als: *Leeuwarden*, *Rottevalle*, *Berlicum*, *Goutum*.

" " *Sneek:* zeventien, als: *Sneek*, *IJsbrechtum*, *Goenga*, *Sijbrandaburen*, *Rauwerd*, *Bosum*, *Heeg*, *Wolsum*, *Woudsend*, *Nieuwland*, *Workum*, *Wijckel*, *Balk*, *Nijega*, *Oudega*, *Koudum*, *Harich*.

" " *Franeker:* elf, als: *Franeker*, *Mijnaldum*, *St. Jacobie-Parochie*, *Achlum*, *Ried*, *Schingen*, *Welsrijp*, *Bolsward*, *Oosterende*, *Wons*, *Harlingen*.

" " *Heerenveen:* vier, als: *Joure*, *Beetsterzwaag*, *Tjerkgaast*, *Lemmer* (van diakenen).

" " *Dokkum:* geene.

Overijssel,	classe	*Zwolle:* vier, als: *Hardenberg*, *Heemse*, *Lutten*, *Staphorst.*
"	"	*Deventer:* vier, als: *Olst*, *Bathmen*, *Almelo*, *Haaksbergen.*
"	"	*Kampen:* één, *Steenwijk* (van diakenen).
Groningen,	"	*Groningen:* drie, als: *Noordlaren*, *Noorddijk*, *Groningen* (collegie van diakenen).
"	"	*Appingadam:* zeven, als: *Farmsum*, *Westeremden*, *Slochteren*, *Siddeburen*, *Harkstede* en *Scharmer*, *Garmerwolde*, *Thesinge.*
"	"	*Onderdendam:* elf, als: *Pieterburen* en *Wierhuizen*, *Ulrum*, *Uithuizen*, *Vierhuizen* en *Zoutkamp*, *Eppenhuizen*, *Oosternieland* en *Oldenzijl*, *Baflo-Raskwerd*, *Eenrum*, *Minsingeweer*, *Zuidwolde*, *Rottum.*
"	"	*Winschoten:* negen, als: *Wester-* en *Heiligerlee*, *Ommelanderwijk*, *Oude Pekela*, *Meeden*, *Beerta*, *Finsterwold*, *Midwolde*, *Vlagtwedde*, *Oostwold.*
Noordbrabant,	classe	*'s Hertogenbosch:* twee, als: *St. Michielsgestel*, *'s Hertogenbosch* (collegie van diakenen).
"	"	*Breda:* zeven, als: *Breda*, *Bergen op Zoom*, *Ginneken*, *Chaam*, *Dinteloord*, *Kruisland*, *Klundert.*
"	"	*Heusden:* acht, als: *Heusden*, *Loon op Zand*, *Andel*, *'s Gravemoer*, *Uitwijk*, *Aalburg*, *Meeuwen*, *Sprang.*
"	"	*Eindhoven:* drie, als: *Helmond*, *Nuenen*, *Hoogeloon.*
Drenthe,	"	*Assen:* zeven, als: *Gasselten*, *Norg*, *Peize*, *Roden*, *Veenhuizen*, *Vries*, *Zuidlaren*, *Assen* (diakenen).
"	"	*Meppel:* vijf, als: *Meppel*, *Diene*, *Ruine*, *Hoogeveen*, *Zuidwolde.*
"	"	*Coevorden:* getal en namen niet opgegeven.
Waalsch ressort:		twaalf, als: *Amsterdam*, *'s Gravenhage* (kerkeraad en diakenen afzonderlijk), *Rotterdam*, *Leyden*, *Haarlem*, *Dordrecht*, *Utrecht*, *Nijmegen*, *Groningen*, *Middelburg*, *Breda.*
Limburg,		één van het collegie van diakenen te *Maastricht.*

Één kerkeraad in *Groningen* berigt, dat de goedkeuring van den consulent ontbreekt; van één kerkeraad in *Noordbrabant* zijn de consideratien mede onderteekend door den kerkvoogd. Eenige kerkeraden verklaren van iedere beoordeeling zich te onthouden wegens hunnen exceptionelen toestand, en de consideratien van een tweetal in *Zuidholland* en *Friesland* zijn door de classikale besturen onleesbaar bevonden.

Het provinciaal kerkbestuur *Utrecht* zegt, dat, terwijl de meeste gemeenten in het ressort geene consideratien hebben ingezonden, de oorzaak van het stilzwijgen gelegen is in de gedachte, dat men zich in deze van overtollige moeite onthouden mogt, omdat men gelegenheid had zijn gevoelen op de classikale vergadering uit te spreken.

Het classikaal bestuur *Rotterdam* wil de aandacht gevestigd hebben op de consideratien vooral van de kerkeraden te *Capelle aan den IJssel*, *Kralingen*, *Schiedam* en *Rotterdam*, zeer bijzonder op die der twee laatstgenoemden.

Alvorens tot de mededeeling der consideratien zelven over te gaan, valt nog op te merken, dat vele kerkelijke collegien ze slechts kortelijk aanstippen omdat het concept reeds veel besproken en warm bestreden is. Dit geven, behalve het provinciaal kerkbestuur

Friesland en de réunie der Waalsche kerken, onderscheidene kerkeraden in verschillende ressorten uitdrukkelijk te kennen.

Eén collegie van diakenen in *Friesland* verklaart slechts adhaesie aan het adres van diakenen te *Utrecht;* eenige kerkeraden vereenigen zich blootelijk met de bedenkingen, opgenomen in de kerkelijke courant van 24 Februarij 1855, en anderen met het concept van den kerkeraad te *Rotterdam*, waarvan wij later zullen melding maken.

Overzigten van de consideratien in het ressort zijn gegeven door:

De provinciale kerkbesturen *Gelderland*, *Friesland* en de Waalsche commissie, met de oorspronkelijke stukken.

Door *Drenthe* worden alleen de artikelen aangeduid, waarop aanmerkingen zijn gevallen, met heenwijzing voor het overige naar de stukken.

Door de classikale besturen *Dordrecht*, *Brielle*, *Goes*, *Amersfoort*, *Franeker*, *Onderdendam* en *Heusden*, met de stukken.

Door de classikale besturen *Arnhem*, *IJzendijke*, *Appingadam*, *'s Hertogenbosch* en *Eindhoven*, zonder overlegging der stukken, met uitzondering van het adres van *Westerembden* regtstreeks aan de Synode, dat door *Appingadam* wordt ingezonden.

Het classikaal bestuur *Coevorden* deelt kortelijk mede het resultaat van de consideratien der kerkeraden.

Even zoo de classikale vergadering *Kampen*.

Een volledig overzigt is ingediend door de classikale vergadering *Leyden*, zonder toezending der stukken in originali.

II. *Overzigt van de in de stukken vervatte consideratien.*

In vele stukken worden *algemeene* beschouwingen gevonden, òf uitsluitend en alleen, òf voorafgaande aan de behandeling der bijzondere artikelen. Zij betreffen het reglement in zijn geheel, of de beginselen die tot grondslag zijn gelegd, of den aanleg en de strekking die er aan gegeven is, of de hoofdzaken die er in vervat zijn.

A. Algemeene beschouwingen wegens het conceptreglement.

Met deze algemeene vangen wij aan, om daarna uwe aandacht te vestigen op hetgeen, de bijzondere artikelen betreffende, in het midden is gebragt.

In het algemeen zijn de consideratien slechts van enkele collegien gunstig, en dan nog van sommigen met vele beperking.

1°. Het min of meer gunstig oordeel doen wij allereerst u kennen.

Er zijn twee collegien, die hooge ingenomenheid uitspreken, beiden kerkeraden, de eene in *Alkmaar*, de andere in *Kampen*.

De strekking en geest van het reglement, dat christelijke liefdadigheid zal geoefend worden door kerkelijke administratien, die zoo veel mogelijk vrij zullen zijn, is goed in het oog van de provinciale kerkbesturen *Zuidholland* en *Zeeland;* van de classikale vergaderingen *Franeker* en *Heerenveen*, alsmede van vele kerkeraden in de classe *'s Gravenhage*, *Leyden*, *Gouda*, *Alkmaar*, *Hoorn* en *IJzendijke*.

De kerkeraad *Kralingen* acht het eene gunstige onderscheiding van dit concept boven het bestaande reglement, dat het de zelfstandigheid der diakonien handhaaft, en het verderfelijk subsidiestelsel tegengaat, alsmede dat aan geene diakonie dispensatie van het reglement wordt toegekend.

Het oordeel van het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant* is niet bepaald ongunstig. Het deelt niet in hetgeen gezegd is omtrent de opoffering aan de heerschzucht van hoogere besturen. Het vindt veel goeds in het reglement, geschikt om orde en regelmaat te bevorderen. Met eenige wijzigingen, verbeteringen en vereenvoudigingen meent het dat het ingevoerd kan worden. Ook de *Waalsche commissie*, geen algemeene opmerkingen aanvoerende, schijnt eenigzins in dit gevoelen te deelen.

Zes kerkeraden schenken hunne goedkeuring behoudens eenige wijzigingen, voornamelijk strekkende tot minderen omslag en tot meerdere juistheid en volledigheid. Eén in *Drenthe* erkent het vele goede dat er in voorkomt; één in *Noordbrabant* erkent in het reglement de blijken van belangstelling en zorg voor de behoeftigen (maar raadt toch de aanneming af); één Waalsche kerkeraad meent dat het voor velen voor de handhaving der orde noodzakelijk is; vele kerkeraden zijn van oordeel, dat het misschien nuttig is, waar diakenen een afzonderlijk collegie uitmaken, terwijl ééne diakonie in *Limburg* zich vereenigen kan met artt. 1—11, terwijl het classikaal bestuur *Leeuwarden* en één kerkeraad in *Franeker* het algemeen beginsel, uitgedrukt in artt. 1—3, goedkeuren, en eindelijk de classikale vergaderingen *Haarlem* en *Heusden*, en één kerkeraad in *Edam* verklaren geene bedenkingen en geene voorstellen tot wijziging te hebben, en één kerkeraad in *Zierikzee* geene gewigtige bedenkingen heeft.

2°. Over het algemeen zijn de beschouwingen der kerkelijke collegien zeer ongunstig.

Stellig protest tegen het concept wordt aangeteekend door één kerkeraad in *Zeeland*, 5 in *Friesland*, 4 in *Noordbrabant* en 2 Waalsche kerkeraden.

Eén kerkeraad in de classe *Haarlem* verklaart, zonder consideratien te geven, dat hij zich voorbehoudt, om het reglement, als het wordt ingevoerd door de Synode, aan te nemen of te verwerpen.

De classikale vergadering *Wijk* wil het hebben ter zijde gelegd, en *Alkmaar* wenscht de verwerping. In zijn geheel wordt het niet aannemelijk geacht door de provinciale kerkbesturen *Gelderland*, *Zuidholland*, *Utrecht*, *Friesland*, *Overijssel*, *Groningen* en *Drenthe;* door de classikale besturen *Rotterdam*, *Dordrecht*, *Brielle*, *Goes*, *IJzendijke*, *Wijk*, *Leeuwarden*, *'s Hertogenbosch*, *Breda* en *Heusden;* door de classikale vergaderingen *Tiel*, *Rotterdam*, *Brielle*, *Amsterdam*, *Wijk*, *Franeker*, *Deventer*, *Kampen*, *'s Hertogenbosch*, *Breda* en de Waalsche réunie; door zeer vele kerkeraden in *Gelderland*, (classe *Arnhem* en *Tiel*); in *Zuidholland* (classe *'s Gravenhage*, *Leijden*, *Rotterdam*, *Dordrecht*, *Gouda*, *Brielle*); in *Noordholland* (classe *Haarlem*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Edam*); in *Zeeland* (classe *Middelburg*, *Goes*, *IJzendijke*); in *Utrecht* (classe *Utrecht*, *Amersfoort*, *Wijk*); velen in *Friesland* en *Noordbrabant* en zeven in *Groningen*.

Gronden van bezwaar.

De bezwaren zijn van onderscheiden aard. Eenige stemmen gaan er van kerkeraden

uit, die de *bevoegdheid der Synode* betwisten. In de classe *Harderwijk* is één kerkeraad die beweert, dat de Synode geen regt heeft om een reglement, hoedanig het dan ook wezen moge, in te voeren, als hebbende geen wettig mandaat van de kerk.

Bij één kerkeraad en één diakoniebestuur in *Haarlem*, één in *Groningen* en twee Waalsche kerkeraden, bestaat twijfel aangaande de bevoegdheid der Synode tot het uitvaardigen van een reglement voor de diakonien, zich grondende op art. 55 van het Algemeen Reglement, in verband met artt. 61, 64, 65, en zoo veel de niet gesubsidieerde diakonien aangaat, op art. 7 van de staatsarmenwet. De diakonien zijn gemeentelijke instellingen, en aan de gemeente alleen zijn de diakenen verantwoording schuldig, want het zijn hare goederen, die zij aan de zorg der diakenen vertrouwt.

Tegen den *geest* van het concept verklaart zich één kerkeraad in de classe *Edam* met sterke bewoordingen. Het is in dit, gelijk in al de Synodale reglementen, of er geen Bijbel en geen kerkelijke belijdenis waren. Al de uitspraken der Synode vindt hij gekenmerkt door ondragelijke kantonregtersstijl; hij heeft moeite om zich op te dringen, dat het concept afkomstig is van eene kerkvergadering. Voor eigendommen en geldswaarden wordt in het oog loopende zorg gedragen, maar voor de geestelijke en eeuwige belangen der armen wordt weinig of niet gezorgd.

Het provinciaal kerkbestuur *Gelderland* mist noode het christelijk element, en betreurt het dat dit vervangen wordt door een stelsel van fiscaliteit, hetwelk op kerkelijk gebied niet te huis behoort, en allerminst voegt in betrekking tot mannen, die toch geene gesalarieerde ambtenaren zijn. Zoo spreken ook het classikaal bestuur *Dordrecht*, hetwelk aan eene jaarlijksche persoonlijke kerkvisitatie de voorkeur geeft boven al die reglementaire voorschriften, de classikale vergadering *Gouda*, en 3 kerkeraden in de classen *Rotterdam* en *Amsterdam*.

Eén kerkeraad in *Gouda* had een meer broederlijken, min bevelenden toon gewenscht.

Tegen het *beginsel*, waarvan het reglement uitgaat, dat de armenzorg in de eerste plaats behoort tot de kerk, verzet zich één kerkeraad in de classe *Dordrecht*. De Staat, zegt hij, moet zorgen, de kerk zal ondersteunen.

Ten aanzien van het groote beginsel van onderstandsdomicilie wenschen de provinciale kerkbesturen *Friesland* en *Drenthe*, het classikaal bestuur *Zutphen* en één kerkeraad in de classe *Hoorn*, 2 kerkeraden in *Friesland*, 9 kerkeraden en 1 collegie van diakenen in *Groningen*, en 1 Waalsche diakonie overeenstemming van de kerkelijke met de burgerlijke wet, en ook de kerkeraad te *Delft* verkiest de geboorteplaats, van wege de kwade practijken en de botsingen, welke uit het aangenomen kerkelijk beginsel kunnen voortvloeijen, waarvan het gevolg zal zijn dat vele armen zonder Christelijk opzigt en Christelijke verpleging zullen blijven.

Dat de diakenen bij verschil tusschen Kerk en Staat over het domicilie van onderstand zich te onderwerpen hebben aan de kerkelijke bepalingen, wil het classikaal bestuur *Wijk* hebben voorgeschreven.

In de classe *Arnhem* zijn kerkeraden, die het beginsel willen gehandhaafd zien, dat alleen de behoeftige lidmaten in de gemeente ondersteuning van haar genieten, en de classikale vergadering *Tiel* acht de uitspraak, dat geen der behoeftigen regt op bedeeling heeft, te behooren tot de staatswet, niet tot de kerkelijke wetgeving.

Aan één kerkeraad in de classe *IJzendijke* komt het ontwerp voor als met zich zelf in strijd te zijn, met het oog op art. 1 in verband met art. 4.

De meest *algemeene* bezwaren bij de collegien, die vermeld zijn als het concept onaannemelijk te keuren, zijn de volgende:

Het beginsel is aangenomen en beheerscht het geheele reglement, dat de kerk liefdadigheid oefent, en niet de afzonderlijke gemeenten; aan het passend en noodzakelijk toezigt der classikale besturen is te groote uitbreiding gegeven, waarvan eene oppermagtige heerschappij der kerk over de bijzondere gemeentefondsen te duchten is; hooger dan door een gewenscht toezigt gevorderd wordt, is de verantwoordelijkheid der diakonien aan het classikaal bestuur opgevoerd, met hare zelfstandigheid en met den presbyterialen vorm van bestuur geheel in strijd; aan den kerkeraad, als vertegenwoordiger der gemeente, moet meer zijn overgelaten; zijne bevoegdheid is te zeer beperkt; naar het oordeel van sommigen, moeten diakenen alleen van hem afhankelijk zijn; een beginsel van wantrouwen spreekt in het concept, dat kwetsend is voor diakenen; banden worden hun aangelegd, te knellend om te dragen, en voor eene behoorlijke, vrije en waardige volvoering van hunne moeijelijke taak zeer belemmerend; lasten worden hun opgelegd, die velen niet zullen kunnen torschen; aan de administratie is eene omslagtigheid gegeven, welke niet noodig, voor het minst niet overal noodig, ook niet overal uitvoerbaar is, en bij zoo menigvuldige bepalingen, aan de eene zijde al te overvloedig, worden aan de andere zijde velen gemist, welke in het belang der diakonien zoo wel, als tot voorkoming van botsingen tusschen kerkeraden en diakenen niet ontbreken mogen.

Door deze en gene collegien zijn bezwaren ingediend van *bijzonderen* aard.

Friesland, alsmede het classikaal bestuur en de classikale vergadering *Breda*, verlangt een reglement, dat minder ingrijpt in de regten en belangen van bijzondere gemeenten.

Drenthe meent, dat de verantwoording vooral aan de gemeente zelve moet plaats hebben.

De roeping der diakenen miskend (kerkeraden in *Friesland* en *Groningen*); te beperkt opgevat, daar zij ook de armoede moeten voorkomen (1 kerkeraad in *Overijssel*); de aard hunner instelling naar het Evangelie uit het oog verloren (3 Waalsche kerkeraden); in het Nieuwe Testament zijn diakenen niet mannen, die onder toezigt van anderen staan, maar vol des Heiligen Geestes (1 kerkeraad in *Friesland*). Op het formulier van bevestiging van diakenen is niet gelet (1 kerkeraad *Groningen* en Waalsche kerkeraad), en niet genoeg onderscheid is er gemaakt tusschen de diakonien, als een uitvloeisel der gaven, haar door de gemeente toevertrouwd, en een geregeld beheer der bezittingen. Volgens het reglement zijn diakenen klerken geworden (1 kerkeraad in *Friesland*), rekenpligtige ambtenaren (2 kerkeraden in *Noordbrabant*, 1 Waalsche kerkeraad), onmondigen verklaard (1 diakonie in *Friesland*).

Men grondt zich op eventualiteiten, welke schandelijke uitzonderingen zijn (1 Waalsche kerkeraad).

Met zulke bepalingen vreezen allen schier dat geene diakenen zullen te vinden zijn, of dat hun ijver verflaauwen zal. Ook vreest men van zoodanig reglement schade voor de armen, nadeelige werking op de christelijke liefdadigheid, en onwil bij kerkeraden, en bezwaar bij de classikale besturen.

Voor kleinere gemeenten acht één kerkeraad in de classe *Haarlem*, waar nog te veel gezag aan diakenen gegeven is, het reglement noodig, maar voor grootere gemeenten minder (1 kerkeraad *Noordholland*).

Andere besturen daarentegen merken op, dat het concept te eenzijdig is ingerigt naar den toestand der grootere gemeenten, waar afzonderlijke collegien van diakenen bestaan, en

minder voor de gemeenten ten platten lande, waardoor zelfs te groote zelfstandigheid wordt toegekend aan diakenen tegen over de andere leden des kerkeraads, strijdig met het Algemeen Reglement, en leidende tot botsing en twist. In dien geest oordeelen sommige leden in het provinciaal kerkbestuur *Zeeland*, de classikale besturen *Alkmaar*, *Goes*, *IJzendijke*, *Leeuwarden* en *Heerenveen*, de classikale vergaderingen *Heerenveen* en *Deventer* en kerkeraden in de classen *'s Gravenhage*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Edam*, *IJzendijke*, *Amersfoort* en *Friesland*, 2 in *Overijssel*, en vele anderen, zoo als bij de artikelen zal blijken.

Een kerkeraad in de classe *IJzendijke* ziet in de bepalingen van het concept zekere elasticiteit, waardoor zij schier ophouden bepalingen te zijn.

Naar de meening van een anderen kerkeraad in dezelfde classe laat het concept de diakonien, die nu vrij en zelfstandig en geheel afgescheiden van het burgerlijk bestuur mogen werken, te veel aan zich zelven over, terwijl het haar leiden moest op den weg, om botsingen tusschen diakonale en burgerlijke besturen, of ook tusschen de diakonien onderling b. v. over het tijdelijk verplegen van die elders behooren, de restitutie van voorschotten enz. voor te komen.

Eindelijk worden ook aanmerkingen gemaakt op den vorm der zamenstelling, waarbij alle geleidelijke zamenhang ontbreekt (1 kerkeraad *Friesland*, 1 *Noordbrabant* en 1 Waalsche diakonie), terwijl het classikaal bestuur *Leeuwarden* vooral de redactie gebrekkig keurt.

Onder het inbrengen van bezwaren door de kerkelijke collegien tegen het voorgedragen concept, duiden sommigen aan, wat zij in *de plaats* van het aangeboden concept verlangen zouden.

Aan het thans vigerend reglement verklaren velen hunnen bijval.

Eenige kerkeraden in *Noordholland*, *Zeeland* en *Groningen*, 2 Waalsche kerkeraden en 1 Waalsche diakonie wenschen nog *bij het bestaande te blijven.* Dat het reeds nu door een ander zal vervangen worden, komt hun bedenkelijk voor.

De kerkeraad der Nederduitsche Hervormde gemeente *'s Gravenhage* vooral ontwikkelt op dit punt zijne gedachten. Er is naar zijne meening geene behoefte aan verandering. Ook bestaat het reglement nog te kort. Die gedurige wijziging van wetten en verordeningen werkt niet voordeelig op den geest der kerk.

Dat het bestaande reglement zal gehandhaafd worden, tot dat zijne gebreken door den tijd zullen zijn aan het licht gebragt, is het verlangen van het classikaal bestuur en de classikale vergadering *Goes*.

Naar het oordeel van het provinciaal kerkbestuur *Gelderland* heeft het vigerend reglement den voorrang boven het concept in duidelijkheid, volledigheid en eenvoudigheid.

Anderen, zoo als de provinciale kerkbesturen *Zeeland* en *Utrecht;* de classikale besturen en de classikale vergaderingen *Middelburg*, *Bommel* en *Wijk;* voorts twee kerkeraden in de classe *Zutphen*, velen in *Tiel*, in *Bommel*, in *'s Gravenhage*, in *Gouda*, wenschen het *bestaande reglement te behouden met wijzigingen*, naar gelang van de behoeften en omstandigheden des tijds. Twee wijzigingen verlangt slechts de bovengenoemde kerkeraad *'s Gravenhage*, met name van artt. 23 en 27, waarvan de nieuwe redactie wordt voorgesteld.

Zeeland had eene eenvoudige *herziening van het bestaande* gewenscht, al was het maar omdat de diakonien en kerkeraden door een driejarig gebruik er mede bekend zijn geworden, en een geheel omgewerkt reglement ligtelijk tot misvatting en verwarring kan leiden.

Utrecht voegt er bij, dat het te betreuren is, dat *het concept*, *door de Algemeene Syno-*

dale commissie ter tafel gebragt, hetwelk in hoofdzaak overeenstemt met het vigerende, als niets geacht en bijna geheel ter zijde gelegd is. Dit had de Synode als leiddraad behooren te volgen; zij zou dan meer sympathie bij kerkelijke vergaderingen en gemeenten, het concept zou niet zoo heftigen tegenstand gevonden hebben.

Ook de classikale vergadering *Alkmaar* kent den voorrang toe aan het concept der Synodale commissie.

Het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland* zou het project van *Rotterdam* verkiezen boven het Synodaal concept, omdat het eenvoudiger is, meer tot algemeene beginselen zich bepalende en ruimere plaats voor huishoudelijke regeling overlatende.

De kerkeraad der Nederduitsche Hervormde gemeente te *Rotterdam* geeft in de plaats van zijne bedenkingen een geheel *concept van herzien reglement voor de diakonien.*

Door de drukpers algemeen bekend gemaakt, heeft het den bijval verworven van het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland*, de classikale vergaderingen *Alkmaar* en *IJzendijke*, en van de kerkeraden 1 in *Harderwijk*, 1 in *Gouda*, 3 in *Noordbrabant* en 1 Waalsche kerk.

Hiermede vereenigt zich gedeeltelijk ook het provinciaal kerkbestuur *Noordbrabant*, hetwelk met het oog op dit project *een gewijzigd project-reglement* aanbiedt, waarbij het gebruik maakt van de gewigtigste consideratien, op het concept der Synode gegeven, en sommige artikelen wijzigt, anderen, zoo als artt. 13, 18, 23 geheel weg laat.

De kerkeraad te *Loosduinen* legt over zijn *huishoudelijk reglement* voor het diakoniebestuur, sedert het jaar 1849 met goede vruchten aldaar werkende, hetgeen hij daarom als proeve voor een algemeen reglement meent te mogen aanbevelen.

Wenschelijk acht het de kerkeraad te *Veenendaal*, dat alle formaliteiten van waarborg enz. aan de kerkeraden worden overgelaten, en dat de Synode alleenlijk bepaalt:

a. wie beschouwd moeten worden als tot de zorg der kerk te behooren, hetzij allen die door den doop zijn ingelijfd of alleen die belijdenis hebben afgelegd;

b. hoe gehandeld moet worden met inwonenden, geen lidmaat zijnde, en elders geboren en gedoopt;

c. dat het classikaal bestuur gemagtigd is om de geschillen tusschen de kerkelijke gemeenten te beslissen, met regt altoos van hooger beroep.

Zoo verlangen desgelijks het provinciaal kerkbestuur *Friesland*, en in vereeniging met dit collegie, vele classikale besturen en kerkeraden aldaar, de classikale vergaderingen *Franeker* en *Onderdendam*, dat het *reglement minder speciaal* gemaakt worde, met vrijlating om onder hoogere goedkeuring huishoudelijke reglementen te maken, overeenkomstig de plaatselijke belangen. Een Waalsche kerkeraad uit den wensch, dat de Synode eene grondschets make naar aanleiding van art. 20 van het Algemeen Reglement en verder alles aan huishoudelijke reglementen overlate.

De classikale vergadering *Rotterdam* is ook van oordeel, dat het Synodaal reglement voor de diakonien niet anders bevatten moet dan *algemeene bepalingen.* Het provinciaal kerkbestuur *Drenthe* zou het zeer gewenscht achten, als het concept door *een ander* vervangen werd, *meer overeenkomstig 's Lands wet, en meer gemakkelijk in de uitvoering.* Een

kerkeraad in *Noordbrabant* wenscht, dat er *een geheel nieuw reglement* ontworpen worde, waarbij *de onafhankelijkheid der diakonien*, haar door den Staat gewaarborgd, geheel wordt verzekerd.

Een kerkeraad in *Noordbrabant* wil *het ontwerp ter zijde hebben gelegd*, tot dat men meer stellige resultaten van de algemeene armenwet zal verkregen hebben.

De kerkeraad *Veenendaal* verlangt *geen algemeen reglement* voor de diakonien, maar vrijheid voor elke gemeente.

Naar het gevoelen van het classikaal bestuur *Wijk* moet *het toezigt*, *door de classikale besturen* te houden, aldus geregeld worden, dat:

a. een afschrift hun worde toegezonden van de bepalingen, welke de diakonien krachtens de staatswet verpligt zijn aan het burgerlijk gemeentebestuur mede te deelen;

b. dat bij verschil tusschen gemeenten door welke diakonie de arme moet verzorgd worden, het classikaal bestuur gemagtigd zij om inmiddels aan te wijzen, aan wier zorg voorloopig de arme behoort, met regt altoos van verhaal;

c. dat bij het classikaal bestuur de waarborgen voor de gemeenten moeten zijn van eene deugdelijke administratie, en zijn toezigt behoort te gaan over het verkoopen, verruilen, bezwaren of verpanden van de goederen der diakonie, met regt van goed- of afkeuring, alles ingevolge art. 43 van het Algemeen Reglement.

Sommige *toevoegselen* tot het reglement worden wenschelijk geacht. Het gemis van *transitoire bepalingen* voor diakonien in gemeenten, waar nog gemengde administratien zijn, die niet op éénmaal zuivere kerkelijke instellingen worden kunnen, wordt gevoeld door het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland* en den kerkeraad te *Delft*, en één overgangsartikel wordt door de classikale vergadering *Utrecht* volstrekt onmisbaar geacht.

Een Waalsche kerkeraad wil de *toevoeging van art.* 30 *van het vigerend reglement*, het regt om dispensatie te verleenen, mits door de provinciale kerkbesturen.

Spanbroek verlangt *een additioneel artikel*, houdende de bepaling dat elke kerkeraad en iedere diakonie *een exemplaar* van het reglement ontvangt.

De kerkeraad *'s Hage* acht het van groot gewigt, dat de Synode maatregelen neme om *overal diakoniebesturen te doen gevestigd worden*, en waar zij met andere armbesturen vermengd zijn, dat zij daar *gescheiden* en tot *onafhankelijk bestaan* gebragt worden. Er worde dus een termijn bepaald van één jaar of meer, binnen welken een plan van scheiding van administratie en fondsen door de kerkeraden ontworpen en aan hooger kerkelijk bestuur ter beoordeeling onderworpen wordt. Men zorge de scheiding in der minne in overleg met beide partijen tot stand te brengen, en anders op andere wijze de scheiding te vorderen.

Eemnes Binnendijks wenscht de bijvoeging van een artikel waarin elke ondersteuning van buiten de kerk, elke *subsidie* aan diakonien verboden wordt, of althans zeer bemoeijelijkt. Door drie kerkeraden in *Zeeland* worden bepalingen gewenscht omtrent het aanstellen van een *bezoldigden kerkelijken ontvanger*, als die in vele gemeenten niet gemist kan worden.

B. Bijzondere beschouwingen wegens de artikelen.

Na de mededeeling der algemeene beschouwingen zijn wij gekomen tot de *bijzondere*, welke de artikelen achtereenvolgend betreffen.

Omtrent het *opschrift* wordt éêne opmerking gegeven. Zij is afkomstig van den kerkeraad te *Enkhuizen*, die vraagt, of niet, ten einde bij aanhaling van dit reglement (waarbij gewoonlijk eenige verkorting zal plaats hebben) alle verwarring met het Algemeen Reglement voor de Hervormde kerk voor te komen, de titel van dit reglement eenigzins behoort gewijzigd te worden, en te luiden òf algemeen diakoniereglement, òf reglement voor de diakonie of anders.

Art. 1.

Eene betere beschrijving van den aard der diakonien als instellingen der gemeente, gelijk in art. 1 van het concept *Rotterdam* gegeven wordt, acht het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland* wenschelijk.

Eene nadere bepaling wegens degenen die bedeeld moeten worden schijnt noodig bij kerkeraden in de classe *Dordrecht*.

De invoeging van het tweede lid van art. 4 in art. 1 stelt de kerkeraad *Gouda* voor.

Kerkeraden in de classe *Dordrecht* stellen prijs op de bepaling, dat die geen lidmaat zijn, en elders wonen, zoolang zij de attestatie niet hebben opgevraagd (hetwelk binnen een jaar zal moeten geschieden) bedeeld kunnen en moeten worden.

Naar het oordeel van het classikaal bestuur *Wijk* kan de kerkeraad van de gemeente alleen de bevoegdheid erlangen om òf de lidmaten alleen òf ook de overige leden te bedeelen.

Hoe te handelen, vraagt de kerkeraad *Gouda*, als geene voldoende middelen tot voorziening kunnen gevonden worden.

Voor zooveel enkel de redactie betreft, is die van art. 1 van het vigerend reglement verkieslijker naar de meening van de kerkeraden *'s Gravenhage*, *Haarlem* en *Middelburg*, als drukkende hetzelfde uit wat nu in de twee eerste artikelen wordt voorgesteld, en waarmede, gelijk de kerkeraad te *Amersfoort* van gedachte is, het eerste gedeelte van art. 4 kan wegvallen.

Achter „ Algemeen Reglement" in te voegen „ voor de Hervormde kerk in het Koningrijk der Nederlanden" (classikaal bestuur *Middelburg*).

Hetzelfde bestuur rekent de bijvoeging onmisbaar bij „ behooren" van „ en niet vallen „ in de termen van art. 3 van het Algemeen Reglement voor de Hervormde kerk in het „ Koningrijk der Nederlanden."

Een kerkeraad in de classe *Goes* acht het geheele artikel met de 3 volgende overtollig.

De kerkeraden *'s Gravenhage* en *Middelburg* meenen ook, dat het artikel, als niet meer dan een feit behelzende, in een reglement niet te huis behoort.

De kerkeraad *Vlissingen* heeft bezwaar tegen het vaststellen bij reglement van wat in Gods woord voor alle tijden en plaatsen is ingesteld en in de Symbolische en Lithurgische schriften onzer kerk is opgenomen.

Vele besturen verlangen het beginsel hier te zien uitgedrukt, dat de liefdadigheid door de gemeente of wel de leden der gemeente niet door de kerk wordt uitgeoefend.

De provinciale kerkbesturen *Friesland*, *Groningen* en *Noordbrabant* omhelzen dit gevoelen.

De kerkeraden *'s Gravenhage* en *Middelburg* vragen, als de Hervormde kerk liefdadigheid oefent, hoe dan in art. 2 gezegd kan worden dat de uitvoering dezer taak wordt opgedragen aan diakenen.

Friesland en *Noordbrabant* stellen eene nieuwe redactie voor. Zoo ook in denzelfden geest het classikaal bestuur *Breda*, eene nieuwe redactie voorstellende van de 5 eerste artikelen. Met dit gevoelen vereenigen zich ook de classikale vergaderingen *Tiel* en *Wijk;* onderscheidene kerkeraden in de classen *Harderwijk*, *Bommel*, *Haarlem*, *Dordrecht*, *Wijk*, in *Friesland*, *Groningen* en *Noordbrabant*; van de laatsten stelt één nog eene nieuwe redactie voor.

De kerkeraad *Hendrik Ido Ambacht* zegt van dit artikel, dat het pauselijk riekt.

De Waalsche commissie meent ook dat de algemeene strekking niet juist is uitgedrukt, en stelt eene nieuwe redactie voor. Zoo ook 1 kerkeraad in *Hoorn*, 1 Waalsche kerkeraad.

Een kerkeraad in *Friesland* oordeelt dat het artikel onuitvoerbaar is in verband met art. 3.

Art. 2.

Kerkeraden in *Zutphen*, *Bommel* en 2 in *Friesland* wenschen dat het artikel wegvalle. Ook 1 Waalsche diakonie meent dat het reeds begrepen is in art. 203° van het Algemeen Reglement.

De kerkeraad *Haarlem* zegt, dat verandering volstrekt noodig is, vermits diakenen de liefdadigheid niet uitoefenen.

Naar de meening van den kerkeraad te *Hendrik Ido Ambacht*, beantwoordt het artikel niet aan de behoeften van het platte land, waar de uitvoering voor het dagelijksch beheer aan den kerkeraad moet zijn overgelaten.

Het artikel moet, volgens de beschouwingen van kerkeraden in *Wijk*, met art. 6 zóó worden zamengevoegd, dat de diakenen althans in kleine gemeenten het verband tusschen hen en den kerkeraad voor oogen hebben.

De verpligting om eene diakonie op te rigten waar zij niet bestaat, moet volgens den kerkeraad te *Rijnzaterwoude* worden opgelegd.

De werkzaamheden wil de kerkeraad *Schoonhoven* naauwkeuriger omschreven hebben.

Achter „diakenen" te lezen: „overeenkomstig art. 20 van gezegd Algemeen Reglement" (classikaal bestuur *Middelburg*).

Het artikel te plaatsen als art. 4 (classikale vergadering *Tiel*). Te plaatsen achter art. 4 en te vereenigen met art. 5 (kerkbestuur *Noordholland*).

Art. 3.

Behalve de collegien, bij de algemeene beschouwingen vermeld, verklaren zich tegen het artikel de classikale vergadering *Tiel*, kerkeraden in *Zutphen*, *Bommel*, *Harderwijk*. Het provinciaal kerkbestuur *Drenthe* en twee kerkeraden in het ressort, gelijk vermeld is bij de algemeene opmerkingen, wenschen hier de geboorteplaats als domicilie van onderstand aangewezen, met vrijlating echter om de bedeeling verder uit te strekken. Dezelfde vrijlating, met overleg van den kerkeraad, verlangt ook *Friesland*. Een kerkeraad in laatstgenoemd ressort wil bepalingen hebben gemaakt, tot voorkoming van botsingen en uitzonderingen in den geest van art. 36 der Staatswet, en een andere vierjarige, een Waalsche kerkeraad éénjarige inwoning als voorwaarde van bedeeling.

Dat geen der behoeftigen regt heeft op bedeeling, kan in de burgerlijke wetgeving, niet in een kerkelijk reglement worden uitgedrukt.

Dit uit te spreken is overtollig, als gezegd is, dat liefdadigheid de grondslag is der armenzorg (Waalsche commissie, kerkeraden *'s Gravenhage* en *Haarlem*, één kerkeraad in *Overijssel*, één in *Noordbrabant* en ééne Waalsche diakonie)

Eén kerkeraad in *Groningen* wil uitgesproken hebben: „ De behoeftigen hebben aanspraak, ja regt op bedeeling."

De verpligting in dit artikel opgelegd, is in strijd met de vrijheid, bij art. 4 toegekend (kerkeraad *Ouddorp*). Voor gesubsidieerde diakonien acht de kerkeraad *Gouda* haar onhoudbaar.

Zij zou goed zijn, zeggen kerkeraden in *Amsterdam* en *Alkmaar*, als zij wederzijds door alle diakoniebesturen werd nageleefd.

De bepaling in strijd met het beginsel van het artikel (een Waalsche kerkeraad).

Voor „ kerkelijk ressort" liever te lezen: „ burgerlijke gemeente waarin zij gevestigd is", van wege de moeijelijkheden anders uit art. 27 der Staatswet zullende voortspruiten (kerkeraden in *IJzendijke*).

De toelating van de ondersteuning van die buiten de gemeente gevestigd zijn werpt het geheele stelsel omver, dat elke diakonie zorgt voor de inwonenden in de gemeente, en opent de deur voor vele misbruiken; eenmaal aangenomen, zal de uitzondering spoedig regel worden (kerkeraden in *'s Gravenhage*, *Haarlem*, *Alkmaar*, *Middelburg*).

Aan art. 17 van het vigerend reglement met de volgende tot art. 21 wordt de voorkeur gegeven door kerkeraden in *'s Gravenhage* en in *Noordholland*.

Het is eene onnoodige en zelfs gevaarlijke bepaling; het geven aan doortrekkende armen moet niet worden voorgeschreven, of bedelarij en omzwerving zullen worden in de hand gewerkt (kerkeraden in *'s Gravenhage*, *Rotterdam* en *Goes*), en alle armbesturen buiten de kerk zullen het op de diakonien laten aankomen (kerkeraden in *Gouda*). In schijn laat deze bepaling veel vrijheid, maar in der daad zou zij de diakoniebesturen in groote moeijelijkheden wikkelen (kerkeraden in *Leyden*, *Zierikzee*).

De bepaling in de alinea te beperken tot die bij de invoering van het reglement voor rekening der diakonie bedeeld zijn (kerkeraden in *Leyden* en *Gouda*).

De bepaling wegens de zorg, aan de diakonie opgedragen, moet aldus worden gesteld, dat zij hare behoeftigen ondersteunt zooveel de middelen toelaten. De kerk toch moet haar bewustzijn uitspreken, dat de armenzorg uitgaat van de vrije liefdadigheid der gemeenteleden, en dat noch de Kerk noch de Staat te dezen opzigte verpligting kunnen opleggen (classikale vergadering *Amsterdam*, kerkeraden te *'s Gravenhage*, *Rijsoord*, *Hoorn* en één in *Overijssel*).

Door kerkeraden in *Leyden* wordt de bijvoeging verlangd: „ onverminderd plaatselijke schikkingen, ook met gemeente- en andere besturen."

Het eerste lid is overtollig, als zijnde opgesloten in art. 4 (kerkeraden in *IJzendijke*).

Het geheele artikel moet in overstemming worden gebragt met art. 10 der Staatsarmenwet (kerkeraden in *Leyden*).

Bij dit artikel behoort art. 4 2de lid (*Zuidholland*).

Op de redactie worden voorgesteld de navolgende wijzigingen:

Het classikaal bestuur *Heusden* verlangt, het classikaal bestuur *'s Hertogenbosch* geeft eene nieuwe redactie.

Een diakoniebestuur in *Noordbrabant* verlangt de opvolging aldus: art. 3 *a*, 4, 3 *b*.

In het eerste lid achter „wonen" in te voegen: „bij verschil met eene andere gemeente met regt van verhaal" (classikaal bestuur *Wijk*).

„Geen *dezer* behoeftigen" lees: „geen behoeftige" (*Zeeland*). Geen „*der*" (kerkeraad *Leyden*), of „geen der bij art. 1 bedoelde behoeftigen" (*Zuidholland*).

In de plaats van „zorgt voor" beter „ondersteunt" (kerkeraden in *Dordrecht*).

De orde der twee zinsneden in het eerste lid om te keeren (kerkeraden in *Haarlem*).

In het tweede lid: „Het *is* diakenen", te lezen: „Het *wordt*" enz.

Voor „tijdelijk ophouden" te lezen: „tijdelijk verblijf houden" (een Waalsche kerkeraad).

Een kerkeraad in *Zierikzee* verlangt het eerste lid vereenigd te zien met art. 1 of onmiddellijk hierop te doen volgen als art. 2, of daarna art. 3 en 2, gelijk verlangd wordt door kerkeraden in *Goes*.

Art. 4.

De classikale vergadering *Tiel* en kerkeraden in *Zutphen* en *Bommel* verklaren zich onbepaald tegen het geheele artikel.

De kerkeraad *Haarlem* acht de bepalingen van het vigerend reglement duidelijker en practisch juister.

Een Waalsche kerkeraad verlangt dat het 1ste gedeelte wegvalle; 1 kerkeraad in *Dordrecht*, meer in *Haarlem* en *IJzendijke*, 2 kerkeraden in *Friesland* meenen dat het overtollig is als zeggende hetzelfde wat in artt. 1 en 3 is vervat; dat het ongepast is in een reglement (classikaal bestuur *Middelburg*), en dat het aanleiding geeft tot misbruik èn door de armen èn door den Staat (classikale vergadering *Amsterdam*). Het doel der kerkelijke liefdadigheid wordt niet juist uitgedrukt (kerkeraad *Amersfoort*).

Bij te voegen in het 1ste lid dat de behoeftigen zich die ondersteuning hebben waardig te maken (classikaal bestuur *Wijk*, kerkeraden *'s Gravenhage*, *Rotterdam*, *Gouda*, *Leyden*, *Hoorn* en *IJzendijke*). De woorden „vrije en ongedwongene" moeten wegvallen, terwijl 1 kerkeraad *Dordrecht* dit gedeelte vervangen wil zien door art. 19 van het vigerend reglement, met eenige weglating.

Een kerkeraad in *Friesland* wil „en ongedwongene" doen wegvallen.

Niet de kerk, zegt de classikale vergadering *Amsterdam*, maar de plaatselijke gemeente of de kerkeraad oefent de liefdadigheid.

Een kerkeraad in *Leyden* stelt deze redactie voor: „de liefdadigheid, die de kerk uitoefent, is vrij en ongedwongen, ten einde" enz.

Twee kerkeraden in *Groningen* verlangen eene nadere bepaling van „het niet kunnen voorzien in eigene behoeften," terwijl een andere kerkeraad in *Groningen* meent dat gelezen moest worden: „de diakenen nemen behoeftige leden der gemeente in hunne zorg op," het classikaal bestuur *Wijk*, kerkeraden in *Zuidholland*, *Noordholland*, *Zeeland*, *Friesland* en *Noordbrabant* het willen bepalen tot hen die zich deze ondersteuning waardig maken, en 1 Waalsche diakonie vraagt hoe met deze bepaling te handelen, als de middelen niet toereikend zijn.

De provinciale kerkbesturen *Friesland* en *Groningen*, de laatste op grond der ondervinding, verlangen de weglating der woorden: „en ook de diepst gevallen zondaars weêr op te rigten." Met dit gevoelen vereenigen zich het classikaal bestuur *Heusden*, benevens

kerkeraden in *Zuidholland*, *Noordholland* en *Zeeland*, 5 kerkeraden in *Friesland*, 1 in *Overijssel*, 2 of meer in *Groningen*, 2 in *Noordbrabant*, 1 Waalsche kerkeraad, 1 Waalsche diakonie. Tegen het beginsel dat men verpligt wordt voor de diepst gevallen zondaars door het verleenen van geldelijken onderstand zorg te dragen, protesteert 1 kerkeraad in *Zuidholland.*

Men oordeelt dat het in strijd is met art. 7 van het concept, dat het ongepast is op het terrein van christelijke liefde, dat het tot het werk van predikanten en ouderlingen, niet tot dat van diakenen behoort, dat het niet geschieden moet door stoffelijke middelen, dat de liefdegaven aldus de ondeugd zouden kunnen voeden, en dat de woorden voor misverstand vatbaar zijn (*Zuidholland* en *Zeeland*).

Een kerkeraad in *Noordbrabant* meent dat het moet worden toegelaten, niet voorgeschreven, opdat gevallen zondaars niet zouden meenen *aanspraak* op bedeeling te hebben.

Noordholland en 1 kerkeraad in *Zuidholland* willen voor deze uitdrukking in het tweede lid lezen: „ Ten aanzien van gecensureerden zal men met bedachtzaamheid en christelijke „ liefde handelen."

De alinea wordt veroordeeld door kerkeraden in *Delft*, *Haarlem*, *Middelburg*, door 2 kerkeraden in *Friesland*, 2 in *Drenthe*, en 1 in *Groningen*, ook omdat men hierdoor zou kunnen verhinderd worden lidmaat te worden, door 1 diakonie in *Noordbrabant* als in strijd met den geest van de wet op het armbestuur en bepaaldelijk art. 20.

Het classikaal bestuur *Middelburg*, de classikale vergadering *Amsterdam* en kerkeraden in *Wijk* willen de bepaling om lidmaten of ook niet-lidmaten te bedeelen aan het plaatselijk diakonie-bestuur hebben overgelaten.

Het provinciaal kerkbestuur *Friesland* wil bij de bepaling in de alinea het overleg met den kerkeraad, 1 kerkeraad in *Drenthe* wil eene nadere bepaling, 1 kerkeraad in *Friesland* de invoeging der woorden „ die van goed zedelijk gedrag zijn", 1 kerkeraad in *Delft* „ en bijzonder tot de bejaarde leden, bepaaldelijk weduwen en weezen", terwijl 1 kerkeraad *Noordbrabant* de weglating verlangt der woorden „ of bepaalt — lidmaten".

Het classikaal bestuur *Zierikzee:* „ lidmaten en hunne huisgezinnen". De kinderen der lidmaten vooral niet uit te sluiten (1 kerkeraad in *Leyden*).

De lidmaten voorop, daarna de andere leden bij exceptie (classikaal bestuur *Wijk* met kerkeraden in *Hoorn* en één in *Wijk*). Kerkeraden in *IJzendijke* wenschen de bijvoeging: „ hetzij tot allen of tot zoo velen als de inkomsten der diakenen toelaten." Een kerkeraad in *Leyden* vreest dat de vrijheid, aan de diakonien verleend, om niet te bedeelen, een algemeen armbestuur zal uitlokken, in strijd met art. 20 der Staatswet.

Art. 5.

Eene verplaatsing van het artikel is wenschelijk bij de Waalsche commissie.

Volgens ééne Waalsche diakonie is het geheele artikel overbodig, als reeds begrepen in art. 23 van het Algemeen Reglement. Ook eenige kerkeraden in *Tiel* willen het hebben weggelaten. De verdeeling van den arbeid overbodig, als begrepen reeds in art. 19 (ééne Waalsche diakonie). Onder de vereischten der diakenen te brengen, dat zij in hunne eigene nooddruften kunnen voorzien (kerkeraden in *Zuidholland* en één in *Friesland*).

Het is de vraag bij één kerkeraad in *Friesland*, wat te verstaan is door den omvang der armenverzorging.

De armenzorg wil één kerkeraad in *Dordrecht* in haren omvang geheel hebben vrijgelaten.

Voor „de omvang hunner armenzorg — de verdeeling van hunnen arbeid" te lezen alleenlijk „de pligten, hun opgedragen" (*Noordholland*). Achter „armenzorg" in te voegen: „hunne betrekking tot den kerkeraad" tot voorkoming van moeijelijkheden in den kerkeraad (kerkeraden in *Alkmaar*).

Welke reglementen hier bedoeld zijn, algemeene of huishoudelijke, vragen *Zuidholland*, kerkeraden in *'s Gravenhage* en één in *Friesland*, en door wien zij gemaakt moeten worden één kerkeraad in *Groningen* en één Waalsche kerkeraad.

Op de redactie „hun" enz., als met het voorgaand artikel niet in verband staande, wordt schier door allen aanmerking gemaakt.

Één kerkeraad in *Leyden* wenscht in dit artikel opgenomen te zien wat aan bijzondere reglementen is overgelaten; en drie in *Friesland*, dat de diensttijd der diakenen op vier jaren bepaald worde.

Art. 6.

De kerkeraad *Gouda* is van oordeel, dat het juiste standpunt hier wordt aangewezen, hetwelk diakenen behooren in te nemen.

Onbepaald wordt het artikel gezegd te zijn afgekeurd door kerkeraden in *Arnhem*, *Nijmegen*, *Zutphen*, *Bommel* en *Harderwijk*.

De bedenkingen, welke tegen het artikel worden ingebragt, zijn de navolgende:

Het artikel is in strijd met art. 20 Algemeen Reglement (kerkeraden in *Zuidholland*, *Noordholland* en *Zeeland*, één in *Friesland*, één Waalsche kerkeraad en ééne Waalsche diakonie), vermits de diakonieadministratie daar gezegd wordt te staan onder toezigt van predikanten en ouderlingen, dus van den bijzonderen kerkeraad.

De medewerking van den kerkeraad in gemeenten van één of twee predikanten wordt uitgesloten (één kerkeraad in *Drenthe*).

Aan de waardigheid van het diakenschap en de vrijheid der gemeente wordt te kort gedaan door het hier en in volgende artikelen aangenomen stelsel van centralisatie (kerkeraad *Vlissingen*).

Het toezigt van de classikale en provinciale besturen is te streng en onhoudbaar (classikaal bestuur *Dordrecht*, 1 kerkeraad in *Leyden*, 4 in *Friesland*, 1 in *Groningen* en 1 Waalsche kerkeraad). Protest daartegen wordt ingediend door twee kerkeraden in *Zuidholland*, door velen in *Noordholland* en in *Zeeland*, en één in *Noordbrabant*); bedenkingen rijzen bij het classikaal bestuur *Dordrecht*, de classikale vergadering *Tiel* en één kerkeraad in *Leyden*. In het bijzonder het oppertoezigt wil men hebben weggelaten (provinciale kerkbesturen *Noordholland*, *Zeeland* en *Friesland*, het classikaal bestuur *Middelburg*) als in strijd met art. 43, 6° Algemeen Reglement (het classikaal bestuur *'s Hertogenbosch*, de classikale vergadering *Amsterdam*, kerkeraden voorts in *Zuidholland*, *Noordholland* en *Zeeland*).

Zuidholland vraagt of er onderscheid is aan te wijzen tusschen opzigt en toezigt, daar art. 43 6° Algemeen Reglement alleenlijk spreekt van toezigt.

Voor „toezigt" te lezen: „zoo veel noodig" (classikale vergadering *Amsterdam*).

Liever „zij staan onder" (*Zuidholland*); art. 3 van het vigerend reglement verkieslijk. (kerkeraad *Amersfoort*).

Het toezigt van den kerkeraad wordt voldoende geacht door kerkeraden in *Wijk* en *IJzendijke*.

Aan diakenen de verpligting op te leggen om te handelen met medewerking bij kleine gemeenten, en bij allen, in belangrijke gevallen, onder goedkeuring van den kerkeraad (kerkeraden in *'s Gravenhage*, *Hoorn* en *IJzendijke*).

„Werken in alles." Één kerkeraad in *Noordbrabant* vraagt wat dit beteekent. Ééne Waalsche diakonie merkt op, dat diakenen dus niets zouden kunnen doen zonder predikanten en ouderlingen. „Onmiddellijk" toezigt is inbreuk op art. 20 Algemeen Reglement. Art. 4 vigerend reglement acht de kerkeraad *Amsterdam* beter.

„In belangrijke gevallen" te onbepaald. Liever „in gevallen, die een belangrijken invloed „oefenen op het lot en den toestand der diakonien" (*Zuidholland* en kerkeraad *Delft*); of „die afwijking bewerken van de bij de gemeente bestaande gewoonte" (kerkeraad *Amsterdam*).

Onderscheidene redactien worden voorgesteld.

Nadere bepaling wordt verlangd door 2 kerkeraden in *Overijssel*, 1 in *Noordbrabant* en 1 Waalschen kerkeraad.

Bij „kerkeraad" wenscht *Noordholland* in te vullen „bijzondere."

Één kerkeraad in *Gouda* verlangt de bepaling, dat in belangrijke gevallen den kerkeraad worden toegevoegd eenige der braafste en kundigste lidmaten.

De opmerking wordt gemaakt door de classikale vergadering *Tiel*, den kerkeraad *Leyden* en 1 kerkeraad in *Wijk*, dat het onderscheid tusschen gemeenten, waar afzonderlijke collegien van diakenen bestaan, en waar zij niet bestaan, had behooren in acht genomen te zijn.

Art. 7.

Één kerkeraad in *Groningen* keurt regtstreeks het artikel goed. Één in *Drenthe* meent, dat de bedoeling goed is, maar dat de woorden niet gelukkig gekozen zijn; ook dat het bij aanneming van art. 19 kan wegvallen.

Uit hoofde van het formulier van bevestiging houdt 1 Waalsche kerkeraad het artikel voor overbodig.

Het provinciaal kerkbestuur *Groningen* rekent het van belang, inzonderheid dat de eerste zinsnede gehandhaafd worde.

Daarentegen verklaren zich tegen het artikel, als te beperkend voor de vrijheid van diakenen, kerkeraden in *Zutphen*, *Tiel*, *Bommel*, *Harderwijk*, *Amsterdam* en *Haarlem*.

Kerkeraden in *Friesland* en *Groningen* oordeelen het in strijd met art. 13.

Overeenstemmende met het gevoelen van den kerkeraad *'s Gravenhage*, verklaren *Monster*, *Naaldwijk*, *Haarlem* en *Wijk*, dat het voorgeschrevene in dit artikel niet als algemeene regel kan gelden, en tegen dien regel ook nog wel iets is in te brengen. Waar het begrip van goede armenzorg ontbreekt, blijft het voorschrift eene doode letter, en waar het begrip bestaat is het voorschrift overbodig.

De voorkeur verdienen art. 19 eerste gedeelte, en artt. 20, 21 van het vigerend reglement in het oog van het classikaal bestuur *Middelburg* en de kerkeraden *Middelburg* en *Amersfoort*.

De eerste zinsnede, zegt het provinciaal kerkbestuur *Gelderland*, dat weg moet vallen. Wat hier als wet bepaald wordt spreekt van zelf en behoort niet in een reglement.

Het classikaal bestuur *Heusden* wil doen wegvallen „in verband met hunne middelen."

Één kerkeraad in *Friesland* wil de middelen vóór de behoeften vermeld zien.

Eén kerkeraad in het ressort *Rotterdam* wil bij de woorden hebben bijgevoegd: „uit „de bestaande fondsen en liefdegaven", om te doen blijken, dat diakenen afzien van alle subsidie der burgerlijke gemeente.

De woorden „en zien — bevorderen" acht de kerkeraad *Haarlem* te behooren tot art. 9.

„Allereerst" wil *Zeeland* doen uitvallen.

Eenige bijvoegingen tot de woorden betrekkelijk het toezigt, door diakenen te houden, worden verlangd, als:

Getrouwe bijwoning van de openbare godsdienstoefeningen; de godsdienstige en zedelijke opvoeding der kinderen; de bepaling, dat die sterken drank misbruiken, of ook maar gebruiken, geen bedeeling ontvangen (kerkeraden in *'s Gravenhage*, *Rotterdam*, *Gouda*, *Leyden*, *Middelburg*, *Wijk*, 6 in *Friesland*).

„Eenige zedeloosheid" is te zwak, naar de meening van 1 kerkeraad in *Overijssel* en 1 in *Noordbrabant*.

Eén kerkeraad in *Groningen* verklaart zich voor de weglating dezer woorden; de kinderen van ontuchtigen zullen anders den last der schuld van de moeder moeten dragen, en onze liefde moet toch ook genade zijn.

Betreffende het tweede gedeelte van het artikel wordt door sommigen alle vermelding van de wijze van bedeelen afgekeurd, als: door de provinciale kerkbesturen *Zuid-* en *Noordholland* en *Friesland*; de classikale besturen *Wijk* én *Breda*; de classikale vergadering *Amsterdam*; alsmede door kerkeraden in de ressorten van *Delft*, *Dordrecht*, 8 in *Friesland* en 1 in *Drenthe*.

Tegen het vermelden inzonderheid van de „huisvesting" bestaat bezwaar, als zijnde dit middel van bedeeling meer in het belang der verhuurders, en in vele opzigten van schadelijke gevolgen (kerkeraden in *Leyden*, *Hoorn*, *Middelburg*, *Goes*); ook omdat het eene doorloopende bedeeling is (1 kerkeraad in *Drenthe* en 1 diakonie in *Overijssel*).

Twee kerkeraden in *Friesland* verlangen de inlassching der woorden „zooveel mogelijk".

Bij de middelen van bedeeling wenscht men toegevoegd te zien: „genees- en heelkundige verpleging" (kerkeraden in *Rotterdam*, *Gouda*, *IJzendijke*, 1 in *Friesland*, 2 in *Groningen*); ook „werkverschaffing" (de Waalsche commissie en kerkeraden in *Gelderland*). Het classikaal bestuur *'s Hertogenbosch* verlangt de werkverschaffing èn aan de bedeelden èn aan hen die hierdoor buiten bedeeling kunnen blijven.

De Waalsche commissie stelt eene nieuwe redactie van het artikel voor.

Art. 8.

Zuidholland laat het artikel volgen op art. 3.

Met het oog op art. 9 oordeelt de kerkeraad *Haarlem* het artikel overbodig.

Tegen het behoud van het artikel verklaren zich het provinciaal kerkbestuur *Friesland*, het classikaal bestuur *'s Hertogenbosch*, kerkeraden in *Zutphen*, *Leyden*, 2 in *Groningen*, 2 in *Drenthe*, 1 in *Noordbrabant* en 1 Waalsche diakonie. Men vreest dat het ten gevolge

zou hebben, dat menige arme zich dan zou komen vestigen waar ruimer bedeeld wordt.

Twee kerkeraden in *Drenthe* vinden het artikel duister, en niet te pas komende als de geboorteplaats domicilie van onderstand wordt; en 1 kerkeraad in *Friesland* vraagt, of volgens art. 7 de bedeeling niet naar de bestaande behoeften moet geregeld worden.

De voorziening tegen het misbruik, zegt de kerkeraad *'s Gravenhage*, in hoofdzaak, is goed, maar het middel deugt niet en is erger dan de kwaal. Het onderzoek naar de redenen van verhuizing zal ligtelijk partijdig, soms zeer moeijelijk zijn. Niets treuriger ook dan eene halve hulp. Van dergelijke meening is ook de kerkeraad *Soeterwoude*.

Eerstgenoemde kerkeraad vindt de zaak beter geregeld in artt. 19, 20, 21 van het vigerend reglement, behoudens meerdere duidelijkheid ten aanzien van het onderstandsdomicilie tot wering van misverstand.

Het classikaal bestuur en de kerkeraad *Middelburg* willen het artikel doen vervangen worden door het slot van art. 19 vigerend reglement: „zij zullen daarenboven" enz., met een toevoegsel tot voorziening in het geval, dat door eene gemeente ongeoorloofde middelen zijn gebruikt om een behoeftige te verwijderen.

Het provinciaal kerkbestuur *Groningen* meent, dat het *al* of *niet* bedeelen hiervan in de eerste plaats afhankelijk gesteld moet worden. Even zoo *Noordholland*, welk bestuur lezen wil, in de plaats van het bedrag der bedeeling: „de bedeeling."

De kerkeraad *Rijnsaterwoude* verlangt de bepaling, dat elk inkomend behoeftig lid terstond in bedeeling wordt opgenomen.

Eén kerkeraad in *Friesland*, dat die nieuw inkomen bedeeld worden na één jaar; 1 kerkeraad in *Groningen* na twee jaren; 3 in *Zuidholland* één jaar na de indiening van de attestatie; 1 in *Noordbrabant*, nadat van hun godsdienstig zedelijk gedrag zal gebleken zijn.

Tot verbetering der redactie te lezen: „behoeftige leden" (*Zuidholland*, classikaal bestuur *'s Hertogenbosch*, kerkeraden in *Hoorn*, *Zierikzee* en 1 in *Friesland*), of alleen „behoeftigen" (1 diakonie in *Friesland*), of „armen" (1 kerkeraad in *Zierikzee*).

Art. 9.

Eén kerkeraad in *Groningen* schenkt zijnen bijval aan het artikel.

Het classikaal bestuur *Breda* verlangt, dat artt. 9, 10 volgen op art. 2 met 5 vereenigd.

Onnoodig wordt de bepaling gekeurd door kerkeraden in *Dordrecht* en 1 Waalsche diakonie, als reeds vervat in art. 20, 5°. Algemeen Reglement.

De kerkeraad *Ouddorp* noemt het eene te zware taak voor diakenen, welke bij hen eigenlijk niet behoort.

Volgens het classikaal bestuur *Middelburg* moet, bij aanneming van hetgeen hij op art. 7 heeft voorgesteld, art. 9 vervallen.

De kerkeraad *Hendrik Ido-Ambacht* verklaart zich tegen de redactie, met name tegen de specialisering van „verstandelijke, zedelijke en godsdienstige belangen."

Op de redactie worden de navolgende veranderingen voorgesteld:

Te lezen: „zij zorgen, dat de bedeelden de de openbare godsdienstoefeningen, en hunne kinderen ook de scholen en catechisatien getrouw bezoeken" (*Noordholland*). Eene bijvoeging met deze strekking verlangen 1 kerkeraad in *Zierikzee* en 1 in *Wijk*.

Eén kerkeraad in *Noordbrabant* wenscht uitgedrukt te zien, dat de bedeelden aan diakenen tot het dienen van raad en bijstand zijn aanbevolen, en moet, volgens een anderen in dit ressort, „ waar dit noodig is" vervangen worden door „ zoo veel in hun vermogen is."

Art. 10.

Behalve de vermelding der brandverzekering, ziet 1 Waalsche diakonie het geheele artikel reeds opgenomen in art. 20 3° Algemeen Reglement.

Het is, volgens kerkeraden in *Gelderland* en *Zeeland*, in strijd met art. 4, en daarenboven, naar de meening van 1 kerkeraad in *Friesland*, ook met art. 7.

Al het bepaalde moest, gelijk kerkeraden in *Leyden* en *IJzendijke* oordeelen, ten platten lande aan de kerkeraden zijn overgelaten.

Het eerste lid moet hier weggenomen worden, omdat hier sprake moet zijn van de wijze, om aan de inkomsten te geraken en die te administreren. Het worde verplaatst naar art. 11, waar gesproken wordt van de zorg voor de bezittingen (*Zuidholland*, classikale vergadering *Amsterdam* en kerkeraden in *Middelburg*).

Dan wil genoemd kerkbestuur doen volgen artt. 15, 16, 17, 18, als mede behoorende tot de algemeene administratie, en daarna artt. 14, 13, 19 en 2.

Het beheeren, zegt 1 kerkeraad in de classe *Dordrecht*, beteekent niet als artt. 6, 19 blijven.

Voor „ beheeren" enz. beter te lezen „ zij beheeren de inkomsten, dragen zorg voor het „ onderhoud van" enz. (*Zuidholland* en 1 Waalsche kerkeraad).

„ Zij zamelen in" liever „ zij zorgen voor de inzameling" (classikaal bestuur *'s Hertogenbosch* en 1 kerkeraad in *Noordbrabant*), en beter nog met een algemeenen term, gelijk in art. 20 3° Algemeen Reglement, „ zij innen de gelden" (1 Waalsche diakonie).

In de plaats der woorden „ hunner gemeente bestemd," — „ aan hunne zorgen toever- „ trouwd" (classikaal bestuur *Middelburg*).

Voor „ verzekeren" worde gelezen „ laten of doen verzekeren" (classikaal bestuur *Middelburg*, kerkeraden in *Noordholland* en in *Friesland*).

Bij „ gebouwen" te voegen „ en roerende goederen" (kerkeraad *Zierikzee*).

Achter het verzekeren uit te drukken dat het geschieden moet bij ęene Nederlandsche maatschappij (classikaal bestuur *Middelburg*).

Het geheele voorschrift van verzekering daarentegen willen kerkeraden in *IJzendijke* en 1 Waalsche kerkeraad hebben weggelaten, als ingrijpende in eene zaak van uiteenloopende beschouwing en verschillende gemoedsovertuiging. Het zij aan het oordeel des kerkeraads verbleven (1 kerkeraad in *Groningen*).

Zeeland stelt er prijs op, in het belang vooral van gemeenten ten platten lande, dat achter „ uitgaven" volge: „ het zij zelven, het zij door middel van eenen vasten ontvanger, „ die benoemd wordt door den kerkeraad buiten zijne leden, op eene door den kerkeraad, onder „ goedkeuring van het classikaal bestuur, vast te stellen instructie, en onder borgtogt."

Van het tweede lid van het artikel wordt de weglating verlangd door het classikaal bestuur *Wijk*, omdat Kerk en Staat te zamen de zorg voor de armen dragen; door het classikaal bestuur *Heusden* en 1 kerkeraad in *Groningen*, omdat het overbodig is ten gevolge van artt. 59—61 van de wet op het algemeen armbestuur.

Het classikaal bestuur *Breda* wenscht het te vereenigen met art. 11 volgens eene nieuwe redactie, zoo ook 1 kerkeraad in *Noordbrabant*.

Bij „de middelen op te sporen" wil men de bijvoeging van „zoo veel mogelijk" (classikale vergadering *Wijk*, kerkeraden in *Noordholland*, *Zeeland*, 1 in *Overijssel* en 1 in *Noordbrabant*); of van „te trachten" (classikaal bestuur *'s Hertogenbosch* en 1 kerkeraad in *Noordbrabant*), of van „zoo veel mogelijk trachten" (kerkeraad *Amersfoort*).

Het classikaal bestuur *Middelburg*, 1 kerkeraad in *Utrecht*, 1 in *Groningen* en 1 in *Noordbrabant* willen uitgedrukt hebben, de twee eerstgenoemden, dat diakenen in deze bevoegd zijn de hulp van den kerkeraad in te roepen, de overigen dat diakenen in deze immer handelen in overleg met den kerkeraad.

De kerkeraad *Kralingen* stelt de bijvoeging voor van het slot van art. 5: „Zij behartigen" enz., ten einde de aandacht der diakenen te doen gevestigd zijn op de middelen waardoor zij in de behoeften volkomen zullen kunnen voorzien.

„Al" moet uitvallen, naar het oordeel van *Noordholland*, het classikaal bestuur *Heusden* en de classikale vergadering *Amsterdam*. Moet, zegt de kerkeraad *Rijsoord*, de diakonie voor *al* de armen zorgen, dan is subsidie onvermijdelijk.

Eene bepaling acht de kerkeraad *Rijnsaterwoude* daarentegen wenschelijk, dat diakenen niet willekeurig hunne armen naar het burgerlijk bestuur verwijzen mogen, en 1 kerkeraad in *Groningen* eene wijziging van het 2de lid, om voor te komen, dat de burgerlijke besturen alles op de diakonien overschuiven.

De kerkeraad *Elkerzee* verlangt eene meer duidelijke en krachtige afkeuring van het subsidiestelsel; de classikale vergadering *Amsterdam* meer bepaald het voorschrift: „diakenen „onthouden zich van het vragen of aannemen van staatssubsidien."

Op de redactie wordt voorgesteld voor „pligt" te lezen: „zorg" (kerkeraad *Leersum*), of „de eigenaardige roeping" (classikale vergadering *Amsterdam*).

Één Waalsche kerkeraad geeft in opmerking, dat het woord „armen" hier gebezigd wordt, hetwelk hij beter acht dan „behoeftigen," gelijk het elders heet, maar dat dan ook dat woord algemeen moet worden aangenomen.

Art. 11.

Boven dit artikel wordt de voorkeur gegeven aan art. 7 vigerend reglement, door het classikaal bestuur *Dordrecht*, kerkeraden in *Arnhem*, *Zutphen*, *Tiel*, *Bommel*, *Brielle*, *Leyden*, *Hoorn*, *Amersfoort*; in vereeniging met art. 13 met het toevoegsel: „en in gemeenten van één predikant ook de kerkeraad" (classikaal bestuur *Middelburg*).

De kerkeraad *Haarlem* zou het artikel willen veranderen overeenkomstig art. 13 vigerend reglement.

Het artikel komt, naar de opmerking van een kerkeraad in de classe *Leyden*, niet te pas waar de bezittingen der diakonie alleen bestaan in inschrijvingen in het grootboek en vaste goederen.

Eerste gedeelte.

Eene bepaling wordt hier verlangd door 1 kerkeraad in *Noordbrabant*, overeenkomende

met artt. 11, 14, 15 van de wet op het algemeen armbestuur, of wel van art. 20 Algemeen Reglement, met welk laatstgenoemde het strijdig voorkomt aan 5 kerkeraden in *Zuidholland* en 2 in *Zeeland*. Uit het artikel van het Algemeen Reglement zou volgen, naar hun oordeel, dat de bewaring der papieren enz. wordt opgedragen aan de kerkeraden, en dit verlangen ook, althans voor de gemeenten ten platten lande, 1 kerkeraad in *'s Gravenhage*, 1 in *Dordrecht*, 1 in *Gouda*, vele in *Leyden* en *IJzendijke* en 1 Waalsche kerkeraad; anders is het, naar de beschouwing van het classikaal bestuur *Wijk*, onuitvoerbaar. Aan de diakonien toe te vertrouwen in overleg met de kerkeraden (1 kerkeraad in *Groningen*).

Één kerkeraad in *Noordbrabant* vindt ten opzigte der bedoelde bewaring bezwaar, uit hoofde van de localiteit, welke kerkeraden in *Wijk* wenschen aangeduid te zien.

Één kerkeraad in *Noordbrabant* en 1 in *Drenthe* wenschen vermeld te zien als bewaarplaats een kist met twee sloten.

Vier kerkeraden in *Friesland* verlangen een ligger, waarop ieder voorwerp vermeld wordt, met iedere verandering door den geheelen kerkeraad geteekend.

Tot verbetering der redactie wil 1 kerkeraad in *Friesland* lezen: „papieren de diakonie betreffende en bewijzen van eigendom". Voor „zij — zorgvuldig", liever „zij zorgen dat" enz. (*Noordholland*).

Tweede gedeelte.

De hier gestelde persoonlijke aansprakelijkheid van elken diaken wordt door velen zeer sterk afgekeurd. Het provinciaal kerkbestuur *Groningen* komt hiertegen krachtig in verzet. Voor *Drenthe* zou dit stelsel eene reden zijn, om geheel het reglement te verwerpen.

Het wordt veroordeeld voorts door de provinciale kerkbesturen *Gelderland*, *Zuidholland*, *Noordholland*, *Zeeland*, *Friesland* en *Overijssel*; het classikaal bestuur *Leeuwarden*, de classikale vergaderingen *Tiel* en *Amsterdam*; kerkeraden in *Delft*, den Engelschen kerkeraad *Amsterdam*, kerkeraden in *Haarlem*, *Hoorn*, *Middelburg*, *Zierikzee*, *Amersfoort*, *Wijk*, 6 in *Friesland*, 4 in *Overijssel*, 1 kerkeraad en 1 diakonie in *Groningen*, 3 in *Drenthe*, 1 in *Noordbrabant* en vele Waalsche kerkeraden. Zij achten het in strijd met alle regt en billijkheid en alle gezond verstand; of vreezen, indien het ook niet onbillijk is te noemen, dat vele benoemde diakenen voor zulk eene verantwoordelijkheid terug zullen deinzen. Zij willen elk aansprakelijk stellen voor de verzuimen, uit zijne achteloosheid voortspruitende, of, hoe dan ook, door zijne schuld begaan.

Ook rijzen bij den kerkeraad *'s Gravenhage* de vragen, 1°. wie in zulk geval zal moeten aanspreken, de mede-diakenen, de kerkeraad, een zijner leden, of het classikaal bestuur; 2°. wat met die aansprakelijkheid bedoeld wordt, en waarin zij zich oplost; 3°. of de burgerlijke regter eene regtspraak zal uitbrengen uit kracht van een artikel van dit reglement.

Één kerkeraad in *Groningen* verlangt de aansprakelijkheid voor den geheelen kerkeraad, in verband met art. 20 Algemeen Reglement.

De bijvoeging wordt gewenscht van art. 14 van het vigerend reglement, met eenige verandering, door den kerkeraad te *Kralingen*, en van de bepaling, dat, wanneer het financieel beheer is opgedragen aan eene afzonderlijke commissie, deze daarvoor alleen verantwoordelijk blijft, door den kerkeraad te *Amsterdam*.

Art. 12.

Tegen dit artikel zijn van vele kanten velerlei bezwaren ingebragt, en twee kerkeraden in *Friesland* hebben zelfs protest ingediend.

Het is onnoodig vooral in grootere gemeenten (de kerkeraden te *'s Gravenhage*, *Naaldwijk* en *Ouddorp*).

In zulke gemeenten vooral is het onuitvoerbaar, ook voor de classikale besturen (de kerkeraden *'s Gravenhage*, *Schiedam*, *Meerkerk* en *Amerongen*).

Onuitvoerbaar in landgemeenten (het classikaal bestuur *IJzendijke*, kerkeraden in *Rotterdam*, *Dordrecht*, *Gouda*, *Brielle*, *Leyden*).

Geen onderscheid is er gemaakt tusschen gemeenten met en zonder een collegie van diakenen (classikaal bestuur *IJzendijke* en kerkeraden in *Middelburg* en *IJzendijke*).

Het artikel is in zijn geheel veel te omslagtig, en indien het beginsel van contrôle aangenomen wordt, hetgeen aan sommigen goed voorkomt, kan en moet het eenvoudiger worden toegepast, waardoor art. 6 van het vigerend reglement zich gunstig onderscheidt (provinciale kerkbesturen *Gelderland*, *Noordholland*, *Friesland*, classikale besturen *Dordrecht*, classikale vergadering *Wijk*, kerkeraden in *Arnhem*, *Nijmegen*, *Zutphen*, *Tiel*, *Bommel*, *Harderwijk*, *'s Gravenhage*, *Dordrecht*, *Leyden*, *Haarlem*, *Hoorn*, *Goes*, *IJzendijke*, *Amersfoort*, 3 in *Friesland*, 2 in *Drenthe*, 1 in *Groningen* en in het Waalsche ressort).

De verantwoordelijkheid aan het classikaal bestuur is te hoog opgevoerd, in strijd met de zelfstandigheid der diakonien en zonder noodzaak. De administratie en contrôle op kerkelijk gebied moet niet op ééne lijn worden geplaatst met administratien van polderbesturen, dijkcollegien enz. Geen beginsel van wantrouwen moet op den voorgrond staan, of het diakonaal bestuur wordt op den duur belemmerd. Provinciaal bestuur *Zuidholland*, classikaal bestuur *Dordrecht*, kerkeraden *'s Gravenhage*, *Hoorn* en de Engelsche kerkeraad te *Amsterdam*.

Zuidholland stelt voor, om het artikel tot de volgende bepaling terug te brengen, en daarin alles kortelijk zamen te vatten: „van alle bezittingen der diakonie wordt door de diakenen een behoorlijk register aangelegd, door den kerkeraad gewaarmerkt en jaarlijks bijgehouden, terwijl hij hiervan telkens blijken doet.

Omtrent de onderscheidene leden van het artikel komen de navolgende beschouwingen voor:

Eerste lid. Model van een ligger wordt verlangd door het classikaal bestuur *Breda*.

Bij „eigendom" te voegen: „in art. 16 bedoeld" (kerkeraad *Zierikzee*).

Wat hier gevorderd wordt grenst aan het onmogelijke (kerkeraad *'s Gravenhage*), althans ten platten lande (kerkeraad *Leersum*). De lotgevallen te vermelden van elk voorwerp — dus, vraagt eerstgenoemde, ook van roerend goed?

Het *tweede lid* zegt tweemalen hetzelfde, en is reeds eene herhaling van het eerste lid (kerkeraad *'s Gravenhage*). Het valle weg (kerkeraad *Leersum*).

Derde lid. Nuttelooze omslag, die vele diakenen zal afschrikken (kerkeraden in *Groningen*). Eene bijna onuitvoerbare taak aan het classikaal bestuur opgedragen (kerkeraden in *'s Gravenhage* en *Haarlem*).

Het waarmerken van den ligger door den voorzitter van het classikaal bestuur is overbodig (provinciaal kerkbestuur *Groningen*, kerkeraden in *Brielle*, *Haarlem*, *IJzendijke* en *Wijk*, in *Friesland*, *Groningen*, *Noordbrabant*, Waalsche kerkeraad en een diakonie). Te teekenen door den voorzitter en den scriba van den kerkeraad of door den voorritter en één der ouderlingen (kerkeraden in *'s Gravenhage*, *Alkmaar* en *Hoorn* en één in *Noordbrabant*).

Vierde lid. Omslagtig en leidende tot moeijelijkheden en verwarringen (kerkeraad *'s Gravenhage*).

Twee afschriften! Waartoe die doellooze kosten? (classikale vergadering *Tiel*, kerkeraad *Ouddorp*).

Een afschrift bij den kerkeraad voldoende als contrôle (de classikale besturen *Leeuwarden* en *Heerenveen*, classikale vergadering *Amsterdam*). De ligger van de eigendommen in het archief des kerkeraads, zonder afschrift (een kerkeraad in *Friesland*, een in *Noordbrabant* en eene diakonie in *Limburg*), met een afschrift aan den administrerenden diaken (kerkeraden in *Leyden*, *Amsterdam*, *Hoorn*, *IJzendijke*); afschrift aan het classikaal bestuur (classikaal bestuur *Middelburg*).

Naar het oordeel van den kerkeraad te *Middelburg* is door de plaatsing van het leesteeken tusschen „ gewaarmerkt" en „ afschrift" de lezing min duidelijk.

De aanstelling overigens van een boekhouder, gelijk hier wordt bedoeld, buiten diakenen, is nadeelig, zoowel voor het finantieel belang als voor de zelfstandigheid der diakenen.

Het classikaal bestuur *Heusden* geeft eene nieuwe redactie van dit gedeelte van het artikel.

Vijfde lid. Één kerkeraad in *Overijssel* zou liever meer in het algemeen de zorg voor het bijhouden van het boek zien aanbevolen.

Indien elk diaken aansprakelijk wordt gesteld voor het bijhouden van den ligger, maar niet voor de kennisgevingen ten behoeve der afschriften, wat beteekent dan de geheele bepaling? (kerkeraad *'s Gravenhage*).

Bij „ verantwoordelijk" te voegen: „ tenzij hij bewijst het zijne te hebben gedaan om aan „ dit voorschrift gevolg te geven" (kerkeraad *Zierikzee*).

Voor „ ieder diaken" te lezen: „ deze," zoodat de boekhouder of administrerende diaken alléén verantwoordelijk gesteld wordt (kerkbesturen *Overijssel* en *Groningen;* 1 kerkeraad in *'s Gravenhage*, 1 in *Overijssel*, 1 diakonie in *Groningen* en 1 kerkeraad in *Drenthe*), behoudens zijne aansprakelijkheid bij zijne mediakenen (classikale vergadering *Amsterdam*).

Zesde lid. Één kerkeraad in *Groningen* wenscht de weglating van deze alinea.

De kerkeraad *Scheveningen* wil hier herinnerd hebben, dat zulk een boek of ligger bij den kerkeraad moet berusten, en, naar de bijvoeging van de kerkeraden *Kralingen* en *Waddingsveen*, een afschrift bij den boekhouder of administrerenden diaken.

In de plaats van „ iedere bijvoeging" te stellen: „ iedere aanteekening" (kerkbestuur *Zeeland*).

Één kerkeraad in *Noordbrabant* wenschte niet alle veranderingen te hebben opgeteekend.

De kennisgeving aan het classikaal bestuur achten kerkeraden in het ressort *IJzendijke* noodeloos en omslagtig.

Deze kennisgeving te doen geschieden door den kerkeraad na ontvangen berigt van diakenen, die dikwijls ten platten lande minder geschikt zijn voor correspondentie (kerkeraden *'s Gravezande* en *Naaldwijk*).

„Onverwijld" te veranderen in „jaarlijks bij het toezenden van de begrooting" (kerkeraad *Alkmaar*).

Art. 13.

Met uitzondering van éénen kerkeraad in *Friesland*, die het stelsel van begrooting met zulk eene gestrengheid wil hebben toegepast, dat niet dan met toestemming van den kerkeraad van het budget mag worden afgeweken, openbaart zich tegen het voorschrift tot het maken en vaststellen van begrooting, een vrij algemeene tegenstand.

Het kerkbestuur *Drenthe* verklaart, dat het in het behoud van dit artikel alleen eene reden zou vinden om het geheele reglement af te stemmen.

Overigens komen tegen het aangenomen stelsel van begrooting op: de provinciale kerkbesturen *Gelderland*, *Noordholland*, *Friesland*, *Groningen* en *Noordbrabant;* de classikale besturen *Heerenveen*, *'s Hertogenbosch*, *Breda* en *Heusden;* de classikale vergaderingen *Nijmegen*, *Tiel*, *Amsterdam*, *Heerenveen* en *Eindhoven;* voorts kerkeraden in *Arnhem*, *Nijmegen*, *Zutphen*, *Tiel*, *Bommel*, *Harderwijk*, *Rotterdam*, *Gouda*, *Brielle*, *Amsterdam*, Engelsche kerkeraad te *Amsterdam*, in *Leyden*, *Haarlem*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *IJzendijke*, *Amersfoort* en *Wijk*; 17 kerkeraden in *Friesland*, waaronder 2 met protest, 3 in *Overijssel*, 10 of meer in *Groningen*, 1 kerkeraad en 1 diakonie in *Noordbrabant*, 5 of meer in *Drenthe*, 3 in het Waalsche ressort en 1 in *Limburg*.

Als gronden van bezwaar wordt voornamelijk door dezen en genen het navolgend in het midden gebragt.

Het is onuitvoerbaar; althans in de kleine gemeenten; de begrooting zal, van wege de veranderlijkheid der behoeften zoo wel als der inkomsten, altijd denkbeeldig zijn; er is dus weinig voordeel van te wachten. Daarbij verwekt het vele kosten. Art. 22 vigerend reglement wordt in de plaats gewenscht; of het worde geheel aan diakenen overgelaten; of de zaak (classikaal bestuur *Leeuwarden*) worde niet bevolen, maar aanbevolen; of het geschiede, volgens één kerkeraad in *Drenthe*, waar de kerkeraad zulks uitvoerbaar acht; volgens één kerkeraad in *Noordbrabant* „zooveel mogelijk"; of men schrijve voor, dat men altijd met een batig slot moet eindigen (1 kerkeraad in *Drenthe*). Het onderscheid tusschen gemeenten met drie en meer predikanten en de kleineren is ook hier uit het oog verloren.

Zooveel de kennisgeving wegens de begrooting aangaat, openbaart zich verschil van meening. Er zijn collegien, die meer willen dan bloote bekendmaking, en de goedkeuring verlangen van het classikaal bestuur. Van deze meening zijn het classikaal bestuur *Middelburg*, en de kerkeraden *Kralingen* en *Waddingsveen*. Eerstgenoemde wil hebben uitgedrukt, dat, indien vóór 1 December geene aanmerking van het classikaal bestuur inkomt, de begrooting dan gehouden wordt als te zijn goedgekeurd.

De kerkeraad *'s Gravenhage* vraagt, wat het classikaal bestuur met eene begrooting zal

doen, die het toch voor kennisgeving moet aannemen. Eén kerkeraad in *Noordbrabant* is van gelijk gevoelen, de begrooting aan de goedkeuring te onderwerpen, en anders geene kennisgeving.

Tegen de kennisgeving verklaren zich eenige kerkeraden in *Leyden*, *Hoorn* en *IJzendijke*, 1 in *Friesland* en 1 in het Waalsche ressort, als zijnde noodeloos en omslagtig. Waarom, vraagt de kerkeraad *Leyden*, moet de begrooting ook al onder het oog komen van het classikaal bestuur.

Het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland*, het classikaal bestuur *Dordrecht* en de kerkeraad *Schiedam* zien met afkeuring ook in dit artikel eene verantwoordelijkheid van de diakonien aan het classikaal bestuur, die met hare zelfstandigheid in strijd, en voor een behoorlijk toezigt niet noodzakelijk is.

De kerkeraad *Oostburg* adviseert de tijdsbepaling der inzending drie maanden later te stellen.

Art. 14.

Sommigen doen voorstellen ten einde de bepaling strenger nog te maken; als: dat zij uitgestrekt worde tot al de leden van den kerkeraad (classikaal bestuur *Middelburg*, 1 kerkeraad in *IJzendijke* en 1 in *Noordbrabant*), althans dààr, waar niet anders dan een algemeene kerkeraad bestaat (kerkeraden in *Zuidholland*). In het verbod ook op te nemen de verhuringen van diakenen aan de diakonie (kerkeraad *Leyden*), en de dispensatie in de alinea geheel weg te nemen (1 Waalsche kerkeraad).

Anderen wenschen de bepaling meer gematigd te zien, door ze in landgemeenten alleen van toepassing te maken op den administrerenden diaken, of de goedkeuring van den kerkeraad als voldoende te stellen (classikaal bestuur *Heusden*, kerkeraden in *'s Gravenhage*, *Haarlem*, *Hoorn*, *Amersfoort*, *Wijk*, 9 in *Friesland*, 1 in *Drenthe* en 1 diakonie in *Limburg*); of, door de kleinigheden aan het oordeel van den kerkeraad over te laten, en niet alle voordeelen tot het geringste toe aan diakenen te ontzeggen (kerkeraad *Huizen*); of door bij „verkoopen" te voegen „onderhands" (1 kerkeraad in *Drenthe*).

In dien geest oordeelen ook het classikaal bestuur *Breda*, kerkeraden in *Hoorn*, *Goes* en *IJzendijke*, 1 in *Friesland* en 4 in *Groningen*, die de bepaling als regel zeer bezwarend achten, vooral in kleinere gemeenten, en in die uitgestrektheid van het verbod belemmering zien voor het verkrijgen van geschikte diakenen ten platten lande.

Ook de kerkeraad *Amersfoort* beschouwt de bepalingen als te streng en onmogelijk vol te houden; en omdat de uitzonderingen in alle kleine gemeenten regel zullen worden, wordt het artikel door eenige kerkeraden in *Middelburg* geheel verworpen.

De kerkeraad *'s Gravenhage* wijst op art. 8 van het vigerend reglement, als hetwelk hetzelfde bedoelt, maar beter omschrijft.

„Een diaken mag" beter „diakenen mogen" (kerkeraad *Elkerzee*).

Art. 15.

In de plaats van „niet volstrekt noodig hebben" wenschen kerkeraden in *Alkmaar* te lezen: „die zonder nadeel der bedeelingen kunnen gecapitaliseerd worden", en door anderen in

IJzendijke wordt in deze meerdere ruimte verlangd. „Alle kapitalen der diakonie" moet naar het oordeel van het provinciaal kerkbestuur *Noordholland* wegvallen.

De belegging der gelden in inschrijvingen in het grootboek wordt onbepaald afgekeurd door 1 kerkeraad in *Drenthe.*

Behalve deze wijze van belegging wil men elders ook nog anderen zien vermelden; als: aankoop van vaste goederen (classikaal bestuur *Heusden* en 1 kerkeraad in *Noordbrabant* en 1 in *Drenthe*), welke laatste verlangt, dat bij den aankoop van landerijen geene weigering mogelijk zij, en dat bij de invoering van het reglement geene uitstaande gelden worden opgezegd; bij dezen aankoop ook hypothekaire inschrijvingen (classikaal bestuur *Leeuwarden*, 7 kerkeraden in *Friesland* en 1 in *Drenthe*), onder bepaling dat de panden in waarde het bedrag der te verstrekken gelden met een derde zullen te boven gaan.

De bepaling in art. 10 komt den kerkeraad *'s Gravenhage* en 1 Waalsche diakonie voldoende voor.

Er zijn kerkeraden in de ressorten van *Alkmaar*, *Hoorn* en *Wijk*, die de wijze der belegging van de gelden geheel willen overgelaten hebben aan den kerkeraad; vooral, meenen kerkeraden in *'s Gravenhage*, *Dordrecht*, *Hoorn* en *IJzendijke*, waar het kleine sommen geldt. De betamelijke vrijheid in artt. 9, 10 moet, naar het inzigt van kerkeraden in *Goes*, gehandhaafd worden, en volgens kerkeraden in *IJzendijke* moest niet anders verordend worden, dan dat de belegging geschieden zal op de meest voordeelige en genoegzaam zekere wijze.

Alle verdere bepalingen houden het classikaal bestuur *Dordrecht*, kerkeraden in *Middelburg*, *Goes*, *IJzendijke* en *Wijk* voor bezwarend en belemmerend voor de administrative werkzaamheden der diakenen, en strijdig met een onafhankelijk beheer, gelijk aan hen behoort.

Tegen het artikel in het algemeen verklaren zich kerkeraden in *Arnhem*, *Zutphen* en *Bommel.*

Het classikaal bestuur *Breda* geeft aan art. 25 vigerend reglement de voorkeur; zoo ook de kerkeraad *Amersfoort*, maar met weglating van het laatste gedeelte.

Één kerkeraad in *Friesland* wil de mogelijkheid aan diakenen gelaten hebben om een voorschot van f 100 te verleenen.

De autorisatie van het classikaal bestuur, in het tweede gedeelte van het artikel vermeld, moet, gelijk het classikaal bestuur *Leeuwarden* en 1 kerkeraad in *Friesland* oordeelen, verbonden zijn aan een verzoek van den kerkeraad.

Die autorisatie verraadt, in het oog van 1 kerkeraad in *Rotterdam* en enkelen in *Wijk*, een onteerend en onverdiend wantrouwen jegens den kerkeraad, wiens goedkeuring, mede in de schatting van anderen in de ressorten *Alkmaar*, *Hoorn* en *Wijk*, genoegzaam is.

Één kerkeraad in *Drenthe* verlangt ook, dat de formaliteiten ten platten lande zooveel mogelijk verminderd worden.

Of dit laatste gedeelte van het artikel niet in strijd is met hetgeen de wet omtrent de inschrijving in het grootboek aan armbesturen voorschrijft, betwijfelt de kerkeraad *Kralingen.*

Art. 17 van het concept zou *Noordholland* bij dit artikel willen voegen.

Art. 16.

Magtiging van het classikaal bestuur. De provinciale kerkbesturen *Friesland* en

Overijssel verlangen, dat de magtiging van den kerkeraad hier in de eerste plaats als vereischte worde opgenomen; waarmede zich vereenigen de classikale besturen *Leeuwarden* en *Heerenveen*, 1 kerkeraad in *Friesland*, 1 in *Noordbrabant*, 1 in het Waalsche ressort en 1 diakonie in *Limburg*.

De magtiging te beperken tot goederen van *f* 200 waarde en daarboven.

Geene magtiging maar eene tijdige voorafgaande kennisgeving aan het bestuur verlangt 1 kerkeraad in *Noordbrabant;* kerkeraden in *Gelderland* en *Noordholland*, één kerkeraad in *Overijssel* en één in *Groningen* keuren elke magtiging af als nutteloozen omslag bij verkoopen, vooral zoo er ook dan beroep mag plaats hebben op hooger bestuur.

Van de magtiging meenen de classikale besturen *Middelburg* en *Breda* dat geene sprake moet zijn waar een bijzondere kerkeraad bestaat. Zoo ook kerkeraden in de ressorten *Rotterdam*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Middelburg*, *IJzendijke*, *Amersfoort* en *Wijk*.

Dat hier wederom geen onderscheid gemaakt is tusschen grootere en kleinere gemeenten, betreuren de classikale besturen *Leeuwarden* en *IJzendijke*, de kerkeraden *'s Gravenhage*, *Vlissingen* en eenigen in eerstgenoemd ressort.

De magtiging of goedkeuring laat de classikale vergadering *Amsterdam* dàn alleen toe, wanneer het oordeel van het classikaal bestuur door leden des kerkeraads wordt ingeroepen. Het classikaal bestuur *Middelburg* en 1 kerkeraad in *Rotterdam*, 1 in *Alkmaar* en eenigen in *Hoorn* stellen voor de bekrachtiging door het classikaal bestuur van de magtiging des kerkeraads.

In de uitvoering zou het artikel zeer belemmerend bevonden worden, naar de meening van kerkeraden in *'s Gravenhage*, *Alkmaar* en *Zierikzee*.

Uit een administratief oogpunt, in dier voege doet de kerkeraad *'s Gravenhage* zich hooren, zijn zulke bepalingen doeltreffend, maar in de practijk falen zij, omdat er bij overtreding geene poenale sanctie of aansprakelijkheid in regten aan verbonden zijn.

Geen andere magtiging of bekrachtiging dan de goedkeuring van den kerkeraad moet gevorderd worden, gelijk in art. 10 van het vigerend reglement (de kerkeraden *'s Gravenhage*, Engelsche kerkeraad te *Amsterdam*, de kerkeraad te *Haarlem* en eenigen in het ressort *Goes*). Anders leidt het tot medebeheer van die met den waren toestand onbekend zijn.

Bekrachtigd door het provinciaal kerkbestuur. Deze bekrachtiging met de magtiging van het classikaal bestuur wil 1 kerkeraad in *Drenthe* alleen doen plaats hebben bij het verkoopen van vaste goederen, effecten of dergelijken.

Als onnoodig, somtijds schadelijk komt deze verordening voor aan het provinciaal kerkbestuur *Gelderland*, kerkeraden in *Alkmaar*, 1 in *Overijssel*, 1 in *Noordbrabant*, 2 in *Drenthe*. Zelfs acht 1 kerkeraad in *Drenthe* haar in strijd met art. 15 in verband met art. 51 van het Algemeen Reglement.

Eén kerkeraad voorts in *Drenthe* stelt voor te bepalen, dat men niet meer dan *f* 500 in kas mag hebben zonder autorisatie van het classikaal bestuur.

Bij het *voeren van regtsgedingen* acht 1 kerkeraad in *Groningen* de magtiging enz. meer noodig dan bij verkoopen, vooral omdat dit laatste het gevolg er van zijn kan.

Het classikaal bestuur *Breda* en 1 kerkeraad in *Groningen* willen aan het oordeel van den kerkeraad alles hebben overgelaten, in geval er periculum in morâ is, maar dàn onmiddellijk de goedkeuring van het classikaal bestuur te vragen.

De kerkeraad *Schoonhoven* verlangt meerdere vrijheid voor diakenen; het provinciaal

kerkbestuur *Overijssel*, het classikaal bestuur *Leeuwarden*, 1 kerkeraad in *Friesland*, 1 in *Overijssel* en 1 in *Groningen* alleen de magtiging van den kerkeraad.

„ Verwerende" verlangt het provinciaal kerkbestuur *Friesland* te zien wegvallen.

Het aangaan van dadingen onder gelijke magtiging te verordenen als het voeren van regtsgedingen (kerkeraad *Leyden*).

Het artikel verlangt 1 kerkeraad in *Drenthe* in verband gebragt te zien met art. 15.

Op de redactie stelt de kerkeraad *Elkerzee* voor om het woord „ noch" als overtollig, zoo niet taalkundig onjuist weg te laten, en na „ kerkbestuur" te lezen: „ en evenmin zonder gezegde magtiging regtsgedingen" enz.

Eén kerkeraad in *Noordbrabant* geeft eene nieuwe redactie van het artikel.

Art. 17.

Dit artikel geeft den kerkeraad te *'s Gravenhage* veel stof tot vragen, als: wie zorgt voor de naleving der bepaling? Zal er nimmer eenige uitzondering worden toegestaan? Zoo ja, door welke kerkelijke magt?

Het verlangen van kerkeraden in *Hoorn* is, voor te schrijven dat het bewijs van de belegging moet worden overgeleverd bij den kerkeraad of bij het classikaal bestuur.

„ In geld" te roijeren (classikaal bestuur *Middelburg*).

In de verordening, zoo als zij dààr is liggende, vinden sommigen bezwaar. Zij kan dikwijls nadeelig werken voor de diakonien (provinciaal kerkbestuur *Gelderland* en kerkeraden in *Nijmegen* en *Tiel*). Zij doet te kort vaak aan het doel der diakonien (kerkeraden in *Middelburg*). Bij hooggaanden nood wordt het tegenwoordige aan de toekomst opgeofferd (kerkeraden in *Goes*). Voor behoeftige gemeenten is de bepaling zeer belemmerend (provinciaal kerkbestuur *Groningen*). Hoe, als er schulden zijn af te doen? (kerkeraden in *Groningen* en 1 in *Drenthe*).

Tot wijziging en matiging van het voorschrift in het artikel worden velerlei voorstellen gedaan. Voor „ ten volle" te lezen: „ zoo na mogelijk ten volle" (classikaal bestuur *Middelburg* en de kerkeraad *Alkmaar*). Of „ zoo veel mogelijk" (2 kerkeraden in *Noordbrabant*). Achter „ verbruikt" in te vullen „ zonder goedkeuring van den kerkeraad" (kerkeraad *Haarlem* en 1 diakonie in *Drenthe*), en met magtiging van het classikaal bestuur (classikaal bestuur *'s Hertogenbosch*, 3 kerkeraden in *Friesland*, 1 diakonie in *Noordbrabant* en 1 kerkeraad in *Drenthe*); of „ tenzij de omstandigheden zulks dringend vorderen, en „ alsdan onder goedkeuring van het classikaal bestuur" (kerkeraad *Westzaandam*).

Op „ moeten" te doen volgen: „ voor zoo ver zij in roerende goederen bestaan" (provinciaal kerkbestuur *Zeeland*).

Bij te voegen bij het artikel dat dispensatie kan worden verleend (Waalsche commissie), door den algemeenen kerkeraad (kerkeraad *Amersfoort*), door het classikaal bestuur (kerkeraad *Overlangbroek*).

In het ressort *Wijk* zijn kerkeraden die meenen, dat aan den kerkeraad moet worden overgelaten hoe met legaten te handelen, als bij de erfmaking niets is bepaald.

In *Drenthe* verlangt één kerkeraad het artikel gevoegd te zien bij art. 10.

Één kerkeraad in *Friesland* zou de zaak liever overlaten aan huishoudelijke reglementen.

Art. 18.

Als er eene betaling moet gedaan worden voor eene uitgave buiten de begrooting, wordt de goedkeuring van het classikaal bestuur gevorderd door het classikaal bestuur *Middelburg* en den kerkeraad *Kralingen;* van den kerkeraad door den kerkeraad *Hulst;* van het collegie van diakenen, en waar dit niet bestaat, in geval van verschil tusschen diakenen, van den kerkeraad, door den kerkeraad te *Zierikzee.*

„ Geene betaling" bij te voegen: „ ten laste der diakonie" (kerkeraad *Elkerzee*).

De goedkeuring van de gezamenlijke diakenen voor elke betaling wordt beschouwd te zijn van huishoudelijken aard, en daarom behoorende tot huishoudelijke reglementen; als regel vernederend voor den administrerenden diaken; zeer omslagtig en schier onuitvoerbaar, en dààr vooral niet van toepassing, waar slechts één diaken is; belemmerend in hooge mate voor elke diakonieadministratie, vooral waar diakenen ver van elkander wonen; voor kleine gemeenten overtollig, terwijl de belofte bij het aanvaarden van de bediening als genoegzame waarborg moet gerekend worden.

Op dezen of genen grond zijn de volgende collegien gestemd voor het weglaten van de bepaling, als: de provinciale kerkbesturen *Gelderland*, *Friesland* en *Groningen*; het classikaal bestuur *Dordrecht*; de classikale vergadering *Nijmegen*, *Tiel* en *'s Hertogenbosch*; kerkeraden in *Nijmegen*, *Zutphen*, *Bommel*, *Dordrecht*, *Leyden*, *Haarlem*, *Alkmaar*, 10 in *Friesland*, 4 in *Groningen*, 2 in *Drenthe* en 1 diakonie in *Limburg*.

Ook het classikaal bestuur *Breda* verlangt, dat het artikel wegvalle, of anders dat het opgenomen worde bij art. 19.

Artt. 12, 13, 14 en 15 van het vigerend reglement worden door het kerkbestuur *Gelderland* en vele kerkeraden in het ressort, art. 15 wordt door 1 kerkeraad in *'s Gravenhage* en door 1 kerkeraad in *Drenthe* verkieslijk geacht.

De na te melden wijzigingen worden voorgesteld: dat „ schriftelijk" worde weggelaten (*Noordholland*, kerkeraden in *Haarlem*, *Hoorn*, *IJzendijke*, 1 diakonie in *Overijssel*, 1 in *Groningen*, 1 kerkeraad in *Groningen* en 1 in *Drenthe*). Eene algemeene magtiging zij genoegzaam (1 kerkeraad in *Friesland*). Er worde eene som bepaald, door den boekhouder niet te overschrijden (1 kerkeraad in *Friesland*). De goedkeuring alleen te vorderen voor belangrijke betalingen (kerkeraden in *Hoorn*, 1 in *Groningen*, 1 in *Noordbrabant*, 2 in *Drenthe*); voor betalingen in buitengewone gevallen (kerkeraden in *Leyden*, *Alkmaar* en 1 in *Friesland*) tot jaarlijksche of algemeene rekeningen (provinciaal kerkbestuur *Zuidholland*); gevallen van dringenden aard en dadelijke bedeeling uit te zonderen (kerkeraden in *Alkmaar*).

Eene nadere omschrijving van de betalingen, welke bedoeld worden, acht de kerkeraad *Amersfoort* noodig.

De goedkeuring te verleenen, alleen door eenen tweede diaken bij groote uitgaven, en in grootere gemeenten (1 kerkeraad in *Groningen*); of door den praeses van den kerkeraad of van het collegie (kerkeraad *Medemblik*).

Één kerkeraad in *Noordbrabant* verlangt het overleg met den kerkeraad.

De Waalsche commissie, dat, bij verschil, niet de kerkeraad maar de meerderheid van diakenen beslisse.

Art. 19.

Eene bepaling omtrent huishoudelijke reglementen wordt noodig geoordeeld door 1 kerkeraad in *Friesland*, die dan alle andere artikelen, door 1 kerkeraad in *Noordbrabant*, die dan vele andere artikelen wil doen wegvallen.

Onnoodig, om omtrent zulke reglementen hier bepalingen te maken, rekent het 1 Waalsche diakonie, omdat zij reeds begrepen is in art. 25 van het Algemeen Reglement, zoo ook 1 kerkeraad in *Groningen*.

Volgens 1 kerkeraad in *Friesland* zou het moeijelijk zijn na te komen in dorpsgemeenten. Naar den wensch van 1 kerkeraad in *Groningen* worde het daarom facultatief, niet imperatief gesteld.

Over de wijze van ontwerpen van de huishoudelijke reglementen loopen de beschouwingen uiteen, en worden op dit punt vele bedenkingen ingebragt tegen het artikel van het concept.

Aan den invloed van het classikaal bestuur wordt bijval geschonken door 1 kerkeraad in *Drenthe*, die de huishoudelijke reglementen door dit bestuur wil vervaardigd hebben; door het provinciaal kerkbestuur *Friesland*, de classikale besturen *Leeuwarden*, *Heerenveen* en *Heusden*, en door 1 kerkeraad in *Zierikzee*, 7 kerkeraden in *Friesland* en 1 in *Noordbrabant*, die de goedkeuring wenschen van het classikaal bestuur.

Velen willen elke handeling van het classikaal bestuur in deze geheel hebben uitgesloten. Zóó verklaart 1 kerkeraad in *Friesland*. Men acht het in strijd met art. 25 Algemeen Reglement (provinciaal kerkbestuur *Noordholland* en kerkeraden in *Haarlem*, *Alkmaar* en *Hoorn*). De kerkeraad is tot de vaststelling de meest bevoegde (classikale vergadering *Tiel*), of beter nog het collegie van diakenen, dat zijne eigene huishouding zeker meer dan iemand kent (kerkeraad *'s Gravenhage*). De inmenging van de hoogere besturen boven den kerkeraad is voor 't minst onnoodig (Engelsche kerkeraad *Amsterdam*), maar zij is in strijd zelfs met de zelfstandigheid der diakonien (*Zuidholland* en kerkeraden in *Dordrecht*). De goedkeuring van een huishoudelijk reglement door besturen is doodend voor de vrije Christelijke liefde (kerkeraad *Hendrik Ido Ambacht*).

Om opgenoemde redenen wordt voorgesteld: de huishoudelijke reglementen door diakenen te doen ontwerpen en goedkeuren door den kerkeraad (kerkeraden in *Haarlem*, *IJzendijke*, *Amersfoort*, 1 kerkeraad in *Friesland*); door diakenen vast te stellen in overleg met den kerkeraad (classikaal bestuur *Heusden*); de voorlichting van diakenen te vragen door den kerkeraad (1 kerkeraad in *Noordbrabant*); door diakenen waar zij een afzonderlijk collegie uitmaken, onder goedkeuring van den kerkeraad te vervaardigen (Waalsche commissie).

Aan het collegie van diakenen de vaststelling op te dragen (kerkeraden in *'s Gravenhage* en in *Alkmaar*); enkele kerkeraden in het ressort *Haarlem*, *Alkmaar* en in het Waalsche ressort vermelden de kennisgeving aan het classikaal bestuur. Voorts wil de Waalsche commissie, dat de reglementen door het classikaal bestuur worden opgezonden aan het provinciaal kerkbestuur, ter beoordeeling ten aanzien der overeenkomst met het Algemeen Reglement.

Twee vragen ten slotte worden door den kerkeraad *'s Gravenhage* gedaan:

1°. Of, indien het reglement in werking treedt, door elke gemeente een nieuw huishou-

delijk reglement zal moeten ontworpen en medegedeeld worden, en dan binnen welken termijn.

2°. Of later elke wijziging aan dezelfde formaliteit zal onderworpen zijn.

Art. 20.

„ Door de wet" bij te voegen: „ van 28 Junij 1854 (*Staatsblad* n°. 100)," omdat eene latere wet opgave zou kunnen vorderen die de kerk niet kon of mogt doen, als in strijd met de zelfstandigheid der diakonien (kerkeraad *'s Gravenhage*, Engelsche kerkeraad *Amsterdam* en de kerkeraad *Wijk*).

Achter dit artikel te voegen de artikelen der wet, welke hier bedoeld worden, met de noodige voorlichting omtrent de wijze, waarop hieraan moet worden gevolg gegeven (kerkeraad *Gouda*).

Één kerkeraad in *Friesland* keurt het artikel af, omdat hij het als eene bekrachtiging beschouwt van het onregt, door de burgerlijke wet gepleegd.

Velen achten het artikel overbodig, vermits de wet het voorschrijft, en gehoorzaamheid aan de wet het beginsel behoort te zijn van alle kerkelijke besturen; als: het provinciaal kerkbestuur *Groningen*, de classikale vergadering *Tiel*, kerkeraden in de ressorten van *Dordrecht*, *Leyden*, Engelsche kerkeraad *Amsterdam*, kerkeraad in *Middelburg*, 1 kerkeraad in *Groningen*, 1 in *Drenthe*, 1 kerkeraad en 1 diakonie in het Waalsche ressort.

Art. 21.

Over het algemeen is het de groote omslagtigheid in dit artikel en de moeijelijkheid aan deze inrigting verbonden, waartegen men bedenking heeft, waarom vereenvoudiging in de eerste plaats wordt verlangd, en wel uitdrukkelijk door de provinciale kerkbesturen *Gelderland*, *Zuidholland*, *Noordholland*, *Friesland* (hetwelk zich anders met het beginsel van rekening en verantwoording vereenigt), *Overijssel*, de classikale besturen *Dordrecht*, *Wijk*, *IJzendijke*, *Leeuwarden*, *Heerenveen*, *'s Hertogenbosch* (hetwelk berekent, dat de zaak onder deze regeling 10 weken loopen zou) en *Heusden*; de classikale vergaderingen *Nijmegen*, *Tiel* en *Amsterdam*; kerkeraden in de ressorten *Arnhem*, *Zutphen*, *Tiel*, *Bommel*, *Harderwijk*, *'s Gravenhage*, *Rotterdam*, *Leyden*, *Dordrecht*, *Gouda*, *Brielle*, *Haarlem*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *IJzendijke*, *Amersfoort*, *Wijk*, 13 in *Friesland*, 1 in *Overijssel*, 11 in *Groningen*, 4 in *Noordbrabant* en 9 in *Drenthe*, waarvan één het artikel een meesterstuk noemt van omslagtigheid, die velen van de bediening van diaken zal afschrikken, en 1 diakonie in het Waalsche ressort.

Van de zijde der eenvoudigheid, beveelt zich art. 28 van het vigerend reglement bij de meesten dezer aan, maar bij *Gelderland*, het classikaal bestuur *Middelburg* en *Heusden*, bij kerkeraden in *'s Gravenhage*, velen in *Leyden* en Engelsche kerkeraad *Amsterdam*, kerkeraden in *Alkmaar*, *Hoorn*, *Amersfoort* en *Wijk*, met verandering van „ April" in „ Mei."

Bij sommigen heeft die omslagtigheid voor grootere gemeenten minder bezwaar (kerkeraden in *Zeeland*, *Groningen* en *Drenthe*).

Omtrent den *invloed der gemeenteleden* worden de volgende aanmerkingen gemaakt.

5

Het provinciaal kerkbestuur *Groningen* verlangt dat diakenen niet aan iedere aanmerking worden blootgesteld. Het classikaal bestuur *Eindhoven*, de classikale vergadering *Eindhoven*, 3 kerkeraden *Noordbrabant* verlangen geene visie.

De classikale vergadering *Tiel*, de Engelsche kerkeraad *Amsterdam*, kerkeraden in *Goes* achten het allerbedenkelijkst eene magt in het leven te roepen uit de gemeente, in onze kerkelijke inrigting abnormaal.

Kerkeraden in *'s Gravenhage*, *Rotterdam*, *Dordrecht* zien er in een middel om verdeeldheid in de gemeente te wekken, en diakenen bloot te stellen aan onverdienden blaam.

Ook mag men diakenen niet zien behandelen als loontrekkende dienaars, onderworpen aan scherpe contrôle (classikale besturen *Dordrecht*, kerkeraden in *'s Gravenhage*, *Rotterdam* en *IJzendijke*).

Daarenboven geven deze voorschriften aanleiding tot eene openbaarheid die met de voorzigtigheid niet strookt (classikale vergadering *Amsterdam*).

De Waalsche commissie meent dat het regt van toezigt van de gemeente te uitgebreid is, vooral in de veronderstelling, dat zij zelve de diakenen kiest. 1 Waalsche kerkeraad vindt het gevaarlijk, noodelooze formaliteit, en niet verlangd door de gemeente.

De provinciale kerkbesturen *Noordholland* en *Friesland*, kerkeraden in *Amsterdam* en *Haarlem*, 3 kerkeraden *Dordrecht*, 4 *Groningen*, 1 *Overijssel* willen kennisgeving, maar geene afhooring en goedkeuring. Het classikaal bestuur *Breda* alleen „ hooren en inzien"; kerkeraden in *Brielle*, *Zierikzee* en *IJzendijke* alleen hooren.

Het provinciaal kerkbestuur *Overijssel*, 1 kerkeraad *Overijssel*, ter visie van de leden na goedkeuring van het classikaal bestuur; 1 kerkeraad *Friesland*, 1 *Overijssel*, visie met regt de bezwaren bij het classikaal bestuur in te brengen; het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland*, classikale vergadering *Zierikzee*, kerkeraden in *Alkmaar*, *Hoorn*, *Middelburg*, *Zierikzee* en *IJzendijke* visie voor een dag, met regt om de bezwaren binnen 8 dagen schriftelijk aan den kerkeraad in te dienen, behoudens hooger beroep.

Het classikaal bestuur *Leeuwarden*, 4 kerkeraden *Friesland*, 1 *Noordbrabant* 14 dagen visie, met beslissing over de bezwaren door den kerkeraad ter eerste instantie met beroep op het classikaal bestuur. Van dezen wil één kerkeraad de bijvoeging, dat, indien er binnen ééne maand geen bezwaar is ingekomen, de rekening zal zijn goedgekeurd.

Zoo als zij nu is voorgesteld in alinea 4 en 5, wordt de zaak afgekeurd door de kerkeraden *Amsterdam*, *Hoorn* en *IJzendijke*, vooral onuitvoerbaar geoordeeld in kleine gemeenten door 2 kerkeraden *Friesland*. Daarom wil 1 kerkeraad *Dordrecht*, na benoeming eener commissie en opzending aan het classikaal bestuur, eene openlijke aflezing der rekening.

1 kerkeraad *Friesland* verlangt de inzage alleen van *bevoegde* lidmaten; kerkeraden in *Wijk* van niet bedeelde en niet gecensureerde lidmaten; de Waalsche commissie, 2 kerkeraden *Groningen*, 2 Waalsche kerkeraden eene nadere bepaling en uitsluiting van *bedeelden;* 1 kerkeraad *Noordbrabant* alleen de inzage van *notabelen;* 1 kerkeraad *Groningen* wil in alinea 4 en 5, in plaats van „ lidmaten," gelezen hebben „ ingezetenen."

Wat den *invloed van den kerkeraad* betreft, verlangen de provinciale kerkbesturen *Zuidholland*, *Noordholland* en *Overijssel*, de classikale vergadering *Zierikzee*, kerkeraden in *'s Gravenhage*, *Rotterdam*, *Leyden*, *Dordrecht*, *Brielle*, *Alkmaar*, *Haarlem*, *Hoorn*, *Middelburg*, *Zierikzee* en *IJzendijke*, dat de rekening worde gedaan aan den kerkeraad

als vertegenwoordigende de gemeente; bij wien dus ook de bezwaren zijn in te dienen (classikale vergadering *Wijk*, kerkeraden in *IJzendijke*). Zoo ook het classikaal bestuur *Breda*, 1 kerkeraad *Overijssel*, 5 *Groningen*, 1 *Noordbrabant*. Het classikaal bestuur *Leeuwarden*, dat de kerkeraad eerst beoordeele en, nadat de rekening ter visie gelegen heeft, goedkeure. Kerkeraden in *Brielle*, *Zierikzee* en *IJzendijke*, dat eerst de rekening worde onderzocht door eene commissie van den kerkeraad. Volgens 1 kerkeraad *Friesland* zij het ontslag van diakenen van de goedkeuring afhankelijk gemaakt

1 kerkeraad *Drenthe* vindt het onbillijk dat diakenen bij het overleg met den kerkeraad geene stem zouden hebben; 1 kerkeraad *Noordbrabant* verlangt voor hen geene *beslissende* stem.

De kerkeraad *Delft* wenscht eene bepaling van tijdsverloop, binnen welken diakenen, zoo de rekening wordt afgekeurd, eene gewijzigde zullen hebben in te leveren.

Het classikaal bestuur *Breda* en 1 kerkeraad *Noordbrabant* meenen, dat het *zuiveren* door den kerkeraad onderstelt, dat er altijd fouten in zullen zijn, terwijl 1 Waalsche kerkeraad vraagt, of hierdoor verondersteld wordt, dat door den kerkeraad ook uitgaven zouden kunnen worden uitgewischt. Kerkeraden in *Gouda*, *Alkmaar*, en *Middelburg* willen het „gezuiverd" doen wegvallen. Kerkeraden in *Haarlem*, *Hoorn*, *Goes* en *Zierikzee* lezen „zooveel noodig," en de kerkeraad in *Delft*: „na goedkeuring gezuiverd."

Omtrent den invloed van hoogere besturen oordeelt het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland* dat wederom de verantwoordelijkheid der diakonien aan het classikaal bestuur te hoog is opgevoerd. Zoo ook kerkeraden in *Dordrecht*, *Middelburg* en *Zierikzee*.

Het provinciaal kerkbestuur *Overijssel* en het classikaal bestuur *Middelburg* verlangen de goedkeuring en bekrachtiging van het classikaal bestuur.

1 kerkeraad in *Zierikzee* en 2 Waalsche kerkeraden verlangen alleen in geval van bezwaar of verschil invloed van het classikaal bestuur; 1 kerkeraad in *Noordbrabant* wil in het algemeen verantwoording aan een hooger bestuur, niet aan de gemeente.

Het classikaal bestuur *Leeuwarden* en 3 kerkeraden in *Friesland* wenschen, dat een afschrift der rekening aan het classikaal bestuur gezonden worde (volgens dezen zou het classikaal bestuur reeds geroepen kunnen zijn vroeger over ingekomen bezwaren te oordeelen). Kerkeraden in *Hoorn* en *Wijk* achten dit afschrift onnoodig.

Ook het provinciaal kerkbestuur *Zuidholland*, dat eene nieuwe redactie geeft, spreekt van geene kennisgeving.

4 kerkeraden in *Noordbrabant* en 1 in *Dordrecht* vinden het beslissen van bezwaren door het classikaal bestuur moeijelijk voor dit bestuur.

De bemoeijing eindelijk van het provinciaal kerkbestuur schijnt bij 1 Waalschen kerkeraad in strijd met art. 15 van het Algemeen Reglement.

Wat de tijdsbepaling betreft verlangt 1 Waalsche kerkeraad, dat het dienstjaar beginne 1 Januarij; 1 kerkeraad in *Dordrecht* dat het loope van Mei tot Mei; 1 kerkeraad in *Noordbrabant* dat men in plaats van „1 Mei" leze „1 Junij" en kerkeraden in *Hoorn* „vóór of op 15 Januarij"; kerkeraden in *Wijk* vóór 15 Maart, als het tijdstip, waarop de opgave naar de Staatswet moet worden gedaan.

Wat eindelijk de laatste alinea betreft, meent het provinciaal kerkbestuur *Groningen* dat het onnoodige moeite en kosten zal veroorzaken, en onuitvoerlijk zijn voor kleinere gemeenten. Ook de classikale vergadering *Wijk* en kerkeraden in *IJzendijke* zijn.

tegen deze alinea, zelfs 1 kerkeraad in *Groningen*, die al het overige goedkeurt, keurt dit af.

Ten gevolge van gemaakte aanmerkingen wordt eene nieuwe redactie voorgesteld door de provinciale kerkbesturen *Zuidholland* en *Zeeland*, het classikaal bestuur *Utrecht*, 3 kerkeraden in *Noordbrabant* en 1 diakonie in *Limburg;* ook gedeeltelijk door de Waalsche commissie.

Art. 22.

Het provinciaal kerkbestuur *Gelderland* en de classikale besturen *Middelburg*, *Wijk* en *Heusden*, vele kerkeraden in *Gelderland*, *Zuid-* en *Noordholland*, die zich tegen het voorgaande artikel verklaard hebben, en 1 kerkeraad in *Friesland* verlangen dat dit artikel wegvalle; 1 kerkeraad in *Friesland* dat het voor huishoudelijke reglementen bewaard worde. Ook het classikaal bestuur *Breda* meent dat het overleggen van eene behoorlijk ingerigte rekening genoegzaam is.

De provinciale kerkbesturen *Friesland* en *Groningen*, de Waalsche commissie, kerkeraden in *Gouda* en *Alkmaar*, 3 kerkeraden in *Friesland*, 1 in *Groningen*, 1 in *Noordbrabant* en 1 in *Drenthe* wenschen het wegvallen der alinea.

De kerkeraad *Middelburg* wil weglaten de woorden „en bij het afhooren der rekening „ter tafel te leggen," in verband met het voorgestelde op art. 21 (kerkeraad *Middelburg*), en kerkeraden in *Haarlem* en *IJzendijke* de laatste woorden „om door" enz.

4 kerkeraden in *Friesland* verlangen den ligger in art. 11 vermeld, en niet een boek.

1 kerkeraad in *Friesland* verlangt, waar het boek niet aanwezig is, de vergelijking der sloten voorgesteld in art. 12, en dat dan tevens alle documenten overgegeven worden.

De kerkeraad *Middelburg* stelt voor, om in de plaats van „dat boek" te lezen: „het „onder den kerkeraad berustend afschrift van dat boek."

1 Waalsche diakonie vraagt hoe eene verantwoording van te wachten vruchten mogelijk zij.

In de alinea wil 1 kerkeraad in *Groningen* weder in plaats van „lidmaten" lezen: „ingezetenen."

Art. 23.

Als noodelooze omslag te verwerpen (classikale vergadering *Tiel*; kerkeraden in *'s Gravenhage*, *Leyden*, *Haarlem*, *Hoorn* en *Wijk*); vooral in kleine gemeenten, waar het zelfs gevaarlijk is (kerkeraden in *Alkmaar*, *IJzendijke* en 2 kerkeraden in *Drenthe*).

In het algemeen wordt dit artikel afgekeurd; door het provinciaal kerkbestuur *Friesland*, de classikale besturen *Leeuwarden*, *Heerenveen*, *Heusden* en *'s Hertogenbosch*; de classikale vergadering *Heerenveen*, kerkeraden in *Arnhem*, *Zutphen*, *Tiel*, *Bommel*, 9 kerkeraden in *Friesland*, 1 in *Noordbrabant*, 1 in *Franeker*, als onuitvoerbaar, vooral in plattelandsgemeenten (kerkbesturen *Noordholland* en *Groningen*, classikaal bestuur *Wijk*, classikale vergadering *Wijk*, kerkeraden in *'s Gravenhage*, *Rotterdam*, *Dordrecht*, *Gouda*, *Brielle*, *Middelburg*, *IJzendijke*, *Wijk* en 1 kerkeraad in *Drenthe*.

In de meeste gemeenten zal het op niets neêrkomen (classikale vergadering *Amsterdam*).

Het zou volgens 1 diakonie in *Noordbrabant* de zelfstandigheid van diakenen wegnemen, vooral daar zij volgens art. 10 reeds in verband met den kerkeraad handelen. Het verslag is eene formaliteit, die meer last maar geen meerdere zekerheid geeft ten aanzien van het diakonaal beheer (kerkeraden in *Rotterdam*, *Alkmaar* en *Middelburg*). Het worde bewaard voor het huishoudelijk reglement, volgens 1 kerkeraad in *Friesland*.

Het geschiede liever mondeling, volgens het provinciaal kerkbestuur *Groningen*, classikaal bestuur *Breda*, 1 kerkeraad in *Groningen*, 1 in *Noordbrabant* en 1 diakonie in *Limburg*; „schriftelijk of mondeling" volgens 1 kerkeraad in *Friesland*; schriftelijk, voor zooveel het mogelijk is (kerkeraad in *Wijk*), als onderwerp van zamenspreking volgens het classikaal bestuur *'s Hertogenbosch*, of volgens hetzelfde bestuur, indien de zaak moet plaats hebben, zij op de tabel voor de kerkvisitatie eene vraag dienaangaande aan den kerkeraad gerigt.

Het hebbe plaats volgens het classikaal bestuur *Zwolle*, 1 kerkeraad in *Leyden* en *Brielle*, kerkeraden in *Hoorn* en *IJzendijke*, bij het vaststellen van de jaarlijksche begrooting; volgens het classikaal bestuur *Breda* en 1 kerkeraad in *Noordbrabant* „bij het doen der „rekening;" volgens den kerkeraad te *Monster* althans niet in Augustus, als voor landgemeenten zeer ongeschikt; volgens den kerkeraad te *Kralingen*, in Augustus, of zooveel eerder, als zij dit noodig oordeelen; volgens den kerkeraad *Middelburg*, vóór 1 October; volgens 1 Waalschen kerkeraad in November; volgens 1 kerkeraad *Drenthe*, zoo dikwerf diakenen het noodig oordeelen; volgens den kerkeraad *Amersfoort*, zoo als in het huishoudelijk reglement zal worden bepaald; volgens 1 kerkeraad in *Wijk* moet de bepaling zoo wel omtrent den tijd als de wijze der behandeling worden weggelaten.

1 kerkeraad in *Noordbrabant* verlangt dat bij deze gelegenheid de aandacht van den kerkeraad bepaald worde op de behoeften der armen.

1 diakonie in *Noordbrabant* vraagt dat hier worde uitgedrukt of de algemeene of bijzondere kerkeraad bedoeld wordt.

1 kerkeraad in *Friesland* protesteert tegen artt. 18—23.

Aan het slot willen de kerkeraden *Kralingen* en *Waddingsveen* laten volgen: „en haar „zoo veel mogelijk ondersteunt."

1 kerkeraad in *Friesland* verlangt voor „kerk" „gemeente" te lezen.

1 kerkeraad in *Friesland* verlangt nog een afzonderlijk artikel omtrent te maken veranderingen in dit reglement.

Aan art. 24 vigerend reglement wordt de voorkeur gegeven door het kerkbestuur *Gelderland* en kerkeraden in *Hoorn*.

Art. 24.

De kerkeraad *'s Gravenhage* oordeelt, dat de bepaling overtollig is, of, indien zij meer beteekenen moet, dan dat dit reglement ook van toepassing is op gesubsidieerde diakonien, dat de redactie dan duister mag heeten.

Het kerkbestuur *Noordholland* maakt ook aanmerking op de woorden „van buiten."

Één kerkeraad in *Drenthe* wil het ook duidelijker hebben uitgedrukt, opdat instellingen van gemengden aard er niet onder begrepen worden.

Het classikaal bestuur *Middelburg* en 1 kerkeraad in *Friesland* zijn van meening, dat

gesubsidieerde diakonien dit reglement niet kunnen nakomen, zonder in botsing te geraken met het burgerlijk gemeentebestuur, hetwelk de subsidie verstrekt.

De kerkeraad *Hendrik Ido Ambacht* zegt, dat het te hopen is, dat de Synode de verbindende kracht mogelijk zal maken.

Bij kerkeraden in *Goes* bestaat de vrees, dat de bepaling leiden zal tot ontrouw aan kerkelijke of aan burgerlijke verpligtingen bij gesubsidieerde diakonien.

De kerkeraad *Rijnzaterwoude* ten slotte verlangt in het reglement een maatregel opgenomen te zien, om de diakonien te dwingen tot naleving van de reglementen der Synode, b. v. door weigering van kerkelijke approbatie eventueel van de predikantsberoeping.

BIJLAGE C.

OVERZIGT van den staat der Nederlandsche Hervormde Kerk.

Nog ééne zaak blijft der Algemeene Synodale commissie over, nadat zij in twee verslagen naar den eisch der kerkelijke wet van al hare werkzaamheden volledige rekenschap heeft afgelegd. Zij is haar opgelegd bij art. 71 van het Algemeen Reglement. De commissie is bereid om ook deze te volbrengen, en gaat een beknopt overzigt U aanbieden van den staat der Nederlandsche Hervormde Kerk. Zij heeft echter goed geoordeeld, om dit jaar te blijven buiten de beschouwingen van den inwendigen toestand, welke in de naast voorgaande jaren vooral meer of min breedvoerig zijn geleverd, doch waarvoor niet in elken tijdkring genoegzame belangrijke stof aanwezig is.

1°. Getal van zielen, gemeenten en predikantsplaatsen.

1°. Bij den uitwendigen toestand der kerk ons alzoo bepalende, brengen wij eerstelijk in een tabèl onder Uw oog de getallen der zielen, der gemeenten en der predikantsplaatsen in hare onderscheidene provinciale ressorten.

PROVINCIEN.	Getal zielen.	Getal gemeenten.	Getal predikanten.	*Aanmerkingen.*
Gelderland	232,295	182	211	Het zielental is naar den stand op 1 Januarij 1856.
Zuidholland.	417,369	201	271	
Noordholland	286,885	156	209	
Zeeland	114,924	101	115	
Utrecht	89,816	67	82	
Friesland	217,085	203	219	
Overijssel	143,809	70	89	
Groningen	163,459	151	163	
Noordbrabant	43,461	93	98	
Drenthe	74,501	48	54	
Limburg	4,217	14	16	
Totalen . .	1,787,911	1,286	1,527	

2°. Predikantstractementen.

2°. In het tijdvak van 1 Mei 1855 tot ult. April 1856, is uit 's Rijks kas verleend:

Eene bijdrage van *f* 400 voor het tractement van een eigen leeraar aan de Hervormde gemeente te *Anna-Paulowna-polder*.

Eene verhooging van het predikantstractement bij de Hervormde gemeente te *Nes* en *Wierum*, ten bedrage van *f* 100 's jaars, bij gelijke verhooging van wege de gemeente.

3°. Rijkssubsidien voor kerkelijke gebouwen.

3°. In het zelfde tijdvak is uit 's Rijks kas als subsidie verleend voor kerkelijke gebouwen aan de Hervormde gemeenten te

Borculo	*f* 1,800
Rottum	1,400
Kantens	300
Westgraftdijk	700
Stitswerd	350
Odoorn	2,000
Schoonebeek	1,000
Berlicum	380
Eijsden	900
Oosterwijk	635
Zierikzee	675
	f 10,140

terwijl bij Koninklijk besluit van den 2den Julij 1855, n°. 52, aan de Hervormde gemeente te *Ens* en *Emmeloord* op *Schokland* is verleend eene toelage van *f* 130 's jaars, tot wederopzeggens toe, ten einde die gemeente in staat te stellen om hare kerk en pastorij naar behooren te onderhouden.

4°. Provinciale subsidien voor kerkelijke gebouwen.

4°. Tot het verleenen van onderstand voor kerken en pastorijen is over 1856 op de provinciale begrootingen uitgetrokken:

in *Noordbrabant*	*Nihil.*
" *Gelderland*	*f* 2,000
" *Zuidholland*	13,500
" *Noordholland*	6,000
" *Zeeland*	*Nihil.*
" *Utrecht*	2,000
" *Friesland*	*Nihil.*
" *Overijssel*	*Nihil.*
" *Groningen*	3,500
" *Drenthe*	*Nihil.*
" *Limburg*	300
	f 27,300

5°. Uit de rapporten der provinciale kerkbesturen is blijkende, dat sedert Mei des vorigen jaars een getal van acht en vijftig candidaten na afgelegd examen als zoodanig is toegelaten. In het voorgaand jaar bedroeg het zeven en veertig.

5°. Getal der toegelaten candidaten tot de Heilige dienst en der studenten.

De staat van studenten in de godgeleerdheid en de daartoe voorbereidende wetenschappen aan de onderscheidene akademien en athenaea was op 1 Mei 1856 als volgt:

Leyden.	Utrecht.	Groningen.	Amsterdam.	Deventer.	Lutherschen.		Remonstranten.	Doopsgezinden.	TOTAAL.
					Evangelische.	Herstelde.			
196	255	76	61	6	11	2	5	19	631

Volgens het verlangen der Synode, uitgedrukt in de zitting van den 27sten Julij 1855, is de opgave door den secretaris gevraagd van de godgeleerde faculteiten. De secretaris der faculteit te *Leijden* voegt bij zijne opgave het berigt, dat onder bovengenoemd getal velen begrepen zijn, die hun propaedeutisch examen nog niet hebben afgelegd. Velen ook die hunne studien niet dáár, maar aan het athenaeum illustre te *Amsterdam* of elders volbrengen; enkelen misschien, die, als kweekelingen van het Evangelisch-Luthersch seminarium te *Amsterdam*, zich alleen tot het afleggen der bij de wet gevorderde examina hebben doen inschrijven, en dat de lessen der hoogleeraren in de faculteit in het afgeloopen akademiejaar door 71 studenten werden bijgewoond, die voor zooverre den secretaris bekend was, allen het voorbereidend examen hadden afgelegd.

De secretaris der faculteit te *Groningen* berigt, dat het getal der studenten in de godgeleerdheid, die gedurende het akademiejaar 1855/56 de lessen over de godgeleerdheid aan de hoogeschool aldaar hebben bijgewoond, 51 beloopt.

Vermoedelijk zijn onder de 631 opgegeven studenten 572 Hervormden. Op 1 Mei 1855 was het getal 592, waaronder naar waarschijnlijkheid 565 Hervormden.

6°. Wat wij geven betrekkelijk den staat der Indische kerken ontleenen wij uitsluitend en alleen aan het rapport, hetwelk de commissie tot de Zaken der Protestantsche kerken in Neêrlandsch Oost- en West-Indien, naar jaarlijksch gebruik, aan de Synode heeft overgelegd, bij conductoire van den 25sten Junij ll., geregistreerd sub n°. 7757.

6°. Staat der Indische kerken.

Bij den aanvang van het verslag zegt de commissie, dat zij niet alleen zegenrijke uitkomsten heeft ontwaard bij de verwijderde gemeenten, maar ook krachtdadige bevordering harer wenschen en pogingen van de zijde der Hooge Regering ondervonden.

Zij heeft dan ook voortgewerkt met vernieuwden ijver aan de haar gegeven taak. Zij

roemt op toenemende deelneming en medewerking. Met blijdschap en heilige feestviering heeft zij dit tijdvak mogen sluiten.

Wat zij voorts van de Indische kerken vermeldt bepaalt zich tot de volgende bijzonderheden.

Op den 9den Augustus 1855 heeft te *Batavia* plaats gehad de vereeniging der Protestantsche en Evangelische Luthersche gemeenten, naar aanleiding van het Gouvernementsbesluit van 24 December 1851, n°. 13, en op den voet van de acte goedgekeurd, blijkens het Gouvernementsbesluit van 28 October 1854, n°. 4. De noodige maatregelen zijn genomen om de hieruit voortvloeijende huishoudelijke schikkingen ten spoedigste te doen plaats hebben.

De heer *J. D. Peters* is op zijn verzoek eervol als lid van het Indisch kerkbestuur ontslagen. Tot lid werd benoemd de heer *D. Tebuurman.* Tot adjunctsecretaris de heer *R. L. Nolthenius.*

Ten gevolge van vroegere voordragten is benoemd en plegtig ingezegend de heer *S. van Dissel*, hulpprediker te Amsterdam voor de gemeente te *Curaçao*, en verder benoemd en georddend tot de Evangeliebediening in *Oost-Indie* de heer *P. F. W. Briët*, candidaat in *Overijssel.*

Het Indisch kerkbestuur heeft zich de zaak aangetrokken der vermeerdering van het getal der predikanten en aldus voldaan aan ons deswege uitgedrukt verlangen. Opzigtens de ontbrekende rapporten zijn we nog buiten staat om mededeeling te doen, daar ze nog niet zijn ontvangen.

Bij Koninklijk besluit van 7 November 1855 n°. 75 is bepaald:

a. dat het getal predikanten bij de Protestantsche gemeenten in *Nederlandsch Oost-Indie* zal zijn negen en twintig;

b. dat acht hunner zullen genieten eene jaarwedde van *f* 6000, vijftien eene jaarwedde van *f* 4800 en zes eene jaarwedde van *f* 3600, boven en behalve de inkomsten bij besluit van 3 Augustus 1849, n°. 64, verzekerd.

De commissie heeft zich gehaast haren dank te betuigen en de opengestelde gelegenheid voor plaatsing van de noodige predikanten tot algemeene kennis te brengen, waarna menigvuldige aanvragen zijn ontvangen, en de voordragten opgemaakt ten gevolge van genomen informatien, personele kennismaking en beoordeeling der kanselgaven. Na onpartijdige en rijpe deliberatien in morgen- en avondzittingen gedurende drie dagen is deze belangrijke aangelegenheid geregeld.

Bij besluit van 5 December 1855, n°. 55, is tot predikant voor de Protestantsche gemeenten in *Neêrlandsch-Indie* benoemd *J. H. Z. Bruinier*, candidaat bij het provinciaal kerkbestuur *Noordholland*, daartoe aanbevolen door de commissie van wege verlof en tijdelijke rust aan eenige ongestelde predikanten van *Indie* verleend.

Op aanbeveling der commissie zijn benoemd bij besluit van 15 Mei ll., n°. 58, tot Indische predikanten de heeren: *H. van Ameyden van Duijm*, *C. G. S. Begemann s. n. Azn.*, *F. J. N. Brouwer*, *J. G. Walraven Krol Lz. n. Jbr.*, *J. M. Verff s. Pzn.*, *B. Braams*, *G. van Gerrevink* en *C. A. L. van Troostenburg de Bruijn.* Terwijl de heer *Bruinier* behoorde tot het *negental*, waarmede de 20 Indische predikanten worden vermeerderd en

alleen toevallig vroeger is voorgedragen, werd zijne bevestiging met die van de nu benoemden verbonden.

Bij besluit van 1°. Junij 1856, n°. 64, is op voordragt der commissie tot predikant bij de Hervormde gemeente op het eiland *St. Eustatius* benoemd de heer *W. T. H. Laret*, candidaat bij het provinciaal kerkbestuur van *Gelderland*.

Den 12den Augustus 1855 werd het voltooide bedehuis te *Passoeroewan* aan de dienst des Allerhoogsten plegtig toegeheiligd. De leeraar *L. P. de Gaay Fortman* sprak naar aanleiding van Psalm 27 v. 4, en voerde de gemeente op tot blijde feestviering. Hulp en medewerking had de kerkeraad van vele zijden ondervonden en men bleef bijdragen om de nog te doene betalingen verder te dekken.

Nadat aan den heer *J. H. Betting*, predikant bij de Hervormde gemeente in *Suriname*, op zijn verzoek eervol ontslag was verleend, werd onder aanbeveling der commissie en naar zijn uitgedrukt verlangen de heer *C. H. Conradi* van *Curaçao* aldaar geplaatst. De heer *S. van Dissel* trad op in de plaats van den heer *Conradi* te *Curaçao* op voordragt der commissie.

De verdienstelijke *Conradi* heeft den 25sten December zijn afscheid te *Curaçao* gepredikt, drie dagen vóór de aankomst van den heer *van Dissel*. De overtogt van deze was lang en vol wisselvalligheden. Hij is ijverig begonnen en in broederlijke vereeniging met zijn ambtgenoot werd predikwerk en herderlijk bezoek geregeld.

In de Evangelisch-Luthersche gemeente in *Suriname* zijn, over het jaar 1855, 57 leerlingen aangenomen op belijdenis. De predikant werkt in overeenstemming met de voorstanders der Evangelische Broedergemeente. De lijders in het militaire hospitaal hebben op zijn voorstel Hervormde en Luthersche bijbels en gezangboeken ontvangen, waarvan veelvuldig gebruik wordt gemaakt.

De kweekelingen *K. J. Tendeloo*, *A. van Ekris* en *J. J. Verhoeff* zijn op verzoek van het bestuur des Zendelinggenootschaps door de commissie geëxamineerd, en na gunstigen afloop uitgenoodigd om den 20sten Junij te worden geordend tot zendelingleeraren en daarvan schriftelijke acte te ontvangen.

In plaats van wijlen den heer *R. T. F. Reudler* is als lid der commissie opgetreden de heer *K. N. Meppen*, predikant bij de Evangelisch-Luthersche gemeente alhier, secundus en tweede secretaris van de Evangelisch-Luthersche Synode en Synodale commissie.

De voorzitter dr. *Timmers Verhoeven* is afgezonden tot de Algemeene Synode. Tot de buitengewone vergadering van bestuurders van het Zendelinggenootschap werd het lid de heer *Meppen* gecommitteerd.

De commissie heeft vooral in dit jaar vele bemoeijingen gehad door talrijke vergaderingen en menigvuldige correspondentien. Noodige adviesen en voorstellen zijn aan het Departement van Hervormde Eeredienst en aan het *Indisch* kerkbestuur toegezonden.

Op den 20sten Junij had eene zeer indrukwekkende plegtigheid plaats, in eene afzonderlijke godsdienstoefening in de Kloosterkerk des namiddags te twee uren.

De bovengenoemde zeven predikanten en drie candidaten werden plegtig ingezegend en geordend. Ook de kweekelingen van het Nederlandsche Zendelinggenootschap erlangden de ordening tot zendelingleeraren. Talrijk en aanzienlijk was de schare der aanwezigen. De voorzitter der commissie dr. *Timmers Verhoeven* onverwacht door ongesteldheid verhinderd zijnde, had het lid professor *van Hengel* de taak op zich genomen om voorganger te zijn bij de plegtige en buitengewone handeling. Slechts eenige uren had de wakkere

grijsaard beschikbaar. En toch was de toespraak even geregeld en belangrijk als warm en bezield.

De hoorders zagen zich terstond geplaatst op het standpunt, om de hooge waardij der beschikking voor het buitenland en de gezegende verwachtingen dezer ure te kunnen beoordeelen.

De keuze der benoemden werd voorgedragen als na rijp overleg geschied en in welgegrond vertrouwen op goede uitkomsten. De aard en bedoeling der Evangeliebediening, ook de eischen en moeijelijkheden in *Indie*, zijn in breeden omvang opengelegd. Met hoogen ernst is gesproken over prediking van Bijbelwaarheid, en de noodzakelijkheid der aanprijzing van onzen Heer Jezus Christus. Krachtig werd aangedrongen op kennis, geloof en liefde en geheel een wandel en leven het heilig Evangelie waardig. De woorden uit het hart zijn aangehoord onder blijkbare belangneming. En de indruk is nog al meer verhoogd, toen plegtige beloften werden vernieuwd en de handoplegging geschiedde door de leden der commissie en gecommitteerden uit het bestuur van het Nederlandsche Zendelinggenootschap, vereenigd met de voor *Indie* bevestigde en verscheidene predikanten zoo uit deze stad als andere gemeenten. Evangeliehoorders en Evangeliedienaren waren diep geroerd. Met plegtige dankzeggingen, gezangen en zegenbeden is gesloten. Aller deelneming en heilwenschen volgden de mannen, die elders in het Godsrijk zullen arbeiden. Mogen ze, opgewekt door den onvermoeiden hoogleeraar, hunnen bevestiger, naar het Woord des Heeren werken, zoo lang het dag is, eer de nacht komt.

Aangemoedigd is de commissie vooral ook door de laatste beschikkingen voor de Evangeliebediening in het Buitenland. Zij is daarom dankbaar aan de Hooge Regering en wenscht naar vermogen bij te dragen tot bloei der *Indische* kerken. De zegen van boven zal ook daartoe in het vervolg niet ontbreken. Zij wenscht dat ons volk in de vreemde gewesten en in het vaderland een toonbeeld zij der weldadige zegeningen van het Evangelisch Christendom.

Deze weinige mededeelingen omtrent den staat onzer kerk mogen u voldoende zijn, en hebben zij vele stoffe geleverd tot reine vreugde; zij worde verhoogd met elk jaar. De Hooge Kerkvergadering blijve hare zorgen wijden aan het waarachtig heil en den bestendigen bloei van het heilig en dierbaar ligchaam. Allen, die tot hare dienst zijn geroepen, mogen zich opmaken en aangorden met moed en kracht, om haar welzijn en haren bloei naar buiten, maar bovenal het leven des Geestes in het binnenste van haar hart te wekken en te verhoogen, en het oog des Almagtigen zij open over haar — dag en nacht — nu en tot het einde der eeuwen.

De Algemeene Synodale commissie voornoemd,

H. G. J. VAN DOESBURGH, *President.*

TIMMERS VERHOEVEN, *Secretaris.*

BIJLAGE D.

RAPPORT van den Quaestor-Generaal van de Algemeene Synode der Nederlandsche Hervormde Kerk.

HOOG EERWAARDE HEEREN!

Door Uwe vergadering van den 20sten Julij 1855 benoemd tot quaestor-generaal, en als zoodanig thans voor de eerste maal in uw midden tegenwoordig, herhaal ik gaarne wat ik vroeger betuigde, dat ik, de mij zoo onverwacht te beurt gevallene onderscheiding op den hoogsten prijs stellende, steeds zal trachten aan het in mij gestelde vertrouwen te beantwoorden. De medewerking, die ik sedert de werkelijke aanvaarding dier betrekking op den 16den November ll. in alle opzigten mogt ondervinden, wordt door mij dankbaar erkend, bij voortduring ingeroepen, en doet mij de hoop voeden, dat het mij onder inwachting van Hooger hulp zal mogen gelukken die gewigtige taak, naar den wensch van mijn hart, ter bevordering van de belangen van de Nederlandsche Hervormde kerk voort te zetten.

Naar aanleiding mijner instructie heb ik 1 Mei ll. een exemplaar van de rekening en verantwoording over het vorig jaar met de bijlagen ingezonden aan de Synodale commissie, om door haar ter tafel van Uwe vergadering te worden gebragt, en kwijt ik mij bij deze van mijne verpligting, om de jaarlijksche rekening en verantwoording van mijne geheele administratie over het vorig boekjaar in Uwe vergadering te doen.

Daartoe overgaande, moet ik alleen nog doen opmerken, dat deze eerste maal die administratie grootendeels het werk is van mijn waardigen voorganger, den heer *L. M. Schouwenburg*, aan wien die belangen zoo wèl waren toevertrouwd. Besloot hij in der tijd de hem aangebodene betrekking van quaestor-generaal niet te aanvaarden, het is mij aangenaam dat hij zich evenwel de betrekking van secundus blijvend heeft laten welgevallen.

REKENING EN VERANTWOORDING OVER HET JAAR 1855.

A. *Algemeene classikale kas.*

ONTVANGST.

1e afd.	Saldo van het vorig jaar (was nadeelig, zie uitgaaf 11de afdeeling).	——
2e 〃	Toelagen van het Rijk	f 44,900.—
3e 〃	Quota van de gemeenten	22,926.65
4e 〃	Synodale handelingen, bedrag der afgeleverden van 1854. . .	1,467.40
5e 〃	Beleeningen	2,000.—
6e 〃	Rente van dito.	253.42
	Geheele ontvangst. . . .	f 71,547.47

UITGAAF.

1e afd.	Synodale kosten:			
	A. Honorarium aan den Secretaris der Synode.			f 2,500.—
	B. De Synode, reis-, verblijfkosten en presentiegelden:			
	a. Aan de leden der vergadering		f 3,622.30	
	b. Verteringkosten		253.50	
				3,875.80
	C. De Synodale commissie, reis-, verblijfkosten en presentiegelden:			
	a. Aan de leden der voorjaarsvergadering . . .		f 1,273.60	
	b. Verteringkosten		104.05	
			f 1,377.65	
	aa. Aan de leden der najaarsvergadering	f 1,260.10		
	bb. Verteringkosten	122.82		
			1,382.92	
	aaa. Aan gecommitteerden der Synodale commissie		26.60	
				2,787.17
				f 9,162.97
2e afd.	Provinciale kerkbesturen, het kerkbestuur van Limburg en de Waalsche commissie:			
	a. Honoraria en bureaukosten aan de secretarissen, reis- en verblijfkosten en presentiegelden aan de leden . . .		f 12,360.—	
	b. Idem aan de secundi		442.50	
				12,802.50
	Over te brengen			f 21,965.47

		Overgebragt	*f* 21,965.47
3ᵉ afd.	Classikale besturen als: honoraria aan de scriba's, kosten der ringvergaderingen, kleine kosten, presentie- en defroijementsgelden aan de leden		26,260.—
4ᵉ 〃	Kosten der kerkvisitatie		6,225.—
5ᵉ 〃	Algemeene classikale vergaderingen, de toelagen		3,900.—
6ᵉ 〃	De provinciale collegien van toezigt, de toelagen		6,400.—
7ᵉ 〃	Drukloon van de Synodale Handelingen		$1,316.55^{5}$
8ᵉ 〃	Beleeningen		3,600.—
9ᵉ 〃	Buitengewone uitgaven		168.54
10ᵉ 〃	Administratiekosten		1,500.—
11ᵉ 〃	Nadeelig saldo van het vorig jaar		53.37^{5}
		Geheele uitgaaf . . .	*f* 71,388.94

De ontvangsten bedragen. . .	*f* 71,547.47
De uitgaven 〃	71,388.94
Geeft een overschot van. .	*f* 158.53

B. *Algemeene Synodale weduwenbeurs.*

Ontvangst.

1ᵉ afd.	Saldo van het vorig jaar (was nadeelig, zie uitgaaf 5ᵉ afdeeling)			——
2ᵉ 〃	Examengelden van 49 candidaten.			*f* 1,225.—
3ᵉ 〃	Contributie van:			
	A. 1431 dienstdoende predikanten, tractement van het Rijk genietende		*f* 14,310.—	
	B. 89 dienstdoende predikanten, zonder Rijkstractement		890.—	
	C. Predikanten in beide Indien dienende, emeriti en met verlof		150.—	
	D. Emeriti predikanten met Rijkspensioen. . . .		1,295.—	
	E. 〃 zonder Rijkspensioen en hoogleeraren. .		235.—	
	F. Buitenlands gediend hebbende predikanten . . .		30.—	
				16,910.—
4ᵉ 〃	Renten:			
	A. Van inschrijvingen $2^1/_2$ pcts. nationale werkelijke schuld:			
	6 maanden van *f* 680,100.— . .	*f* 8,501.25		
	6 〃 〃 680,100.— . .	8,501.25		
			f 17,002.50	
	B. Van beleeningen		461.28	
				17,463.78
	Over te brengen. .			*f* 35,598.78

		Overgebragt.	. ƒ 35,598.78
5e afd.	Additionele artikelen, als: Art. 1	ƒ 370.—	
	〃 2	1,140.—	
	〃 3	480.—	
			1,990.—
6e 〃	Kerkvisitatie, uitgespaarde gelden		5,185.36
7e 〃	Buitengewone ontvangsten:		
	A. Zuivere opbrengst der kerkelijke courant over 1854	ƒ 911.12[5]	
	B. Dito, der te Groningen uitgegevene Evangelische preken	113.60	
	C. Diverse giften	225.50	
			1,250.22[5]
		Geheele ontvangst.	ƒ 44024.36[5]

UITGAAF.

1e afd.	A. Uitkeeringen aan 372 weduwen van predikanten en emeriti.		ƒ 32,157.75
	B. 〃 〃 minderjarigen van 30 predikanten		2,555.25
	C. 〃 〃 5 geïnstitueerde zusters	ƒ 450.—	
	〃 〃 8 〃 dochters	720.—	
			1,170.—
			ƒ 35,883.—
2e 〃	Aankoop van ƒ 11,800 inschrijving 2½ pcts. nation. werkelijke schuld		7,522.50
3e 〃	Buitengewone uitgaven		17.50
4e 〃	Administratiekosten		600.—
5e 〃	Nadeelig saldo van 1854		1.04
		Geheele uitgaaf.	ƒ 44,024.04

De ontvangsten bedragen	ƒ 44,024.36[5]
De uitgaven 〃	44,024.04
Geeft een overschot van	ƒ —.32[5]

C. *Fonds voor noodlijdende kerken en personen.*

ONTVANGST.

1e afd.	Het overschot dezer rekening op 31 December 1854	ƒ 226.66[5]
	Over te brengen.	ƒ 226.66[5]

		Overgebragt .			ƒ 226.66^5
2e afd.	Inzamelingen, als:				
	Collecte uit Nederlandsch Oost-Indie over 1854 . .		ƒ	726.96^5	
	〃 〃 Curaçao over 1854.			37.40	
	Nagekomen over 1854			31.75	
	Gewone over 1855.	ƒ 27,004.15			
	Nagekomen tot 31 December . . .	521.54^5			
				27,525.69^5	
					28,321.81
3e 〃	Beleeningen, aflossing				33,000.00
4e 〃	Rente van inschrijvingen nationale $2^1/_2$ pcts. werkelijke schuld:				
	A. 6 maanden van ƒ 93,200.—		ƒ	1,165.—	
	6 maanden 〃 93,900.—			1,173.75	
	B. 12 maanden 〃 16,300.— fonds Lithauer .			407.50	
	C. 12 maanden 〃 4,600.— fonds Asweiler .			115.—	
	D. 12 maanden 〃 13,500.— fonds Waldenzen			337.50	
			ƒ	3,198.75	
	E. Van beleeningen, hypotheek enz.			1,268.82	
					4,467.57
5e 〃	Buitengewone ontvangsten, als:				
	Overstorting van het fonds B. O.		ƒ	428.04	
	Gift van N. N.			25.—	
	Legaat van nu wijlen mejufvrouw *A. C. Borst*. .			400.—	
					853.04
		Geheele ontvangst			ƒ 66,869.08^5

UITGAAF.

1e afd.	Kleine toelagen aan binnenlandsche gemeenten.	ƒ 1,570.—
2e 〃	Kleine toelagen aan buitenlandsche gemeenten	7,685.—
3e 〃	Groote toelagen aan binnenlandsche gemeenten.	16,008.—
4e 〃	Toelagen aan buitenlandsche gemeenten bestaande uit eigene renten	860.—
5e 〃	Beleeningen	38,500.—
6e 〃	Aankoop ƒ 1,400 inschrijving $2^1/_2$ pcts. nationale werkelijke schuld	894.68^5
7e 〃	Buitengewone uitgaven.	106.45
8e 〃	Administratiekosten.	400.—
	Geheele uitgaaf	ƒ 66,024.13^5

De ontvangsten bedragen. .	ƒ	66,869.08^5
De uitgaven 〃 . .		66,024.13^5
Geeft een overschot van	ƒ	844.95

D. *Fonds tot verbetering van de schraalste predikantstractementen.*

ONTVANGST.

1e afd. Dit de eerste rekening zijnde, is hier geen saldo over te brengen.			
2e 〃 Vrijwillige bijdragen over 1854	*f*	$4,295.78^5$	
Nagekomen over 1854		55.92	
	f	$4,351.70^5$	
Dito over 1855		$4,501.19^5$	
			f 8,852.90
3e 〃 Renten:			
A. Van inschrijving $2\frac{1}{2}$ pcts. werkelijke schuld:			
6 maanden *f* 3,200, verschenen 1 Julij 1855 . .	*f*	40.—	
6 maanden 3,500, 〃 1 Januarij 1856		43.75	
	f	83.75	
Af: bijbetaalde rente bij aankoop .		8.75	
	f	75.—	
B. Van beleeningen		29.17	
			104.17
Geheele ontvangst			*f* 8,957.07

UITGAAF.

1e afd. Betaalde tractementsverhoogingen	*f* 1,650.—
2e 〃 Beleeningen	5,000.—
3e 〃 Aangekochte *f* 3,500 inschrijving $2\frac{1}{2}$ pcts. werkelijke schuld . .	2,168.50
4e 〃 Administratiekosten (pro memoriâ).	
Geheele uitgaaf	*f* 8,818.50

De ontvangsten bedragen . . .	*f* 8,957.07
De uitgaven 〃 . . .	8,818.50
Geeft een overschot van	*f* 138.57

Ter toelichting van elk der vier hoofdafdeelingen der rekening over 1855 diene het volgende:

EERSTE HOOFDAFDEELING.

De Algemeene Classikale Kas.

Bij het sluiten der rekening over 1855 waren al de quota behoorlijk ingekomen.

De gemeenten van *Lobith*, *Ooij* en *Persingen*, classe *Nijmegen*, hebben aangeboden, te beginnen met 1857, jaarlijks ieder *f* 5 quota te betalen.

De drukloonen der Synodale Handelingen over 1854 betaald zijnde, was het voordeelig saldo over dat jaar slechts *f* 150.84⁵, doch nu zal de opbrengst daarvan over 1853 ad *f* 1275 dan ook geheel als avans kunnen worden aangemerkt.

De staat der kas is gunstig, daar de geplaatste gelden met *f* 1600 zijn vermeerderd, en de rekening sluit met een overschot van *f* 158.53.

De renten van de uitgezette gelden, waartoe de hoogere koers van het geld heeft medegewerkt, bedroegen *f* 253.42.

Naar aanleiding van het Koninklijk besluit van 24 November 1823, n°. 49, zijn, bij Ministerieel besluit dd. 18 Januarij 1856, de uitgespaarde gelden van de kerkvisitatie over 1855, bedragende *f* 5185.36, gestort in de Algemeene Synodale weduwenbeurs.

TWEEDE HOOFDAFDEELING.

De Algemeene Synodale Weduwenbeurs.

Aan dit fonds mogten in 1855 geene legaten ten deel vallen.

De opbrengst der Evangelische preken was *f* 113.60, en alzoo *f* 14.88 minder dan in 1854.

Van de kerkelijke courant, Weekblad voor de Nederlandsche Hervormde kerk, werd in 1855 ontvangen over 1854 *f* 1041.12⁵, waarop eene korting is toegestaan van *f* 130 voor de gratis exemplaren aan de classikale correspondenten afgeleverd. Het gunstig vooruitzigt voor het vervolg, waarvan in het vorige verslag werd melding gemaakt, heeft zich allezins door toenemend debiet verwezenlijkt. Er werden in 1855 afgeleverd:

1e kwartaal	1285	exemplaren.
2e 〃	1327	〃
3e 〃	1346	〃
en 4e 〃	1353	〃

En is dan ook 1 April 1856 bij mij ingekomen over 1855 *f* 2159.50, zijnde *f* 1248.37⁵ meer dan immer het geval was.

Onder de bijzondere giften, in 1855 met dankbaarheid ontvangen, komt wederom voor de gewone *f* 10 van eene onbekende, door tusschenkomst van den quaestor der classe *Leeuwarden*.

De uitkeeringen hebben, volgens besluit dd. 12 Julij 1855 (zie Synodale Handelingen blz. 36), ad *f* 90 over 12 maanden plaats gehad.

aan	372	weduwen van predikanten en emeriti		ƒ 32,157.75
in	30	posten aan minderjarigen		2,555.25
aan	5	geïnstitueerde zusters	ƒ 450.—	
〃	8	dito dochters	720.—	
				1,170.—
totaal	415	posten, beloopende		ƒ 35,883.—

Ook in 1855 is weder ƒ 1970.50 te veel uitgekeerd, en ik acht het niet ondienstig daarop te wijzen, want aan de weduwen, minderjarigen enz. is betaald:

over 1850.	ƒ 32,425.—
〃 1851.	35,812.40
〃 1852.	36,940.74^{5}
〃 1853.	35,909.—
〃 1854.	35,780.50
〃 1855.	35,883.—
	ƒ 212,750.64^{5}

Terwijl de contributien en de renten van het kapitaal op het grootboek, bij Koninklijk besluit dd. 22 Augustus 1849, n°. 94, uitsluitend daartoe aangewezen, bedroegen:

in 1850	ƒ 32,740.—	
〃 1851	33,202.50	
〃 1852	33,566.57^{5}	
〃 1853	33,875.25	
〃 1854	34,032.—	
〃 1855	33,912.50	
		201,328.82^{5}
alzoo over die jaren te veel		ƒ 11,421.82

Aan de ontvangst van ƒ 5185.36 voor uitgespaarde gelden van de kerkvisitatie is hoofdzakelijk toe te schrijven, dat er in 1855 ƒ 11,800 inschrijving $2^{1}/_{2}$ percents werkelijke schuld is kunnen worden aangekocht.

Aangenaam is het mij te kunnen mededeelen, dat de weduwe uit *Middelburg*, even als zulks reeds sedert 1849 het geval was, afstand deed van de ƒ 90, haar komende over 1855. Even lofwaardig hebben ook de erven van mevrouw de weduwe *J. Berkers* de ƒ 72 over 1855 aan dit fonds geschonken, hetwelk in de rekening over 1856 zal worden opgenomen.

Het 7de jaarlijksche kort verslag is verzonden.

DERDE HOOFDAFDEELING.

Fonds voor noodlijdende kerken en personen.

Van de collecte over 1854 is later nog ingekomen	*f*	31.75
De collecte over 1855 bedroeg	*f*	27,004.15
Waarbij gevoegd het nagekomene tot heden		523.54[5]
Totaal	*f*	27,527.69[5]

In 3 gemeenten, wie buitengewone rampen getroffen hebben, heeft geene collecte plaats gehad.

De gemeenten *Korendijk* onder de classe *Brielle;*

Beers c/a „ „ „ *Leeuwarden;*

Hiaure „ „ „ *Dokkum;*

en *Hoornsterzwaag* „ „ *Heerenveen*

zijn herhaaldelijk doch te vergeefs tot het doen van collecte aangemaand. In de laatstgenoemde gemeente is sedert 1848 alléén in 1851 gecollecteerd geworden.

Dankbaar zij hier vermeld de ontvangst van een legaat groot *f* 400, vrij van successieregt aan dit fonds besproken, bij testamentaire dispositie in dato 24 Januarij 1853, door mejufvrouw *Agnieta Cornelia Borst*, overleden 9 Julij 1855, van een gift groot *f* 25, van *N. N.* met het bijschrift: „Ik heb het om niet gekregen", door tusschenkomst van den fungerenden kerkmeester te *Fijnaart* — en eindelijk, dat, naar aanleiding eener missive van de Algemeene Synodale commissie van 15 Mei 1855, dit fonds, bij dispositie van Zijne Excellentie den heer Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst dato 20 Julij 1855, n°. 8, voorwaardelijk werd in 't bezit gesteld van het bij de classikale kas bekende fonds B. O. bedragende, met inbegrip van een verkocht certificaat $2^1/_2$ pct. werkelijke schuld groot *f* 500, *f* 428.04.

Voor al de bovenstaande ontvangsten is, met bijvoeging van een vroeger onbelegd gebleven saldo, aangekocht *f* 1400 inschrijving van $2^1/_2$ percents werkelijke schuld.

Aan 41 binnenlandsche gemeenten werden kleine toelagen verstrekt, te zamen bedragende *f* 1570.

De ondersteuning, in 144 posten aan predikantsbetrekkingen verleend, bedroeg in 1855 *f* 7615.

13 gemeenten ontvingen, tot den aanbouw of de herstelling van kerken, aan groote toelagen *f* 16008.

De reeds toegestane, doch tot heden onopgevraagde toelagen zijn:

over 1841	. . . .	*f* 1,000.00
" 1853	. . . .	2,525.00
" 1854	. . . .	24,585.00
" 1855	. . . .	21,855.00
		f 49,965.00
hierbij gevoegd de gelden nòg overig, zie opgave aan de Synodale commissie dd. 28 April 1855, n°. 2123	. . . .	127.45
		f 50,092.45

Op 31 December 1855 was daarvoor aanwezig:

1°.	beleeningen en prolongatien	*f* 38,500
2°.	op hypothecair onderpand uitgegeven, volgens Synodale beschikking dd. 11 Julij 1854 en bepaalde aanwijzing der Synodale commissie	9,000.00
3°.	*f* 2000 aandeelen 3½ pct. Amortisatie-Syndicaat . . .	1,747.50
4°.	het saldo in kas	844.95
		f 50,092.45

Hierbij kan niet door mij worden opgegeven welke personen tot het genieten van onderstand worden voorgedragen, evenmin de namen van hen die vroeger onderstand genoten, doch nu niet voorkomen hetzij door overlijden, verbeterde omstandigheden als anderzins; en wel, omdat de vroegere tabellen door anderen zijn vervangen geworden, die niet, zoo als plag te geschieden, door den quaestor-generaal aan de classikale besturen zijn toegezonden. Het gevolg daarvan is geweest dat niet alle classikale besturen die aan mij hebben doen toekomen.

Vierde Hoofdafdeeling.

Fonds tot verbetering van de schraalste predikantstractementen.

De rekening en verantwoording van dit fonds geschiedt thans voor de eerste maal en over twee jaren, 1854 en 1855. De finantiële toestand daarvan is gunstig.

De bijdragen over 1854 bedroegen *f* 4351.70⁵, en die over 1855 *f* 4501.19⁵.

De tot 31 December 1855 gemaakte rente beliep *f* 104.17.

Het vaste kapitaal bestaat thans (met de *f* 3600 dit jaar aangekocht) reeds uit *f* 7100 inschrijving van $2^1/_2$ percents werkelijke schuld.

Als giften zijn ingekomen:

f 50 van den predikant te *Eenum*, boven zijne gewone bijdrage van *f* 2;

25 van N.N. onder de classe *Sneek*,

en 35, Januarij 1856, uit *Lobith*, met het volgende daarbij geschreven aan den quaestor der classe *Nijmegen:*

„ *Lobith.* Eenige leden der Hervormde gemeente alhier, die gaarne naar hun vermogen „ iets willen bijdragen tot vermeerdering van het fonds ter verbetering der schraalste predi- „ kantstractementen, bieden daartoe eene bijdrage aan van *f* 35. Vurig wenschen zij, dat „ dit blijk hunner hooge ingenomenheid met genoemd fonds de belangstelling van vele leden „ onzer vaderlandsche Hervormde kerk moge opwekken, en hen aansporen om door milde „ bijdragen deze allezins aanbevelingwaardige zaak te helpen bevorderen."

Tegenover dat vele goede moet ik ook mededeelen, dat er veel tegenkanting bestaat. Van vele zijden werden bij de betaling bemerkingen gevoegd, vooral tegen het kapitaliseren der gelden. Sommige toegezegde bijdragen zijn niet ingekomen. Bij overmaking van de belangrijke som van *f* 20 uit den ring *Vlst* is mij uitdrukkelijk verklaard, dat die gift voor het laatst werd geschonken indien men voortging met het kapitaliseren van een gedeelte der gelden.

Een en ander meende ik onder Uwe aandacht te moeten brengen.

Amsterdam, den 21sten Junij 1856.

De Quaestor-Generaal der Synode

C. VAN RINSUM Jr.

BIJLAGE E.

RAPPORT van de Commissie voor de zaken der Evangelische gemeenten in de valleijen van Piemont, aan de Hoog Eerwaarde Algemeene Synode der Hervormde Kerk der Nederlanden, vergaderende den 2den Julij en volgende dagen.

HOOG EERWAARDE HEEREN!

De commissie uit de Walsche kerken voor de zaken der Waldenzen heeft de eer Uw Hoog Eerw. haar jaarlijksch rapport te doen toekomen.

I. Wij beginnen, als naar gewoonte, met het onderwijs, en wel met den staat

1°. *der lagere scholen*, *gemeente- en gehuchtscholen* genoemd.

Het blijkt uit de opgave van het hoofdbestuur, dat de scholen geregeld gehouden zijn, en over het algemeen goede vruchten hebben opgeleverd.

Op twee plaatsen worden door het hoofdbestuur toelagen voor scholen aangevraagd. Het getal der scholieren in al de gemeenten bedroeg 4792, dus 55 minder dan in het vorige jaar.

2°. *De Meisjesscholen.*

Omtrent de meisjesscholen wordt ons niets bijzonders medegedeeld; alleen wordt ons comité bedankt voor de toelage van fr. 50, verleden jaar aan elf meisjesscholen toegestaan.

Het jonge jufvrouwen kostschool

gaat geregeld zijn gang onder de leiding van mejufvrouw *Appia*; men telt er thans 40 élèves, waaronder 10 kostmeisjes; men zoude gaarne eene vergrooting van het schoollocaal zien, maar het hoofdbestuur schrijft ons daar vooreerst niet aan te denken valt, daar hetzelve voor de school reeds een tekort heeft van fr. 400.

Het collegie, de Latijnsche school en de Normaalschool.

Op het collegie zijn 55 leerlingen.

Op de Normaalschool telde men 10 kweekelingen; reeds 8 arbeiders gingen van daar uit, zoodat deze inrigting aan de belangstelling van ons comité blijft aanbevolen.

De theologische faculteit, die met Augustus zoude in werking treden, is in October ll geopend. Deze godgeleerde faculteit is eene vestiging, die men aan de Noord-Amerikanen te danken heeft; te *Boston New-York* enz. is eene som van ruim *fr.* 120,000 bijeengebragt, waarvan de opbrengst bestemd is, zoo voor professoren als voor beurzen ten behoeve van studerenden. De heeren *Revel van Bobi* en *Geymonat*, Evangelist te *Genua*, zijn voorloopig met het onderwijs belast.

De akademien.

Van het Oratoire te *Genève* is de heer *Amedée Monastier* na afgelegd examen tot de predikdienst toegelaten; hij neemt aanvankelijk de dienst te *Bobi* waar. Voorts zijn op gemeld Oratoire 8 jongelingen, die zich voor de Valleijen voorbereiden; 2 van hen houden zich tijdelijk te *Florence* op, om zich in de Italiaansche taal te oefenen.

Aan de akademie van *Genève* bevindt zich één student, aan die van *Berlijn* twee.

II. Wij gaan ten tweede over tot den staat der armen en der liefdadige gestichten.

1°. *Staat der armen.*

Het getal der bedeelden bedroeg 2737, dat der ondersteunde huisgezinnen 968. Uitgegeven gelden *fr.* 7192. Indien men er *Turin* bijvoegt, waren er bedeelden 3044, en uitgaven *fr.* 8425.

De vermindering van ondersteunde huisgezinnen (zijnde er dit jaar 118 huisgezinnen minder dan het vorige jaar) moet worden toegeschreven aan de mindere duurte der levensmiddelen, en ook dat vele familien bij het begin van den winter werk hebben gevonden zoo in *Frankrijk* als in het *Sardinisch-eiland.* De behoefte blijft er zich evenwel zéér doen gevoelen en men spreekt nog veel van landverhuizing; het zeggen is, tot 200 huisgezinnen toe, zouden zich dit jaar naar *Zuid-Amerika* begeven.

2°. *Pensioenen en toelagen.*

Het getal der weduwen is met ééne verminderd, dat der rustende predikanten met één vermeerderd.

3°. *Het hospitaal.*

Deze inrigting heeft dit jaar een treurig verlies geleden door den dood van de diakonesse mej. *Rosalie Mattheij*, maar heeft verder in dringende behoeften voorzien; doorgaands waren alle bedden bezet.

De geldelijke toestand was als volgt:

Inkomsten	fr.	20,694.09
Uitgaven		13,577.33
Over.	fr.	7,116.76
Hiervan op het budget van 1856.		2,961.82
Blijft in kas.	fr.	4,154.94

Wat het weeshuis aan gaat het getal der weezen is hetzelfde als het vorig jaar, namelijk 24.

Het comité van dames in Engeland, waar ons het vorige jaar van geschreven werd, dat het gelden zocht te verzamelen voor een meer geschikt locaal, heeft zijn doel bereikt; het hoofdbestuur heeft reeds grond aangekocht, en reeds worden de fundamenten van een nieuw gebouw gelegd. Ook hebben zich eenige comités en enkele personen verbonden voor deze of gene der weesmeisjes jaarlijks *fr.* 100 bij te dragen, tot zij het gesticht verlaten.

III. Wij deelen Uw Hoog Eerw. verder mede den staat der kerken en der predikantsplaatsen.

In de gemeente van *Latour*, nog altijd vacant door het emeritaat van den heer *Peyrot*, is de heer *B. Malan* beroepen, die aan het einde van Augustus aldaar is bevestigd; tegelijkertijd is de candidaat *Amedée Monastier* van het oratoire van *Genève* geconsacreerd.

IV. Wij voegen hier nog eenige mededeelingen bij omtrent de Evangelieverspreiding.

Zij heeft zich van de laatste schokken hersteld, wordt met vernieuwden ijver voortgezet, en meer en meer als de heilige roeping der Waldenzen beschouwd.

De gevestigde Evangelische zendingsposten zijn de volgende:

Pignerol, Turin, Genua, Tavane, Sarone en Nice.

Op die posten zijn werkzaam:

6 predikanten;
4 Evangelisten;
8 meesters en meesteressen;
4 colporteurs;

te zamen 22 arbeiders.

Men rekent het getal der Neoprotestanten die geregeld de prediking bijwonen op 1000, dat der Communieten op 200.

De kerk te *Nice* zal weldra onder dak zijn, het gebouw, te *Turin* bestemd voor het hospitaal, de scholen enz., is reeds zeer gevorderd.

Te *Pignerol* wordt ook met ijver voortgebouwd, maar te *Genua* wordt door de stedelijke regering de opbouw der kerk bemoeijelijkt; daar evenwel de toestemming van het Gouvernement daar is, kan dit werk wel vertraagd, maar niet belet worden.

V. Wij willen eindelijk Uw Hoog Eerw. nog *eenige bijzonderheden* mededeelen.

De Eerw. *D. Gilly*, secretaris en tresorier van het Londonsch comité, is overleden. Het Londonsch comité heeft besloten, tot nagedachtenis van dien ijverigen vriend der Waldenzen, eene nieuwe pastorij te *Latour* te doen bouwen; de oude pastorij zoude nu voor den onderwijzer dienen. De oudste zoon van *Gilly* is in zijns vaders plaats gekozen.

Na Uw Hoog Eerw. wederom het belangrijkste te hebben medegedeeld van hetgeen uit de valleijen tot onze kennis is gekomen, voegen wij alleen nog bij ons berigt, dat ons comité vergaderd is geweest te *'s Gravenhage* den 2den Julij ll., en dat er in het personeel van ons comité geen verandering is gekomen. Tot ons leedwezen heeft de heer *Revel* verlangd ontslagen te worden van zijne betrekking als secretaris, waarvan de werkzaamheden voorloopig door den president worden waargenomen.

Bij de overlegging van het extract der kwitantien der door ons in het vorige jaar overgemaakte gelden voegen wij onze gebeden, dat het den Heer behage Uw Hoog Eerw. te zegenen in uwe gewigtige betrekkingen en werkzaamheden en haar bevorderlijk te doen zijn aan de komst van Zijn Rijk.

De commissie voor de zaken der Evangelische gemeenten in de valleijen van Piemont,

Namens dezelve,

E. A. ZUBLI,
Lid van genoemde commissie.

EXTRACT uit de kwitantien der Evangelische kerken in de Valleijen van Piemont, wegens de subsidie aan dezelve in 1855 door de commissie der Waalsche kerken in het Koningrijk der Nederlanden voor de zaken der Waldenzen toegezonden.

Rora,	De armen	*L* 72.—	
	Groote school 125, ondermeester 25	150.—	
	Vier kleine scholen 70, meisjesschool 50	120.—	
			L. 342.—
Bobi,	De armen	150.—	
	Groote school 80, ondermeester 40	120.—	
	Zes kleine scholen 135, meisjesschool 50	185.—	
			455.—
Villar,	De armen	162.—	
	Groote school 80, ondermeester 40	120.—	
	Twaalf kleine scholen	284.—	
	Mejufvr. Car. Grill	80.—	
			646.—
Latour,	De armen	144.—	
	Groote school 80, ondermeester 40	120.—	
	Acht kleine scholen	171.—	
	De weduwe *Peyvan*	100.—	
			535.—
Angrogne,	De armen	198.—	
	Groote school 80, ondermeester 40	120.—	
	Elf kleine scholen.	272.—	
	Meisjesschool	50.—	
			640.—
St. Jean,	De armen	150.—	
	Groote school 100, ondermeester 80	180.—	
	Zes kleine scholen.	126.—	
			456.—
		Transporteren	*L.* 3074.—

		Per transport	*L.*	3074.00
Prarustin,	De armen . . f	156.—		
	Groote school 100, ondermeester 40.	140.—		
	Twaalf kleine 332, een meisjesschool 50 . . .	382.—		
	De weduwe *Rostaing*.	60.—		
				738.—
St. Germain,	De armen	84.—		
	Groote school 125, ondermeester 40.	165.—		
	Negen kleine scholen.	231.—		
	De weduwe *Monnet*	60.—		
				540.—
Pramol,	De armen	72.—		
	Groote school 125, ondermeester 40.	165.—		
	Acht kleine scholen 173, meisjes 50	223.—		
				460.—
Pomaret,	De armen	108.—		
	Groote school 125, ondermeester 30.	155.—		
	Elf kleine 283, een meisjesschool 50	333.—		
				596.—
Massel,	De armen	60.—		
	Groote school 135, ondermeester 25.	160.—		
	Tien kleine scholen	195.—		
	Een meisjesschool.	50.—		
				465.—
Rodoret,	De armen	26.—		
	Groote school 200, ondermeester 15.	215.—		
	Vijf kleine scholen	93.—		
	Een meisjesschool.	50.—		
				384.—
Ville Sèche,	De armen	144.—		
	Groote school 125, ondermeester 35 . . .	160.—		
	Zestien kleine en een meisjesschool	510.—		
	De weduwe *Rostaing*, schoonmoeder	60.—		
	Mevr. *Jahier*	60.—		
				934.—
Maneille,	De armen	30.—		
	Groote school 212, ondermeester 15.	227.—		
	Vijf kleine 80, een meisjesschool 50	130.—		
	Vergoeding der belasting	32.40		
				419.40
Praly,	De armen	52.—		
	Groote school 125, ondermeester 25	150.—		
	Twaalf kleine 209, een meisjesschool 50 . . .	259.—		
				461.—
		Transporteren	*L.*	8071.40

		Per transport *L.*	8071.40
Praly,	Vergoeding der belasting	32.40	
	Drie deken der 1ste klasse, à 120	360.—	
	Twee id. 2de 〃 à 90	180.—	
	Twee emeriti predikanten, à 240	480.—	
	Eén emeritus predikant	120.—	
	Een emeritus regent	100.—	
	Een id. gratificatie	80.—	
			1320.—
	Het gasthuis	3000.—	
	Latijnsche scholen	1000.—	
	Normaal school	500.—	
	School voor jongejufvrouwen	300.—	
	School te Pignerol.	150.—	
	Den rector *A. Monastier*	200.—	
	Den professor *Rollier*, gratificatie	100.—	
	Gift voor de evangelisatie	85.—	
	Reiskosten naar *Turin* enz.	72.—	
			5407.—
	Het asylum te *Turin*.	600.—	
	Den heer *Monastier*	360.—	
	Den heer *Bonjour*, predikant	500.—	
			1460.—
			L. 16290.80

Voor extract conform,

PASSAVANT, *Trésorier.*

OPGAVE VAN DE GIFTEN

TEN BEHOEVE VAN DE NOODLIJDENDE KERKEN.

COLLECTE 1856.

Classe *Arnhem.*

Arnhem.	*f* 151.50
Oosterbeek. . . .	21.25
Rozendaal. . . .	14.00
Velp	70.00
Rhede	25.00
Elkom	25.00
Spankeren. . . .	23.50
Dieren	30.40^5
Wageningen . . .	48.35
Renkum c. a. . .	13.00
Bennekom. . . .	9.75
Ede.	14.00
Scherpenzeel . . .	9.25
Hoevelaken . . .	6.50
Lunteren	21.00
Otterloo.	1.16^5
Apeldoorn. . . .	50.00
Beekbergen . . .	5.85
Nijbroek	8.75
Terwolde	10.00
Twello	28.40^5
Wilp	10.25
Voorst	27.18^5
Loenen.	9.66^5
Hall.	7.30
Brummen	50.50^5
Hoenderloo . . .	3.16^5
Totaal	*f* 694.74^5

Classe *Nijmegen.*

Nijmegen	*f* 158.40
Ooij en Persingen .	5.44^5
Beek en Ubbergen .	17.50
Beuningen c. a. .	11.65
Neerbosch c. a. .	18.00
Heumen c. a. . .	8.35
Over- en Neder-Asselt	7.76^5
Batenburg. . . .	6.00
Wychen en Leur. .	6.57^5
Altforst c. a. . .	5.63^5
Maasbommel c. a. .	3.34
Wamel c. a. . .	5.50
Leeuwen c. a. . .	1.25
Horssen	4.00
Druten c. a. . .	7.40
Winssen	1.75
Burgharen c. a. . .	3.00
Elst.	27.95
Lent.	5.00
Gent c. a. . . .	7.50
Bemmel c. a. . .	6.60
Herwen c. a. . .	3.37^5
Lobith	31.04
Angeren	4.00
Huissen	3.85
Elden	5.00
Transporteren	*f* 365.87^5

Per transport	*f* 365.87^5
Driel	10.86^5
Heteren.	9.06
Randwijk c. a. . .	7.00
Hemmen	8.00
Zetten c. a. . . .	6.03
Valburg c. a. . .	10.48^5
Slijk-Ewijk c. a. .	6.56
Herveld.	10.25
Totaal	*f* 434.12^5

Classe *Zutphen.*

Zutphen.	*f* 174.73
Gorssel.	11.61
Warnsveld. . . .	32.00
Almen	22.70
Laren	11.25
Lochem.	48.26^5
Gelselaar	7.30^5
Geesteren	12.50
Ruurlo	54.00
Vorden.	26.77^5
Doesburg	49.48
Steenderen. . . .	26.90
Hengelo	11.65
Keppel	14.01^5
Drempt.	24.26^5
Transporteren	*f* 527.44^5

Per transport	*f* 527.44^{5}
Angerlo	21.18
Lathum	4.33^{5}
Westervoort	12.10
Zevenaar	18.00
Didam	7.12
Wehl	1.46^{5}
Doetinchem	26.20
Hummelo	18.21
Zelhem	21.60
Zeddam	5.25
's Heerenberg	11.53^{5}
Gendringen	30.38
Terborgh	12.31
Silvolde	7.37^{5}
Dinxperlo	19.80
Varsseveld	17.68
Winterswijk	40.52^{5}
Groenlo	17.60
Rekken	10.35
Neede	7.00
Eibergen	22.85
Borculo	34.47
Lichtenvoorde	7.00
Breedevoort	8.25
Aalten	14.47
Totaal	*f* 925.00

Classe *Tiel.*

Tiel	51.43
IJzendoorn	2.50
Ochten	4.32
Hien en Dodewaard	7.43
Echteld	6.30
Zoelen	10.00
Avezathe	4.50
Drumpt	3.35
Wadenoijen	3.00
Culenborg	30.01
Tricht	5.70
Buurmalsen	7.50
Erichem	6.00
Buren	9.70
Asch	3.44
Zoelmond	
Transporteren	*f* 155.18

Per transport	*f* 155.18
Beusichem	3.43
Ingen	
Eck en Wiel	3.80
Maurik	8.42
Rijswijk	4.65
Ravenswaaij	1.24
Ommeren	7.27^{5}
Lienden	7.00
Kesteren	5.00
Opheusden	10.00
Totaal	*f* 205.99^{5}

Classe *Bommel.*

Zaltbommel	*f* 23.85
Hurwenen	2.50
Rossem	2.15^{5}
Heerewaarden	3.10^{5}
Driel	6.60
Hedel	11.62
Well en Ammerzoden	2.32
Bruchem c. a.	3.50
Nederhemert	5.00
Aalst	3.35
Pouderoijen c. a.	4.20
Brakel	2.00
Zuilichem c. a.	6.75
Gameren	4.71
Tuil	5.00
Haaften	1.25
Hellouw	1.25
Herwijnen	6.25
Vuren en Dalem	3.50
Rhenooij c. a.	2.50
Beest	13.78^{5}
Rumpt	2.47^{5}
Deil c. a.	5.29^{5}
Geldermalsen	4.55
Est	0.80
Meteren	2.50
Waardenburg c. a.	7.75
Opijnen c. a.	4.30
Varik	1.76
Ophemert	8.87
Totaal	*f* 153.50^{5}

Classe *Harderwijk.*

Harderwijk	*f* 30.46^{5}
Hierden	6.40^{5}
Ermelo	5.00
Putten	25.90
Nijkerk	39.50
Voorthuizen	14.55
Barneveld	29.34
Kootwijk	1.35
Garderen	8.00
Elspeet	6.41
Hattem	13.25
Vorgten	11.00
Veessen	16.05
Heerde	22.75
Epe	25.76
Oene	7.46^{5}
Vaassen	15.80
Nunspeet	
Doornspijk	31.11
Oldebroek	12.60
Oosterwolde	20.15
Elburg	42.52
Wapenvelde	4.77
Totaal	*f* 390.14^{5}

Classe *'s Gravenhage.*

's Gravenhage	*f* 556.95
Delft	158.33^{5}
't Woud	8.55
De Lier	10.30
Schipluiden	10.08
Pijnakker	17.00
Nootdorp	5.50
Zoetermeer	23.05
Voorburg	70.30
Wassenaar	49.23^{5}
Scheveningen	17.65
Loosduinen	19.17^{5}
Ter Heijde	
Monster	27.00
's Gravezande	26.55
Naaldwijk	38.05^{5}
Wateringen	6.25
Transporteren	*f* 1043.98

Per transport	*f* 1043.98
Rijswijk	22.43
Leijdschendam . .	18.15
Totaal	*f* 1084.56

Classe *Rotterdam.*

Rotterdam (Nederd. gemeente) . . .	*f* 1136.69
Id. (Engelsche gem.)	32.38
Id. (Schotsche gem.)	16.24^5
Schiedam	232.15
Vlaardingen . . .	84.29
Rozenburg. . . .	9.00
Maasland	21.59
Maassluis	35.46
De Kethel. . . .	8.08^5
Delfshaven. . . .	34.50
Hillegondsberg . .	23.63
Overschie	22.00
Berkel	13.00
Bergschenhoek . .	15.00
Bleiswijk	9.48
Moerkapelle . . .	4.96
Zevenhuizen . . .	15.30
Kralingen	49.54
Kapelle a/d IJssel .	16.50
IJsselmonde . . .	4.00
Charlois.	25.00
Pernis	5.31
Hoogvliet	2.50
Poortugaal. . . .	14.82
Rhoon	14.13
Barendrecht . . .	9.60
Totaal	*f* 1855.16

Classe *Leyden.*

Leyden.	*f* 283.37
Noordwijk Binnen .	11.92
Noordwijk aan Zee .	6.11^5
Noordwijkerhout. .	4.50
Hillegom	37.50
Lisse.	55.00
Sassenheim. . . .	51.60
Transporteren	*f* 450.00^5

Per transport	*f* 450.00^5
Voorhout	5.21^5
Warmond	27.95
Oegstgeest. . . .	15.50^5
Rijnsburg	21.15
Katwijk Binnen . .	
Katwijk aan Zee. .	57.10
Valkenburg . . .	14.63
Voorschoten . . .	44.56
Kage.	4.50
Alphen.	40.70
Oudshoorn. . . .	15.75
Woubrugge . . .	12.17
Hoogmade. . . .	7.10
Koudekerk. . . .	26.43^5
Leyderdorp. . . .	60.19
Soeterwoude . . .	3.90
Benthuizen. . . .	4.70
Hazerswoude . . .	15.61^5
Boskoop.	17.17
Zwammerdam. . .	11.00
Woerden	16.95
Bodegraven . . .	32.13
Aarlanderveen. . .	9.54
Nieuwkoop. . . .	8.60
Noorden.	4.50
Zevenhoven . . .	7.50
Kalslagen en Nieuveen	
Lange en Korter Aar.	11.00
Rijnsaterwoude . .	5.18^5
Oude Wetering . .	14.82^5
Leymuiden. . . .	30.65
Totaal	*f* 996.22^5

Classe *Dordrecht.*

Dordrecht	*f* 251.40
Zwijndrecht . . .	17.50
Dubbeldam . . .	4.10
Groote Lind . . .	4.50
H. I. Ambacht . .	18.00
Heerjansdam . . .	11.17
Rijsoord.	10.40
Ridderkerk. . . .	15.16
Oud-Beijerland . .	20.20
Transporteren	*f* 352.43

Per transport	*f* 352.43
Nieuw-Beijerland. .	3.07
Zuid-Beijerland . .	8.20
Numansdorp (1) . .	25.15
Strijen	20.75
Klaaswaal	5.00
Westmaas	5.00
Cillaarshoek . . .	2.60
St. Antoniepolder. .	3.35
Maasdam	2.39
Mijnsheerenland . .	16.85
Heinenoord . . .	13.40
Puttershoek. . . .	3.37
's Gravendeel . . .	9.77
Sliedrecht	
Papendrecht . . .	14.50
Wijngaarden . . .	3.00
Oud Alblas . . .	3.00
Alblasserdam . . .	35.00
Nieuw Lekkerland .	6.25
Streefkerk. . . .	3.80
Brandwijk	4.56
Bleskensgraaf. . .	4.50
Molenaarsgraaf . .	4.00
Ottoland	6.00
Goudriaan	9.76
Gorinchem. . . .	46.05
Arkel	
Hoog Blokland . .	2.80
Hoornaar	7.05
Schelluinen . . .	1.70
Boven-Hardinxveld .	12.00
Giessendam . . .	14.87
Giessen-Oudkerk. .	4.84
Giessen-Nieuwkerk .	4.40
Spijk	1.50
Totaal	*f* 660.91

Classe *Gouda.*

Gouda	*f* 83.07
Moordrecht . . .	12.68^5
Transporteren	*f* 95.75^5

(1) Hierbij eene bijzondere gift van den heer *F. Niemandsverdriet* van *f* 10.

Per transport *f*	95.75^5
Nieuwerkerk aan den IJssel	10.25
Waddingsveen . .	23.00
Reewijk.	8.50
Sluipwijk	9.00
Waarder	9.13
Oudewater *f* 34.30 / Hekendorp 5.52^5	39.82^5
Schoonhoven . . .	20.62^5
Bergambacht . . .	13.31
Ammerstol. . . .	4.50
Lekkerkerk . . .	13.35
Krimpen aan de Lek.	10.00
Ouwerkerk aan den IJssel	22.05
Berkenwoude . . .	5.37^5
Stolwijk	11.13
Gouwerak	12.50
Haastrecht. . . .	15.40
Willige Langerak .	0.87^5
Vianen.	22.90
Leksmond. . . .	19.21
Ameide en Tienhoven	9.65
Langerak over Lek.	2.50
Nieuwpoort . . .	2.50
Groot Ammers . .	4.35
Noordeloos. . . .	13.69
Meerkerk	6.45
Heicop.	5.67
Everdinge	3.80
Hagestein	11.32
Leerdam	10.15
Asperen	8.40
Heukelom	3.22
Kedichem	2.06^5
Oosterwijk. . . .	
Nieuwland. . . .	1.94
Leerbroek	6.23
Schoonderwoerd . .	8.00
Zijderveld	3.50
Totaal *f*	470.12

Classe *Brielle.*

Brielle . . . . . *f*	71.00
Transporteren *f*	71.00

Per transport *f*	71.00
Oostvoorne. . . .	3.10
Rockanje	7.60
Nieuw Hellevoet. .	5.00
Hellevoetsluis. . .	19.50
Nieuwenhoorn. . .	18.00
Zwartewaal. . . .	5.00
Nieuwland. . . .	8.25
Geervliet	6.00
Spijkenisse. . . .	4.60
Hekelingen . . .	3.50
Simonshaven c. a. .	3.00
Piershil.	3.30
Korendijk	2.90
Zuidland	4.50
Abbenbroek . . .	3.00
Heenvliet	4.25
Oudenhoorn . . .	8.65
Sommelsdijk . . .	17.50
Middelharnis . . .	13.00
Stad.	12.00
den Bommel . . .	9.00
Oude Tonge	13.00
Ooltgensplaat . . .	6.35
Nieuwe Tonge . .	16.50
Herkinge	5.65
Dirksland	20.90
Stellendam. . . .	5.30
Goedereede. . . .	12.50
Ouddorp	8.10
Totaal *f*	320.95

Classe *Amsterdam.*

Amsterdam. . . . *f*	4159.25
Id. (Engelsche gem.)	65.77
Weesp	56.50
Diemen.	5.93
Sloterdijk	23.60
Sloten	16.38^5
Amstelveen . . .	10.40
Aalsmeer	14.00
Uithoorn (Kudelstaart)	2.30^5
Ouderkerk. . . .	18.70
Transporteren	4372.84

Per transport *f*	4372.84
Thamen a/d Amstel.	16.10
Naarden	20.80
Muiderberg . . .	3.35
Muiden.	10.03^5
Huizen	15.78^5
Laren	1.96^5
Blaricum	2.00
Bussum.	8.24
Hilversum. . . .	47.72
Kortenhoef. . . .	7.42^5
's Graveland . . .	139.02^5
Ankeveen	4.06
Nederhorst den Berg	15.40
Totaal *f*	4664.74^5

Classe *Haarlem.*

Haarlem . . . . *f*	185.85^5
Sparenwoude c. a. .	13.85
Heemstede. . . .	64.00
Bennebroek . . .	12.00
Zandvoort	21.47
Bloemendaal . . .	109.50
Beverwijk	21.55
Velzen	71.60
Castricum c. a. . .	25.00
Uitgeest.	16.95
Wijk aan Zee c. a. .	5.00
Zandpoort	37.50
Houtrijk en Polanen	3.63
West-Zaandam . .	110.04
Oost-Zaandam. . .	30.50
Oostzaan	10.00
Jisp.	13.22^5
Wormer	12.36
Zaandijk	33.00
Koog aan de Zaan. .	40.00
Westzaan	35.25
Assendelft	18.00
Wormerveer . . .	40.60
Krommenie . . .	24.24
Krommeniedijk . .	1.00
Knollendam c. a. .	5.00
Totaal *f*	961.12

Classe *Alkmaar.*

Alkmaar	*f* 143.89
Heilo	18.15
Akersloot	12.20
Limmen	18.97
Egmond Binnen	
Egmond aan Zee	7.52
Bergen	25.29
de Rijp	14.06^{5}
Graft	4.25
O. en W. Graftdijk	7.65
Groot Schermer	7.50
Schermerhorn	5.00
Bedijkte Schermer	20.31^{5}
Driehuizen c. a.	11.68^{5}
Oudorp c. a.	10.00
Zuidscharwoude c. a.	22.83
Noordscharwoude	10.00
Oudkarspel	7.40
Oude Niedorp	6.50
Nieuwe Niedorp	19.20
Winkel	21.00
Haringcarspel c. a.	17.00
Warmenhuizen	15.85
Schoorl c. a.	9.87^{5}
Koedijk	9.11
Pancras	4.01^{5}
Noordzijpe / Zuidzijpe c. a.	36.30
Wieringerwaard	6.25
Kolhorn	4.35
Barsingerhorn c. a.	31.30
Schagen	21.50
St. Maarten c. a.	22.00^{5}
Petten	4.00
Calantsoog	5.00
Huisduinen	4.78
den Helder	34.51
Hippolitushoef c. a.	9.60
Oosterland c. a.	5.75
Burg	31.60
den Hoorn	8.00
Oude Schild	4.35
Waal en Koog	5.40
Oosterend	4.58
Oost-Vlieland	6.00
Transporteren	*f* 694.54

Per transport	*f* 694.54
Westerschelling	13.68^{5}
Midsland c. a.	14.00
Eijerland	5.00
Totaal	*f* 727.17^{5}

Classe *Hoorn.*

Hoorn	*f* 78.89
Berkhout	15.92^{5}
Scharwoude	5.00
Grosthuizen en Avenhorn	20.14
Oost- en Westblokker	15.00
Schellinkhout	10.00
Wijdenes c. a.	8.40
Enkhuizen	78.76
Bovenkarspel	15.20
Grootebroek	15.35
Lutjebroek	4.00
Hoogkarspel	20.00
Westwoud c. a.	31.10
Hem	8.55
Urk	6.60
Medemblik	12.91
Andijk	11.15^{5}
Wervershoof	15.50
Midwoud	5.38^{5}
Oostwoud	13.73
Twisk	26.21^{5}
Hensbroek	2.50
Wognum c. a.	11.00
Hauwert	9.72
Zijbekarspel	6.10^{5}
Totaal	*f* 447.13^{5}

Classe *Edam.*

Edam	*f* 77.10
Warden	7.70
Etershem c. a.	3.00
Beets	8.00
Oudendijk	10.00
Oosthuizen	20.94
Middelie	11.10
Transporteren	*f* 137.84

Per transport	*f* 137.84
Purmerend	61.27
de Beemster	68.17
Kwadijk	12.00
Purmerland	12.57^{5}
Ilpendam	23.77
Watergang	6.00
Landsmeer	15.03
Buiksloot	25.07
Monnickendam	25.41^{5}
Broek in Waterland	47.95^{5}
Zunderdorp	7.76
Nieuwendam	17.40
Durgerdam	7.25
Ransdorp c. a.	9.60
Holijsloot	8.65
Uitdam	4.00
Zuiderwoude	9.00
Marken (Eiland)	14.98
Totaal	*f* 513.73^{5}

Classe *Middelburg.*

Middelburg (Nederd. gemeente)	*f* 338.82
Idem (Eng. gem.)	6.00
St. Laurens c. a.	3.60
Arnemuiden	2.25
Nieuwland	6.65
Kleverskerke	2.00
Vlissingen (Nederd. gemeente)	19.86
Idem (Eng. gem.)	3.36
Ritthem	3.00
O. en W. Souburg	13.77
Koudekerke	18.75
Bekerke	2.25
Zoutelande	2.50
Meliskerke	2.40
Westkapelle	9.00
Veere	5.58
Gapinge	2.00
Vrouwenpolder	3.01^{5}
Serooskerke	7.35
Oostkapelle	8.10^{5}
Domburg	5.20
Transporteren	*f* 465.46

Per transport *f*	465.46
Aagtekerke	7.68
Grijpskerke	3.45
Totaal *f*	476.59

Classe *Zierikzee.*

Zierikzee *f*	62.30
Ouwerkerk	9.00
Nieuwerkerk	3.17
Oosterland	10.65
Bruinisse	8.27
's Heerenjansland	2.00
Kerkwerve	3.70
Brouwershaven	16.15^{5}
Zonnemaire	13.60
Noordgouwe	4.02
Dreischor	6.00
Elkerzee	9.90
Renesse en Noordwelle	15.11
Serooskerke	3.10
Haamstede	10.00
Burgh	4.25
Tholen	18.30
Oud-Vossemeer	7.00
Poortvliet	6.08
Scherpenisse	4.53
St. Maartensdijk	7.16
Stavenisse	
St. Annaland	7.65
St. Philipsland	5.54
Totaal *f*	237.48^{5}

Classe *Goes.*

Goes *f*	29.74^{5}
's Heer Hendrikskinderen c. a.	1.55
Arendskerke c. a.	6.75
Kattendijke	2.52
Wolfaartsdijk	7.90
Kloetinge	9.50
's Heer Abtskerke c. a.	10.73^{5}
Wilhelminadorp	3.25
Transporteren *f*	71.95

Per transport *f*	71.95
Cortgene	10.00
Wissekerke	15.80
Colijnsplaat	6.56
Cats	1.73^{5}
Kruiningen	9.12^{5}
Krabbendijke	8.00
Fort Bath c. a.	5.77
Waarden	11.77^{5}
Schore c. a.	4.65
Yerseke	3.82
Wemeldinge	1.71
Kapelle	3.91
Bieselinge	1.46^{5}
Borsselen	4.00
's Heerenhoek	7.00
Heinkenszand	7.00
Nisse	3.70
Ovezande c. a.	3.00
Ellewoutsdijk	2.56^{5}
Oudelande	7.20
Baarland	2.00
Hoedekenskerke	1.60
's Gravenpolder	2.65
Totaal *f*	196.98^{5}

Classe *IJzendijke.*

IJzendijke *f*	6.28
Biervliet	6.00
Hoofdplaat	8.30
Waterlandskerk	2.00
Schoondijke	11.70
Breskens	6.40
Groede	12.54
Nieuwvliet	7.06^{5}
Sluis	26.53
Sint Anne	20.00
Sint Kruis	4.23
Aardenburg	25.00
Oostburg	37.28
Zuidzande	10.13
Axel	13.54
den Hoek	11.84
Ter Neuzen	21.20
Zaamslag	5.35
Transporteren *f*	235.38^{5}

Per transport *f*	235.38^{5}
Hontenisse	9.58
Hulst	9.44
Sas van Gent	5.07^{5}
Philippine	1.62
Totaal *f*	261.10

Classe *Utrecht.*

Utrecht *f*	920.43^{5}
Maarssen	61.38
Vleuten	1.50
De Meern	14.50
IJsselstein	36.32
Jutphaas	25.44
Vreeswijk	7.05
Lopiker Capel	2.42
Jaarsveld	10.25
Lopik	6.37
Polsbroek	
Benschop	23.67^{5}
Montfoort	7.80
Linschoten	5.50
Harmelen	10.00
Mijdrecht	18.00
Waverveen	1.60
Wilnis	8.30
Vinkeveen	9.45
Abcoude	10.35
Baambrugge	10.00
Ter Aa	7.20
Breukelen	24.29
Kockengen	5.30^{5}
Kamerik	22.50
Zegveld	8.58
Totaal *f*	1258.21^{5}

Classe *Amersfoort.*

Amersfoort *f*	107.75
Bunschoten	7.94^{5}
Woudenberg	7.50
Soest	25.20
de Vuursche	8.00
Baarn	36.65
Transporteren *f*	193.04^{5}

Per transport	*f* 193.04^{5}
Eemnes-Binnen . .	84.04^{5}
Eemnes-Buiten . .	23.22
Leusden	6.00
Hoogland	4.10
Tienhoven	7.45
Zeist.	115.17^{5}
Westbroek. . . .	10.50
Maartensdijk . . .	10.08
de Bilt.	41.00
Blaauwkapel . . .	5.43
Zuilen	21.47^{5}
Oud-Loosdrecht . .	18.00
Nieuw-Loosdrecht .	10.00
Vreeland	110.00
Nichtevecht . . .	22.08
Loenen.	16.85
Totaal	*f* 698.45

Classe *Wijk.*

Wijk bij Duurstede	*f* 21.18
Cothen	5.55
Nederlangbroek . .	6.00
Werkhoven. . . .	5.36
Schalkwijk. . . .	4.71^{5}
't Waal.	4.75
Houten.	14.10
Bunnik.	21.75
Odijk	6.00
Rhenen.	27.19^{5}
Veenendaal . . .	13.60^{5}
Renswoude. . . .	14.54^{5}
Elst.	5.40
Amerongen . . .	37.45
Leersum	10.25
Overlangbroek. . .	3.40
Doorn	7.00
Driebergen. . . .	65.25^{5}
Totaal	*f* 273.50^{5}

Classe *Leeuwarden.*

Leeuwarden . . .	*f* 313.10
Huizum.	14.80
Transporteeren	*f* 327.90

Per transport	*f* 327.90
Hempens c. a. . . .	9.60
Goutum c. a. . .	7.20^{5}
Deinum.	6.00
Marssum	8.16
Engelum	4.00
Lekkum c. a. . .	5.17
Stiens	19.62^{5}
Britsum	3.55
Cornjum	9.32
Jelsum.	9.54^{5}
Beetgum	15.40
Menaldum. . . .	18.88
Berlikum	18.00
Wier	5.00
Vrouwen-Parochie .	12.33
St. Anna-Parochie .	14.10
Finkum c. a. . .	9.10
Hallum.	16.00
Marrum c. a. . .	4.00
Bergum.	6.00
Bergumerheide . .	5.50
Rijperkerk c. a. .	7.05
Oenkerk c. a. . .	15.00
Oudkerk c. a. . .	12.66^{5}
Suawoude c. a. . .	6.05
Garijp c. a. . . .	4.36^{5}
Oostermeer c. a. .	5.00
Rottevalle	7.00
Dragten	27.40
Dragtster Compagnie	1.05^{5}
Boornbergum c. a. .	3.50
Oudega c. a. . .	6.03
Eernewoude . . .	6.94
Wirdum	11.13^{5}
Warga c. a. . . .	15.65
Idaard c. a. . . .	23.30
Grouw	16.00
Roordahuizen. . .	14.85
Mantgum c. a. . .	9.35
Jorwerd	7.86
Weidum	20.00
Beers c. a. . . .	6.00
Hijlaard	2.05
Huins c. a. . . .	4.50
Boxum c. a. . .	8.65
Totaal	*f* 775.78^{5}

Classe *Sneek.*

Sneek	*f* 167.60
Goënga.	6.25
Sijbrandaburen . .	4.50
Deersum	3.00
Rauwerd	22.00
Oosterwierum. . .	2.50
Britswerd	10.00
Lutkewierum . . .	3.76
Bozum	9.50
Scharnegoutum . .	12.10
IJsbrechtum . . .	10.00
IJlst.	33.21
Oppenhuizen . . .	11.65
Jutrijp	7.42
Heeg	55.00
Gaastmeer. . . .	14.75
Oudega.	12.75
Oosthem	112.15
Wolsum	22.00
Woudsend. . . .	18.56
Nieuwland. . . .	15.20
Workum	27.00
Parraga.	9.20
Tjerkwerd. . . .	25.00
Hindeloopen . . .	9.11
Molkwerum . . .	5.00
Stavoren	2.10
Warns	4.65
Koudum	8.60
Sloten	11.59
Wijckel.	5.00
Balk	13.40
Oude Mirdum . .	7.25
Oudega.	4.00
Nijega	5.20
Harich	3.75^{5}
Hemelum	10.01^{5}
Totaal	*f* 704.77

Classe *Franeker.*

Harlingen	*f* 52.30
Kimswerd	7.50
Midlum.	9.17
Transporteeren	*f* 68.97

Per transport *f*	68.97
Wijnaldum. . . .	24.00
Pietersbierum . . .	6.38
Sexbierum	15.62^{5}
Oosterbierum . . .	12.57
Tjummarum . . .	20.00
Minnertsga . . .	9.50
St. Jacobi Parochie.	11.00
Franeker	50.00
Achlum c. a. . .	12.15
Herbaijum. . . .	2.37^{5}
Dongjum	3.50^{5}
Ried c. a. . . .	11.35
Peins c. a. . . .	6.34
Schingen c. a. . .	3.50
Schalsum	3.00
Dronrijp	38.50
Welsrijp c. a. . .	9.30
Tzum	12.50
Bolsward	45.58
Burgwerd c. a. . .	11.00
Wommels c. a. . .	38.16
Oosterend	16.13
IJtens c. a. . . .	6.91
Oosterlittens . . .	4.45
Winsum c. a. . .	9.15
Edens c. a. . . .	10.70
Cubaard c. a. . .	9.40
Lollum	7.50
Makkum c. a. . .	12.41
Gaast c. a. . . .	21.55
Sasegahuizen c. a. .	4.70
Exmorra c. a. . .	3.50
Longerhouw c. a. . .	14.25
Schraard	2.40
Wons c. a. . . .	11.00
Pingjum c. a. . .	17.10
Witmarsum . . .	15.00
Arum	13.00
Totaal *f*	594.45^{5}

Classe *Dokkum.*

Dokkum . . . . *f*	64.00
Damwoude c. a. . .	10.10
Zwaag-Westeinde. .	8.05
Transporteren *f*	82.15

Per transport *f*	82.15
Veenwoude. . . .	3.00
Akkerwoude c. a. .	6.88^{5}
Rinsumageest c. a. .	4.62^{5}
Birdaard c. a. . .	4.01
Aalsum c. a. . . .	10.33
Kollum.	24.32
Burum c. a. . . .	10.00
Augsbuur c. a. . .	12.00
Gerkesklooster . .	2.38
Buitenpost. . . .	13.13
Augustinusga c. a. .	10.75
Surhuisterveen . . .	7.28
Drogeham	2.50
Twijzel c. a. . . .	10.55
Oudwoude c. a. .	10.56
Holwerd	7.85
Blija c. a. . . .	5.00
Ferwerd	6.68^{5}
Wanswerd c. a. .	7.50
Reitsum c. a. . .	2.00
Foudgum c. a. . .	3.50
Waaxens c. a. . .	2.00
Hiaure c. a. . .	1.00
Hantum c. a. . .	6.80
Ternaard	10.01
Nes op Ameland. .	4.18
Ballum en Hollum .	6.90
Metslawier c. a. .	16.66
Nijkerk.	7.10
Nes en Wierum. .	6.46^{5}
Paesens.	1.25
Anjum.	12.50
Morrha c. a. . .	6.80
Engwierum . . .	13.35
Ee	16.50
Oostrum c. a. . .	6.43
Schiermonnikoog. .	5.50
Totaal *f*	370.39

Classe *Heerenveen.*

Heerenveen. . . . *f*	42.25
Oudeschoot. . . .	11.00
Knijpe	5.75
Nijehorne	
Transporteren *f*	59.00

Per transport *f*	59.00
Wijnjeterp. . . .	3.00
Ureterp.	8.00
Beetsterzwaag. . .	18.72
Lippenhuizen . . .	13.30
Gorredijk	16.65
Langezwaag. . . .	2.00
Tjallebert	
Nijehaske	12.90
Hoornsterzwaag . .	
Kortezwaag . . .	4.65
Bakkeveen.	7.15
Lemmer.	24.20
Tjerkgaast. . . .	5.50
Langweer	
Joure	58.07^{5}
Goingarijp. . . .	2.20
Terkaple	3.02^{5}
Akkrum	8.00
Haskerhorne . . .	4.84^{5}
Oosterhaule . . .	7.72^{5}
St. Jansga. . . .	10.63^{5}
Oosterzee	18.95
Oldeboorn	18.50
Terhorne	2.50
Wolvega	20.82^{5}
Oldelemmer . . .	6.00
Scherpenzeel . . .	10.20
Peperga.	4.00
Steggerden. . . .	3.12
Oldeholtpade . . .	5.75
Noordwolde . . .	6.40
Oldeberkoop . . .	14.00
Makkinga	
Oosterwolde . . .	14.50
Donkerbroek . . .	10.67
Appelscha	2.93
Haulerwijk. . . .	4.00
Totaal *f*	411.92

Classe *Zwolle.*

Zwolle . . . . . *f*	201.74^{5}
Windesheim . . .	11.00
Wijhe	29.80
Raalte	12.14
Transporteren *f*	254.68^{5}

Per transport	*f* 254.68^5
Heino	12.81^5
Dalfsen	22.21
Hasselt	26.41^5
Rouveen	7.50
Staphorst	8.08^5
IJhorst	11.00
Avereest	3.80
Nieuwleuzen	7.30
Ommen	19.15
Hellendoorn	17.50
den Ham	8.00
Hardenberg	14.00
Heemse	9.35
Lutten	8.43
Gramsbergen	8.00
Dedemsvaart	10.00
Ommerschans	7.30^5
Daerle	4.18
Totaal	*f* 459.72^5

Classe *Deventer.*

Deventer	*f* 155.75
Diepenveen	10.88
Colmschate	7.75
Olst	14.00
Wezepe	6.05
Bathmen	15.90
Holten	9.30
Markelo	15.00
Welsum	6.50
Almelo	44.00
Tubbergen	3.05
Vriezenveen	17.20
Rijssen	12.50^5
Enter	5.19
Borne	7.21
Weerselo	3.50
Denekamp	8.05^5
Enschedé	80.00
Losser	10.43^5
Oldenzaal	22.50
Hengelo	13.04
Delden	53.53^5
Goor	19.46
Transporteren	*f* 540.81

Per transport	*f* 540.81
Haaksbergen	12.82
Usselo	9.18^5
Totaal	*f* 562.81^5

Classe *Kampen.*

Kampen	*f* 57.57^5
Kamperveen	15.50
Zalk	9.02
Wilsum	4.28
Mastenbroek	13.45
Genemuiden	19.39
IJsselmuiden	6.69
Kamper Eiland	12.13
Schokland	0.48^5
Vollenhove	28.08^5
Blokzijl	13.00
Blankenham	12.64
Kuinre	9.00
Oldemarkt	19.25
Steenwijkerwold	9.78^5
Steenwijk	41.57^5
Giethoorn	5.85
Wanneperveen	4.20
Zwartsluis	21.01
Totaal	*f* 302.91^5

Classe *Groningen.*

Groningen	*f* 277.82^5
Hoogezand	17.00
Sappemeer	11.00
Windeweer en Lula	5.50
Kropswolde	6.08^5
Noordlaren	7.65
Haren	14.25
Westerbroek	1.70
Engelbert	2.05
Middelbert	3.50
Noorddijk	6.85
Zuidhorn	7.50
Noordhorn	2.10
Leeg- en Hoogkerk	2.56
Wierum en Dorkwerd	11.85
Transporteren	*f* 387.37

Transporteren	*f* 387.37
Garnwerd en Oostum	3.07
Aduard	4.18^5
Ham en Fransum	5.20
Feerwerd	2.50
Ezinge	3.70
Saaxum	1.25
Oldehove	5.92^5
Niehove	5.12
Niezijl	2.00
Grijpskerk	9.00
Visvliet	5.00
Grootegast	6.25
Oldkerk, Niekerk en Faan	5.00
Sebaldeburen	2.96
Lutkegast	2.40
Opende	2.50
Marum	5.07
Nuis en Niebert	4.95
Oldebert	8.50
Midwolde en Leek	6.44
Lettelbert	4.16
Oostwold, Hooge en Lage Meeden	2.50
Zevenhuizen	5.00
Totaal	*f* 480.05

Classe *Winschoten.*

Winschoten	*f* 28.27^5
Eeksta	5.40
Oude Pekela	31.60
Nieuwe Pekela	15.85
Westerlee	5.75
Muntendam	11.45
Meeden	11.50
Veendam	27.71
Wildervank	24.75
Noordbroek	38.77^5
Zuidbroek	31.40
Scheemda	10.81
Midwolde	10.16
Nieuw Scheemda	7.50
Wagenborgen	4.25
Termunten	5.85
Transporteren	*f* 271.03

Per transport	*f* 271.03
Woldendorp	2.10
Nieuwolda	28.51^{5}
Oostwolda	59.17^{5}
Finsterwolde	10.86
Nieuwe Schans	7.25
Beerta	32.20
Nieuw Beerta	20.50
Bellingwolde	16.07^{5}
Vriescheloo	2.65
Vlagtwedde	9.15
Bourtange	2.00
Sellinge	3.25
Terapel	3.00
Onstwedde	8.20
Wedde	4.25
Blijham	22.50
Oude Schans	3.50
Stadskanaal	16.62
Ommelanderwijk	8.58
Totaal	*f* 531.40^{5}

Classe *Appingadam.*

Appingadam	*f* 17.58
Opwierda	2.20
Farmsum	10.00
Oterdum	3.63
Heveskes	2.64
Meethuizen	1.60
Tjamsweer	4.68
Weiwerd	3.60
Delfzijl	18.46
Uitwierda	3.05
Holwierda	3.91
Krewerd	2.50
Bierum	2.22
Spijk	5.25
Losdorp	2.00
Godlinge	4.24
Jukwerd	2.00
Solwerd c. a.	2.00
Loppersum	7.45
Wirdum	4.00
Oosterwijtwerd	4.97^{5}
Eenum	2.50
Transporteren	*f* 110.48^{5}

Per transport	*f* 110.48^{5}
Zeerijp	2.10
Leermens	3.71
't Zandt	
Garshuizen	1.83^{5}
Westeremden	2.50
Stedum	5.70^{5}
Garrelsweer	5.00
Lellens	1.40
Slochteren	8.25
Harkstede c. a.	8.15
Kolham	6.16^{5}
Schildwolda	5.00
Hellum	9.10
Siddeburen	4.26^{5}
Woltersum	6.25
Wittewierum	2.50
Ten Boer	7.65
Thesinge	3.13
Garmerwolde	4.11^{5}
Totaal	*f* 197.31

Classe *Onderdendam.*

Middelstum	*f* 5.62^{5}
Onderdendam	6.61
Huisinge	1.62^{5}
Westerwijtwerd	2.60
Bedum	5.00
Zuidwolde	7.25^{5}
Noordwolde	3.81^{5}
Stitswerd	1.45
Kantens	4.06
Meden (west. ged.)	7.00
Meden (oost. ged.)	3.81^{5}
Oosternieland	1.25
Oldenzijl	1.82^{5}
Eppenhuizen	1.40
Zandeweer	2.22
Rottum	1.02^{5}
Breede	10.00
Warffum	17.70
Uskwerd	7.14^{5}
Uithuizen	10.62
Leens	8.47
Warfhuizen	2.50
Transporteren	*f* 113.01

Per transport	*f* 113.01
Wehe	1.80
Zuurdijk	2.20
Ulrum	3.01^{5}
Niekerk	3.30
Vierhuizen en Zoltkamp	4.67^{5}
Hornhuizen c. a.	6.25
Pieterburen	19.34
Westernieland	1.68^{5}
Saaxumhuizen	
Winsum	5.00
Adorp	3.46
Wetsinge c. a.	2.00
Obergum c. a.	4.10
Tinallinge	1.45
Baflo-Raskwerd	2.00
den Andel	3.00
Eenrum	26.85
Mensingeweer	1.65
Totaal	*f* 209.78^{5}

Classe *'s Hertogenbosch.*

's Hertogenbosch	*f* 64.15
Engelen	2.41^{5}
Oss c. a.	3.00
Heeswijk en Dinther	3.10
Berlicum c. a.	8.40
Lith c. a.	3.12^{5}
Oijen en Megen	7.00
Grave	10.00
Ravenstein	4.00
Dieden	8.78
Kuik	11.99^{5}
Boxmeer c. a.	7.80
Vierlingsbeek	2.70
Oisterwijk c. a.	8.00
Tilburg	4.19
Hilvarenbeek	5.65^{5}
Boxtel	3.00
St. Michiels-Gestel	2.98^{5}
Helvoirt	8.80
Vucht	21.06
Totaal	*f* 190.15^{5}

Classe *Breda*.

Breda	*f* 75.98
Prinsenhage	3.87
Leur	13.00
Etten	9.35^{5}
Zundert	3.74
Ginneken	9.00
Chaam	3.97
Bergen-op-Zoom	34.61^{5}
Ossendrecht	2.00
Rozendaal en Wouw	12.50
Kruisland	3.61
Steenbergen	14.50
Nieuw Vossemeer	
Willemstad	13.00
Fijnaart en Heijningen	19.00
Klundert	21.00
Zevenbergen	27.00
Standdaarbuiten	17.70
Oudenbosch	11.66^{5}
Gastel	2.70
Dinteloord	6.62
Geertruidenberg	
Oosterhout	15.65
Dongen	8.10
Terheijden	6.66^{5}
Made	5.00
Drimmelen	10.00
Hooge Zwaluwe	6.50
Lage Zwaluwe	3.60
Moerdijk	7.48
Totaal	*f* 367.82

Classe *Heusden*.

Heusden	*f* 13.08
Doeveren c. a.	2.20
Aalburg c. a.	3.00
Wijk	3.95
Veen	5.45
Esthen	3.00
Transporteren	*f* 30.68

Per transport	*f* 30.68
Meeuwen	1.05
Babilonienbroek	3.00
Dussen	2.86
Vlijmen	10.00
Woudrichem	12.80
Sleeuwijk	2.80
Werkendam	8.01^{5}
Almkerk c. a.	7.75
Uitwijk	2.60
Rijswijk . *f* 3.30 / Giessen . 1.05	4.35
Op- en Neder-Andel	5.60
Kapelle	5.60
Waspik	1.70
Raamsdonk	12.35
's Gravemoer	2.25
Sprang	4.20
Besoijen	2.12
Waalwijk	4.22
Baartwijk	1.41
Drunen	2.52
Loon op Zand	2.00
Totaal	*f* 129.87^{5}

Classe *Eindhoven*.

Eindhoven	*f* 12.00
Oirschot	10.75
Hoogeloon	2.00
Bladel	5.02
Veldhoven	2.00
Heeze	27.18
Valkenswaard	6.00
Bergeijk	1.65
Budel	3.06^{5}
Someren	5.00
Asten	3.57
Helmond	31.56
Veghel	3.75
St. Oedenrode	10.74
Nuenen	6.00
Deurne	6.37
Totaal	*f* 136.65^{5}

Classe *Assen*.

Assen	*f* 38.25
Norg	7.50
Peize	5.25
Roden	3.58
Roderwolde	5.10
Eelde*	5.00
Vries	11.55
Zuidlaren	14.40
Anlo	5.10
Gieten	4.90
Gasselter Nieuwveen	12.45^{5}
Gieterveen	7.95
Gasselte	2.50
Rolde	11.23^{5}
Hijkersmilde	
Beilen	
Eext	6.00
Annerveen	7.58
Veenhuizen	11.87^{5}
Hoogersmilde	5.20
Grollo c. a.	4.00
Totaal	*f* 169.40^{5}

Classe *Meppel*.

Meppel	*f* 80.68^{5}
Kolderveen	5.00
Nyeveen	4.00
Havelte	8.00
Wapserveen	6.32^{5}
Vledder	4.50
Diever	4.63^{5}
Dwingelo	5.85
Ruinen	7.57
Ruinerwold	12.00
Kockange	5.25
Hoogeveen	29.72
Zuidwolde	18.33^{5}
Hollandsche Veld	8.40^{5}
Frederiksoord	4.00
Totaal	*f* 204.27^{5}

Classe *Koevorden.*

Koevorden	*f* 11.50
Dalen	10.00
Oosterhesselen	
Sleen	7.00
Zweelo	5.00
Westerbork	8.82
Borger	8.34
Odoorn	13.94
Roswinkel	7.00
Emmen	3.84
Schoonebeek	9.42^{5}
Nieuw-Buinen	6.90
Totaal	*f* 91.76^{5}

Kerkbestuur *Limburg.*

Maastricht	*f* 20.55^{5}
Beek	4.00
Gulpen	2.50
Meerssen	16.00
Eijsden	2.21^{5}
Vaals	5.21
Venlo	13.15^{5}
Blitterswijk	1.29^{5}
Gennep	
Stevenswaard	
Roermonde	
Sittard	13.00
Urmond	3.33
Transporteren	*f* 81.26

Per transport	*f* 81.26
Heerlen	6.83^{5}
Weert	3.43^{5}
Totaal	*f* 91.53

Waalsche Commissie.

Amsterdam	*f* 1041.20
's Gravenhage	217.96
Rotterdam	380.93
Verschillende Waalsche kerken	350.16^{5}
Totaal	*f* 1990.25^{5}

NAGEKOMEN COLLECTE 1855.

Leeuwarden gemeente Beers c. a. *f* 6.00

NAGEKOMEN GIFTEN 1856.

Tiel	gemeente	Zoelmond	*f* 7.44	
	〃	Avezathe *	0.42^{5}	
	〃	Ingen	4.23	
				f 12.09^{5}
's Gravenhage	〃	ter Heide		1.05^{5}
Leyden	〃	Katwijk Binnen	*f* 12.00	
	〃	Kalslagen en Nieuwveen	11.40	
				23.40
Dordrecht	〃	Sliedrecht	*f* 29.20	
	〃	Arkel	5.78	
				34.98
Gouda	〃	Oosterwijk		2.25
Alkmaar	〃	Egmond Binnen		11.83
Hoorn	〃	Zwaag	14.60	
	〃	Venhuizen	13.00	
	〃	Abbekerk c. a.	10.30	
		Transporteren	*f* 37.90	*f* 85.61

De met een * gemerkte gemeente komt reeds in de lijsten voor. Het bedrag hier aangegeven, dient alzoo als eene bijzondere gift te worden aangemerkt.

		Per transport	*f* 37.90	*f* 85.61
Hoorn	gemeente	Opperdoes	7.75	
	〃	Spanbroek	8.04	
	〃	Ursem	8.00	
	〃	Obdam	5.29	
	〃	Benningbroek	6.00	
	〃	Hoogwoud	10.00	
	〃	Aartswoud	5.00	
				87.98
IJzendijke	〃	Retranchement	*f* 2.11	
	〃	Cadzand	6.75	
				8.86
Utrecht	〃	Polsbroek	*f* 22.00	
	〃	Baambrugge *.	10.00	
				32.00
Heerenveen	〃	Oud en Nijehorn.	*f* 1.50	
	〃	Tjallebert c. a.	7.11^{5}	
	〃	Hoornsterzwaag	1.50	
	〃	Langemeer en ter Ode	10.00	
	〃	Makkinga	6.50	
				26.61^{5}
Deventer	〃	Wierden	*f* 10.26^{5}	
	〃	Ootmarsum.	10.35	
	〃	Diepenheim	6.10	
				26.71^{5}
Appingadam	〃	't Zandt		10.92^{5}
Onderdendam	〃	Saaxumhuizen		10.00
's Hertogenbosch		's Hertogenbosch, Kerkhervorming		33.15
Breda	〃	Nieuw Vossemeer.	*f* 5.75	
	〃	Geertruidenberg	13.15	
				18.90
Assen	〃	Hijkersmilde	*f* 11.44^{5}	
	〃	Beilen	4.75	
				16.19^{5}
Koevorden	〃	Oosterhesselen		3.50
Limburg	〃	Gennep.	*f* 4.40	
	〃	Roermonde.	5.00	
	〃	Stevenswaard	2.00	
				11.40
		Totaal		*f* 371.85

De met een * gemerkte gemeente komt reeds in de lijsten voor. Het bedrag hier aangegeven, dient alzoo als eene bijzondere gift te wordon aangemerkt.

3 *April* 1856. Ontvangen van den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst eene assignatie van den Minister van Koloniën, 26 Maart 1856, n°. 379, wegens bijdrage van verschillende personen te Tagal, Cheribon en Pekalonga', ten behoeve van het fonds voor noodlijdende kerken en personen . . . . *f* 51.00

8 *Januarij* 1857. Ontvangen van den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst eene assignatie van den Minister van Koloniën, 29 December ll., n°. 1671, wegens opbrengst der collecte voor noodlijdende kerken en personen:

Te Samarång	*f* 220.00	
〃 Passaroeang	82.00	
〃 Sourabaija	193.00	
〃 Banda	32.54	
〃 Batavia	12.00	
		539.54
Totaal . . .		*f* 590.54

In de rekening en verantwoording over 18$^{56}/_{57}$ zullen deze gelden opgenomen worden.

RECAPITULATIE 1856.

Arnhem	*f* 694.74^5
Nijmegen	434.12^5
Zutphen	925.00
Tiel	205.99^5
Bommel	153.50^5
Harderwijk	390.14^5
's Gravenhage	1084.56
Rotterdam	1855.16
Leyden	996.22^5
Dordrecht	660.91
Gouda	470.12
Brielle	320.95
Amsterdam	4664.74^5
Haarlem	961.12
Alkmaar	727.17^5
Hoorn	447.13^5
Edam	513.73^5
Middelburg	476.59
Zierikzee	237.48^5
Goes	196.98^5
IJzendijke	261.10
Utrecht	1258.21^5
Amersfoort	698.45
Wijk	273.50^5
Leeuwarden	775.78^5
Transporteren	*f* 19683.46^5

Per transport	*f* 19683.46^5
Franeker	594.45^5
Sneek	704.77
Dokkum	370.39
Heerenveen	411.92
Zwol	459.72^5
Deventer	562.81^5
Kampen	302.91^5
Groningen	480.05
Winschoten	531.40^5
Appingadam	197.31
Onderdendam	209.78^5
's Bosch	190.15^5
Breda	367.82
Heusden	129.87^5
Eindhoven	136.65^5
Assen	169.40^5
Meppel	204.27^5
Koevorden	91.76^5
Limburg	91.53
Waalsche commissie	1990.25^5
	f 27880.74
Nagekomen . .	371.85
Totaal	28252.59

REGISTER

OP DE

HANDELINGEN VAN DE ALGEMEENE SYNODE

DER

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK

TEN JARE 1856.

REGISTER OP DE HANDELINGEN DER SYNODUS CONTRACTA.

BIJLAGE *A*.

GRONINGEN.

ZUIDHOLLAND.

GELDERLAND.

GELDERLAND.

ZEELAND.

UTRECHT.

NOORDBRABANT.

BIJLAGE *B*.

Rapport der Algemeene Synodale Commissie wegens hare werkzaamheden van gemengden aard.

BIJLAGE *C.*

BIJLAGE *D.*

BIJLAGE *E.*

ALPHABETISCH OVERZIGT

VAN DE

SYNODALE HANDELINGEN

TEN JARE 1856.

A.

D.

P.

T.

ERRATA.

In Bijlage A staat abusievelijk in de voordragten wegens de gemeenten *Haarlo*, *Garderen* en *Rozendaal*, blz. 5, 13 en 21, dat de Synodale Commissie haar het uitzigt wil gegeven hebben voor een deel der gevraagde som op subsidie in het volgend jaar. Men leze, gelijk in de recapitulatie blz. 36 is opgenomen, dat zij voor dat deel mogen aanbevolen worden aan 's Lands Regering.

Bijl. B moet op blz. 51, reg. 10 v. o. 4°. in 5°.; op blz. 53 reg. 5 v. b. 5°. in 6°. en lager 6°. in 7°. veranderd worden, en eveneens aan de kant.

Bijl. D, blz. 5, staat onder: uitgaaf 2de afd. kleine toelagen aan "buitenlandsche gemeenten" moet zijn "binnenlandsche personen"

" " 9, regel 5 v. b., staat voor de som der nagekomen giften "ƒ523.54⁵" moet zijn "ƒ521.54⁵," en moet alzoo het totaal van ƒ27,527.69⁵ veranderd worden in ƒ27,525.69⁵

